

Universitätsbibliothek Wuppertal

Q. Horatii Flacci Opera Omnia, A Pet. Gvalt. Chabotio Viro In Omni Literatvra Perfectissimo, Admiranda Ingenij & Iudicij dexteritate, eruditionis varietate, & linguarum elegantia, triplici artificio ...

Horatius Flaccus, Quintus

Basileae, 1615

Liber primus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1488](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1488)

Q. HORATII FLACCI VEN. CARMINVM LIBER PRIMVS

PETRO GVALTERIO CHABOTIO PICT. SANLVP.
triplici Artificio

DIALECTICO, GRAMMATICO ET RHETORICO
quàm eruditissimè, & absolutissimè explicatus.

Et à

I. IAC. GRASSERO CIV. ROMANO
uberrimè illustratus.

ODE I. Ad C. Cilnium Mæcenatem.

Theticum.

Quòd quum homines teneantur desiderio, alius alio, & inde avocentur ægerrimè, Poeta se velit cum Musis delectare, & ex eo sibi cognomen Lyrici Poetæ adoptare.

^a Aecenas ^a atavis editè ^b regibus,
^c O & ^d præsidium & ^e dulce decus
 meum!
^f Sunt, quos ^g curriculo ^h pulverem
 Olympicum
 Collegisse juvat: ⁱ metaq; ^j fervidis
 Edatata rotis, ^k palmaq; ^l nobilis
 Terrarum dominos ^m evehit ad Deos.
ⁿ Hunc si mobilium turba Quiritium
 Certat ^o tergeminis tollere honoribus:
 illum, si proprio condidit horreo,
 Quicquid de ^p Lybicis verritur arcis,
 Gaudentem patrios ^q findere sarculo
^r Agros ^s Attalæis conditionibus
 Nunquam demoveas, ut ^t trabe Cypria
^u Myrtorum pavidus nauta ^v secet mare.
^w Luctantem Icaris fluctibus ^x Africum
 Mercator metuens, otium & oppidi
 Laudat rura sui: mox reficit ^y rates

Quassas, indocilis pauperiem pati.
⁵ Est, qui nec veteris pocula ^{aa} Mastici,
 Nec ^{bb} partem solido demere de die
^{cc} Spernit: ^{dd} nunc viridi membra sub ^{ee} arbuto
 Stratus, nunc ad aqua lene ^{ff} caput sacra.
⁶ Multos ^{gg} castra juvant, & lituo tubæ
 Permissus sonitus, bellaq; matribus
 10 Detestata: ⁷ manet sub ^{hh} Jove frigido
 Venator, tenera conjugis ⁱⁱ immemor:
 Seu visa est catulis cerva fidelibus:
 Seu rupit teretes ^{kk} Marsus aper plagas.
⁸ ^{ll} Me doctarum ^{mm} edere præmia ⁿⁿ frontium
 Dis ^{oo} miscent superis: me gelidum ^{pp} nemus,
 Nympharumq; leves cum Satyris chori
 Secernunt populo: si ^{qq} neq; ^{rr} tibus
 Euterpe cohibet: nec Polyhymnia
^{ss} Lesboum ^{tt} refugit tendere barbiton.
 20 Quòd si me Lyricis vatibus ^{uu} inferes,
 Sublimi feriam sidera ^{xx} vertice.

Analysis Dialectica.

QUONIAM nostra expositio analytica superioribus annis edita, in universum nostri vatis poema complexa est breviter artificium Logicum, ut quibusdam nunc supervacanea ejusdem repetitio videatur: illi tamen longè aliter sentient, quum illud primùm intelligent, breviter ac separatim scriptum in eorum gratiam; quibus neq; Grammaticæ, neq; Rhetoricæ elocutionis admonitione opus esset: quiq; possent artis utriusq; utilitatibus carere. Deinde quum etiam animadvertent utriusq; artificii collatione, quod illic aliquot locis fuerat contractiùs, ideòq; fortassis *αὐθαίρετος* & obscuriùs enunciatum, hîc productiùs & clariùs explanari, numeris sedes argumentorum indicantibus in litera *διακριμένως*. Huc accedat ad extremùm illud Platonis in Philebo de Socrate, *δὲ καὶ τοῖς πύγε καλῶς ἔχον ἑπα-*

ναπολεῖν τοῦ λόγου δεῖ. καὶ εἰς τὸ πᾶν καλῶς ἔστιν, ἀλλὰ μὲν ἡ βολίμω αὐτῶν τῶ ὀρνίθου ἀλαζίνου διὰ τὸ ἀεὶ ἀεὶ ἀεὶ, ἢ. Id esse memoriã etiam atq; etiam repetendũ, & crebro sermone usurpandum, quod est pulcrum, nulla enim est pulcri satietas. attamen hoc nolim ego diã τῶ ἀνδρῶν ἀεὶ ἀεὶ ἀεὶ, ad morem ostentatoris pavonis acceptum, de quo sic Ovidius:

Laudatas ostentat avis Jænonia pennas.

30 Hic autem Horatius, ut Mæcenati suo indicaret, quæ potior videretur sibi vitæ conditio, ad cuius finem sua studia mallet referre, primùm aliquot illius traducenda ge nera proponit, à quibus prædicat se vehementer abhorrere: dein de optare, ut quàm longissimè abesse inde possit. Unde planum est, primam Oden inducere non modò exordium quoddam institutæ vitæ: verùm etiam indicare scopum, quem initio hujus poematis ipse sibi proposuerat. Illam autè in recto sententiarum

me, praesidio insigni futurus sum, premium abunde magnificum daturus: bono igitur ac forti animo esse debeo. Et certe haec testificatio grati animi, & beneficiorum memoris adjungit Horatio benevolentiam Maecenatis multo majorem, & illum secernit ab ingratissimis, de quibus sic Theognis:

Ἀ κρόπολις καὶ πύργος ἐὼν κενεὸς φρονι δῆμῳ
Κύρῳ δ' ἄλγους τίμης ἐμμερσεν ἐδιδως ἀνηρ.

Vir bonus, qui est levi populo arx & turris, peraram recipit gratiam.

Quale & beneficentiae testimonium datur in Epist. 7. lib. 1. Non quo more piris vesci Calaber jubet hospes, Tu me fecisti locupletem.

Et ode 17. lib. 2. — Macenas mearum Grande decus columenq; rerum.

Quale etiam generis, Satyr. 6. lib. 1. ex iisdem provocantibus, — Macenas, quicquid Hetruscos Incoluit fines, nemo generosior est te. Nec quod avus tibi maternus fuit, atq; paternus Olim, qui magnis legionibus imperit aruit.

Item Propertius lib. 3. Macenas, eques Hetrusco de sanguine regum.

Enarratio Grammatica.

O De.] Hanc vocem e Graeco fonte manasse certo tenemus: deducitur enim ex ἀοιδὴ διὰ τὴν συναλωφῆς, cōtracto in ᾠδὴ, & hoc ab ἠοιδῶν praeterito medio verbi ἀείδειν, canere: quod proprium est Poetae, μάλιστα μὲν ἔστυμα γὰρ ἐῖς ᾠδῶν, quod sic affectū est quoq; oratoris, sicut οἰπῶν: quibus verbis enunciantur principia Iliadis & Odysseae: prius tamen, ut ᾠδὴ ab ipso declinatum, magis convenit Lyricis: quia verba continet socianda chordis, ut est ode 9. lib. 4. posterius autem & ab ipso ortum. ἔπῳ, Epici est proprium, ut λέγειν Oratoris. unde definitur Ode, ὁ μεμελισμένῳ λόγῳ, i. modulatus sermo, ut παρὰ τὸ τυπὸν ἀείδειν ἐστὶ τὸ ἐμμελῶς λέγειν, i. modularē dicere. quo tamen latius patet carmen vox Latina, qualem hic observacionem in verbis ἀείδειν & εἰπῶν adnotamus, talem Strabo sub initium lib. 1. statuit in verbis φερέζεν & ᾠδῶν. ὁ δ' ἐπειδὴ τὸ φερέζεν παρὰ τὴν ὀπίσθην ἐλέγχο φερέζων. αὐτὴ δὲ μετὰ ᾠδῆς, τὸ ἀείδειν αὐτοῖς τὸ αὐτὸ τῷ φερέζεν ὡς ἔστι παρὰ οὐκίνοισι. Id est, Itaq; quum verbum dicere initio de poetica dictione usurparetur. Eadem autem cum cantu conjungeretur, factum est, ut haec duo verba canere & dicere idem apud eos sonarent: quorum quum alterum pedestri orationi accommodarent, abusus etiam ad alterum pervasit. Verbum autem ἀείδω fit, ut quidam volunt, ex ἀ ὀπίσθην & ἰδω scio: quod varia & multiplex rerum scientia sit bono Poete necessaria, de quo vide Eustathium initio Iliad. a: quod etiam Aristot. in poetica praecipere videtur: Μάλιστα μὲν ἔστυμα γὰρ ἐῖς πᾶσα δὲ ποιητικὴ ἔχειν. εἰδὲ μὴ, τὰ μέγιστα & πλεῖστα, ἀλλ' ὡς τε & ὡς νῦν συκοφαντοῦσι τὰς ποιητὰς, i. Itaq; praecipua danda est Poetis opera, ut ipsi sint omnibus instructi: sin minus, quam maximis & quam plurimis: praesertim quum etiam hodie homines contumeliose criminantur Poetas. Nulla sit ingenio quam non libaverit artem. Praeterea nonnulli putant oden hoc differre ab hymno: quod hic ad laudes deorum decantandas, quales sunt Paganes Apollinis, Dithyrambici Bacchi, Eotici Veneris: illa ad quoslibet honore celebrandos pertineat; Odysseae tamen θ. dicitur ἀοιδῆς ὕμνον ἀκέρων, pro simplici audiens oden, vel audiens hymnum. Apparet etiam haec similitudo notionis e Callimacho in Apollinem: Ἐστὶ γὰρ ἔδω μῦθος. τίς αὖ ἐρεῖα ποίῳν ἀκέρωσι; Phaebus enim valde laudabilis est: quis enim non facile laudavit? Sed multo enucleatius haec vox ab Eustathio declaratur in postremum Dionysii de orbis descriptione versum: Ἐστὶ γὰρ, ὅτε ὕμνος ἢ ἄλλως λέγεται, ἢ ἢ μόνον ὅτι δέος ἐπαίνοιο τὸ γὰρ ἀκέρως ἀρρηθείδω π, ὕμνεῖται λέγεται. Ἡ στίχος δὲ ἔτι τὸν φερέζον

ναυτίας ἐμμελῶν, λόγον ὕμνον φησὶν ἐν τῷ, Μέσαι γὰρ ἐστὶ δαξασ ἀείδω φησὶν ὕμνον ἀείδειν. Id est, Interdum etiam hymnus alia de re, atq; de divina laudatione dicitur: quod enim simpliciter divulgatur, hymno dicitur celebrari. Itaq; Hesiodus orationem de navigatione metro constantem vocat hymnum.

Musa docuerunt me canere hymnum ingentem.

Verbi exemplum protulit Gaza in Cato. Majore ex Oeconomico Xenophontis: Ὁ σὺν ὧν φιλοτίμωι ποιεῖς αὐτῶν χαρρία ὕμνοῖται; quam igitur studiosè ab ipso celebratur agricultura? Est autem ἀρρηθείδω Ulpiano in primam Olympiacam, ὅτε πάντες βοῆ καὶ βοείων χροῖνται ποδὸς π καὶ δισσῶναι, quum omnes clamore & strepitu tumultuq; utuntur ad aliquid constituendum. Itaq; sumptit Aristoteles τὸ ὕμνεῖται sub finem lib. 9. Ethic. ad verba, οὐ γίγνονται φίλοι πολλοὶ καὶ πτωχὸι ἐπιεικῶς εὐδίας. αἱ δ' ὕμνεῖται ἐν δισὶ λέγονται, i. non existunt amici multi in amicitia sodalicia: quae autē feruntur in caelum summis laudibus, in duobus extitisse dicuntur. Hic explendū est τὸ παρὶ τῶν Theseo & Πύρρῳ, Oreste & Πύλαδῳ. Huc accedit, quod Grammatici Graeci tradunt, τὸν ὕμνο πόλον καὶ τὸν ἀοιδῶν πόλον nihil inter se differre pro eo, qui versatur in lyricis versibus canendis. Deslecti autem putatur ἔστι τὸ ὕδειν, ἢ ὕδειν, quod est, aliquid carmine celebrare. Ac praefertim a concilio participio ὕδμεν. Ex quo haec fuerunt annotata, in meas manus venerunt e Procli Chreptomathia Grammatica eclogae Photii Patriarchae C. P. ubi non dissimilia jam supra notatis de hymno mihi non quaerenti sunt oblata: quorum est interpretatio, hymnum sic dictum ajunt, quasi ὑπομνησις, i. commemoratio quaedam sit, revocans in memoriam res hymno celebratorum gestas, vel παρὰ τὸ ὕδειν αὐτὰς, i. ab iisdem rebus predicandis. In universum autem vocabant hymnos, quaecumque in gratiam sacrorum ministrorum scripta erant. Itaque Profodion, aliaque supradicta, hymno, ut species generi, subiecta definiri videtur, ut hymni sint alii Profodii, alii Encomii, alii Pæanonii, alii Dithyrambici, alii Nomonii, alii Adonidii, alii Iobacchii, alii denique Hyporchematici. Ibidem lector videbit alia carminum genera communiter ad deos & ad homines pertinentia. quod autem hic ponitur discrimen in vocibus Graecis Ode & Hymnus, id etiam reperitur statui in Hebraicis מִזְמוֹר Mizemor, & שִׁיר Schir, ut illa sit carmen artificiosè accurateque scriptum, emendatum, concisum, nec liberè currens. Schir contra dicitur de canticis non arte modulatis, sed liberis ac solutis, cujusmodi est oratio profa, id est, recta: sed de his lege Protheorias Chrysofolomi, & scholia Eustachii de variis odarum generibus in vers. Iliad. A. οἱ δὲ πανημέριοι μολπῆ ὄντων ἰλιάσκοντο, i. Hi verò totum diem Deum placabant.

Quod autem Pindaro fuit τὸ εἶδῳ, id Luciano est τὸ ἄσμα, aliis ὕμνος τὸ κοινῶς, communiter, Horatio vari Latino ode vel oda. Non equidem hic aulim de prima Flacci ode profus affirmare, quod Luciano scriptis de primo Pindari cantico in dialogo Gallo, τὸ το μὲν καλίστην ὄψ' ἐπὶ πέντων ἀσμάτων εἶναι, i. Hoc quidem aliis omnibus pulchritudine antecellere. Haec quidem veriloquiorum investigatio videbitur nonnullis fortasse hic longior; sed illi, quum intelligent e Platonis Cratylo, ὅτι μὲν ὄντι δὲ ὀνομάτων, τὰ πρὸς γράμματα μανθάνειν, nomina rerum intelligendarum esse administra, sentient non esse nimis prolixum τὸ μάλα δεινὸν τὸ ὄν, rei cuiusq; veritatem, unde τὸ ὄνομα vocatur, investigare, ut in praefatione jam attigimus.

Macenas] Ita singulis partib. operis Georgici a Virgilio appellatur. Macenas autem dicitur fuisse filius Menedori, qui Caesari contra Pompejum affuit: illi Menippus pater, filius Caccinae regis Hetruscorum, de quorum claritate vide quatuor versus Satyra 6. primos: de quo Maecenate primūm vide Senecam Epist. 19. ubi de eo sic haec scribit, citata ex ipsius Prometheo hac sen-

rentia. Volo tibi hoc loco referre dictum Mæcenatis vera in ipso equuleo docuit. ipsa enim altitudo attonat summa. si quæris, in quo libro dixerit, in eo, qui Prometheus inscribitur, hoc dicere voluit, attonita habet summa. Est ergo tanti vlla potentia, vt sit tibi tam ebrius sermo? ingeniosus, ait, vir ille fuit, magnū exemplum Romanæ eloquentiæ daturus, nisi illum eneruasset felicitas, imò castrasset. Hic te exitus manet, Lucili, nisi iam contrahas vela, nisi quod ille sero voluit, terram legas. &c. Illud autem superius in Equuleo potest tropicōs vel ad ipsius felicitatem, qua vt Tantalus alter, torquebatur, vel ad illud in somniq̄ triennium, qua totum ante mortem laborauit, referri. Idem scribit Epist. 113. lib. 20. Quomodo Mæcenatē vixerit, notias est, quā vt narrari nunc debeat, quomodo ambulauit, quā delicatus fuerit, quā cupierit videri, quā vitia sua latere noluerit. Quid ergo? non oratio eius atque soluta est, quā ipse distinctus: nō tam insignita illius verba sunt, quā cultus, quā comitatus, quā domus, quā vxor? Magni ingenii vir fuerat, si illud egisset via rectiore, si non vitasset intelligi, si non etiam in oratione distulset. Item lib. 14. Epist. 39. sic deo dilectē: Mæcenatē ait: Nec tumulum curo: sepelit natura relictos, aliē cinctum, i. militarem & laboris patientem patres dixisse: habuit enim ingenium & grande & virile, nisi ille ipse distinctus, i. eneruasset, & effeminasset. Apud eundem in disputat. de prouidentia cap. 3. lege, quemadmodum felicitas Mæcenatis cum erumnis Attilii Reguli comparata sit: ibidem cognosces quotidiana morosa vxoris Terentiæ repudia: vnde alicubi monuimus, Mæcenatē solitum dicere se toties vxorem ducere, quoties cum Terentia in gratiam rediret: quod fuit desumptum ex Epist. 113. vel 114. vt alii malunt, modō citata. Quum absentis partibus Cæsaris fungeretur, signam a distincto, i. molli & eneruato periebatur, Hunc esse, qui in tribunali, in rostris, in omni publico cœtu sic apparuerit, vt pallio velaretur caput, exclusis vringq̄ auribus, nō aliter, quā in mimo diuites fugitiui solent. Hunc esse, qui vxorem milies duxit, quum vnam habuerit. Plinius lib. 8. cap. 4. de Mulis scribit, Pullos earum epulari Mæcenatē instituit, multum eo tempore praelatos onagri: post eum interit auctoritas saporis. Deinde poteris videre Suetonium in Augusto cap. 66. & Macrobiū lib. 2. cap. 4. Saturnal. vnde peripiciēs Augustum (cuius inter amicos præcipuus fuit hic Mæcenatē, vt Agrippa, teste Plutarch. in vita Antonii, & Octavia huius vxore verba faciente: idem testatē Sexto Aurelii Victore: Augustus in amicos fidus exiit: quorum præcipui erant ob taciturnitatem Mæcenatē: ob patientiam laboris modestiamq̄, Agrippa) Augustum, inquam, in eo desiderasse populare genus orationis. Oratione enim & vita, & moribus mollis & effeminatus fuit, quod etiam confirmat C. Velleius Paterculus, vbi inquit, aliquid ex negotio remitti poterat, otio & mollitie penē vltra feminam distulbat. In cuiusmodi hominem si Agamemnon incurrisset, illum nobili equæ posthabuisset, vt Anchisiades Achepolo Sicyonis tyranno fecit enarratione Plutarch. lib. de Poetis audiendis, & Homeri testimonio Illia. 4. vers. 307. Δῶρ' ἴνα μὴ οἱ, &c. ac rectē factum auctoritate Aristot. & infico argumento confirmatur. Οὐδέ γδ κινδὸς ἀπ' αὐτοῦ, ἢ δ' ὄντα μὴ Δία δεῖδωκε αὐτὸς ἢ ἀλλοῖς, ἢ πᾶσι ἢ μαλακίας δεῖφρονκός, i. neq̄ enim timidus homo, neq̄ imbellis, opibus ac mollitie distulens tanti faciendus est, quanti canis atq̄ asinus. Quali etiam vitio laborauit quidā Sippius, & sic Romæ olim turpiter notatus est, sicut refert Plutarchus in vita Catonis Vticensis: ex qua certē mollitie malthinus a quibusdam Satyr. 2. lib. 1. dici putatur: ad quod allusisse videtur Perf. Satyr. 1. his verbis:

Omne vaser vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admissus circum præcordia ludit
Callidus excusso populum suspendere naso.
quibus ego libenter assentior: tum quod ipsius licentia

quemlibet notādi omnibus nota sit. vnde Satyr. 4. lib. 1. Faenum habet in cornu, longē fuge: tum quod itidem Satyr. 6. lib. 2. faciat, ut sibi etiam obiciatur, — vt tu semper eris derisor, Quid etiam illa in p̄p̄ncio loquendi Epist. 7. quod si me nolles discedere, &c. & ibidem:

Inspice, si possum donata reponere lætus.

Quid præterea hæc familiariter eum compellandi licentia Epist. 7. lib. 1. — te dulcis amice reuifet? quid altera Epodis 3.

At, si quid vnquam tale concupiuerit,
Iocose Mæcenatē precor,
Manum puella suauio apponat tuo,
Extrema & in sponda cubet.

Hanc autem familiaritatem longa & quotidiana vitæ sermonisq̄ cōsuetudo attulit & auxit: vnde orta est illa loquendi libertas cum potentissimis quibusq̄: cui dicitur Augustus sic pacatē & lenitē respondisse: Si tu superbis amicitiam nostram spreuisti, non ideo nos vicissim superbimus. Itaq̄ obseruatione morum vtriusq̄ facile adducor, vt credam talem animi mollitiem potuisse Mæcenatē merito à Poeta rectē admonitionis gratia inuri sine vlla ingrati animi nota. Huc accedit, quod scribit Dio, eum patronum & defensorē adulterorū fuisse, atq̄ Augusto distulisse, v̄s ἑσπ̄ν̄ διδωσ̄ σμ̄ε̄σῑν̄ ἢ ἑσ̄ε̄σ̄ᾱ, vt suauissimus Augusti conuictor, ne libertatem Reipublicæ sapius deliberatā reddiderit (vt facile cognoscitur è vita Pub. Virgiliti, quā Donatus scripsit, & è lib. 52. Dionis, vbi oratione quidem Agrippæ Augustus Cæsar suadetur de principatu deponendo, & potestate populo reddenda. Sed oratione Mæcenatis idē suadetur contra de Imperio retinendo) in qua reip. libertatē mores ac disciplina vigeabant: Censoria vitiorum animadversio & auctoritas valebant: de quorum vtilitate dicitur in Gram. ode 5. lib. 4. ad hæc verba mos, & Lex. Sed C. Pedro Albinouanus poeta deliciis valde deditus elegiā in obitum Mæcenatis diluit studium lapillorum & luxū ipsi obiectum: illud quidem raritate talis mercis: hoc verò naturæ simplicitate,

Vincit vulgares, vincit Beryllus arenas,
Littore in extremo, quas simul unda mouet.
Quod distinctus eras, animo quoq̄, carpitur unum:
Diluitur nimia simplicitate tua.

Est certē mirum, cur hic Pedro præterierit silentio tam insanum gemmarum studium Mæcenatē vnā cum Horatio occidisse, vt lugubre illud Mæcenatis Epigramma in obitum Horatii testatur ab Isidoro quidem confuse suppeditatum, & à Turnebo numeris redditum, sed à Iano Douza in dignitatē numerosē sententiæ (pauld tñ aliter à Ios. Scaligero lib. 2. appendicis Virgilianæ, & à Iano Gulielmo l. 1. verisimiliū 5. neq̄ minus bene) restitutum, Lugens te, mea vita, nec smaragdus.

Beryllus mihi, Flacce, nec nitentes

Inter candida margarita quære, &c. Obiter hic annoto, quod Eustath. scribit in Periagesin Dionys. de beryllo, loquens de Babylone: φέρει ἢ Βαβυλωνίῃ χρυσὸν ἢ χαλκὸν ἢ ἄλλο, aliquid aliud auro elegantius fert Babylone, δὴ ὁ νότιος ἢ ἰσχυρὸς γλαυκὸν λίθον, nempe humide Berylli glaucum lapidem, quem Latini spectatissimam Crystallum, Galli sin Crystal. Ita dictū ἔστι τὸ σέλλεος ἢ τὸ κρύου, i. quod è gelido frigore contracta sit. Cuius notationis Plinius meminuit lib. 37. cap. 2. contraria huic causa crystallum fecit gelū vehementiore concreto: nec alicubi certē reperitur, quā vbi maxime hyberna niues rigent, glaciēq̄ esse certum est: vnde & Græci nomen dedere. Berylli tamen est color glaucus, quē alii interpretantur cæruleum, alii subpallidum, alii subviridem, cuius species lego in lib. Plinii ante citato. alii ὀφειονοῦ, i. porraceum, cætera vtrobiq̄ vide. sed quid agas?

Οὐδὲς αὐτὸν πορὸν ἀντὶ τὸ ἀπῶνα σφόδρα, i. Nemo vsquequaq̄ sapit.

locorum, *διὰ τὴν ἐπιπέδα καὶ ἀντιπροσώπια διούκασα καὶ διουκα-
 τήρετα πρὸς τὸν ἄνθρωπον*: quæ vallibus & montibus expugnata & eversu
 difficilibus cinguntur, praesidium firmatur ad quamvis openi &
 auxiliū indicandum. paulò secus immutatur epist. 2. lib. 2.
 ad verba, Praesidium regale deiecit. *Ἀ τείχεσσι καὶ πύργοις πρὸς τὸν ἄνθρωπον*
καὶ τὸν ποταμὸν ἵσθαι: vrbis enim nullis clausa muris facile
 in potestatem hostium venit. Similis est Tropus & Gemi-
 natio i. cōment. Cæs. de bell. Gall. Ariuistus dicebat ami-
 citiam pop. Romani sibi ornamento & praesidio, non detrimentò
 esse oportere. Ita dicitur Afinius Pollio Od. 1. lib. 2. Insigne
 mæstus praesidium reis. Sic suboles parentum & successores
 ipsorum dicuntur praesidia senectutis. Hec yr. act. 1. sce. 2.
 Sic Herodian. lib. 3. dicit: *ὁ κερὰ μείζονι ἐπέστη ἐαυτὸν*, Prae-
 sidio se maiori munimtum seruabat. Simili tropo Pind. eid. β.
 Ολυμπ. vocat Theronem *τὸ εὐερισμα Ἀκράγαντος*: columnen &
 munimentum futurum Agrigentinarum. Quod Scholiastes
 vocat. interpretans. *Θήρωνα ὄντα τὸ ἀκράγαντος ἐστὶ τὸ*
Ἀκράγαντος πόλις καὶ τὸ τὰ μὲν Σικελίας καὶ τὸ Ἀχαιῶν ἔρκος, i. propu-
 gnaculum Achiuorum; sed hic τὸ ἔρκος κωκυλοποιεῖται. Itē lib.
 Epigr. ca. v. dicit: *ὁ δὲ τὸ ἀπὸ τῆς ὁρῆς τῆς Πάριος ἐρύμα*. O Gai
 praesidiū Romæ patriæ. Sed hic præter metaphora licet etiā
 agnoscere metonymiam, qua effectum ponitur pro ef-
 ficiente, i. custodia pro custode & conseruatore, & de-
 cus pro exornatore Poetæ; ita triplex in voce vnica tropus
 erit, qui dici solet *μετάληψις*. Idem potest cōstitui in
 hoc exēplo Aristotelis li. 4. Ethic. c. de magnanimitate:
ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ μεγαλοψυχίᾳ, ὅτιν κέρως τις ἐστὶν ἀρετῆς, i. videtur
 igitur magnanimitas, veluti ornatus quidam esse virtutum, id
 est. tanta est huius virtutis dignitas, tantus splendor, vt
 cunctas alias exornet atq; illustret; ac ne hic videretur
 tropus paulo durior, emollitur adiunctione particulæ
 ὅτιν ad κέρως. Verumenimvero nulli ex scriptorib. profa-
 nis vtuntur sæpius feliciusq; huiuscemodi verborum
 modificatione sanctis Dei Opr. Max. Prophetis & Apo-
 stolis. Hoc idem mecum P. Ramus vel plenius affirmat
 cap. 14. lib. 4. cōmentar. de Relig. Christiana. Et quidem
 ed mirabilis est tropus nouis Theologis tā insolentes videri, quā
 Poetæ atq; oratores omnium gentium, si vnum in locum conser-
 untur, non sint cum Mose ac prophetis, cū Christo & apostolis tro-
 porum non dico diuina quadam maiestate, sed crebritate ac fre-
 40 quentia conferendi. In promptu autem huiusce rei causa est;
 quia quò maior est cuiq; linguæ propriorum verborum
 penuria, eò sæpius eorundem immutationibus illa vti
 cogitur: Atqui lingua Hebraica, vt Syriaca, totusq; Pa-
 læstinæ tractus, præter omnes alias propriarum vocum
 inopiā laborat. Itaq; troporum doctrinam & vsum feli-
 cius sæpiusq; celebravit: quorum quidē troporū singu-
 lorum exempla lector poterit in rudimētis Rhetoricæ
 Talæi ex obseruatione Ioh. Piscatoris D. Theologi vi-
 dere. Interea nō me pigebit vnū p infinitis proferte de
 50 v. 3. Psalmi 18. per metaphoricā allegoriam & eucharis-
 ticam, logē ardentiori studio, gratioriq; animo p nū-
 riatum, quā primū huius odæ distichū. Gratē quidē
 atq; *παρρησιας* Horatius agnoscere benignitatē Mecenatis
 in se collatā, eidemq; gratias agere videtur; sed illa
 storge naturalisq; affectus, quē verbū Hebraicū *רחם*
cham p se fert in v. 2. Psalmi, nulla voce poetici distichi
 exprimitur. Hi cāut Psalm. est *ἐπιβίβιος λόγος* ex histor. Da-
 uidis, quæ scribitur c. 22. l. 2. Sam. deprōtus & institutus
 fuit à Propheta, quū iam postremū vitæ suæ diem appe-
 tere sentiret. Tum n. grata repetens memoriā, infinita
 Dei Opr. Max. in se merita, cepit eius potentia, sapien-
 tiam, iustitiā, clementiam, providentiā, aliasq; eiusdē
 diuinas virtutes recognoscere ac plenē celebrare; quæ
 vt clarius omnib. elucescerent, initio pericula capitis,
 vitæ, fortunarumq; suarū exaggerat, quibus se prolixē
 ac cumulatē defunctum prædicat ope diuina, cuius rei
 nomine hoc gloriosum carmē modulatus est, & dixit:

Ex intimis viscerib. diligo te, Iehoua fortitudo mea. Hic obser-
 uet lector metonymiā effecti p efficiēte, vt antè in præ-
 sidium & decus notatū fuit: quales tropi sunt, Christus est
 redemptio nostra, est iustitia, sanctificatio. p, est redem-
 tor, iustificator, sanctificator. Sic etiam pro, Iehoua me
 viribus instruxit, ne hostili potentia territus & animo
 cōsternatus deficerē. Sequitur *Iehoua petra mea, arx mea,*
liberator meus, Deus meus, rupes mea: ad eum cōfugiam, scutum
 meum & cornu salutis mea, eleuatio nostra. Est hic cōcurus
 10 metaphorarū vtiq; pspēctus & cognitus: ideo finis esto
 notarum. • Idem tropi genus habet sed à fructib. ma-
 turitate suauibus, & vtentes magnoperē delectantibus,
 quibus opponuntur *καὶ ῥοπρὸν ὀμφακοῦρα γῆς, συφλοῖ, πικρὸν*. fru-
 ctus acerbi & amari.

Dial.

2 Quid autem homines teneantur desiderio a-
 lius alio, sicut Pindarus canit *ἐπ. θ. Ολυμπ.*
Μία δ' ἔχ' ἀπαρτὰς ἄμια
ὅρετ' ἄλλετ'. — non eadem nos alet exercitatio omnes.
 20 Et Homer. *Ὀδυσ. ε. Ἀλλ' ὅτ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ὀπιτέρεται ἐρ-
 γοῖς*, Aliis alius delectatur negotiis. Quodd, inquam, varia
 sunt hominum vota, iam cōparatione dissimiliū de-
 claratur post honorificā appellationē: quæ tamen nul-
 lis indicentur ac symbolis ac notis ptaleos & antapo-
 doseos expressis, satis tamē intelligimus ex his Poetæ
 verbis, *Me Diis miscent superis & secernunt populo*. Horatiū
 à vanis aliorū hominum studiis secretū & præstariā sui
 studij cum diis associatū, & nomine populi significari
 septplex illud genus hominū vulgare ac præle in de-
 30 lectu honestiorū studiorum parui faciendū. Vult igitur
 Poeta ostendere Mæcenati se longè aliud spectare, atq;
 homines reliquos. Non minus obscuris dissimilib. cō-
 paratio vitæ vrbanae & rusticæ enunciat. Sat. 6. l. 2. post
 cōmendationem diuinę benignitatis. Protasis aut hu-
 ius collationis (vbi homines è subiectis distribuuntur,
 q̄ sunt aliis obiecta, ignoto mihi, nescio quo discrimine
 vtriusq; nisi ratione fortè bifariā recipiēdi adiūcta, in-
 trinsecus aut extrinsecus: sed illa vtraq; admissio ad iun-
 ctorū interior atq; exterior semp aliquod habet subie-
 ctū, quo vtrumlibet & adiunctū & circūstantia innitāt.
 40 Illa porò subiecta possūt ad tria, honores, diuitias, vo-
 luptates revocari) ptasis, in qua, septplex desideriorū
 & studiorū, & p̄miorū inductione auget: in quib. certi
 quidā homines obstinatis animis, *ὡς μάλιστα ἀγαθῶν πινῶν*
ἐχέμενοι, tanquā in præstantib. summisq; bonis, exercentur &
 occupantur, vt alij in brabeio victu cōcursatione me-
 rēdo: alij in magistratib. ambitu captādis: alij in horreis
 æstate cōplendis: alij in mercatura p mare faciēda: alij
 in deliciis persequēdis: alij in bellis gerēdis: alij deniq;
 50 in venatione, & feris excipiendis: vt in suo qsq; studio,
 & desiderio expledo & p̄mio cōsequendo totus verset,
 ac in eo fixus, velut adiunctū in suo subiecto, in hæreat:
 quæ sanè partes distributionis ita inter se sunt dissimi-
 les, vt dissentire p natura partitionis videant. Ita profa-
 sus omnino cōparat Persius Cornurū præceptorē suum
 cū reliquis hominibus: in cuius dissimiliū collationis
 protasis est eadē hominum distributio è subiectis, sciēter
 & peritè notata ab Ant. Foquelino Veromāduo cōdiscipulo
 meo & Aureliensi in vita, cōsiliario regio, in versus Sat.
 60 5. Mille hominum species, &c. & terminatur versus: *At te no-
 tūrnus inuauit*, &c. vbi antapodosis reponitur ex adiūctis
 & factis Cornuti ad versus quatuor. Non dissimilis erit
 distributio li. 2. Epist. 1. ad versus (Græcia) *nunc athletarū*
studiis nunc arsit equorum, &c. Primū autē hic studium ita
 describi videt: quod postq̄ ex Olympici curtilisq; cer-
 taminis Syndromis, q̄ ita dextrè cōcitarunt, flexerūt &
 direxerūt equos inter cōcursationē, vt reliqs prius hanc
 septies cōfecerint, propiusq; ad metā accesserint, saluis

est, quando cōtingit, ut alicubi, vel aliquando peccat: sic hoc loco nonnulli sunt, quos certamē Olympicū iuuat: quidam sunt, quos mera euitata à rotis & palma nobilis, id est victoria ad deos euehunt. Ita loquitur Virgil. Æn. 6. — Ardens euexit ad aethera virtus. Verū de hac elliptica phrasi pluribus, quā opus est, egimus: itaq; pergamus. Ad hanc victoriæ gloriam Principes olim studiosè aiebant equos, & inde ἵπποζώματα dicebantur, ut Hiero Syracusanus à Pindaro, ac ipsius victore equus ἑρμῆκος, eiusd. a. Ἀντίφ. 1. ἄλυμπος. quod in curriculi certamine Olympicō sine stimulo & flagris sua sponte accōmodauit sese ad victoriā reportandam. Sed ad hunc vsū præcipuè nutriebantur ac formabātur equæ: vnde Georg. 1. dicitur mittere Eliadum palmas Epirus equarum, ac illæ multo in pretio habebantur senio confectæ & mortuæ, ut Plutar. refert in vita M. Catonis: ἄλλ' ἢ κίμωνος ἵππων, αἵς ὀλύμπια τοῖς ἐνίκησεν, ἃ παλαιὰ πλεῖστον εἶδ' ἔδειναι μνημῆα πωρ: equarum Cimōnis, quibus Olympia ter vicerat, sunt etiā sepulcra prope illius monumenta. Huc pertinet, quod Poeta canit ode 16. lib. 2. in facultatibus Grosphi equitis Romani & Sicilienfis dissimiliter suis, recensendis,

— tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa

— mibi parua rura. Est in hanc rem memorabilis historia in Laconicis Paulania, Habuit Archidamus & filiam Cyniscam nomine, quæ ad Olympicas victorias virili propemodū animo adspirauit. Prima hæc seminarum omnium equos aluit: prima Olympiacam palmam tulit: in cuius laudem Simonides epigramma fecit. Hoc autem τῆς ἵππικῆς, equitationis Olympicæ studio Galenus lib. 7. method. scribit 4. Romanas factiones albatorum, Rufatorum, Venerorū, Prasinorum sic captas olim fuisse, eosq; maximè, qui Venetæ ac Prasinæ factionis erāt, ut ad dignoscendū equi habitum olfacerēt ipsius sterco: vnde faciliè prospiciebant illius nobilitatē aut ignobilitatem; si illam, nulli rei parcebāt ad emptiōnē & tractationē. Thucydides memorat lib. 6. in oratione Nicias, ut hic obiecerit Alcibiadi lautiorē & splēdidiorē mensam, quā ipsius fortunæ & opes ferrent; atq; adeo τῶς δὲ πέντες εἰς τὰς ἵππικῆς ἑφίας, i. immodicos in equos alēdos sumus. Aiuunt præterea certamē equestre Olympiade vicesima quinta institutum. Athenæus lib. 1. c. 1. scribit, Alcibiadem primum, secundū, tertium, & quartum vicisse curru Olympia, quorum Euripides dicitur Epini-cium cecinisse: quæ tamen Diodorus lib. 5. scribit ad Hercule instituta: alij ab Oenomaio: alij etiā à Pelope: quæ postea Iphitus Eleus, quemadmodū Plutar. in Lycurgo, & Iul. Solinus c. 2. scribūt, redi in regrauit. sicut Eurylochus Pythia renouauit: quæ ludorū instauratio permansit vsq; ad ætatem Pindari: qui Ὀλυμπία, εἰς β. inuentū Olympicū certaminis tribuit Herculi: Ὀλυμπία, εἰς β. ἑστῶσα Ἡρακλῆος ἀρχὴ θῆνα πολέμου, Hercules instituit certamen Olympicum primitiis belli, in quo vicerat Augiam Elidis regē: è cuius spoliis postea instituit olympicos ludos, q. πρῶτον ἵππος τὰ Ὀλύμπια, Græcè, ut Olympia, orū, dicuntur Latine: & celebrari solebāt Olympia, (vnde videtur ratio nominis verius requirere παρὰ γὰρ Ὀλυμπιακὸν, quā Olympicum, ut lib. 1. c. 1. Ἐν Ὀλύμπια, εἰς β. γῶν, sicut etiam lib. 3. Georg. mox citando de palma: sed noster poeta necessitate metri contra voce creditur vsus) inter Oslam & montem Olympum, cui prius nomen erat Pifa, nō procul ab Elide Græciæ ciuitate. Sed de his ludis vide plura in vita Thef. in Plutarcho. Interpres autem Gallicus Plinij lib. 34. c. 4. Olympiā vertit, ville de la Morée. Verū de ratione decurrendi spatij Olympicū, vide Iliad. 4. cōsilium Nestoris ad filium decurturum, vbi describuntur meta & ratio ad eam proximè omnium accedendi: quem locum Socrat. in dial.

Platonis ἰδὸν citauit: Σωκρ. εἰπὲς δὴ μοι ἂ λέξῃς Νέστωρ Ἀντιλόχου πατρὸς ἐπιπαιγνῶν δὲ λαβὴν θῆναι τὴν χαμπύλιν ἐν ἵπποδρομίᾳ τῆς ἑπτά Παιθελάου: dic igitur mihi, ὦ Ion, quæ Nestor dat Antilo: hoc filio consilia, dum illū monet de vitanda flexu opportuno meta in illo equestri certamine Patrocli gratia instituto. Hic subscribuntur sex Homeri versus consilia continentes, quos præterea breuitatis causa. Exhibebantur autem populo hi Iudi in honorē Herculis, vel, ut alij volunt, Iouis Olympicū, vno quoque lustro, id est, quinto quodque anno: vt constat ex Eisd. 3. Ὀλυμπ. ἀντίφ. 2.

Καὶ μάλιστ' ἀέθλων ἀγῶν κρείσσει
καὶ πρῶτα εἰδ' ἴμα

— Et magnorū certaminum incorruptū iudicium, & quinquennium simul, cōstituerat in diuinis Alphei præcipitiis. Hic videntē intelligendi Iudi, qui ab Herculo quinto quoq; anno institui solebāt Pisis celebrari post quatuor tantū annos exactos sub initū quinti. Præterea Alpheus erat fluuius Pifarū, atq; Olympia, Pifa. Elis τὸ αὐτὸ, Scholiastes scribit pro eodem sumi, quorū situs est in Peloponēso. quanquā Olympias πρῶτα, vnde ἡ γὰρ πρῶτα εἰρηκός solo quadriennio terminetur. Ratio autē nominis ὀλυμπός est Diodoro lib. 5. ἄλλ' ἢ χαμπύλιν vel cōiunctim ἄλλ' ἢ χαμπύλιν, quā tamen Iul. Scalig. improbat hanc afferens diuersam; ὅτι ἄλλ' ἢ χαμπύλιν, cætera vide de causis lingue Latine lib. 1. c. 26. vbi tamen putō legendum ὅτι ἄλλ' ἢ χαμπύλιν, quod illic oculi frigore videntur. Nomine Olympi sex afficiuntur montes, quorum primus ponitur in Macedonia, 2. in Thessalia, 3. in Misia, 4. in Cilicia, 5. in Arcadia, 6. in Elide; de quo hic agitur, & Strabo scribit lib. 8. & Stephanus de Urbibus. Verba Diodori supra citati sunt, ὁρος ἔστιν ἐν Ἡλλάδι καὶ διὰ τὴν ἑσπερίαν μὲν Θεῶν, ὀνομαζομένην ἢ Ἰσθμὸς ἢ τὴν ἑσπερίαν ὀλυμπόν; Μυθολογῶσι δὲ τὴν παλαιὰν ἑσπερίαν βασιλευσάντα τὸ οἰκουμενικόν, ὡς ὁλυμπὸν ἐν δὲ αὐτῇ τελευτῆσθαι τὸν πῶρον, ἢ ἀπὸ τῆς ἑσπερίας ἐφεσθῆναι τὸν τε ἑσπερίαν ἢ τὴν κατ' αὐτὴν ἑσπερίαν, i. Olympus est mons excelsus, diis consecratus, & calis sedes, & dicitur Triphylius, fabulantur enim antiquum illi cælum terra habitabili in per antem familiariter in hoc loco versatum esse, ex ipsiusq; altitudine cælum eiusq; sidera cōtemplatum esse. Fuerunt autem in Græcia quatuor certaminum & ludorum genera præter cætera maximè celebrata & frequentata, vt Cicero scribit 5. Tusculana, ad ludos Olympicos vndiq; Græcos gloria, pecunia, scientia gratia solitos convenire. Pythagorica distributione à quadruplici sine desumtā: sicut etiā apparet ex hoc Epigrammate Græco Archiæ tributo:

Τέσσαρες εἰσὶν ἀγῶνες ἐν Ἡλλάδι: τέσσαρες ἑροὶ
οἱ δὲ μὲν ἀθλητῶν, οἱ δὲ ἀθανάτων.
Ζωὸς, Ἀπτοίδης, Παλαίμωρος, Ἀρχεμόροιο.
Ἄθλα δὲ ἑβδόμητος, μῆλα, σέλινά, πίπυς.

50 Quod Aulonius sic fecit Latinum:
Quatuor antiquos celebrauit Achæia ludos:
Cælicolum duo sunt, & duo sexta hominum,
Iouis, Phœbiq; Palæmonis, Archemōriq;
serta quibus pinus, mālus, oliua, apium. Vide ibid.

de locis Agonum, & eorundem auctoribus: Epigramma tamen dicit mala fuisse præmia Pythiorū, vnde videntē hic nomine malorū baccæ lauri Delphicæ propter magnitudinē intelligendæ. Enimvero, Lector, ex iis præmiis cuiq; certamini ppriè destinatis, noli putare nostrum poetam improprie loquutū, quod victori olympico tribuat palmam: idem fecit Virg. 3. Georg.

Seu quis Olympiaca miratus præmia palmæ.

Hæc enim cōmuniter omnib. victoribus dabatur præter illa propria: magniq; præterea deferebantur honores, vt è libro 4. Vitruuij apparet: Nobilibus athletis, inquit, qui Olympia, Pythia, Nemea, & Isthmia vicissent, Græcorum maiores ita magnos honores instituerant, vt hi non modò in conuentu stantes cum palma & corona ferant laudes, sed etiam

quum reverterentur in suas civitates cum victoria triumphantes, quadrigis & in moenia & in patrias invehantur, & vestigalibus à Repub. totius vitæ spatio constituti fruebantur: ut etiã apparet ex illo versu Ode 2. lib. 4.

Sive quos Elea domum reducit

Palma caestres. Plinius tamen lib. supra citato ad hujus virtutis perpetuam memoriam requirere videtur tres trium annorum victorias consequentes: Effigies, inquit, hominum non solebant exprimi, nisi aliqua illustri causa perpetuitatem merentium, & primò sacrorum certaminum victoriã maximeq; Olympia: ubi omnium, qui vicissent, statuas dicare mos erat. Eorum verò, qui ter ibi superavissent, (qui Græcè dicuntur τεσσαρεις) ex membris ipsorum similitudine expressã, quã εικόνες vocant. Huc addit Eusebius lib. 5. de præparatione Evangelica, veteres eò superstitionis ac insanie perductos, ut victores sint Pugiles, sive Athletas, sive alios concertatores in ordinem deastrorum reulerint: quod mirè consentit cum his nostri Poetæ verbis, Palma crebit ad Deos: Et cum altero supra citato ex Ode 2. lib. 4. quod multò pluri faciendũ est, quàm illud Ciceronis Tuscul. lib. 2. Olympiorum victoria videtur antiquus ille consularis. Unde non immeritò Solon lib. 1. Laërtii prædicatur ita correxissetam immodica athletarum præmia, ut victoribus Olympiorum quingentas drachmas, Isthmiorum centum, ac cæteris deinceps constituerit. Tot verò ac tantis illis honoribus eos esse dignos, quos certissimis indicib. compertum est fortiter ac strenuè dimicantes pro patriæ salute occubuisse.

Pulverem colleg. Quod Græcè dicitur κοινίζεσθαι, pulvere aspergi, vel potius collecto pulvere manus luctantiũ oblimi ad comprehensionem artiore, quo modo statua cujusdam Athletæ loquitur, lib. 3. Epigram. cap. 2. his senariis: Δέξει δ' ο χαλκός ο βέσις με λυσία τω,

X' ώς έμπαυθ' νυθ' έδουον κοινίζεσθαι. Aerea autem statua dicit: basis me dimittat, & sic aurã vescens legam pulverem & eo conspergat vice septimã. Α' θληται δ' αήθητοι & έμαρπες περιγυόμενοι & φιλοσι κοινίζεσθαι, τωτέστιν, εν θησασθαι τω κόνιω.

i. Invidi enim Athleta, & qui facile in certamine evadunt superiores, non assumere solent madidis manibus pulverem, quo fortius ac tenacius apprehensum antipalium constringant; sed qui ad id exsequendũ summã nituntur ope, iis plurimus emanat è membris sudor; unde manus fiunt lubricæ, & sic rei prehensæ malè pertinaces, nisi pulvere fuerint inspergæ. Curriculo.] Aliquando hæc vox est adverbium, uti Donatus exposuit act. 4. Sc. 4. Heauton. in vers. Curriculo percurrere, id est, cursim, apud eum miles Dionysia agit. Aliquãdo nomen, ut hic & in orat. pro C. Rabirio: Exiguum nobis vitæ curriculum natura circumscriptum, immensum gloriæ. quam vis autem sit ζωοκοεσθαι factum à curtu, & interdum sumatur pro hoc, & pro cursu ipso; hic tamè ponitur pro loco certaminis, quod ineunt cursores. de stadio lege Agellium lib. 1. ubi Hercules memoratur dimensus illius spatium. dicitur Græcè χαλκίδρομος, quem Suetonius in Nerone usurpavit factũ Latinum. Notissimus equus Romanus elephanto super sedens per catadromum decurrit. dicitur etiã hippodromus pro illo loci spatio, ubi quadrigæ, i. equi curribus juncti currunt: quo Plautus usus est in Cistellaria Act. 2. Sc. 3. Nam mihi ab Hippodromo memini afferri parvulã puellam. & hanc quidem vocè eleganter Cicero in oratione pro M. Marcello hinc transtulit ad curiam & forum, ubi causas agere solebat, nec fas, ait sub initium orationis, esse ducebam versari me in vestro veteri curriculo.

Evitata rotæ.] Id est, meta juvat alios, quam rotæ prudenter & celeriter circumactæ evitarunt, nec durius certo puncto contigerunt. Meta verò à Grammaticis existimat inde nominari, quòd Stadiodromi videantur

illam metiri, dum septemplici quadrigatum circumacta celerrimè & αντιδεξιότητος eandè lustrant, quod certè Propertius lib. 2. Eclo. ad Cynthiam subindicat:

Aut prius infecto deposcit præmia cursu,

Septima quàm metam triverit ante rota. unde curricula ludorum Circensium solennia septem esse dicuntur. Ode tamen 3. Olympiorum Pindari meta videtur dici τριμια δωδεκαζαμπρον, quòd duodecies currus illi debeat circumagi: & Pyth. ειδ. 8. εφορηε. κωλ. ηδ. ita dicit: άκνεάτους ενίαις ποδαρχίων δωδεκαζαμπρον, id est, integra lora velocium equorum duodecies circumactam concurrentium. Idem ειδ. 2. Ολυμπ. άπης. 3. vocat τριπτατους δωδεκαζαμπρους, quod quadrigæ toties ad metam se circumagerent: unde ζαμπρον δωδεκακυκλος dicitur est, i. cursus duodecies in orbem circumactus. Auson. còtra Epitaphio 35. cursum definit septenario: Προσφθore clamosi spatiosa per aquora Circi

Septenas solitus victor obire vias. Seneca quoque còtra sentit Epist. 30. atq; hic est Pindarus, quum narrat, se frequenter invisisse hominem sibi charum & decrepitem, ut sciret, nunquid cum corporis viribus minueretur etiam animi vigor: qui sic crescebat illi, quomodo manifestior notari solet agitatorum lætitiã, quum septimo spatio palma appropinquant. Lætitiã agitatorum videtur hic eorum esse, qui in certamine olympiaco agitant quadrigas omnium proximè ad metam. Videtur præterea quibusdã, meta Græcè dici posse κώνθ, à figura turbinis: sed melius è proverbio από τ' άφθηείας μέχρη τω χαμπίηθ, (quod Cicero sub finem Platonis Majoris dicit cursu verso, nec verò velim, quasi decurso spatio, à calce ad carceres revocari. Hic calx immutatur à propria notione, quæ ipsi est indita ad posteriorem pedis partem notandam, & inde translata ad metam & finem curricula, ut carceres ad eisdem principium. Verba Ciceronis sic Gaza fecit Græca: σφόδρα άπ παραποίμω, δουλον οδόν τινα άκθραμων, εν τω τέρμαθ' ώι δ' άπ τω βαλβιδά μελακλειδω, quæ etiam dicitur ιππάροισ βαίτης, χαμπίη, & definitur βαλβεις εδιν, ή άπθώδισον οι ζρομεις, χαμπίη, id est, balbius est linea recta, è cujus principio egressi cursores, velut collimantes, petunt metam. Hanc definitionem affert scholiastes Apollonii Rhodii in lib. 3. Argon.) melius, inquam meta dici debet χαμπίηθ, quæ vox geminatur cum νύσα, τέρμα, & τέρμη, à Julio Polluce lib. 3. cap. 50. άπειθ' ο χαμπίηθ νύσα τε & χαμπίηθ: quòd circumflectit meta & χαμπίηθ, hoc Pacuvius in Tantalò usurpavit Latinè: Extremum ultra camperem. Adhæc νύσα dicitur άπειθ' το έλπον τω χαμπίηθ αυτω νύσαιν τες έππυς, quòd cursores acerrimis calcaribus equos sodiant ad quadrigas proximè & cursim meta admovendas. Unde proverbium, κέντς τον πωλον άπειθ' τω νύσαιν, i. stimula equum ad metam in eum, qui aberraret à scopo proposito, jactabatur. Alio autem nomine dicuntur carceres, ύπηγες, άφθηείας, ήφθηεις, δια τω ζυείσθαι τή μάστρη τες έππυς πληθιδω, quia equi incitantur à repagulis ad metam scuticã. Propriè autem ύπηγες est flagellum, quo sues agitantur, cujus sonitu, quia signum cursoribus erupturis è carceribus & balbide dabatur, pro his & initio cursus usurpatum est: quem Servius in versum 125. lib. 5. Æn. sic definit: erant quidam carceres, unde cursuri mittebantur. Addit idem interpret ad vers. antepenultimum 1. Georg. ήτ quum carceribus sese effudere quadrigæ. Carceres vocantur, unde mittuntur equi, dicti quòd coercentur equi, ne inde exeant, antequã magistratus signum misit: sed metæ dicuntur, ad quas currebant, & à quibus superatis, obitissq; ad carceres per alteram circi partem recurrebant: formam autem talis Hippodromi pete à Torello de Verona, à Marliano de Roma, & à commentariis in Vitruvium. Adhæc partes Hippodromi hoc versu notantur è lib. 1. Epigrammatum cap. 1.

H' δ' εφ' ύπηγών ή τέρμαθ' ειδε πς άρχη

H' εδρον, μέσθαι δ' έποτ' ενι σταδία, i. Aut enim qui juve-

ncm

nem vidisset ad carcerem, aut ad metam summam, nunquam in medio curriculo, tanta videlicet ipsius erat velocitas, ut merito quis eum predicaret τὸν τὸ σκέλην ῥίπτοντα, i. qui agiliter crura concitaret ac velociter se in pedes coniceret, nec secus, atq; quum equus stimulis & calcaribus sentit se acerrimè perfolium ab equite. Præterea in rotis delideratur præpositio à rotis non tanta meta, dum circumageretur curiens: quæ vox tota à Grammaticis ex eo dicitur, quod facilis volubili & veloci circumactu ex una Hapside, (quæ dicitur aliter Græcè ἵπτις, ἡδὲ τὸ ἵπτις, ab eundo, vel etiam, ὁππότε, ἡδὲ τὸ ὁππότε, à concitando, præsertim quum Hapsis est lignea, sed quum est ferrea & lignæ superaddita, dicitur ἡπτις) ruat in altetam, ut trochus decursu in varios agitur orbes. Eandem Hesy chius dicit ἡπτις, definitq; τὸ ἡπτις ὁππότε, currus circumferenti. Est quoq; ne tibi videar hic prolixè loqui, τὸ ἡπτις, Hippocrati ἡπτις ὁππότε, i. mentis læsio & offensa, πηδῶ, τὸ ἡπτις, quod idem est ipsi, quod lædi, & tentari, tanquam diceret, tactam mentem & læsam, ut Gale nus exponit commentar. 3. eis τὸ ἡπτις διατῆς ὁππότε.

Palma] Est arbor ἡμπεδοφυλλῶ, quod semper vireat: cuius periphrasin tertius & quartus Psalmi primi versus iuxta vim huius epitheti verè videtur continere, sic à Plinio lib. 13. cap. 4. notatà. Gaudet & virens, totoq; animo bibere amat. sed discite ex Agellio cap. 6. lib. 3. & lib. 8. Probl. 4. Symposiorum ex Plutarch. & ex Hieron. Mercuriali lib. 1. variarum lect. cap. 3. & lib. 10. Metamorph. Lenta victoris præmia palma. Item ex Eustathio in Dionys. Periegese de Bablyone vigere in Phœnicia, vnde nomen Græcum mutuata est, ὁππότε. & in Palæstina interdum annos 100. Item ex Plin. libr. 16. capit. 42. palmam onerat am fornicari. Item ex Xenophont. lib. 7. Pæd. ἡπτις ὁππότε πηδῶ, ὁππότε φόνιξ, ὁππότε βάλανος, ὁππότε κερύνητος, ὁππότε ὄνοι κωνίλοι: ideoq; τὰ ὁππότε φόνιξ, βάλανος, ἡ κλάδος, rami & termites palmarum sic dicuntur ὁππότε τὸ βάλανος, quod tantò magis se soleat erigere & sursum tollere, quanto vehementius premi videantur. Vis autem & natura palmæ hoc epigrammate Alciati exprimitur,

Nititur in pondus palma, & consurgit in altum:
Quo magis & premitur, hoc magis tollit onus.
Fert & odor atas, bellaria dulcia, glandes,
Quas mensas inter primus habetur honos.
I puer, & raptans ramis has collige mentis
Qui constantis erit, præmia digna feret.

Disce, inquam, ex his vim & naturam palmæ in obnitédo ponderibus, & cur ὁ φόνιξ λέγεται ἐπιρροφῆς ἢ ἀκρόκομος: iuxta hanc naturam (quæ eam ob rem victoribus aptissimè tribuitur & convenit) atq; propter nobilitatē castæ Palladis non vult cum vite maritari. Epigram. Græco cap. 11.

Παλλάδι εἰρή φυτόν. Βρομῶν τῆ με εὐλίθετε κλάνας
Αἶρετε τὸς βότρυας, κερύνην ἢ μεδύα.

Palladis sum planta, quid me premitis vos, Bacchi palmites. Tollite racemos, sum virgo abstemia. Illa autem institui ac deferri victoribus cœpit ætate Thesei, sicut Plutarch. scribit in ipsius vita, & 8. lib. Sympos. probl. 4. ut dicitur epod. 16. de termitē palmæ. Terrarum dominos] Hoc certè ἀμφιβόλος & ambiguè dictum, de Romanis ne longè lateque dominaribus, an de diis vniuersitatis reatoribus. Ita quoque Ovidius de Ioue, — & domino dignè solvere vota Ioui: malo equidem de Olympionicis, quales fuerunt Hercules, Alcibiades, Coræbus, Heraclides, & de similibus suis victoriis ad immortalitatem cōsecratis intelligere: quod est, euehi ad deos. Vox autem dominus, definitur propriè princeps familie, aut qui præest domui, & inclinatur à domo, ut hoc à Græco δόμος, hocq; rursus ὁππότε τὸ δέμεν, ab extruendo, verbū præterquā in præteritis inusitatū. Euehit ad.] Quod Græci dicunt, ἀλάγει εἰς θεὸς, inter deos refert & imortales facit.

RHET. TROPOSCH.

Parui hic refert ad sensū, utro modo accipias hanc vocem, an per Metonymiā subiecti pro adiuncto, an cōtrā, i. pro stadione & hippodromo, vbi colligitur puluis: quomodo Cicero sumit in Catone maiore: quū Milo, Crotoniates Athletas se in curriculo exercentes videret: an pro curru & cursu illum excitatē & tollente, qualis memoratur ab Homero Iliad. 4. Ὀδὲ πῆ τὸν ὁ κούριος πεδῶσις, equi verò volabant, puluerem excitantes per campum. Ita τὸ γυμνάσιον pro exercitatione & loco, ubi illa peragitur. hoc dicitur per synecdochē speciei pro quolibet certamine, ut hic pro quadriiugo: sic κούριος pro ἀγωνίζεσθαι. Nam propriè illud est Luctatorum, qui oleo uncti manus & membra oblinunt puluere ad facilius antagonistas ἀλειφθέντας, unctos etiā comprehendendū, & ad lassitudinem tollendum. Metæ & palmæ, rebus fixis, immotis atque inanimis tribuitur motus & sensus per metaphorā p eo: accedentes ad metam proximi reliquorū concursatorum immortalē sibi patiunt gloriā & honorē. Si hoc epithetū propriè sumis, rotæ intelligunt calefactæ frequenti agitatione, attritu & circumactu modiorū, axiū, conflictuq; reliquarū partiū, sed ita fortasse minus ad volubilitatē expeditæ: sin trāslatè, rapidissimè significatur, ut Virg. loquitur 3. Georg. — rapidusq; rotæ insistere victor. & citissimæ & celerrimæ: sicut est natura caloris: quemadmodū interpretat scholiast. Theocritū in 5. Idyl. τὸς γὰρ τὰς ῥένας ἢ ἄρπυιες λέγουσι, i. Physici. n. dicunt eos celeres, q sunt seruidi & calidi. Sic Virg. 3. Georg. dicit, — volat vi seruidus axis, sic Aen. 11. frenasq; ferentesq; rotas, i. Seruio nimio scil. cursu. ut Græci ῥένας ἀξῶν, i. synecdoch. currus celeriter fertur. Hoc μάλιστ' ἀμύκως sumendū videet, ut signū p celebri victoria significata, cuius in signe fuit corona ex frondib. palmæ cōtexa, vnde cognoscis esse hic synecdochē integri pro ipsius mēbris, quā D. Paul⁹ vocat ep. ad Philip. c. 3. v. 14. βραχέου, & ad Cor. c. 9. v. 24. dictū p metathesin primarum literarū, quā βραχέου, ad cuius veriloquii rationē virga palmea, non corona dari solita esset victorib. certaminū: vtrūq; τὸ γὰρ βραχέου, i. victoria præmia, præmiū illis potuit eō tradi: quia ut palma poteri minimè succūbit, sed ad versus ipsum surgit: sic strenuè pugnātes hosti vrgenti nō cedunt: vnde Ciceroni p Ros. Ame. dicitur vetus ac nobilis gladiator plurimarū palmarum, i. victoriarū. Hic tamē locus Cic. in malā partē per ironiā accipiendus est. Metonymia est effecti pro efficiente (sic. n. malo vocis immutationē notare, q cū aliis dicere, hoc ab effectu vel ἐνεργητικῶς intelligendū, dissimulato ita studiosis tropo, vel ignorato, ita fecit Vlpianus in primā Olynth. ad verba: τὰυτὰ γὰρ ἡμισυ μὲν ἡδὲ πῦ φῶσι, ἢ εἰ πῦσι ἀνθρώποις, i. hoc enim sunt profecto insida natura etiam omnib. hominibus. Vtus est. ait Scholiastes, re pro persona, i. adiuncto pro subiectis Thellalis, qui tales erant) quod palma victores claros reddat, palmam ostendet & nobilitet, quemadmodū dicit Ode 29. huius libri: nobiles libros Panatii: quod enunciatum ita ad od. 2. lib. 4. Quos Elea domū reducit palma celestis. Simili tropo Pind. Ολυμπ. εἰδ. c. sub finē dicit: δεικνύσθαι δὲ, nobiles sagittas: quæ celebrent & nobilitēt iaculatores certos: quem quidē tropum Cic. locus Tusc 5. sub initium videtur cōfirmare, vbi scribit, in maximo ludorū apparatu & totius Græcia celebritate alios corporib. exercitatis gloriā & nobilitatē corona petere. Hyperbolica est allegoria, metaphoris celebrē significans memoriā & famā victorum olympicorū gloriosam immortalitati cōsecrari, ac velut ex ea quandā σποδῶσι fieri, qualem Virg. decantat Cæsari Georg. 1. ad vers. Tuq; adeo, quem, & c. & 3. eiusdē ad vers. In medio, & c. Itē in fine lib. 4. — Casar dū magnus ad altū, fulminat Eufratē, & c. Victoria. n. Olympicorū certaminū erat Græcis instar Rom. triūphi, ut ex orat. Tullij

pro Flacco intelligitur, & è vita Pelopidis sub finem. apud Plutarch. de Diagora olympionico, & c. i. de Re- pub. Plat. Similis erit hyperbole Ode 2. lib. 4. Mores au- reos educit in astra.

Dialect.

3 Hic octo deinceps versibus politici & agricolæ proponuntur, sic certè suo duci studio ac desi- deno administrationis civilis & agricolati onis teneri, ut nulla re quamlibet carâ & prætiôsâ, illos deterreas atq; avoces à præsentî rerum conceptarum & inceptarum cupiditate: earundemq; statu. Ratio autem animi tam obstinati est, quòd ubi illi sunt eblanditi suffragia tribuum paulatimq; plebem ac reliquos ordines fecerunt suos, facillè sperent inde amplissimos quosq; rei- pub. honores: hi verò conditionem suam propterea non commutarent latissimis regnis: quòd è jucundif- simo patrimonii sui cultu tam uberes fructus percipiât: quam demerere Africani solent. Tales Eustathius Iliad. γ. vers. 182. vocat ἀλκίους, bifariam sic notans: ἢ ὅτι τὸν δλον βίον ἐν ἀδαιμονίᾳ διέγυσιν, ἢ ἐν δλαῖς, ἢ τοι κειθάλῃς, ἐξ ἧν, ἂς δαπὸ μέρους, τὰ οὐ γῆς διλάτῃ ἀγαθά, i. aut quòd totam vitam in seli- citate, aut in horreis degant. è quibus tanquam ex parte telluris bona significantur. Itaq; neutrorum animos ullis condi- tionibus ab institutis abstrahas ad negotiandum per mare & terras.

Gramm.

3 Mobilium] De levitate & inconstantia ferentium Molim suffragia in comitiis lege Ciceronè pro Mutina: quorum tam flexibiles voluntates, & c. Pericles, ut ait Plutarch. in ipsius vita, cum ventis inter se resstantibus cõferebat: & Demostheni turba popularis est, velut instabilis ventus in mari, ὄχλῳ, ἂς τῷ ἐν θαλάτῃ πνεύματι ἀετὶ σαλοῦ. Turba] Donatus in Prologù Hecyr. ad ver- ba nunc turba nulla est, interpretatur turbam ὄρουρον, hoc est τὸ ἐργον, strepitum & tumultum, cuius vis ex eo per- spicitur, quòd notat hanc vocem ad præcedentia: popu- lus convolat, tumultuantur, clamant, pugnant de loco, referen- dam esse: & merè vox est Græca, & Attica pro ὄρουρον, ut liquet ex interpretatione Gazæ, qui verterit in Catone 40 Maiore, quum ex hac turba & colluvione discedam: ἢ γὰρ ἐν τῆς ἐνθάδε πύρεθς, ἢ γὰρ ἰδὲς ποτὲ ἀπαλλάξω. Sumitur autè tur- ba pro multitudine per metonymiam effecti pro effi- ciente strepitum & tumultum collecta, ὄρουρον porro est vox, qua vtuntur subulci ad fues citandas.

Quiritium] Cur Romani dicti sint Quirites, peten- dum est è lib. i. Liuii, & è Plutarch. in vita Romuli: què hic auctor in Romaicis è quorundâ opinione existimat posse dici τὸ ἐναλίον, vocè certè τῷ κρείνω, Quirino re- spondentem, quum sonet Martium de patris nomine, τῷ δὲ τὸ ἀνείρη ἢ γὰρ φονδείρη διὰ μάχης, ab occidendo pugná: vnde tu disces, hoc quidem nomen tractum esse vel à Curibus, id est Sabinis, vel à Curi sive Cyri, id est, hasta ipsorum lingua, vnde hic versus Ouid. 2. Fast.

Sive quòd hasta quiris prisca est dicta Sabinis. Ex hoc armorum genere quidam coniiciunt τῷ κρείνω ἢ κρεί- νης fluxisse ex Hebræo קרי. Cori, id est, cohors hastatorū vel securim gestantiū, à radice קרי excidit. Alter ejus- dem versus videtur deducere Quirinū de Græco: Κολ- εγνος, rex: Sive suo regi nomine posuere Quirites, vel deniq; à 60 Cures, urbs Sabinorum celeberrima, in qua Tattius re- gnavit, & Numa Pompilius natus fuit, quemadmodū refert Plutarch. in eius vita, & Servius in vers. Æneid. 7.

Vna ingens Amiterna cohors, priscaq; Quirites, id est, Sabinis: prisca autem ideo, quia post fœdus Titi Tatii & Romuli placuit, ut quasi unus de duobus fieret popu- lus: vnde & Romani Quirites dicti sunt, quòd nomen Sabinorū à civitate curribus fuerat. Cuius Cicero me-

minit Epist. 20. lib. 15. ad famil. in descriptione cuiusdâ Sabinis, et si modestus eius vultus sermoq; constans habere quid- dam à curibus videbatur. Nota enim erat Sabinorum in- tegritas & fides, & probitas, ut ratio nominis præ se fert, ut dicitur, si Deus Opt. Max. voluerit, ode 4. lib. 3. Dio tamen lib. 42. scribit, milites Cæsaris graviter tu- lisse, ὅτι ὁ στρατηγὸς κρείτας, ἀλλ' ἢ στρατιώται, ἀπὸ τῶν ὀνόμασε, i. quòd Imperator Quirites, non milites ipsos appellasset. Vnde verbum Quiritare, quod est Nonio clamare & Quirites invocare in auxilium, cum in extremis ac longinquis locis aliqua fieret injuria ciuibus Rom. sicut ex hoc in Verrem cognoscitur: Cervices in carcere frangebantur in- dignissimè civium Rom. ut etiam illa vox & illa impletio, ci- vis Romanus sum, qua sæpe multis in ultimis terris opem inter barbaros & salutem tulit, & c. vt D. Paulus cap. 22. Actor. vers. 28. Certat] Certatim contendit de ipso ad sum- mos provehentos honores, & præterea antiptosis pro extollere ad honores, quemadmodum Ode 24. lib. 2. dicit de tali vulgo: quo clamor vocat & turba sauentium.

20 Tergeminis] Interpretes vehementer de hac voce alter- cantur, an tergemini honores sex intelligèdi sint, quod ita nonnulli arbitrantur intelligendum ex vi, & natura coniunctionis, cuius pars posterior Geminis valet idem, quod duplex, ut geminus partus, geminis pennis aera secare, gemina columba. 6. Æneid. pro duplici partu, binis pen- nis, duabus columbis. vt Servius in locū primæ Ænei- dos, — geminiq; minantur, i. eminent, in celum scopuli, i. pares & similes. Annotat hoc Epithetum Gemini esse du- plicis notionis; primum quòd interdum æqualitatem & similitudinem, sicut hic, & Epist. 10. lib. 1. ad versum

Multum dissimiles, ad cetera pene gemelli. Interdum binarium numerum, ut ex hoc Terent. in Andr. Ex vni- geminas mihi conscies nuptias, i. duas. Atq; ter, in iunctura habet vim multiplicantis numeri, ut Arithmetici lo- quuntur, tanquam diceret, ter binos honores, & ita ad tres majores & Curules, Consulatum, Præturam, Ædi- litatem. Tres alii, Quæstura, Tribunatus plebis, Cen- sura essent addendi: petebantur autem huiusmodi ho- nores ordinatim, Quæstura, Tribunatus Plebis, Ædilitas, Pratura, Consulatus, Censura, eaq; forma, ut inter Quæstu- ram & Tribunatum, & inter hunc & Ædilitatem, annum intercederet temporis spacium: sed Ædilitatem Pratura sequeretur, sicut hanc Consulatus biennii interiectu. Post hunc nullus cen Censura definitus annus; atque de hac duplicatione per Epithetum geminus facta illis videtur assentiri Servius in hæc verba 6. Æneidos: & centum ge- minus Briareus, hoc est, inquit ille, centies duplex, ut de centū manib. & totidem capitibus Epithetum è Theo- goniam Hesiodi intelligi videatur. Alii cõtrâ, ut Dionys. Lambinus præter ceteros de variis lectioñ & exem- plariū collationibus in primis laudandus, testimoniis Latinorum auctorum docent, ter, adverbium hic non multiplicare, ut cū Liu. lib. 1. ab vrbe appellat tergeminos fratres: atq; idem ipse lib. 6. multò clariùs loquitur: modò tergemina victoria triplicem triumphum ex ipsis Volcibus, & Ae- quis & ex Hetruscis egisti: quam vocem ipsemet paulò an- te explicare videtur, cū dixit: Camillus in vrbe trium- phans rediit trium simul bellorū victor. Ideoq; intelli- gi tantū tres victorias & tria bella. Item tergeminiū Ge- rionem, non sextuplicem, sed triplicè. Huc adde, si vis, versum 6. Æn. Et septemgemini turbant trepida ostia Nili. Et 4. Tergeminamq; Hecatē, tria virginis ora Diana. Item alterū Catulli: Sive qua septemgemini colorat Aequora Ni- lus: qui sic à septem ostiis, quibus se exonerat in mare, vocatur. Alii malunt tres populi Rom. ordines, Sena- torium, Equestrem, & Popularem significari. Alii de- nique plausus theatrales, cuiusmodi ode 17. lib. 2.

— quum populus frequens

Latum theatris ter crepuit sonum: Qui honos in tanta hominum frequentia & honorato ordinum confesso, atque in more veterum positus habebatur summus: quum maximam congratulationem illi optime existimabant se cuique de ipsis merito fatistecisse, si voce & manuum plausu laetas dedissent ter animorum declarationes: quale quid Tertullianus refert accini solitum triumphantis: *De nostris annis tibi Jupiter augeat annos*. Hanc quidem postremam interpretationem ultimam Horatii editione Henricus Stephanus optime de literis meritis, huiusque paternae gloriae magna accessione heres dignissimus breviter notavit: cujus etiam expositionis opinionem Adrianus Turnebus vir doctus & lectionis variae prius confirmarat. *Illum gaudentem findere agros patrios sarculo nunquam demoveas.* Quod Graeci dicunt τὸν πατρῶν ὄντα σάλλειν ἢ σαλλῆεν γὰρ πικρῶν. Est autem τὸ σαλλῆεν. Eustath. Iliad. 4. ὄταν ἡ γῆ λύσται ἐκ τῆς συνεχίας, i. quum solum soluitur sua densitate, & sarritur, scissim finditur: nam rustici quum sarrunt, terram sarculis aperiunt. Sarculum quoque Varro lib. 6. de lingua Latina vult dici vel à serendo, vel à sarriendo: ubi tamen Iosephus Scaliger mauult à serendo, quum ipsum sarrere lib. eiusdem operis 6. à serare deflectatur, quod est claudere & operire, à quo dissentit Turnebus, sed non rectè meam sententiã: utpote qui coniunctum referare vel resarrere videatur explicare, non simplex utriusque. Sarculum autem Graeci vocant τὴν σαλλίδα ἢ τὸ σαλλισίριον, alij tamen dicunt Sarculum esse genus similis ratri crati dentatae ad segetes herbis purgandas, quae quidem esse diuersa ostendere videntur verba Ouidij. lib. 11. Metamorph.

— Vacuosq; iacent dispersa per agros,

Sarculaq; ratriq; graues, longiq; ligones. Aliud quoque rusticum ex ferro instrumentum dicitur marra, excindendis herbis aptè accommodata, cuius meminit Iuuenalis Satyr. 3. — ne marra & Sarcula desint.

Contundat marra vel fracti dente ligonis. Est igitur huius loci hæc sententia: qualibet conditione delatã, neq; ambitiosum, neq; studiosum patrimonij colendi reuoces à speratis honorib. vel ab agriculturæ fructib. ad mercaturam, siue ad nauticam, siue ad aliud institutum vitæ, si ille iam designatus fuit, & hic fructus ex agris paternis vberimos percepit: cuiusmodi agricolam Claudianus describit quandam Veronenlem senem: Felix, qui patrius auum transiegit in aruis:

Ipsa domus puerum quem videt, ipsa senem

Qui baculo nitens, in qua reptarit arena,

Vnius numerat secula longa case,

Illum non vario traxit fortuna tumultu:

Nec bibit ignotas nobilis hospes aquas:

Non freta mercator timuit, non classica miles:

Non rauci lites pertulit ille fori. &c. Sed huius rei exemplum habes Titianum quendam lib. 1. Epigrammatum Græcorum cap. 21. de iustitia:

Ἡ θεὰ μὲν βασιλῆς σε βοηθῶσα εἰσέτι σέμπερ

Ἄσει τειραμένους δ' ἀοιμένους μερόπων,

Τίτιανε χεῦσσε· σὺ δ' ἐν βίῳ τοιοῦτα λυγρῶ

Πατριδα καὶ κληρὸν σὺν ἀποβέβηλας εἶχεν

Ἀυξὸν σὺν ἀεθρόνῳ κτέρας ἐν δίκῳ, ἀρρομένῳ γδ

Γλαῖτον, ὅτι σὺ γέεις σὺ θροῖ· οἶδ' εἰ δὲ δίκῳ. Voluit te rex

defensorem nunc mittere vexatis vrbibus egentium hominum, & prastantissime Titiane: Tu verò maluisti possidere paternam hereditatem in tranquillitate vita (quam tali dignitate ornari) res maiorum iuste amplificaturus. Nam dea iustitiae vnã sedens in throno Iouis nouit te diuitias subiectorum odisse. Vix profectò ac ne vix quidem hodie reperies vnicum Titianum. Hanc autem syntaxin, *Illud gaudentem Glareanus putauit non satis conuenire: sed διὰ π, non o-*

stendit: tantum addidit in *gaudentem* nouum esse genus hominis & ita existimauit τὸ *illum* vt τὸ *hunc*, referenda esse ad superius verbum *iuuat*: ideoque *areis* ambitu distingui: quia videretur fortassis ipsi alienum esse ab officio agricolæ agrum colere, & demessa horreis cõdere. Itaq; alij referunt τὸ *gaudentem* ad *dimoueas* inferioris: quam quidẽ certè superiorem ad monitionẽ licet minimè tolerandam. quidã tamen olim ex regis professoribus sibi non solum imprudenter, verum etiam impudenter arrogarunt. Ego autem existimo vnicum & idem hominis genus hic vtraq; voce *illum gaudentem* designari, quod paternis agris colendis ita sit deditum, vt si proprio horreo cõdiderit ingentes frumenti aceruos (de frumero enim intelligitur hoc *quicquid de Lybicis* &c. γενικῶς. vt illud Hesiodi — Εἴπω δὲ

Πάντα βίον κατὰ θναί ἐπαρμένον ἔνδοθεν οἴκου. Postquam reposueris domo victum omnino sufficientem. vel: Δημιῶτα βίῳ σε ὁ τίλω πικρῶσι καλίλω, Ceres victu impleuerit horreũ tuum.)

inde nullis conditionibus dimoueas ad aliud vitæ genus, atq; institutum: tantum abest vt tanquam pauidus nauta velit dubios labores suscipere & pericula procellosi ac vndosi maris adire. Qui patrios agros interpretatur publicos & ad patriam pertinentes, eos credo habitare in regione Philodemorũ & publicolarum feracissima, sed in ea, quam ipse incolo, talium est summa sterilitas, ubi nullum adhuc vidi publicolam, qui tantopere addictus & consecratus Reip. commodo esse videretur, qui verò priuatis *συντόνως* seruirent, eorũ magna

fertilitas. hoc autem findere patrios agros est periphra- sis agricolæ, quæ Græcè reddi potest. Τὸ ἴδιον γῶν γεῖν, subaudiatur γῶν ἢ γῶραν, id est, proprium solum & agros colere. Quod si Poeta voluisset *hunc* & *illum* ad prius τὸ *iuuat* referre, rationẽ syntaxeos minimè variasset: quæ ita se habet: vt in *metaq;* seruidis repetendum: quidem sit τὸ κοινῶς, & sunt, quos meta intacta & palma nobilis euehunt ad Deos: ubi τὸ *iuuat* reperi non potest. Itaq; hic locus sic debet resolui: *nunquam dimoueas illum gaudentem findere agros. vt trabe Cypria secet mare, &c. Si cõdidit proprio horreo.* Similiter præcedens, *nunquam demoueas hũc,* si turba Quiritiũ. Qui hæc Glareani opinionem sequuti sunt, nostræ distributionis è subiectis rationem fecerũt octuplicem ex octo generibus hominum dissimilitudine desideriorum ac studiorum inter se differentium, mutato argumenti genere in oppositionem disparatorum, quam rectè iudicium relinquo doctiorib. candide faciendum: animaduersa in verbis. *me doctarum edera* &c. apodoli antitheseos pro antapodoli nostræ dissimilitudinis, & obseruatã quæstionis hac enunciatione, non

quali studio pleriq; vitam exigere solent, tali Horatius statuit traducere suam, huc adde dissimiliter cõparari & disparari se affinitate significãdi attingere. Ex quo hæc scripsi, quidã ex discipulis retulerunt Fredericum Beutium in tertia parte pædagogicæ logicæ mecum sentire his verbis. *Horat. ode prima lib. 1. variis dissimilibus se pæsi delectari ostendit, vide autorem ipsum.* Idem quoque sensisse Iohan. Freigium in analysi eiusdem Odes. Huc accedat disparatorum argumentorum descriptio è lib. 1. Boetij de syllogismis hypotheticis, qui docet *disparata esse disson-*

anea, quæ tantũ à se diuersa sunt, nulla cõtrarietate (vt loquitur) pugnantiã veluti vestis, ignis. Huc adde, quod vtrumq; hunc, & illum, non tam δεικτικῶς, quàm διαρρηκτικῶς hic accipiendum sit, pro alterum & alium, vt solet in longa partitione. Considera quæso, lector, hoc partitionis exemplum lib. 2. Georg. sub initium,

Sunt alij, quos ipse viã sibi reperit vsus. (rum. Hic plantas (stolones) tenero abscondens de corpore ma- Deposuit sulcus: Hic stirpes (plantaria è radicibus) obruis aruo.

Quadrifidasq; fudes & acuto robore vallos &c. Ep. 17. similis est distributio per τὸ pronome hic onus horret: hic subit & profert &c. Quod verbis alijs exprimeretur epist. 1. lib. 1. ad locum, Pars hominum gestit, &c. sed iisdem ode 8. lib. 4. de Pictore Parrhasio. & sculptore Scopas; hic saxo, liquidis ille coloribus solere nunc hominem, ponere; nunc deum. Quod Greci exprimunt per ὁμοίως, ὁμοίως, aliquando etiā per ὁμοίως μὲν, ὁμοίως δὲ. Horreo] Festus scribit horreū ab antiquis dictū fuisse farreum à farre: alij tamē postea idem ab hordeo deflectere maluerūt, vt Græcè à tritici promptuario dicitur ὀρυτανείον, quasi πρυτανείον Pindarus tamen 4. numero 12. sumit pro custodia, vel promptuario Ignis, atque inde pro ædibus Augustis, quales sunt publicæ curiæ, & locus ille publicus Athenis, vbi bene de Rep. meriti aletentur, & amplissimis ornarētur honoribus, de quo lege Ælianum lib. 6. cap. 47. & lib. 7. ca. 13. quò accedunt, qui à voce ἀγρία ducunt significante quicquid reconditur fructus tēpore suo. Ita horreum γεικός sumitur pro conditorio quarumlibet frugum & rerum aliarum, vt ostendetur Ode 12. lib. 4. in Gramm. ad verbū Sulpicijs Horreis &c. Lybicus] Lybicus fit à λίβυς, quod est Afer, & Libys à λίβυς Africus ventus, qui etiam ἄνεμος τὸ λιβύην, ὁπρὸς ὅτι λιβύη, à stillando dicitur, & cuius flatu comijcitur pluuia: vnde Galli prædicunt Le vent est à la pluie. Hoc quidem etymon probat Seruius in vers. Æneid. venturum excidio Libya, &c. Sed alterum huic contrarium subiungit è Varrone, cui Libya est, quasi λυπρὰ, supple χόρη, id est, locus aridus: vnde Salustius cælo terræq; penuria aquarum. Quo quidem perinet aliorum Etymon, qui τὸ λίβυα volunt inclinatum πρὸς τὸ λιβύην, quòd hæc regio destituitur quidem pluuia, sed quum λίβυς, Africus ventus, inde spirans perflat Galliā, fit ὁμβροφόρος καὶ ὑετίζει, id est Imbrifer & pluit, quamobrem auctor Etymologici magni vtrumque etymon statuit ἢ ἄνεμος τὸ λιβύην ἢ λιβύην, parum sollicitus de notatione Herodoti in Melpomene vbi Libya dicitur nomen sortita plerisque Græcis à muliere quadam indigena. Quidam videntur explicare τὸ verritur de Libycis arcis pro de apricis regionis Africæ agris verrendo colligi: quod est Græcè σαρρέδαυ ἢ σαιρέδαυ, vnde σάραθρον καὶ σάραμα. Gall. balier, & balieure. Quod area è Floro Iuriscōsulto sine ædificio dicatur in vrbe locus planus & ludis aptus: Quod Acron confirmat in Oden 9. huius: sed rure ager vocetur. Hæc tamen Interpretatio ad priorem, verbi notionem potest quadrare, vt quicquid ex illis agris aduehi solet, in villa recondatur. Verū ego malim referre ad locum portando frumento destinatum: vbi cunque ille fuerit vnde postea illud tritum, mundatum & purgatum in horreo reponitur, quemadmodum sumitur Sat. 1. lib. 1.

Millia frumenti tua triuerit area centum. Et Verrina 5. ne quis frumentum de area tolleret. Hūc autem locum non nihil iuuant versus & phrasia similis Od. 16. lib. 3.

Quam si quicquid arat non piger Appulus. Occultare meis diceret horreus:

Præterea lib. 20. Plin. solum Africæ certis in locis & maximè hesperijs & occidentalibus frumenti feracissimum est, cuius vbertas celebratur à multis: ac primum à Martiali in Epig. eis ὑδροπότας. Lib. 6. deinde ab hoc Auctore Satyr. 3. lib. 2.

Frumenta quantum metet Africa. Postea à Seneca in Thyeste: postremò ab Ennio Satyr. 3. & Plutarch. in vita Sartorij.

Conditionibus] Donatus sic definit hanc vocem in And. act. 1. Sen. 1. versic. 52. accepit conditionem, vt sit pæctio certam legem in se continens, qua cui placuit. is Ciceroni dicitur descendisse, aut accessisse ad conditionem, ipsi oblatam, & positam: vel lego & conditione vti. Gaza hunc locum

dialog. de Senectute, Senex est ed meliori conditione, quam adolescens, quum id, quod sperat ille, hic iam assecutus est, ὁ γέροντος ἐστὶ καὶ ταῦθα ἐν κατὰ σόον βελτίονι νεανίσκῳ, sic interpretas videretur pauld aliter, atq; Donatus, τὸ cōditio accipere quū statum & fortunam senis anteponit illi adolescentis. Attalicis] Historia quidem est vera è L. iij lib. 58. & 59. de Attalo rege Pergami & Asiæ ditissimo qui testamento scripsit pop. Romanū rerum suarum heredem: quod quidam interpretatur, velut testimonium grati in populum Romanū animi & memoriæ! Attalus enim ab hoc populo consequutus fuerat administrationē Asiæ vt Cicero memorat in oratione pro P. Sextio: Antiochū illum magnum maiores nostri magnā belli contentione terrā mariq; superatum intra montem Taurum regnare iusserunt: Asiā, quā illum multarunt, Attalo vt hic regnaret in ea, condonauerunt. Hic tamen ipse Poeta Ode 18. li. 2. id obscure viderur, vt grauisimæ culpæ vehementer affine, atq; aded quasi Tyrannicum, damnare, quum se fatetur longè diuersum à multis, qui res alienas occupant.

neque Attali Ignotus heres regiam occupauit.

Præter ingentes opes Attali splendore & copiā supellectilis & vasorum celebratur à Poetis atque præcipuè à Propertio. Eleg. 13. lib. 2.

Nec sic in Attalico mors mea nixa thoro.

Item Eleg. 17. li. 3. Attalicas supera vestes atq; omnia magnis.

Gemmae sint ludis: Ignis, ista dabis. A Cicerone quoque lib. 4. act. 2. in ver. memorantur Attalica Peripetasmata, quæ definiiri possunt περιπέτασμα, i. circum circa expando & obtendo. verba Ciceronis sunt verum hæc signa emisse te dicit: Quid illa Attalica, totā Siciliā nominata ab eodem Heio peripetasmata emere oblitus es: Cuius etiam historiæ Seruius meminit in hūc 3. Georg. versum: Purpurea intexi tollant aulea Britanni. Item in hunc 1. Æneid. sub finem. Quum venit aulea iam se Regina superbus

Aurea composuit spondā. Vt dicemus in explicatio-

ne vocis aulea. Ode 29. lib. 3. Meminit autem eiusdē rei Plut. in vita Alexandri magni & Titi Quinti Flaminij, vbi ostenditur, quā studiosus ille fuerit nomine Romani in suadenda Thebanis amicitia & societate cū populo Rom. Philipp. contra Reg. Maced. vnum de posteris Alex. Magni, & quemadmodū ex illa persuasione contentione incidit in quoddam apoplexiæ genus: ex quo morbo non potuit conualescere postea: sed in Asiā delatus ibi diem clausit postremum. Cypriā] Παιὶ ναυπηγῆσιμος τῆς Ἰλίου, de copia materiæ, quam insula Cyprus dicitur suggerere nauibus construendis & habere mercatū celebrem, vt dicitur Ode 3. sequenti, vide Marcelinum & Strabonē lib. 14. qui scribit nulli Insulæ cedere præstantiā, vt de ære primum in Cypro, inuentō vide etiā Plinium li. 34. æs Cyprium Galli nominant Cuires in Vau mutato tanquam diceret cuires ab Insulæ appellatione. Idem quoque ad significat versus Iambicus lib. Epig. 1. cap. 15.

Ἡ ναὺς ἀπ' ἐργῶν Κυπρίδ' ὄρωρουμένη:

Ego sum nauis ex operibus Cypriidis Dea clauis compacta.

Trabe.] Trabs ex Græca voce τραβήξ pro duplici ligno, & conto flesti viderur, quòd aliter dicitur Græcè, ac definitur, ἡ δοκὸς, τὸ ἐύλον πλὴν ἐύλου ἀνεχού lignum sustinens testum: ἐτυμολογείται δὲ ἀπὸ τὸ δὲ χεῖμα τὸ ἀπὸ πηκτικῆς βίας: quòd recipiat imposita pondera: est autem nauis genus ædificij. Aliter quoque trabs dicitur Hefychio σώμυξ, ἢ κωσ, lignea: Eaque propriè dicitur trabs, quæ è duobus lignis & tignis est compacta: vnde trabis ea nauis, quòd sit trabibus contexta, quomodo equus dicitur 2. Æneid. factus; Præcipuè quum iam hic trabibus contextus aceruis Staret equus. Myrtoum.] Hoc mare nomen mutuatur à Myrtilo Pelopis aurigæ illus

illuc proiecto, qui tamen ope clypei dicitur seruatus lib. Epig. i. cap. vi. *eis ναύηρον*, neque inde emerfus sine ope diuina creditur, quum Hippodamiae calumnia tale periculum illi creatum fuisset: de quo lege Eustathium in vers. Iliad. β. *Ερμείας δ' ἀνὰ ζῆλον Πέλοπι πηξίπρω:* *Mercurius autem rex dedit Pelopi domitori equorum:* & illa est pars maris Aegei valde procellosa: pro quo in quibusdam Cosmographis falso legitur Mare mortuum, qui est locus Asphaltites vel Asphaltenes. Achaia autem habet mare Myroum ab ortu; vtrumque tamen est inter maria Oceani orientalis. *Pauidus nauta.*] Hic est ellipsis, vt aut alterius similis, est nautę timidi periphra-
 sis in Epist. i. lib. 2. *Nauem agere ignarus nauis timet:* Non tamen est metus expers omnino, qui est peritus illius agenda, sicut historiae de nauigatione Prophetę Ionę, & D. Pauli Apost. in act. Apost. testatur: sed mercatores præcipue metu in tēpestare solent examinari: vnde potest hic intelligi *ὁπβέδης, i. vector παθηκός* sumptum pro mercatore, qui vehitur. qui enim sunt periti nautices, audacter alios vehunt, vt de his Saryr. i. lib. primo prædicabitur. *Nautę, per omne audaces mare qui currunt.* & c. sed Herodotus libello de vita Homeri narrat, quomodo nautę in Chiū traiecturi noluerint illuc transportare Homerum, ideoque hunc in illos hæc cecinisse religionis ergo quam putauit & metu profectam:

*Ναῦται περτοποροὶ συζερῆ ἑραλιχίοι ἀτη.
 Πτωχὰς αἰδέησι βίον δὺς ἕλληνας ἔχοντες.
 Αἰδέειδε ζῆτοιο Διὸς σέβας ὑψιμάδοντος.
 Δεινὴ γὰρ μέτοπις ζῆτος Διὸς ὄς καλίτηται.*

id est, *Nautę, qui percurrunt mare, vos estis furiis similes, timidis mergis victum valde dignum habentes. Reueremini maiestatem hospitalis Iouis altipotentis: terribilis est enim ipsius vultus, quam offenditur. Secet*] Virgil. similiter loquitur Æneid. 8. sub initium de Tiberj: — *Quem flumine cernis stringentem ripas & pingua culta secantem.*

Idem 10. eiusdem operis *secare mare nauibus aratis.* Sed præstat verbum & notas Seruij adscribere, *Masticus arata princeps secat aquora tigris. Tigri arata & c. cuius rostrum erat in similitudinem tigridis: namq; solent naues vocabula accipere a pictura tutelarum. Hinc est: Hunc vehit immanis Triton. Item & aurato fulgebat Apolline puppis.* Inde naues dicte sunt rostratę, quod prorę ipsarū muniretur vel ferreo, vel æneo rostro, quo & nauibus hostium impactę facilius eas diffunderent, & fluctus marinos frangeret. Gręci huiusmodi naues appellant *χαλκίμβολος*. & rostra *χαλκίωματι ἢ ἐμβόλος*: quorum inuentorem Plinius lib. 7. cap. 56. in fine scribit Pilsaum Tyrrenum fuisse ibidem, *Media Aeneas freta nocte secabat.* Sic Pindarus Pith. Γ. epod. γ. vers. *Ἴονίαν τέμνον δάλασσαν. i. Ionium secans mare.* Sic Propertius dixit, *Mare findere carina & freta classe.* Sic quoque Maro sub finem lib. 2. Georg. *Sollicitans alij remis freta caca & c.* quemadmodum loquuntur etiam Gręci, dum dicunt *τὸ πῆλαζ & τέμνειν, ἢ ἐπέμωις ἀλα τέμνειν, ὡς ἀπόβρο διαζῆειν ἀφραυ:* *remis mare, vt aratro arua profcindere, & τὸ ὄδον & κέλευθον τέμνειν:* quomodo etiam Lucianus dicit, *ἐδὲ γὰρ πρῶτ' αὐτῶν τὴν ἐτεκόμην τὸν ὄδον,* id est, *neque primus trui hanc viam:* & remotis tropis, hoc non est factum exemplo meo: quod aliter verbo proprio effertur, *ἀρῆσεν ὄδον, & διὰ τῆς ἀρῆσεν κέλευθον, viam transire & iter facere:* vt Virgilius ad finem Æneid. 6. *ille secat viam ad naues, & c.* vbi Seruius interpretatur *secat pro tenet:* vnde ait: *sectas dicimus ab eo, quod propositum tenent:* verum profecare mare Ouid. dicit *scindere aquor nauigiis, & vterque sulcare.*

Rhet. Troposch.

* **S**ynecdoche est finiti vel speciei, vt quidam m-
 sunt, pro infinitis, plurimis, maximisque honori-

bus, vt scholiastes Theocriti bifariam etiam interpre-
 tatur τὸ τεφιλατ & Δ' δόνι, sicut nostri Latini *Tergeminis*,
 in Idyl. 12. primum *Ἐπικῶς*, vt *τεφιλατ & valeat, πολυφι-
 λατ & valde amabilis*, deinde *κωείας*, proprie *ἑπὶ τριῶν ἐφε-
 λήδην, Διὸς, Ἀφροδίτης & Περσεφώνης ἐν ἑδῆ, a tribus amatus fuit,*
Ioue, Venere & Proserpina apud inferos. Ita sanè *οὐ νεκρὸς χυκῶς*
 nomen tres, vel ter, sumitur in epist. ad Pison. vbi ca-
 put dicitur *insanabile tribus Anticyris*, pro helleboro plu-
 rimo. Ita denique *βῆς & βῆς* sunt *ἀυξητικῶς μῶις, i. vim au-
 gendi habent tam coniunctę quàm disunctę vsurpata, vt Odyss.*
 ζ. *Τεισμάχαρες μὲν σοίγε πατὴρ & πότνια μητὴρ*

*Τεισμάχαρες δ' ἑσσίγητοι. ter beati tibi pater & veneranda
 mater: ter beati fratres, i. summę beati.* Quo exemplo vti-
 tur Plut. lib. de Iside, & Ofiride, & illud sic interpreta-
 tur: *αἰδομαιν & τῆς λέγειν, ὡς τὸ τεισμάχαρες, & δισμῶι μῶις βῆς
 τόσοι ἀπείρονοι, consueuimus ter dicere: ὁ ter beati, tria tot vin-
 cula pro infinitis: vnde sunt illa τεισῶι βῆς, τεισῶι διδῶι, feli-
 cissimus, miserrimus, quod Galli dicunt: tres-beureux, tres-
 malheur eux. Ita Virg. i. Æneid. querelas naufragorū am-
 plificat, ὁ ter quaterq; & c. Itaq; tropus hic magis poeticus
 & clarior est, quàm propria norio. Hoc etiā συνεκδο-
 χικῶς dicitur pro frugibus immēsis, quo tropi genere O-
 uid. li. i. de arte amādi dicit. *Gargara quot segetes quod ha-
 bet Methymna racemos.* P Alia speciei Synecdoche pro
 colere quouis genere culturę agro debitę: nullus enim
 ager vnica culturā & instrumento contentus esse so-
 let. Vult primum arari, deinde feri, post occari, tum
 nocentibus herbis expurgari, meti denique. Synecdoche est alia generis pro patrimonium. Synecdoche est iterum alia speciei pro amplissimis quibusque fortunis, opibusque summis, ad quarum oblatam sibi conditionem, nunquam descenderet: quamuis historia de hoc ditissimo rege sit omnibus testata, & approbata. Quidam hic hypallagen esse, quam si definitione ita declarant, vt positio causę pro effectu, vel contrā, sicut Cicero fecit in Bruto, & Quintil. lib. 8. cap. 6. id equidem certę probo: sed ita mallet agnoscere metonymiam materię, quę est vna causarum prore effecta ex ea, id est pro naue arata, tam ex Cypriis arborum lignis & afferibus constructa, quàm e clauis Cypriis vnicaque ferreis compacta: est. n. Eustathio in Odyss. a. *Κύπρου πῆλις τεμῶσιν κατὰ πνεύς γαυροδῶνους χαλκίφορος, Vrbs Cypri Temessa arifera, vt in Strabone lib. 6. Sin eam definitione declarant Schema, quo inuertitur oratio serie suā, & per hoc exemplum demonstrat: classis dare austris, quo modo Galli dicunt, donner le vent au moulin, au lieu de dire, donner le moulin au vent. nullam hic agnosco figuram, nullam orationis conformationem, quum nihil videatur manifestò figuratum, non secus atque illud Æneid. 7. initio. Et nunc ferrat honos sedem tuus, pro, sedes ferrat honorem tuum. Simile quoque est Æneid. 12. Sin nostrum annuerit nobis victoris martem, quod Turnebus dicit aduers. lib. 23. cap. 14. non satis explicatum accommodatę Seruio *διὰ τῆς ὑπαλλαγῆς.* sed est vel Grammatica tatum ad verbum submutatio & inuersio casuum pro classem exponere austris. ad hæc quamuis classis possit esse subiectum austris & aufter adiunctum classis, dare tamē austrum classis, non est opis humanę: nemo enim potest quicquam alteri dare, nisi prius illud habuerit & voluntati & facultati suę obsequiosum, atqui ventus cuius vnquam hominis imperio visus est parere? nullus sanè. fit ergo hypallage submutatio casuum Grammatica, in qua argumenta permu-
 tari videntur per quandam meronymiæ rethoricę affinitatem, quam ob id alij Grammatici designant nomine actionis, & perpellionis vicissim immutate, quū agere dicimur; quod patimur, vt in illo Æneid. initio, *quidve dolens regina impulerit Æneam***

γάλλου διδουχίου ἀδελφίου ἀκρόν, ἢ ἀπίδ δ' ἄτ' ὄ, non capit magnam doctriam, qui nescit audire, ad verbum indocilis audire: quemadmodum etiam Homerus loquitur Iliad a. per Epitethum:

Ἀργάλοσ ὁ Ὀλύμπιοσ ἀπ' ἠφ' ἑρέδου, Iupiter est oppugnatu difficilis, vel difficile est obsistere Ioui.

Pauperiem.] Hæc vox a pauper fit, vt hæc a πῦρ ὄ, paucus, reduplicata prima, & est poetica, pro qua orator dicit paupertatem.

Rhet. Troposch.

Metaphora est ab Athletis, ac potius a palæstris, quum ὁ ἀθλητῆς dicatur nomine generis Poluci, ὁσῖσ ἢ ἀθροῖσ ἢ παλαιστῆσ, ὁμοῖσ, πυκλῆσ, δισκέβωσ, ἀλπῆσ, id est, quiuis certandi peritus, luctator, cursor, pugil, iaculator, disci sine discobolus, saltator, sed παλαιστῆσ ἀπὸ τῆσ πάλυσ, a lucta, & hoc ὡσθ' ἢ τὸ πάλλασ τὸ σῶμα, id est, corpore vehementer commouendo, multaque agitatione concutendo: vnde vis maior venti & impetus vehementior iudicatur: valet igitur τὸ λυκταντῆσ, concitantem vndas & fluctus maris Icarij in furorem. Synecdoche est speciei pro vehementissimo quoque vento, qualis est in Icaris, pro fluctibus maris cuiuslibet. In Rates, quæ est γῆδ' ὄ ναῦσ, nauis opera & tumultuaria, id est, facta subito è proxima materia, statuatur synecdoche membri coniuncta cum metonymia, vt in notis Grammaticis apparuit, quam Seruius pro nauibus abusiue poni notauit in verl. Æneid. 5. sub initium.

— vt pelagus tenere rates. &c.

Dialect.

Q Vinu est ὁσ' ἀπολαστικῶν ἢ φιληθῶν in his quatuor versibus, vbi notat voluptarios, qui de diei negotiis impendendo, non autem in deliciis ac ludis confumendo, nisi cum dedecore & probro) confectantur eas voluptates, quæ ex conuiujs, & computationibus diurnis, otio, locorum amœnitate, & ex alijs hæc consequentibus capiuntur: in his enim voluptarij, sicut aquilæ in cadaueribus, occupantur, nec secus etiam, atque illæ feræ & Corydon in obiectis sequentibus, Eclo. 2.

Torna leona lupum sequitur: lupus ipse capellam: Florentem cythisum sequitur lasciuia capella: Te Corydon ὁ Alex: itrahit sua quemq, voluptas.

Gramm.

Masfici.] Masficus dicitur mons Campaniæ Italicæ optimi vini feracissimus, quod Galenus & Athenæus dicunt etiam Masficum & in Gaurano monte ad prospectum Puteolorum & Bajarum nasci, crassum tamen fuit & turbidum, vt est Sat. 4. lib. 2. ad versus, Masficus si celo, &c. præterea Masficum dicitur vetus ab ætatis magnitudine pro vi intentionis, quæ est in particula ve, ex Agellio. lib. 26. cap. 5. pro quo Georgico. 2. dicitur: Bacchi Masficus humor: &

— atqui non Masficus Bacchi

Munera non illis, epula nocuere repostæ.

Quid dies solidus valeat, cognosce ex hoc loco Epist. 83. apud Senecam, Hodiernus dies solidus est: nemo ex illo quicquam mihi eripuit (quod hic dicitur demere) totus inter stratam lectionemque diuisus est: nimium exercitationi corporis datum: & hoc nomine ago gratias seneclæ. Nempe dies solidus potest hac declaratione definiri spaciū temporis continuum & integrum nullo momento interruptū, sic Plautus dicit, decem annos solidos errauit puer Gall. Le garçon a esté vagabond dix ans tous entiers. Hæc phrasia valet non totum diem, totumque illius tempus facere opus, sed bonam ipsius partē intermittere ad Genio indulgendum corpusque lætius curandum, quod priscis quidem temporibus erat opus Cenforium, nec fieri impune licebat: id tamen postea corruptis Romanorum moribus nulla Cenforis nota prohibuit: in quam quidem sententiam dicitur in Epist. ad Pisones:

— vinoq, diurno

Placari Genus festis impune diebus: i. quum epulari de die, quem negotiis impendi oportebat, conuiuarique impune licuit lauteque: quemadmodū loquitur Ode 7. lib. 2. ad Pompeium Varum: Cum quo morantem saepe diem mero fregi.

Hoc autem intelligendū mihi videtur contra consuetudinem quorundam Romanorum, qui sæpius, ἀσποῖ ἢ ἀποτοῖ διημέριον, i. in opere faciūdo ieiuni. aut certe leuiter p. isti perseverabant vsque ad nonam, id autem erat circiter vesperam.

Spernit.] Vix vnquam alibi reperias hoc verbum cū infinito & maximè apud Oratores: sicut quod dicit Epist. 1. lib. 1. contemnat inungi & — Quis contemnat coronari. Idem efferet per nomen Ode 9. seq. Nec sperne amores neq, choreas, non per infinitum amare & saltare. Quam quidē Syntaxin priorem habet præcedens versus, nec spernit pocula veteris Masfici: vbi non dictum est, nec spernit potare vetus Masficum. Quod si pro Nec spernit demere partem diei solidi, dixisset, nec spernit intercisionem diei solidi, aut quid simile ad Genium vino generoso curandum, eadem Syntaxis fuisset cōtinuata. Sed de intercisionis diebus lege Macrobiū, nunc viridi, &c. Huiuscemodi repetitio particulæ nunc, in distributione temporis, Græcè redditur ὅτε ἢ, ὅτε ἢ, qualis erit Ode 29. lib. 3. de fortuna, Nunc mihi, nunc alij benigna qualis fuit ibidem paulo antè pro interdum quidem, interdum verò, sic dicit epist. 1. lib. 1.

Nunc agilis sis, & mersor ciuilibus vndis,

Nunc in Arisippi surti im præcepta relabor.

Sub arbuto.] Comatas Eidyliæ. Theocriti sic de capris, quæ ἐν κημέροισι κέοντασ. inter arbuteas frondes cubant. Est autem ὁ κήμασ ὁ δένδρον ἀείφουλλον, arbor semper frondens: ideoque viridis hic appellatur, vt Eclo. 7. Virg. folioque simili lauro numero 10 & sub herbaceo flore, cuius fructus Μιμαλιτικον simile mespilo & κήμαρον in neutro genere dicitur longis pendulum pediculis, vt festus: de qua lege Theophrastum hist. plantarum lib. 1. c. 15. & lib. 13. c. 6. & Dioscoriden lib. 1. cap. 176. Seruius tamen Eclo. 7. Arbutū definit arborem frondibus raris, & li. 2. Georg. illam appellat horridam, atque ego puto dictam ὡσθ' ἢ τὸ πῦρ κήμασ ὡσθ' ἢ ὅσ' ἢ, quod facile sinat comam suam fluitare & agitari.

Stratus.] Hellenismus est poetis vsitatissimus per ellipsin ὡσθ' ἢ ἢ τὸ, pro quo Virg. dicere videtur i. Æneid.

Sternitur & toto proiectus corpore terra.

Lene caput.] Festus caput deflectit à κέφασ & κέφασ per apocopen à κέρηνου: sic autē concilium κέφασ: Eustath. docet inuersis literis fieri ex ἀκρεσ ἐκεί τὸν ἢ ἀντίθεσ. idem significare, id est verticem & summitatem, sed κεφαλήν ἀπὸ τῆσ κεκοφῶσ, à cavitare, vt Latinum caput à capacitare.

Aqua sacra.] Aqua dicitur Isidoro ab æqualitate superficie & festo, a qua iuuamur & viuimus. Prior quidē huius vocis ratio si fortè quibusdam nō satisfacit, quod primum & ex eo ortum quantitate inter se differant, vt posterior, quod simplex & coniunctum similiter differrent, sciat in origine vocum intelligenda obseruandū ex admonitione Platonis in Cratylō literas interdū adiungi, interdū demi, interdum vt tonos commutari, sicut in Grammatica Latina Ramus prudenter obseruauit, exemplisque Latinorum verborum comprobauit: sic ἡεσθ' ἢ πῦρ, ἢ ἡσθ' ἢ ἄλοσ ὄ dicuntur ab Heliodo propter præsentiam numinum ad finem operum:

Ὁς ποταμὸν διαβή, καὶ ὅτι πρὸ χειρὸς ἀνιπθῆ
τῶν θεῶν νεμεσῶσι, καὶ ἀλγεα δακνὸν ὀπίσω.

Qui fluvium transit manibus per improbitatem illotis, huic
Dij succensent, & postea dolores dederunt. Propterea vetatur
bidem,

Μὴ δὲ πρὸ χειρῶν ἀνιπθῆν, Μάλα δὲ ἐξ ἀλέκων,
Μὴ δὲ ἐναποφύχειν τὸ δάκτυλον ἐπίσω, ἰ.
Nec in fontes immijto, quin valde deuitato,
Neg, incacato. id enim nihil est melius.

Rhet. Troposch.

Vera synecdoche speciei pro optimo quoque
vino maximeq; generoso, quod Ode 7. li. 2. di-
citur obliuiofum. ^{bb} Per Synecdochen generis dictum
puto pro aliquot horis diei opus intermittere ad hila-
rius & liberalius bibendum. ^{cc} Quidam putant hoc dici
καὶ μείωσιν, i. per extenuationem, quam faciunt figuram,
sed hec extenuatio non cernitur in negatione contrarij,
immo vero in affirmatione rei vel actionis cuiuslibet,
vt si que appellem vermem, aut Pygmeum pro pufillo
homine, & dica attingere pro tangere. Illud est Donato
multo minus, quam hoc in Act. 2. Sc. 1. Adolphorum, te-
rigin tui quicquam? si at rigisses? Hoc legi obseruatum a Ro-
dolpho Goclenio professore philosophiae Marpurgi
annis 9. ab editione harum prelectionum in problemate
Rhetorico 20. vbi tradit καὶ ὁμοίως comprehendit hyper-
bole, quam facit ἀντιθέτως καὶ μεταθέτως, vbi idem proble-
mate 81. ostendit, quid ἀπὸ τῆς λιτότητος sentiat, quam
putat pre se ferre τὴν λιτότητα seu ἀλλοίωσιν λογισμῶν, quia ma-
ius ex minori intelligendum videtur, vel contrarium
e contrario negato καὶ ἐξ ὀλίγου ἢ καὶ ἐξ ὀλίγου, vt Eclog. 3.

Quid prodest, quod me ipse animo non spernis Amynta? i.
quod me valde amas? vt etiam Æneid. 1.

Non ignara malis miseris succurrere disco, i.

Sed malis vexata & exercita scio miseris opem fer-
re. Non improbat tamen, i. honorifice probat opinionem D.
Iohannis Piscatoris, qui τὴν λιτότητα existimat Synecdo-
chen esse mebris pro integro, qua id, quod minus est, ex-
primitur, ac simul maius intelligitur, cuius rei profert
exemplum e Prophete Eliae c. 4. 2. v. 3. Arundinem quassa-
ram non confringet, & linum sumigans non extinguet, i. non so-
lum non confringet arundinem quassaram, sed etiam
consolidabit, nec solum ellychnium non extinguet, sed
illud etiam magis accendet. Est preterea duplex meta-
phora, prior a corporibus fragilibus quibus conficietiae
sceleratorum terrore iudicij diuini percussae adumbrat-
ur, & de sanatione per Christum illis futura premonen-
tur. Posterior est a Lucerna mox extinguenda defectu
olei in ellychnio, vbi minuta scintillula extinctionem
minatur, qua significatur perexiguus fidei ac pietatis i-
gniculus in hominibus non modo non a Christo extin-
guendus, verum etiam magis ac magis excitandus. Hec
sanè vtriusq; viri eruditi opinio me diuturna dubita-
tione aestuantem de se de phrasib. τῆς λιτότητος ἐπιτείνουσα
in Logicane, an in Grammatica, an etiam in Rhetorica re-
uocari. ^{dd} Hæc vox initio sententiæ repetita consti-
tuit Anaphoram. ^{ee} In sub arbuto. Est Synecdoche spe-
ciei pro quauis arbore. ^{ff} Metaphora est ab animalib.
pro leni scaturigine fontis, quæ Græcis est ἀλλοίωσις, κρουνοὺς,
βλυσιμὸς. καὶ ἀλλοίωσις, Gall. Source d'eau, καὶ ἡσυχία
vnde licet bibere, quod est etymon τῆς ἡσυχίας: quod inde
riui & flumina, sic initia capiunt, vt sensus ac nerui, mo-
tusq; omnes ait Plato in Timæo, e capite. Simili tropo
vsus est Proper. Fluminaq; ad caput incipiunt reuocare li-
quores. Simili quoque tropo Dauid vsus est Psal. 119. ver.
160. מים רבים, rosch majim, caput fluviorum ראש דברך rosch
debarecha, caput orationis tuae. Item Ezech. c. 40. v. 1. השנה

שאך rosch haschana, caput anni ראש השנה, i. roschei aboth,
capita patrum, i. principes & maiores, quæ pro principiis
dicuntur, vt capita vitium pro stirpibus & radicibus.
vnde planta sumit alimentum & vigorem, vt a capite
animalis reliqua corporis membra sensum & motum,
Georg. 2. lib. ver. 337. Sic apud Plautum Pleudolum vocat
Simo caput scelerum, quorum a filio editorum ille, ve-
lut origo erat ac minister. Sic Terentius in And. Act. 2.
Sen. 6. ad finem.

¹⁰ Nam si hic mali quicquam, hem illic huic rei caput, i. Do-
nato summa & origo. Sic quoque Virg. 11. Æneidos.

Proiciis o Latio caput horum & causa malorum. Quod
Seruius principium interpretatur. Sic Cicero in Lelio, Ca-
put ad beatè viuendum est securitas, i. causa viuendi bea-
tè. Eustathius denique annotat, vt alio postea loco ad-
monebo, partes hominis omnes ad inanima transferri
ad versus ἰλιαδ. β.

τῶν δὲ ἅμα νῆες ἐποντο δωδέκα, μίλητο παρῆοι, ἰ.

Hunc autem simul naues sequebantur duodecim,

²⁰ Quarum prore, quas vocat genas, erant miniatae.

Sic ἄριστος παρὰ τὰ ἀκέραια δένδρων, κεφαλὰς ὄρεων, ἀγκύνας
ὄρεος καὶ τείχεος καὶ θαλάσσης, ὄνομα ὄρεος, ὄνομα χυλῆ, ἰ. facies, tempora,
comas arborum, caput montium, cubitos montis & muri, maria,
vnguis, & labra montis.

Dialect.

Sextum disticho continetur: estq; militum, a quib.
sonus curui litui grauisque clangor tube rectæ lō-
gè omnium iucundissime auditur: a matribus autem
mœstissime, quæ inter se aduersantur, quo modo sensi-
lia quædam placent aliis, eadem aliis displicent, tali-
bus se delectari dicit Vlysses Οδυσ. ξ. versu 222. cuius est
initium: τῶν δὲ ἐν πλεῖστον &c. & aliis quattuor proximè
sequentibus, quorum omnium interpretatio latina est
huiusmodi.

Talis eram in bello. opus autem mihi non gratum erat,
Neq; res familiaris quæ nutrit claros filios;
Sed mihi semper naues remigabilis gratæ erant;
Et bella & tela leuia & sagittæ,
Tristia, quæque aliis horrenda sunt.

Gramm.

Castra. Ἰστρατόπεδον. Putant nonnulli Grammatici
hanc vocem dici, quasi casta, quod in castris per
disciplinam militarem sit castè & honestè viuendum,
quod libido illic castraretur, nec mulieres interessent,
Seruius 3. Æneid. Sed melius hi censerent, qui ex eo ita no-
minari volūt, quod vallis & fossa more opidi vel arcis
cingantur. Lituus tube.] Lituus erat inflexus ad equites
mouendos acuto sono, vt tuba recta ad pedites exci-
tandos graui sono; quod in more positum non habebat
Lacedæmonij, vt Agellius scribit lib. 1. cap. 11. Auctor,
inquit, Historia Græca grauisimus Thucydidos Lacedæmonios
summos bellatores non cornuum tubarumve signis, sed tibiarum
modulis in præliis vsos esse refert, non prorsus ex aliquo ritu reli-
gionum. neque rei diuina gratia, neque etiam vt excitarentur,
atque euibrarentur animi, quod cornua & Lituus moliantur:
⁶⁰ sed contra, vt moderatiores modulatioreque fierent: quod nume-
ris tibicinum temperatur. Nihil adeo in hostibus congregandis,
atque in principis præliorum ad salutem, virtutemque apertis
rati, quam si permulcti sonis mitioribus, non immodicè feroci-
rent. Lituus inde transfertur ad bacillum Augurum,
vt legitur lib. 1. Diuinar. ad hæc verba, Quid Lituus vester,
quod clarissimum est insigne arguratus, vnde vobis est traditur?
Vnde Lituus dicatur, vide Agellium lib. 5. cap. 8. Sed
communis notione Græca tam tibicines, quam tubicines
& æneatores

& aeneatores, cornicines appellantur σάλπιγγες, vt Latina buccinatores. Tubarum sunt multa genera: & Scholiasta Sophoclis initio Aiadis flagelliferi notant, Tyrrhenicas aliis praestare. Vide locum & cognosce sonos Cornuum & Lituorum ex his vers. Ode prima lib. 2.

Iam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures: iam litui strepunt:
Seruius in versic.

Tyrrhenusq; tuba mugire per aethera clangor.

Tyrrhenum clangorem dixit Tubæ ideo, quia apud Tuscos Tubam constat esse inuentam. vt est videre l. 4. Atheni Turbellen d' εστιν ευρημα κερυαίτε και σάλπιγγες, i. Cornua & buccina, atque tuba sunt inuentum Tyrrhenorum. Etymologicum tamen magnū inuentum tubæ tribuit Mineruæ διὰ τὸ inquit, πρώτου αὐτῶν εὐρεῖν σάλπιγγα καὶ ἰδρύσασθαι σάλπιγγας Ἀθηνᾶς ἱερὸν ἐν Ἄργει, i. Quia dicitur ea primum inuenisse tubam, & templum apud Argiuos de cognomine Palladis tubalis constructum esse. Vt autem vox σάλπιγγος τὸ σάλπιζω τὸ το σάλπιζω τὸ πλάσσει, τὸ δ' ἰδρύσασθαι, i. dicitur a sonitu vocis clare, vnde Gallica dictio, Clairons: sic Tuba à Tubo, qui est canalus cauatus.

Detestata] Grammatici tradunt quaedam deponentia esse παθητικῶν: idq; maximè in participijs: quomodo hoc sumendum est, pro, quæ bella matres detestantur & oderunt maximè, Ratio autem odij est illis, quod hæ exploratum habeant, τὸν πόλεμον φησὶν ἴσθαι εἶναι, τὴν δὲ εἰρηλίαν τῶν αὐτῶν σώτριάων. bellū esse virorum perditionem, sed pacem eorumdem seruatricem, pro verbo detestari. Virg. 11. lib. Æneid. vlturpauit τὸ exsecrari in simili materia, 30 Pueriq; parentibus orbi.

Dirum exspectantur bellum, Turniq; hymeneos. Cuius notionis etiam est illud, abominatus Hannibal. 16. Epod. Liber hic n̄ mater, dignari notatione, quæ est Etymologico τὸ μὴ τηρεῖται. αἱ γὰρ γυναῖκες πρὶν γέννησαι μητέρες, φυλάσσονται πρὸς τὸ μὴ λυμανθῆναι τὴν αὐτῶν παρθενίαν. ὡς δὲ γένωνται μητέρες, ἔπειθ' αὐταῖς, ἢ τὸ μὴ τὸ ζῆτοῦ ἢ ὑπὸ τῶν παιδῶν ζητημέν. id est, quod non custodiatur. mulieres enim priusquam matres factæ sint, custodiuntur, ne virginitas ipsarum vicietur. quum autem matres factæ sint, non custodiuntur; vel mater dicitur a verbo quero, quod ea quaeratur a liberis.

Rhet. Troposch.

85 Q Via sonitus est proprium obiectum aurium, in quo hæc occupari solent, metaphoram statui oportet in Permissus à liquorib. qui fere comprehenduntur hisce tribus, vino, aqua, oleo; quæ propriè dicuntur misceri, vt mox notæ Gram. indicabunt in verbo miscent superis, sequente.

Dialect.

7 S Eptimum & postremum est venatorum è causis duabus cerua & apro, cur illi tam diu sub horrido cælo commorentur, his sensilibus mirum in modum capti.

Gram.

S Vb Ioue] Grammatici Græci desectunt τὸ Ζεὺς παγανδο, tanquam Deus verteretur Latine.

Venator] De hac incredibile venatorum patientia sic Cic. 2. Tusculana. scribit: Pernoctant in niue, in montibus vri se patiuntur: Quod videtur sumptum ex Odyf. i. in descriptione insulæ Cyclopeæ.

Οὐδὲ μὲν εἰσοιχῶσι κωμηγῆται οἵτε καδ' ὕλη.
* Ἄλγῃ παχεσθ' ἡρσενεὶ δ' ὄρεων ἐφέπιντες

Neq; in eam Syluam ingrediuntur venatores: qui in sylua dolores pariuntur, summa montium iuga tenentes. Similis tolerancia venatoris ostenditur Satyr. 3. lib. 2.

In niue Lucana dormis ocreatus: vt aprum canem ego: tu pisces ex equore vellis &c.

Eadem exprimitur Satyr. 2. lib. 1.

Leporem venator vt alta in niue secleretur:

Secus vt scribit Xenophon in Cynegético τὸ κωνή- γῆτι μάττω οἱ πόνοι γίνονται, ἔαδ' μὴ μείζονι καὶ πολλῇ συνήσει κρατήσῃ αὐτῶν, id est, frustra venator labores susciperet, nisi acerrimo studio plurimāq; solertiā feras premeret, idem per exclamationem loquens de Lepore ἕτω δὲ ἐπίχρει τὸ θνείον tam plena est oblectationis venatio ipsius: Cuius quidem cupiditate dicitur Mithridates septem annos nec vrbis, nec ruris tecto vsus: vnde nō immeritō Plato in Theæteto & 7. de legibus & Aristot. lib. 1. polit. scripserunt venatu & corporis robur & animi vigorem augeri simul: hæc tamen exercitatio non caret sæpè periculis capitis, vt Martialis lib. 12. ad Priscum venationis studiosum scribit.

Parcius vraris, moneo rapiendo veredo

Prisce, nec in lepores tam violentus eas, &c.

Contrà è Theociti Edyl. n.

Ἄδ' δὲ τῶν θέρων πρὸ ὕδαρ ῥίαν ἀθροισκοῦται.

Iuuat propter aque riuum estate sub die commorari:

Pro quo Aristoph. solet dicere, πρὸς τὸν ἀέθρ' ἀδύειν, & Plutarch. ἐν ὑπαιθρίῳ διατελεῖν, sub die commorari: quo modo dicitur vno verbo ἀρεσκίος pro eo, qui cubat in montibus ad feris insidiandum. Huius infantiæ venaticæ auctor primus memoratur lib. Mundanæ originis cap. 10. Nimrodus: vbi dicitur simili tropo, quem interpretes vocant Hebraismum, fortissimus omnium, qui sub cælo, venator. Sapientiores tamen interpretes consentunt quidem τὸ potens venator accipi posse de venatione ferarum; sed ratio antecedentium & consequentium postulare iisdem videtur, vt idō violento ipsius in homines imperio post diuisionem linguarum accipiatur, cuius etiam tyrannis in pro- uerbum celsisse ibidem dicitur. ad significandam autem huiuscemodi potentiam manifestam litera Hebraica legit, מן יבשׁה lepanai Iehouai, coram Domino.

50 Visa cerua] Quam tamen canes εἰς εἶναι κύνες ἢ ῥινηλαθῶντες, id est, incredibili ad inuestigandum sagacitate nauium feram melius inueniunt odorando, quam cernendo, nisi malis visa, referre ad maiores canes καὶ αὐτὸς ἀκύνους, & ad ipsos leuipedes Gall. Leuriens, qui visu magis, quam olfactu feras confectantur. Ita oculi sunt admodum illices ad concupiscendum in omni animantium genere, sic Terentius de Cherea. Qui visa dumtaxat virgine, quam impotenter capit ardere.

Ex hac certè pernociatione venatorum creditur venatio mirabiles animorum motus concitare: quæ præter reliqua oblectamenta etiam carissimum quicquid illos citò cogit obliuione delere. Huc spectat, quod Seneca lib. de vita beata contra voluptarios comparatè disputat.

Quemadmodum qui bestiarum cubicula indagat, & laqueo captare feras magno aestimat, & magnos canibus circundare saltus, vt illarum vestigia premat, potiora deserit, multiq; officiis renunciat: ita qui seclatur voluptatem, omnia postponit, & primam libertatem negligit, ac pro ventre dependit: nec voluptatem sibi emit: sed voluptatibus se vendit. Itaque proponitur Epodis 2. vt singulare remedium edacium curarum.

Quis non malarum, quas amor curas habet
Hæc inter obliuiscitur?

Festus deriuat *Cernus*, à *κέρως* vel *κερὸν* τῶν κερῶν à *gestandis cornibus*. Quæ quia sunt certis annis decidua putat Seruius in 12. *Æneid* sub initium *παρὰ τὸ κέρειν*, à *tondendo dicta*. Hoc quidem *Etymon* mihi reuocat in memoriam, quòd *Pindarus* *ceruam* dixerit *ειδ. 3. Epod. 2. ἄλυπ, χρυσόκερον ἑλαφον θήλειαν*, id est, *auricornem ceruam feminam*, quum *Aristoteles* libro 3. cap. 2. *de part. animal. rationibus ostendat* *foeminae non esse cornua*. *Sophocles* de hoc assentitur *Pindaro*, quum scribit *ἑλαφον κερέεσσα*, id est, *Ceruam cornigeram*: à qua *Telephus* fuit nutritus, similiter *Euripides* in *Iphigenia* inducit *Achæos* tradentes *Agamemnoni* *ceruam cornutam* pro ipsius filia *mactandam*. Apud hunc ipsum legimus *Herculem* expugnasse *ceruam*, in quo quidem *prælio* non esset magna laus *victoriæ*, nisi *cornibus armata* fuisset. Præterea *venatores* solent parcere *foemellis* propter *subolem futuram*: vnde ego hic *conijcio* *Ceruam cornutã* posse intelligi. sic *Græcè* τὸ ἴππος θηλυκὸς usurpatur, *Theognis*, ἴππος ἐγὼ καλῆ καὶ ἀειδίη, vt ante fuit notatum pag. 8. *Græci* verò *ἑλαφὸς* τὸ ἑλκὶν ἢ πικρὸν ἑλκὸν τὸς ὄφεις, à *capiendus vel ab insectandis serpentibus*: quod *etymon* vide apud *Plutarch.* libello de *prudencia animalium*. *Hebræi* denique suum *ἑλαφὸς* aial *ceruus* deducunt ab *ἑλαφὸς* *auilaries vel plantities*. *Fidelibus* Hoc valet *sagacibus & silentium agentibus* in *inuestigando*: vnde *σύνλακας*, quasi *χάλακας* τὸ τὸ ἐπισχεῖν τὸ ὑλακῆν ab *inhibendo latratu* *Græcè* vocatur. Quamobrem *Varro* lib. 4. de *lingua Latina* à *sagaci sensu certo & acuro docet* *catulum* ita dici: idem tamen *auctor similitudine docet* alterum *etymon*, vt *canere* dicuntur, qui *cornu* aut *tuba signum* dant aliquod: sic *canis canere* dicitur, quum in *custodia* vel in *venatione signum* alicuius, *interuenientis* dat voce *canorã*: quo referenda videtur hæc *fidelitas*, de qua sic *Columella* lib. 7. cap. 12.

Quis custos incorruptior?

Quis excubitor inuenire potest vigilantior?

Non autem ad *Dominum*: de eadem tamen *fidelitate canum* vide *Plinium* lib. 8. capite 4o. & *Cicero*: lib. 2. de *natura Deorum*, vbi hoc *leges nos Elephantorum acutissimis sensibus, nos Canum sagacitate ad utilitatem nostram abutimur*, quod *verbum* *Budæus* reddit *Græco*, κατὰ χεῖμαδα, id est, *multum abutimur*; non autem *κατὰ χεῖμαδα*: hoc est, *perperam vtimur*. quamquam *abuti* potest intelligi, aliorum *vti*, atque *naturã comparatum* est; etiam si non *perperam*, Item *Theocrit.* idyl. 8. Huius præterea *bestiæ plenior est descriptio* in libello de *Iside & Osyride* apud *Plutarchum*, qui dum *narrat Sacerdotes Ægyptios & Pytagoreos doctrinam, & sententias suas obtegere solitos* quibusdam *inuolucris mysticis ænigmaticisq; literis & Hieroglyphicis animalium aliarumque rerum figuris*, sic de *figura Mercurij* scribit non quòd *proprie Mercurius sit Canis*, sed quòd *vim & naturam ipsius referat in custodiendo fideliter, vigilando sagaciter, discernendo, inuestigando, & distinguendo amico ab inimico, noto ab ignoto; idq; testimonio Platonis illi Sacerdotes Ægyptij & Pytagorei Canem conferre solent cum sapientissimo quoq; Deorum.*

Est præterea non dissimilis *Canum descriptio* sub finem libri 2. de *natura Deorum*. *Canum* verò *tam fida custodia, tamque amans Dominorum adulatio, tantumque odium in externos, & tam incredibilis ad inuestigandum sagacitas narium, tanta alacritas in venando, quid significat aliud, nisi se ad hominum commoditates esse generatos? Quamobrem Eustathius* definit τὸ κύνων ζῶον εἶναι φιλοδραστον, ὡς τὸ κύνων, τὸ εὐκὸν. *Græci* *canem venaticum & leporarium* vocant *Lælapem* ab *imperu* more *turbinis procellosi faciundo*. *Hebræi* צרצר צרצר à *suc-*

cinctis præ tenuitate lumbis. *Matius* Hæc vox est *primigenia* pro *deriuata* *marficus aper*, *marci* autem *populi fuerunt Italiae vicini Albæ*, horum *natio*, vt *Apulorum bellicosa* fuit, *amissit tamen strenuitatis gloriam* sub *Licinio Crasso, & Labieno* à *Medis* *deuicta*, vt dicitur *Ode 5. lib. 3.* Hic autem *tereres plagæ dicuntur*, quòd *chordis rotundis & oblongis internæ ac supernæ constarent*. Præterea τὸ *plaga* significans *rete* corripit *priorem*, sed *vulnus & læsionem* *producit priorem*, vt à *Græco* *verbo* *deductum*, πλάγω, *cedo*, *vulnere*: vnde constat esse *nomen homonymon* à *priori* quidem *notione*, qua *noſter Poeta* *vtetur* *Epodis 2.*

Aur trudit acres hinc, & hinc multã cane

Apros in obstantes plagas. Pro irretit eos laqueis &

retibus raris, Lucretius transfert ad *decipulas amoris*, quibus *amantes capiuntur*: inde quoque ad *spatia & tractus cœli & terræ latissimos* *indicandum* *passim immutatum* legitur, vnde *plaga orientalis & occidentalis* dicitur. *recedit etiam sæpe* à *posteriori significatione*, quod designat *verbera & flagella*, ad *clades aliasq; iacturas* *notandum*.

Rhet. Troposch.

METONYMIÆ *modus* potest *statui* è *subiecto* ad *adiunctum*, vt è *possessore & habitate* *significetur* *possessum & habitatum* *cœlum Iouis* *domicilium & patrimonium* *partitione regni paterni*, qualis *modus* est *initio* *Epist.* ad *Pilones* *Sive receptus terra Neptunus* & lib. 2. *Lucret.* *Corpus acerbum Neptuni*: & *Plaur.* in *Rud.* *Credere se Neptuno* pro *mare*, qualem *tropum agnoscit* *Seruius* in *Æneid.* 6. vers.

Vestibulum ante ipsum primusq; in faucibus orci.

Deum *posuit* *Plutona*, pro *loco* vt *Iouem* pro *æthere* *Horatius*: *manet sub Ioue frigido venator*, id est, *sub dio & Græcè* ἐν ὑπὸνδρα, vt dicitur *Ode 3. lib. 2.* qualem *equidem* eò etiam *libetius* hic *agnosco*, quam *alium quemlibet*: propterea quod ex *hereditate Saturni* *liberis* *ipsius* *dispertita Ioui* *obtrigit regio mundi* *suprema*, vt constat ex *indignatione Neptuni* ad *Iouem fratrem* *Ilyad.* 0. Ζῆς δ' ἑλαχ' ἱερῶν ἐπέω ἐν αἰθέρι καὶ νεφελεῖσι.

Iupiter *sortitus est cœlum* *omni ex parte patens & apertum* in *æthere & nubibus*, vt *mare Neptuno* ex hoc *vers.* lib. 1. *Æneid.* vbi *Neptunus obiurgatis ventis* se *iactat* *magnificè* de *maris imperio* *sibi oblato*.

Maturate fugam. Regiq; hæc dicite vestro

Non illi imperium Pelagi seuumq; tridentem,

Sed mihi *forte datum.* *Gall.* Il m'escheut en mon lot de partage. *Obtrigit* *Plutoni* *obscura caligo*, *terra autem* *communiter omnibus & Dijs, & hominibus, & bestijs* *fuit relicta*: ita *Seruius* 3. *Æneid.* vers. 116. ad hæc *verba* — *modo Iupiter adsit*, *interpretatur* *aer*, quasi *diceret, modo sit serenus & hunc locum* *citat*: quale etiam est *illud* 2. *Georg.*

Iam *maturis metuendis Iupiter* *uis*, id est, *Aeris temperas & varietas* *metuenda* est. Item *Georg.* *Iupiter humidus austris*, *Densat* *erant* *que rara modo*, id est, *jaer*: ideo que Ζῆς ἰκμαλέθ' ἢ ἰκμαῖθ' vocatur hoc est, *σιρῆθ'*, *humidus*, vt ab *Apollonio* libro 2. *Argonaut.* sub *medium.* Καὶ θάλλον πάσσα μέγα διὸς ἰκμαῖ. & *aram* *extruxit* *magnam Ioui* *datori* *humoris*. vbi *Scholias* *annotat* *ἕνεκα τῆς ἰκμαῖθ' ἐπεὶ αἶψ' ἕρπονε τῆς πλοῆς τῶν ἀνέμων.* Sic ab *humiditate* dicitur: quia est *auctor spirantium ventorum*: quorum *humiditas* *physicis* est *materia*: quomodo etiam *Scholias* *alter Theocriti* *interpretatur* *Idyl.* 8. *versum* *sequentem.*

X' ὁ Ζῆς ἄλλοτε μὲν πέλει αἰθερῷ, ἄλλοτε δ' ὕει.

Interdum Iupiter est serenus, interdum pluuius.

Hoc est Cœlum est *interdum* *serenũ*, *interdum* *pluuium* vt *Varro*

Vbi etiam gloriam vi Lyricæ poeseos partam Mel-
pomenæ refert acceptam, postremo postulat à
Mæcenare *ὡς πρὸς τὸ ἀπείρων κερπίων ὄντ' κερπίων τῶν*
inter Lyricos adlegi, & sibi in colonia illorum statuā
poni, librosque suos in regia Bibliotheca & forulis
aliorum librorum Apollini consecrari: vbi Euterpe
tibiis, & polyhymnia fidibus ipsius carmina fuerint
modulata, id est, vbi Musæ ipsi carminibusque ipsius
fauerint. Quæ sint causæ ipsi poetæ futuræ, sine
quibus idem nequeat voti compos fieri. Ad hæc
Cicero tam incredibili cupiditate celebrandi in po-
steritatem sui nominis arsit, quàm hic Poeta, vt
illud. L. Luceij scriptis historicis illustraretur ac
celebraretur. Sic enim scribit epist. 12. lib. 5. ad
famil. *non me solum commemoratio posteritatis ad spem
quandam immortalitatis rapit: sed etiam illa cupiditas, vt
vel auctoritate testimonij tui, vel iudicio benevolentia,
vel suauitate ingenij persuamur viu.* Erat autem hic
L. Lucejus grauis ac nobilis historicus Romæ, æ-
tate Ciceronis, à quo hic petebat res à se gestas
in consulatu vsque ad reditum ab exfulio mandari
literis, arque ita commendatione talis historici ac
fidei historicæ nomen suum ad posteros propagari.
Hoc Poetæ postulatū nititur more veterum poetarum,
vt Plutarchus in vita Ilocratis narrat de *Asclepiade*
& *Theodeto Tragedis* aliisque celebribus poetis, quibus
positæ sunt statuæ in Eleusines & vetustate corruerunt,
in quibus illa Homeris solius tum supererat, vt etiam
Plinius scribit lib. 34. c. 5. de statu. *Notatum, ait, ab Au-
ctoribus est, L. Aetium Poetam in Camænarum ade maxima
forma statuam sibi posuisse, quum breuis admodum fuisset.* Idem
facere quidam Fannius Poeta ineptus aggressus est om-
nium immeritissimò: quam ob rem Horatius illum
Satyricè tractat, Satyra 4. lib. 1.

Gramm.

E *Dera*] Sic loquitur, sine tropo tamen, Epist. 3. lib. 1.
— seu condit amabile carmen
Prima feret edera victricis premia:

Poetæ quidem coronabantur edera: vel quod sacri
Libero instat Bacchantium insaniant, qui à Pin-
daro *πῆρς ὁ κροφίρ' Ὀλυμπ. εἰδ. β.* vocatur filius Seme-
les edera coronatus. Huic congruenter Plinius lib. 16.
cap. 14. *serunt primum omnium, Liberum patrem posuisse
capiti suo coronam ex edera: reliqua ibidem lege.* Simi-
le est huic illud Plutarch. lib. de Iside, & Orifide, *Ἐπι
ἢ τὸν κίθρον, ὃν ἑλλήεζε κατ' ἐροδοτὸν τὸ Διονύσω, καὶ παρ'
Αἰθιοπίοις λέγεται Χερσίρις ὀνόματι, ὅθεν σημαίνοντες τὸ ὀνόμα-
τ' ὡς φασὶ φύτον Ὀσίειδος.* Prætere a vero ederam, quam
Græci consecrant Baccho, qui vt apparet semper iuuenis,
ita hac perpetuò viret: serunt apud Aegyptios nomen ha-
bere *Chenosis* significans plantam *Osiridis*: & ob id Ho-
ratius eos velanos in arte vocat, ac præterea, vt ma-
le fanos, adscribit liberi Satyris poetas: vel quod
edera positæ, tanquam palmæ & præmia merito-
rum semper virecant, vt arbutus, ideoque carmi-
na talem mereantur æternitatem. De hac coronæ do-
natione sic Thirsis Ecl. 7.

Pastores edera crescentem ornate Poetam

Arcades. De hac quoque planta lege Theophra-
stum lib. 7. c. 7. historię plantarum. Dioscoridem lib. 2.
cap. 210. Plin. lib. 16. cap. 34. Plutarch. lib. 3. probl. 2. vbi
de eius viribus & causa disputatur, cur poetis tribua-
tur. Erymon autem est Ode 36. huius libri.

Premia.] Donatus in Eunuchò, Act. 5. Scen. 9.
scribit præmium esse fortium virorum, nec dari
solicum, nisi post factum, id est, post meritum, *ὡς
Ἡερχλέει τὰ δοθέντα μὲν ἀθλα μὲ τὸς αὐτὲ ἀθλεις, vt Herculi*

premia data sunt post ipsius certamina. Verus enim, iustus,
honestus labor decoratur honoribus, præmiis & splē-
dore: qualia putantur frondentia præmia vatum Lau-
rus & edera, vt canit Statius lib. 5. Syl. 3.

Frontium] *frons* sic à Varrone notatur, vt sit binis o-
culis, tanquam fenestris quibusdam domus perforata:
sed ab aliis Grammaticis, vt inde homo præ se ferat
animi sui statum, vel hilarem vel tristem. Alia autem
est ratio τὸ μετώπυ vocis huic Latine respondentis no-
tione, quæ dicitur quasi τὸ μετὰ τὸς ὀφθαλμοὺς, quod valeret
τὸ μετὰ τὸς ὀφθαλμοὺς, id est, *pars faciei super oculos*, vbi est *μετὰ
ὀφθαλμοῦ* τὸ μετὰ τὸς ὀφθαλμοὺς, τὸ μετὰ τὸς ὀφθαλμοὺς ὄν, id
est, *prepositio pro prepositione, hyperapon, quod est super
oculos*: vnde *μετωπιοκόπος*, id est, *frontisprex & facies
inspector*, ad mores hominum arguendos, qua-
lis dicitur fuisse Zopyrus Physiognomon lib. de
faro.

Gelidum nemus.] Quod videtur nominatim expref-
fisse Epist. 1. lib. 2. *Vt studio maiore petant Helicon vi-
rentem.* nemus autem planè fluxit è Græco fonte *πνεῦμα
τὸ νέμωιν*, ac præsertim ab illa verbi notione, quæ vim
pascendi notat. Græci enim inde τὸ νέμωιν, *εὐδ.* defle-
ctunt & definiunt τὸ πόνον οὐδ' ἐνδρον καὶ νόμωιν ἔχοντα, *locum
arboribus constitum & pascuum*, quod Homerus Iliad.
λ vtitur sub medium libri

Ὀμοφάροι μὲν δῶες ἐν ἕρεσι δαρδάνησιν,

Εὐνέμωιν σκίαρῶν, ipsum *Lynces* crudiora dilaniant in
montibus & nemore opaco: pro quo etiam dicitur νέμωιν
ἑκκλήειον, quod subitur refrigerationis causâ vel ca-
ptandi frigus gratia: vnde Festus definit *lyluam*
amœnam. Non mihi placet notatio Isidori, qui à
numine deflectit nemus, quamuis poetæ ipsum co-
lant, vt locum musis sacrum: aliter Græcè nomi-
natur ἄλλος, ἔλ, & τῆμεν, vox prima est *Æolica*,
ideoque tenuatur, quamuis primigenium τὸ ἄλλω, ἄλ-
σω, ἐν ᾧ ἄλλωνται τὰ φύτὰ densetur. Differt autem τὸ ἄλ-
σος ab ἔλ, vt annotat Eustathius in vers. οδῦς, ἰωτα,
Ἀζόμενοι, ἢ καὶ ἐν ἄλλῳ δερδρήοντι, ἰ.

*reuerentes. habitabat enim Polyphemus in nemore
arborifero.* Dicitur autem hic δερδρήον ἄλλος, vt in aliis
Auctoribus, *κῆπ' πολυδένδρον* hortus multis arboribus
constitus. Differentia horum confirmatur testimonio cuius-
dam innominati, cuius interpretatio est, *bibebat & hila-
riter agitabat, nulla die, nulla nocte intermissa, καὶ οἷς τὰ
ἔλεα ἢ, καὶ τὰ ἄλλα νεμώμεν*, i. colens hortos & nemo-
ra, definit autem τὸ ἔλ, τὸ πόνον πάντως ὑχὸν καὶ πολυβί-
τανον, καὶ οἶον φύειν καὶ βέφειν καὶ στέλα τὰ καὶ ἐτυμολογούμενα, id
est, esse locum omnino vliginosum, & herbidum, & qui posset
proferre iuncos & vlvas: quæ herba rationem sui nominis ducit
ex eo, quod in nemore alta sint, spiritu densò in σ. verso, vt in ὄς
sus, *ὡς, super. de τῆμεν* dicitur, si Deus voluerit, episto-
la 6. lib. 1.

Nympharum.] Eustathius sub initium Odyf. a sic no-
tat hanc vocem: *Νύμφη συνήθητι ἐν τῷ νέον φαίνεσθαι, οἶνε
νύμφη καὶ αἰολικῶς νύμφη, διὰ τὸ αἰεὶ νέαι φαίνεσθαι.* id est, *nym-
pha constatur ex his vocibus, quasi νύμφη & Æolicè νύμφη, quod
semper appareant adolescentula*: Non admodum est dissi-
milis explanatio huius vocis apud Scholiasten Euripi-
dis in Hecuba: *Νύμφη ἢ ἄρτι εἰς γάμον ἐρχομένη ἢ πρὸς πομπικῶς
νύδος λέγεται νύμφη καὶ τὰ τῶν πηγῶν ὕδατα, καὶ οἱ ἔφοροι τῶν δαί-
μονες παρ' Ἑλλήων. ἐν ταῦτα δὲ νύμφαι ἀπῶες, αἱ αὐδρας ἔχουσαι
ζωαῖκες, ἐν δὲ ὀνόματι, θαλαμῶμενοι, id est, *Nympha dicitur,
quæ nuper adepta est nuptias, quæ etiam poeticè νύδος vocatur
sponsa. Nympha quoque dicuntur aquæ fontium, & harum præ-
sides apud Græcos sunt Dæmones. Hic autem Nympha absolutè
sunt, quæ viros habent, vno verbo coniuges.* Latini vertunt
recens sponsam & nuptam, tanquam *νύδαμον* diceres.
Seruius in *Æneid.* 8. vers.*

Hic posuere locis, matrisq; egere tremenda

Carmenis Nympha monita, &c. Annotat Nymphę maritę dixit. Na Gręce sponfa σύμφη dicitur. Hęc autem non vera Nympha fuit, sed vaticinatrix. Eandem quoque vocem sic definit scholiastes Theocriti Idyl. v. δαιμόνια πνεύματα, quibus addit, ἐν ζωακείῳ σχήματι, id est, quędam sunt demonia & numina Deorum muliebri forma, quę pro ratione locorum & studiorum, in quib. versantur, varię ducta habent nomina, vt ab aquis Najades & Hydriades vel ἐφιδριάδες, vt in Epigram. Hermocreo- ris lib. i. Epigramm. Gręc. cap. 3. εἰς ἀναθήματα. Virg. Æ- neid. 8. vers.

Nympha, Laurentes Nympha, genus omnibus vnde est. A quercubus Hamadryades: a piris vel melpilis Hamamelides: a montibus Orestides: a pratis Limoniades: a fontibus Crenides: a nemoribus Alseides: a fluminibus Epipotamides: a pecoribus Epimelides: a nauigatione Pleiades & his similia.

Leues Chori, &c.] Triplex affertur ratio etymy Chorus, aut enim dici Etymologis videretur ὄρεα τὸ χορεύειν, q. etiã Plato affirmat lib. 2. de legibus fieri ἀπὸ τῆς χορείας, i. a latitia: quo spectat definitio eiusdem vocis, chorus est canentium & saltantium multitudo & corona, qualis instituetur Ode 4. proximę sequenti.

Iam Cytherea Choros ducit Venus, imminente Luna.

Iunctaq; Nymphę gratia decentes,

Alterno terram quatunt pede.

Hęc notatio mihi probabilior videtur vel ea, quę ὄρεα τὸ χορεύειν, i. a loco cōplectente rē cōrentam, vel ea quę deducit eandē vocem ὄρεα τὸ χορεύειν, i. a manu iuncta. Leues autē chori hic dicuntur ab agilitate atque celeritate corpora inter choreas circumagendi.

Satyris.] Plinius lib. 7. cap. scribit Satyrum esse animal humana facie, perniciosissimū in subolanis Indorū montibus, nec capi solitū, nisi senio confectū: vnde finxerūt deum esse sylvarum: cui, vt Sphingi, idem lib. 8. cap. 54. affingit naturam micillimam, quamuis poetę tribuant eidem proteruitatē & petulantiam. Sed de Satyris legē Diodorum lib. 1. & 5. quos Grāmatici ita dictos putant, & maximē Theocriti scholiastes in postremū 4. Idyllij distichon, a penis salacitate, & Veneris cupiditate, quę Gręcis est σατύρις: idē arbitratur Satyros eodē esse, qui Sileni & Panes vocantur: de quib. dicitur copiosius Sat. 1. lib. 1. Serm. si Deus voluerit. Interea tamen potes videre descriptionē cuiusdam satyri apud Plut. in vita Cornelij. Sylle sub finem, & rationē nominis in vita Alexandri magni, de viso & capto per somniū Satyro, quum Tyri Phœnicia urbem oppugnaret: vnde vates prędixerunt fore, vt Tyro potiretur, interpretantes σατύρις: tua est Tyrus.

Miscere superis.] Hoc redditur Gręcē, vt euehit ad Deos, μίσσει με τοῖς ἀστέροις, & Hebraicē מִסְכָּה מַסַּח: quod est miscere, vnde masuch mischu. Verbū miscere fluxit ē Gręco μίσσειν, τὸ κλέεσθαι, κερνάει, ὁσὶν οἶνον ἔδωκεν, i. miscere aquam vino, proprię dicitur: vnde aliō infinitē penē transferitur: sed verbum κλέεσθαι ἀπὸ τῆς κλέεσθαι, i. a cornibus dicitur, quibus homines priuati seculi bibebant. Secernunt populo.] i. separant a populo: nam vt ipse monet Florum lib. Epist. 2.

Scriptorum chorus omnis amat nemus & fugit vrbes.

Ritē cliens Bacchi somno gaudentis & vmbra.

Sunt huic Poetę perulitacę propositiōnum ellipses: sic Sat. 3. lib. 1. Iniquum secernere iusto: ad Pisonēs, publica priuatis secernere, quas Lucretius exprimit lib. 4. a dubiis rebus apertas secernere, more Oratoris: Voluptatem a bono secernere, lib. 2. de finibus. Sic etiã ipse Ode 3. lib. 3. Secernit Europam ab Afro.

Populo.] Hęc vox ἀπὸ τῆς viderur deflexa per redupli-

cationem primę literę. Alij tamen ὄρεα τὸ χορεύειν πολεῖν, a multitudine ciuium. Populus definitur cœtus iuris consensu sociatus, & communionē vtilitatis, sicut res publica, res populi, tanquam diceretur res populica, & concisē poplica & publica, tenui versa in mediam. b. vox autem Gręca δήμος idem sonans, quod Latina, ἐτυμολογικῶς. Definitur ab Eustathio in Iliad. A. ὄχλος τῶν ἄλλων ὅς σὺν δειδέμεν, i. quod sit multitudo quasi colligata. Vox autem Hebręa עַמְּךָ dicitur ab cōtegēdo & tua multitudine superficiem terrę obscurando.

Polyhymnia.] Hęc Musa a copia cantilenarum: vnde illud: Ἄρμονίῳ πάσαι Ποσειδωνία δῶκεν ἀοιδίαν. Polyhymnia cantus omnes ad consonantiam suauem reuocauit: Fulgentius non est audiendus, qui hęc vocem, Polyhymniam ducit ἐκ πολλῆς μείας ἀ μνηστῆρα rerum multarum.

Tibias.] De Tibia dicitur in Epist. ad Pisones in versu Tibia non vt nunc, vti chalcidionida, Tubaque.

Verē autem Euterpe non cohibet Tibias, quum ne versus Lyrici poetę committantur harmonię tibiali, nulli sit impedimento. Hęc siquidē Musa sic dicitur, q. ad delectandū sit apta. Intellegatur igitur ex hac negatione, si nō cohibet tibias, hęc affirmatio contrarij, si foramina tibiaram aperit ad sonū edendum, vnde ἑυτέρπησις, qui est facultas delectandi pręditus, ἀπὸ τῆς εὐχρησίας, qui est ineptus auribus oblectandis. Creditur Euterpe ex hoc versu tibiis pręesse.

Εὐτέρπησιν ἀνάκεισι πολὺ βῆσις λαλῶναι,

Euterpe calamus multioris acute resonat.

In Lesboum refugit tendere &c.] Syntaxis est poetica, pro qua Cicero solet vltimpare, vt lib. 2. de oratore, Pudore a dicendo & timiditate ingenua quadam refugisti. Item lib. 2. ad Attic. Dum recordationes fugio, quę quasi morsu quodam dolorem efficiunt, refugio a te admonendo: vti vobis enim notis est similis: hinc constructio, dicere refugisti, & refugio admonere te Lesbos autem insula est, quę pręter alias ciuitates Mitylenem habet Cratippi Peripateticorum Principis, Sapphonis, & Alcęi, vatum lyricorum, patriam: illam quidem suauitate modulandę decimam Musam Gręci nominarunt; quos Catullus secutus dixit:

Ignosco tibi Sapphica puella,

Musa doctior.

Fuit autem Lesbos feminarium nobilium ingeniorum, vt prędictū narrat, & Hocrates, primū in Epist. η. ἀπὸ τῆς Μιτυληναίων ἀρχόντων ὁμολοῦσι πάντες τῶν ἡρώων ἀπὸ τῆς μουσικῆς τῶν ἐν τῇ τῶν ἄλλων κατ' ἑμὴν γέροντος. omnes predicāt vestram ciuitatē ceteris prestare musica, & in ea natos esse viros huius artis peritissimos. Deinde Eustathius in Periegesin Dionysij: ferūt, inquit, post mortem Orphei caput ipsius loquentū: hoc ideo fuit confectū, quod post Orpheum illic eloquentes viri essent futuri. Arion, Methymneus, Pittacus, Alcęus & Sappho: sed huius, ait, nulla fuit postea emula in Poësi: quod est mirandum. Sed quid T. Flaminius scripsit in Alcęum, vide Plutarch. in ipsius vita.

Barbiton.] Barbiton reperitur triplici genere & Gręcē & Latine flexum, & in fœmin. gen. apud Ouidium Epist. Sapphonis ad Phaonem sub initium.

Fletus amor meus est. Elegi quoq; flebile carmen.

Non facit ad lacrymas barbitos vlla meas, id est, nullum carmen lyricum meis lacrymis potest mederi. Potest autem hac descriptione declarari ē lib. 4. Athenęi τὸ δῆγμα τῶ ἀνακτοῦ, & ē Theocrito πολὺ χερδῶν, idyl. 15. ἢ μὴ δεῖνδός ἀοιδῶν ὁ κίθῶν ἀποκαφανέων

Βάρβιτον ἔς πολὺ χερδῶν, &c.

Nisi grauis Poeta Ceius, id est, Simonides varia cantando barbitō multis fidibus constante. Acron tamen ē lib. 7. Dionis scribit Barbitō fuisse septichordum quomodo Pyndarus vocat Citharam ἐπὶ τῶν πορφορέων, i. Lyram

seprisonam, à septem sonis referendis & verbo *κλυπείν*, resonare Πυθ. β. vnde indicatur error eorum qui tribus tantum chordis illum tendi putarunt. Præterea barbitum Anacreonti *αἰς λύραν*, idem est, quod ipsa Lyra, ἢ γινῆ το κράββατον ὄργανον μουσικόν, Instrumentum musicum, quod pulsatur plectro vel calamo, dictum quasi βαρύμυτον, ὅτι βαρεῖαν τὴν φωνὴν καὶ τὸν φθόγγον ἀφίησι, quod vocem remittat gratius & gratius sonet. dicitur tamen à Græcis μελίφρων βαρέειτο lib. 1. Epig. cap. ξ. ζ. Est quoq; Polluci τὸ βαρεῖται 10 αὐτὸν τοῖς λυεῖσθαι καὶ κταρεῖσθαι, & ἀπὸ μίτης deflexum creditur à filo, vt τὸ μίτηα capitis muliebris ornamentum, siue tænia, siue fascia, neque tamen semper est circumplexus capitis muliebris, sed militare quoddam armamentum, nonnullis lamina, inquit Eustatius, in versic. *ἰλιάδ. δ. Μίτης. δ. & c.* non procul ab initio: vnde τὰ πολυμίτηα sunt Polluci è Cratino indumenta multis ac subtilibus filis contexta, quæ Iuuenalis vocat *multicia* Satyr. 2. à carne permulcenda & refecanda, quales habentur vestes sericæ ac Byssinæ: è quo filo prius chordæ & nerui Lyrarum fiebant: sed postea ἀπὸ τοῦ χολάδων ἢ χολικῶν, ex intestinis intortis & aridis facta sunt, sicut ex hypothefi Pythiorum apparet.

Inferes.] Aliquem inferere vatibus est illum cooptare in ipsorum Collegium & ordinem, vel eundem adscribere in illorum numerum nouenarium, qui his viginti versibus continetur.

Ἐννεα τῶν πρώτων Λυρικῶν πατέρων γενεῶν τε
Μαθήσασθαι καὶ πατέρας, καὶ διδάσκον ἀδελφοί,
Ὡν Μισυλλωπαῖοι μὲν ἔλω γεγραμμένους ἄλλων
Ἀλλὰ καὶ πατέρας ἢ χολικῶν Αἰολίδων.
Ἡ δ' ὅτι τῶν ξυμῶν πατέρων φωνῶν τε δαΐσκα (alias
οὐκ ἀδύτῳ.
Σαπφῶ, Κληίδος καὶ πατρὸς Εὐρυγυρίας.
Σπυρίδου καὶ Σικελίδος, πατρὸς ἢ οἱ ἰμέρος ὄντιν,
Εὐφῆμος πατρὸς, Δωρικὸς ἀρμονίω.
Ἰβυκος Ἰταλὸς αὐτὸς ἐκ Ρήγιος ἢ Μεσσηνίας,
Ἡελίδου πατρὸς, Δωρικὸς δ' ἠρμόσσοιο.
Παρθενίος δὲ πατρὸς, λιγυρὸς παῖς Ἡεφῆος
Ἡὲν ἄρα μελεπόμενος τῆς Ἄνακρέωνος.
Πίνδαρος ἢ Ὁνηβαῖος, ἄταρ πατρὸς Σκοπελίτης
Δωρικὸς ἀνιήσας ἀρμονίω ἐπίων.
Ἡ δὲ Σιμωνίδου Κείος Δωρικὸς καλῶντος,
τὸν πατέρα ἀνιήσας ἰδίᾳ ἀριπρωπῆα.
Ἰσάδαρος καὶ Κείος ἔλω γενεῶν μελοποιῶν, (alias Ἰσάδαρος
Μεσσηνίωνος πατρὸς ἐπίετο Βακχυλίδος.
Ἀλλὰ μὲν ἐν Λυδοῖσι μῶσα πρέπει, ἀλλ' ἀδύμηνον
Ἐστὶ καὶ ἐκ Σπαρτίας Δωρικὸς ἀρμονίω, ἢ. Nouem

primorum Lyricorum patriam & genus discite, ac patres & linguam cupide considera: quos omnes Alcaeus Mytileneus honore anteit prior, sonorus Aëolicâ dialecto: Huic cum docta Sapphone communis erat patria & lingua, matre Cleide atque patre Eurygyra: Stesichorus Siciliensis, ipsi patriâ fuit Himera, Euphemi filio, ac Doricè scienti: Ibycus Italus Regiënensis aut Messenensis fuit ex Elide patre, & Doricè cecini: Anacreon autem Teius Parthenij patris Eetiei filius suavis dulce modulatus est carmen: Pindarus Thebanus fuit, & Patre Scopelino natus, Doricâ Musâ vsus est in versibus pangendis. Atq; cum Simonides Cius Doricè sit locutus & patrem celebravit, eum scito pietate insignè. Bacchylidès Cius poeta ex æquo peritus de familia melicorum, Milonis patris filius fuit. Alcman inter Lydos maxime floret Damantis filius & Spartanus fuit & Doricè modulatus. Ex his autem verbis Petronij Arbitri sub initium Satyricali, nondum Umbraticus doctor ingenia deleuerat, quum Pindarus nouemq; Lyrici Homericis versibus canere tinnierat, nonnulli colligunt decem fuisse Lyricos. Præterea Galenus scribit de his in fine de functionibus partium humanarum, ὅτι τῶν μελικῶν ποιητῶν, ἔς ἐνίοις λυρικῶν ὀνομαζέσθαι, id est, apud Melicos Poetas, quos nonnulli Ly-

ricos nominant. Vnde possumus conficere Melicos & Lyricos esse eosdem Poetas; quod mihi firmatur etiam verbis Ciceronis initio libri de opt. gen. orat. vbi quinque Poematum genera facit, Tragicum, Comicum, Apicum, Melicum, Dithyrambicum, complexus nomine quarti Lyricum; Siquid tamen est discriminis, id potest è ratione vtriusq; nominis sumi. Lyricus enim poeta ipsiusq; opus ab organo musico nomen inuenit, vt Melicus à suauitate cantus, atque λυρῶδες καὶ κταρεῖσθαι pro eodem dicitur, vt modò è Polluce probatum fuit, quâquam ex Ausonio Melicos & Lyricos modos appellante pangi potest μέλος, quod Lyra minime canat: ideoque latius patet illud videtur Lyricis modis: sed ego illic puto ἢ διὰ δύο, vnum efferrî per duo. Superiores autem Poetæ videntur fortiti translata cognomen tam Latinum vates, quàm Græcum μάντις ab afflatu & furore diuino in presagitione futuri: Quamuis enim Varro lib. 4. de lingua Lat. tradat τὸ vates dictum à versibus viendis, ἢ. vincendis, ipsius tamen Erymon creditur aptius muneri vaticinandi, si à fando deflexum fateamur, sicut cognosci potest ex hoc versu Ouidij lib. 9. Metamorphos: Hac vbi fatigato venturi prescicia dixit ore Themis. Ex hoc Item Virg. Æneid. 7. At Rex sollicitus monstris oracula Fauni fatidici genitoris adit. Est hic allusio & alteratio quædâ ad Faunum, à fando etiam dictum, vt vates, quasi fantes æolico digammate. Sic μάντις ἐτυμολογῶνται ἀπὸ τοῦ μανέναι, ἐνδυσσασμένοι γὰρ οἱ μάντις ἱμαντέουλο, ἢ. notantur ex eo, quod afflatu & furore diuino correpti futūra predicare soleant, quemadmodum Σιβυλλῆ Ἰονικῆ atq; Ἄολικῆ dicitur ἀπὸ Θεοῦ ἑλένη, ἢ. diuini consilij participes. Inferes.] Verbo eodem, sed alterius coniunctionis, Ouidius vtitur sub finem, ἢ. Metamorph. de Phætonte sic loquutus: Ede notam tanti generis, meq; assere celo. Feriam vertice.] Similis est phrasîs lib. 7. Metam. Ouidij — quo coniuge felix.

Et Dis chara ferar, & vertice sidera tangam. Pro qua Sallustius dicit in coniuratione, Ciceronem ad calum tollere. Similem phrasin hyperbolicam vsurpauit Synesius in quendam gloriofum & arrogantem ἕως ἀρδῶσαι τῆ κεφαλῆ τῶν ἐγῶν, hic pulsat capite celum, id est, ἐξελίξω ἅπαντα μεγίστων. Sidera.] ex etymo huius vocis apud Varronem lib. 6. quod ab insidendo vel subsidendo in mare, quum occidunt sidera, vt ἀστέρες ἀπὸ τοῦ σπείρειν, à firmando dicuntur, per i fidus scribendū videtur: sed iuxta etymon vocis Græcæ stellæ tantum fixæ, non vagæ intelligerentur. Quare Eustathius hic magis audiendus videtur, qui αἰσῆρ ἀπὸ τοῦ αἰθερῶν, καὶ ἀπολλύσει τῶν ἀστέρων ἀσῆρ, deflectit à fulgendo diphthongi dissolutione & quali interitu. Sed Etymologus aliter notat, ab ἰσημι, σῆσσι deduci σῆρ καὶ ἀσῆρ, ac definirî. ὁ μὴ ἰσάμενος παρὰ τὸ ἀστατον ἄστρον, κλειῶς ὅτι τῶν πλανητῶν λέγεται, ἢ. quod instabilem habeat cursum, dicitur autem proprie de planetis, errantibusq; stellis.

Rhet. Troposch.

ME, Initio vtriusque membri reperitum facit Anaphoram. Hic per metonymiâ materiam intelliguntur ederae coronæ, quæ sunt adiuncta pro subiectis versibus poetæ, quorum spectata elegantia Poetam effert tantâ gloriâ & prædicatione, vt Critici iam Horatio statuam erigere parent, eumque in ordinem deorum adscribant. Enimvero, lector, dum hæc verba edera miscent me, diligentius expendo, primum mihi incidit non tibi fortassis improbanda cogitatio metonymiæ in Me statuendæ pro adiuncto signo & statua, quam Poeta sibi in æde Camænarum vel in templo Apollinis postulat erigi è blanditis Mæcænatiss suffragijs, inter statuas Lyricorum Poetarum, vel ceterè sua poemata in regiam bibliothecam inter caplas

psas aliorum lyricorum referri: quali honore sibi negato irati poetæ concidebant suas chartas, vt ipse innuit Epist. 1. lib. 2. — valeat res ludicra, si me

Palma negata macrum, donata reducit opimum. De quo sic Iuuenalis Saty. 7.

Frangere miser calamos, vigilat aq; praelia dele,
Qui facis in parua sublimia carmina cella:
Vt dignus venias hederis, & imagine macra.

Hoc fuit etiam solemnè de repub. benemeritis & his, qui memorabile aliquod facinus patrauissent, statuat erigi, ne dum ipsis Poetis, vt Tyrannicidis, Harmodio & Aristogitoni Carthaginenses dicuntur fecisse: quod exemplum ab Arist. li. 2. Rhetoric. citatur. ¹⁰ Synecdoche est mèbri pro integris Poetis, & viris eruditis, quorum hederæ sunt præmia. ²⁰ Allegoria hyperbolica è metaphoris, quibus sensus & iudicium rebus inanimis datur: qualis fuit ante ad verba *euebit ad Deos*, vtrobique est allusio ad prouerbum, *ἐν ἕργῳ ἔσθι*, in caelo esse, quod sonat aliquem summè felicem esse: ad quod etiam alludit illud Eclogæ 4. Virg.

Ille Deum vitam accipiet, diuisq; videbit

Permixtos Heroes. PP Synecdoche est altera, sed generis pro specie: Parnasso vel Helicone: ac præterea metonymia subiecti pro Diis Syluanis & Faunis, quos & Nymphas in secessu Poetæ cantant. ³⁰ Est hic quædam *ἐπιπέδωσις*, qua prius dictum audax corrigit, dum se Lyra sua Diis parem fieri prædicauit, quod nunc sibi dicit assumere cum bona venia & voluntate musarum: Sic tamen postea Ode 30. lib. 3. appellabit *lauream meritis quæsitam superbiam*, quam Ode 3. lib. 4. refert *Melpomena* acceptam. ⁴⁰ In Tibias potest notari metonymia materiæ pro fistulis, quæ initio solebant ex auium tibiis fieri, vt à pastoribus ex calamis. Potest etiam Synecdoche integri pro foraminibus tibiærum obseruari. Ita est gemini tropi concursus in vitam lexin. ⁵⁰ Allegoria est è Metonymiis pro carmine Alcaico & Sapphico tibia lyraque decantando. ⁶⁰ Metaphora videtur esse à re militari, vbi prælio victi aut inferiores viribus refugio quærunt sibi salutem, sicut constat è comment. Cælaris 8. de bello Gall. *Magna felicitatis esse arbitrabatur, neminem ex cade refugisse.* Item è Sept. Act. in Vetr. Ciceronis qui ex illo numero reliqui *Syracusas classe amissa refugerant.* Hic pro reculare vel nolle inflare fistulas sumitur. Est præterea in *Barbiton* Synecdoche integri pro fidibus & chordis, è quibus in Gram. diximus hoc Musicum instrumentum constare; quæ pullatæ sonum referunt grauem pro ratione veriloquij in Gram. Græcè notati. ⁷⁰ Metaphora ab infitione platarum, quas Theophrastus scribit *ἐγκορτεῖσθαι ἢ ἐμφορτεῖσθαι*, ἢ ἐμὲ ἔλλασθαι, ὡς ἀπίες ἐπιμολάσθαι, vt *piros infituias*, vnde Virgilius in *Tityro*, *Inferre Melibæe piros*, &c. quæ propria verbi significatio variis explicatur circumstantiis à iurisperitis in coniunctis, ac præsertim in his *ἐμφορτεῖσθαι, ἐμφορτεῖσθαι, ἐμφορτεῖσθαι*. Quo quidem tropo delectatur in primis hic Poeta: nam ita loquitur Od. 5. lib. 2.

— *Quem si puellarum insereres choro*, i. poneres inter puellas multas. Item Ode 25. lib. 3. *stellis inserere*, i. inter stellas ponere, quemadmodum ipse propriè loquitur Od. 3. lib. 4.

— *Dignatur soboles inter amabiles*

Vatum ponere me choros. Neque Latini solum hoc genere tropi familiariter vtuntur, sed etiam Græci, vt Homerus primum Od. 2. E.

Καί μοι πορτίπῃ, τοὶ ὠδὲ Ποσειδάων ἐνοσίθεων
ὦ δίασι! ὄκπαγελως, ὅππῃ τοὶ καὶ πολλὰ φουδεῖ. i.

Infelix, quid tibi aded Neptunus terram concutiens
Succenset vehementer? quod tibi multa inserat mala.

Quem locum Scholiastes interpretatur simili tropo,

sed aliunde sumpto ex ipso Homero, *ἡφαιστὸς δόλους*, i. *texere dolos*, pro quo nolter Poeta dicit Epodis 2. *tendere dolos*, vno verbo Græci *δοῦλος ἐδοξ*, fallere. Deinde Plato in Timæo dicit: *τὰς ἄλλας ἀνθρώπων ἡμφορτεῖσθαι*, sic etiā Greg. continuato eodem tropo, *παρὰ τὴν τῆς ἀγγελοῦ καὶ ὡς ἐγκορτεῖσθαι εἰς τὴν καὶ ἡδύτατον*, i. *ex olea syluestri insitus est pater olea frugifera*, hoc eti factus est Christianus ex Ethnico. ²⁰ Hyperbolica, est allegoria è perperuis metonymiis subiectorum pro adiunctis versibus poetæ, qui ab omnibus vbique celebrantur ad immortalitatem vsque, quod Saty. 7. lib. 2. dicit, *tolli ad astra*. Et Aufonius Idyl. 8. in fine, vt hic.

Illum ego si cernam, tum terq; quaterq; beatus:

Tunc ero bis consul, tunc tangam vertice calum.

Talem hyperbolem Michael Hospitalius Franc. Cancellarius vsurpauit Epistol. 10. lib. 3. ad Carol. Lotharingum Card.

Quæ si pressa teres hominum vestigia paucis,
Ne dubita, maior veniet tibi gloria Curtis,
Maior & Ambrosius: maior scriptoribus Afris,
Et clarum, feris sublimi vertice calum.

Sic Græcè *τὸ ἐν ἕργῳ ἔσθι*, quod etiam lib. 1. Æneid. de Cæsare dicitur.

Qui samam terminet astris. Virgilius quoque Ecloga 5. propriè enunciauit.

Fama super aethera notus. Itè Pindarus Eid. 2. Ολυμπ. *Ἐπὶ κορυφῇ σοφίαν καὶ ἐλάδας ἐόντα πωτῶν*, orat se sapientia poetica vbiq; clarum & conspicuum esse inter Græcos. Hac quidem omnia videntur alludere ad notationem nominis Horatiani, quod quidam putant *ἐν τῷ ἕργῳ* inclinari: è quo manat *ὄρα τὸς*, aspectabilis, & spectatu dignissimus. Sonat igitur elegans hæc hyperbole: *Ἐγὼ πωτῶν χεῖρῶν ὄρα τὸς*, *ὡς λαμπερῶν ἄστρον*, i. *apparebo conspicuus vt clarus sidus*, vbiq; terrarum. Gall. *Je deuiendray si grand que i' attein-dray le ciel de ma teste*, Cest à dire, *Ma renommee montera iusques au Ciel*. Sic Virgilius de Varo à se prædicando.

Vare tuum nomen (—)

Cantantes sublime ferent ad sidera Cycni. i. Poetæ.

Non dissimili allegoria ab auibus Theognis iactat suo Cyrno vim carminum suorum vers. 246.

Σοὶ γὰρ ἐγὼ πῆρ' ἔδωκα, οὐρ οἷς ἐπ' ἀπίρονα πίντων
Πωτῆσιν καὶ γλυπὰς πάσαι ἀειρόμενθαι.

alas quidem tibi dedi, quib. immensum mare peruolabis, terramque totam sublatus; quam Allegoriam implemet altero post disticho sic explicauit:

Οὐδέ πῆρ' ἔδδ' ἀναρῶ ἀπολείς κλέθ, ἔδδ' γε λήσσις
Αφθίτηρ αὐθρόποις αἰετῶν ἐχρῶν ὄνομα, i.

Nunquam, ne mortuus quidem, perdes gloriam, neque latebis homines, i. non ignotus eris hominibus, immortal nomine semper ornatus: Quam nominis immortalitatem lege apud Theognidem pluribus amplificatam, & apud hunc Poetam in postrema Ode lib. 2. Vnde illud Ennij:

Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu

Faxit, cur volito viuus per ora virum.

Ex his certè omnibus hyperbolicis dictis intelligimus Poetas suum etiam statum summè felicem omnibus prædicare.

ODE II. AD AVGVSTVM CÆS.

Theticum.

Quòd Dij grauiter irati Romanis ob cædem C. Iulij Cæsaris, atque iam satis magnas illius pœnas persecuti, precibus ac votis videantur placandi & mitigandi.

¹ Am satis terris inuis atque dira
Grandinis misit ^a Pater: & rubente
^b Dexterâ sacras iaculatus ^c arces,
^d Terruit ^e urbem:

Terruit gentes, ² graue ne rediret
^f Seculum Pyrrhæ, noua & monstra quæstia:
Omne quum Proceus pecus egit altos

Visere Montes:
Piscium & summâ genus hæsit ^h vlmôs:
Nota quæ sedes fuerat columbis:

Et superiecto pauide natarunt
Aequore dame.

³ Vidimus flauum Tiberim, retortis
ⁱ Littore Hetrusco violenter vndis,
Ire deiectum ^k monumenta Regis,
Templaq; Veste,

Ilia dum se nimum querenti
Iactat vltorem: vagus & sinistra
Labitur ripâ (Ioue non probante)
Vxorius ^l amnis.

⁴ Audiet ciues acuisse ^m ferrum,
Quò graues ⁿ Perse melius perirent:
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara ^o iuuentus.

^p Quem vocet Diuum ^q populus ^r ruentis
Imperi rebus? prece qua fatigent

^s Virgines sanctæ minis audientem
Carmina Vestam?

Cui dabit ^t partes ^u scelus expiandi
Iuppiter? ⁶ ^x tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus
Augur Apollo.

⁷ Sive tu maus, Erycina ridens,
Quam locus circumuolat & Cupido:

⁸ Sive neglectum genus & nepotes
Respicis ^y Auctor.

¹⁰ Heu nimis longo satiata ^z ludô!
Quem inuat clamor, galeaq; leues,
Acer & Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem.

⁹ ^{aa} Sive mutata iuuenem figurâ

^{bb} Ales in terris imitatis, alma
Filius Maia, patiens vocari
Cæsaris vltor:

¹⁰ Serus in celum redeas, diuq;

²⁰ ^{cc} Latius inter sis populo Quirini,
Neue te nostris vitiis iniquum
Ocyor aura

Tollat. hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici pater atque princeps:
Neu sinas ^{dd} Medos ^{ee} equitare multos,
Te duce Cæsar.

Analysis Dialectica.

NVllas vniquam arbitror gentes fuisse tam barbaras, & extra leges moreq; proiectas, in quarum animis non insita consignataque fuerit notio Deorum, à quibus crederent & virtutes hominum præmiis ornari, & vitia eorundem acerrimè vindicari: vnde cunque notio illa ipsis emanasset, siue ab Hebræis, quod longè verissimum est Christianis, siue à Græcis, quod Ethnicis, vt ab Hesiodo in operibus: vbi benefactis præmii, maleficiis supplicium sic constituitur:

Οἱ δὲ διὰ τὸ ζῆνοισι καὶ δόμοισι διδοσθαι
ἰδίας: καὶ μὴ πὲρ παρεμβαίνουσι διαγίγναι
τοῖσι τῶν τε πόλις, λάοι δὲ ἀδεδόσθαι ἐν αὐτῇ
ἑἶπται δὲ ἀνὰ γῆν κερύειν ὅτι ὅδε πῶτ' αὐτῆς
Ἀργαλέον πύλεμον πικρὰν ἔσθαι τὴν Ζεὺς.

Qui ius tribuunt exteris & popularibus rectum: nec metas quidem iusti tantillum transfliunt, ius virefcit ciuitas, & populi in ea florent. Pax verò iuuenum educatrix est per terram: nec vniquam ipsis perniciosum bellum parat late videns Iupiter. Sic idem de supplicio sceleratorum.

Οἱ δὲ ὕβρισι μεμνηθεὶς καὶ τῶν ἰσχυρῶν ἔργων
τοῖσι δὲ δίκην Κρονίδης τεκμάρει εὐρυπῶτα Ζεὺς.

Qui verò in cogitatione & cura versantur iniurie alius inferenda: malorumq; operum, in hos Iupiter Saturnius meditatatur pœnas: quas sigillatim potes è continuatis Poetæ versibus intelligere, atque tam Philosophos, quàm Poetas existimare cum Clem. Alexandr. fures esse Hebræorum. Verùm, rudis & imperita plebs, malitiosiq; assentatores de pœnis improborum perperam iudicant, ac peruersè interpretantur, vt hîc Horatius, qui scribit graues pœnas à Romanis iam persolutas propter necè Cæsaris, qui tam in Iouem fuerit contumeliosus, vt in Grammaticis mox ex Historicis apparebit. Hæc au-

tem aquarum illuues & fulminum iactus Virgilio videtur Romanis accidisse propter fraudem Laomedontis, & ius vbiq; violatum, vt postea dicitur. Præstat Poeta quod Epist. ad Pisones tradit, Aut simul & incunda & idonea dicere vita: docet cum præsentem illuminationem commemorat. Delectat dum assentatur Augusto, & municipium suorum benevolentiam captat.

Tales pœnæ hîc primùm memorantur: deinde remedia illis remittendis parantur. Ex eo autem Iouis ira se contra illos extulit, quod terribili iam fulmine ipsos & exteros perculerit: multa prostrauerit tēpestat: deiecerit multa: denique sæua diluue vastauerit. Hæc autem pœnæ, quas sic Iupiter à pop. Rom. repetiuit, primùm declarantur parium collatione, quòd eadem orbis vastitas vi deatur imminere Romanis occiso Cæsare, quam ipsi tempore Pyrrhæ intellexerant contigisse, propter impiam Tantalii & Lycaonis immanitatem in Deos & in filium ipsius Pelopem & Hospites: de quo Iustinus lib. 2. & Ouidius 6. Metamor. Pindarus tamen scribit Ολυμπ. εἰδ. a. causam infelicitatis Tantalice fuisse furtum Ambrosiæ & nectaris Deorum: non illam committitiam & fallacem Pelopophagiã. Huius autem comparationis prorasis cōstat è duplici efficiente, intelligēda ex his euentis, partim Ioue irato, partim Ilia grauiter offensa eiusdem cædis indignitate in genus suum factæ. Eam ob rem maritū suum Tiberim sollicitauit ad patriã cataclysmo delendam & obruendam τῷ Τιβέειδ' ὡς καλοῦμένην εἰς θάλασσαν εὐμασπρῶν οἰσβάλλειν. Tiberi velut impedito ne inslueret in mare per ostia sua.

Eadem propositio augetur loco maiorum testè ac breuiter notato, quorum ea vis est, vt non solum ci-

ues Romani terrore & metu concitati sint; verum etiā longinquę & peregrinę gentes ac populi perterriti fuerint.

2 Apodosis est: tanto, inquam, metu inundationis affecit Iupiter Romanos & alios populos: quanto priscum Pyrrhę seculum: vbi describitur calamitas illius priscę eluionis variis ē ventis & conditionibus locorum mutatis.

3 Octo deinceps versus existimo ad protasin pertinere, vbi efficiens causa exundationis exaggeratur altera adiuvante, in querimonia Rhea & cęde Iulij Cęsaridis posita.

Non equidem video, quorsum Poeta dixerit Iouem non esse approbatorem talis diluuii, quum eundem cōstituerit principem & auctorem huius vltionis: vtrum hominibus, vt Iupiter interdiceret priuata vltione? an, sicut quidam putant, vt esset solūm Ioui in animo terere urbem, non etiam perdere? Quid equidem posterius magis probārim, quum Iupiter hoc magni terroris supplicio videatur leuiora affecisse hominum peccata, vt a grauioribus illos sceleribus dererreret. Sed nonnulli malunt referre ad Iouem Capitolinum, non ad illum summum: qui Capitolinus metuebat suo Palatio ex huiusmodi eluione: quale plerisque in locis singulę penē hominum ætates viderunt contigisse: tu tamen videris: neque puto præcipuē eō referendū, vt Poeta magis gratificetur & assentetur Augusto, quum Ode tota bonęque pars reliqui poematis ad hoc tantū facta videatur: vnde a Gallis nominatur, *le Poete courtesan*, quę appellatio quid & quātum apud illos valeat, versantibus in aulis Principum dicendum vel scribēdum relinquo; quanquam Stephanus in Epistola de Scholiis suis in hunc Poetam doceat esse in hoc Poemate, quod animos aulicorum iuxta ipsi Poetę conciliet, atque illos ab eodem alienet. Maior quidem certē hic fuisset gratificatio & assentatio, si ita dixisset: non solūm Rhea mortem abnepotis sui Cęsaridis visa est vlcisci, sed Dij quoque acerbitatem illius & vlcisci & persequi voluerunt. Vnde perspicias quā turpiter Poeta se contulerit ad assentationem, inclinato iam statu Bruti & iacēte Reipub. fortuna post acceptam Philippensis pugnę cladem: qui primo bonas partes defenderat, & vindices publicę libertatis sequutus fuerat, vt liquet ex Od. 14. l. 2. & 7. l. 2. & 4. l. 3. Nactus est etiā præter miserum ipsius casum Mæcenatem eruditissimum assentandi magistrum, vel, vt Terentius loquitur, cepit ad eam rem magistrum improbum, qui gratiam Augusti solitus sit assentationibus sepe aucupari, vt Sen. l. 6. c. 32. de benef. scribit, quum memorat Augustum pœnituisse se filia ob nobile nomen impudicitia consceleratū relegata, illic sic quarentem. Horū nihil mihi accidisset, si aut Agrippa aut Mæcenatē vixisset: cui subiicit Seneca: adeo tot habenti milia hominum duos reparare difficile est? case sunt legiones & protinus scripta: fracta classis, & inter paucos dies natauit noua: Sautum est in opera publica ignibus, surrexerunt meliora consumitū; tota vita Agrippa & Mæcenatis vacauit locus. Quid putem desuisse similes, qui assumentur, an ipsius vitium fuisse, qui maluit queri, quā querere? non est, quod existimemus Agrippam & Mæcenatem solitos illi vera dicere: qui si vixissent, inter dissimulantes fuissent. Regalis ingenij mos est in presentium contumeliā amissa laudare, & his virtutem dare vera dicendi, a quibus iam audiendi periculum nō est. Meminit quoque talis assentationis Tacitus initio lib. 1. ab excessu Augusti: Sed veteris populi Romani prospera vel aduersa claris scriptoribus memorata sunt: temporibus Augusti dicendis nō desuere decora ingenia, donec gliscente adulatione detererentur, i. minuerentur.

4 Ratio est ex adiūctis ad eam protasin magis exorandam, quod posteritas aliquando cōquestura sit, pa-

triam tam insigni turpitudine notatam, & dedecore infamiaque opertam. Confirmatur querela posteritatis loco maiorum, quod certē præstitisset arma Romanorum in aliena, quā in propria viscera conuersa fuisse, vt Anchises 6. Æneid. præmonuerat de posteris suis, *Nec patria validas in viscera vertite vias.*

Callidē Poeta ex efficiente causa culpam tam rarę iuuentutis suadet conferendam in temeritatem maiorum, vt nullam illius partem Iupiter & Augustus videantur sustinere. Quid hoc est aliud, nisi tyrannidem intolerandam tueri.

5 Pars est altera Odes de medicina huic malo faciendā, de quo *διαπορητικῶς* & perplexē deliberat: quod videat remedia petēda esse ab omnium deorum animis, qui fuerunt abalienati, & grauius Cęsaridis nece offensi, & quod multo grauius est, qui tam graues plagas iam inflixerunt: vbi ē subiectis & adiūctis summa Ethnicę religionis perstringitur: quod numen sit implorandum: quę precandi ratio sit instituenda: quis idoneus sacerdos expiationi sit deligendus. Non dissimilia Cicero portenta memorat Catilinæ. 3. Romę contigisse, Cotta & Torquato Coss. quum nulla res, quę ad placandum Deos pertineret, prætermissa est. Sic enim Ethnici solebant in publicis ac priuatis calamitatibus & ærumnis recurrere ad libros Sibyllinos, ad oracula Deorum, ad vates & sacerdotes suos, quo intelligerent, quibus flagitiis ac sceleribus offendissent suos Deos, & quibus modis hi placandi essent.

6 Post longam addubitationem confugit ad Diuos, quos sibi fore beneuolos & faciles sperat: atq; primū deuocat Apollinem ē forma descriptum: quod eum nouerat Romanis semper opem tulisse, vt Augusto in bello Actiaco contra Antonium, & maioribus ipsorum Troianis, Hęciori, Æneæ, vt scribitur *Ιλιαδ. ο, σ, ρ.*

7 Vocat deinde Venerem Romanę gentis alteram parentem, & ē circumstantiis duorum Deorum Cupidinis & Ioui declaratam.

8 Implorat postea Martem, vt genus suum miseratus iuuet. Locus autem est ex effectis & subiecta voluptate strepitus bellici, politorum armorum, & aspectu crudelissimi cuiusque militis, vnde precibus videtur reuocari a Poeta.

9 Postremō precatur Mercurium, quē definit ē procreate causa, & similitudine cum iuvene ad auxilium veniente, rogatque, vt nomen Augusti vsurpet, & ita res Romanas tractet & tueatur: vel cōtrā Augustus id ipsum diu præstet in terris: quod ille in cælo: vbi videtur Poeta per assentationem alludere aut ad fidem antiquitatis, quę credit consuetudinem olim Diis cum hominibus intercessisse, & illos vitiis horum terras reliquisse, aut potius ad cognationem vtriusque. Nā Maię Mercurij matrē Ioue fuit soror Electra, quę ē cōpressū Iouis Dardanum peperit, & hic genuit Erichonium: hic quoque Assaracum: hic etiam Capim, vnde Anchises Æneæ pater. Ea est series maiorum Augusti & generis cognatio cū Mercurio, quā Poeta nūc Cęsari assentatur.

10 Altera precatio ē diuersis dissentaneis, vt non redeat in cælum Augustus, sed in terris æternam degat vitam, atque de hostibus imperij Romani triumphet, illorum insolentia, iactationeque repressa.

Enarratio Grammatica.

Q Vidā tō iam satis interpretantur *ελλειπτικῶς*, & *εραματικῶς* pronunciant, iamne satis terruit? quā rectē, tu videris. Congruēter autem huic loco Virg. sub finē. Georg. digreditur in mortem Iul. Cęs. nō dissimili assentatione huius, quū scribit signa deplorasse & vindicasse illius obitum: quę recēsentur a Plut. in vita Cę-

faris & ab Appiano lib. 4. de bellis civil. ab Ouidio in Metamorph. sed Virg. assentatio callidior viderur, quum dicit. — Satis iam pridem sanguine nostro

Laomedontea lumen periuria gentis:

partim, quod caussam tot malorum, quorum Auctor fuerat Cæsar, referat ad periurium Laomedontis, qui pactâ instauratorum Pergamoru mercede, quæ diruerat Hercules, fraudauerat Apollinem & Neprunum cuius perfidiæ pœnas illi postea reperierunt à posterioritate: partim etiam quod caussam bellorum civilium tribuat sceleribus hominum ad vtriusque Cæsaris excusationem, id est, ad obtegendâ talibus inuolucris & Iulij & Octauij tyrannidē, & retrâ detestabilemque publicæ libertatis oppresionem; sic ille de posteriori caussa.

Quippe vbi fas versum atq; nefas tot bella per orbem. &c.

Niuus. I] Idorus inclinatur nix à nube & nebula, & hæc ab obnubendo, id est, operiendo terram: quo videtur Maro allusisse 4. Æneid. Nix humeros insusa, &c. Ninx ninguis à verbo Ninguit. Luc. 6.

— vbi in campos albas descendere ninguet

Tabificis subigit radiis sol omnia lustrans. & paulo post. At glaciem dissoluit, & altis montibus altè Exruictas ninguet radius tabescere cogit.

Vox Græca χιὼν, nix definitur à Suida τὸ ἐκ νέφους πίπτουσα ὑγρὸν humiditas è nubilo concreta: Sed Eustath. in periegesin annotat, ὅτι τὴν χιὼνα ἐπιπέσει ἕδαρ, ἀστρίας οἱ παλαιὸι φασί, τὸ σφὲ βαπτίλωσιν ἀβιδὸν ἀφορμὴν ἐν δέντροις ἀποτίσθαι, ὅτι εἶπεν, δὲ δέντροις χιὼνα αὐτὴ ὡσεὶ ἕδαρ, veteres fistinè describunt niuem, vt ea sit aqua lanea, sapiente rege Dauide occasionem ipsis dante quum dixit: dante suam niuem tanquam lanam Psal. 147. Quæ quomodo fiat, vide Aristot. de mundo, & in meteoris. Ratio vocis est Eustathio χιὼν μ, ad hemistichium — Νιφάδες δ' ὡς πίπτον ἕδαρ: i. Lapides cadebant in terram instar conferte niuis. χιὼν δὲ τὸ χέουσθαι, quod facile liquecat. Hebræi verò שֶׁלֶג scheleg, ab eo, quod niteat, & sit conspicua: nec ab ætymo abludit vox Latina nix, quanquam Festus ὁδὸν τὸν νεῶν, à nouitate deflectere videatur.

Dira.] Grando vocatur dira: quod ab irato Deo de cæde Iulij Cæsaris præcipitata sit: sic enim Festus scribit eam à Deo velut natam & Θεοχάλατον. Ita Seruius in Æneid. 6. vers.

Vnde hæc ὁ Palinure tibi r. am dira cupido?

Hanc vocem interpretatur, ex Deorum ira veniens, aut magna, vt sua cuique Deus sit dira cupido.

Grando.] Sic dicitur à forma granorum, Græcè χάλυζα, eique νέφος πύκνόν τε καὶ πῆξις ἢ ἀνω τῆς ἐν τῷ αἰέρι ὑδατὸς τῶν νεφῶν διαρρίφθῆσαι, καὶ ἐκ νεφῶν ἐκείνου κατὰ πῆξιν καὶ πῆξις, grando est concretum nubilum & concretio superna humoris in aere aquei huc atque illuc in terram discicta, & a vento detrusa: de qua ibidem plura.

Misit.] Pro demisit de cælo & aere, quod Græcè dici potest, ἀέρι χιὼν καὶ χάλυζος καὶ θάλασσα ἐπ' ἕδαρ ἢ ἀφ' ὑψιπύου, vt Georg. 1. dicitur: imbrem demittere cælo.

Rubente.] Iupiter iratus fingitur κεραυνοφόρος καὶ περπατικῶν, gestans fulmen & eo gaudens: ideoque Ouid. dicit: vibratum iactabat fulmen, & Phædra Hippolyto:

Quod veniant proavi (Iouis) fulmina torta manu.

Item Virg. libr. 1. Georg.

Ipsè pater media nimborum in nube corusca

Fulmina molitur dextra. idem Æneid. 4.

— An te genitor, quum fulmina torques,

Nequitquam horrendus?

Ex eo quidem definitur fulmen κεραυνοφόρον Διὸς βίβλος, pennigerum Iouis iaculum, & notatur sic à Festo, vt à fluore, vel potius fulgore flammæ nomen inuenisse videatur: vnde Pindaro εἰδ. θ. Ολυμπ. φοινικοσερόπης dicitur. Verumtamen Arist. li. de mundo scribit fulmen non diuinis, sed naturalibus, causis niti, atq; definit è natura ignea & vio-

lenta & ex attributione celeritatis: τὸ ἀσέβητον ἀσπυρωδὲν βίβλος ἀρετῆς τῆς γῆς δεικνύον κεραυνὸς καλεῖται. i. Quod fulserit inflammari, & violenter in terram vsque cursim illis fulmen vocatur: paulò aliter Socr. in nebulis Aristoph. rogatus à Strephade: τί γὰρ ὄντι κεραυνὸς; quid est fulmen: Σοκρ. ὅταν εἰς τὰς νεφέλας ἀέρι μετεωριδὲς κατακλείδῃ ἐνδοθὲν αὐτὰς, ὡσπερ ὕδωρ, φασί, καὶ πῆξις ἢ ἀνω γῆς ῥήξαι αὐτὰς ἕξω φέρεσθαι, ὡσπερ διὰ πύου πυκνότητι ὑπὸ τῆς βίβλου καὶ τῆς ῥύμης αὐτὸς ἐαυτὸν κατακλείδῃ. i. quum sublatu ventu inclusu fuerit in nubes, tanquam vesicam, eas inflat: deinde quum vi easdem diruperit, foras erumpit ventu citatissimo gradu propter densitatem fridore & impetu seipsum exurens & absumentes. Dio scribit fulminante Ioue C. Cæsarem protulisse ex Iliad. hoc hemistichium Iuctatoris, i. Aiakis ad Vlystem Antagonistam: ἢ μὲ ἀνείρ ἢ ἐγὼ σὲ αὐτὸν ἐκώσῃ, αὐτὸν ἐκώσῃ. Quod Lucian. postea usurpauit in Dialog. Crateris & Diogenis de Aristeia. τὸ Ὀμηρικὸν ἐκείνο εἰσὶν ὅτι λέγειν, ἢ μὲ ἀνείρ ἢ ἐγὼ σὲ. Illud Homericum solebat itidem dicere, vel me sursum tolle, aut ego te. De eodē sic Sen. l. 1. de ira in fine: C. Cæsar iratus cælo, quod obstreperet P. A. omimis, quos imitabatū studiosius quam spectabat: quodq; commissatio sua fulminibus tereretur prorsus parum certis, ad pugnam vocauit Iouem & quidē sine intermissione Homericum illum exclamans versum:

Zed πέτερ, ὅτις στίο θεῶν ὀλοώτερ & ἀλ &.

O Iupiter pater, nullus Deorum alius est te perniciosior:

quanta demerita sibi putauit noceri, ne à Ioue quidē, posse: aut se nocere etiam Ioui posse. Non puto parum momenti hanc eius vocem ad incitandum cōiuratorum animos addidisse: vltima enim patientia visum est eum ferre, qui Iouem nō ferret.

Hic profectò non equidem credere dubitare tales fuisse Romæ terrores, ac potius eosdem, qui scribuntur ab Orosio sub natalem Iesu Christi Domini nostri ibidem contigisse. Vrbem Rom. ait, prodigiis magnis & inusitatatis teruit, & Domini nomen abdicare coegit Augustum Imperatorem, qui prius bellis civilibus totum orbem terrarum turbauerat, vt solus regnare posset. Differunt autem inter se fulminei iactus: ἢ ὅτι κεραυνὸν οἱ πῆξις αἰθαλώδης, ἢ fulminibus quædam dicuntur fulgurosæ, ἢ ἰσχυροῦς, & sumosa: οἱ ὅτι παχέως διέπληντες, alia vero cui δὲ micantia: ἐκείνη ὅτι ὅτι γεγραμμένους φερόμενοι, alia etiam feruntur in specie linea: οὐκ ἴσθι ὅτι κατακλίπυσιν εἰς τὴν, sœpta dicuntur, quæcumq; fulmina illisa sunt in aliquid. Inde sumuntur à Festo tres manubiæ, minimæ, maiores, & his ampliores. Hæc autem fulminum genera videtur Seruius sic distinguere in hunc locum lib. 1. Æneidos.

— O qui res hominumq; Deumq;

Aeternis regis imperiis & fulmine terras.

Errant, inquit, qui primum ad Deos secundū ad homines referunt: sed maioris potestatis est idem posse circa Deos, quod circa homines. Terras, &c. nam fulminum alia terrent: alia afflant, vt: fulminis afflarit ventis: alia puniūt, vt: Vel pater omnipotens adiget me fulmine ad vmbra: alia prelagiunt, vt: De cælo tactas memini predicere quercus.

Sed de fulmine lege Sen. li. natu. quæstion. & de generibus ac nominib. ipsoru. Præterea Festus explicat hanc manubiã tripartitam diuisionem: sed vim verbi minimè notat, q; alij scribunt esse Tusculū & à spoliis hostium translatum ad fulmina Deorum & vim indicandam. Itaque Ianus Douza lib. 3. c. 2. Præcidan. ad Arbitrum in verb. a Sed postquam optima fide partiti sumus manubias, propriè ac signatè, ait, Manubiæ enim à manu Erymon suū sortitæ, quasi spolia dicas furtim aut per vim, hoc est, per latrocinia, seu rapinas quæsitæ, &c. Cic. Orat. 6. l. 1. in Verr. Dubitamus quid iste in hostium præda molitus sit, qui manubias sibi tantas ex L. Metelli manubiis fecerit? Vnde meliùs deflecti putandū est ὁδὸν τὸν μανύζει τῶν Διὸς βίβλος, ab indicanda Iouis potentia, quam à Latina notione. Ex his autem rubræ creduntur solum esse Iouis, sed albæ & nigræ

nigræ Palladis & aliorum deastrorum : de quibus lege
Alexan.ab Alexandro & Plin.l.2.c.31.de generibus ful-
minum,&c.52.de nouem Diis fulminantibus. Ad ex-
tremum ratio vocis Græcæ κρηνοῦς est ex Eustathio περὶ
τὸ κρηνοῦς ἢ ἀνεμῶν ab incendio populante.

Iaculatorius. Græci hoc verbum, iaculatori expriment per
βέβηκεν ἢ ἀκοντίζεν, vt, ἢ φάροντα ἀκοντίζω, fugientem iaculo,
peto, ferio. Theocritus Idyl.6. altero etiam vitur:

Βάλλει τοι Πολύφαμα τὸ ποίμνιον ἢ Γαλάτεια
Μάλοισιν.

Petit ὁ Polypheme gregem tuam Galatea malis.

Terruit. Id terrere Græci per φοβῶν expriment. Thu-
cyd.li.8. Οὐτε ἄλλο ἐστὶν ἄποσ ἐφόβησαν, τῶν ἑστῶν ἢ πύξῃ ἢ τῶν
ἑστῶν ἢ πύξῃ, stupore perculit, obstupescit. Mentis nostre hu-
ius Dei operum cognitione, ad mirabilem eius sapien-
tiam, potentiam, bonitatem & prouidentiam conce-
lebrandam excitantur. Vide Plal.104.108.

Vrbem. Seruius in 1. Æneid. scribit, Vrbs dici ab orbe:
quia antiquitus in orbem vrbes fiebant, vel ab vruo,
parte aratri curua: quo sulcus in designando vrbis loco
ducebatur: vnde in Andromeda Ennij vrutare est cir-
cum dare, ait Festus.

Terruit gentes. Hic Romani ciues non secus opponū-
tur gentibus, atq; ciuis & peregrinus, vt Verrina 6. Sci-
tote neminem neq; seruum, neq; liberum, neq; ciuem, neq; pere-
grinum, qui illud signum auderet attingere. In, terruit gentes,
quidam putant Ellipsin τῶν metuentes, vt locus sit aptior
particulæ ne, quod participium est in terruit inclusum,
p. timere fecit parem aquarū illuuiē, quæ accidit seculo
Pyrrhæ. Quasi verò Terentius ineptè hanc substruxe-
rit aliis verbis: sicut in Andria Act.1. Scen.3. Te obrestor, ne
abs te hanc segreges: ad quæ modum rectè dici putem, ter-
reo canes iactu lapidū, ne propius accedentes me mor-
deant, quanquā τῶν ne dicit hic apertius finem, quàm il-
lud literæ Horatianæ, quod sic explico: Iupiter terruit
gentes reditu cataclysmi ætate Pyrrhæ olim immilsi.

Pyrrhæ. Hæc nata est ex Epimetheo & Pandora &
postea matrimonio iuncta Deucalioni nato è Prometheo
& Clymene: qui vterq; coniux propter diluuium
recepit se in iuga Parnalsi mōtis altissimi, vel Lycoris: 40

de quo sic Iustinus lib.2. in Dialectica citato: Temporibus
Amphitruonis regis Athen. aquarū illuuias maiorem partem po-
pularum Græciæ absumpsit: superfuerunt, quos refugia montiū re-
ceperunt, aut ad regem Thessaliæ Deucalionē ratis euecti sunt:
à quo propterea genus hominum cōditum dicitur. Eius quoq;
eluuionis descriptio est 1. Metamor. quæ creditur Euse-
bio & Hieronymo accidisse Cecrope Athenis regnāte,
quo tempore Moses eduxit Hebræos ex Ægypto anno
mundi 3677. idem asseuerat Ildorus, qui tres recenser
eluuiones: sed hæc nō vniuersalis fuisse, & tantum dicitur 50

Thessaliā tres menses occupasse. Tacitus sub finem
li.1. Annal. Eodem anno continuis imbribus auctus Ti-
beris, plana vrbis stagnauerat: relabentē secuta est ædi-
ficiorū & hominum strages. Igitur celsuit Asinius Gal-
lus, vt libri Sibyllini adiretur; renuit Tiberius, perinde
diuina humanaq; obregens: sed remediū coercendi flu-
minis A. Capitoni & L. Aruntio mandatam. Dio.4. li.
57. auctor est non duob. tantum eam curā commissam,
sed quinque viros etiam à Tiberio cōstitutos. Huic ne-
gocio præfecerat pridem Augustus curatores Riparū,

& alui Tiberis. Suet. c.37. Iulius Capitolin⁹ sub M. An-
tonino, quæ multa ædificia diruit, multa submersit animalia,
& samē ciuibus intulit. Titus Liuius li.44. Decad.3. Plut.
in vita Othonis alias, quales nonnulli proferunt è Xe-
nophonte in æquiuocis; vt vna fuerit nouem mensium
tempore prisce Ogygis; altera vnus mensis ætate Her-
culis & Promethei Ægyptiorū; tertia duorum sub O-
gyge Attico; quarta triū in Thessaliā sub Deucalione;

quinta sub Proteo Ægyptio diuersis ætatib. quæ tamen
coniungi hîc videntur, si Protea intelligimus regē Æ-
gypti fuisse: de quo Epist.1. li.1. sed ego malo intelligere
Deum marinū & pastore squamoli pecoris qui ab Ho-
mero ἀλιος γέρον, i. senex marinus vocatur, vt mox dicitur,
Præterea Pindarus refert originem Locrorum ad Deu-
calionem & Pyrrham carmine 9. Olymp. Epimythiū
autem fabulæ de Deucalione auctore reparati generis
humani significat homines à serina vita traductos elo-
quentiā Deucalionis ad cultum vitæ humanioreim.

Quum Proteus. Hic fuit Deus Carpathij maris, de quo
4. Geogr.

Est in Carpathio Neptuni gurgite vates

Caruleus Proteus magnum qui piscibus equor.

Item pastor belluarum marinarum, de quo ibidem.

Armenta & turpes pascit sub gurgite phocas.

Idem Theocritus Idyl.11.

Ὡς Πρωτεύς φάσκει ἢ θεὸς ὦν ἐνεμε.

Proteus licet Deus esset, pascit phocas. De Proteo vide Eusta-
thium in lib. Odyss. ad versum: Πάτην ἢ γινόμενον. Fin-
guntur autem Dij marini priori parte equi, posteriori
pisces. De eodem vide Diodorum lib. 3. Sunt præterea
Phocæ, si nescis, vituli marini: qui spirant & dormiunt
in terra, vt scribit Plinius lib.9. cap.7. & Aristoteles lib.
2. historię animal.

Omne pecus. Seruius citat hunc versum in hunc 440.
primi Æneid.

Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.

vbi pecus sic definit: vt sit omne animal, quod humanā lin-
guā & effigie caret. Ex hoc loco & sequentib. voce pecudis
possunt intelligi animalia tam terrestria, quàm aquatilia.
Pro his Virgil. dicit, Neptuni armenta: Plautus, pecus
squamosum, & Neptuni pecudes & Nerei pecus.

Egit visere. Hellenismus est: ita enim loquitur Sopho-
cles in Oidip. Τυρανὴ ποιμαλδὲς σφι γέ τὰ πρὸς ποτὶ σκοπεῖν
μειδώντας ἢ μάς τὰ φανῆ, θεοστέγο: Sphinx variè canens quæ ante
pedes sunt, missis obscurioribus, nos compulsi considerare: qualè
etiam reperias Phorm. Act.1. Scen.2. versu 23. visue eamus
visere: qualem apud Propert. Elegia 1. lib.1.

Ibat & hirsutas ille videre feras.

qualem denique Ode 26. huius libri.

Non ego te frangere persequor: pro egit, vt viseret, & non
persequor, vt frangam: vel ad videndum, consideran-
dum, frangendum. Illius autem significatus est hoc
Virg. hemistichium in Tityro: hanc protinus ager ago: sed
paullò post, vidimus ire deiectum, dicit Latinè.

Vlmo. Videtur hæc arbor nomen habere ab vligino-
sis & humidis locis, vbi lætius nascitur.

Columbis. Ἀκυρον esset & impropriū, nisi necessitas in-
teruenisset: quia columba domestica ἢ δένδρον ἐπίγειον, non
sedit in ramis arboris, Gall. ne se perche point: sed φάσα ἢ
φάσα, palumbes syluestris: à quo genere confessus Gall.
Ramier nominatur. Genera τῶν περὶ τὴν γῆν vide in scholiis
Eustathij in Odyss. μ. vbi vnum reperies nomine βήρων
sic à timiditate dictum. Cōlumbus autè videtur vox facta
à Græca κόλυμβος significante vrinatorem & natatore,
quorum gestum referunt passis ad solem alis super te-
ctum columbi: à quo etymo non multum abluide illud
Ildori, quod ad singulas conuersationes mutant colo-
res. Varro li.3. c.7. à collumimib. villarum quib. insidēt.

Pauide dama. Virg. ad finem 3. Georg. dicit timidus da-
mas, cernosq; sugaces, vbi Seruius citat hunc locum pro-
pter varietatem generis. Natasse dicuntur damæ in æ-
quore superiecto, id est, in aquis maris terræ superfusus.

Flauum. Hunc colorem Agellius lib. 2. cap.26. dicit è
tribus aliis constare: viridi, ruffo & albo. Virgilius ta-
men vocat frondes olearum flauas, & Cererem flauam,
arua flaua. Ex eo autem colore qualiscunque fuerit, Ti-

beris turbidus e limo videtur intelligendus: quod Virgil. innuit. 7. Aene. quum hunc colorem existere dicit Tiberi e rapidis vndis & multa arena flaua.

Hunc inter fluuius Tiberinus ameno. Vorticibus rapidis & multâ flauus arena. In mare prorumpit.

Vbi Seruius annotat flauum esse proprium Tiberis epithetum: dicitur tamen Aeneid. 8. initio ceruleus Tybris, i. altus & profundus, nec exitum illius naturalem esse, nisi circa Hostiam.

Tiberim. Nomen creditur inuenisse à Tiberino rege Albanorum, vel Tiberi rege Tuscorum, vt scribit Festus: hic tamen color non bene conuenit cum periegesi Dion. Θίμβρις ἐπισημαίνει τὸ καθαρὸν ῥοὸν εἰς ἄλα βάλλει.

Θίμβρις ἐν βίβλῳ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας.

Thimbris decurrens limpidum fluentiu in mare demittit, Thimbris pulchri fluuus aliorum fluuuorum longè princeps.

In quem locum Eustathius scribit Tiberim quondam fuisse Albulam vocatum, sed postquam in hoc est mortuus Tiberius rex nomen ex ipso accepisse. Consule scholiasten: quod Seruius improbat in Aeneid. 8. vers. Tum reges, aspera, immani corpore Tybris: ita per syncopen pro Tyberis docet eum dici τὸ τῆς ὕβρεως, ab iniuria: nam amabant maiores, vbi aspiratio erat T. ponere, vide ibidem reliqua & in vers. Aeneid. 3. Si quando Tybrim vicinaq, Tybridis &c.

Retortis. Id est, repulsi in suum caput & in suam scaturiginem à mari Tusco & Tyrrheno, in quod Tiberis sese exonerat, quod Graeci dicunt ἀναρρέειν ἢ ἀναρρῆν χωρεῖν, reflueret, retrò properare. Nihil autem hic est necesse τὸ retortis sumi ἐπισημαίνει, vt vult Linacer, pro quo dicit Ouid. in Epist. Oenones ad Parid.

Quum Paris Oenone poterit spirare relicta, Ad fontem Xanthi versa recurret aqua.

Panthe retro propera, versaq, recurrete lymphæ: Sustinet Oenoneu deseruisse Paris.

Præterea de exundatione Tiberis vide Plinium li. 3. vbi scribit talem eluuiem esse potius diuinam præfigurationem, quàm perditionem.

Littore Hetrusco. Si verum censet Seruius in hunc vers. Aen. 11. Hetrusciq, duces equitumq, exercitus omnis. Etymon Hetruriz, vt Hetruria dicta sit, quod eius fines tendebatur vsq, ad primam Tiberis ripam, quasi ἐπερ ὄρη, debet scribi διὰ τῆς ἀσπυμτος prima syllaba. Vt autè ripe sunt fluminum, sic littora maris ex hoc Ouidij: pro ripis littora pulsant, & littus sit Seruio in 12. Aeneid. omnis terra aquis vicina, aquis, inquam, siue fluuiatilib. siue marinis. Itaq, discrimen ripæ & littoris non obseruatur, vt hic vides Hetruscum littus pro ripa; vt hæc pro littore Ode 27. lib. 3.

Aequoris nigri fremitum & trementes Verbere ripas.

Monumenta. Monumentum dicitur, quicquid est scriptum ac factum memoriæ causa, ait Varro li. 5. de lingua Lat. vbi quanq, legitur monimentum, rectè tamen analogià videtur potius de flexum à monendo, vt documētum à doceo, quàm monimentum: nec discrimen Seruij inter hæc, vt alterum sit rei, alterum memoriæ, hic potest habere locum, quum vtrumq, sit nota vtriusq, i. admo- neat nos de vtroq, sicut è Cicerone notabitur Sat. 8. li. 1. nec multò magis eiusdem notatio ad finem 12. Aeneid. vers. Ille oculis postquam seui monumenta doloris: propriè, ait, monumentum ab eo dictum est, quod mentem moueat, vt Epist. 7. ostendemus ex Agellio. Eadem certè, si esset ita, ratio valeret in documentum, leuamentum, munimentum, ac similibus inclinationis aliis. Quædam etiam huius sy- zegiaz per analogiam concisam efferuntur, vt mome- tum à moueo, & fomentum à foueo: nam quæ per i scri- buntur, serè sunt coniugationis tertiæ aut quartæ, vt de-

trimentum, lenimentum, molimentum: pro quib. etiã vsurpantur in eadem notione lenimen, molimen.

Templaq, Hæc vox à tuendo dicitur Varroni lib. 6. de ling. Lat. & cælum ita est vocatum, quod nobis primò fuit propositum ad aspectum

Vesta. Hæc fuit Rheefilia ex Pindaro, & custos ignis fa- crificiuius vocis ratio petenda est à Cicerone lib. 2. dele- gib. & 2. de natura Deo: Nomen Veste, inquit, à Græcis est profectum, qui illam vocat Ἐστία cuius vis ad aras & focos perti- net. Plato tamen in Cratylo docet Ἐστία dici Ἐστία τὸ ἕσθαι vel ἕσθαι, ab essentia reru omnium. Idem ex alioru sen- tentia tradit etiã dici ἕσθαι παρὰ τὸ ἕσθαι, q, princeps caus- sa reru sit τὸ impellere, ἢ ἕσθαι, fluere, nec consistere. Veru Grammatici Latini alteru afferunt etymon è Sipontino, qui à vestitu eam volunt dici, quod Vesta, i. terra, variis plantis & rerum imaginibus vestiatur. Alij denique, vt Ouid. lib. 6. Fasto.

Stat vi terra sua: vi stando Vesta vocatur.

Seruius in Aeneid. 6. vers.

Vestibulum ante ipsum, primisq, in faucibus Orci,

Vestibulum ait etymologiæ non habet proprieta- tem, vt scribit Varro, sed fit pro captu ingenij: di- citur enim, quod vestiatur ianuam; alij à Vesta dictum volunt: nam illi ianua consecrata est; alij, quod nemo illic steret: in limine enim solus est transitus: vt enim ve- sanum, non sanum, sic vestibulum, non stabulum.

Ilia. Ilia fuit filia Numitoris regis Albaniz, & mater Romuli, quæ Rhea & Syluia dicta est, & in ripa Anienis fluminis in Tiberim defluentis sepulta: ideoque credi- ta nupsisse Tiberi, & apud eum nimium conquesta de- nece Cesaris. De hac muliere varia est historia apud Li- uium, Plurarchum in vita Romuli, & Dionysium lib. 1. De hac Virg. 1. Aeneid.

Donec Regina sacerdos,

Marte grauis gemina partu dabit Ilia prolem.

Dum iactat. Donatus in H. cyram Act. 3. scen. 3. ver. vlr. aliquid mihi est hinc ablegadus, dum parit Philumena, annotat τὸ dum valere aliàs dummodo, aliàs donec, nunc quàm diu: sed per nullum horum potest hic commodè explicari. Rectè quidem pro inrerea dum aut tunc, quum: vt Galli inter- pretarentur, pendant que, ou bien, lors que le Tibre trop in- dulent aux excessiues plaintes de sa femme Ilia touchant le meurtre de Cesar, luy promet avec grande iactance qu'il la ven- gerait, nous vismes comment les fleuues sic etiã explicandus alter locus Terentij in Heaut. Act. 5. Sce. 5. vers. 14. Hæc dum incipias grauiasunt, dumq, ignores: vbi cognovis, facilia

Lors que tu viens à commencer ces choses & que tu ne les entens pas, elles te sont difficiles: mais les ayans entendues, elles te seront aisees. Amnis vagus Græcis dicitur Ποταμὸς μάλα νόμιμος, ἢ ἀλαλήμανος. Epitheron Vagus refertus ad varios amnis tortuosi reflexus & sinus. Sic lib. 1. Ode 34. vaga flumina. & lib. 2. Ode 14. Cocytus errans.

Sinistra. Hoc ideo dicitur, quia ripa vergens in po- tiorum Urbis partem est sinistra.

Ioue non probante. Puto Græcos hoc interpretari, ἢ σὺ Διὶ, ἢ μὴ Διὸς μέτα, vt Sophocles in Aiace, Ioue nolente.

Vxorius. Vxorius propriè dicitur de eo, quod est vxor- ris, vt, res vxoria lib. 3. de Offic. dos vxoria, item Epist. 2. li. 2. ad Domitium C. Solini, Sidonij Apoll. Abitaci sumus: nomen hoc prædico: quod quia vxorium, patrio mihi dulcius: sed vt sumitur hic, definiendus est, qui, nescio, quâ animâ impotentia perdidit ius & maiestatem mariti, quæ sunt illi data in vxorem: Gen. 3. nec hæc debet sibi ar- rogare potestatem marito imperandi ex 1. ad Timoth. cap. 2. γυναῖκα ἐν κυριότητι κυρίου ὡς δεῖ τὸν κύριον, mulieri non per- mitto auctoritatem sibi vindicare in viru: quod Hebræi dicunt מַשְׁחָל, vt est cernere Iesâ. 3. de muliere po- pulo imperatura per malû omen. Ideoq, reprehendun- tur.

tur Ægyptij ab historicis Geographis, maximeque à Pomp. Mela, lib. 1. cap. 9. quòd finerent fœminas tractare forum & negotia: viros autem curare domos & penſa. Dicitur autem Græcè *γυναικοκρατῆμοι*, vel *ἐν γυναικοκρατίᾳ ὄν*, qui est in potestate vxoris, nec quicquam audeat mutire, nisi, quod vxori fuerit cordi: quo modo loquitur Aristor. lib. 2. *πολλὰ μὲν ἢ ἀλλὰς τε καὶ τυγχάνουσι γυναικοκρατῆμοι*: Præsertim si viri sub imperiū & potestatem mulierum subiuncti sint. Quales Plutarch. in vita M. Caton. scribit: Romanos fuisse ipsius ætate, *ὅτε δὲ τῆς γυναικοκρατίας διαλεχόμενοι πάντες (εἴπερ) ἀνδραποὶ τῶν γυναικῶν ἀρχασσιν ἡμεῖς δὲ, πάντων ἀνδρῶν ἡμῶν δὲ, αἱ γυναῖκες*. Cato differens, de mulieribus omnes, inquit, homines mulierib. impant, nos omnibus mortalibus, nobis mulieres. Quales etiam Titus Liuius lib. 34. de lege Oppia. Mercurius talem Æneæ in dulgentiam in Didonem reprehendit lib. 4. Æneid.

— Pulcrāq; vxoris urbem Exstruis, vbi Seruius hunc locum citat. In prima autem syllaba (U) necesse est transferri ad superioris versus pedem postremum bant'u.

Audiet.] Fluxit hoc verbum è Græco *αὐδῆν*, quod Eustathius *ἰλιζαδ. A.* interpretatur *τὸ ἀνδραπῆνος λαλεῖν, ὡς αὐδῆ, ἢ ἀπὸ τῆς ἢ τυχόντος φωνῆ, ἢ ἀπὸ τῆς ἀνδραπῆνης. γίνεται δὲ παρὰ τὸ αἰῶν, τὸ φωνῶ καὶ δῆω, τὸ δεσμοῦ. αὐδῆ ἢ σωμαδεξιμένη καὶ ἐνυρμόνιος, οἱ ἔν ἑναδρος φωνῆ, id est, sic loqui, vt vox hominem sonet, sicut αὐδῆ non est solum vox vulgaris, sed humana, vt Philopappus Huralt hop: aliorum de pronuntiatione Linguae Græcæ pag. 22. Iam docuit ex ipsomet interpretere: verbum autem *τὸ αὐδῆν* ἀπὸ τῆς αἰῶν, quod est loquor & δῆω, vincio, vt αὐδῆ, sit vox colligata & concinna, & velut articulata, quæ est, vt alius quilibet sonus, subiectum, vel, vt alij loquuntur, obiectum ipsius auditus; cuius proprium esse dicitur, vt audiatur.*

Ellipsis est hîc coniunctionis colligentis, quare *iuuentus audiet*: quæ rata dicitur, ὅτι μὲν πόλεμος λέγεται κερσοφόρος, ὡς εἰρήνη κερσοπέφθ, quia bellum est internecio iuuentutis, vt pax eiusdem conseruatricis. Quale bellum fuit inter Pompeium & Cæsarem: Augustum & Brutum: Cassium, Antonium, vt prætermittam bella contra externos perpetua.

Quòd graues Persæ.] Quos ita puto appellatos vel propter genus armorum grauis, vel propter cæsum Crassi exercitum: sed malo intelligere *ἀπὸ τῶν ἰππίων καὶ τῶν περσοφύλων ὄμοις*, de equitibus & equis vndiq; ferro munitis. Persæ autem cognominantur à Persæ louis & Andromedæ filio è 7. historiarum lib. Herodoti: è Stephano tamen de Urbibus à Persæ Medææ filio: præterea lib. 6. Plinij, Persarum regna, quæ nunc Parthorum intelligimus, inter duo maria Persicum & Hyrcanum Caucasus attolluntur iugis. Idem Strabo affirmat lib. 11. quum scribit, Persas inferiores esse Parthis, ideoque regi horum adhærere innixos. Quin potius ex historia Orofij nomine Parthiæ intelligi Afsyriam, Persida, Mediam & Arachosiam.

Quem vocet Diuum.] Non ab re fuerit hîc annotare discrimen τῶν Diuus & Deus, Diua & Dea, Seruius in hûc vers. lib. 5. Æneid. vers. 45.

Dardanide magni genus alto à sanguine Diuum. & lib. 12. vers. 139.

Diua Deam, stagnis, quæ fluminibusq; sonoris: scribit Diuum & Deorum sæpè à Virgilio poni indifferenter, quamquam sit discretio, vt Deos æternos dicamur. Diuos autem ex hominibus factos, quasi qui diem obierint, vnde Diuos & Imperatores dicimus: sed Varro & Artejus contrâ sentiunt, dicentes diuos perpetuos: Deos, qui propter sui consecrationem timentur, vt sunt Dij maiores, Deus autem vox Latina, & vt idè ait, deflectitur ἀπὸ τῆς αἰῶν à timore, quòd omnis religio sit timor. Vide de Latinis etymis Festû,

Similis est ellipsis coniunctionis, pro, quem igitur vocet? Placent huic Auctori ἀσώδητα κῶλα: quo breuitatis genere notatur Sallust. à Phaurino philosopho lib. 3. c. 1. apud Agelliū, vbi appellatur subtilissimus breuitatis artifex, cum propter crebras aliarum partium ellipses, tum maximè propter defectus coniunctionum vel potius coniunctionum ad exemplum Græcorum, à quib. hæc pars orationis dicitur σωδῆμος. Contrâ Sueton. scribit cap. 86. in August. *πολυσωδῆτα* huic placuisse: quæ coniunctiones sæpius iterare non dubitabat, quæ detractæ assentant aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent.

Imperiuentis.] Res Romanæ videbantur ciuilibus discordijs ruere in interitum ac perniciem: in quo periculo versata est diutiùs nostra Gallia, atq; adeò versatur hodie heu in tanto, quantum quies publica, bonorumq; consensus minimè requireret.

Fatigent.] Hoc verbo vis importuna & vehemēs precantis significatur, quod Galli interpretarentur *ennuier quelqun de multitude de prieres, ou par multitude de prieres le pourſuivre sans cesse*. vt ex his Lucretij versibus lib. 4. polcentibus à Dijs subolem vi precum & victimarum apparet:

Vt grauidas reddant vxores semine largo,

Ne quicquam Diuum numen, sorteq; fatigant.

quod est impie dictum à Poeta omnia ad rerum secundas causas, nihil ad Deos primos omnium auctores referente, more Epicuri: pro quo etiam Cicero dicit, *fatigare votis*, atq; hic ipse Epist. 9. lib. 1. *prece cogere*. Idem Cic. *vos etiam atq; etiam imploro & appello sanctissime Dea*. Idem auxilium Dei implorare & fatigare precibus.

Virgines sanctæ.] Seruius in hunc versum Eclogæ 6. *Ab virgo infelix &c.* & subiicit: nam Phæsisphæc iā mater erat Phædra, Ariadnes & Androgei: virgo, vt *πέθεος*; etiam de corrupta potest dici, ac virginem à viridiori ætate scribit, nominari, vt Eustath. *Odys. λ. πέθενον, ὅτι ἐστὶν τῆς θεῆς ἡρώου ἐπιλάσειν, quod priuata sit facultate lactandi*. Basilii tamen Magni lib. *πεὶ τῆς χαρμυτικῆς γυναικίας* sic bifariam notat τὸ πέθεος, *ἢ ἀπὸ τῆς ἡρώου παρὰ τῆς ἡρώου τῆς πεδύκων ἡλικίας, ἢ ἀπὸ τῆς θανάτου τῆς τῶν πατρῶν, id est, quòd prætergressa sit ætatem puerilem; aut quòd occupata sit in restringendis affectuum incendiis*. Hebræi denique virginem innuptam vocant *תולת* *Thalemah* ex eo, quòd sit occulta & ignara rei coniugalis, & à congressu virorum subducta.

Præterea virgines Vestales intactæ & integræ annos triginta manebant, quorum singulæ decades destinatæ erant certis quibusdam muneribus, vt Seneca lib. de vita beata: *Virgines Vestales annis inter officia diuisis, discunt facere sacra & cum didicerunt, docent* qua de re lege Dionysij librum secundum. De modo autem virginis Vestalis capiendæ, & sacris initiandæ lege li b. 1. cap. 12. Agellium. Tribuitur hîc sanctitas Vestalibus ex eo, quòd præcipuè cultui Deastrorum consecratæ essent. Sanctitas lib. 1. de natura Deor. à Cicerone definitur *scientia colendorum Deorum*: primâ tamen Philippi sumitur inde translaturum pro summa & singulari probitate: quod in iuuentute habemus illustrius exemplum veteri sanctitatis.

Cui dabit partes.] Sic in epistola ad Pifo: partes mandare alicui, & tribuere est munus demandare & potestatem facere delendi malum, quod Romani dederant.

Expiare scelus.] Græcè dicitur τὸ ἀγῶ ἐλευίνειν, ἢ ἀγνῶ τῶν διὰ τῆς συνδρασμῆς, ἢ τὸ μίαισμα καὶ καθαίρειν. Hic autem ratio deligendi sacrificiū idè habetur quòd ad sacra & ad expiationem non pateret aditus flagitiosis & sceleratis, vt notum est è vita Thesei apud Plutarchum de Hercule, qui sacris Eleusynes mysterijs, nisi

prius bene purgatus, non potuit iniciari: de eodem etiam Hector admonet Hecubam matrem Iliad. 3.

Μη μοι οἶνον ἀειρή μελίθρονα πότνια μήτηρ,
Μη μὲν ἀπογνώσῃς, μὲνέει δὲ ἀλλήῃς τε λάθωμαι,
Χεῖρσι δ' ἀνιπτοῖσι Διὶ κείβειν αἶθο παῖ οἶνον
Ἄξομαι, ἵδ' ἄν' ἔστ' ἀκαλῶνέφει Κρονίωνι
Λίμα πρὸς λύθροσ' πεπαλαγμένον διχράδαδα. id est,

Noli proferre mihi vinum mellitum veneranda mater,
Nec me potius enervet, roboris verò & virium obliuiscar:
Manibus illotis Ioui libare ardens vinum
Vereor, neq; vilo modo fas est nubes atras cogenti Saturnio
Sanguine & puluere pollutum vota facere,
Æneas quoq; patrem Æneid. 2. de eodem admonet.

Tu genitor cape sacra manu patriosq; penates.
Me bello è tanto digressum & cade recenti
Attrectare nefas, donec me flumine viuo
Abluero:

Hesiodus denique idem docet sub finem operum & dierum. Μηδέποτ' ἐξ ἠέ Διὶ κείβειν αἶθο παῖ οἶνον

Χεῖρσιν ἀνιπτοῖσι, μηδ' ἀλλοῖσι ἀθανάτοισιν.
Οὐ γάρ τοι γὰρ κλύεσσιρ ἀποπύουσι δὲ τ' ἀξεί.
Nunquam manè Ioui libet nigrum vinum
Manibus illotis, neq; aliis immortalibus:
Non enim illi exaudiunt, sed respuunt preces.

Iupiter.] Latini sic notant hanc vocem, quasi dices patrem iuuantem, vt Græci τὸ Ζῆς ἀπὸ τοῦ ζῆν quod vi-
re credatur auctor, & Aristoteles eò huius etymii asser-
tor appellatur, qui dixerit Δία καὶ Ζῆνα καλεῖσθαι, ὅτι δὲ
ἀντὶ τοῦ ζῶμεν quod per eum viuamus, vt Ode. iam præ-
notatum fuit.

Candentes humeros.] Quidam legunt candenti & pu-
tant tolerari sine synalœphe litteræ h sequentis. Nu-
bes autem candens definitur à Mario Seruio, quæ sem-
per cum Dijs est, eaque amicti sunt, quum in terras pro-
pitij descendunt.

Apollo.] Ratio huius vocis petenda est è Cratyllo
Platonis, vbi pro quadruplici illius potentia, toru-
plex, si ita loqui licet, notatio aperitur, ac i. Satur. Ma-
crob. cap. 17. repetitur, vt aliorum Deastrorum. Item
2. Metamorphoseos. Vnde pastor Virgil. dicit eris mihi
magnus Apollo: qui hic pro vate dicitur augur καὶ τὰ ζῆσι-
κός: ab eo enim augur dicitur, quod aues gerunt & fa-
ciunt inter volatum, aut cantum aut pactum: inde &
Seruius in vers. Æneid. 5. Augurio monstrum, &c. decli-
nat augurium quasi auigerium. Ex hoc etymo facile co-
gnoscas nihil opus esse Apollini inspectione auium ad
vaticinandum.

Erycina.] Venus sic dicta ab Eryca vrbe Siciliæ: &
hec ab Eryce filio Bœoti & Veneris, vt vult Scholiastes
Theocriti in ἐῖδλλ. 16. vel ab eiusdè regionis monte flexo
similiter ἐρυξ, κός: vbi templū erat eius cultui dicatum.

Ridens.] Hoc à Græcis ductum est, à quibus Venus
dicta est φιλομειδής amans risus: sed ex altera orthogra-
phia nascitur etiam aliud etymon: vt quū in Theogo-
nia scribitur, φιλομειδής ἢ φιλομειδής metri gratiâ, quod
Hesiod. interpretatur ὅτι μινδῶν ἐξέφ' ἄνθη, quod è genit ali-
bus Saturni in lucem prodierit.

Iocus.] Quid, facit locum & Cupidinem Veneris fi-
lios. 4. Facto, vt dicitur Ode 19. lib. 1.

Nepotes.] A Græco desceatit νεπός: quod propriè
vater ἀπὸς p. dibus carens: deinde translato sumitur pro
eo, qui non est generis pes, seu basis & fundamentum,
sed νεφύαι πῆς, appendix quædam: aliter ἀπόρον & reuera
tamen Eutarch. in vers. Hom. Odyss. 1.

Ἄμφι δὲ μιν φάσμα νεπόςες καλῆς ἀλοδύνης
Ἄφροαι δ' ἔστιν πελῆς ἀλδὲ ἐξαιδύου,
Sed ut cum Protea vituli marini naratilis suboles
Pulcri maris, densi durmiuns e cano mari egressi.

Scribit ex opinione quorundam νεπόςες φάσας notari
παρὰ τὸ νεπός, ὅπερ ἐστὶ νήχου ἢ ναῦς φάσας νεξίπιδες, à nat an-
do cirrhis ac pinnis loco pedum. at quoniam nepodes pho-
cæ putantur τὰ τῆς θαλάσσης τέκνα, filij maris, νεπόςες τροπικῶς
κατὰ πῆνα γλώσσῃ καλεῖται ὁ ἀπόρον & e quadam dialecto trans-
latum nepos inde vocatur.

Respicis.] Verbum est commiserationis, vt Epist. Pe-
nelopes ad Vlysem, Respice Laertem, &c. & Terent. Act.
1. Scen. 1. Heauton. Nullum remittis tempus: neq; te respicis,
vt etiam Donatus innuit in Andr. Act. 5. Scen. 6.

Me in tuis secundis rebus respice, id est, misereat te mei,
dum felix es. Sunt, ait, qui felicitate elati ne respicere
quidem velint amicos: & respicere est retrò aspicerè.
Respicere igitur is dicitur, qui miseretur afflicti, & hic
cognoscere præsentem, à quo subleuatur.

Auctor.] Festus scribit hanc vocem esse communis
generis apud antiquos, nullâ tamen exempli appositio-
ne, quam postea expleuit fidelis castigato iphus è 12.
Æneid. vbi Iuno de se ira loquitur:

— Auctor ego audenti:
quod alijs exemplis tam Græcè, quàm Latinè illustrat:
nec minorem certè diligentiam doctissimus Germa-
nus Valens adhibuit, quū in illud Virgilianam scripsit
eamdem vocem in neutro inueniri 10. Æneid.

Italiâ petijt satis auctoribus.
Et eandem generis communionem habere locum in
verbalibus Græcis & Latinis. Huc accessit ratio ortho-
graphiæ & duplicis etymologiæ: qui enim vocem
dessestunt ab augeo, eam sic notant, auctor: qui verò ab
αὐτῶν & id est, opifex, & qui per se facit aliquod opus,
deriuant, scribunt, autor: qui præterea ab αὐθιγής, scri-
bunt per aspirationem, author. Seruius in priorem lo-
cum 12. Æneid. maullt inclinare τὸ auctor ab auctorita-
te, quàm ab augeo: quàm rectè, docet satis inclinamen-
tum vocis auctoritas ab auctor. Non desunt denique,
qui illam deducant ex illo Pythagoræ dicto. αὐτὸς ἐφα.

Ad duos superiores huius vocis & Grammaticæ scri-
tatores aggregato etiam Francisc. Horomannum, qui
doctè diligenterque vim eiusdem vocis obseruauit,
& vnde deflexa esset, ostendit in orationem pro A.
Cæcina: Auctor, (inquit) dicitur, à quo quis auctoritatem,
id est, jus Dominij in rem quampiam accepit, declinatum voca-
bulum ab auctioribus, in quib. ei, qui plurimum auget, res ad-
dicitur, & ex ea auctiorne atq; adiectione sua auctoritatem sibi
in rem emtam comparat: quam quidem sententiam Gramma-
ticorum testimonio & nota illa Valerij Probi, quâ Veteres ute-
bantur AVC significatè auctorem tuetur. Huc addit e lib. 55.
Dionys. tantam vim huius vocis, quæ est Dionys. ἀυξωέτας, esse,
vt vno verbo Græcè nequeat reddi. Vnde mirum videtur,
cur nonnulli ex hac Epist. 6. li. 10. ad famil. gradatione:

Talem igitur te esse oportet, qui te Senatui, bonisq; omnibus au-
ctorem, principem, duce præbeas. cōstituant incrementum
orationis, vt primum minus secūdo, & hoc minus ter-
tio significet. Sed de hoc generis Romani auctore sic
Cic. Philip. 4. Legio Martia mihi videtur diuinitus ab eo Deo
traxisse nomen. à quo populum Rom. generatum accepimus.

Quem iuuat clamor.] Magna est vis in clamore mili-
tum & clangore tubarum ad commouendū ignaues &
ad hostes perterrendum: quibus Cato maior vsus Æto-
los fudit, vt scribit Plutarchus in ipsius vita.

Satiare ludo longo.] Pro hac syntaxi dicit Terent. in
Heauto. Act. 4. Scen. 8. tu præpediem ipsius obsaturabere, i.
satietas filij te citò capiet Menedeme. Vis Martis hic
exprimitur more Hesiodi, Ἄρης ἀρόστος τῶν πολεμικῶν.
Idem canit, Ἄρην ἄτον πολέμοιο, quem nulla capit belli
satietas. Vnde huiusmodi impetu ducuntur trahun-
turque, dicuntur Ἀρήφιλοι, οἱ πολεμικοὶ, καὶ οἱ φιλοῦντες
τὸν Ἄρην.

Galea, leues.] Quas Hom. Iliad. vocat κόρυθες λευκοί ποικίλας, fulgentes tum colore, tum ex politione, ut leues à λείω, quod est ram politum, ut vix posset retineri, id est verso in vau, ut fit ouum ex ovum. Ita leue remanet sine diphthongo longum tamen. Ut autem galeæ sunt Varoni à galero 3. de lingua Latina, (vbi tamen melius Ioseph. Scaliger desleatit γαλέω από της γαλής, à pelle felina, ut κόρυθα, à canina, λυγία, à lupina, è quibus galeæ fiebant) sic κόρυθα, à κόρυθα, à capite, quòd ab viroq; tegatur & defendatur caput.

Acer vultus.] Hæc singularia, acer vultus Mauri peditis & hostem cruentum videntur Seruio significantiora pluralibus, acres vultus Maurorum peditem in hostes cruentos, sicut ille annotauit in vers. Æneid. 6.

Eripui his humeris, medioq; ex hoste recepi, plus est, ait, quàm si ex hostibus dicat: ex hoste enim generaliter dicitur: ex hostibus partem ostēdit, ut terram quum dicimus, significamus elementum: terras verò, singulas partes. Dicitur autem vultus à volendo, atque cum in solo homine sit voluntas, vultus quoque in eodem solo, ut Græcum πρόσωπον dicitur: cuius nomine Aristoteles 8. cap. Hist. animal. & c. 1. l. 3. de partib. Animal. complectitur totam faciem, non solum vultum. Idem πρόσωπον ab actione ipsius nominat, quod solus homo ante prospiciat, & vocem emittat. Ex hoc autē truci, rigido & terribili vultu, Mauri significantur fortes, & ad militiam apti. Sicut Vegetius li. 1. c. 6. de militum delectu habendo præcipit, ut ex vultu, ex oculis, ex omni conformatione membrorum eos eligas. Quibus enim sunt dura corpora, stricti artus, minax vultus, maior animi vigor adest. Inter homines minus aptos ad militiam ponuntur, piscatores, aucupes, dulciarij, omnes deniq; tractantes ad gymnasia pertinentia.

Iuuenem.] Ita Tityrus vocat Augustum iuuenem: sed pro ratione ætatis aut tacite querimonie dicitur Epist. ad fam. 28. lib. 10. Egregius puer Cesar, & 7. lib. 11. per correctionem adolescens, vel puer potius. Ut Velleij lib. 2. & Taciti l. 13. licet videre, qui scribunt Cæs. Augustum agere ætatis suæ xix. annum.

Alis.] Cic. lib. 1. de diuinat. alludit ad etymum huius vocis: Eadem efficit in auibus diuina mens, ut tum huc, tum illuc volent alites: vnde Poetis dicitur Mercurius ἠερόπτερος, καὶ ἀσβυρόπτερος, ut Virg. Æneid. 4. vers. 239.

Primum pedibus talaria nectit
Aut ea, qua sublimen alis siue a quor a supra,
Seu terram rapido pariter cum flamine portant.

Filius Maia.] Maia fuit Atlantis filia è Pleione Nympha, & Mater Mercurij è Ioue, de qua sic Virgilius Æneid. — Ex Maia genitum demittit ab alto. Videtur tamen hoc dici ab Horatio διὰ τῆς ἀπατώσεως, pro, ὁ fili Maia: quam vocem Eustathius putat dici ἠερόπτερος, à querendo παθητικῶς καὶ ἐνεργητικῶς: quod est ὀστρεττικis, nutricis & auia, pro quibus sumitur hæc vox.

Patiens vocari.] Hellenismus est & Græca Syntaxis dare verbis transitiuus rectionem absolutorum, ut: seruus patitur vocari Dominus, pro Dominum: sic Aristophanes. μαθηταίς, ὅς φησιν εἶναι, cognoscis, quem dicit esse: sic quoq; Catull. Phasellus ille, quem videtis hospites, ait fuisse nauum celerissimus.

Cæsaris victor.] Spartianus scribit in Ælio Vero: Cæsarem vel ab elephanto, qui lingua Maurorum casa dicitur, in prælio caso, eum qui primus sic appellatus est, doctis viri putant dictum: vel quia mortua maris ventre caso natus sit, &c.

Seruus relictus.] Alius est Hellenismus in, seruus relictus, cuius similes sunt Ode. 27. lib. 3. Epistola ad Quintium, & ad Torquatum, & qualis est ille Homericus Iliad. a. χθιδὸς ἐβη, hesternus iuit, pro χθιδὸς ἐβη, iuit beri. Ita hæc di-

ceretur ὁμοίως τὸ χυρῆς, serò discedas vbi sunt an timerias, id est, nomina pro aduerbijs: qualis est etiam Epe d. 16.

Vespertinus circumgemit vsus, pro vespere. Item Georg. 3. Nec gregibus nocturnus obambulat, id est, noctu. Seruius in verbum, lib. 1. Æneid.

Limosq; lacu per noctem obscurus in vltua.

Delitui: ut in versu 8. Æneid.

Nec minus Aeneas se matutinus agebat.

scribit hoc genere loquendi rem temporis transferri ad personam, & honestam esse locutionem. Item Thucydides lib. 8. καὶ περιβαλόντες τῆ ἰδέσθαι ἀφ' ἑαυτῶν ἀρεσῶν. Iassum aggressi repentinè expugnant pro repete, quales quoque antimerias in hoc poeta passim reperias.

Letus.] Hæc vox respōdet Græcæ λείω, quæ Hefychio esse ἀκρόγτος, incolumis, integer & hilarus: quam Grammatici Latini desleat à latitudine mentis, quæ diffundi videtur, quum officitur gaudio: Ita Esaia cap. 60. vers. 5. dicitur ἡ ἀνάστασις ἡ ἀνάστασις ἡ ἀνάστασις, sed dilatabitur cor tuum: pro quo Paulus ad Corinth. c. 6. v. 11. dicit, ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυται, cor nostrum dilatatum est. Dolore & periculis impendentibus cor solet arctari, & constringi, vnde Greg. Nazianzenus τὴν λύπην vocat δεσμὸν τῆς καρδίας, dolorem cordis vinculum, quod soluitur lato liberationis nuncio, & cor tam in singula membra tam vitales quam animales spiritus diffundit.

Populo Quirini.] Vide 2. Fastorum, cur dicatur Quirinus, de qua voce iam dictum est prima Ode.

Te iniquum vitium, &c.] Illorum turpitudine offensus & iratum.

Ocyor.] Hanc vocem eiusq; coniugata mutuati sunt Latini à Græco ὀκυρῶς, id est, celer.

Ames triumphos.] Post Philippensem pugnam & Siculam egit Romæ duas ouationes: triduo autem post Dalmaticam, Aethiaticam & Alexandrinam tres ibidem triumphos, de quibus Seruius in vers. Æneid. at Cesar triplici, &c. ad finem libri: & Sueton, in Augusto. Augustus tres egit Triumphos, nam primo die triumphauit exercitus, qui Antonium vicerat, secundo qui Dalmatas, tertio ipse cum Alexandrino triumpho ingressus est. Sed discrimen triumphi & orationis, huiusq; notationem disce à Plutarch. in vita Marcelli sub finem & Agellio lib. 5. ca. 6. addam tamen eam, quam adfert Scholiastes Theocriti in ἠδύλλ. 17. quum definit, quid proprie significet θρίων, τὸ τῆς συκῆς ἐφ' ὀκλύων, ὅθεν τὸ εἰς τρία διεξιμένον εἶναι, θρίων καὶ τριών ἀπ' αὐτῶν δὲ καὶ θρίων ἀπ' ἀνομιμασίου: οἱ γὰρ παλαιὸι περιπατοῦντες ποῦλλα συκῆς ἐκρέμων τῆ περιπέτῃ καὶ ἔβαινον θρίων, inquit, est folium ficus: quod in tria dissectū sit, & scribitur trion & thriion (Scholiastes tamē Aristopha. sub initium Ranarum ad vers. ἀλλ' ἀπολέθουμι ἄρ & c. post medium comæd. Equitum ad vers. ἢ τῆς τῆς ἔτι & c. constanter per θρίων scribit θρίων: quos certè locos ad vocis huius notionem leges) vnde triumphus etiam nomen inuenit (quanquam Isidorus originem à Latino desleat, ut dicitur Od. 2. l. 4.) veteres enim in agenda pompa suspendebant folia ficus, & ita instructi incedebant, qui præibant canentes: qualis descriptio triumphalis Pompe ferè narratur à Plut. in Romulo, qui fuit principium posterorum triumphorum, deuiō Acrone Cæcinethum rege. Hic triumphandi mos à Dauide ad alias Gentes deductus est, hic enim Romanos longè antecessit. Triumphus eius pompam describit Psal. 68. v. 18. 19. Item c. 4. Epist. ad Ephes. videmus eam fuisse Typum Christi ascendentis in cælos Diabolo & Morte triumphatis per ipsius resurrectionem. Pub. autem Valerius Publicola postea primus fuit Romæ Conf. qui de Tuscis deuiētis triumphauit & vectus quadrigis in Urbem ingressus est, ut scribit Plut. in ipsius vita. De definitione huius vocis, dicitur si Deus voluerit, Od. 2. lib. 4.

notari
natan
des pho
notari
Epist. Pe
rent. A. G.
te respicit
6.
atomei,
respicere
picere.
, & hic
communis
oppositio
pius è 12.
ilustrat
German
scripsit
locum in
tio ortho
m vocem
qui verò ab
quod opus
viam, scri
riorem lo
auctori
clinamen
denique,
v. 12.
scra
num, qui
bierunt,
em pro A.
notari
atum voca
get, v. 12.
atam sibi
Gramma
Veteres re
dit et lib. 35.
v. 12.
m videtur,
gradatione:
v. 12.
mentum
minus ter
auctore sic
v. 12.
Terent. in
v. 12.
Martis hic
v. 12.
capit belli
v. 12.
v. 12.

Potius ames.] Id est, malis & magis cupias dici. *Pater atque.]* Suetonius in vita Augusti pop. Roma. consensu Senatus scribit salutasse ipsum, patrem patriæ, & Ouid. lib. 2. Fast. *Sanctæ pater patriæ, tibi plebs, tibi curia nomen*
Hoc dedit: hoc dedimus nos tibi nomen eques &c.

Appianus lib. 2. refert Cicer. meruisse primum omnium hoc cognomen suppressa Catilinæ coniuratione Iuven. Satyr. 8. Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit. Plin. lib. 7. salve primus omnium Pater patriæ appellate. sed fausta nomina ponuntur à Sueton. in Caligula ca. 3. quum in funebri pompa Tiberij populus hunc appellabat acclamatione, sidus, pullum, puppū & alumnum.

Princeps.] Princeps dicitur, quasi primum caput, ut quum Cicero dicit, *illius civitatis facile princeps* expositio- ne Donati in Andr. Act. 4. Scen. 3. v. 5. *facile hic plus mali est, quam illic boni:* τὸ facile adverbium confirmantis est pro liquidò, certò, manifestò, ut hoc sit obiter dictum.

Medos equitare inultos.] Videtur hoc verbum hinc sum- mendum pro eo, quod Græci dicere solent *ἐπαρρηδία πο- λέμας* & *ἀνὸς τῆς ἡγελαβειβειρ τῆς Ρωμαίας, ἢ εἰς αὐτὸς ἐλάου νοίρ,* & Galli exprimere, *brauer les Romains & leuers offer le pris.* Præterea inultos sumtum *παθηπικῶς* valet, impu- nitos: quod hinc puto intelligendum de merentib. equo publico: Gallicè *de la cheualerie & degent d'ordonance.* Agell. lib. 18. ca. 5. scribit hoc verbum *equitare* inclina- tum è vocabulo equitis, ac dici solitum tam de homine utente opera equi, quam de equo sub homine gradiete, ut eques de equo lib. 3. Georg. *Equitem docuere sub armis.*

Insultare solo, & gressus glomerare superbos. Locum au- tem *10* Aeneid. *Cernis ut insultent Rutuli:* Seruius inter- pretatur, per cauillationem irideant, ut hic equitare. Hos autem duos versus postremos Galli interpretatur, *ne permets, Caesar, que les Medois sebrauent des Romains soubsa conduicte, que tunc r'en reuenges.* verbum Hebraicum *בִּי דָּן* Hircib sic accipitur Psalm. 66. v. 12. cuius interpretatio Latina est, *fecisti mortalem hominem equitare super capita nostra, id est in ditione vilissimi cuiusq; nos subegisti.*

Explicatio Rhetorica.

Genus carminis est dicolon, tetrastrophon, cuius tres primi quique versus sunt hendecasyllabi, Sapphici, pentametri, catalectici è choreo, spondeo, dactylo, & duob. choreis, quartus è dactylo & spondeo.

a Synecdoche generis in qua est *ἐξοχόν* pro Ioue summo ad fontem & principium rerum conditarum Ethnico more indicandum. *b* Metonymia efficien- tis causæ pro iactu fulminis & rubicundo, quo firmis- sima quæq; diruuntur. *c* Synecdochica est periphra- sis Capitolii & sacrarum ædium: erant tamen etiam in priuatis ædibus Sacraria, peculiari Deo consecrata loca, vel sacris rebus custodiendis destinata; ut in Verrem est videre: *erat apud Neium sacrarium, &c.* & apud Suetonium in Augusto. ad verba, *natus est in regione Palatina, & in Tiberio: Codicillos è sacrario Augusti protulit.*

d Hæc repetitio verbi & concursus literæ caninæ diritatem tempestatis & fragorem cæli exprimit per anadiplosin eiusdem soni in fine præcedentis senten- tiæ & sequentis principio. *e* Metonymia primum subiecti pro vrbanis & oppidanis. Hic tropus alijs ver- bis enunciat à Festo in ver. su Ennij:

Africa terribilis tremis, horrida terra tumultu,
metonymia, inquit, tropus, quum ab eo, quod continet significa-
ent id, quod continetur: aut contra ab eo, quod continetur, id
quod continet: ut quum dicitur, epota amphora vini. Dein- de Synecdoche generis pro ciuibus Romanis quibus gentes opponuntur, ut *παθηπικῶς πολίταις.*

f Metonymia est rei subiectæ pro casib. & euentis, quæ fuerunt ætate Pyrrhæ. *g* Per metaphoram dicitur

à reb. quæ præter naturam accidit, ut ascensus piscium in montes & arbores, qualis est eluuius Tiberis inuisitata & monstrosa. *h* Synecdoche speciei, pro, constitit in arboribus: in pecus verò est Synecdoche generis pro aquatilibus. *i* Synecdoche est partis pro toto maris Hetrusci alueo in capita sua; id est, in flumina & fon- tium scaturigines reflente, æstuque aquas retrudente sursum in Tiberim. *k* Alia synecdoche, sed generis pro Palatio & regia Numæ Pompilij: quemadmodum Sueton: appellat in Octauio cap. 76. vbi Augustus sic loquitur: *dum lecticâ ex regia domum redeo, panis vnciam cum paucis acinis vna Dyrrachina comedi:* vbi Beroaldus Regiam Numæ, Sabellicus domum regis sacrorum in- terpretatur: in regione vrbis octaua Pontifex maximus ut in loco publico: habitabat, sicut virgines Vestales.

l Idem tropus ac præterea metaphora in vxoris à coniugibus pro Tiberi nimium indulgenti & dedito affectibus vxoris Rheæ. *m* Metonymia est materiæ pro armis inde factis. *n* Synecdoche speciei pro quibusque populi Rom. hostibus, in quos imminencia pericula imprecatione transferuntur, in audiet est Ana- phora. *o* Altera metonymia, sed adiunctæ ætatis (quia iuuenta est propriè ætatis, ut iuuentus persona- rum) pro iuuenibus. Eodem tropo vsus est Virgil. inia- tio 8. Aeneid. *sæuitque Iuuentus Effera,* abstractum pro concreto, seu adiunctum pro subiecto per Meto- nymiam. *p* *Ἀποεία* est in dubia interrogatione & deliberatione singularis personæ. *q* *Συνεκδοχικῶς* po- pulus dicitur pro Romanis. *r* Sumtum ab ædificiis ruinam & casum minantib. *s* *Συνεκδοχῆ* generis pro Vestalibus. *t* Metaphora ab actoribus fabularum.

u Synecdoche generis octaua pro scelestâ, nefaria, & impia nece Cæsaris. *x* Soluitur superior addubita- tio subiectione quatuor Numinum, quæ hic tot singu- laribus apostrophis deuocantur per disiuuionem me- tu futuræ inter eos æmulationis. *y* Vocat *συνεκδοχι- κῶς* Martem Romuli parentem. *z* Ironia est, alijs an- tiphrasis, quum inde longissimè lusus absit: quia è dis- sentaneo significat rixas ciuiles & diurnas discor- dias, quæ sunt res minimè iocosæ & ludicræ, humanis præsertim ingenijs, sed Barbaris solum: quale fuit illud Antonij Philippicis 8. & 13. qui deliciarum causâ iube- bat Corylam & Varium & Ioris cædi à seruis: quod illi ludus erat, ut crudelissima quæq; delicia. Ita Mars ob- iurgatur à Ioue *Ἰλιάδ. ε.* ad finem quod semper ipsi lis esset grata & bella & iurgia in ver. *αἶε γὰρ τοι ἔσ.*

aa Hoc vocabulum ter initio sententiæ reperitum facit epanaphoram. *bb* Metaphora est ab auibus ad Mercurium indicandum, qui synecdochicòs nomina- tur ex genere pro specie. *cc* Metonymia effecti pro efficiente populum Romanum lætum è tristi propter detrimeta belli ciuilis quod Græcis dicitur *ἀφροσύνη* εἶναι τῆς ἀφροσύνης. In hic iterato per Anaphoram mirum est *πάθος* Horatij diurnam Cæsaris præsentiam & vi- tam optantis cum summis ac diuinis honoribus con- iunctum: sed talis optatio magis videtur principem onerare, quàm honestare, ex illa Ciceronis exclama- tione, Philipp. 8. *O Dij immortales, quàm magnum est per- sonam in Republica tueri principis! quæ non animis solum debet sed etiam oculis seruire ciuim.* *dd* E specie sicut antea graues Persæ, intelligit omnes imperij Romani hostes & maximè Orientales, Parthos, Medos & Persas per Synec. *ee* Metaphora est ab insolentia victorum qui ut Crisantas ille Xenophonteus lib. 4. Pædiæ, putant se peritiâ equitandi *πονηρὸς ἐσθίου,* volaticos fore: vbi ta- men exemplar Basileense 1569. è typographia Thomæ Quarini, sic habet, *Κύρος μὲν οὕτως εἶπε. γευσάντες δὲ σωμαρο- ρδίων ἀνὰ τῶν ὠδῶν ἐλεγε. ἀλλὰ ἐγὼ μὲν ἔφη, οὕτως ἐπιθυμῶ ἵππῳ δειψ- μάσειν*

μαδρῶν, ὅς τοι εἶμι, εἰ δὲ ἴσῃ δὲς γένεσθαι, ἀνδρῶν ποτὶ πλοῦτος ἔσθαι, sic est loquutus. Equidem ait, adeo equitandi artem discere cupio, ut existimem me fore volucrum si eques factus fuero.

est, Cyrus sic factus est. Chrysanias autem ipsi consentiens

ODE III. IN VIRGIL. ATHENAS NAVIGANTEM.

Theticum.

Virgilio salutem, incolumitatem, & reditum à Dijs precatur: deinde incredibili amici desiderio, metuque naufragij inuentorem artis nauticæ facit reum impietatis.

Sic te Diua potens Cypri, Sic fratres Helena, lucida sidera, Ventorumq; regat pater, Obstrictis aliis, præter Iapyga, Navis, quæ tibi creditum Debes Virgilium: sinibus Atticis Reddas incolumem, precor, Et seruus anima dimidium mee. Illi robur & as triplex Circa pectus erat, qui fragilem truci Commisit pelagoratem Primus, nec timuit præcipitem Africum Decertantem Aquilonibus, Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti, Quo non arbiter Adriæ Maior, tollere seu ponere vult freta. Quem mortis timuit gradum, Qui siccis oculis monstra natantia, Qui vidit mare turgidum, & Infames scopulos Acroceraunia?

10 Nequicquam Deus abscondit Prudens Oceano dissociabili Terras, si tamen impie Non tangenda rates transliunt vada. 6 Audax omnia perpeti Gens humana ruit per vetitum nefas! 8 Audax Iapeti genus Ignem fraude malâ gentibus intulit! 7 Post ignem æthereâ domo Subductum, macies & noua febrium 20 Terris incubuit cohors: Semotiq; prius tarda necessitas Lethi corripuit gradum. Expertus vacuum Dædalus æra Pennis non homini davis. Perrupit Achæronta Herculeus labor: Nil mortalibus arduum est, Calum ipsum petimus stultitiâ: neque Per nostrum patimur scelus 30 Iracunda Iouem ponere fulmina.

Analysis Dialectica.

Idicerat Poeta non solum ab Hesiodo & sapientibus esse mori in fluctibus, & sic in præteritis, & sic in præteritis, fidam esse terram: sed mare infidum, & sic in præteritis, & sic in præteritis, Anacharsidem ubi intellexisset nauem quatuor digitos esse crassam, dixisse nauigantes tantundem distare à morte.

Postremò Biantem esse in præteritis, quod qui nauticam exercet nec in mortuis, nec in viuis censendus sit. Sed multis etiam experimentis id compertum habebat. Eam ob rem Geiario, 40 tes Archyppus:

Εἶπα τὰ δ' ἡέροντι ὃ φίλα τέκνα μάκιδων Καὶ τὸν ἀροσσητῶν σέρξατε μοι βιότορ. Μὴ σφαλερῆς αἰνεῖτε πόνου σόνον τὰ θαλάσσης, Καὶ βαρῶν ἀπὸ γῆς ναυπηλῆς καὶ ματρῶν Ὅσον μὲν γῆς γλυκερωτέρη ἔπλετο μήτηρ, Τόσον ἀλδὲς πολὺν γαῖα ποθεινοτέρη. De his liberos admonerat: O cari liberi ligonem Et vitam aratro deditam amate. Ne laborem suspiria plenam insidi maris laudetis, Et illum grauem damnificæ nauigationis. Quanto (enim) mater est dulcior nouerâ, Tanto est terra optabilior mari cano.

Lib. 1. Epigram. cap. 15. eis vou τολίαν. Ideo non est mirum, si Deorum opem, quibus est imperium in mare, Poeta impleret amico in tanto vitæ discrimine. Vt autem Horatius optat hinc bonam, faustam, felicem, & fortunatam nauigationem Virgilio: sic Epodis 10. naufragium imprecatur Mæuio.

Itaque è superiori periocha perspicimus Oden le-

gitimè bipartitam esse, vt pars altera precatationis, esse videatur altera execrationis.

Prior quidem mihi videtur constare comparatione similitum, quæ hoc legitimo ordine disponatur & expleatur: ò navis, quæ tibi creditum debes Virgilium, quem ad modum precor, vt eum reddas incolumem Atticis sinibus & oris: sic te Venus, Castor, Pollux, & Æolus ad id præstandum regant, atque à naufragio defendant.

Protasis est simplex secundo loco in litera è categoria relatorum, quorum vi sic enthymematicis concludi potest: Tibi creditus est Virgilius, & incolumitas illius tuæ fidei commissa: eum igitur debes nobis saluum reddere.

Apodosis est loco priori, eaque quadruplex è quatuor causis efficientibus secundæ nauigationis antè memoratis.

2 Ætiologia precatationis ex adiuncta singulari ipsius beneuolentia erga Virgilium, τὸν ἐπιβόταν, vectorem.

3 Pars est altera Odes tanquam appendix quædam, composita in primum auctorem nauigij, quem nimiam animi confidentiâ ductum Poeta execratur impotentia desiderati amici.

Propertius Eleg. 5. lib. 3.

Natura insidians Pontum substravit auaris, Vt tibi succedat vix semel esse potest. Terra parum fuerat, sat u adiecimus vndas, Fortune miseræ auximus arte vias. Anchora te teneat, quem non tenere Penatès, Quid meritum dicas, cui sua terra parum est?

Apud Epictetum nauis dicitur hospitium vbiliber, nauta verò vitæ mortisque contemtor, & cliens vndæ. Infinita tamen humanæ vitæ commoda homines ex arte nautica sibi compararunt: vnde valde suspicor sublato Virgilij desiderio Poetam magis cecinisse hoc admiratione tantæ rei adductum, quam detestatione. Totus hic locus *ὑποθετικὸς* vel potius *συνημιένως* sic disputari & iudicari potest: Quando mare hominibus est peritium contra Dei præscriptum, & ipsius providentiam in hominibus tuendis maximè occupatam; frustra est ab eo secretum & sciendum à terra: antecedens est verum: est igitur etiam consequens. Argumentum autem huius argumentationis sumitur ex adiuncta diuinæ institutionis contemtionem: assumptio præcedit adiunctis & effectis illustrata, quòd primus auctor nauigandi ingenti magnitudine animi & firmitate fuerit: quem Græci *μεγαλήτορα* solent vocare: quòd omnia maris pericula, Syrtis astuosas, sequitiam ventorum impavidè subierit: mortem denique neglexerit: quòd rem maximè fragilem durissimæ & sæuisimæ commiserit.

4. Huic assumptioni descriptio Noti interijcitur è partium collatione, quòd nullus sit ventus eo vehementior in mari Adriatico: vel clariùs, quòd tã vehementer sæuiat in nauigantes Adrianum mare, quam qui maximè: deinde ex aduersis, quòd nullus ventus plus valeat, siue ad tempestates sedandas, siue ad easdem concitandas.

5. Propositio quatuor versibus proximè sequentibus continetur.

6. Protyllogismus est, & approbatio assumptionis ex inductione triplicis eiusdem impietatis per quoddam incrementum Deo factæ à Prometeo, Dædalo & Hercule, quibus Deus, vt reliquis mortalibus, solam terram reliquerat & destinauerat colendam, satiq; voluptatum continentem & ipsis suppeditantem, eosq; quàm diu in terra futuri essent, prohibuerat ascensu ad superiores & aera descensuq; ad inferos & ima. Vnde perspicimus nullam hinc esse à proposito digressionem.

7. Furtum Prometei declaratur ex efficiente grauissima, quòd ex eo tanquam è fonte genera morborum & malorum fluxerint omnia.

8. Temeritas hominum explicatur ex eorum factis Deo & naturæ è diametro aduersantibus: nam, vt canit Pind. *ἀδ. 1.*

Ὁ χάλκεος ἕρανος ἔπει' ἀμειψτοῦ αὐτοῖς.

Aereum calum nunquam potest ab ipsis ascendi, id est, non possunt ipsi fieri immortales in vita.

Enarratio Grammatica.

SIC TE.] Sic retexeda est Syntaxis verborum: O nauis, qua tibi &c. Diua potens regat sic te, &c. vt reddas, &c. Eustathius τὸ ναῦς notat ὡς τὸ ναεῖν, τὸ σαρδῶν, ab aceruâ dis seu colligendis illic multis. Vel *πλεθρὸν τὸ νεῖν, νήσω, ῥέειν, νήχεται, κολυβαῖν*, fluere, natate, & vrinare: vnde *νήος*, vt *ναῦς*, à priori despectu videatur. Notatio posterioris flexa videtur ab Hebræa *נח* *Honi* à Radice *נח* *Hanah* id est, natauit. Non mihi probatur ratio Isidori, qui nauem dictam putat, quòd rectorem gnarum & peritum requirat. Hebræi ab impulsu tam remigum, quam ab impetu ventorum vocant *נח* *onijach* Grammatici præterea multum variant de vi huius particulae, sic hinc statuenda: quum alij dicant eam esse adiuuantis, alij precantis, alij per conditionem optantis, alii similiter comparantis, alij denique fidem facientis: quale est illud, *πατὲρ Διὸς ἀμείν*: quòd Græci pronunciant, *ἄπως ἂν μὲ θεοὶ φιλῶσιεν*. Quatum opinionum penultimam sequuti sumus in superioribus Dialecticis, vbi suppleuimus ellipsin notæ quæ solet adhiberi protalibus similium: qualis est ellipsis, & contracta si-

militudo, atque figura pari optatione pronunciata Eclogâ 9.

Sic tua Cyrneas fugiant exanima taxos:

Sic, cythiso pasta distentent vbera vacca.

Hic gemina est apodosi, cui vnica protafis, quam ita explemus, satisfacit: quemadmodum tu mihi benè cupis, sic apes tuæ temperent ab arboribus venenatis: & sic vacca pascantur puris ac suauibus plantis. Similis est contracta comparatio initio 10. Eclogæ ad verba, *Sic tibi cum, &c.* hoc modo perficienda, vt nobis fauebis: sic aquas puras marinas habeas.

Potens Cyprî.] Hoc videtur sumtum ex Euripide.

Μόρον σὺ μοι δέσποινά Κυπεί περὶ νία.

Græcum tamen per conuenientiam partium, Latinum per rectionem earundem efficitur. Ita Virgilius, *potens tempestatem*, id est, habens imperium in tempestates: *Æneid. 3. vers. 528.*

Dij maris & terra, tempestatumq; potentes: sed magis est redditionis Græcæ expressa imitatio, quæ est in Bacchis eiusdem:

Πυθὸς κρατύων Ὀμβάτας χθονὸς, & in Oedip. Tyrann. Sophoclis initio: λεγτοῦν ὡς ἐστὶν. Pentheu potens terra Thebana. Oedipus potens regionis meæ Nomen Cyprigenia tantum pertinet ad ipsius natale solum. Venus autem credita est Dea & Planeta nauigantibus salutaris, vt constat è verbis Neptuni apud Virg. *Æneid. 5.*

Fas omne est Cytherea meū considere regnis.

& Propertium.

Dea orta mari mare præstat eunri.

Ideoq; & ad sidus & ad numen Deæ potest referri: & dicitur Aphrodites vel Aphrogenea, & Cytherea & Cyprigenia: quorum omnium rationem repetere Theogonia Hesiodi. Quamquam autem Venus dicatur *Κυπρογενής*, quòd in Cypro genita sit, probabilior tamen est Theologorum sententia, qui opinionem Historici Iustini lib. 18. sequuti tenent eam illic instituisse professionem meretriciam, vt mulieres ab ea instructe facerent copiam sui omnibus ad litus

40 Cypridium appellentibus: quam vbi puellæ diu confecissent, illas imitatae dotem inde sibi collegerunt vxoriam. Quamobrem Eustathius & Phornurus Homeri interpretes ad Erymon Cypridis spectantes sic dictam censent, *ὅτι κοῦν πέλεισσι, ταῖσι παρέχου τῆς ζωῆς τῷ τῷ κρεῖν δυνάμιν*, id est, quòd facultatem concipiendi mulieribus ministraret. Huic non dissimile est, quòd Strabo scribit lib. 8. in sano Veneris Corinthi fuisse plures, quàm 1000. sacrorum famulas meretrices. Eodem pertinet illud Act. 2. Scen. 2. *Adelph. qua porto Cyprum, nisi eò ad mercatum veniam, damnum maximum est, quòd ibi sit celebris mercatus, vnde dixit Ode 1.*

Numquam dimoueas, vt trabe Cyprîâ.

Ratio tamen primi nominis φυσικῶς intelligenda est, quòd generatio fiat è calore & humore: quò spectat Epigramma lib. 1. cap. 17. vbi sic de se loquitur nauis,

Ἡ ναῦς ἀπ' ἐσθῶν Κυπρίδος γομφυμένη,

Πρὸς τὸν γενάρχην πόντον ἠλυθοῦ θεῶ.

Ego nauis ex operibus compacta Cypridis Dea veni ad mare generis auctor.

60 Huc accedat, Cyprum Insulam olim Ceraftin vocatam ab asperitate promontiorum, quæ scopulis, velut cornibus assurgerent, vt Cyprum dictam Eustathio in *Ὀδυσ. θ. διὰ τὸ ἐξ' Ἀφροδίτης τὸ κρεῖν πορεύει, ὅ ἐστι πορεύεται, ἢ προσωρεύεται, quia Venus maturitatem concipiendi, & grauiditatis & partus asserat.*

Frater.] Castor & Pollux, qui existimantur διὰ τῆς ἐπισημῆσεως, per adhibitam explanationem clara sydera quibus Catullus dedicat phasellum, scq; dedicat tibi Gemelle Castor & gemelle Castoris. Alterâ circumlocutione declarantur

rantur ab aliis Poetis Latinis, Theramnei & Therapnæi à Theramne & Therapne Laconiæ vico, vbi nati sunt: aliâ etiâ Ode 12. huius libri, *Myri Leda* è comprefsu Iouis, quorum Castor est Homero Iliad. 7. domitor equorum, alter est pugil cestuum peritus. Ferunt autem Neptunum his potestatem iuandi supplices naufragos fecisse: quod dum viuerent, à barbaris, pyratibus, nefariisq; prædonibus mare liberassent: vnde Plutarcho in Numa dicuntur *Διόσκουροι ἀνακτες*, *ἀπὸ τῆς ἡβῆς Δειῶν ἀνακτες*, à depulsiōne molestiarum: de quibus sic idem scriptor libello de oraculorum defectu: *Οἱ Τυδαεῖδες τοῖς χειμαζομένοις βοήθησαν, ἐπαρξάμενοι τε μαλάωντες βίᾳ τὸν πόντον, ἀκείας τε ἀνέμων ἢ πᾶς ἢ ἐμπέλουτες αὐτοῖς ἢ συγκινδύδιον, ἀλλ' ἀπῶθεν ἠπφαινόμενοι ἢ σίζοντες.* quod sic reddidit Turnebus: Tyndarida tempestate iactatis opem ferunt, aduentu suo statim violentiam ponti præcipitesq; ventorum status mulcentes: quum haudquaquam vnâ nauigent & periclitentur, sed salutare hospites superueniant: qui tamen ambo *Διόσκουροι* dicuntur à Poetis plerisque, nihilominus tamen à Pindaro *Νεμ. εἰδ. α.* inducitur Iupiter sic cum Polluce loquens: *ἔσσι μοι υἱός.*

*Τὸν δ' ἔπειτα πόσις ἀπέρμα
Ὀνητὸν ματὲι πᾶν πλάσας ἔσαχ' ἦρος.*

id est, tu mihi es filius, sed istum, quum vir heros admouisset semen mortale matri tuæ, constituit, pro genuit. Ex hoc quidem loco intelligimus Ledam è comprefsu Iouis, quem Poetæ prætexunt ouo, peperisse Pollucem & Helenam immortales: sed è concubitu Tyndari mariti simili oui figmento (hic tamen poeta scribit Sat. 1. lib. 2.

*Castor gaudet equis: ouo prognatus eodem
Pugnis. i. Pollux, qui olim Polluces, sicut Varro lib. 4. de lingua Latina, non vt hodie Pollux. Plaut. in Bacchid. Castor, Polluces, Mars, Mercurius, Hercules) edidisse Castorem & Clytemnestram mortales. Quum autem Pollux vidisset fratrem in prælio contra Athenienses occubuisse, Iouem rogauit, vt communicatâ ipsius immortalitate cum fratre permitteret vtrumque alternatim viuere & mori, ait Virg. Aeneid. 6.*

Sic fratrem Pollux alterna morte redemit.

Ideo Pindaro dicitur *Πυθ. 1a.* de vtroque in fine,

*ἔπε τὸν Ἰφικλείδην
διαφέρει Ἰόλαον,
ὑμνητὸν ἰόντα καὶ Κάστορ ὄβριον,
σέ τ' ἀναξ Πόλυδδους, υἱοῖ θεῶν,
τὸ μὲν παρ' ἄμαρ ἔδρασι θεράπνας, τὸ δ' οἰκίοντας ἐνδὸν Ολύμπου. id est,
Quæ (χάρις δῶνυμος, τῶν τῆσιν Ἰφικλείδα) Iphiclidem Ἰόλαον fame honestas illustrem facit, & sortem Castorem;
Τέξ, ο Rex Pollux, filij Deorum,
Alternis diebus sedes Therapnes,
Habitanter intra Olympum.*

Hunc quidem locum Nicolaus Sudorius in suprema Parlamenti Paris. curia Consul. Regius sic fecit Latinum & metricum,

*Hæc vna (fama) Iphicli progeniem plagas
Differt per omnes cantibus & modis:
Hæc Castorem commendat orbi
Castibus indomitum ciuentis:
Fratremq; gyris mobilem equestribus,
Verumq; summo calicolum satu
Prognatum, & alternis colentem
Aethera frugiferasq; terras.*

Therapne fuit patria Castoris & Pollucis in Laconica, Præterea hic locus est velut periphraſis illius Homericæ, *Ἄλλοτε μὲν ζῶντες ἐτερήμεροι ἄλλοτε δ' αὐτὲ πεδύσσου, i. Interdum viuunt interdum: Interdum rursus occidunt.* Paullò tamen aliter narratur hæc fabula à Scholiaste Iliad. 7. supra citato, vbi etiam appellatur Pindarus. Sic

igitur quod illic pluribus dicitur, paucioribus comprehendam: Castor & Pollux vocari sunt à suis cognatis Ida & Lynceo filiis Aphareï ad cohonestandum ipsorum nuptias cum Phœbe & Ilæira filiabus Leuciipi quas cupidine incensi Tyndaridē rapuerunt: vnde confictus exsticit, & Castor interfectus fuit ab Ida: quem postea Iupiter iratus sustulit fulmine caduco, opionemq; dedit Polluci, vtrum mallet solus frui immortalitate, an alternis diebus viuere cum fratre: posterior elegit. Itaq; Castor interdum est apud superos, & Pollux apud inferos: interdum contrâ hic apud superos, ille apud inferos. Hoc quidē mihi depromtum videtur ex Odyss. vbi Vlyſſes narrat, quæ apud inferos vidit:

*Καὶ Λήδῳ εἶδον τῶν Τυδαρέων παρῳκοῖτιν,
Ἥρ' ἄπὸ Τυδαρέων κρατερὸφρον ἰγείνατο πῶδε,
Κάστορα δ' ἰππόδαμον καὶ πύξ ἀγαθὸν Πόλυδδους.
Τὸς ἀμφὸ ζῶντας κατέχει φουσίκοι ἄνα.
Οἱ καὶ νέρδερ γῆς πῦλιν ἄρδς Ζεῦ ὄχρητες,
Ἄλλοτε μὲν ζῶντες ἐτερήμεροι, ἄλλοτε δ' αὐτὲ
Τεθνήσαν· πῦλιν δὲ λαδύχασσι ἴσα θεοῖσι.*

Et Ledam vidi Tyndari uxorem, quæ ex eo binos sapientes liberos peperit, Castoremq; equorum domitorem & strenuum pugilem Pollucem: hos ambos viuentes alma tellus detinet, qui etiam sub terra hoc honore ornati à Ioue modo viuunt, modo vicissim moriuntur, id est, alternis diebus: quem honorem sortiti sunt æqualem Diis. De his vide Pindarum Ode 11. Pythiorum & Nemeorum Od. 10. De hoc ouo vide præterea 6. Metamorph. ad hunc versum: *Fecit olorinis Ledam recubare sub alis: item Athenæum lib. 2. Plutarchum lib. 2. Συμπεσο.* Quamquam autem plerique censent duo fuisse oua quorum iam diximus exclusionem; Pausanias tamen in Laconicis, Hyginus, Lucianus, Scholiastes Lycophronis, ac complures alij scriptores vnū fuisse ouum affirmant, & geminum dici propter binos vitellos: vnde sunt editi fetus vtriusq; sexus bini, quemadmodum scribit Aristoteles li. 6. Hist. animal. de geminis vitellis, *τὰ δὲ δυματ' ἄων δύο ἔχει κεχθύς.* Idem scribit Plinius li. 10. cap. 54. *Quadam gallina omnia gemina pariunt oua, & geminos interdum excludunt pullos.* Hoc equidem existimo per

30 Epimythium referendum esse ad astrologiam, i. ad naturam vtriusq; sideris, ex quo scimus constitui signum in Zodiaco nomine Geminorum, tantę amplitudinis, vt occasum vnus statim excipiat alterius ortus. Sic Seruius interpretatur hæc vtriusq; mortis vicissitudinem sexto Aeneidos, quę verissima est ratio horum siderum per vices viuentiũ & intereuntium: quorum alterum constat octo stellis, alterum decem: qua de re vide Plinius lib. 2. Plutarchus libello *περὶ φιλαδέλφειας* refert hanc fabulam ad fraternâ beneuolentiam simulacris Spartę

40 50 testificatam. Vide locum statim initio libelli. *Helena.* Servius in vers. Aeneid. 8. *Hunc monstro Vulcanus erat pater, &c.* videtur subnotare etymum Helenæ. Est quidem Hesychio *ἑλένη*, *λαμπρὸς δερτὴ*, *fax in fasciculum colligata, ἡδὲ πῶς ἔλεω* dicta, à splendore & calore. Cuius rei gratia comparatur à Luciano cum Venere, *ἑλένη κατ' ἔδεν ἑλάττων Ἀφροδίτης, Helena nulla in re inferior Venere.*

60 *Ventorum pater.* Qui hunc locum interpretantur de Aeolo, nituntur cõsilio & auctoritate principum poetarum Homeri & Virgilij. Ille quidem Odyss. x. appellat Aeolum τὸν παμύλω ἀνέμων πρᾶσέκτων ventorum, & quasi diceret, promum & condum, quem Ouid. 11. Metamor. ideo sic circumloquitur:

*Quod Pater Hippotades tibi sit, qui carcere fortes
Contineat ventos. hic verò Iunonem facit cū Aeolo sic loquentem primo Aeneid.
Aeole (namq; tibi Diuum pater atq; hominum rex
Es mulcere dedit fluctus, & tollere ventos.*

ad finem: Vndis & Iapyge ferri: vbi citatur hic locus & hec notantur: Ventus, qui de Apulia flans ad orientem ducit: sed pro veteros alios obstringere. Homerus dicit ibidem *εἰ δὲ τὰ κέλευθα ἦ ἀνέμων*. Iapygem autem precipue ventum excipit ab obstrictu, qui spirat ab occasu hyberno per Apoliam: (cuius regionis pars etiam Iapygia dicitur) secundus in Atticam nauigantibus: haec autem pars, vt Iapyges populi nominati sunt ab Iapyge filio Daedali. Iapygia Agell. lib. 2. cap. 22. propemodum Caorum existimat, huncq; esse Argesten prius affirmauerat: quod si ita est, cur Argestes aduersus Aquilonem, & Iapyx aduersus Eurum dicatur flare, quum Eurus & Zephyrus e diametro opponantur, tu videaris, Lector.

Finibus reddas.] Sic loquitur Virg. de Daedalo sub initium 6. Aeneid.

Redditus his primum terris tibi Phoebe sacrauit: Vbi Seruius citat hunc locum, & explicat, quasi de alieno elemento, id est, de aqua redditus terrae elemento hominum maxime hospitali: citat etiam hunc eundem lib. 2. Aeneidos ad hunc versum 260. *Reddit equus, & c. quasi debitor:* neq; tamen magni ad sensum intererit, cum vtrobilibet construas. *finibus Atticis*, cum verbo *ne debes*, & tunc mutanda erit ratio distinctionis: an cu reddas.

Incolumem.] Incolumis dicitur, qui velut aedificium stat inuicem suo columine & fundamento, manet integer in suo statu: ideoq; plus significat, quam *saluus & viuus*: incolumitatis enim nomine status hominis vniuersus comprehenditur: vnde Cicero Epist. 9. li. 4. *ἐπιζητιώεις* vitam & fortunas ei subiicit: *Tuum est consulere temporibus, & incolumitati & vita, & fortunis tuis.*

Anime dimidium.] Hoc sumtum est e doctrina Pythagorae & ab Aristotele usurpatum, qui interrogantibus, quid esset amicus, respondit, *μία ψυχή ἐν δύο σώμασι ἐνοικουσα*, apte quidem ad exprimendam artae beneuolentiae coniunctionem, summamq; voluntatem, studiorum & sententiarum consensionem inter amicos. Quos postea ideo docebimus dictos ab aequalitate animorum, quae respondet huic dimidio animae. Praeterea si quem veteres amicum volebant designare verum, & integrum, vt dimidium animae sic alterum me predicabant, vt Aristot. 2. Ethic. *Μέγα γὰρ εἶναι, ὡς φάμεν, ὁ φίλος ἔστι τὸ ἐγώ* per magnum quidem est, vt vulgo fertur, amicus alter ego: quod Cic. usurpauit 9. Epistolar. famil. ad Cef. Vide qua mihi persuaserim te esse me alterum. Idē plura in Laelio. Sic autem loqui solemus de his quos erga nos optime animatos, summeq; nobis intimos esse pdicamus. Est praeterea in tota hac sententia *Amicus est alter ego*, Tropus Metaphora, non in voce alterutra, quanquam haec alter saepe pro similis & idem usurpatur: vt in 7. Verr. Cleomenes autem, qui alterum se Verrem, cum luxuria ac nequitia, tum etiam imperio putaret, id est, similem Verri. Sic cum laudamus alicuius eloquentiam, affirmamus eum alterum aut Demosthenem, aut Cicero-nem, id est, similem Oratoribus illis. Valet ergo, quod Graeci dicunt, *πρὸς ἑαυτὸν φιλῶντες, ὃν ἀπὸ κηρὶ ἢ ἐκ κλησίδας φιλῶν, seruata, quem ex animo amo.* Anima est vitae seruatio, & animus consilij: hic tamen pro illa sumitur. Aeneidos 10.

Vna eademq; vt a sanguisq; animusq; sequuntur.

Commisit & c.] Hic video, quod Donatus annotauit in And. Act. 3. Scen. 3. obseruatum & in Eunu. Act. 5. Scen. 2. *committimus quacunq; magno periculo, volumus esse seruata ignota, vt commendamus nota:* addit tamen idem interpretes in Adel. Act. 2. Scen. 1. *non committet hodie vnquam, herum vt vapulet, id est, perficiet: sed proprie hoc de illicitis & puniendis facinoribus dicimus.*

Ratem primus.] Epigram. Graec. lib. 1. cap. *εἰς ναυπλάου, sic detelatur auctorem nauigij,*

*Τόλμα, νεῶν ἀρχήγας: σὺ γὰρ δρόμου ἠύεχο πόντον
καὶ θυγῆς ἀνδρῶν κέρδιον ἠρέδιστος,
ὄϊον ἐκλήθη δόλιον ἔυλον, εἶον ἠήκας
ἀνδράποισι θανάτῳ κέρδιον ἐλεγχόμενος
ἢ ὄντων μέρπωρ χηρῶν ἡμῶν, εἴγ' ἄπο χέρσων
Τηλόδερος αἰδῆς πόντος, ὁ πειβλέπιτο, id est,*

O audacia, qua fuisti dux prima nauis: tu enim viam maris monstrasti, & animos hominum cupiditate lucri commouisti. Quales dolos e ligno struxisti? qualem quastum morte conuincendum immisisti hominibus? esset projecto aureum genus hominum, si tam longe a terra mare spectaretur, quam Orius. id est, non cerneretur. Ita naues dicuntur audaces, qui currunt per omne mare Satyrâ 1. lib. 1. De primis autem inuentoribus nauis lege septem primos vetus cap. 14. Sapient. Salo. & Plin. li. 7. c. 56. & Diodor. 1. 6. Hic Neptunum auctorem, ille Philostephanum, alij Danaum, alij Erythram Regem, alij Troianos & Mysios, alij Lydios affirmant fuisse. Sed loge nauis Iasona vel Paralum: vt Erythreos biremis ex Demosthene: Amoclem Corinthium triremis ex Thucydide: Carthaginienses quadriremis ex Aristotele: Nesichthonem Salaminium quinqueremis: Aeschylus etiam in Prometheus inducit ipsum Prometheus gloriantem de multis artibus a se inuentis in comodum hominum, in quibus ponit naues, quas vocat currus nautarum. Aliquot nauium appellationes leguntur apud Agellium lib. 10. ca. 25. Nos autem Christiani credimus Deum nauigij architectum (vt vniuersitatis) docuisse patriarcham Noeum illius fabricationem ante memoriam omnium istorum. Ratis autem fuit initio genus nauigij fragilis, compage tantum trabium compactilium conexum: cuius Etymum in 1. Ode explicatum fuit, vnde reperes. Praeterea pelagus vox Graeca est *πέλαγος τὸ τῆς θάλασσης*, quod procul sit a terra: Latine altum & aequor. Ouidius sic loquitur, comittere ratem vento, & credere pelago. De Africo vento vide Oden 1.

Aquilonibus.] Hic ventus propter celeritatem spirandi deflectitur ab aquila, vel propter colorem aquilum, id est aqueum & subfuscum, subnigrum ab effectu, vel quod ex alto incumbens mari vndas ipsius nigras faciat premendo, vel quod tales efficiat homines horrore suo. Ab efficientia quoq; Boreas dicitur Graece *βόρεια πύλορα*, a prestanda cibi appetentia vt ipsius *αἰθρη θυγῆς* epithetum quod inducat serenitatem: ideoque Latine nubituga. Hunc flare inter septentrionem & exortum solsticialem scribit Seruius in 1. Georg. e lib. 11. Plinij: sed de illius vi lege lib. 6. Metam. ad versum: *Arta mihi vis est*, ad finem lib.

Tristes Hyadas.] Fuerunt Atlanti duodecim filiae ex opinione Musaei: quantum quinque Hyades dictae *ὄμβρος* a pluendo. Ideoque tristis valet, pluuiolas. Ob id Virg. ad finem Aeneid. 1. vocat Hyadas pluuias *ὄμβροδὲ τῆς*: quam notationem ignorantes Latini, vt Plin. scribit lib. 18. c. 26. & Agell. lib. 13. cap. 9. & Cic. lib. 2. de natura Deor. Hyades vocarunt fuculas, quod more suum luto gaudere videantur, & enim est fucus. Haec vero Hyades, mutatae sunt in quinque stellas, & posita a Ioue in fronte Tauri: ac reliquae septem in tergo eiusdem signi. Pleiades dictae sunt *ὄμβρος τὸ πλεῖον*, a nauigandi tempore indicando: Latine Vergiliae a vere, quae 12. stellae cum 20. aliis signum Tauri formant. *ὁ δὲ ἀπὸ Πλειάδων ἡ Ἰάσωνος ἀνδρῶν τοῦ τῶν*, sed de Pleiadibus & Hyadibus haec Eustathius verba facit sub finem *Ἰλιάδης*, vbi forma clypei exprimitur, quorum interpretatio Latina satis tibi sit, & Lector. Atlanti Imperij filio & Aethrae filiae Oceani fuerunt duodecim filiae, vnusq; filius Hyas: quem in Lybia venantem serpens necat, cuius immodico luctu quinque e filiabus mortuae inter astra relatae sunt, ac de nomine fratris agnominatae. Idem postea septem aliis accidit, quae quod plures essent, quam septem

Pleiades dictæ sunt, aut à Pleione matre ipsarum, aut à pluralitate ipsarum conferta & more acinorū inter se propinqua, aut à Pleione, i. anno qui completur Pleiadum reuolutione quotannis. Quidam Pleiades, pro Peliades dicunt.

Arbiter.] Pro quo dicit Ode 3. lib. 3. Neque Auster

Dux inquieti turbidæ Adriæ.

Syntaxis est δὲ τῶν λωισμῶν, qui debet reddi Latinè Dominus, rector, & potens, vel concitandi, vel tranquil-landi maris: sicut Cicero dicit, Arbiter iudiciorum: & Ouid, arbiter imperij, & ipsemet Ode 7. lib. 2. arbiter bibendi, qui Varroni est Modiperator, & Ciceroni summus in poculo: de quo magisterio dicitur Ode sequenti.

Adriæ.] Adriæ fuit vbs sita inter Illyricos & Venetos: de qua lege apud Plurarchum in Camillo: vnde mare Adrianum nomen inuenit, cum venris aliis importunum, tum maximè Noto, πνεῦμα τῶν νοτίων dicto; quoddæstuosâ humiditate pascatur: vnde Notus vduo. Epod. nominatur, νότος ἐφ' ὅρου & ἡ ὑγρὸς, καὶ διεγρό: hoc tamen postremū dicitur solum de humore superficiali: affertur tamen aliud etymon πνεῦμα τῶν νεύων, ἢ γυνὴ βλάστησις, ἢ πνεῦμα ἀνεύων βλαστησις ἢ τῶν πνεύμων, quod & si-ētus & corpora ledat atq; cor: impara, τὸ τεσι σήπῃ, putrefaciāt.

Tollere seu ponere.] Hic tollere est commouere, excitare, sicut ponere est sedare, placare, componere, & temperare: illud fluctus attollendo ex imo: hoc flatus remittendo & moros fluctus componendo. Pro his Virgil. viitur lib. 1. Aeneid.

Et mul' ere dedit fluctus & tollere ventos.

pro sedare & concitare. Supplenda autem est hic ellipsis disiunctiæ prioris seu, ante verbum tollere, quæ sapit hellenismum: qualis est Odyss. A. in fine: ἢ ζῶει ὄγ' ἢ τέθνηκε, non tibi statim dicam, viuatne ille, an sit mortuus.

Freta.] Fretum dicitur communiter de Oceano & Mediterraneo: sed æstus solum de priori: præterea Grammatici tradunt illam vocem dici ab vndarum feruore per translationē, quasi ferta vel ferueta. Ideoq; hic Poeta freta æstuosa, vt alij maritimos æstus, appellat propter propinquitatem lictorum, & maris angustias: vnde πορθμός Græcè dicitur fretum, & definitur ab Eustathio, ὁ σενὸς πόρος τῆς θαλάσσης. Hesych. ἀμφίγειος θαλάσσης, τὸ πῆμα, ἢ τὸ πῆμα τῶν ἐχέου, ἢ πείρου ὀπίκειμένῳ, angustus traiectus maris, hoc est, mare vtring, habens terram adiacentem. Deflectitur autem πορθμός τῶν πείρων, à trans-eundo, quando est neutrum.

Gradum.] Significat aduentum vel genus vel periculum mortis, quæ tribus modis oppetit, ex opinione philosophorum; vel fato, cui omnia Stoici subiiciunt: vel casu, id est, fortunâ, cui etiam Epicurei referunt accepta omnia: vel generali semine, cui eadem Pythagorei tribuunt. Herodianus lib. 2. de morte Commodi Imper. agnoscit quidem primâ mortis causam, sed addit: alias non vna, inquit, eademque cunctis hominibus mortis causa, sed aliæ aliis, cunctæque tamen ad eundem tendentes vitæ finem.

Siccis oculis.] Pro eo Lucanus dixit sicco lumine: & 2. Aeneid. Virgilius, temperare à lacrymis: & 4. eiusdem, num lacrymas victus dedit? & Plaut. in Pseud. sicco oculus deniq; fuit. Oculis autem ab occulendo Grammatici tradunt dici: quod ciliciis rectum lateat: sed Græcè ὀφθαλμοῦ, ὄμμα, ὄψις, ὀπώπι, pro eodem τῶν τῶν ὀφθαλμῶν δυνάμει, à facultate videndi nominantur.

Monstra natantia.] Sic pisces appellat prodigiosæ formæ, quales narrantur in historia Iobi, Leviathan & Behemoth.

Scopulos infames.] Id est nauis pertimescendos, fulgurosos & malè ominatos propter naufragia: quibus ἐπεξηγῆσθαι cōsubiungit Acroceraunia. Seruius in Aeneid. 1. interpretatur scopulos, eminentia laxa, & bifariam no-

tat, aut à speculando Latinè, aut tegmendo nauium τῶν σκαπέλων Græcè.

Acroceraunia.] Hoc nomine editissimi montes Epiri in Adriam producti notantur: quod sæpè, vt proceræ quercus fulmine tangantur, sicut Eustathius in hunc versum Dionys. perieges. annotauit, ἀρχὴ κολλώνης ἐρέωντ' ἠλιθάτων, τὰ κερωνία κελήσεις, vsq; ad præruptos montes, quæ vocant Ceraunia, quod crebra illuc decidant fulmina: de quibus vide Pompon. Melam & Strabonem lib. 11. vbi describit Albanos, qui habitant inter Iberos & mare Caspium. Efferuntur etiam per Dialysim alta Ceraunia eiusdem notionis primo Georgico. vers. 332.

Aut Arho aut Rhodopen aut alta Ceraunia telo Deicit.

Hic Virgilius διαλύσις, dicit, quod Horat. σὺν δέπτω, quod schema ἐλάγητο τῆς παλαιῆς διαλύσεως ἢ μεταπύρωσις, ὡς ἐν πόλει ἀκρὴ ἀπὸ σὺν δέπτω ἐνόματ' ὅ τὸ ἀκροπέλει, καὶ λαλῆ πέτρα, καὶ ἡ δὲ ἔα, &c. quæ figura dicebatur à veterib. dissolutio & transformatio, vt in arce summa vocibus duabus: pro acropoli, voce γνά & alba petra, & vana gloria, pro coniunctis vocibus, si Latinus sermo illas pateretur. Hæc Eustathius in Homerum. Conflatur autem hæc vox ex ἀκρὸς & κέρας, summum fulmen. Pindarus Nem. 4. d. 5. σφοδρῶς sic describit ἀκροκερύνια,

— Θέως δὲ κρατεῖ

Φθία· Νεοπτόλεμος δ' Ἄλ-

πείρου διαπορσία,

Βυβόται, τὸ δὲ ἑρῶνες ἔ-

ξοχοὶ κατέκρινται,

Δωδώνια δὲ ἀρχόμενοι,

ἑρῶες Ἴόνιον πόρον, id est,

— Thetis verò dominatur

In Phthia: Neoptolemus autem

in lara Epeiro:

ubi cacumina edita posita sunt;

quæ pascunt boues, à Dodona incipientiæ

usque ad Ionium meatum.

Significant autem οἱ ἑρῶνες montis eminentias ad vertices, ait Eustathius in lib. 1. Iliad. μ. ex Pausania, ὅς φησι τὸ ἑρῶνες γίνεσθαι τῶν τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν πείρων, id est, ab adscensu superando.

Oceano.] Oceanum Solinus scribit cap. 36. à celerî collectione nominari, quod Eustathius cōfirmat Iliad. ε. τὸ δὲ ὠκεανὸν λέγεσθαι τῶν τῶν ὠκεῶς ἑρῶν, à celeriter fluendo, vel à celerî collectione aquarum tanquam à ἑρῶν, ὠρῶν, aceriὸ & acumulo. Non est admittenda Isidori altera notatio deflectentis eandem vocem à κινέου: multoq; minùs interpretatio, ut calum purpureo colore nitet, Oceanus, quasi κινέου. Neque enim quum cælum est ἀνέφαλον, nullis obducitur nubibus, est purpureum, sed cæruleum: Gallicè, bleu, pers & asuré. De Oceani descriptione lege Dionys. Perieg. & Plini. lib. 2. cap. 68. Melæ lib. 3.

Si tamen.] Cruquius hæc interpretatur per particulas Græcas εἰ ἄρα, ἢ ἐπειδὴ ἄρα, siquidem, quandoquidem vel quia: quod equidem non improbo, præsertim quum Seruius ita videatur interpretari vers. Aeneid. 1.

Si tibi signa, pios respectant numina, &c. si, ait, valet siquidem per hunc nostri Poetæ citatum. Idem interpret censet τὸ si accipiendum in vers. Georg. 1. Liber & alma Ceres, &c. & 5. Aen. Si concessa peto: utrobique explicans, siquidem, addens que, nam τὸ si modò confirmantis est. Sed alij παρελκόντως accipiunt τὸ tamen: nisi malis, si tandem, quod mihi placet minùs. Postquâ igitur homines impij trāseunt maria, quæ sunt ordinatione diuinâ hominibus vitanda, frustra Deus videtur à terris illa se creuisse: quæ secretio improbat, si τὸ dissociabili, per, valde sociabili, ad rerum procreationē explicetur: quod tamè doctioribus relinquo accuratius examinandum.

Vada.]

Vada.] Vadum est locus aquarum, quâ peruadere licet, vt Cæsar dicit: Rhodanum vado certis locis transiri posse, Gallicè, Passer à gay & à pied: & sic periculofus est locus nauigantibus: vnde illa Virgilij, illiditq; vadis. Item in vada caca tulit. Sic Græcè τὸπος ἐχθρὸν βραχὺ, ἢ βραχὺ ἐχθρὸν dicitur Latine, locus & terra habens breuita, vt vertit Virgil. 1. Æneid. in breuia & Syrtes vrget: & decimo: & breuib; se reddere saltu: quibus naues quum impacte subfidunt, dehiscunt & illic pereunt. Ita Thucydides: τὰ βραχέων μὴ πλωτῶν propter vada non est navigabile.

Genus humana.] Pro quo etiam dicitur genus hominū, & natio hominum, pro, genus hominum vel humanū: & illud genus ἡδὲ τὸ γένος, quod valet idem, quod familia & natio: sic ruit ἡδὲ τὸ εὐεῖν, quod est ἔλκεν, trahere, seu cum impetu ferri & furere cupiditate: quomodo loquitur Cicero lib. 2. ad Attic. Epist. 16. Quam Sampficeramus se omnium sermonibus sentiet vapulare. & quum has actiones ἀναστρέψῃς videbit, ruere incipiet, id est, furere iracundè: sic locus Gallicè redditur: route sorte d'hommes se precipitent en meschanceté. Eustathius Iliad. β. paulò ante catalogum nauium annotat in hunc versum,

Ἡ ὕπερ μῦθον ἀδινάορ ἐθνεα πολλὰ, id est,

Velut muscarum frequentium gentes multe.

ἡδὲ ἀχρηστικῶς hic τὸ ἐθνὸν dicitur de muscā, vt apud Oppianum de apibus & piscibus. & apud Homerum ἐθνεα χυμῶν, ἡ γαστρῶν ἡ κύνων ἡ μελισσῶν passim leguntur. Sic nos quoq; obseruauimus apud Virgil. 4. Georg. τὸ genus Græco respondens dici de apibus & apud Columellam. Interpretis ille firmat talem vocis abusum notatione ipsius: quod τὸ ἐθνὸν ἡδὲ ἱδὲ ἱδὲ τὸ ἐθνὸν, quæ vox dici non solet de rationis expertibus. Ille tamen abusus non displicuit Aristoteli lib. 8. cap. 1. Ethic. φύσει τ' ἐνυπάρχει μοῖρα πρὸς τὸ γρηγορεῖν ἢ ὀλιγοῦσαι, καὶ ἢ μόνον ἐν ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἐν ὄρνιθι, καὶ ἐν τοῖς τεύχεσι τῶν ζώων, ἡ τοῖς ὁμοειδέσι πρὸς ἀλλήλα, ἡ μάλιστα τοῖς ἀνθρώποις. ἔστι τὸς φιλανθρώπου ἐπινοοῦμεν ἴδιον αἰὲν καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν, ὡς οἰκείον αἰὲν ἀνθρώπου ἀνδρῶν καὶ φίλων, id est, Naturæ quæ inesse (annicitia) videtur iis, qui genuerunt, erga id, quod genitum est: & non solum in hominibus, verum etiam in auibus, & in plurimis animalibus & iis, quæ sunt eiusdem generis inter se, & maxime hominibus: vnde humanos viros, id est, pronos ad alios consiliis & studiis iuuandos laudamus. videre etiam posset aliquis in erroribus quoque, quàm propinquus & accommodatus sit omnis homo homini.

Nefas.] Grammatici sic distinguunt fas à jure, quòd illud per Deos liceat, hoc per leges: vtrumque Virgilius geminat 1. Georgico.

— Festis quadam exercere diebus

Fas & iura sinunt.

Nefas autem, quòd nullo modo licet per Deos, vt Ethnici loquuntur.

Iapeti.] Hic è Cælo & Terra natus suscepit è Clymene quaternos liberos; Atlantem, Menoetium, Prometeum & Epimeteum, vt scribit Hesiodus in Theogonia: vnde Græcis creditus est vetustissimus omnium hominum: sed Christianis vnus è posteris Adami, & tertius appellatione, sed origine primus, Noei filius qui propterea Iapetidæ quasi Iaphetide sunt nominati. Ex illis quatuor tertius igne furripuit Soli auxilio Minervæ. De hac fabula potest legi Hesiod. Theog. & ipsius Scholiast. vnde discetymum Iapeti duci ἡδὲ τὸ ἔδαυ καὶ πέτεδ, quomodo Eustath. in Iliad. α. ἡ ἐργαία σφαῖρα λέγεται Ἰαπετὸς ἡδὲ τὸ ἔδαυ καὶ πέτεδ, ἢ volucris missione: quanquam hic initio eiusdem & notet ab Ἰάπείην, τὸ ἔργον βλάπτειν. Vide etiam Lucian. lib. 1. in Prometheo & Dialog. sequente. Denique οἱ πάνυ γέροντες λέγονται, Ἰαπετῶν, Κρόνου, Τιτόνων qui sunt admodum senes, dicuntur Iapeti, Saturni, Titoni. Iaphethus autem filius Noachi di-

ctus fuit à radice pathah, flexit & blanditiis suasit.

Audax gens.] Seruius initio Æneid. 8. notat hoc epithetum viurpari solitum à Virgilio, quoties vult ostendere virtutem sine fortuna. quòd dicit ἡδὲ τὸ ἐξ ἰσχυροῦ, per explanationem. Æneid. 9. Audacem ad Turnum, i. fortem sine felicitate. Æneid. 12. Quod Venus audaci Nymphæ, eodem sensu. Ideo dicitur iapetus ab Hesiodo ἀγχιλομήτης, vaser. & ab Aeschylō ἀπυμῆτης, homo sublimis consilij, homme de haute & hardie entreprise. Præterea hic gens & genus valet filium & progeniem, vt Anna Æneid. 4. nouum hospitem Æneam vocat: Deum genus: & 10. eiusdem,

Vigilans Deum gens Æneas?

Hæc audacia plenius explicatur lib. 1. Epistola 1.

Impiger extremos currit, & c.

Ignem.] Iudorus ignem putat dici ex eo, quòd nihil gignet, sed quicquid rapit, absumat.

Aetheria.] Ellipsis est præpositionis, vt 3. Æneid. puppes subducke littore sicco, pro, e domo & è littore, vt Cicero loquitur ad Quintum fratrem: de circulo se subduxit: vel per casum dandi. Idem 2. Tuscul. subduc cibum vnum diem Athletæ: louem Olympicum implorabit. Donatus in Eunucho Act. 4. Sc. 7. & cum eo clam subduxit te mihi, explicat, te furtim subtraxisti mihi. Et Plautus in Curcul. quum dormis, it, ei subduxi annulum, id est, occultè ei detraxi. Huc adde ab aether deflecti potius aetherius, more Græcorum ἀίθερ, quàm æthereus: quam fabulam repete, vt iam dixi, ex operibus & diebus eiusdem Poetæ, eiusque epimythium intelligendum esse de inuentione astrologiæ, discet à Seruio & à Platone in Philoboo de Inuentione Logicæ.

Matris.] Hæc sumta sunt ex eodem Poeta: qui narrat è iurto Promethei, & imprudenti cupiditate fratris Epimetei in accipiendâ à Pandora pyxide & aperienda omnia malorum genera in genus humanum emanasse: vnde canit,

Πλήν μὲν τοῖ γαῖα κακῶν, πλήν ἢ θάλασσα.

Plena est terra malorum, plenum etiam mare.

Incubuit.] ἡδὲ τὸ πλῆθος τῶν πρὸ τῶν ἐφόρμων τῆ γῆς καὶ αὐτῆ νοσημαία ποῖα ἀπεσιήσῃ: valet hic inuasit, occupauit: vt lib. 1. Æneid. venti incubuere mari, id est, per vim irruerunt & violenter inciderunt. Hæc certè necessitas est Græcis κοῖρα δλοῖ. Sic Odyss. 3. descripta,

Ἀλλ' ἢ τοὶ θάνατον μὲν ὁμοῖον ἔδδ Θεοῖσιν

καὶ φίλων ἀνδρῶν, δυνάταντα ἀλλὰ κέμεν ὅπ ποτε κένδῃ

Μοῖρ' ὁλοῖ καὶ θάλασσι περιπλεζέσθ' θανάτω.

At verò mortem communiter omnibus equam

A dilecto homine neque Di; depellere possunt:

Quam sancta dies facti iam iam vrget acerbi.

Erasmus fecit hos verus Latinos in prouerbio: ne Di; quidem à morte liberant: sed postremi apertior est sensus sic: Quando cum que dira necessitas mortis longum somnum afferentis corripuerit.

Cohors.] Cohors dicitur vel à cohortando, vel à coercedo τὰ ἐπιόντας irruentes, vel potius παρὰ τὸν χόρτον, foenum, quòd fortasse iacerent sepius in herba sub dio cohortes militares: vnde λόχοι Græcè dicuntur ὅτι κόντιοι οἱ λοχῶνες, quòd qui sunt in insidiis, iacent: de quibus Polybius mentionem facit nullam, loquens soium de legione & manipulis. In decem autem illis legionis cohortibus quatuor erant militum genera: velites, hastati, Principes & Triarii, & cuique cohorti terni manipuli: est autem pars legionis: sed non satis constat è varia descriptione legionis quota sit. Nam Hesychius & Suidas circumseribunt τὸν λοχῶνα, τὰτ' ἐστὶ τὸ σιφῶν ἐκλεχθῶν, delectum agmen hominum sex millibus, sexcentis, sexaginta sex: vel tantum sex millibus: quòd posterius sequitur Vegetius, & in legione decem cohortes no-

minat, quem super hac re consules lib. 2. cap. 6. & Modestum. Varro tamen duodecim millibus quingentis, licet ipse lib. 4. de ling. Latina desleat τὸ μίλιον, à mille, quod trium millium primò legio fiebat, ac singulæ tribus, Tatiensium, Ramnium, Lucerum, millia singula militum mittebant. Aliter Festus ex Aelio notat miles quum à mollitia κατ' ἀπὸ φραγῶν dictū putat, eò quod nihil molle, sed potius asperum quid gerat. Sed Plutarchus è tribus millibus peditum & trecentis equitibus illam constituit. In summa sunt Centuriæ sexaginta in legione, manipuli triginta, cohortes decem, ex Agellio lib. 10. cap. 4. Græcè autè cohors dicitur συνέχρησις è sinuoso volumine, ac definitur τάγμα καὶ πλῆθος στρατιωμάτων, ordinata multitudo militum. vnde συνέχρησις στρατηγίας, cohors Prætoriana: quæ constabat ex electa militum manu familiarium ducis, qui pugnantes circa eum non numerabantur legioni nec in hastatos, vel principes, vel triarios tribuebantur, nec legatum habebant ut legiones, sed præfectum, sicut nonnulli arbitrantur. Hic tamen μελοφορεϊκῶς sumitur, sæpius postea κλέως, ut cohors Gigantum, Vlyssæi, cohortes festas abdidit oppidis.

Necessitas. Hæc Poetis creditor Dea & mater Parcarum, sed Philosphis Fatum: de quo Cic. in libello de ipsius nomine: significat homines sua impietate & temeritate lethalibus morbis opportunos esse, atque è vita celerius exire, quàm prius. Hæc autem obitus celeritas notatur verbo corripiendi, qualis est festinatio Aeneæ lib. 1. Aeneid.

— arcumq; manu celeresq; sagittas
Corripuit.

Et Pamphili in Hecyr. Act. 3. Scen. 3. corripui illicò me inde, id est, ait Donatus, raptim ingressus sum: simplex quoque rapere, est accelerantis verbum. Cicero lib. 7. ad familiares Epist. 7. Effedum atiquid suadeo rapias, & ad nos quàm primùm recurras.

Dadalus aera. Expertus vacuum aera quasi sedem alienam, ut auium propriam. De Dædalo vide Diodor. lib. 5. vbi ἐπιμύδιον talium pennarum adhibetur & Lucian. de Iconibus. Ouid. 8. Metamor. de hoc etiam Virgil. initio lib. 6. Aeneid.

Dadalus, ut fama est, fugiens Minoria regna,
Præperibus pennis gelidas enavit ad Arctos.

Vbi quoque Seruius citat hunc nostri Poetæ locum. Et certè huius vocis etymon aptè conuenit ingenio & artificio viri. Grammatici enim desleat τὸ δαίδαλον, τὸ γνώσκον à cognoscendo, vnde δαίδαλον, & literæ a pleonasmò δαίδαλον.

Aera vacuum. Hoc epitheton non satis propriè dici videtur de aere, sed multò conuenientius de æthere, vt facile perspicies ex Euid. α. Ολυμπ. σφόδ. α.

Μηκέδ' ἄλλ' ἰσκόπει,
ἄλλο δαλπνότερον
ἐν ἀμέρῃ φαινοῦ ἄστρον
ἔρημος δὲ αἰθέρ, id est,
Ne iam (anime mi) sole contempleris
Aliud splendidius astrum lucens
Interdium p̄r vacuum æthera.

Hic præter institutum obseruari potest obiter τὸ αἰθέρ, sc̄m. esse generis. Scholiales quoque rationes huc affert, cur æther dicatur vacuum & desertus, ὅτι μὲν ἡ δαλαωτὴ ἔχει τοὺς ἰχθύς: ἡ δὲ γῆ τὰ τετραπόδα καὶ τὰ ἑρπετὰ. ὁ δ' αἰθερὶ τὰ πτερόεα: ὁ μὲν τοι αἰθέρ, πυρρῶν ὄντων, οὐκ ἔχει, οὔτε πτηνοῦσιν αὐτῷ ζῶον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ. ἢ ὅτι μὴ ἔχει νέφους. οὐ γὰρ συνίσταται εἰς δερμασίαν, ἢ ὅτι μὴ φαίνεται οἰκόμενον. ἢ ὅτι πᾶσις ὑμῶν ἐρημὸς διὰ τὸ ἠσύχον καὶ ἔρημον, id est, primùm, quòd mare quidem pisces habeat. Terra quadrupes & reptilia. aër volucres. at verò æther, quum sit ignitus, non habeat; neque ad ipsum appropinquet cuiò vllum animal: deinde quòd non recipiat nu-

bes, neque enim in caliditatem coalescant. Tertio, quòd non videatur habitari; aut quòd ad nos, desertus esse propter summam tranquillitatem & solitudinem: ibidem quisque potest legere alias rationes. Quod Pind. dicit εἰδ. α. σφόδ. α. Ολυμπ. ἔρημος δὲ αἰθέρ, per vacuum calum nullum sole astrum lucet splendidius.

Perrupit. Vltimam breuem extendit per casuram.

Acheronta. Acheron est Straboni lib. 8. flumen aluens Pylum urbem Achaia. Plin. tamen l. 3. est aliud eiusdem nominis flumen Calabriae, & sumitur pro fluuio inferorum in Cocytum eructante arenam: cuius Charon est custos & portitor. Huius plenior habes descriptionem à Seruio in vers. 107. 6. Aeneid. & verbum à priuatione gaudij: malunt tamen alij dici τὸ ἄχος ἐν τῷ δερ ῥέειν, quòd inde fluat dolor.

Herculeus labor. Hic fuit ex duodecim vndecimus ex cap. 2. lib. 5. apud Diodorum Herculi imperatus ab Eurytheo. Ἡ ἐρχλείες δὲ πόνοις putant fato quodam accidisse, ἢ π̄ ἐν τῷ ἐδὲ ἐξυνήθη, quòd esset quartà natu lunà: vnde postea, nasci fidere & astro Herculis, abiit in proverbium: de quibus vide etiam inirium lib. 3. Lucretij. Ausus se credere calo Insuetum per iter, de Cerbero ab inferis ad superos educendo, de quo Virgil. Aeneid. 6. & Homerus Iliad. e.

Nimortalibus. Hæc vox Latina mortalis non nihil ad Hebræam vi notionis accedit henosch, quâ significatur perpetua hominis ærumnosa conditio propter mandatum Dei à primis parentibus violatum: vnde mors in omnem illorum posteritatem inuasit: sic γαθνήτος v. 30 furpatur absolute, cui opponitur ἀδανάτος: Muretus affert è lib. 5. Oppiani sine similem sententiam:

Ὡς ἐδὲν μερόπασιν ἀμήχανον, ἢ τ' ἐνὶ γαίῃ
Μητεὶ καμείρ, ἢ κόλπον ἄν' ἐρῶντα δαλδωσις, Nihil est tam difficile, quòd homines non contendant efficere arte, siue in terra matre, siue per squalidum maris recessum.

Arduum. Hanc vocem, quæ respòdet Græcæ τῆ ἀρδύσσεις, Agellius lib. 4. cap. 15. ex loco Sallustij in historia Catilinæ rectè declarat: Arduum Sallustius non pro difficultate tantum, sed pro eo quoque ponit, quòd Græci δυσχρῆς aut χαλεπὸν appellant: quòd est cum difficile, tum molestum quoq; & incommodum & intractabile, id est, manibus non facile tractatur: cuiusmodi sunt ardentia omnia: quæ videntur comprehendere voce Græcâ Oppiani ἀμήχανον, quòd nullâ fabricâ & artificio expugnari potest: qualem Patroclus queritur esse Achillem, Iliad. π. Σὺ δ' ἀμήχανον ἐπὶ δὲ ἀρχιλλῆος, τὸ τ' ἔστιν. Eustathio δυσπειθῆς καὶ ἀνάλωτος ἰνεταίως: τὴν nullis machinis potes superari, ac potius tua ira nescit parere consilio & precibus expugnari.

Calum petimus. Vtrolibet referatur, vel ad Phaetonta, cuius temeritatem & imprudentiã Ouid. 2. Metam. & hic Ode 11. lib. 4. describit: vel ad Gigantas, quòd est verisimilius: de quibus Diodorus lib. 1. & Virgilius, vt coniuatos calum rescindere fratres. Significatur tanta hominum impietas & temeritas, vt vetita semper appetant, & altiora humanis viribus aggrediantur: vnde adigunt Iouem eò iratum, vt illos sæpè fulminibus perterreat & de cælo tangat. quòd Pindarus πύθ. γ. exemplo Aesculapij & Chironis medicorum docuit; quibus quòd tentassent mortuos vitæ reddere, exstinxit animam supplicio fulminis: vbi salutaris præscribitur hominibus sententia, ὅτι γῆ τὰ εἰκοτὰ πῶδα δαλμώνων, καὶ δέμερ δανατῶν φρεσὶ, γόντας τὸ παρ' ποδῶν, οἷας εἰμὲν αἰσας, id est, quòd oporteat nos homines quarere ac petere à diis immortalibus conuenientia humanis ingenij, scientes ex eo, quòd est ante pedes, cuius sortis & conditionis sumus.

Fulmina iracunda. Id est, fulmina irati Iouis. Rectè Grammatici distinguunt iracundum ab irato: quòd hic interdum concitatur irâ, aliqua de causa, ad quam tamen

men non est naturâ proclivis: ille verò naturâ est ad iram propensus: etiam si nullam nunc ipsi concites: sed quum, vt Cera ille Terentianus loquitur Aet. 3. Scen. 2. Adelp. Ita ardeo iracundiâ, nihil est, quod malim, quam illam totam familiam dari mihi obuiam, vt iram hanc in eos euomam omnem: quum, inquam, iracundus irritatur & concitatur, dicitur Græcè παρορμηθεύει, quod notat quandam iræ exsuperantiam: qualem à se Cic. auertit Philip. 8. nam me tecum iracundè agere dixisti solere. non est ita vehementer me agere fateor: iracundè nego. Hæc exsuperantia iræ est Græcis παρορμηθός & μίλις, vt dicitur post Ode 6. Quid autem distet ira ab iracundia, Seneca docet comparatè lib. 1. de ira: Sic, inquit, vt ebrius ab ebrioso, timens à timido: cui assentitur Cicero Tusc. 4. quum scribit inter ebrietatem & ebriositatem interesse. Itaque iratus, ebrius, timens, significant aliquem sic interdum συμπεθηκότως affici: contra hæc: iracundus, ebriosus, timidus ad idem πεφυκότως naturâ procliuem esse, etiam si hic non irascatur.

Per nostrum scelus.] Enallage est præpositionis pro, propter nostram impietatem iupiter nequit moderari sua flagella.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri est dicolon, distrophon, cuius prior versus est Glyconius, è spondeo, choriambo, pyrrichio, vel è spondeo & duobus dactylis: posterior est Asclepiadeus in 1. Ode definitus.

Quidam agnoscunt hic apostrophen: quod ad rem absentem, id est, nauem sermo transferatur: sed absentia rei animatæ vel inanimatæ non distinguit, quod cum bona illorum venia dictum sit, hanc figuram à reliquis: nihil enim interest huius formæ, resne adsit, an absit: ad quam fiat sermonis auersio: modò ad aliud, atq; institutum fuerat, oratio auertatur: quam quidem differentiam quum ab hac Ode perspicimus abesse, nõ videtur hic talis figura, præsertim in initio, statuenda: vbi tamen esset toleranda, vt in prima Catilinaria statim in proemio: Quousq; tandem, &c. si quemadmodum à patribus, ad quos in Senatu oratio dirigenda erat, orator ad Catilinam sermonem auertit: ita hoc loco auersio sermonis fieret ab aliquo ad nauem. Itaque vt apostrophe hic retineatur, nos dicemus orationem fuisse conuersam à Nauarcho ad ipsius nauem loquentem, tanquam ad personam. Hoc figmentum videtur sumtum ab Orpheo, qui ita finxit nauem disertam. Sic Cic. pro Mil. iam oratione multum progressa: ad res mutas & inanimatas sermonem auertit: Vos enim Albani tumuli atque luci, vos, inquam, imploro atque obsecro. Hoc quidem videtur pugnare quadã ex parte cum enarratione Eustathij in hunc versum Iliad. d. Οὐδὲ σέθεν Μενέλαος Θεοί, &c. vbi τὸν μὲν ἀπορῆται ἀφ' αὐτοῦ, τὸν δὲ τὸν δόξου αὐτὸς τῆς ἰσοπέρας Μενέλαου, id est, auditore dimisso & sermone ad Menelaum historie (subiectum) conuerso, hæc tradit de apostrophe, quæ, omnis Græcis, sic interpretor: Apostrophæ sunt apud Homer. ad personas memorabiles: semel quidem in Odeas, ad Eumæum domino (suo) carissimum: sed in Iliade variè ad quoslibet alloquio dignos per sermonis auersionem. Non enim ad primũ quemque censet grauisimus Poeta conuertendum esse sermonem, vt falsim (in ipsius poemate) apparebit. Plutarchus in vita Homeri confundit hanc figuram cum tropo, quum scribit speciem esse apostrophes in hac sententia Poetæ:

Nescires, vtrũ Tydides iunctus adesset, pro quilibet nesciret: vbi est synecdoche speciei pro genere. In vtroque hoc loco cum figura potest agnosci hyperbolica allegoria è continuatis metaphoris, vbi rebus inanimis

tribuitur actus & anima, qualis est 4. Eclog.

— nec nautica pinus

Mutabit merces. — unde Quintilianus lib. 8. tradit miram oriri sublimitatem orationis.

Hic allegoria est synecdochica, id est, è continuatis synecdochis, vbi tres ponuntur notiones communes pro rebus propriis ac definitis, Venere, Polluce, Castore, & Aeolo, quò plus grauitatis habeat oratio.

In repetenda in initio hac particula fit anaphora: neque propter similitudinem in Dialecticis notatam definit esse hic exclamatio Poetæ optantis & precantis.

Allegoria est à mutuantibus vel sceneratoribus.

Metonymia pro vita in de profecta.

Allegoria est metaphorica tum à durissima quietu, tum ab ære ad ἀλλομαυ ἴππος, magnitudinem animi & audaciam primi nauæ indicandam. Neque mihi placet interpretatio de ære sumto pro pecunia vel lucri cupiditate: vt ab usurariis translaturum videatur, & auaritia sit inuentrix navigationis, quamuis Manilius dixerit: nihil audere relictum: Quæstus naufragio queritur. Omnes quidem incendimur ad quoduis acre studium, graueque periculum spe vel lucri vel gloriæ: sed nisi ipsi fuerimus φύσει σκληρόφρονες, animo ferreo, immani que audaciâ maximè naturâ communiti, facilè terroribus cedemus, ac mortis metu frangemur. Illud autem triplex, valet tantum ad intendendam animi vim. Teneamus ergo allegoricis sumenda esse: cuiusmodi est illud Iliad. β.

— ἄλλομαυ δὲ μοι ἴππος ἐστί

Aeneum mihi cor erat: & aliàs: σκληροί & ἰσχυροί: ferreus intus animus: & ἄλλομαυ ἴππου, Martem æreum: vt decertantem à militia, pro resistentem.

Metonymia est subiecti pro animo, cuius sedes est in pectore, sententiâ Epicureorum.

Sumitur per Metonymiam effecti pro efficiente, id est, præcipitante & omnia deiciente.

Metonymia effecti pro efficiente homines tristes tempore pluuioso.

Metaphora est à rabidis bestiis pro impetu vehementissimo & citatissimo procellæ.

Synecdoche speciei pro quolibet mari: & in freta metonymia subiecti pro aquis marinis & fluctibus, vt Aeneid. 5. freta spumant, id est, aquæ maris.

Aponia est & addubitatio: dissimulata tamen sine subiectione negatè intelligenda: magni enim est animi & excelsi non conturbati, neq; commoueri aspectu tot periculorum marinorum, turbinum, fluctuum, Charybdis, Scyllæ, Syrtium, scopulorum, vadorum, teterimarum que voraginum: sed imperterritum atq; impaudum permanere & durare.

In qui iterato est anaphora.

Videtur metonymia effecti pro efficiente & impio inuente nauigij, qui violauit institutionem diuinam: sic tropus tollet ἀκυρολογία verbi transitur.

In audax est iterata anaphora.

Synecdoche est speciei: nam è speciali notione Iapeti, qui creditus est olim hominum vetustissimus, vt in Gramaticis iam dictum est, omnes homines impie se gerentes intelliguntur.

Επιφανη μαδικῆς hoc tristichon pronuncianum in detestationem humanæ temeritatis: est præterea periphrasis Promethei, Græcè Ιαπετιοειδής.

Alterâ est metaphora à domiciliis hominum ad orbem solis, vel potius ad cælum ipsum notandũ: unde ignis subductus est furto, prius en cachete.

Metonymia est effecti pro morbo maciei efficiente, qualis est ἐκλικὸς πυρετός, hectica febris.

Vox est sumpta à re militari pro multitudine infan-

— ἀτ' ἀναίθετα Γανυμήδει δάνατον
ἀλαλκί, σὺν Κροφύθῳ, id est,
— qui (Hos ætatis & formæ)
Inuerecundam à Ganymede mortem
Depulit Veneris fauore.

qui raptus est in ordinem Deorum ob præstantiam formæ, & ita factus immortalis, cui tamen repugnat mors Sarpædonis, vnde Iupiter eum non potuit vindicare. *Iliaδ. π.*

4. Locus est ex aduersis ἐν θυμῷ μαλ' ἰκῶς cōclusus. Summa est & certissima humanæ vitæ breuitas, & quod est multo grauius, ἢ μὲν ὁπότε ἀρχόμεθα ζῆν, ὁπότε ἀποθνήσκουμεν, id est, quum primum viuere incipimus; tunc morimur. vnde ὁ ἀνθρώπος καλεῖται ὠκύμορος καὶ ταχύπολιμος. Quod si cui fortè datur diu viuere, quantò id longius prorogabitur, tantò ille propius accedet ad mortem. Idem igitur recorderetur subinde illud Platonis in Axiocho, παρεπιδημίαν πῖνα εἶναι βίον, id est, peregrinationem quandam esse hanc vitam.

Quod idem sonat, atque τὸ ξύσταλον, id est, senex aridus, 20
pruriginosus, quasi superesset ipsi pellis tantum exsiccata, qualis est λιβνέεις, id est, anguina vernatio & senectus serpentis, eiusdemque pellis squamosa; quam angues exuunt quotannis vere, atque id dici volunt παρὰ τὸ ξύειν, à radendo & scalpendo. Vox autem decrepitus id videtur ad significare; quòd per hanc senex versari in dubio vitæ existimetur, ait Nonius Marcellus. Nam creperum notat dubium & anceps, vt bellum creperum, cuius exitus est anceps & dubius, apud Lucretium. Donatus tamen in Adelphi. act. 5. scen. 8. ad verba, atque animum decrepitam ducam? sic vocem notat in tertia interpretatione eiusdem, aut decrepitam dixit, cui saepe moribunda crepuerit planctu familia, id est, clamauerit. In idem oritur τὸ crepusculum pro luce dubia, siue vespere, Græcè ἀμφιόβην. Eam ob rem Epicæterus sapienter admonet senem, cap. 12. per parabolam, εἰ μὴ δὲ γέροντες, μὴ δὲ ἀπυλαγῆς ποτὲ τὰ πλοῖα μακρὰν, μήποτε τὸ κυβερνήτη καλοῦντος ἐν ἰσπῆς, id est, Si verò senex fueris, nunquam te remoueas longius à nauigio, id est, ab instituto vitæ philosophicæ, deficias, quum gubernator (Deus) in illud reuocabit te: quod Seneca sic usurpat epistol. 26. Inter decrepitos me memora & extrema tangentes. Ex his videtur senectus, velut occasus vitæ, atque vox senex dici, quasi femine, Græcè ἡμίδανος, Gallicè demi mort. Vox autem Græca Latinæ respondens, γέρον ἐτυμολογεῖται ἐξ ἰκῆς, id est, notatur sex modis, sed duos nunc tantum exponam. Prior est παρὰ τὸ εἰς γῆν τὸν γέροντα ὀρέσθαι τὸ κλυφέναι, id est, ex eo, quòd propter curuationem corporis difixos habet oculos habeat, πῆσσιον ὄντα δυνάετι καὶ τὰ φε δέομενον, id est, & morti sit proximus, ac sepulcrum requirat; vnde Latini eum Silicernium vocarunt. Altera huic 40
affinis est ὠδὸς τὸ τῆς γῆς ἐρᾶν, id est, quòd terram expetere videatur. nō est ergo illius diuturnitas nobis expectanda.

5 Complexio proximi enthymematis augetur minorum collatione, quod argumenti genus agnoscere malo, vt quæstio de Sextio requirit: quia facit eum cæteris propiorem morti, magisque capularem. Dixi e quidem, ait Poeta, nobis omnibus non esse sperandum vitæ longæ terminum, quamuis parçè ac sobriè actæ, sed tibi ὁ Sexti præcipuè affirmo eundem minùs esse expectandum, qui iam videaris γηραιὸς καὶ τῆς ἀναγκαίας ἐγγύς πρὸς θεομίας, καὶ ἤμῶν τε τιμωζέμενον, καὶ ἐπιγῆρα οὐδ' ἔσσει senex, ac diei fatali proximus, atque silicernium & in limine senectutis. Non est quidem huius collationis vlla hic appositâ nota, sed quum dicitur, nullâ spe diuturnitas vitæ præsumenda; id profectò minùs Sextio, quàm cæteris faciendum suaderetur tali argumento, præsertim quum videamus continenter subiici, iam te premet nox, quod Græci dicunt, ἔσσει ἡσπέρησ τῆς πλάτῆς σὺν ἔσσει: quum

tibi valde instet finis vitæ: quam quidem propinquitatem Galenus libr. 5. de sanitate tuenda designat hac voce πῆμπελον, & Lycophron ὁ σαρ.

6 Sextius iam spe longioris vitæ deiectus inuitatur rursus ad præsentem voluptatem, argumento dissimilium: quòd ille possit in hac vita frui gaudio & lætitiâ, arbiter conuiuiorum & comotationum creati, solus Lycidâ potiri: non sic his omnibus à morte frui licebit.

7 Eodem à diuersis vocatur: non amabis postea Lycidam, sed iuuenes ac puellæ eum summo amore prosequuntur. Me quidem hîc & in aliis locis vehementer pudet talis pæderastiæ: quæ ὅτι παρὰ τὴν φύσιν ἀσκήτου ab omnibus silentio, ac multò quidem magis à Christianis prætereunda videtur, nec pluribus explicanda: dabis tamen mihi, caste Lector, facillè veniam huius interpretationis & similibus: quum intelliges illas huc à me adhibitas fuisse, non studio approbandi, sed vehementer detestandi & improbandi, vt & postea plenius ostendam: interea tamen ausim equidem affirmare, nihil esse tam vitio simile, quàm est hæc inuitatio Poetæ ad prauas voluptates, similis adulatoribus, quos ante omnia docet Plutarch. ἐν τῷ πρῶτῳ παιδῶν ἀγωγῆς sub finè, à consuetudine adolescentium remouendos: ἢ ὅτι ἐστὶν ὄντως ἐξολόστερον, ἢ δὲ μᾶλλον ἐξ ἑαυτοῦ ἐπιταχέζου τὴν νόσησιν, ὡς τῶν κολακῶν nullum est hominum genus adulatoribus persistens: neque, quòd citius iuuentur: em in perniciem dei præcipientem: vide ibidè praua illorum cōsilia & confer cū multis locis huius Poetæ: tu inde perspicias hunc auctorem cum summa cautione vt complures alios legendum.

Enarratio Grammatica.

1 AD L. Sextium.] Fuit L. Sextius Bruti perstudiosus, & in locum Augusti, vbi hic se cōsultu abdicarat, anno vrbs 730 subrogatus, vt Dio & Sigonius in fastis scribunt. Muretus tamen annotat eum gessisse cōsultum cū Cn. Calpurnio Pisone anno ab V. C. 721.

Soluitur.] Annuâ vicissitudine veris iam appetentis Zephyriq; spirantis & æquali temperie cæli laxantur, quæ rigore frigoris contracta fuerant & gelu obriguerant. Vis huius venti declaratur Georg. 2. v. 330. & lib. 1. Metam. v. 107. Grata autem vices veris sunt propter temperiem calidam & humidam rerum omnium procreatricem: vnde Grammatici putant vtramque vocem ver ac Venus ingenisse nomen: quòd ab illis omnia proueniant & nascantur: quòd quidem etymon Græco τὸ εἶν congruit ab εἶω emitto: quia tum terra edit omnia. Varro tamen paullo aliter notat ver: quòd tum virere incipiunt virgulta & tempus anni vertere se, nisi quòd Iones dicunt βῆρ fortasse τὸ βῆρ τὸ βῆρ: quòd non est dissimile etymo priori.

Fauoni.] Apocope est vel potius crasis gemini ij in vnum. Dicitur autem hic ventus Latinè à fauore vt Græcè ζέφυρος, quasi ζωνφόρος ἢ τὸ ζῶν φέρων, quòd eo flante vita quodammodo reddatur terræ. Alij tamen παρὰ τὸ ζέφω à feruore flectunt vtrumque; tam Græcum quàm Latinum. Græcè dicitur etiam ὁ ζέφυρος, à Plinio lib. 2. c. 47. Fauonium quidem ad septimum cal; Martij helidoniam vocant ab hirundinis visu. Idem à Plin. l. 16. dicitur genialis spiritus mundi, & à Lucret. genitabilis aura Fauonij, id est, ζέφυρος.

Machina.] Machinas hîc vocat phalanges & trabes rotundas, quib. naues vel subducuntur ad littus & nauale: vel inde deducuntur deuolunturq; in mare, οὐδὲν νεωκῆ φάλαγγες, φάλανγες, ὀγκοὶ καὶ ἔρματα μακρὰ. *Iliaδ. β.* Instrumeta helciarij, phalanges, puluini, lora quib. helcarius (quo nomine Martialis vtitur pro eo, qui in portu, & hinc in aridâ subducit & deducit naues) in unum suū trahen-

trahendi navigia exsequitur. Mito translationem vo- cis machinae ad dolos significandos, vt Graecae μηχανη, vnde Latina fluxit, ad technas & fraudes. Tempus au- tem commodum & incommodum navigationi desi- gnatur ab Hesiodo lib. operum & dierum, post ortum & occasum Vergiliarum, id est, ab ineunte vere vsque ad autumnum est comodum: toto autem interiecto tem- pore incommodum.

Carinas.] Carina est alueus & ima pars navis, dicta Graecè δρυοχώρα & ἑπιτομία: illud quidem ἑπιτομία τὸ πῶς δρυὸς ἔχει, quod e materia quercina constet: hoc verò à Gramma- ticcis, vt carina Latine, minimè notatur: nisi quod Isi- dorus tradit dici à currendo, quasi currina: sed defini- tur ab Hesychio τὸ κατὰ πῶρον τῆς νεώς: quae etiam est qui- busdam σείρα: tropin tamen Martialis lib. 12. vsurpat pro poculo vomitum post balnea excitante: vbi de ca- pratore alienae aenae Menogene loquitur.

Ac neq[ue].] Hōc Graecè dici potest, καὶ μὴτε νῦν τὸ βόσκυμα γαυεῖα τοῖς ἐπαύλοις.

Gaudet.] Gaudere videtur fluere à γαίμω, Gallicè 20 s'efgayer.

Prata. &c.] Vlpianus de verborum significatione do- cecit hanc vocem esse dictam, quòd ad percipiendum i- plius fructum se paret per se, nec ad id illi sit opus aliã re, nisi solã falce. Vox autem Graeca λειμῶν ab Eustathio definitur τόπος εἰς ὃν ὕδωρ λείβεται, locus, in quem aqua dif- funditur & destillat, pro quo riguo loco vulgò etiam di- citur βιβάδιον ἢ λείβηδρον.

Pruina.] Dicitur Isidoro à πῦρ, quasi purina, quòd fri- gus, vt ignis, vrat. Eidem ros à ῥόσος: sed Arist. lib. 2. de 30 mundo distinguit glaciem à pruina, Quòd glacies sit a- qua conferta à serenitate compactilis: pruina verò sit ros con- cretus, ac veluti ros semiconcretus seu pruina rosida. Ros est gurtula humida labens tenui concretionem tempore serenitatis. Dicta Festo quòd fruges ac virgulta ineunte praesertim vere, perurat liquefacta: sed puto πῶ ἔρσιω esse rorem non ita concretum.

Iam Cythera.] Hesiod. in Theogonia Venerem scri- bit sic dictam, ὅτι παρσέκυρσε Κυθήροις, id est, quòd appulerit 40 Cytheris. Sunt autem Cythera oppidum, & mons in Creta: de quibus sic Virgil. 10. Aeneid.

Est Paphos. Idaliūq[ue] mibi, sunt alta Cythera. Paullò tamen aliter Eustath. in Dionys. periegesin vers. 499. τὰ Κύθηρα, &c. Cythera insula est ad Cretam retinens etiam nunc appellationem. Causa autem, ut Venus vocetur ex Hesiodi sententia Cythera, est: quia Cytheris appropinquavit. Alij contra παρὰ τὸ κῆρυξ ab occultando: ὅτι κῆρυξ ἀποκρύπτει τὸν πόσον ἐρωτικῆς φιλίας ἐξηρημένον κέσθρ ἰμάσια, quòd cestum omnis amoris (ingulum dependens habeat in se ipsa occ- cultum. vnde nomen sic ἀκῆρυξ pro eo, quod omnis ve- nultatis & elegantiae videtur expers, quo vtitur Cic. E- pilt. 32. lib. 7. Tanta sax est in vrbe, vt nihil sit tam ἀκῆρυξ quòd non alicui venustum esse videatur. i. ciues tam hebeti sunt ingenio, vt inuenta putent venusta.

Imminente lunã.] Ex hoc attributo temporis quidam intelligunt diurnas & nocturnas choreas arbitris re- motis. Quod hic Venus ducere choros dicitur; illos Dianam exercere canit Virg. li. 1. Aen. v. 503. more Grae- corum, ἀσκεῖν χορὰς, & Georg. 4. agitare choros. Luna dici- tur Cicero 2. de nat. Deor. à lucendo, vt Graecè σελήνη 60 quasi σελάσνοναεία, ὅτι σελάσνονοντε, καὶ ἔννορον ἔχει αἰεὶ, quòd lucem & nouam & veterem semper habeat, discedens à coitu, no- uam; ad eundem veniens, veterem. Plinius vocat Lu- nam, molle & nocturnum sidus, & tenebrarū noctur- narum remedium. Tertullian. solatiū noctis.

Gratia decentes.] Numerantur tres Charites ab Hesio- do in Theogonia: quae Plutarchus est secutus in libello 70 περὶ τῶν μάλιστα τοῖς ἡγεμόσι θεῶν τον φιλόσοφον διαλέγεσθαι: quod

maximè decet philosophum cum principibus disputare. Nihil tantum parit gaudij, quantum beneficentia. Sapiens autem ille erat, qui Gratiarum ita nominavit; Aglaiam, Euphrosynem, Tha- liam. Laetitia enim & hilaritas amplior est & purior in benefi- cium conferente. Quamobrem multi saepe suffunduntur pudore, quum beneficium accipiunt: semper autem gaudent, quum bene- ficium praestant. Illis tamen tribus additur à quibusdam Peitho: pro tertia alij Pasithaen reponunt: quas Iupiter ex Euryne suscepit & posteritas etiam Eteocleas voca- uit, propterea quòd Eteocles primus omnium sacris il- lis coluerit: vt Scholiastes Theocriti scribit idyl. in scri- pto ipsarum nomine χάριτες ad hunc versum sub finem: 20 Ἐτεοκλέαι χάριτες θεῶν αἰ Μινυεῶν. Ορροῦνον αἰετοῖται. O Gratia dea Eteocleas: quae Minyeum Orchomenum Thessaliae oppidum amat. Ἐτεοκλέας θυγατέρας ἔφη τὰς Χάριτας δια τὸ Ἐτεοκλέα τὸν Κηφιστὴν παρὰ τὸν Ἰσσοῦτον. Eteoli filias Theocritus appellavit Gratiarum: propterea quòd Eteocles filius Cephisti primus illis sacra fecit. de Gratiarū laudib. inter alios lege Pind. 20 εἰδ. 14. Ολυμπ. Praeterea Seneca. de beneficiis, ait Charites esse Veneris comites: ex quo loco discas, quare tres sint: addunt alij eiusdem & Bacchi filias fuisse.

Quatiunt.] His verbis, terrā quater alterno pede, ter ean- dem pede pellere, libero pede tellurem pulsare significatur vel forma saltationis, vel eiusdem numerus, vt Virgilius loquitur, ludere in numerum qui locus est in Sileno:

Tum verò in numerum Faunosq[ue] ferasq[ue] videtis Ludere: tum rigidis motare cacumina quercus. Sic Odys. 3. ad cantum Demodoci, 20 Ἄ μιν δὲ κῆρυξ Προθήκαι ἱσάλο δαίμονες: ἀρχήμοιο Πέπληρον δὲ χέρου θεῶν ποτὶ. — Iam puberes saltationis perui iuuenes saltabant, Et quatiabant pedibus diuinum solum.

Sic Graecè li. 12. ca. 15. εἰς μέθω dicitur καὶ βαμῶειν χορὰν, calce grauari saltationis locum. Apertior est saltationis for- ma lib. 1. Argonaut. Apollo. ad vers. 2. Εφιδί, ἀστὴ ἠΐδεο. Φοίβω χορῶν, vbi quinq[ue] versus & hemistichion cōsumun- tur, quorū est interpretatio: Argonautae sic ad citharam Orphei aquam maris insanientē remis secabant: vt iu- uenes, qui choros agitant Apollini vel Delphis, vel in Ortygia vel ad aquas Ismeni fluij Boetici, numerosè citatis pedibus quatiunt solum vna serie ad Citharam circūaram, vbi obiter notes, τὸ ῥίσειν τὸ πέδον πύθεοισιν idē sonare atq[ue] σφοδρότερον τῶν γλῶσσι ποτὶ πύειν, τῶ πῶν, χροτέων, ve- hementius terram ferire pedibus alternis, verberare & pulsare.

Cyclopum.] Varia est apud scriptores Cyclopum ori- go: primūm Hesiodus scribit in Theogonia eos caelo & terrā natos.

Γείνατο δ' αὖ Κυκλώπας ἑσπέρσιον ἠΐτε ἔχοντας Βρόντιω τε Στεροπῶ τε καὶ Ἄργῳ δειμόθυμον Οἱ Ζεὺς βρόντιω τ' ἔδοσαν τὰ δέξαστε κεραυνῶν ὄντας. Genuit autem Cyclopus fortissimum cor habentes & Bronien & Steropen, & Argem violento animo pradtum; Qui Ioui tonitru ministrarent, & fulmina pararent: illa sunt Cyclopu nomina, quorum ratio simul cum descriptione mune- rū redditur à subministrando Ioui tonitru, quod Bron- tes sonat: fulmine, quod Steropes: fulgeris celeris, quod Arges ἀκνήθης, raptim emicans & decidens: hoc postre- mum aliter nominatur à Marone lib. 8. Aeneid.

Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro, Βρόντεςq[ue] Στεροπέσq[ue], & nudus membra Pyramon. Quod vltimū nomen certè tractum ab incude & igne est: quòd faber ille nunquā ab incude calente discedat fatigatus. Nam ἀκμῶν concisè dicitur ab ἀσπρῆσι & κῆ- μνον tellus: quod solet integrè pronuciari ἀκμῶν, quia nullis ictibus contudentium grauetur & fatigetur. ab Ouidio etiam 4. Fast. Aemonides vocatur. Alij deinde volūt Cyclopes fuisse Neptuni filios ex Amphitrite, & in Creta primū ferrariā exercuisse: quū tamē Homerus scribat

feribat fulmen Iouis à Vulcano fieri in caelo. Alij denique dicunt illos fuisse populos Siciliae barbaros atque immanes praedatores: qui postea Leontini dicti sunt, vt Eustathius in Odyss. & i. in quo posteriori lege fabulam Cyclopi, & Plinium lib. 7. cap. 2. & lib. 3. cap. 8. Notatio autem Cyclopi paullò post nomina loco Hesiodi citato subiicitur.

Μαυδ & δ' ὀφθαλμὸς μέσῳ ἐπέκειτο μετώπῳ.
Κύκλωπες δ' ὄνομα ἴσαν ἐπάνυ μῶν, ἔνεκ' ἀρετῆ φέρον.
Κυκλωπεὶς ὀφθαλμὸς ἔστι ἐπέκειτο μετώπῳ.

Vnus autem oculus in media situs erat fronte: asseruerant inde cognomen sibi, quod in ipsorum fronte, instar circuli, oculus insisteret: vnde conflatur vox κύκλωπες à duobus κύκλωπες in vnum contractis. Itaque penultima extenditur & naturâ & crasi: vnde possent etiam κυκλωπες vocari: quales in Scythia memorantur fuisse Arimaiphi nomine linguae patriae, ex Ari. vno, & Maspo, oculo, de quibus lege varias Mureti lect. lib. 12. cap. 8.

Vulcanus.] Vulcanum discimus à Theogonia Hesiodi filium Iouis & Iunonis fuisse, & Aglaiam Gratiarum natu minimam duxisse vxorem: alij tamen affirmant Vulcanum fuisse Caeli & Vestae filium, ac Veneris maritum. Verum illam Theogoniam Iouis, Palladis, Vulcani, Iunonis, Vestae quidam referunt εἰς τὴν μέγιστον οὐρανὸν καὶ φυσικῶν, ad considerationem rerum sublimium & naturalium: nam ex Ouidio intelligunt Vestam nihil aliud esse, nisi meram flammam. Eidem est tellus Vestaque numen idem. vnde vapores crasi excitantur, quos Iuno, id est aer, recipit: receptos Vulcanus paullatim extenuat: extenuatos Iupiter, id est aether, incendit: vnde fulmina & fulgetra exsistunt. Pallas autem, quae creditur à cerebro Iouis nata, puriorem & subtiliorem aetheris partem occupat. Vulcanum etymo Latino Seruius in lib. 8. Aeneid. dici putat, quali Volcanum, volitantem per aerem, qualis est ignis à nubibus erumpens, & fulgur inde cadens: ad quod alludit fabula de Vulcano in terras praecipitato à Ioue propter deformitatem. Ratio autem τὸ ἦφαιος est Phurnuco ἀπὸ τοῦ ἠφθαί, ab incendiendo ducta: vt etiam Latine τὸ Μυλκίβερ, à demulcendo & molliendo ferro. Sed Platon in Cratylò putat τὸ ἦφαιος dici à praefectura lucis.

Myrto.] Haec planta Veneri est sacra, vt apparet ex Eclog. 7. Formosae Myrtus Veneri: & Romae fuit myrtea Venus. Huic autem sacra, vel quia plurima nascitur in litore maris, à cuius spuma fingitur nata Venus: vel quia muliebribus morbis medetur, vt Seruius etiam annotauit in vers. secundo Georg. - solido Paphie de robore myrtus. Ex ea, sicut etiam ex aliis floribus ad excitandam voluptatem coronas suadet neci, & coniuuarum capiti imponi, fortassis etiam ἀπὸ τοῦ τὴν οἶνον φλυγίαν, ad vinolentiam abigendam, quod Dioscorides tamen fructus eius epoto succo tribuit. Myrtos autem vox est Graeca facta, sed lingua communi μυρτίνα, Attica, μύρτινον dicitur: de qua lege Theophrast. lib. 1. cap. 5. Dioscoridem libr. 1. cap. 156. vbi quoque dicitur ὁ οὖν ἦφαιος χλωρὸν μύρτινον χυλόν, succus viridium myrtozum. Ode tamen 29. huius libri dicitur pulla myrta, id est, subnigra μέλαινα. Praeterea Suidas scribit, ὅτι μύρτινον ἐστὶ φανούτο οἱ ἀφροντισ. De his quoque Plinius lib. 15. cap. 29. & 25. scribit, ouantium quondam, quin & triumphatum à myrto coronam, & Romae ante aedem Quirini myrtum duplicem fuisse, alteram patriciam, alteram plebeiam, mirabiliter Reipub. motus securas, vt patribus vigentibus, patricia: contra plebeiis potentioribus, plebeia vigeret: vnde interpret Aristoph. & Suidas appellant μύρτινον τὰς, τὴν τῆς ἀρχῆς ἐπιδουλωτάς, imperium affectantes.

Lucis vmbrosis.] Quos Plutarchus vocat in Numa νεφέας σκιεῖς. Varro lib. 5. de lingua Latina scribit lucos à

luce dictos, propterea quod ignis sacrificiorum illic sepe solitorum, illam arborum opacam densitatem illustraret; amissa enim luce, id est libertate cultus Lucarium festorum institutus est: quum Romani victi à Galis & fugientes in praelio ibi se occultarunt, ait Festus. Ideo à Graecis definitur λόχμω σὺμφυλῶ τῶ πῶ ἢ κρυφῶ ἢ δασύαν ἕλκω ἔχων, ὡς ἐλλοχῆσαι locus confitus vel occultus arborum densitate, vt illic in insidiis delitescas.

Fauno.] Faunus dicitur à Dion. Halicarnasseo fuisse rex Aboriginum à Marte & Romae cultus, vt Pan in Arcadia, tanquam patriae Deus, & Poetis amicus: alij tamé putant Faunos eisdem esse Latinis, atq; Satyros Graecis: sed horum Patrem Picum fuisse ex Mar. 7. Aen. initio: illorum verò Saturnum. De Fauno & Pico lege Plutarch. in Numa. Praeterea Aristot. auctor est haec numina; Nymphas, Satyros, Faunos, Panas, & huiusmodi tantum mille annos viuere. Faunos autem à fando dictus est Varroni lib. 6. de ling. Latin. & Seruio in Aeneid. 7. vers. Hunc Fauno & Nympha, &c.

20 Postea agnam.] Quidam legunt agnâ & haedo, ac reputant ex antecedente: Immolari sibi agnâ siue haedo poscat, neq; id sine auctoribus: primum Virgil. Quam faciam vitulâ pro frugibus, ipse venio: Deinde Varrone lib. 5. de lingua Lat. Flamen Dialis agnâ Ioui facit. Immolare est Festo molâ, i. farre molito, & sale inspersam hostiam sacratè, quae tum velut maesta, i. magis aucta dicebatur: qual. Cic. 2. de nat. Deor. Pythagoram vti solitum cum in Geometria quiddam noui inuenisset.

Tabernae.] Hoc videtur sumtum ex Ode 7. Neme. Pindari, ἀφ᾽ οὗδε πενήχρῆσε δαυάτω ἀπὸς οὐμα νέουται, tam diues: quam pauper ad tumulum mortis tendunt: Tabernae autem sunt ruguria humilesq; caesae ex asserculis constructae quibus clauduntur & teguntur. De hac voce sic Donatus in Adel. Act. 3. Scen. 3. vers. — Credo abductum in ganeum aliquod — Veteres ganeum meretricum tabernam dixerunt ἀπὸ τῆς γᾶς, τὸ πρὸς τῆς γῆς, quod ipsa sit in terra, non vt coenacula superius: vnde & taberna quasi trabena metathesi literae r, à validioribus dicta trabibus, quibus superiora suspensa sunt. alij malunt dici à tabulis. Vlpian. de verborum signif. vt notatio sit à materia qua clauditur taberna.

4 Vita summa.] Sic adulatorum illi apud Plutarchum in Dialecticis citatum vitam definiunt: ἡ γὰρ ζωὴ οὐκ ἔστι βίος, sed punctum temporis est tota hominis vita: quod licet verissimum sit, non eo tamen esset abutendum ad violandam cuiusque existimationem.

5 Fabula manes.] Manes definiuntur animae corporibus solutae, quae nondum sortitae sunt μεταμύζωσιν Πυθαγορᾶ, id est, migrationem in alia corpora, ex sententia Pythagorae. Ideoque sumuntur interdum pro sepulcro, vt Satyr. 5. Persij, quae bona ex parte est imitatio huius loci:

Indulge genio: carpatius dulcia, nostrum est

Quod viuus: cinis & manes & fabula fies.

Vive memor lethi: fugit hora: hoc quod loquor, inde est.

Interdum etiam pro penis inferorum. 6 Aeneid. &c.

Quisq; suos patimur manes. Sic Cic. 1. Tuscul. & pro Cluentio, & 4. Catil. vt hic Poeta, existimat sermonem de penis inferorum & manibus fabulam. Itaque haec locutio valet fabulosos manes, & est antithesis ac potius antithesis substantiui pro adiectiuo. Dicuntur autem manes quibusdam, quod per omnia manent & permeent. Idem affirmat Seruius Aeneid. 5.

Aggeritur tumulo tellus, &c. Manes sunt animae, quae egressae corporibus nondum alia intrant corpora. Sunt autem maximae & dicuntur per antiphrasin: nam manum bonum; vnde & mane dictum, vt Eumenidas: Parcas, bellum, lucem. Alij manes ducunt à manando: nam

ad quamlibet molem vel deiciendā, vel quolibet modo dimouēdam: sed in *Carinas* ex mēbro integra nauis.

^d Videtur duplex tropus: prior enim est synecdoche generis pro specie: quia officina est locus, vbi quodlibet opus efficias: sed hic intelligenda est præcipue ætaria vel ferraria officina, quā Homerus vocat *Odyss.* θ. propriē. Βῆρ' ἰάν' ἰσ' χαλκείονα — Vulcanus *perrexit ire in officinam cuforiam.*

Dicitur etiam τὸ χαλκείον. Posterior tropus est metonymia loci pro operis & fabris, quos Vulcanus vrget, ut instent operi, hoc autem modo verbum vrendi interpretor per metaphoram: quanquam ego quidem posse etiam sumi propriē videam.

^e Hæc vox in principio vtriusque sententiæ repetitur per anaphoram.

^f Summum videtur à pedicis, quibus feræ implicantur & excipiuntur: latius tamen transtulit Donatus, in *And. Act. 3. Scen. 5. Pamph. me tuis consiliis miserum impeditum esse? D. at iam expediam. Expeditus est propriē, ait, qui ita pedes habet illigatos, ut progredi non possit: sed hic ad negotium retulit, id est, transtulit, & bene ad impeditum, expediam retulit, id est, opposuit: hic verò ad redimicula capitis transtulit.*

^g Synecdoche singularis pro plurali, qualis est: acer Romanus pro acres, & hic pro floribus.

^h Meronymia effecti ad significandam efficientem, quæ pallidos homines reddat. Sic Seruius interpretatur *Georg. 1. pallidus Orcus.* Pluton Deus inferni dicitur

pallidus, quia pallidos facit: sic 8. *Æn. securi latices.* Præterea est *πάλιν* ad mitemdam Sextio opinionē, quam de vita longa habebat. Reliqua autē verba huius versus videntur allegoriam constituere ex metaphoris ab hostibus sumtam: qui fores ædium tam magnificarum, quàm humilium casarum confringunt ad dominum illarum opprimendum. Sensus igitur erit: mors perinde inuadit & interimit diuites atq; pauperes: quibus omnib. sine discrimine ac peræq; est occumbendū.

ⁱ Hoc etiam traductum à ratiocinatoribus, qui addendo, subducendo, multiplicando, & partiendo summam eadem faciunt multarum partium, ac breui spatio carthæ comprehendunt. Eodem tropi genere, aliunde tamen sumto Pindarus *Πυθ. ἠδ. η.* ad finem notat vitæ breuitatem, quum homines vocat *ἑφ' ἡμέρας, καὶ σκιάς ὀφθαλμοῦ, vnius diei & umbra somnium.*

^k Simili metaphorā nox pro morte dicitur, cuius nox & somnus sunt quædam imagines, qualis est illa *Ode 28. huius libri.*

Nos omnes vna manet nox, Et calcanda semel via lethi, Virg. In aeternam clauduntur lumina mortem.

^l Synecdoche generis pro Orco tanquam carcere perpetuo.

^m *Iuuentus* per metonymiam ætatis adiectæ pro subiectis iuuenib. qualis fuit antè *Od. 2. audiet rara iuuentus.*

ⁿ Hoc verbum est translatum à balneis temperatè calidis, pro; qui nunc à iuuenibus amatur, & paullo post exitum illius ex ephebis amabitur à puellis.

O D E V. A D P Y R R H A M.

Theticum.

Deplorat & lamentatur miseram amantium Pyrrham sortem & statum, à qua ipse, vt ab atra voragine creptus, donaria suspendit Neptuno maris Deo.

^a *Vis multa gracilis te puer in*
^b *rosa*
Perfusus liquidis vrget odoribus
Grato Pyrrha sub^c *antro?*
Cuiquam religas comam
Simplex^d *munditiis?*^e *heu quoties fidem*
Mutato^f *q; Deos flebit, & aspera*
& Nigris^h *æquora ventis*
Emrabitur insolens,

*Qui nunc te fruitur credulus*ⁱ *aureâ:*
^k *Qui semper vacuam, semper amabilem*
³⁰ *Sperat, nescius*^l *aura*
*Fallacis*³ *Miseri, quibus*
*Intentata nites:*⁴ *me tabulâ sacer*
Votiuâ paries indicat vuida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris^m *Deo.*

Analysis Dialectica.

Hæc Ode instituta est ad præscriptum nostri Poetae de materia & argumento Lyricorum maxime proprio, quod traditur in Epistola ad Pisones: *Musa dedit fidibus, &c. & Iuuenum curas, & libera vina referre.* Theticum autem eiusdem demonstratur loco effectorum, & ita concluditur: amantes Pyrrham sunt miseri: Quidam adolescens illam amat: Horatius quoque idē fecit: vterque igitur horum est miser. Huius argumentationis assumptio præcedit bipartita, de adolescente prius, ac de Poeta posteriùs: Prior quidem pars variis adiunctis, subiecto & effectis amplificatur: quod adolescens gracili & junceo corpore sit, fertis roseis redimitus: oleat vnguenta: candore flauæ comæ capiat: illam in loco ameno amplectatur, *ὅσ' εἰν ταύτῃ ἀντιέδοι λιπαρὸν ποίσιον*, vt huic scorto esset oblectamento: Quæ circumstantiæ huius adolescentis deberent plurimum valere ad adaugendum & firmandum Pyrrhæ animum in ipsum: quod dum non fit, immanitas & perfidia mulieris notanda fuit.

² Hinc remorâ & allegoria & affectu exclamationis legitur complexio. Iam superiora argumenta fuerunt voluptatis & lætitiæ, sequentia sunt tristitiæ eodē

tamen pertinentia: q. hic amator prorsus omnino deiectus priori spe perpetui & constantis amoris, fidei & humanitatis in se, queretur aliquando mulieris inconstantiam, perfidiam & sequitiam. Seq. ea solet esse amantium miseria, sicut Thrato Terentianus dicit de se Eunuch. *Act. 5. Sc. 9.* vt quantò minus spei est, tantò magis ament, ac sæpè ad insaniam vsque perpetuam adigantur, quod nunquam exemplis caret.

³ Est hic sententia propositionis de miseria Pyrrham amantium.

⁴ Pars altera assumptionis est de Poeta, qui mores & rethnas meretricias expertus, & deinde iam seruatus Diis persoluerit donaria liberationis. Poeta non tam profectò studuit hic sanare vulnera turpia amoris, quàm Pyrrhæ meretricis, qui cum prius sibi fuerat consuetudo, perfidiam vindicare. Veruntamen demus, instructionis nostræ gratiâ, illud magis, quàm hoc propositum ipsi fuisse: vt vagos concubitus, sicut ipse loquitur, improbaret: summa quidem certè φιλοκαλία & φιλανθρωπία est hominis tali periculo iam defuncti, alterum ab eodem & à turpitudine fortiter arcere, in quo prius ipse fuerat versatus: fert enim natura, vt eis

Austro flante mare ceruleum fieri: Aquilone, obscurius, a-
triusque: propterea quod Aquilo minus mare perturbat:
omne autem, quod tranquillius est, atrum esse videtur.
Denique color maris apparet pro ratione venti mo-
uentis.

Insolens.] Ponitur hic absolute pro inexperto & im-
perito blanditiarum meretriciarum & fraudum. Præ-
terea in syntaxi huius vocis dicitur insolens belli, iniu-
riæ, malarum artium, qui non est his affluens aliis
pro arroganti & superbo.

Vacuum.] Potes ira explere ellipsim: vacuum ab omni
alio rivali & amatore non occupatam.

Aura fallacia.] Aura hic pro vento, vt Virgilius di-
cit, *auras affirare*, & Lucretius *impelli ventis*: Gallicè
agitè de vents. Fallere autem Varroni à fando deflecti-
tur, vt fallacia verbis & ore fiat, vt dolus re atque factis:
est igitur hic fallacis, mutabilis & inconstantis: malo
tamen vel cum Iosepho Scaligero *πυρρὸν τὸ φήληξ* dedu-
cere fallax, vt fallo *πυρρὸν τὸ φήληξ*, à *πῦρ*, à decipiendo (*κρείως*
μῦθον φήληξ ὁ ἦδη σακκῆρος: καὶ πύρρον: ὁ δὲ ὄψιν πεπίστεως ἔχων,
ἄωρον: ὁ δὲ καὶ μήποτε φήληξ τίς ἐστὶ δὲ ἀπατάων καὶ ἄδδμενος πῦρ
ὄψιν εἰς βρωσίν. Hæc annotauit Scholiastes in comœdiam
Aristophanis de pace sub finem ad hæc verba chori
πόντε φήληξ ὄψιν οἰομένοντα, hanc sic ut aspiciens turgentem.
Proprie igitur ficus adhuc dura & intempestiua, præ se quidē se-
rens maturitatis speciem, est tamen immatura, ne qua ficus aliquā-
do fallax aspectum mentiendo ad usum decerpta. Hic ergo fru-
ctus maturitatem ementitus dedit his tam Græcis,
quàm Latinis vocibus fallaciæ usum, vel cum aliis de-
flectere, *ἐπὶ τῷ σφάλλειν*, quod est euertere, & vt quis aber-
ret ac frustretur, efficere.

Intentata.] Id est, non spectata & cognita, vel potius,
artes ipsius & technæ nondum satis exploratæ. Aliàs
gladij intentati, mors intentata, ab intento frequentati-
uuo, verbi intendo.

Tabulâ.] Ellipsis est præpositionis in, vt sit, paries fa-
cer indicat me suspendisse vestimenta vuida in tabula
voriua potenti Deo maris. Qui autem fuerant erepti ex
aliquo ingenti periculo, vel labore vel metu defuncti,
aliquod insigne suarum miseriarum monumentum
confueuerant illi Deo, (vt gladiatores gladios, pugiles
cæstus, serui catenas, nautæ naufraga nauigia, equites
lanceas & equos cataphractos, pueri bullam Penatibus
& Laribus, lumentes togam virilem, virgines nupturæ
puppas, Veneri,) indumenta sua tanquam anathema-
ta & donaria Deo seruatori consecrare in ipsius tem-
plo vel alibi, sicut Virgilius *Æn. 12.* scribit.

Fortè sacer Fauno solius oleaster amaris
Hic steterat, nauris olim venerabile lignum:
Seruati ex vndis vbi figere dona solebant
Laurenti Diuo, & nos as suspendere vestes,

sicut hic ipse Poeta *Sat. 1. lib. 2.* — *Quo sit vt omnīs*
Voriuâ pateat veluti descripta tabellâ Vita senis —
Hic vuida, valet humida & madida. In hac autem vori-
ua tabula suos casus depictos videbant, qui ex voto pe-
niculis erepti fuissent.

Explicatio Rhetoricâ.

Genus metri est tricolon tetra-strophon, cuius pri-
mi quique bini versus sunt Asclepiadei; tertius 6o Deo.

Pherecratius è spondeo, dactylo, spondeo; quartus est
Glyconius, de quo 3. Ode, & de duobus primis in pri-
ma.

^a Est *αιαχόινος* per dialogismum cum Pyrrha: ex
qua postquam interrogando & consultando intelle-
xit pulchrum esse adolescentem, qui tum ipsius esset a-
maror, sortem illius quàm maximè per exclamatione
miseratur, vt ad meretricias artes inexperti. Hæc du-
plex orationis conformatio non mediocrem adiungit
10 Ode gratiam: vnde mihi videtur lectio vulgata reti-
nenda, vt genus dicendi magis *παθητικόν καὶ ποιητικόν.*

^b In rosa primum est metonymia materiæ pro vn-
guento è rosa facto: deinde multitudinem rosarum &
florum bene olentium ex vnitare per Synecdochen
intelligit.

^c Synecdoche est generis pro ganeo, lupanari &
scortorum prostibulo.

^d Iam obiter monuimus in Grammaticis hoc ser-
monis genus *ειρωνικῶς* melius explicari posse

20 ^e Exclamatio est comiserantis, & subiectio interro-
gationis, tanquam diceret: heu quoties ille flebit, qui
te nunc fruitur.

^f Synecdoche generis pro Venere & Cupidine, qui
initio fauent amatoribus, sed ad extremum aduersan-
tur: vnde Lucanus:

O faciles dare cuncta Deos, eademq; tueri difficiles.

^g Metonymia effectorum est pro efficientibus cæ-
lum nimbolum, tenebricosum & noxium. Simili tro-
po Homerus dicit: *μελαίνως ὀδυίας, ὡς ἔδωκε μέλαινα*, quod, vt
30 Eustathius ait: *κατάγουσιν εἰς σκότον, detrudunt in tenebras &*
mortem.

^h Allegoria est è continuis Metaphoris, per simili-
tudinem maris tempestate commoti cum periculosis
artibus meretricis, moribusque prauis Pyrrhæ, vnde
qui potest emergere, solet dicere cum Chærea Teren-
tiano *Act. 5. Scen. 9.* Eunuchus: *Meo fratri gaudeo amorem*
esse omnem in tranquillo: vbi notat Donatus, *bene in tran-*
quillo: quia mari & tempestatibus amica mobilitas & instabili-
tas comparatur, & hunc Poetæ locum subscribit. Longè
40 autem aliter Poeta prædicit huic adolescenti euentu-
rum, atque Phædræ euenit, quum ipse tandem Pyr-
rhæ animum in se postea sentiet superbiâ exacerbata-
tum: quod, vt inexpertus amator, vehementer mirabi-
tur.

ⁱ Metaphora à metallo omnium maximè pretioso
& cupito, pro carissima, pulcherrima & omnium mu-
lierum liberalissima: vel quæ referat speciem & inte-
gritatem aurei seculi. Simili tropo Synesius epist. 23,
Græcè dicit: *τὰ πύρρα χρυσῶν.* Item *ἦδ' ὅ χρυσῶν, ἐπι χρυσῶν*
50 *pulcros liberos, eximios mores, aurea carmina & diuina.* Deni-
que *Ἀφροδίτη χρυσῶν, aurea venus.* Sic aurea Phœbe. i. pul-
cra Seru. 1. Georg. Sic Pindarus *ειδ. η. Ολυμπ.* certamina
vocat *χρυσῶσι φανα*, pro *κρυσῶσι φανα*, non enim ex auro, sed
ex oleastro coronæ neciebantur.

^k Anaphora est in, qui, repetito.

^l Continuatut eadem allegoria de variabili amore
scorti, qualis est ventus suo flatu sonum vocis referens,
iuxta etymon *fallacis* superius:

^m Synecdoche est generis pro Neptuno mariæ

ODE VI. AD AGRIPPAM

Theticum.

Suadet res Agrippæ præclaras à Vario Poeta, non à se, describendas esse.

^a Scriberia

S^a Cribèris Vario fortis & hostium
Victor, Meonij carminis^b alite,
Quam rem cunq; ferox nauibus aut equis
Miles te duce gesserit,
² Nos, Agrippa, neq; hæc dicere, nec grauem
³ Peleida^c stomachum cedere nescij,
Nec cursus^d duplicis per mare Vlysei,
Nec seuam^e Pelopis domum,
Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Imbellisq; Lyræ Musa potens vetat

Laudes¹ egregij Caesaris & tuas
Culpâ deterere ingeni.
⁴ Quis Martem tunicâ t. Etum adamantinâ
Dignè scripserit? aut puluere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydidem superis parem?
⁵ Nos conuiuia, nos praelia virginum
Scctis in iuuenes unguibus acrum
Cantamus, vacur: siue quæ^m urimur,
Non prater solitum leues.

10
Analysis Dialectica.

Præcipuum suasionis argumentum videtur è loco dissimilium sumtum, quod tu potes hoc modo enūciare & iudicare: Varius est idoneus Poeta rebus Heroicis ac grandibus scribendis: Horatius tenuis est, nec eiusmodi, qui id præstare conetur & possit: Varius ergo id dignè scribere aggrediatur. Hæc est summa huius Od. Quod autem Hor. proficitur hic non sibi esse par ingenium magnitudini Victoriarum à Cæsare & Agrippa partarum, vt illas dignis queat versibus celebrare, sed has partes modeste Vario mandandas suadet: equidem inde variam facio coniecturam, aut Agrippâ subindicasse id se velle, & Horatium, postquam idem subolscessisset, *αὐτὸς τὰ μὲν ἴσθαι* quadam anteuertisse mandatum & postulatam, aut ad præceptum modestiæ respexisse: quo quidem monentur omnes, vt quantò quis virtute aliquâ præstiterit aliis, tantò summissius se gerat: aut veritatem exercitationis suæ, vt quibus in rebus exercitatus est quisque maximè & versatus, in eas incumbat studiosè, sicut rectè Aristoph. in fabula Vespis præcipit: *ἴσθαι πρὸς τὸ ἄριστον ἐὶ δὲ τὴν ἀρχὴν*. Quam quisq; nouit artem, in ea se exerceat. Sic Cic. lib. 1. Tuscul. Græcum versum fecit senarium iambicum Latinum: quam præcipiendi rationem ipsè Auctor sequitur hic reuera. & in Epist. 1. lib. 2. ad Augustum consilio.

*Nauem agere ignarus nauis timet: abrotonum agro
Non audeat, nisi qui didicit. dare: quod medicorum est.
Promittunt medici: tractant sabrilia fabri.*

Sicut etiam in Epistola ad Pilones præscribit,
*Sumite materiam vestris qui scribitis, aquam
Viribus, & versate diu quid ferre recusent,
Quid valeant humeri.*

Ita ferunt Virgiliam fecisse, quod, quum numine Musarum nondum plenè afflatus inchoasset res præclare ab Albanis regibus gestas, illud onus, vt suis viribus impar & intolerandum, deposuerit. Pari examinatione virium Propertius Augusti gesta celebrare maiestate carminis Heroici lib. 3. Eleg. 7. Mæcenati hortanti,
*Quid me scribendi tam vastum mittis in aquor?
Non sunt apta meæ grandia vela rati.*

recusauit: aut deniq; voluisse splendorem & amplitudinem rerum à Cæsare & Agrippa gestarum illustrari hac dissimilitudine vtriusque Poetæ, & eadem operâ maiestatem & sublimitatem orationis Variianæ simul prædicari: quod postremum mihi videtur magis probandum.

Protalis comparationis tetrasticho priori continetur, vbi Varius describitur ex adiuncta maiestate styli Homericæ, & è subiectis siue in bello nauali, siue in terrestri describendo.

² Antapodosis hæc constat ex distributione triplicis materiæ similis huic præfenti, quam non ausit suscipere scribendam. Hic obiter Augustum & Agrippâ & res ab vtroq; gestas facit pares principib. Græcorum, Agamemnonis, Achillis, Aiæcis, & claris ipsorum factis, non sine magna vtriusque laude: Qualis fuit Ilias de

implacabili ira Achillis, & Odyssea de erroribus vagæ navigationis, quos pertulit Vlysses, in militiam proficiscens, & inde domum rediens: non tamen constant satis errores profectiois, vt illi reditiois: quales etiam fuerunt Tragediæ de crudelitate Tantali & posterorum, cum à multis Græcis, tum etiam ab ipso Vario scriptæ.

³ Ætiologia est huius *αὐτὸς τὰ μὲν ἴσθαι* ex efficientib. causis duabus, pudore & Musa lyræ suam moderatè, quæ suâ imbecillitate veratur tantum munus cantandi præclara Cæsaris & Agrippæ gesta sustinere. Ita Cic. in Orat. pro P. Quintio modeste magis, quàm verè vires ingenij sui extenuabat: nam quantæ fuerint, vt illè nostri Poetæ, omnibus notum, testatum & manifestum erat.

⁴ Existimo octo sequentes versus, vbi collatio parium continetur, Prolylogismum quædam & approbationem esse superioris dissimilitudinis: quæ ita esse Lector facile iudicabit, si remoto schemate pronunciet, & quod interrogatio postulare videtur, subiiciat sic: non minus Poeta bonus, qualis est Varius, res Heroicas & sublimes dignè scribet: quàm ego amatorias & humiles canam. Propositio horum parium dilatatur, alterâ distributione triplicis materiæ de laudib. Martis, Meriones, Diomedis: quibus facta vtriusque Cæsaris & Agrippæ stylo videntur exæquanda.

⁵ Apodosis eiusdem declaratur diuisione argumenti è subiectis in conuiuia, cōpotationes, saltationes, iocos, & pugnas adolescentum & puellarum incruentas quibus decantandis suū stylum & operâ locaturus est.

⁶ Approbatio redditionis est ex efficientibus cantus: quæ sunt abundantia oris, & vsitata amandi leuitas atque inconstantia.

Enarratio Grammatica.

Avgustus, vt initio li. 1. Cornel Tacitus narrat, M. Agrippam ignobilem loco, bonum multriâ & victoria socium geminatis Cōsulatib. extulit: mox defuncto Claudio Marcello generum sumsit. Ab eodè Historico citatur oratio Senecæ, quæ Neroni studuit persuadere, vt sibi liceret omnem fortunam resignare, vbi hæc fit mentio Agrippæ & Mæcenatis: *Ataus tuus Augustus M. Agrippæ Myrtenense secretum, C. Mæcenati Vrbe in ipsa velut peregrinum otium permittit: quorum alter bellorū socius, alter Romæ plurib. laboribus iactatus, ampla quidem, sed pro ingentibus meritis, præmia acceperat. Eundem describit C. Vell. Paterculus 2. Vol. præcipuâ scientiæ militaris laude. Præfatus est, inquit, M. Agrippa naualibus certaminibus atq; exercitationibus, virtute nobilissimus, labore, vigiliâ, periculo inuictus, parendiq; sed vni scientissimus: alius sanè imperâdi cupidus, per omnia extra dilationes positus, consultisq; sacra adiungens. Res ab hoc gestas lege apud Appianū 1. 5. de bel. ciuil. Oros. l. 6. c. 15. de quo vide etiam Suet. in Augusto c. 63. & Dion. l. 48. vbi dicitur M. Vipsanius Agrippa: in qua voce Græcè reddenda *ἄλκιμος* non *βέλτιος*, vtitur diphthongo, non β, quo nō potest Græcè sic exprimi sonus τὸν *αυ*, vt Hebraicè & Latinè, sicut Apologeticum Huralthospitaliorum pro*

vetere ac germana linguæ Græcæ pronunciatione rectè docet. Præterea Plinius scribit Agrippam inuenisse nomē ab ægro ac difficili partu: sed generalius idē dicit Agellius li. 16. c. 16. & paulò aliter: *Agrippa sunt appellati vocabulo ab agritudine & pedibus*. Reliqua ibi lege de forma situs & editionis in lucē: Idem in Polyhist. Solin. c. 4. ac præterea in Agrippa exemplum felicitatis, nō tamen inoffensæ. Huc accedat quod Sen. Epist. 94. scribit: *M. Agrippa vir ingētis animi, qui solus ex his, quos ciuilia bella claros potentēq; fecerunt, felix in publicum fuit, dicere solebat, se multū huic debere sententiæ, Concordia res parua crescunt, discordia maxima dilabūtur, hac se aiebat, & fratres & amicū optimū factū.*

Scribēris. Quidam hic legunt *dicēris Varo &c.* Et certè ad rem Heroicam appositè: tum quia materia Epicorū Poetarū propria hic memoratur: Imperator, Dux, Miles, Clasis, Equus, Victoria. Ita hoc verbum aptè exprimit illud Græcum *ειμί*, & *έπος*, magniloquū, & vt Horat. alibi loquitur, Epos forte: tum etiam quia Virg. eo utitur li. 2. Georg. initio ad vers. *Cui non dictus Hylas puer?* atq; a deō simili Antiptosi, sicut Seruius annotauit, & ad confirmādā talem syntaxin hoc principiū assumit, pro, a quo? & a Varo. Cuius canendi nobilis artifex Varius erat Homeri æmulus: non tamē improbo, *scribēris*, quo hic ipse in simili materia utitur, vt *scriptor belli Trojani* ab eodem Homerus dicatur. Atque quanto amore & Horatium & Varium amplexus sit Augustus & amplissimis muneribus auxerit, sic Epist. 1. lib. 2.

*At neq; dedecorant tua de se iudicia, atq;
Munera, quæ multa dantis cum laude tulerunt
Dilecti tibi Virgilius Variusq; Poeta.*

Hic similis est *ειμί* pro, dilecti à te, huic, *scribēris Varo*, pro, a Varo, vt quidam legunt in casu dandi: non autem est hellenismus, vt quidam putant, Æneid. 1.

Per medios miscetq; viris, nec cernitur vlli, id est, ab vilo. Præterea notitia nostri Poetæ fuit Mæcenati operā horum duorum, vt ipse scribit Sat. 5. & 6. li. 2. Sermonū:

— *Optimus olim*

Virgilius, post hunc Varius dixere, quid essem.

Hunc quoq; Varius Virg. semper appellat Varum, vt Ecl. 9. *Nam neq; adhuc Varo videor, nec dicere Cinna digna, sed argutos inter strepere anser olores.*

Hic tamen Seru. legit Varo, quē dissimilitudine artis distinxit à Quintilio Varo: quod hic dux quidā fuerit belli pro Imperio in Germania, sed infeliciter, sicut Dio & Suet. in Augusto scribunt: hic 25. c. & c. 31. in Caligula. Idem refert principatum Augusti clade Varinā memorabilem factum: quomodo hic Caligula deestabilis Imperator optabat suum celebratū iri aliquā insigni vel exercituum cæde, vel fame, vel pestilentia, vel incendiis, vel hiatu aliquo terre: quod inuidebat populo Romano prosperitatem rerum sub suo principatu. De Varo quoque duce, sic canit Virg. in Sileno:

— *Namq; super tibi erunt, qui dicere laudes
Vare tuas cupiant, & tristia condere bella.*

Ille verò fuerit Poeta: qui Virgilio superstes correxit ipsius opera iussu Augusti. Vterque tamen tam Varius, quàm Varus hoc cognomen traxit à cruribus incuruis. Cinna quoque fuit, vt hoc inferam obiter, Poeta æqualis vtriusque & Catulli amicus: de quo hic postremus fecit: *Smyrna mei Cinna nonam post deniq; messem,*

Quam cepta est, nonamq; edita post hyemem.

Smyrna autem fuit Poema scriptū de Historia Cinnarē & Myrrhæ, annos nouem elaboratum ab hoc Cinna: quod tamen sibi non placere Catullus ostendit propter summam ipsius obscuritatem, ideoque illud comparat cum Cyclica Thebaide Antimachi, qui bellū Thebanum altissimè longissimèque repetiuit, vt scribitur ad Pifones, Similem in Poemate Cinnæ obscuritatem

Martial. lib. 10. Epigram. ad Sextum notauit:

*Scribere te, quæ vix intelligat ipse Modestus
Et vix Claranus, quid rogo, Sexte iuuat?
Non Lectore tuū opus est, sed Apolline libris:
Iudice te maior Cinna Marone fuit.
Sic tua laudentur: sanè mea carmina, Sexte,
Grammaticis placeant, & sine Grammaticis.*

Scribēris fortis & victor.] Posset dici & *δωρδός*, fortis victor hostium, nec, q; permulti sunt fortes, qui nunquā victores fuerūt, impediēt, quā Agrippa & suo & fortunè bono cumulatus sit. Parum quidem vltata est coniunctio substantiui cum adiectiuo. Vltatior, scribēris fortis & victoriā potitus, nisi in fortis velis tō vir subintelligi. *Victor.*] Quia paulò ante Corn. Tacitus obtulit Agrippam in societatem Augustanæ victoriæ: possumus hic intelligere victorem hostium, de quib. triumphos egit Augustus in Grammaticis Odes 2. huius memoratos.

Mæonij.] Mæonia est eadem, quæ Lydia, regio minoris Asiæ: cuius Smyrna creditur natalis ciuitas Homeri, vnde verius Mæonius pro Homericō ponitur.

Quam rem cunq;] Siue hanc lectionē retineas, siue illā Mureti, *qua rem cunq;*, pro quacunq; regione miles strenuè pugnando Agrippa imperante victoriā reportārit, T melis est: *πῶς ἢ ποῦ*, quidem & affectio Grammatica in sectione dictionis cōiunctæ, nō autē Rhetorica figura.

Ferox miles.] Hoc potius ad elationem animi, quàm ad feritatem & crudelitatem est referendum, cui opponitur ignauus. Miles dicitur Isidoro à millenario numero: quia initio Romulus mille conscripserat. Festus aliter notat ex Ælio: sed Isidori notationē magis pbo.

Nauius & equis &c.] Pro his Salust. dicit in Coniurati: *Populus Romanus mari atq; terra præclara fecit:* Admonet me hic locus esse hic legēdum potius *qua res cunq;*: quia pro illustribus factis *πῶς ἢ ποῦ* sæpius Latini dicunt res gerere, vt Epist. 17. ad Scauam.

Res gerere & captos ostendere ciuibus hostes, item: res gestas scribere regum, Epist. ad Pifones: item lib. 2. Epist. 1.

Cæsaris inuicti res dicere vixis verò, vt plurimum pro bonis ac fortunis vt Satyrā 3. lib. 2.

Si male rem gerere insani est: contra, benè, sani:

& eiusdem, *seruare rem tuam, rem præclaram stringere, obliuiscere patriæ & familia:* quod si quando reperitur in singulari pro memorabili facinore, habet secum epithetum. Li. 7. ad famil. M. Marium scribit de iudicio & condemnatione in L. Munatium Plancum Bursam, *Quamobrem iubeo valdè gaudere te: magna res gesta est.*

Nos Agrippa, neq; conamur tenues dicere hæc, &c.] Poeta non his verbis subiicit *πεινηνπιπῶς*, nempè aut scilicet. *grauem stomachum, &c.* quod rarissimè obserues in Auctoribus puræ Latinitatis, vt aliàs notatum à nobis fuit: quod Gallicè interpreteris, *nous n'entreprenons, Agrippa, estans de petites forces à écrire & parler de ces grandes choses, & promesses.* Hic præterea noranda est vis verbi, *conari*, quod vsurpatur in re difficili, quæ ad exitum non facile perducitur, vt ex Oratore Ciceronis cognoscitur: quod nos conamur, Demosthenes perficit. Quemadmodum vsurpatur Epist. 5. lib. 4. ad famil. *Hoc genus consolationis neque propinqui & familiares sine lacrymis conari queunt,* id est, institutum perficere illis non licet per Iustitiam. Ita Donatus in Andr. Act. 1. Scen. 5. notat hoc verbo summam quidem voluntatem aliquid agendi, ostendi, sed effectum desiderari, ideoque leuius esse conari, quàm facere.

Pelida.] Peleus fuit pater Achillis, vnde ipse Pelides denominatur, & mater eiusdem Theris.

Stomachum.] Hæc dictio è Græca facta est Latina, & *κατὰ ἐπιπῶς* deflexa *ἐπὶ τὸ σῶμα*, vt ab ore fit osculum: simili

simili quoque diminutione *σώμων* Græci dicunt, quod videretur tamen dicendum, *σώματιον*, vt *σώματιον* sed quoniam vox ista variè sumitur, animaduersione longiori videtur opus esse.

Discere igitur licet ex Anatomicis, vel, vt loquitur Tertullianus Latine, pro lectoribus corporum, ventriculum habere ora duo: quorum superius dicitur stomachus & à Medicis distinctius ad vitandam huius nominis amphibologiam, *οισοφάγος* quod cibum & portionem in ventriculum deferat. Vnde cum plerisque demiror etymon illud eiusdem vocis ab Aristot. lib. 3. de partibus animalium cap. 2. notatum, quod *ὁ τῷ μήκῳ καὶ τῆς σπύνης* vocari tradidit, à longitudine & angustia. Estque totum illud spatium inter fauces & ventriculum: sed ratio vocis non complectitur hanc definitionem. Huius autem Oesophagi pars superior ad gulam & fauces etiam stomachus vocatur, sicut pars eiusdem inferior annexa ventriculo, quæ etiam nomen *καρδία* sortita est: quod summâ conspiratione cuiuslibet affectionis consentiat cum corde & cerebro, per duos nervos magnos à sexta coniugatione cerebri: vnde Medici præcipitem lapsum omnium virium humanarum appellant *συκοπλήν* *σωμαχική*, quæ etiam *καρδιακή* vocatur & eâ laborantes *καρδιακοί*; vt Satyrâ 3. li. 2. sub medium:

Non est cardiacus, Craterum dixisse putato.

Quò mihi pertinere videtur illud Donati in Adelphi. Act. 4. Scen. 5. vers. 21. *Animo malè esse: animo malè fieri, ait, dicitur, quum ictu alicuius mœroris percussus animus non sustinet corpus, sequiturque ruina membrorum.* Idem lapsus virium potest è metu nasci, vt idem Poeta dicit ibidem, sed Act. 4. Scen. 4. v. 3. *Membra metu debilia sunt, animus timore obstupuit:* quam quidem ventriculi affectionem Trallianus lib. 7. cap. 11. docet nasci de morfu & viru prauorum humorum, quos ferè gignit *ἀπείθεια*, cruditas. Hinc sunt illæ phrasæ Gallicæ, *tirer du cœur, releuer le cœur, la poitrine est cheute*: quales sunt etiam Latinæ, laborare stomacho, esse ægro, languenti, lassio stomacho. Quas tamen posses interpretari de infirmitate ventriculi, qui stomachi nomine notatur, & ita sumitur à Sereno in his versibus:

*Qui stomachum regem totius nunc corporis esse
Contendunt, ve à niti ratione videntur:
Huius enim validus firmat tenor omnia membra,
Et contra eiusdem firmantur cuncta vigore.*

Sed pro superiori parte ad fauces accipitur *Ἰλιάδ. p.* ad versum:

*Ἀτρεΐδης Μενέλαος ἐπὶ δ' ἔειπεν ὅτι πατρὶ
Ἄψ δ' ἀναχαζόμενοι καὶ σωμαχοῖο δέμεθρα
Νέε', ὅτι δ' αὐτὸς ἐρεῖσθε βαρύνει χρεῖε πῆυσας.*

Atreides Menelaus Iouem patrem precatus retrocedētis imas stomachi partes punctim confodit, & forti manu incubuit confusus: quod Eustathius interpretatur *σώμαχον* *νῦν* *φράζω*, ἢ τὸ τῆς κοιλίας σῶμα, κατὰ τὰς ὑστερομείλας τὸν λαγύρον βρόχον πρὸς τὰ τῷ λαμῖ ἔρατα. nunc stomachum dicit non ventriculi os, vt posteriores dicunt, sed gulam circa gutturis extrema, vt versus sequens indicat, quò culpis ferri dicitur pertigisse teneram ceruicem ex aduersa parte. Sic *Ἰλιάδ.* dicit: *τίμνοι σωμαχῶς ἀφ' ὧν, incidit iugula agnorum.* Præterea *σώμαχος* *μήτρας* καὶ *κύστεως*, id est, os vreri & vesicae dicitur, sicut etiam τὰ τῶν ποταμῶν σῶμα καὶ ἡ σῶμα dicuntur ἀπὸ τῶν ἀμβολῶν εἰς θάλασσαν, ὅτι αὐτῶν pro ostiis & exitibus in mare.

Habes, Lector, quot modis stomachus & primigenium fumantur: addam tamen etiam translacè à fastidio ciborum sumi pro voluntate & iudicio: vt lib. 7. ad famil. Epist. 1. *Ludi erant apparatusissimi, sed non tui stomachi.* Gallicè, *les ioux & ioustes estoient certainement de grans frais, mais non tels que vous voudriez selon vostre goût.* Infe-

rius autem os ventriculi ab Anatomicis *πυλωρὸς* nominatur: verum tam superius, quàm inferius os ventriculi est reuera propages perpetua: ad quam videtur Cicero lib. 2. de nat. Deor. & Celsus lib. 4. cap. 1. respexisse, quum *τὸν σῶμαχον τὸν τῷ οἰσοφάγῳ αὐτὸν εἶναι* putarunt. Itaque ex his facile perspicies non inutilem fore huius partis descriptionem, ad intelligentiam Homeri & tropi huius: *gravis stomachus Pelida*, Epistola plena stomachi, mouere, facere, exumpere stomachum. Sic Cic. Epist. 9. lib. 1. ad famil. loquitur, *vt mihi stomachum facerent*: vbi Commentarij habent annotatum, *iram commouerent: locus pro locato: stomachus enim ira sedes est.*

Perobscure tropus hic notatur, atque ratio eius redacta est falsa, vel Platone alijsue Physicis testibus, qui constituerunt cor iræ sedem, vnde facultas irascendī dicitur *θυμὸς*, vt Ode 13 seq. apparebit. Hic autem grauis stomachus est interpretatio vocum Græcarum *μῆνις* ἢ *οὐνῆ*, quam Phocyl. sic definit:

Ὀργὴ δ' ὄβρις ὄρεξις, καὶ βάλυσα δὲ μῆνις.

Ira est cupiditas vlcisendi incitata ratione aduersa: Sed bilis nullum constituit modum estranata cupiditatis. Ideoque *μῆνις* à Stoicis *ὄργη* *παλαιαοῦνῆ*, quod Cicero videtur interpretari, inueteratum odium, καὶ *ὄργη* *ὄβρις*, ira permansens, pertinax, vt Virgilius, *memor ira*: alia est Aristotelis definitio: *ὄβρις ὄργη τῷ αἵματι* *ζῆσις* *πρὸς τὴν κατὰ στήθεσσι* *feruor sanguinis circa cor: qualis fuit illa Iunonis in Troianos & Achillis in Agamemnonem: eam ob rem deflebitur* *ὄβρις* *τῷ μένειν*, vt Eustathius definit in *Ἰλιάδ.* initium cuius aliquot notas sic interpretor, sciendum est, ait, apud Homer. hæc quatuor nomina *θυμὸς*, *χόλος*, *μῆνις*, *κόπος* dici de hominibus irritatis iraque concitatis, quorum duo prima & *ὄργη* sunt, multa eiusdem notionis nomina, eorundem poterit Lector ethyma singulorum inde discere, vbi intereatibi propono τὸν λόγον definitum & notatum *ὅτι μὲν κόπος ὁ ἀπὸ θεῶν* *ὄβρις* *φυλασσομοῖ* *καὶ πολυετῆς*, *ὄργη* *τὸ κῆδος*, *ὄβρις* *ἀποκρίδαι* *vt cœtus sit ira mente reposita, siue diu reseruata, à residendo διαζατq; idem planius facit in versum Iliad. π. sub initium:*

Μὴ θεὸς γὰρ ἔπος γράβοι χόλος, &c.

Huiusmodi gradatione, *ὅτι μὲν ὁ χόλος ἀπὸ θεῶν, πολλῶν πλεον ὁ κόπος, καὶ ἡ μῆνις τὰ μέγιστα κακὰ: si primum est detestandum; secundum multò magis, tertium longe maximè, quæ est, ὄργη* *κρυφαία καὶ κακὰ βουασοδομίαια, ira latens & mala profunde cogitans.*

Cedere nescij. Sic Virg. 12. Æneid. vers. 528. de Ænea & Turno præliantibus loquitur:

— Rumpuntur nescia vinci.

Pectora, &c. vbi hic locus à Seruio citatur. Hoc autem videtur interpretatio τῷ ἀπικτῷ καὶ ἀμύχανῷ, ἢ *οὐκ ἠροστέαχην*, quod Hom. tribuit Achilli, propterea quòd nec verbis, nec arte, nec malis flecti & madefieri poterat ferreus eius animus, *ὅτι τὸ μὴ τῆ γαίης, ὅπερ ὄβρις ὑγρῆταιν*, quod est madefacere & mollire, sicut meminimus prius Od. 3. in *αἰδύμν.* Physici, quum de affectuum differentijs scribunt, quibus animalia commouentur, rationem quandam afferunt, cur Achilles tam implacabilis iracundiæ fuerit, vt Lucret. lib. 3.

Sed calidi plus est ollis, quibus acria corda

Iracundaq; mens facile effereuescit in ira:

Quo genere in primis vis est violenta leonum:

Pectora qui fremitu rumpunt plerumq; gementes:

Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.

Eam ob rem cum hac fera *Ἰλιάδ.* v. Achilles comparatur.

Πηλείδης δ' ἐπὶ ῥωθῆν ἐναντίον ἄρτο λέων ὄρε

Σίντης, ὄντε καὶ ἀνδρὸς ἀποκτεμῶναι μαμάσιν

Achilles autem contra ex altera parte tudeat, velut leo noxius,

quem viri occidere parant. Sed de vehementia huius iræ vide Iliad. & de eiusdem minis in Apollinem Iliad. & atque præterea de ratione illius excidendæ animis hominum, aut certe restrenandæ, impetuque eiusdem inhihendo lege lib. 3. Senec. de ira, & lib. 4. ca. 5. Ethic. ad Nicomach.

Duplicis.] Vlysses dicitur duplex quod versutus & subdolos esset, aliud corde gestans, aliud ore proferens: quod illi Sæcus Iliad. λ. magnæ vertit laudi:

Ω Οδυσσεύ πολυλαυνε, δόλων δ' ἤδ' ἠδὲ πόνοιο.

O clarissime Vlysses, quem nulla tenet satietas fraudum & laborum. In hoc autem versu τὸ ἤτε est casus vocandi, quem Eustathius interpretatur ἀκόρεσε δόλων ἠδὲ πόνοιο. id est, qui non satiatur dolis & labore: quomodo Mars dicitur Homero, Ἄρης ἄτος πολέμοιο. id est, Mars insatiabilis bello. Huius autem dolosum ingenium Nestor memorat Telemacho ipsius filio Odyss. γ.

Ἐνθ' ἔπει πό τε μὴ πρὸ μοι: ὠθήμενοι ἀπ' ἡμῶν

Ἥθελ' ἔπει μάλα πόλλον ἐνὶ κῆρτι Οδυσσεύς

Παυτοίοισι δόλοισι πατὴρ τῶς.

Ibi nemo vnquam se voluit conferre solertiæ & consilio cum hoc, quia varietate dolorum & fraudum cæteris pater tuus antecellebat. quomodo lib. Æneid. 2. dicitur inuentor scelerum Vlysses. Quamobrem Eustathius scribit in Odyss. μ. αὐτὸν πισυμένοντα κληθῆναι ὅς πᾶσιν ἀνδράποισ ἐλέγχετο μέλειρ δι' ἧς, οἷδ' ἔδωκε id est, ipsum Pafimedonta vocitatum, qui propter dolos quibus instructus erat, curas omnibus hominibus graues iniicere dicebatur. De eodem vide, quid Pallas Odyss. γ.

Præterea Solon è calliditate huius captauit occasionem cum Pistrato Tyrannidem affectante iocandi: quum hunc fecit longè inferiorem illo arte dolos consuendi, vt scribit Plutarchus in vita Solonis. Hac tamen perspicentiâ & mentis agitatione solertiaque Vlysses non sic prospexit malis futuris, vt eorum expers esse potuerit: imò tot & tanta pertulit, vt pòst in prouerbiū, sicut illa Herculis abierint: vnde Theognis:

Μὴ με κακῶν μύμησσι: πέποθα τοι, δία τ' Οδυσσεύς.

i. Ne mihi in memoriam reuoca mala: isdem certe affectus sum, quibus Vlysses. Huius autem amicitia valdè erat dubia, & ex consilio Theognidis cauenda. Ita Græcis διπλῆς ἀνὴρ dicitur, vt isdem aliter ac clariùs, δι' ψυχῆ, cui opponitur ἀπλῆς, vir candidus, quem etiam isdem, vocant ὁμόψυχον.

Ὅς ἢ μὴ γλώσση δὲ χ' ἔχει νόον, ἔτ' ἐπὶ ψυχῆ

Δ' ἄν' ἔχῃ, Κέρν' ἔχῃ, βέλπερ' ἢ φίλ' ἄν'.

Qui in vnam linguam habet mentem diuisam, ille est molestus & grauis est amicus. illumq; præstare esse inimicum, quàm huiusmodi amicum.

Hic operæpretium videtur veriloquia duorum Græcorum Heroum, Achillis & Vlyssis adscribere studiosis ex Homero & ipsius Scholiaste Eustathio: quia sæpius hic postea occurrent hæc nomina: Hic pag. 12. editionis Basil. 1560. ἵππος ἐπιμολογῆ τὸ Ἀχιλλεύς, ὅτι δὲ ἐκ τῶ χλη παρανομάζειται ὁ Ἀχιλλεύς, ἀποφύεται οἱ μαρτυρεῖται καὶ ὁ Εὐροείου, λέγων ἔς Φηίω χλη κατὰ πᾶσαν ἀγῶν, τὸνεκα Μυρμιδόνες μιν Ἀχιλλεὺς ἐμύθεοντο. τὸ δὲ χλος ἢ χλησις καὶ τὸ ἐπιμολογῆ, ὡς ἐνθα φησὶ στρατώτας ἀπελθεῖν πρὸς ὅς τὸ στρατοπέδον δὲ χλος. Eustathius sic notat vocem Achil. 60. Quod autem Achil. s. dicitur à chilo, id est, alimento, in testimonium proferitur Euphorion dicens: in Phthiam descendit nullo (illic) cibo summo, eam ob rem Myrmidones eum nominarunt Achillem. Huius etiam vocis Chilos vsus est apud Xenophontem vt vbi dicit milites discessisse e castris propter defectum alimenti Cerealis: sed dicitur nutritus à Chironè medullis ceruicis, & ouium pinguedine. Hoc niti potest auctoritate Pindari eod. γ. Nem. vbi dicitur Achilles

cursum equis celeribus anteuertisse, ac Κτείνουσι ἐλάφους αὐτὸν κυνῶν δολίων δ' ἐρέων. id est, interfecisse ceruos sine canibus. dolosisq; septis: vnde paulò ante dicitur ἴσος ἀνέμοις & apud Homerum πύδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς, vel coniunctim πύδας vocatur. Alij putant etiam eundem posse dici πύδα τὸ ἀχῶ τοῖς Ἰλιδοῖσι εἰσίσσειν, ex eo quod Iliensibus marem allaturus esset. Mihi prior ratio magis probatur. Quod autem gemino λ. scribatur, nihil erat necesse, quum in Chilos iota sit longum, vt ibidem videre poteris. Ratio autem nominis Vlyssæi sic redditur Odyss. 7. vers. 405.

Τὴν δ' ἄν' Ἀὐτολύκῳ ἀπαμείβετο, φώνησέν τε

Γαμβρὸς ἐμὸς, θυράπερ τε, τίθεδ' ὄνομ' ὃ, πικρὸν ἔπει

Πολλοῖσι μὲν ἐγὼ γὰρ ὀδυσσεύς τὸ δ' ἰκάνω

Ἄνδρα σὺν ἠδὲ γυναιξὶν ἀνὰ χθόνα πελυβότατον.

Τῶν δ' Οδυσσεύς ὄνομ' ἔστω ἐπὶ νόμισμα.

Hanc autem (Eurycleam) rursus alloquitur dicens: vos gener meus & filia, ponite nomen, quodcunque dixerò, (nepoti) multis enim ego inuisus huic venio & viris & mulieribus in terram multipascuam: huic autem nomen esto, veritatem ipsius præferens.

Hæc verba sunt Autolyçi aui Vlyssis, quum volebat Euryclea vetula persuadere infantem Vlyssæm de nomine ipsius aui vocandum Autolycum: sed maluit ob euentum πύδα τὸ ὀδυσσεύς nominandum: quod ipse adueniens sibi odium & iram omnium conflasset, quò Scholiastes addit, ὅτι ὁ Ἀὐτολύκῳ ἐν κληπτοσυνῆ ἐπισημοῖται ἦν, quia nobilissimus fur erat.

Vlyssæi.] Vlyssæus refert speciem finis & pronunciationis Græcæ Ὀδυσσεύς, Ἀχιλλεύς, sicut Nereus, Peleus, Orpheus, quorum genitiui sæpè desinunt in ei monosyllabum: vt Eclog. 5. Virg.

Carminibus Circe socios mutauit Vlyssæi.

In hac tamè Ode diphthongus ei metri causâ dissoluitur in dissyllabian: sed idem sub finem lib. 4. Georgicῶν διονυδάβας effert integram vocem.

Inferias Orpheï Lethæa papaueramittes.

De huiusmodi fine nominum sic Seruius Æneid. 8. versic.

Arma rogo, genitrix nato te filia Neri.

omnia, inquit, quæ in eius exeunt hodie, apud maiores in es exibant, vt Nereus, Neres, & genitiuum in is mitebant: sed quia plerunque s in Latinitate detrahitur, remanebat, i: hinc Thetis est filia Neri & immitis Achilli, quemadmodum dicitur vers. Æneid. 1.

Troas, reliquias Danaum, atq; immitis Achilli.

Vbi annotat interpres: Achilli pro Achillis vsurpatum est, nec mirum apud Latinos bifariam terminari huius nominis & similitum partium casum: quum apud Græcos idem ipse trifariam exeat λέος communiter, ληῶ, Ionicè λέως, Atticè. Quomodo autem diphthongi & ei atque aliæ proferendæ sint Græcè, ex Apologetico Heralthospitaliorum pro veteri ac germana linguæ Græcæ pronunciatione cognosce, vt modo de β & vau mōnuimus.

Sauam.] Propter quam sæuitiam Iupiter immitit diluuium tempore Pyrrhæ: sicut fuit in Dialecticis Odēs 2. notatum: vnde iam videtur immanitas Pelopidarum in prouerbiū abijisse, & ad rei alicuius atrocitatem notandam adhiberi multis in locis à Cicer. ac in primis lib. 7. ad famil. Epist. 30. ad Curionem: Ego verò iam te nec hortor, nec rogo, vt domum redias: quin hinc ipse euolare cupio, & aliquò peruenire, vbi nec Pelopidarum nomen, nec facti audiam.

3. Laudes.] Apparet è definitione huius vocis, quæ sit ipsius vera notio: ἐπαινῶ ὅτι μαρτυρεῖται πρὸς ἀπ' ἀρετῆς, ἢ λβγῶ ἐμφανίζων ἀρετῶν. laus est testimonium alicuius de virtute datum, vel sermo illustrans virtutem. Etymon autem vocis

is laus, est quibusdam à prisco verbo Æolico λαῖα, cuius coniuncta remanserunt adhuc ἀπολαῖα, ἀπολαῖα, σωμα λαῖα, fruor, obiter fructum capio, vna fruor; alij verò deducunt à λαός, quòd laus sit consensus populi & prædicatio de virtute alicuius. Et certè virtus ipsiusq; actio nullum percipit fructum laude & honestà commemo- ratione meliorem.

Deterere.] Hoc valet, extenuare, eleuare, diminuere, quòd esset amplificandum, excolendum, magniq; faciendum: quemadmodum sumitur l. 2. Hist. Corn. Tac. si quid ardoris ac ferociæ miles habuit, popinis & comestationibus & Principis imitatione deteritur. Pro hoc dicitur postea. Ode 3. lib. 3.

Quo Musa tendis desine peruicax
Referre sermones Deorum, &
Magna modis tenuare paruis.

quod Græci dicunt ἐλασσόνει πῦλῶ ἢ ἰξυθελίζειν, contra μέγαλυνει, extollere, & αὐγοσπθίνα πῦλῶ, augere laudem.

4 Tunicâ tectum.] Altera est interpretatio vocis χαλκοχίτων, ærea tunica, pro, armis æreis, lorica ærea, quibus, vt tunicis, milites teguntur: sic Iliad. β. Ἀχαιοὶ λέγονται χαλκοχίτωνες. Achini dicuntur loricati, æreque armati: vbi præterea χαλκὸς redditur, adamantina tunica. Est autem adamas gemma pellucida ac velut lapis durissimus, & indocilis frangi & domari: vnde videtur τὸ μὴ δαμάσθαι dici, qui nō possit domari. Simili etymo Hebræi notat suum אֲדָמָה almahs quòd omnes lapides conterat & pertundat: ipsius tamen adamantis tam indomita durities dicitur cruore hirci vel leonis calido ita remollecere, vt rumpi tandem queat. Dionysius in Periegeli è subiecta regione & adiuncto splendore sic describit: ἀδάμαντα τε παραπάνωτα Ἐγρήθεν ἀδρήσειος ἕσπετο Λυγγῶν Ἀχαιοῦσιν: adamantem pellucens prope cernas sub frigido Agathyrsis.

Nigrum.] Hic intelligo puluere indecoro & luto nigro in media pugna sordidatum & oblitum, vel, vt alij volunt, Æthiopem.

Merionem.] Hic appellatur Iliad. μ. bonus famulus, qui Idomeneo venit obuiam, de cuius virtute vide ibidem elogium Idomenei: Iliad. quoque 7. dicitur pariteruelis Idomenei.

Tydidem superis parem.] Pallas passim apud Homerum fauet Diomedem, maximeque Iliad. e. vbi, sicut aliàs, vocatur δαίμων: ἰσθ, θεοεικέλ, ἢ θεοδής, pro θεοειδής, ἀπάλαστ, θεός: par, similis, dijs æqualis pondere: quod Horatius vertit superis parem.

Coniuiua.] Cicero in Epist. 24. l. 3. ad famil. & in Catoe Maiore anteponit notationem huius vocis Latinæ, à coniunctione vitæ, notationi Græcæ συμποσία, à computatione, vel à combibendo tanquam diceretur combibium: συμποσία quoque dicuntur quæ Latine vocantur sodalitates, & sodalicia frugalia. Vnde etiam Hebræi suum מִשְׁכֶּבֶת mischbeh denominarunt. Adhæc è verbo bibendi significatur σωμακοχικῶς integrum conuiuium, vt cap. Genesios 43 v. 34. & Esther cap. 1. v. 17. & c. 7. v. 1.

Vacu.] Explenda est hic Ellipsis disunctiua: cantamus, siue quia cessamus otiosi, nullisq; negotijs sumus impediti: siue quòd consuetà leuitate amamus. Hoc sensu distinguendum est post cantamus. Quidam tamen legunt, siue quid vrimur.

Non prater solitum.] Dicitur Græcè, μὴ πρὸς τὸ εἰωθός, quòd est nō prater morem meum, & affirmatè, κατὰ τὸ εἰωθός, pro meo more.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est dicolon, tetrastrophon, tribus primis versibus Asclepiadeum, & quarto Glyconicum.

Hic intelligitur, tu, quod certè sumendum est per metonymiam efficientis, pro rebus præclarè ab eo gestis, partisq; victorijs, quæ scribentur à Vario pro ipsarum dignitate.

Metaphora est ab auibus ad sublimitatem ingenij Variiani celeritatemque carminis Homericæ & styli elegantiam indicandam, cuius auspicio & imitatione fama hominis optimè descripti celerimè latissimèq; funditur ac dissipatur, vnde ἐπαθεύεοντα dicuntur ab Homero: sed de hac vi carminum repere, quæ nos annotauimus ex Theognide in Rhetoricis Odes primæ huius libri.

Per synecdochen dicitur pro militibus plurimis. Ita synecdochicè Virg. Georg. 3. comparat Afros Pastores cum Romanis militibus,

Non secus ac patrijs acer Romanus in armis.

Sic Tropicos dixerat vers. præced. Armentarius Afer.

2 Altera est synecdoche, sed generis, pro Achilles.

Duplex est hic metonymiæ modus: prior subiecti ad bilem adjunctam, quæ prauâ corporis affectione vel redundat per Anastomolin è suis cholodochis in ventriculum & inania spatia: vel acceptâ iniuriâ & animi perturbatione inflammat spiritus incitatorij cupiditate vlciscendi, vnde ira existit, atque ita rursus metonymia est causæ ad effectam fortitudinem significandam. Alij malunt agnoscere hic μεταλήψιν, transumptionem, quæ fit à prioribus ad posteriora, vel contra: ac potius cum aliud ex alio transfumitur, & de vnico verbo deducitur. Hic quidem adnotari potest idem prorsus, quod Ramus in vers. Georg. 1. sub finem adnotauit.

Hinc mouet Euphrates, illinc Germania bellum.

Hic per metonymiam incolas, & per synecdochen significat populos Orientis, sic in vno verbo Tropus est duplex, & Metalepsin videlicet à Quintilianò propositam magis quam explicatam continet. in Germania quoque duplex est Tropus, Metonymia & Synecdoche.

In duplici metaphora est à corporibus αὐτὸς τὸς δὲ χρονοῦ ἀρχοντας ad eos, qui habent animum diuisum.

In nec repetito est epanaphora.

Alia est meronymia subiecti pro Tantalò & posteris eius impijs ac sceleratis, de quibus obiter dictum est in Grammaticis Odes 2.

Metaphora est à sacrificantibus, qui excipiunt è grege, quod seorsim saginatum destinant aræ: vt eximius porcus è numero aliorum eximitur ad vsus dominorum. Donatus in Act. 1. Scen. 1. Hecyræ. Egregius tamen à re militari potest transferri ad eum, qui iam ordinem ducere & illi præesse: contra, gregarius qui neutrum præstare potest. In detereret metaphora notari potest ab his qui terendo aliquid extenuant, & comminuant. pro quo Cic. lib. in Verr. Aliteto eiusdem simplicis coniuncto vitur, ne obtenti laudem Imperatoriam criminibus auaritiæ velitis.

Aporia est per interrogationem, sine subiectione, quæ explenda est ad amplitudinem materiæ indicandam: Nemo est omnino prorsus omnium hominum, nisi ingenio diuino & incredibili præditus fuerit, qui res Cæsaris & Agrippæ præclarè fortiterq; gestas posset dignè scribere.

Synecdoche generis pro Diomede Tydei filio,

Nora est metaphora ab igne, pro, amamus.

ODE VII. AD MUNATIVM PLANCVM
CONSVLAREM.

Theticum.

Planci animum conatur commendatione patriæ Tiburtinæ curis leuare,
& à mæstitia vitæ ad hilaritatem traducere.

Audabunt alij claram Rhodon, aut Mi-
tylenem,
Aut Ephesum, bimariseue Corinthi
Mænia: vel Baccho Thebas, vel Apollinè
Delphos
Insignes, aut Thessala Tempe.
Sunt quibus unum opus est, intacta Palladis
urbem
Carmine perpetuo celebrare, &
Vndiq; decerpta frondi præponere oliuam:
Plurimus in Iunonis honorem,
Aptum dicit equis Argos, dicesq; Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedamon,
Nec tam Larissa percussit campus opima,
Quam domus Albunea resonantis,
Et præcepto Anio & Tiburni lucus, & vda
Moblibus pomaria riuis.
Albus ut obscuro detergit nubila calo

Sape Notus, neq; parturit imbres
Perpetuos: sic tu sapiens finire memento
Tristitiam, vitæq; labores
Molli, Plance, mero: seu te fulgentia signis
& Castra tenent, seu densa tenebit
Tiburis umbra tua. Teucer Salamina patremq;
Quum fugeret, tamen vda Lyao h.
Tempora populatæ fertur vinxisse coronâ,
Sic tristes affatus amicos.
Quò nos cunq; feret melior fortuna parente.
Ibimus, o socij comitesq;
Nil desperandum Teucro duce, & auspice Teucro:
Certus enim promisit Apollo
Ambiguam tellure nouâ Salamina futuram.
O fortes peioraq; passî
Mecum sape viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus aquor.

Analysis Dialectica.

Pars huius Odes prior disputatur minorum col-
latione: vbi duodecim ciuitates, iudicio mul-
torum amœnitate quantumlibet insignes, longè Ti-
buri postponuntur, atq; minoris illarum habitus, quàm
temperies Tiburtina aestimatur.

Hæc protasis continet argumentum, quo sequens
arguitur apodosis, id est, quæstio. Nouem autem versus
consumuntur in protasi comparationis explicada, per
inductionem tot ciuitatû impariter cum Tibure com-
paratarum: sicut tres proximi deinceps versus in apo-
dosi restituenda: Interiecta est tamen breuiter in hac
protasi tam longa primùm illustratio Thebarum &
Delphorum è suis causis, Baccho & Apolline: deinde
adiungitur comparatio altera, sed maiorum, præsen-
ti aduersa, de excellentia Athenarum prætercæteras
ciuitates ob Mineruam & ab ea inuentam, illicque
primùm natam oliuam, quâ magis amplificatur
prior comparatio. Si enim Athenæ præstent cæteris
ciuitatibus bonitate ac vbertate plantarum, & ciui-
tas Tiburtina ipsas Athenas non solum præstantiâ
plantarum, sed rerum etiam aliarum excellentium
copiâ superet; certè longè plurimi facienda est.

Videntur primi nouem versus Odes præ se ferre
quandam similitum speciem: sed quum animaduerti
decimum & vndecimum versus, vbi debuit esse finis
protaseos talis comparationis, enunciatum per negatio-
nem patium & inde protasin minorum institui, malim
hæc notare, quàm illa, & loca impariter, quàm perso-
nas dissimiliter, conferre.

2 Altera est pars Odes, quæ constat integrâ simi-
litudine Munatium cohortante ad iucundissimè vi-
uendum, positis omnibus curis atque tristitiâ de sta-
tû Republicæ & suo tam mutabili. Quemadmo-
dum, inquit, auster cælum sæpeterenat: nec semper
pluuiam fundit: sic tu amœnitate Tiburis ac lætis

30 conuiujs mentem tuam recrea & refice, nec te mæro-
re & curis confice.

Hic te, lector, moneo, vt consideres vel ex hac vna
sola Ode, quàm fecundissima & vberissima sit catego-
ria comparatorum ad quiduis dilucidè ac perspicue
explicandum: quam Græci vocant τὸ πρὸς τῶν συμβλητῶν
ἢ τῶν συγκριτῶν neq; hanc vbertatem hic solum ac in
cæteris Poetis tam Latinis, quàm Græcis poteris ob-
seruare, sed in omnibus ferè alijs etiam scriptoribus re-
petire: propterea quod illa, præsertim si ratione sumta

40 est, rem propositam ad ipsos sensus admoneat, ac penè
in animi conspectum ponat: de cuius facultate & vsu
sic Demetrius scribit: Αἱ ὁμοβολαὶ τῆς δεινότητις ἐκ ἐπιτί-
δειαι διὰ τὸ μῆκος οἶον τὸ ἀσπὲρ δὲ κίωρ γυναικῶν ἀπὸ
νοήτως ὄντι καὶ πρὸς φέρειται, καὶ ἄλλοις γὰρ ἀνεβίαις ἐν τῷ ἐπιτί-
νειται ἢ δὲ δεινότητις σφοδρῶς τι βέλτεται, καὶ οὐ τὸ μῆκος
καὶ τὸ σφῆραξ: id est, comparationes non grauitati sunt ora-
tionis accommodata longitudinis gratiâ, exempli causa: vt ci-
nis generosa, & tamen inexperta, fertur temere in caprum: ap-
paret enim in his venustas & perspicuitas quadam: sed graui-
tas requirit vehementiam quandam & breuitatem & cominus

50 ferientibus similis est. In hoc autem Demetrii exemplo de-
sideratur apodosis parabolæ: quæ cernitur apertè in
altero Seneca epist. 59. Inuenio imagines, quibus si quis nos vitæ
vetat, & poetis illas solis iudicat esse concessas, neminem mihi
videtur ex antiquis legisse: apud quos nondum captabatur
plausibilis oratio. Illi, qui simpliciter & demonstranda res
causâ eloquebantur, parabolis referti sunt. (Huiusmodi
fuerunt sermões Syrorum & Palæstinorum, vt D.
Hieronymus testatur, & lectio sacrorum Bibliorum
60 proficitur) quas ego parabolas existimo necessarias, non
ex eadem causa, quâ poetis, sed vt imbecillitate nostrâ ad-
minicula sint, & vt discitem & audiencem in rem præsen-
tem adducant.

Deinde his subiicitur exemplum parabolicum Sex-
tij cu-

tij cuiusdam Philosophi mouit me imago ab illo posita, id est, hypotyposis parabolica & subiectio, ire quadrato agmine exercitum, vbi hostis ab omni parte suspectus est, pugnare paratum: idem, inquit, sapiens facere debet: omnes virtutes suas vndique expandat, vt vbiicumque infesti aliquid oritur, illic parata prosidia sint, & ad nutum regentis sine tumultu respondeant. Hæc parabola est collatione parium, reliqua complectuntur amplificationem comparationis, ex vtraque ipsius parte, quam poterit lector videre.

Verum qui volet in hoc genere argumenti excellere, tenenda est ei mutarum rerum scientia, inprimisque naturalium: quæ ex omnibus comparabilibus propius ad sensus humanos accommodentur. Quod autem hic te, lector præmoneo, id non sine illius doctissimi ac diligentissimi interpretis Eustathij exemplo me facere iudicabis ex ipsius Scholijs in hos verbus *ισιαδ. ε.*

Ως δ' ἀνέμιος ἀχνας φορτίον ἰσθῶς ἀλωῶς, id est, Vt autem ventus differt paleas in latis areis.

Hæc comparationis *εὐστᾶσις* plenè ac integrè absoluitur sex versibus hunc continenter sequentibus: quos tibi legendos & iudicandos relinquo: vbi Scholiastes hæc annotauit *ἀεὶ γὰρ ὡς ποικίλεις ἐφαμέν, πολυμάθειαν καὶ ὀργάνων ἰσχυρὰ ἐκ Οὐμῆκος ἔχουσιν πλεονεχίας*, id est, semper enim, vt sapenunero diximus, comparationes Homericæ multijugem habent disciplinam & scientiam, nec exiguam utilitatem: sed iisdem præpouit hæc admonitione, cuius est interpretatio, considera porro, vt more Agricola loquatur in parabola, & tempus & artem subscribens frumenti ventilandi: quò spectat expositio singulorum verborum tibi etiam legenda: cuius rei exemplum vnum & alterum præter Homericum tibi pro multis & innumerabilibus alijs proponam: primum è Plutarcho in vita Pompeij, qui non secus animum virtutemque bellicam Merelli iam senio relanguescerem atque remissam incendie suo aduentu: atque ferunt æs fusum & fluens emollire ac liquefacere, facilius igne ipso, æs alterum ipsi vicinum & adhuc frigidum & durum.

Alterum è primo libro. Epigramm. de Amphitheatro Martialis: vbi eadem minorum contentione, quæ præsens Ode, ædificia, quæ vnquam antiquitati miraculo fuerunt, ostenduntur & magnificentia & dignitate artificij cedere amphitheatro Domitiani Imperatoris. Simili quoque argumento Callimachus, sed contractioni, extulit templum Dianæ Ephes. hymno tertio.

Κεῖνο δ' εἰ ποὶ μετέπειτα καὶ βρέτας Ἐρυθρίμυθου Δομῆθι πᾶν δ' ἔτι θεώτερον ὄφεται ἡὼς, Οὐδ' ἀφνειότερον ῥέακαρ Πυθῶνα παρέλθοι.

Deinde circa illam Dianæ statuam latissimum exstructum est templum quibus nihil aurora spectabat diuinius, nec opulentius, vt faciliè Pythona Delphicum superet.

3 Apodolis confirmatur loco subiectorum, vt quodcunque vitæ genus Munatius sequetur, publicum, aut priuatum, vrbatum, aut rusticum; meminert semper se iucunditati dare.

4 Eadem apodosis, vel potius *συσυμπόσις*, amplificatur exemplo, quod tractatur loco diuersorum, de quibus dictum est in Dialecticis Odes primæ. Hoc autem argumentum apertius sic enunciat, & *ἐπιθημιμαπῶς* concluditur: etsi Teucer summam contraxisset tristitiam ex odio in se paterno propter inultam fratris sui necem; suum tamen mœrorem vino suauis, conuiuioq; hilari cum amicis depulit: tu igitur tuam mœstiam similibus remedijs depelle.

5 Cohortatio Teucris ad locios nititur primum

maioribus quod à fortuna plus studij atque fauoris, quàm à Telamone patre sit habiturus, itaque hic defendendus & illa sequenda. Item adiunctis, quod socij & comites ipsius ducem habeant strenuum: in eosque bene animatum: deinde testimonio diuino, quod tutò possint fiducia oraculi diuini se committere mari.

6 Postremò breui comparatione maiorum: quod multò grauioribus periculis iam defuncti sint ijs, quæ postea erunt ab ipsis subeunda.

10 Ex hoc argumenti genere Phoenix studet placare iratum Achillis animum, Dij, ait, ipsi quorum virtus, honor & potentia maior est, precibus ac libamentis placantur: tu ergo præbeas te nobis precantibus Græcis omnibus æquum & placabilem, qui sis multò illis inferior.

Hic Eustathius annotat *τὸ δὲ ἐπιχέριμα τὸτο ὅτι τὸ μέγιστος ἐκείνων*, id est. Hæc argumentatio sumpta est collatione maiorum, per ignoratam aut certè neglectam argumenti Syllogismi; distinctionem.

Enarratio Grammatica.

AD Munatium Plancum.] Hunc Munatium Plancum patriâ Tiburtem constat, primum ex Epist. ad familiar. & è lib. 2. Velleji Paterculi sub medium, secutum partes Octauij post cædem C. Cæsaris: deinde ad Antonium se conuertit.

Inter hunc apparatus belli Plancus non iudicio rectè legendi, neque amore Republicæ aut Cæsaris (quippe hæc semper impugnabat,) sed morbo proditor, quum fuisset humiliissimus assentator reginæ & infra seruos cliens, quum Antonij libarius, quum obscurissimarum rerum & auctor & minister, quum in omnia, & omnibus venalis, quum ceruleatus & nudus, caputq; redimitus arundine & caudam trahens, genibus innixus Glaucum saltasset in conuiuio refrigeratus ab Antonio, ob manifestarum rapinarum indicia, transfugit ad Cæsarem. Et idem postea clementiam victoris pro sua virtute interpretabatur, dicitans id probatum à Cæsare, cui ille ignouerat. Hunc mox auunculum Titius imitatus est, haud absurde Copontius vir prætorius grauisissimus & Pub Silii socer, quum recens transfuga multa ac miranda Plancus absenti Antonio in

Senatu obiiceret: multa, inquit, mehercule, fecit Antonius pridiè quam tu illum relinqueres. Ex eo hic Plancus, à planis pedibus dictus, (sunt enim Planæ Fello tabulæ planæ, quas Galli interpretantur, *des planches*, olim palanæ dictæ, vnde Iosepho Scal. videntur inclinari à Græco Phalanges: hinc Planæ nominati sunt, quasi *πλατὴ ποδῶν*) tædio variabilis sui status, & desperatione redendi in gratiam variè afficiebatur: Quare commotus Poeta ad hanc illum consolandi rationem se contulit.

50 Præterea è lib. 1. annal. Taciti discimus eundem obiisse legationem Senatus ad Germanicum post mortem Horatij & Augusti, ipsiusque vitam valdè periclitatâ seditione legionum Germanicarum ad Rhenum.

Cæterum hic Plancus in Aldina editione Numantius appellatur; Turnebus lib. 14. cap. 17. Aduersa, in veteri libro Numacium se scriptum reperisse testatur: à Dione tamen Munatius nominatur: quam scripturam germanam esse arbitror. Duxit hic Munatius colonias Rauricum prope Basileam, & Lugdunum in Gallia, vt ex inscriptione Caietæ ad Turrim Rolandi patet.

Laudabunt.] E duodecim locis vbiq; & poematis & historijs amplissimè celebratis ac descriptis Rhodus insula Lyciæ occurrit prima: cuius topographiam repete à Strab. lib. 14. & Diodoro lib. 6. c. 3. Pind. *είδη. ζ. Olymp. Hom. Ἰλιαδ. β.* in catalago nauium, quæ Insula fuit à Turcis occupata die Natali Domini Anno 1522. & sic dicta quod odoriferis rosetis, *ὀσμώδης πόδιον* abunt

daret, vel à Rhodo Veneris & Neptuni filia; quæ quia facile illustratur à sole propter apertum & planum mare, dicitur clara, nisi forte malis respicere ad nominis rationem *ῥόδου, ῥοσάμ*. Quod autem illa tam facile perfundatur luce solis testatur Solin. cap. 17. Nunquam, ait, ita calum nubilum est, ut in sole Rhodos non sit.

Mytilenen.] Hæc fuit vrbs in Lesbo insula, cuius mentio facta est in Grammaticis Odes 1. de qua præterea vide Pompon. Melam & Diodorum lib. 6. cap. 16. & Dionys. de Situ orbis, & ipsius Scholiasten Eustath. Grammatici notant etiam numero multitudinis inflecti ex Oratione contra Rullum. Huc accedat huius vrbs definitio è varijs lectionibus Anton. Mureti, quam fatetur accepisse de pastoricijs scriptis cuiusdam Longi nondum in apertum prolata: *Μύτις δὲ Ἰέσβου ἢ Μιτυληνῶν ἀρχαῖα καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἀπὸ Δελφῶν ἀποστράτης τῆς θαλάσσης, καὶ κατὰ τὴν γὰρ ἔσται ἔσται καὶ ἰσθμὸν ἰσθμῶν ἐπὶ τὸν ὄρεον, ἀλλὰ ὡς οὖν*. Mytilene est vrbs Lesbi magna & pulchra: est autem distincta Euripis maris influentis, & pontibus lapideis candidi & politis, existimaveris te non vrbem, sed insulam videre: vnde Eustath. supra citatus ibidem notat Lesbum Peñtepolin insulam de nomine huius vrbs interdum significari: quam si cum Venerijs contuleris, valde appositum respicies exemplar.

Aut Ephesum.] Hæc ciuitas fuit Asiæ minoris, & regia Ionum, ut scribit Strabo lib. 14. & Iustin. lib. 2. dicta *παρὰ τὸ εἶναι, διὰ δὲ τῆς ἰσθμῶν*, id est, quod se relaxarit & voluptatibus indulserit, aut à propinquiore syzygo *ἔφεσις*, id est, remissio & mollities. Pausan. in Achaic. scribit eam ab Epheso Caystri filio conditam. Strabo contra ait eam conditam ab Androcho Codri filio. Ælian. à Mæleo, vide lib. 8. cap. 5. Vbi celebre fuit templum Dianæ, de quo in Actis Apostolorum, & in Plin. lib. 36. cap. 14. vbi magnificentiæ vera admiratio existat, quam ibidem leges.

Bimariæ.] Corinthus sortita est nomen à Corintho Maratonis filio, dicta etiam olim Ephyra, Helio-polis & Page: quam Cic. pro lege Manil. vocat lumen totius Græciæ: & lib. 1. de Diuinatione, Corinthum nominat modò vrbem, modò oppidum. *τὸ δὲ Βιμαρίς* est interpretatio epitheti *ἰσθμῶν διὰ τὸ*: quia est illic Isthmus Peloponnesi, id est, terra angusta mari gemino, Ionio & Ægæo interclusa, vel locus est qui alluitur vtrinque pelago: huic opponitur *πορθῶν* significans angustias maris inter duas terras; qualis est Traiectus Cælerianus inter Galliam Belgicam & Britanniam; & fretum Gaditanum inter Africam & Hispaniam; & fretum inter Italiam & Siciliam. Pind. *Ὀλυμπ. 9.* Isthmum vocat *πόλις Κορινθῶν* portas Corinthi, in qua terra sita est Corinthus, & Achaiæ attributa: imò verò creditur ipsius caput, & vtrumque mare suburbij, Lechæo & Cencheis cõterminum facile ex Acrocorintho, arce, quæ loco editiore exstructa imminet vrbi, prospectatur. Habes periegesin huius vrbs sub finem Agrariæ 2. apud Cic. Sic Aulon. Eidy. 26. tali epithero post notrum Poeram affecit Corinthum de locis agonum:

Isthmia Portuño bimariis dicat alta Corinthus.

Vox autem Græca Latinae respõdens, vsurpatur à Xenophontè in comparatione vrbs Atheniësis cum insula bimari: *καὶ μὴν ἡ ἀπὸ τῶν τῶν ὄρεων, ὁμοίως ὡς ἄλλοι πᾶσι* *στὰ ἑμοῖς ἀποστράτης τε, ὡς δὲ τῆς καὶ ἀποστράτης ἡ βύλεται* *ἡ ἀποστράτης ὡς δὲ* *quæquam vrbs Atheniësis non est circumflua, tamen ut insula, ventis omnibus ad se aduehit ea, quorum eget, & exportat, quæ vult: est enim mari cincta: sic δὲ τῶν τῶν πόλις, quæ Varroni est inter amna, vrbs gemino flumine circumflua: de qua Strabo lib. 8. & Solin 7. præterea Pompo. Mela. Sic Lucas. cap. 27. Act. Apost. veri. 41. scribit de quodam maris gemini loco, *ἡ περὶ τῆς δὲ εἰς**

τόπου διθάλασσοι, ἐπὶ πᾶσι τῶν γαῖν, &c. delati autem in locum bimarem, nauem illiserunt. Tales certè portus, quàm sint appulsu difficiles, indicat parœmia, de qua Epist. 17. ad Scamam: Non cuius homini contingit, &c.

Thebas.] In Bœotia Thebas collocant Plinius lib. 4. & Diodorus 2. Pompon. tamen Mela lib. 1. cap. 9. illas numerat inter clarissimas Ægypti vrbes, id quæ confirmat auctoritate Homeri Iliad. 9. Idem sentit Eustath. in Dionys. periegesin, vbi annotat nouem Thebas recenserit, & hanc esse marinam.

Delphos.] Delphi fuerunt ciuitas in Parnasso monte Phocidis à Strab. 1. 9. & Iustin. 1. 14. Rescè Festus tradidit epithetum *Insignis* esse commune laudis ac vituperij, ut hic est prioris, & Ode 12. huius lib. *insigne Camæna, insigne Homerus*, Epist. ad Pisones sub fin. *insigne Præsidium* Od. 1. lib. 2. Posterioris est Satyr. 1. lib. 2. *Insignis* tota cantabitur vrbe, quale est lib. 1. de leg. Cic. *Prænitentes corporis per, insignes*, illud pro infamis, hoc pro turpes.

Tempe.] Tempe fuerunt loca amœna in Thessalia, quæ Peneus amnis interfluit, vnde Virg. 4. Georg.

Pastor Aristæus fugiens Peneia Tempe.

De quibus lege Ælian. 1. 3. ca. 1. de varia historia, & Plin. lib. 4. cuius verba quia litum loci velut sub aspectum subiiciant, est operæpretiũ hic subscribere. In Thessalia Peneus est fluius claritate ante cunctos, ortus iuxta Gomphos, interq. Ossam & Olympum nemorosa conualle defluens, quingenti stadij dimidio eius spatio nauigabilis, in eo cursu Tempe vocatur quinq. millium passuum longitudine & ferme semiu-geri latitudine, ultra visum hominis ar. olentibus se dextra læuaq. leniter conuexis iugis: intus vero luco viridante allabitur Peneus viridis amœnus circa ripas gramine, canorus auium concentu. Item de Athenis lege Iustin. lib. 2. Est autem *ἄπωτον τὸ Tempe* Latine, *καὶ πηθῶν πικρὸν μόνον*, & ita definitione declarantur à Scholiaste Callimachi in Hym. Deli: *Τέμπη, αἰ σενόταται, διακόλαι τῶν Θεσσαλίας ὄρεων*. Tempe sunt traiectiones & exitus angustissimi montium Thessalia, per quos fluit Peneus.

Vnum opus.] Id est, qui in hoc vno elaborant, ut celebrent Athenas: vel, ut Terentius loquitur, quibus id negotij solum datur, vel id solum curandum videtur, ut Athenas carmine immortalitati consecrent. Opus dicitur *ἔργον τὸ εἶναι*, à curando & tractando, & ita distinguitur ab opera, ut hæc sit actio & persona ipsa, quæ opus peragit: opus sit finis & fructus operæ, auctore Donato in Heauron.

Intactæ.] Tres tantum Deæ creduntur Veneris expertes; Pallas, Diana & Vesta.

Palladis vrhem.] Id est, Athenas: cur autem Pallas potius Athenis, quam in insula Rhodo sedem collocaret, rationem vide apud Pindarum *Ὀδ. 6.* Olymp.

Vndiq.] Tò vndiq. valet vndecunq. frondes aduectæ sunt. Præterea hanc lectionem sum sequutus:

Vndiq. decerpta frondi praponere oliuam.

Ut perspicies è genere argumenti prius notato.

Oliuam.] Oliua proprium est Palladis inuentum, (lib. tamen 3. de nat. Deorum Aristæus Apollinis filius dicitur inuentor Oliuæ) omnibus studiosis charum, ut ipsum oppidum Athenæ, qui omnibus arborum frondibus oleaginam præferunt. Hæc Planta Plin. lib. 16. ca. 4. nec cariem neque verustatem sentit, quin eam ducentis annis, durare inter arbores conuenit ut eodem lib. cap. 4. 4. scribit.

In honorem.] Hæc videtur vox dicta *ἔργον τῶν ὄντων*, ab adiumento. Magnus semper honos Iunoni fuit ab Ethnicis delatus, quod Ioui *ὁ μὲθροπος*, maiestate proxima, esset utpote & soror & vxor.

Aptum equis Argos.] De Argo lege Plin. lib. 4. Strabo. 1. 8. qui hanc vrhem equis alendis cõuenientem ponit in Achaia,

in Achaia, ideoque Hippum nominat: Graeci vero ἵππος, altricem equorum: de qua vide etiam Iliad. 3. versu 75. Interpres Virgil. in v. Aeneid. 4.

— ubi maximus Atlas.

Axem humero torquet, stellis ardentibus aptum. dum explicat quemadmodum Atlas sustinet axem humeris suis coniunctum, non insignitum, vel ut alibi vicinum, notat vocem ἄξω aptum. dici ab eo, quod est ἄξω, ut sit vrbis Achaiae maximè idonea tractandis & alendis equis: quod mihi tamen parum credibile videtur, quum ipse in scholiis Eustathij in periegesin Dionysij legam τὸ ἄξω ἀνομασίαν τὸ δὲ ἄξω, διὰ τὸ μὴ πλὴν ὄντων εἶναι, quod aquis non multum scateret, ideoque nec pabuli copiam, nec facilem aquandi, & commodam suppeditari potestatem. vide ibidem pleniorē Soli Argiui descriptionem ad versum:

Ἄξω δ' Ἀργείων ἀρωγὴ, &c. Seruius citat hunc locum ad vers. Aen. 8. Ille urbem Argiripam patriae cognomine gentis. Diomedes fuit de ciuitate quae Argosippion dicitur, & quod Homerus Ἄξω ἰππολόου, id Horat. dicit aptum equis. Hic in Apulia condidit ciuitatem, quam de nomine patriae suae appellauit, & Argosippion dixit: quod nomen postea vetustate corruptum, & factū ut ciuitas Argiripa diceretur, quod rursus corruptum Argos fecit. Est tamen Arpas in Campania, vnde Cic. Arpinas cognominatur.

Mycenas.] Mycenae fuerunt finitimae Argo, & epithetum dices, interpretatur Graecum πολυχευοί.

Me nec tam patiens.] Nonnulli fortasse minùs probabunt argumentum hic notatum: quia Seruius in hoc distichon lib. 7. Aeneid. sub finem,

Tam magis illa fremens, & tristibus essera flammis
Quam magis effuso crudescunt sanguine pugna.

docet istas particulas non ad prelationem esse positas, sed ad exaequationem: quod in simili exemplo Sallustij reperit apertius, licet in uerso partibus: Quam quisque pessime facit, tam maximè tutus est: est hic, inquit, exaequatio, non comparatio. Sed enim haec Seruij annotatio mecum facit: quia nomine exaequationis paria significatur, quae sunt de genere primo comparatorum: cuiusmodi sunt Aeneid. 4. in descriptione famae:

Tam ficti prauisq; tenax, quam nuncia veri:

id est, fama enunciat aequaliter pariterque vera, atq; falsa: bona atque mala. Ex hoc nunc primum equidem intelligo, non temerè Seruium fuisse notatum à Ramo in vers. 1. Georg. — sauit toto Mars impius orbe,
Ut cum carceribus sese effudere quadrigae.

ad hunc modum: Seruius autem nescio quam Rhetoricam & Logicam nobis ostendit. Sanè sciendum, ait, Translationem hanc esse non comparationem, quae si ponatur in fine vitiosum est. Fallitur in utroque Seruius. Comparatio enim est non Translatio, sic apertius enuncianda: Quemadmodum quadrigae tanto feruntur imperu, ut auriga cohibere nõ possit: ita omnes populi, Martis quodam ardore adeo inflammati sunt, ut Imperator Octavius retinere nequeat. Quadrigae igitur populos: aurigae Imperatorem comparatum intelliges. nec quia praesens comparatio est in fine ideo vitiosa est, interdum enim res sequitur, simile praecedit, ut in 5. Ecl. Ut Baccho Cereriq; tibi sic vota quotannis Agricola facient. Aliquando contra, ut 1. Georg. — sic omnia satis

In peius ruere ac retrò sublata referri,
Non aliter quam qui aduerso vix flumine lembum.

Sed quum paria negantur, non tam, non tot, non equè, & similia, sunt tum minora, ut in hac Ode: vnde sublata negatione haberes paria: quorum sensus esset: tantum me afficit habitatio Tiburtina, quantum habitationes oppidanæ alibi afficiunt suos ciues.

Lacedaemon.] Lacedaemon fuit in Laconia, aliter Sparta dicta, de qua Iustin. lib. 3. & Tuscul. lib. 2. vbi patientia exponitur de rigore disciplinae à Lyeurgo traditae.

Larissa.] Larissa est Straboni lib. 9. vrbis Thessaliae, vnde Larissæus Achilles, quae prius dicebatur Argos Thessalicum.

Percussit.] Pro hoc etiam Terentius dicit, percussit illicò animum. Gallicè, il me fit soudain esbahir.

Campus.] Varro lib. 4. de ling. Latin. ex eo campum dici putat, quod ex agro plano primùm fructus capiebant: sed verius est erymon Iosephi Scaligeri, qui hanc vocem flectit ἄξω τὸ κάμψιμον, à flexu equorum & quadrigarum certantium in circo plano & hippodromo: qui est velut æquor terræ.

Opima.] Epithetum opima interpretatur Graecum ἐλεβολλή, glebosa, fertilis ac diues. Hanc tamè vocem Plutarchus in Romulo sic notat: Opima spolia dicta sunt, auctore Varrone, quod diuitias, opes appellant. Rectius mihi videtur ab opere: Nam quum manu suā dux ducem interficiens ipse decus parit, permittitur ei opima spolia consecrare.

Domus Albunea.] Id est Tibur, quod oppidum fuit in Sabinis à tribus Argiuis fratribus; Tiburto, Catillo, & Cora conditum, & sic à natu maximo denominatum: de quo sic Seruius in Aeneid. 7. versu,

Tum gemini fratres Tiburtia mœnia linquunt:

de Graecia tres fratres venerunt ad Italiam; Catillus, Cora, Tiburnus (sic melius scribenda, quam Corax & Tiburtus, quid im censent) hi simul omnes vnam fecere ciuitatem, & eam de fratris maioris, (pro natu maximi) nomine Tibur appellauerunt, licet & alias fecerint singuli. Ibidem paulò antè ad versum Tela nouant &c. Tibur superbum appellatur: quod Seruius bifariam interpretatur: aut, inquit, nobile, aut per transitum tetigit illud, quod aliquando, quum à senatu auxilium poscerent, Tiburtes sub commemoratione beneficiorum, hoc tantum à senatu responsum acceperunt: superbi estis. Quod oppidum sicut Praeneste & Tusculum Strabo li. 3. ponit in conspectu Romæ. Facit autem in Genitiuo Tiburtis & Tiburis: quorum priore vitur Cic. lib. 2. de Orat. in Tiburte forte affedimus ego & M. filius: & ibidem: Villam in Tiburte habes. Videtur tamen vsur, pari epitheticis, ut Suetonius in Caligula cap. 21. Inchoauit aquæ ductum regione Tiburri: Sic Tiburtem agrum Liuius dicit, & Horatius Satyr. 6. lib. 1.

Quum Tiburte viâ Prætozem quinque sequuntur
Te pueri, &c.

Præterea fuit Catullo fundus in cõfinio Sabinæ ac Tiburtis regionis, vbi dicit se conuulisse è grauedine & rusti morbis in Sextiana oratione audienda contractis. Quare reserctus maximas tibi grates ago, inquit ad fundum suum. Inde adiectiua Tiburtius & Tiburtinus existunt, ut est 1. 7. Aeneid. ad versum iam citatum.

Albunea.] Hæc fuit Nympha & Dea Tiburte culta. Item fons eiusdem nominis, dictus ab albæ aquæ decursu, etiam Leucothea iuxta ripas Anienis: de qua vide 7. Aeneid. ad hunc locum:

At rex sollicitus monstris, &c.

Præcepta.] Hoc propriè dicitur deo, quod in caput ruit: vnde transfertur ad quiduis deorsum latum.

Albus notus.] Interpretatio est, τὸ λευκόν τε, quod fccus & Argestes, id est, purus & candidus Austroque vehementior fit. Albus autem inclinamentum habet à Graeco, ἄλβος, quod est idem, atq; λευκός Hesychio, densa litera in mediam versâ, ut in Alpes in tenuem, ut dicitur Ode 4. lib. 4.

Sapiens.] Est ἀμυρία pro sapienter, vel, si sapias, vel, ut sapias.

ponimus pro igne & frugibus. De templo huius Deæ Cice- ro lib. 3. Epist. 1. ad Qu. Fratr. mentionem facit. Reddita etiam mihi est peruetus epistola, sed serò allata, in qua de æde Telluris & de Porricu Catulli me admonebas. Eadem dea dicitur etiam Ops, Cybele, Rhea, Ἥρα τὸ πέειν, id est, quod ex ea stuant omnia.

Salamina.] Salamis erit ambigua propter Homonymiam ἢ Salamis in Attica, quæ vicina est Aeginæ & huius nouæ in Cypro, de qua dubitabitur, an cedere debeat superiori.

Petiora.] Talis est cohortatio i. Aeneid. O passi grauiora, dabit Deus his quoque finem.

vbi pro eo, quod Virgilius dicit: Quò facta trahunt retrahuntq; sequamur.

hic dicitur: Quò nos cunque serat fortuna, ibimus.

quæ videntur deprompta ex Odyss. v. Τέθλαδι δὴ κραδίη καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔθλις, id est, Obdura, & anime & quondam grauiora tulisti.

quæ sunt in proverbiiis posita ad animos hominum malis fractorum facilius corroborandum spe leuiorum.

Vino.] Intelligendum est de portione vini aliquantò meracioris, non de immodico illius vsu: vnde inducitur obliuio rerum omnium, ac memoriam extinctam furor sæpius consequitur.

Pellite curas.] Festus ducit vocè ab eo, quod vrat cor: sed Scaliger filius scribit à cœra & cœrare pro curare fuisse in vsu: ideoque Πέλλω τὸν κόρον, κοίρα, à fatietate dicit.

Iterabimus equor.] Hoc potest referri ad idem mare remetiendum, quod præmense fuerant ad bellum proficiscentes, vel negatà terrà ad iterum nauigandum.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est dicolon, distrophon, cuius primus quisq; versus est hexameter, Archilochius, secundus tetrameter Phaliscus, quatuor pedibus constans, vltimo semper spondeo.

Libenter hic agnoscerem ἑραμαχρῶ temporis: vt esset locus συγχορησίαι figuræ, tanquã Poeta diceret: laudent alij suam quisque regionem: Ego verò laudabo Tiburtinam, & ceteris antepo nam omnibus. Non dissimili figura videtur Pindarus cecinisse ἐὶ δ. i. Πυθ. Ὀλβία Λακεδαιμόν, μαχέριε Θεσσαλίαι, & c: Celebrant alij felicitatem loci vtriusque ob præclarã Herculis posteritatem: ego instin-

ctu Apollinis & Aleuadarum celebrabo Pellineum propter Hippocleam cursorij certaminis victorem. Non diuerso schematis genere, sed negato Martial. primum lib. 1. Epigram. pronunciauit.

b Synecdochica est Periphrasis Athenarum, κατ' ἐξοχὴν λέγονται ποτὲ κληθῆναι ἄστυ, ὡς νῦν τὸ Κανσαντίνου πλίον ex Eustathij in Periegesin Dionysij, vt à Terencio in Eunucho Act. 5. Sc. 6. vers. 17. An in astu venit?

c Duplex est Synecdoche, primum singularis pro frondibus, deinde partis pro omnibus arboribus reliquarum vrbium oliuæ postponendis.

d Synecdoche est vnitatis pro multitudine, id est: plurimi dicunt Argos latis spatiis patere ad cursum equorum, vt Iunoni gratificetur, cui carissima fuit hæc vrbis, sicut Mycenæ & Sparta è Theocriti Idylia, & Iliad. A. Non ego tamen interpretationem eorum improbandam puto, qui sine tropo explicant τὸ plurimum, pro eo, qui se totum tradit Iunoni celebrandæ & colendæ, vt Cic. 4. Acad. quæstionum dicit, multus in eo fuit, & hic ipse Epist. 1. lib. 1. Omnis in hoc sum, pro, totus huic rei incumbo.

e Metonymia est effecti pro, nubes albicantes efficiente & agitante.

f Metaphora est ab animalibus grauidis.

g Metonymia est subiecti, vt vmbra Tyberis, pro, vel militiæ, vel domi fueris, id est, siue in bello, siue in pace. in seu iterato est Anaphora.

h Alia Metonymia efficientis pro vino. Idem est tropus Aeneid. 9. v. 337. de Iuvene Surrano, qui multo iacebat

Membra Deo victus. id est, Baccho: & in hoc est primum Synecdoche generis pro specie: deinde metonymia inuentoris pro re inuenta, vino, per Metalepsin.

i Præparatio est ad prosopopœiam, quã inducitur Teucer cohortans comites suos ad tolerantiam reliqui laboris. Modus est metonymiæ primus, quo causa efficiens ponitur Ethnicorum more atq; opinione pro effectis, qui sunt meliores successus futuri. Ita Græci sæpè τὸ πύρι vlturpare solent, ὡς ἢ τὸ Πελάγυ πύρι, ἀπὸ τῶν αὐτῶν αὐτῶν χημάτων, id est, pro rebus ipsius vel aduersis vel secundis.

k Synecdoche est generis pro Cypro.

l Exclamatio est exhortantis comites ad iter audacter ingrediendum.

ODE VIII. AD LYDIAM.

Theticum.

Ex odio prætermissæ campestris exercitationis, quã prius flagrabat iuuenis Sybaris, & ex inueta eiusdem latitatione apud Lydiam scortum, Poeta coniecat illum ardere amore, & ita perire.

LYDIA^a dic, per omnes (mando 50 Sanguine viperino. Te Deos oro, Sybarim^b cur properes a- Cautius vitat? neq; iam liuida gestat armis Perdere: cur apricum Brachia, sæpè disco, Oderit^c campum, c^e patiens^f pulueris atq; s^g solis Sæpè trans sinem iaculo nobilis expedito? Cur neque militaris Quid lateat? vt marina Inter equales equitet: Gallica nec lupatis¹ Filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Troia Temperet^h ora frenis. Funera: ne virilis Cur timet flauum Tiberimⁱ tangere? cur^k oliuum Cultus in cadem & Lycias prouiperet cateruas.

Analysis Dialectica.

Prexigua hic obseruari possunt Dialectica: diligenti quidem percontatione Poeta quærere videtur è Lydia etiam iurando addicta causas cur Sybaris, quum æstus, frigoris, varique laboris patientissi- mus solitus sit videri, tam diu tamen absit à campestribus ludis, iuuenilibusq; ac ingenuis concertationibus, quæ sunt, ὡς περὶ γυμνάσια, & præludia virtutis atque gloriæ aliquando futuræ, vt Strabo scribit lib. 10. de

Pyrrhica saltatione armata: ἡ δὲ φασὶν ἀσκησὶν ἴσθ' ἕως ὅτι τὰ στρατιωτικά· quam dicunt esse exercitationem iuuenum ad virtutem militarem: sed nihil petitioni subiicitur. Sola enim scorti facta (illa tamen scortatoris ἀπὸ φασίως) pronunciantur. Nam Lydia dicere potuisset: Sybaris est impatiens huiusmodi exercitationum ac imperitus: itaque

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis:

Ad Pisones:

Ne spissa risum tollant impune coronæ.

Cui Poeta respondet contrā: est omnium istorum patientissimus & scientissimus. Quod si ἀρχαίως magis probes explicandum, facta iuuenis poterunt enunciari disparatē. Hæc enim repugnantiam habent: facile laborem ferre, æstum pati, scienter equitare, luctari, natate, & has exercitationes odisse: illa, inquam, facta proponuntur, & finis ἀσκησίας καὶ ἀγυμνασίας vrgetur, καὶ ἢ τῆς ὡς στρατείας ἀπὸ φασίως ἐλέγχεται, id est, ac velut detrectatio militiæ redarguitur; cuius labores fideliter suscepti, ac fideliter aditi solent victores verissimè nobilitate; proponuntur, inquam, nullā illorum reddita ratione, præterquam quod ad hæc verba, vitat cautius sanguine, &c. est collatio minorum, vbi Sybaris iuuenis dicitur minus timere venenū viperinum, quam luctationem campestem, quasi cum spe simul vincendi, abiesset certandi etiam cupiditatem. Atque præterea sub finem Odes adhibetur breuis similitudo, quæ hic Sybaris comparatur cum Achille, in genere quidem luctationis, sed quæ argumento causæ finalis confirmatur longè diuerso ab altero fine. Thetis enim alio spectauit in occultando inter puellas filio, atque hæc Lydia mulier libidinosa. Siquidem illa per somnum acceperat Achillem interiturum, si ad bellum Troianum proficisceretur: ideoque malebat illum remanere domi per totam vitam inglorium, quam illic occumbere honestâ morte decoratum: sed honestius est consilium huius Lydiæ silentio dissimulari; quam in interpretatione coniecturali patefieri & illustrari: tantum ex his collige, quod initio propositum fuit, Sybarim perditè amare iudicio Poetæ anterastæ. qui multo fecisset honestius, si talibus diris mulierem libidinosa deuouisset, quales epistolâ 95. Senecæ legas in alias mulieres eiusdem notæ, Libidine verò, ait, nec maribus cedunt, pati nata. Dÿ illas Dea q̄, male perdans! adeo peruersum commenta genus impudicitia viros inuenit!

Enarratio Grammatica.

Lydia dic.] Sic Virgilius Ecloga 3.

Dic mihi Damoeta &c.

ex imitatione Theocriti, ἐπεὶ μοι ὁ Κορίδιος τίνας αἰ βοῆς; quod verbum Donatus in Hecyr. Act. 3. Scen. 2. ad verba, quid fuit tumultus? dic mihi. Dic, ait, verbum est instantis audire & curiosus interrogantis: quemadmodum hic explicandum puto. Per te quidem certè mihi licebit, credo, lector, si hanc Oden, vt quintam huius libri, interpretari de impotentia animi Horatiani, qui non poterat ferre Sybarim riualem potiores habere partes apud Lydiam, & ab hac se turpiter excludi: quanquam videatur hanc impotentiam obregere inuolucro cuiusdam doloris de perniciofa, libidinosaque iuuenis mollitie. Dum enim Lydiam vrget Satyricè de causa, cur tamdiu ille lateat deses apud ipsam, satis apertè declarat magnum famæ detrimentum ex hac mollitie & segnitie huic futurum, ac tantum non illi obiectare, quod est Satyrâ 2. lib. 2.

— tibi quidnam accedet ad istam

Quam puer & validus præsumis, mollitiem? seu Dira valetudo incidit, seu tarda senectus

Itaque videretur suadere, vt dimitteretur ad honestas exercitationes, ad consuetudinem virorum ætate grauium, & consilio auctoritateque præditorum, à quorum similibus fuerūt olim instituta hæc exercitationum genera: ideoque ab illorum consiliis nunquam discedere debeat, sicut docet è Simonide Plutarchus:

Νέοις δὲ Ἰηλαδέου τὰς γέροντας,

Ἄδῃα ἴππῳ πῶλῳ ὡς ἄμα πρέχειν, id est, iuuenes

deceat imitari senes, vt ablactatum hinnulum adhaerentem equæ concurrere. Potest etiam, vt obiter hoc dicatur, hæc vox ἄδῃα, aliter explicari, atque depulsus ab vberè, & significare lactis appetentem: vbi cum τὸ α, erit ἀπὸ τῆς κόρυ: sed verior est præcedens expositio: quia pulli recens depulsi, non desinunt adhærere lateribus equarum, & cum his ire. Natiua tamen notio est, ὡς αἰετὸν γονῶς χυεῖς διλάω καὶ μαστῶν· vt qui papillis vberum nunquam labra admouit.

Lydia.] Est cognomè è regione libidinosisima (singulari tamen clementiâ & misericordiâ Deus fuit in mulierem huius regionis cognominem Act. Apostolorum cap. 16.) qualis Ode 25. huius, hæc meretrix notatur & exagitur: cuiusmodi etiam ferè cognomen sibi mulieres parum honestæ asciscunt: quod sæpius patriâ suâ eiectæ turpitudine vitæ coguntur viuere in aliena: vnde nominatur à Græcis πόρνη ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς quod suam mercem expotent venum extra patriam: qualis Chrysis Terentiana creditur fuisse, quæ ex Andro commigrat aliò. Lydij autem videntur originem trahere à Lydim vno ex filiis Mizraim, & hic à Camo filio Noei. Præterea Eustathius in periegesin Dionysij tribuit Lydiis partes primas prauitatis, Ægyptiis secundas, Caribus tertias, vnde sunt illi in prouerbium traducti ad congressum malorum cum malis notandū,

Ἄδῃοι πονηροί, δ' ἄτεροι, δ' Αἰγύπτιοι,

Τεῖ τοὶ δὲ πάντων Κάρης ἐξωλέσται, id est,

Lydi improbi, secundi ab his Ægyptij,

Tertij denique Caræ omnium perditissimi.

Quod autem Ægyptus tota, & in ipsâ maximè Canopus, domiciliū sit omnium libidinum & impunitatum, legatur Senecæ epistol. 51. & Cosmographia Strabonis. αἰ δὲ Λυδαὶ πόρνη ἔσται πάντων κέρωνται: omnes autem mulieres Lydia dicuntur esse scortæ & prostibula. Vnde Athenæus sic de iisdem scripsit, Λυδαὶ γυναῖκες ἀρετοὶ εἰσι τοῖς εὐτυχῶσι, id est, Lydiorum vxores cuiusvis libidini expositæ sunt & patent. Vnde Aeschyl. in Persis sub initium Lydios appellat ἀβραδάϊτας, & Anacreon Λυδοπαθεῖς ἀπὸ τῆς ἡδονῆς δέσῃς· delicatam, mollem & voluptariam vitam degentes.

Sybarim.] Hac peregrinâ voce intelligendus fortassis videretur Telephus ille δὲ τῆς ἄρχῃς Ode 13. huius libri ad idem scortum; & quidem valdè accommodatum est cognomen, vt Lydia: quia notabilis est libido, insatiabilis mollities Lydiorum ex Athenæi lib. 12. accommodatum, inquam, ad mollitiem, luxuriam & voluptatem iuuenis notandam, quibus Sybaritæ præter alios populos credebantur olim liquefcere ac fluere, vt scribit Plutarchus in vita Pelopidæ & Athenæus lib. 12. & prouerb. Μελιτῶν κωλίδιον· Melitæus catellus indicat, nostris temporibus aptissimū in tanta hominum mollitie & amore catellorum. Hinc συβαρικὸν τῆς ἀπὸ τῆς καὶ συβαρίων mensa deliciis ac luxu redundans, & his supra modum diffuere: vnde Prouerbium: Sybariticum ferculum prodiit, cuius meminit Lampridius in Helio gabalo: Sybariticum missum semper exhibuit ex oleo & garo, quem quo anno Sybaritæ repperunt, perierunt. De his populis sic Strab. li. 6. Τοσῶτον δὲ ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς διώσεως καὶ πόλεως αὐτῆς τὸ πλεον, ὡς τετάρτου μὲν ἐθνῶν ὅτι παρὸς ἡμῶν ἔστι, πόντε δὲ καὶ αἰῶσι πόλεως ἀπὸ τῆς ἔχει· τετάρτου δὲ μνηστῆρα αὐτῶν ὅτι Κρητικόν ἐστὶν ἔσται τῶν, ἔσται μὲν τοὶ περὶ τῆς καὶ ὕστερον τῶν ἀπὸ τῆς

νίαν δ' πασαι ἀφ' ἑρθεῖσαν... id est, Hæc vrbs Sybaris tam prestanti ac florenti fortuna maiori ex parte vsu est, vt quatuor vicinis nationibus imperit arit, atq; quinque ac viginti vrbes habuerit in sua ditioe. Trecenta autem hominum millia in Crotoniatas eduxit: luxu tamē & contumeliā perdiderunt totam felicitatem dies 70. oppressi à Crotoniatas, qui Cataclysmo fluminis immissi, captam obruerunt vrhem. Ita certè vsu venire solet, vt iisdem rebus, in quibus homines peccarunt, sæpius pereant. Vide plura de Sybaritis in Scholiis Eustathij ad hunc versum Dionysij, Δειλάν Σύβαρις &c. in Periegesi.

Amando.] Similis est in Hecyra intentio criminis Aëtus 5. Scen. i. versu 17. quo Laches fenex accusat meretricem Bacchidem: meum receptas filium ad te Pamphilum, &c. Valet hinc, amando, blandis & fallacibus technis meretricum alliciendo.

Properes perdere.] Quæ & quanta sit perditio comes amoris, lege in Mercatore Plauti ad versum: Sed amor accedunt etiam vltra hæc, quæ diximus, &c. Hoc diceretur per Supinū cum altero motus verbo, more Terentij, cur eas perditum: sed est vsitatum bonis Latinitatis auctoribus tribuere verbo properare, infinitum: vt Terentio in Phorm. Act. 5. Sce. 6. vers. 5. properat illum inuenire. Item Cic. in Somnium Scipion. Quid moror in terra? quin huic ad vos venire propero? & rem deducere in iudicium properat, lib. i. ad Atticum Epist. ii.

Apricum campum.] Od. proximè antecedente campus definitus & notatus fuit, quem Græci vocat πείθου περὶ σήλιου, ἀήλιου, περὶ σήλιου, vel πόπου ἀλεινόν, cui opponitur φυχινός, vt Seruius definit sub initium libr. 5. Æneid. ad verba.

— & apricus statio gratissima mergis.

Locum sole gaudentem, & illum notat ἀνδ' ἰόχου, & Æneid. 2. dici tam de homine, vt apricos meminisse senes Persius, quorum ætas vix media regelatur ætate, vt loquitur Senec. epist. 67. dicitur etiam de loco, vbi citatur hic locus. Sed Festus propius ἐπιμολογεί ἀνδ' φείκους, quasi ἀφείκους, sine frigoris horrore: vnde Africa dici videtur. Quare Parthasius in artem Poeticam malè ducit ab aperiendo. Fuit autem hic campus ab initio Tartariorum, sed his expulsis consecratus est Marti, atq; inde postea Martius vocatus. Agellius tamen lib. 6. capit. 7. scribit, Tartariam virginem Vestæ lege Horatiâ plurimo in honore fuisse, ipsiq; eius & potestatem exaugurandi & nubendi factam munificentia ac beneficij gratiâ: quod campum Tiberinum siue Martium populo Romano cõdonasset: quod populus comitiis centuriatis mense Februario conuocabatur, atq; idus Martiæ dies erant solennes Magistratibus ineundis. Ibi etiam iuuentus Romana omni exercitationis generi fedabat. Eam ob rem Cic. l. i. de Offic. Ludendi etiam est quidam modus retinendus, vt ne nimis nos profundamus, clatig voluptate in aliquam turpitudinem delabamur. Suppedizat autem Campus noster & studia venandi, & honesta exempla ludendi. Quem Campum Martium Strabo lib. i. ita describit: Magnam ornamentorum partem Campus Martius continet, quæ præter ea, quibus sua sponte ac natura abundat, aliis etiam ex arte & industria ornamentis atq; insignibus instructus est. Etenim admirabilis magnitudo Campi cum Equitria, id est, Ludos Curules, & alias Equestres pugnas suppeditet; locum tamen tam multis Pila, Circo, Palestraq; sese exercentibus vacuum relinquit. Opera autem, quibus cinctus est, solum herbis confertum omni tempore anni, collum denique vertices Theatri speciem & ornatum ad alueum vsque fluminis præferentes spectaculum præbent ita amœnum, vt agrè ac inuitus ab eo abscedat.

Patiens.] Non dissimiliter huic dicit Marius apud

Sallustium: hyemem & æstatem iuxta pati & humi requiescere, χαμαικοιτεῖν. Vocem autem campus. Ode 7. ante notauimus & Græcè & Latine.

Militaris.] Vt militandi peritum decet: potest etiam antimeria esse, pro militariter, vt inquit Liuius, vel instar equitis militis, vel militarem in modum: quemadmodum plerq; epitheta sumuntur apud hunc Poetam.

Equiter.] De scientia equitadi vide quid dicat lib. 4. Pædiæ apud Xenophontem Crisantas.

Gallica.] Strabo lib. 2. ex Eratosthene scribit Galliam olim Gadibus fuisse terminatam, aut certè à Celtis plerâque Hispaniæ nunc dictæ loca vsque ad Gades detenta: vnde Gallithia nomen adhuc retinuit, sicut Portugallia: sed de pernecitate Gallicorum equorum, qui propterea dicuntur concepti vento, lege Iustinum lib. vltimo, & Plinium 8.

Nec lupatis.] Lupatum est genus fræni ad similitudinem dentium lupinorum: quod etiam lupus dicitur: priori Virgilius 3. Georg. vitur:

— Namq; ante domandum

Ingentes tollent animos, prensiq; negabunt Verbera lenta pati, & duris parere lupatis:

posteriori Ouid. 4. de Tristibus:

Tempore parer equus lentis animosus habenis, Et placido duros accipit ore lupos.

Xenophon lib. de re equestri facit duo genera χαλινῶν, frænorum: ἐστὶ δὲ χαλινός τὸ ἐμβαλλόμενον τῷ ἵππῳ τῷ στόματι σιδηρῶν ἔργων. Est enim frænum instrumentum ferreum, quod in os equi inseritur, cuius lora dicuntur ἰνία καὶ βυτίρες, habena, Gallic. les Resnes. à trahendo, vt χαλινῶν ἀπὸ τῷ χαλεῖν, à laxando. τῶν τε δὲ χαλινῶν ὁ μὲν λεῖος τὰς ἑσχὰς ἀμεγέθεισ' ἔχει· ὁ δὲ ἔτερος τὰς μὲν ἑσχὰς καὶ βαρεῖς καὶ ταπεινὰς. τὰς δὲ ἔχοντες, ὀξείας: id est, alterum frænorum est politum & leue, prægrandes orbiculos habens: alterum verò habet quidem orbiculos & graues & breues: sed asperos instar aculeatorum herinaceorum: qui orbiculi siue circuli dicuntur à Platone lib. 3. de Legib. ἄλλια καὶ ἑσπικῶς sumuntur pro moderamine ferocientium animorum, ὁ δὲ τρίτος ὁ σῶτηρ ὁ μὲν ἐπ' αὐτοῖσιν οὐ καὶ δουλομένῳ ἀρχῶν οἶον ἄλλιόν ἐπέβαλεν αὐτῇ, τὴν δὲ ἐφόρον δυνάμιν. Sed tertius vobis seruator animaduertens etiamnum principatum luxuriantem & seruescentem, illi frænum orbiculatum, velut equo ferocienti inseruit potestatem Ephorum, qui apud Lacedæmonios erāt Regibus oppositi. quod posteriori exitimo esse lupatum: quo equi tracti dicuntur Græcè λυκοσπίδες: de quibus lege librum 2. συμποσ. Plut. quæstione 8. Insignis est fræni periphrasis apud Pind. Ολυμπ. εἰδ. 15. ἀντρ. 4. quod Minerua dedit Bellephonti, ad feritatem equi Pegasi domandam, cū appellatur χρυσὸς δαμοσίφρων, i. aurum seros animos domans.

Flauum.] De hoc colore repete annotationem in Grammaticis Odes 2.

Sanguine viperino.] Venenum viperæ propter acerrimum ipsius calorem est præsentissimum: vnde Ouid. 2. de remedio, Elegia,

Parua necat morsu spatiosum vipera taurum.

Mas autem vipera Græcis est ἕχης, fœmina ἕχιδνα. Quæ verò symptomata mortum eius cõsequantur, vide Dioscoridem lib. i. cap. 10. Hanc Grammatici Latini putant dici à vi pariendo. Nam vipera fœmina vbi mista est coniugi, eum occidit, atque vicissim fœtus viperini matrem sui partu: de quo vide Oden 4. lib. 3. Hæc tamen sententiâ videtur ἀντιματωδῆς apud Lycophr. (quæle iudicandum est totum huius Poema propter tropos, variasq; ex his allegorias) nisi Ifacius Tzetzes hoc reddidisset: sic & Clytemnestra Agamemnonem, & Orestes Clytemnestram matrem occiderunt.

Oliuum, &c.] Ab oliua defleclitur oliuum, vt ab olea oleum. Thucydides scribit lib. 7. Lacedæmonios fuisse

bo & Bæchio constans, id est, ex breui & duabus longis. Secundus est Alcaicus ex Epirrito secundo, id est, primâ, tertiâ, & quartâ longis, & secundâ breui: deinde duobus Choriambis & Bæchio.

^a Κοινωρία, sine tamen responsione & expeditione rei propositæ & quæsitæ: huic communicationi semper coniuncta est sustentatio, licet nihil maius vel minus subiiciatur expectatum. Exclamatio quoque est ironica per oblectationem Veneris, Cupidinum, ioci & similiū, qui synecdochicis hinc è genere intelliguntur.

^b Cur repetitum initio membrorum constituit Epianaphoram.

^c Εἰρωνικῶς intelligenda sunt: quòd, quam videtur ipsum laudare, tamè ipsum, vt effœminatum; maximè vituperet, dum dicit, cur abhorret ab iis, quibus iuuenes reliqui, ac ipsemet nuper, delectantur maximè, vt à lucta, palæstra, equitatione, natatu, disci iactu, cestu & similibus studiis ac exercitationibus ad disciplinâ militarem pernecessariis?

^d Synecdoche generis pro Martio campo, quem ²⁰ Ἄρειον πεδῖον Græci dicunt.

^e Latet hinc quædam πικρὰ δόλιχα falsæ causæ, cui respondet Poeta εἰρωνικῶς eum non esse impatientem æstus, nec insuetum laboris, nec ignarum militiæ, licet abstineat campestribus exercitiis: quæ certè omnia intelligenda sunt per allegoriam è continuatis ironiis.

^f Metonymia est adiuncti pro subiecta lucta, vt sequens oliuum indicat, quo luctaturi ante exercitacionem perungebantur, non quòd vires oleo auferentur, sed quòd corpora, aut potiùs ipsorum articuli diutius labore perferrent, nec lassitudinem sentirent: sicut Alexander lib. 1. problemat. 119. scribit. Ita enim prius emollita erant tutiora multò aduersus aut rupturam, aut luxationem, lassitudinem, aliâque noxam. Idem sentit Lucianus Dialog. περὶ γυμνασίου: ac præterea de vsu pulueris, quo vncti conspergebantur, ne lubricæ manuum comprehensiones fierent, vt alibi notauimus, nec venti in corpora motu aperta sese insinuarent, vnde Lucanus cecinit:

Auxilium membris calidas infundit arenas.

quum de Hercule & Anteo loquitur. Idem Martialis lib. 7. Epigram. in Philænim, quam scribit ludere har-

pausto & flauescere happe, quod sic Ouidius interpretatur describens luctam Acheloi cum Hercule: 1. Metamorphos.

Inque vicem fulua tactu flauescit arena. & Plin. lib. 35. c. 11. Ab huiusmodi Athletarum apparatu Seneca sumit, quod ἀλληγορικῶς scribit epistol. 58. de sua Bajis Neapolitanæ profectioe, Totum Athletarum fatum mihi illo die perpetiendum fuit. à Ceromate nos Happe excepit in Crypta Neapolitana, id est, post oleum & vnguentū arenâ conspersi sumus in cauerna Neapolitana. Præterea Plutarchus in vita Alexandri de facultate olei hoc scribit, πόνου ἀρωγῆ ἢ ἐλαίου ἀνδράποισ ἀπὸ Θεῶ δὲ δοταί, id est, oleum datur hominibus à Deo, vt eos à defatigatione laborum defendat. Idè dixit in notis Gramm. Eusebius paulò antè. Plutarchus tamen aliò spectare scribit consperfectionem pulueris lib. de primo frigido, vt calor corporum refrigeraretur, atque sudor inhiberetur. Vfus aurem prior magis probatur Medicis.

^g Metonymia est causæ pro effecto calore, ne fiat ἡλιόκληπτο ἢ ἡλιόκωστος: solibus perustus membra.

^h Synecdoche est membri pro integro, id est, pro Gallicis equis.

ⁱ Alia synecdoche, sed generis est, pro, cur timet natate, quòd iuuenibus probro vertebatur olim, vt Suetonius de Caligula narrat in ipsius vita cap. 54. Atque hic tam docilis ad cætera, natate nescit. Vnde Græcum prouerbium, μήτε νεῖρε, μήτε χεράμματα δάσκαται, neq; natandi peritiam, neque litteras didicit.

^k Metonymia est adiuncti pro subiecta palæstra & lucta, quæ oleum requirunt vel ceram oleo subactam: vnde sit τὸ κήρωμα vnguentum luctaturis aptum, tanquam diceret, cur vitat luctationem vnctus oleo ab aliptis? Paulò autem secus Diuus Ioannes immutauit, τὸ χερίσμα, in epistola 1. capite 2. versu 20. Καὶ ὑμεῖς χερίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἀγίου, καὶ οἴδατε πάντα, At vos vnctionem habetis ab illo sancto (Christo) profectam, & nostis omnia. Vbi vnctio effectus ponitur μελωνυμικῶς pro vngente Spiritu sancto, ostendens eundem Spiritum illustrare fidelium animos, & in eisdem veram Dei notitiam ingerere, motusque voluntati eiusdem consentaneos excitare.

^l Alia quoq; Synecdoche generis pro Achille Thetidis filio.

ODE IX. AD THALIARCHVM.

Theticum.

Thaliarchum docet, quibus rebus impedimenta voluptatis superaturus sit, quòd vi hyemis & frigorum inuitatur quisque.

^{1a} Ides vt aliâ stet niue candidum
Soraete: nec iam sustineant onus
Sylue^b laborantes: gelug;
^c Flumina constiterint^d acuto:

^{2c} Dissolue frigus, ligna super foco
Large reponens: atque benigniùs
Deprome quadrimum Sabinâ,
O Thaliarche, merum dyotâ.

³ Permitte Diuis cætera: qui simul
^f Strauere ventos & equore feruido
^h Depræliantes, nec cupressi,
Nec veteres agitantur orni.

⁵⁰ Quid sit futurum cras, fuge querere: &
Quem fors dierum cùmque dabit lucro
Appone. & nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas:

Donec virentiⁱ canities abest
^k Morosa: nunc & ^l campus, & area
Lenesq; sub noctem susurri
Compositâ repetantur horâ.

Nunc & latentis proditor intimo
Gratus puella risus ab angulo,
⁶⁰ Pignusq; dereptum lacertis,
Aut digito malè pertinaci.

Analysis Dialectica.

NE tibi videar, ab instituta iam honestate abductus hoc Thetico, velim interpreteris hanc vo-

luptatem paullò secus, atque Epicurus. Quanquam, si verum est eam Epistolam, quæ inscribitur Herodoro,

ipſius eſſe, illic meretur more Stoicorum vim & naturam voluptatis indolentiâ corporis & tranquillitate animi, vt homo ita vring; bene affectus poſſit ſapienter perſpicere, quæ ſint expetenda & quæ fugienda: non autem eam æſtimat, vt multi putant; ex libidine & intemperantia nitentis menſæ, famoſique ſtupri. Verùm demus eum in voluptate felicitatem hominis collocare: huius tamen diſciplinæ non videmus Poetam ita additum & conſecratum, quin liberè colat & ſequatur aliorum Philoſophorum diſciplinæ & ſententias: de quo ſic ipſemet Epift. i. lib. i. hæc iactat,

Nullius addictus iurare in verba magiſtri:

quam quidem libertatem philoſophandi animaduertimus hinc retineri: vbi prior pars Odes producta vſque ad hæc verba, *nec dulces amores, &c.* eſt diſciplina Stoicorū, qui definiunt ac circumscribunt vitam Sapientis vacuitate doloris & curarum, prouisioneq; futuri neglectâ, & adhibito ſemper virtutis ſtudio.

1 Quatuor autem primi verſus Odes continent deſcriptionem temporis hyberni ex illuſtribus ſubiectis & adiunctis, alto monte, ſyluis albeſcentibus candore, magnitudineq; niuium, dehinc concreione fluuiatilium aquarum, quæ magno ſunt voluptatibus impedimento.

2 Quia ex axiomate Medicorum, contraria contrariis ſanantur, hæc cohortatio conſtat ex aduerſis frigore & calore, contractè ſic conſuſis & iudicatis: Tu, ô Thaliarche, iam contraxiſti intolerabile frigus, eoq; vehementer adſtrictus es: illud ergo extrinſecus luculento foco, & intus veteri vino diſſolve ac depelle. Quamquam autem viſus ſit ſenſus omnium acerrimus, non videtur tamè certior index frigoris ipſo tactu, quàm membra corporis tremulo frigore quatiuntur & horreſcunt: ſed fingamus adoleſcentè minùs illo vri, fortaliſſis tum aliud agentè: vnde Poeta neceſſe habuerit illū prouocare ad ſtatum præſentis temporis inſpiciendū.

3 Mordaces ſollicitudines de cõditione futuri ſunt etiam grauiſſima hilaritatis impedimenta, & ſupra vires humanas. Iraque prouiſio poſteri temporis Diis ac fortunæ permittenda eſt, nihilque eſt, quod eo nomine tantoperè animum ſuum Thaliarchus excruciet, ſi reſ ſuas illis commendauerit. Hoc argumentum eſt è loco efficiendum tranquillitate animi: Dij enim pro ipſorum arbitratu cælum & temporà moderantur: vnde Poeta multò rectius hinc videtur de prouidentia diuina ſentire, quam Satyr. i. lib. i. ad hæc verba:

— credat Iudaus Apella:

ſed turpiſſimo ſine iubet ita curam futuri abigendam, vt illam poſtea conferat adoleſcens in amorem, qui reſ eſt plena ſolliciti timoris. Quidnam eſt hoc aliud, niſi euitatâ, vt aiunt, Scyllâ, incidere in Charybdin? Longè aliter Chriſtiani ſentiunt, qui ex Euangelio didicerunt irâ omittendam eſſe miſeram de craſtino ſollicitudinem, atque inſtituta noſtra & conſilia prouidentia diuinæ commendanda, vt regnum Dei in primis quærat, vnde nobis, quæ petimus, acceſſura ſint omnia.

4 Adhuc Poeta ſuſtinuit perſonâ Stoici, nunc merum Epicurum agere videtur, dum inuitat ruruſ adoleſcentem ad laſciuendum & animo obſequendū ex adiunctis & ſubiectis: dum ſos & raris, dum locus, dum perſonæ & tempus ſinunt, id eſt, dum iuuenis eſt, nec dum ſentit incommoda & raris ingraueſcentis, quod fanè non ſatis verecundè & honeſtè ſit à Poeta, quum iſta ætas ſit nimis propenſa ex ſeſe ad libidinem & intemperantiam. Vult enim hoc modo id, quod nõ ſuo tempore factum fuerit, colligere, neque expetendum, neq; poſtea conſiciendum. Talibus voluptatis illecebris Tibullus lib. ii. Eleg. i. ſe ſuosque ſodales excitat ad æta-

tem iuuenilem in deliciis conterendam: vnde Cicero in Catone Maiore ſcribit ſupra & adulteria, omneque tale flagitium exiſtere,

Interea dum fata ſinunt, iungamus amores:

Iam veniet tenebris mors adoperta caput.

Iam ſubrepet iners aras, nec amare decebit

Dicere nec cano blanditias capite.

Sed tales tam breuis vitæ ſuauiſſimas ſapiens Salomon ironica quadam conſeſſione ſic primum videtur ſuadere initio capitis 12. Eccleſiaſtæ, iuxta nouam interpretationem, *Letare, iuuenis, in iuuentute tua, & te exhilaret animus tuus diebus iuuentutis tue; pege demique in viis animi tui & aſpectibus oculorum tuorum.* Deinde ſeriâ & verâ epanorthoti & diſſuaſoriâ reuocat eundem *œdus τὸ μελαγχολίον*, id eſt, ad reſiſciendum, & ad ſanctius vitæ inſtitutum maturè capiendum. *Sed cognoſce ſorè, vt propere hæc omnia Deus ipſe adducturus te ſit in tudilium: amore ergo indignationem, (id eſt, peccatum μετανουμῶς, quo Deus ad iram prouocatur) & auerte malum à carne tua. Nam iuuenta tua, vt ortus ipſe, eſt vanitas, quæ inſtabilis eſt, ac cito euaneſcit.*

Enarratio Grammatica.

O Thaliarche.] Poeta videtur hoc nomen vel inno- uaſſe, vt sæpè alia, vel ad illud iam huic adoleſcenti inditum Oden accommodaſſe. Valet enim quaſi diceret, *δευτὸς δαλείας ἀρχὸν* principem & arbitrium lati conuiuij: vel ſimpliciùs dicitur *δευτὸ τὸ ἀρχὸν τῆς δαλείας* quod præſit conuiuij, quod Terent. dicit in Eun. Act. 3. Scen. 4. *Chaream ei rei*, id eſt, cõuiuij ſymbolico, præſecimus: quod Donatus interpretatur, *συμποσίωρον* fecimus, alio nomine *ἀρχαίκελλον*: qua voce *δαλεία* Heſiodus vitur in operibus & deſcriptione aureæ ætatis:

Τέρποντ' ἐν δαλίῃσι κακῶν ἐκτόδου ἀπείλωρ

Delectabantur homines conuiuij omnium malorum ex- pertes. *ἐκ τῆς δὲ τῆς τε δαλείας καὶ τῆς ἀπῆς γίνεται σιωπῆτερ ἀταδάλια, ὅσῳ λέγεται ἢ ἐν δαλείαις ἀμαρτία: ἢ μὲν ἐκ τῆς παροι- νίας τῆς δὲ διαχωμῆναι πεφυκῆα*, id eſt, peccatum & vitium è vi- nolentia epulantium ortum, teſte Euſtathio initio Odyſſ. de ſociis Vlyſſis, ad verſ.

Αὐτοὶ γὰρ σφετέρησιν ἀταδάλισιν ὄλοντο, id eſt,

Ipsi enim, quod se cibis & poculis ingurgitaſſent, perie- runt.

Quod etiam firmatur teſtimonio Athenæi, *ἀπὸ δὲ πα- εχγεται ἀπὸ τοῦ ἀτῆρ, τοῦ βλάπτειν καὶ τραπέειν*, id eſt, à læ- dendo & vulnerando, vt apud Heſiodum, *ἐνέμαρον ἀάσθη ἀπ- πῆ ἠδῶν*, id eſt, pro, *inſanabiliter vulneratus eſt*, hoc eſt, *ἀδου- εραπῆτος*: nec ſolum ἀπὸ τῶν ἐργῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν λόγοις habet locum; vt ex verbis Achillis in Agamemnonem,

Πηλεΐδης δ' ἐξ ἀντῆς ἀταδάλισιν ἐπέεσσιν, id eſt,

Achilles autem contumelioſis verbis Attidem alloquu- tus eſt.

Soracte.] Mons eſt quibuſdam Hirpinorum in Fla- minia: aliis Phaliſcorum: aliis denique Sabinorum: hanc autem dubitationem videtur tollere locus Pliniij lib. 7. cap. 2. *Haud procul vrbe Roma in Falifcorum agro fami- lia ſunt pauca, qua vocantur Hirpia: qua ſacrificiõ annuõ, quod ſit ad montem Soractem Apollini, ſuper ambuſtam ligni ſtruem ambulantes non aduruntur.* Hic montis videtur ſimilis ri- gido Niphatae monti, de quo erit Odes 9. lib. 2. Ille au- rem fuit ſacer olim Apollini: vide Virgil. 2. Aeneid. & Seruium ibidem:

Et ſancti cuſtos Soractis Apollo.

& in ſin. lib. 7. Aeneid. verſ. 696.

Hi Soractis habent arces:

& ad ſinem lib. ii. ad verſ.

Summe Deum ſancti cuſtos Soractis Apollo.

Narrant historiae, Sylvestrem Episcopum Romanum huc se propter tyrannidem & crudelitatem Maxentij Imperatoris anno CCCXV. recepisse conseruandi sui causâ, indeque Romam rediisse mortuo hoc Tyranno & Constantino Magno imperante.

Ut steterit. Hic ut exprimit modum & formam Soractæ stationis, sicut apud Terentium mores hæc loquentis, Scis, mea consilia ut tibi credam omnia. Gallicè, tu fais, comment ie me fie en toi de tous mes aduis, secrets & entreprinse. Verbum autem standi interpretor, rigeat frigore & horrescat, & ingenti mole niuis albicans procul videatur. Donat. tamen in hunc locum And. Terent. Act. 4. Sc. 2. v. 18. per me steterisse, ut credat, explicat pro, esse, & ita accipiendum confirmat exemplo Virgilij: desert aq. montis stat domus: sed addit, aliter plenum esse, ut idem Ecl. 7. stant & iuniperi, & castanea hirsuta, cui astipulatur Seruius. Addit præterea, aliter horrere: stant lumina flamma: & Lucilius, stat sentibus fundus, id est, horret, & ita Nonius Marcellus interpretatur. Sic denique stare dicitur quicquid firmè fixum hæret, ut Aeneid. 6. Stet Marpesia cautes. Odyss. d. de Vlyste, δὲ ἐστάνη ἢ τε πέτρῃ ἢ μίπτου, sed ille, ut petra stetit firmiter, quod aliter Græcè, ἢ σφάλλει, μήτε καταπίπτει. Verùm quomodo fiat χῶρον, niue, vide apud Aristot. lib. de Mund. & in Meteor. & apud Suidam, ut præmonuimus in Gramm. od. 2. huius lib. Est autem hæc descriptio hyemis desumpta ex Alcæo, ut è libro 10. Athenæi est videre.

Sylua. Hæc vox facta videtur ab ὕλη, spiritu denso (in) ut sus ab ὕς, & super ab ὑπέρ, sudor ab ὑδρῶς, vel ὕδωρ.

Laborantes. Permutatione verborum sensus erit paulò clarior, vides, ut, quum syluæ nequeant tantum niuis onus sustinere, rumpantur.

Acuto. i. e. acris, sæuo, penetrabili: sic dicit χῶρον ἀξεία.

Foco. Grammatici hanc vocem ducunt à fouendo igne & nutriendo, vel potius, ut Festus tradit, à calefaciendo, homines ad ipsum desidentes. Sic Ouidius lib. 6. Fast. ab effectis notauit,

At focus à flammis, & quod fouet omnia dicitur. quem Græci interpretantur ἐσθλόν, quâ utitur Homerus Odyss. ζ. sub finè, quum Nausicaa sic Vlystem alloquitur,

ὡ καμῶν ἐκ μεγάροιο διελθέμεν, ὄφρ' ἀνέκται
Μητέρ' ἐμὴν ἢ δὲ ἦσται ἐπ' ἐσθλὸν ἐν πυρὸς ἀγρῆ
ἠλάσσεια σπρωφῶσ' ἀλυπτοῦρα, id est,
Quam citissime ulterius è regia perge, ut venias
Ad matrem meam. Hæc autem desidet ad focum
In splendore ignis, pensum versans purpureum.

Huc addit interpres τὸ ἐσθλόν dici de foco terræ propinquo, qui hodie vocatur etiam βουνός, hinc βόναυος, id est, fornacarius: sed quum τὸ ἐσθλόν est destinata sacrificiis, σπρῶνται τὸ ἐσθλόν, id est, deflexum est à precipitiis ibi fundendis.

Ligna reponens largè. Iubet ligna lignis astruenda & superaddenda ad frigoris depulsionem. Vox autem lignum dicitur Varroni lib. 5. de ling. Latin. ab legendo, quòd in agro caducum legatur, & in focum feratur: quòd hic dicitur, dissolue frigus largè reponens super foco ligna, lib. 7. ad famil. Epistol. 10. camino luculento viendum censeo, effertur.

Benignius. Largius, Græcè ἀφειδέως, tanquam dices, sine parsimonia. Est hic imitatio Alcæi, qui dicit ἐγγυλὲ, κίρρα παλαίωρ infunde, misce craterem vini veteris.

Deprome. In hoc verbo, deprome dyotâ, non est ellipsis præpositionis de, ut vinum tanquam è dolio vel cado hauriri iubeat, sed præpositionis in, ut sit sensus: hauri è dolio vinum in dyota, quòd est vas hauriendi, sicut vrceus, hydria, cotyle, cantharus, amphora, cyathus; nõ recondendi, ut è Polluce percipi potest.

Merum quadrimum. Sic alibi dicit bimi patera meri,

equa trima. Plin. tamen vinum quinquenne non quadrimum. Præterea Sueton. scribit Augustum quadrimum amisisse patrem, id est, quum quatuor solum annos natus esset.

Merum. Merum propriè est, cui nihil est admixtum alieni liquoris, vnde transfertur ad alia, ut mera libertas, meræ nugæ, quibus nihil est seruitutis & veritatis admixtum. Aetas autem illa vini plurimum valet ad bonitatem ipsius indicandam.

Dyotâ. Hæc vox conflatur è duabus Græcis, quasi δυο ὄτα, duas habens ansas: sic amphora quasi ἀμφοτέρωθεν φορέσθην quòd vtrinque gestetur. Itaq; ex hac coniunctione videretur scribendum Dyota, quanquam viri docti malunt per i, defestentes credo, vel ex δις vel διὰ, quòd velut διὰ τῶν ὀτων, per aures capiatur & feratur: quâ quidem vocis rationem Eustathius confirmat Odyss. β. sub finè: οἷδε ἀμφοτέρωθεν κεραιμοὶ ἦσαν, ἀμφοτέρωθεν φορέμενοι, ὅθεν ἀμφόλοιοι, δῖοι τοι. Præterea dicitur ἀμφοφόρος καὶ ἀμφορός. sic caprarius Idyl. α. Theocriti κροῦσιον ποτήριον, vocat ἀμφοῶς, & Scholiastes interpretatur τὸ ἀμφοτέρωθεν ἔχειν ὡτὶ ἀπὸ τῶν ἀνῶν, quòd habet vring, ansulas quasdam. Helychius alterum altero explicat, dicens: ἀμφοῶς, δῖοι τὸν ἐκαστὸν ὡτὶ ἔχειν. Quantum autem capiat amphora discè è libro Budæi de asse, vbi, si bene memini, dicit illam capere octauam dolij Parisiensis partem. Interpres tamen Gallicus Plinij videtur amphoram conuertere quadrantal lib. 14. cap. 14. id est, 48. sextarios, quos capit amphora ex Festo. Huc addam de inflexione huius vocis, quòd Grammaticus antiquissimus Iulius Romanus obseruauit, eam facere casum gignendij pluralem amphorarum, quum per se & absolute vsurpatur: sed quum conuitur cum epitheto numeri, amphorum, ut Epist. 15. l. 12. ad famil. nauium oneratarum minor nulla erat duum millium amphorum.

Permitte caetera. Hæc vox posterior à quibusdam μενοδόγγως scribitur, ego verò rectius scribendam μενοδόγγως puto, ut ipsius origo apertior fiat. ea siquidem conflatur ex καὶ ἔπειτα contractione, vbi τὸ ε potius ac facilius elidi, ut in aliis solet, quàm α.

Simul. De vi huius aduerbij iam dictum est in Grammaticis Odes 4.

3. Strauere. Quòd Græci dicunt ἐπὸς τὴν πύργον οἱ θεοὶ κατεπόσαν τὸς ἀνέμους τῆς κυμαίνουσας θαλάσσης simul atq; dyventos astuantis maris strauerunt & pacauerunt. Ita Homer. Odyss. γ. ἔπειτα ἐσοπίρρα δὲ θεὸς μελακίτηα πύργου
Deus strauit vastum pontum.

Feruido. Id est, æstuoso & procelloso.

Cupressi. Κυπάρισσος dicitur Homero Odyss. ε. δάδης καὶ ἀσηπῆ, arbor suaui odoris, ob id Varro existimat eius arboris lignum adhiberi solitum in rogis mortuorum, ne dum cadauera cremarentur, odore retro afficerentur nates circumstantium. Hinc adde quòd Festus tradit, Cupressum ideo in tutela Ditis patris fuisse, quòd eius rami excisi non renasci soleant, sicut nec defunctorum cadauera. Est & vermibus minimè obnoxia, nec cedit oneri: funesta tamen credita est olim: quòd inferis esset consecrata: vnde 3. Aeneid. atra vocatur:

Ceruleis mæsta virtis atraq; cupresso. cui hoc nomen putant inditum Poetæ ab amasio Syluani Cyparisso, & filio Telephi: sed Grammatici tradunt dictam Cupressum τὸν κώνη καίωσις τοῦ ἀρκήμιον, quòd pares ramot gestet & pariat: vnde cupressi vocantur ἰσχυροί: quæ videntur nouum aliquem fructum polliceri, sed frustra: vnde prouerbium, Fructus cupressi, pro verbis, magnificisque promissis, sed inutilibus: vnde apparet & error Seruij, qui in vers. 3. Aeneid. Aëria quercus, aut consiera Cyparissi, notat: conus dicitur fructus Cupressi.

Obfer

Obferuabis interea Virgilium integrè vſurpaſſe vocem Græcam Cypariſti, & ibidem leges fabulam illius. Ad priorem nominis rationem illud Virgil. i. Gebrg. videtur pertinere: Et teneram à radice ferens. Syluano cupreſſum. Facta eſt autem hæc vox Latina per Syncope duarum mediarum vocalium yſilo verſo in u Gallicolatinum, quod ſonat vt u Græcum in gubernator, à κυβερνήτης, & in Cuma à τὸ κούμα τὸν, ab vndis. v enim Latini in u ſæpiùs vertunt, vt ſcribit Seruius in v. Aen. 3.

Huc vbi diſſatus Cumaam acceſſeris urbem.

ſicut Huralthoſpitalij fratres in apologetico pro veteri pronounciatione Græca notarunt. De Cupreſſo lege Theophrastum lib. i. de cauſis Plant. & Plin. li. 16.

Orni.] Ornus eſt arbor gracilis & procera, cortice albo, ideoque ventis expoſita, atque ἀπὸ τὸ ὀρνύειν à concitando dicta. Quidam cenſent eſſe genus fraxini ſylueſtris folio latiori. De qua Columella c. 16. de arborib. Hanc Hebræi vocant ἵλῃ horen, & non admodum diſſimilem Cedro faciunt, & aprùm arcis fabricandis. ἵλῃ haron eſt arca ex ligno orni facta.

Fuge quærere.] Pro quo diceret Orator, fuge inquisitionem euentus futuri.

Quem fors cumque.] Tmeſis eſt, de qua alibi.

Lucro.] Hæc vox à luendo, id eſt, ſoluendo deſlectitur, quum quis ampliùs ſoluit, quàm quanti priùs emerat, qui vendit, ait Varro lib. 4. Pro hoc Terent. dicit Phorm. Act. 2. Scen. 1. deputare in lucro.

Dulces amores.] Seruius in verba, non ille oblitus amorem Aen. 5. annotat amores pluraliter, non niſi turpitudinem ſignificare: ideoq; ſæpiùs habent hic epitheta eodem ſpectantia, laſciuioſos, inceſtoſos, id eſt, inſanoſos: ita Cic. pro Cælio turpiſſimorum amorum ſædera quorū idie ferire: idem tamen dixit li. 1. de Offic. & 2. de finib. bon. & mal. Si ſapientia videretur, ardentes & admirabiles amores excitaret ſui. Græci quoque vſurpant πηθωμικὸς ἐρωτας pro quibuſvis deſideriis & cupiditatibus rerum, vt Pindarus verſ. poſter. Νεμεῶν ἀπεθνήσκω δ' ἐρώτων ὄξυ τραι μάλιστα, id eſt, acerrima eſt inſania deſiderio perſequi ea, quæ aſſequi nequeas.

Donec virenti.] Id eſt, Donec iuuenis eſ, non autem ſenex moroſus ac difficilis. Hic τὸ donec poſt ſententiā negatam denotat conſequentiam inſiniti temporis. Hic tamen non proſus omnino videtur ſententia negatā præcedere; quia τὸ nec ſperne pronuntiatūr μείωτικὸς, ad vim ipſius verbi magis tollendam, quàm ſimpliciter, minuendam; atque adeo ita inuerti, donec iuuenis eſ, conſectare voluptates, & hiſ perfructe: Gallicè, durant, ou ce pendant, que tu eſ ieune, &c. & ſic finiti temporis erit. Præterea Theocri. Idyl. 14. ſcribit, canitiem primùm apparere in temporibus hominum:

— τὸ κροτάφου πλοῦμα δὲ

Πάντες γρηγάλοι καὶ ὀπιχρῶ ἐς ἡβύλω ἔρπει

Ἀδελφῶν ὁ χρόνῳ ποιεῖν π δὲ οἷς γόνυ χλωρῶν.

id eſt, à temporibus omnes incipimus caneſcere, ac deinceps progreſſus temporis canoſ afferens in mentum ſerpit. Itaque aliquid faciendum eſt iis, quibus vident genua et aſq; floret.

Epithetum autem hominum caneſcentium eſt Græcis πολικρόταφῶ. Præterea Euthathius circumſcribit κροτάφου, τὸ μετὰ τὸ ὄφθαλμόν, ὡτῶ καὶ κορυφῆς, deſlectitque ἀπὸ τὸ κωείπειν τὰφου, quod eſt inter oculum, aurem & verticem à pronunciando ſepulcra dictum. Hæc deſcriptio & verbiuſque vocis Græcæ longè antepoſendum eſt vtrique, quod affert Iſidorus in explicandis hiſ partibus capitiſ Latine: cur autem

Temporibus geminis canebat ſparſa ſeneſtus.

ait Virgil. lib. 5. Aeneid. verſ. 4. 16. Alexand. Aphrod. lib. 1. publicè oftendit, ὅτι ὡς ὀπιτο πλείστον, ὅτι τὸ δὲ αἰ πολὶ αἰ ἀρχόντων, τὰ εἶναι τὰ ἐμπεδία τῆς κεφαλῆς: ἢ ὅτι οὐδὲν ὄξυ τρεῖς καὶ φλεγματικῶτερον, quia, vt plurimum, inde tam incipiunt:

propterea quod anteriores capitiſ partes ſunt poſterioribus humidiores & magis pituitoſe. Huc adde, quod tempora duo habeant offa totius Crani j tenuiſſima & inſirmiſſima. Eam ob rem Hebræi partem illam capitiſ appellant רַחֵם Rahah, à tenuitate carniſ. Cur autem hominibus tempora priùs caneſcant, quàm partes aliæ corporiſ, lege lib. 5 c. 4. de Generat. Animal. Etymologicon notat ſic: ἀποτρίψῃς δὲ δὲ κρέοιοι, τὴν ἀφῶν παρὰ δὲ μὲνο οἶον κρέταφοι, quod palpitantes agitent pulſum euidenter ex aſſiduo arteriarum motu, tanquam tempora dicerentur coniuncta, Græcè πύρρ τὸ κούειν καὶ τὴν ἀφῶν, à pulſando & tactu.

Moroſa.] Moroſus poteſt deſcribi, cui quod deberet placere, ſolet diſplicere; aut cui moſ eſt pluſ, quàm decet, ab aliquo exigere; aut qui grauatè fert, quod eſſet molliter & moderatè ferendum, quæ ſignificandi ratio poteſt cognoſci vel ex ipſius epitheti coniunctiōe cum altero Saryr. 5. lib. 2.

Difficilem & moroſum offendet garruluſ.

& Ciceroniſ, vſq; adeo difficileſ & moroſi ſumus: vel ex hæc deſcriptione Donati in Hecyr. Act. 4. Scen. 2. moſes proprie ſunt ſenum, vnde ſeneſtus moroſa & moroſi homineſ, qui ſui cuiuſdam moſiſ ſunt, citra tamen prauitatem, qui Græcè poſſunt dici ἀδελξίνοιοι.

Sufurri lenes.] Sufurruſ ψύδουρ & deſinitur ἡ χῶλεπῶδῃ ſonus tenuiſ, cuiuſmodi eſt tacita collocurio amantium, cui præſſe dicitur ψύδουρ & ἀφροδίτη, ſufurratrix Venuſ: tales ſufurroſ Græci vocant δάρες, vt lib. 4. Epigram. περιπόμωνον νυχθῶν ἢ δὲ δάροι, oblectatum nocturniſ adoleſcentularum conſabulationibus: hinc verbum τὸ δαελεῖν, quo vtitur Homeruſ ſub initium Iliad. χ. inducens Hectorem ita ſecum loquentem,

Οὐ μὲν ποὺ νυκτὶ δὲν δάροι δρυὸς, ἐδ' ἀπὸ πέτρῆς

Τὸ δαελεῖ μὲναι, ἀτε παρδίνῳ ἢ δὲ δὲοῖς τε,

Παρδίνῳ ἢ δὲοῖς γ' ὄδαελεῖορ ἀδελξίνοιοι.

nullo quidem modo licet à quercu, neque à petra cum Achille conſabulari, vt virgo adoleſcentiſ, inter ſe colloquuntur.

Sub noctem.] Nox dicitur, quod oculiſ noceat, vt Seruiuſ notat in Aeneid. 5. Euthathiuſ quoq; in Odyſſ. 5.

Κείμει δὲ νύξ δ' ἀπ' ἐπιλάδο κακῆ, Βορέαο πτόνῳ, id eſt,

Iacuumuſ: nox autem aduenit mala, Boreà de lapſo, annotat; νύξ ἔστι τὸς παλαιὸς οὐ τὸ νύσσω, νύξω, ἀπὸ βολῆ τῶ ω. ἀπὸ τῆς ἐπιλάδο δὲ λέγεται, ἢ μὴ νύσσω εἰς ἔργον, ἀλλὰ μάλῶν καταπίδῃου, id eſt, nox ex opinione veterum oritur à verbo νύσσω, νύξω, quod eſt exſtimulo, incitio, amotione ω magni è futuro. dicitur autem per antiphrasiſ, quod non incitet ad opuſ; quin potiuſ ab eodem auocet homineſ. Deſinitur quoque ἡ τῶ ἡλίω σέρεσιſ ἢ σκότιſ τὴν ἀπὸ τῶν ἡμέρῶν, id eſt, priuatio ſoliſ & caligo diei contraria: ſed prior definitioniſ partſ Chriſtianiſ nō probatur: quibuſ Moſeſ notum & teſtatum cap. 1. Gen. reliquit, lucem exiſtiſſe ante Solem. Si pro ſoliſ dictum fuiſſet, lucis priuationem, quæ fuit ante Solem conditum & lunam, rectiùſ deſiniretur.

Compoſitā.] Id eſt, deſtinatā & conſtiturat, Gallicè l'heure aſſignee. In hunc locum Euthathiuſ citat Herodotum; qui ſerenitatem pronuntians dicit, ventuſ remiſſit ſe & fluctuſ ſtratuſ eſt. Clydon ventuſ dormit, atque tum anchora ſunt velut cubilia nauium. Confer ſcholia Græca cum hiſ Latinis.

Proditor.] Id eſt, index abditæ puellæ.

Digito.] Id eſt, digito non ſatiſ firmiter annuloſ, armillas & chirothecas retinentē, itaque nihil neceſſe hic fuerit verbo auellendi violento vti, vbi hæc omnia non pertinaciter retinentur. Taliſ eſt Eclog. Virgil. 3. luſto Galathæe puellæ:

Malo me Galathea perit laſciua puella, &c.

Expli-

Explicatio Rhetorica.

Metrum est tricolon tetrastrophon, cuius duo primi quique versus sunt iambici, Alcaici, constantes duobus iambis, vel iambo & spondeo cum cæsura, deinde duobus dactylis; tertius est Archilochius, hypercatalecticus è spondeo, iambo & spondeo, iambo cum cæsura; quartus est Pindaricus è duobus dactylis rotidemque choreis.

• In quatuor primis versibus quidam, fortassis addu-
eti verbo videndi, vt Od. 1. l. 2. *audire magnos iam videor
duces.* agnoscunt hypotyposin: quam è Cicerone 3. de
Oratore illustrem explanationem, rerumque, quasi ge-
rantur, sub aspectum penè subiectione appellant: quam
etiam Quintilianus similiter describit: *illa verò sub ocu-
los subiectio tum fieri solet, quum res non gesta indicatur: sed, vt
fit gesta, ostenditur, nec vniuersa, sed per partes: alij nominat in-
formationem rei & exemplar: alij euidentiã, cuius exemplum
proferant è 4. Verrina: Ipse inflammatus scelere venit in forum:
ardebat oculi, totoq; ex ore crudelitas emicabat: vbi primùm
videtur homo graphicè describi euidentiã, adiunctis, 20
quæ deinde videntur enunciari illustrissimã allegoriã
è continuis metaphoris eiusdè generis: sunt enim tres
omnino sumtæ ab igne elementorũ vtilissimo, ex qui-
bus vltimis si putas exemplar hominis cõcitati subiici
sub aspectum, falleris, etiam si gratia sermonum ab hoc
oratore dicatur viuax: quia non tanta vis est vnius elo-
cutionis, sed huiusmodi subiectionem rei gestæ maiori 30
ex parte sibi vendicant illustria argumenta, è quibus
constant. Itaq; illa sermonis viuacitas, & hæc illustris
explanatio partim elocutioni, partim illustribus argu-
mentis dispositionisq; legibus est tribuenda: nec quic-
quam priuatæ præceptionis videtur contineri.*

^b Metaphora ab animalibus, quæ propriè dicuntur
laborare, vt sensu & motu prædita: vnde affectus oriun-
tur. Itaque hîc valet, syluæ grauata & oppressæ pon-
dere niuis.

^c Metonymia subiecti pro aquis fluuiialibus gelu
constriictis, quod propriè dicitur lib. 1. Epigram. Græc.
ε. κ. γ. Ε. Γ. Ο. ρ. η. κ. λ. ο. κ. ρ. μ. ο. π. ε. π. ο. δ. η. λ. ε. ν. ο. ρ. υ. δ. ο. ρ. aqua Hebri Threi-
cy colligata gelu & glacie, vbi etiam Ε. π. η. κ. ο. s. dicitur, è π. ο. τ. α.
μ. ο. ρ. λ. α. γ. α. ρ. η. μ. ε. ν. ο. ρ. pro, aqua fluuij per gelu subsidente.

^d Eodem metonymiæ modo Virg. dicit i. Georg.
Aut Borea penetrabile frigus adurat.

ubi ex effecto efficiens significatur à Virgilio expressa,
id est, pungat, mordeat & penetret.

^e Sumtum è rebus colligatis & constriictis, pro de-
pelle, arce, defende corpus tuum à frigore.

^f Sumtum quoque à corporibus, quæ propriè labè-
fiunt, & eiiciuntur, pro, sedauerunt, coposuerunt, coer-
cuerunt: paullo secus Virgil.

Placidi strauerunt æquora ventî.

^g Synecdoche generis pro plano mari, quod prius
æstuabat & irascebatur: nam æquor est planities quæ-
libet.

^h Sumtum est etiam à re militari, pro, concitantes
tempestatem, sicut dicit Ode 1. luctantem Africum, &
tertiã, decertantem aquilonibus.

ⁱ Canities est metonymiæ modus, quo ex adiuncto
significatur homo senex morosus.

^k Alter modus metonymiæ est effecti pro efficien-
te morosos, difficiles senes, pro eo, dum ætate flores.

^l Arbitror hîc esse Synecdochen generis pro cam-
po Martio: qualis est in *pignus*, pro annulis & armillis,
cætèrisq; Pericheiris & circummanualibus & circum-
brachialibus ornamentis.

ODE X. HYMNVS IN MERCVRIVM.

Theticum.

Hic primùm quis & quantus sit Mercurius: deinde quid idem valeat, decantatur.

Mercuri facunde, Nepos Atlantis,
Qui feros^a cultus hominum recentum
Voce^b formasti catus, & decora
More^c palæstre.

Te canam, magni Iouis & Deorum
Nuntium, curuaq; Lyra^d parentem:

^e Callidum, quicquid placuit^f iocoso
Condere furto.

Te, boues olim nisi reddidisses,
Per dolum amotas, puerum minaci

40 Voce dum terret, & viduus pharetrã
Risit Apollo.

Quin &^h Atridas duce te superbos
Ilio diues Priamus relicto,

Thessalosq;ⁱ ignes, & iniqua Troia
Castra sifellit.

Tu pias latus^k animas reponis
Sedibus, virgaq; leuem corces

Aurẽã turbam, superis^l Deorum
Gratus & imis.

Analysis Dialectica.

AD ostendendum, quis & quantus sit Mercurius, 50
vt propositi pars fuit prior, hæc ex adiunctorũ &
factorum loco desumpta, facundia; palæstra, gratia apud
Deos superos & inferos, illustris conditio nunciandæ
cætèris voluntatis Diuinæ spectant. Nec verò tibi sit
mirum, quòd hîc minimè obseruem discrimen, quod
Cic. statuit inter Thesin & Hypothetin, & hanc de no-
mine prioris nunc appellem propositũ; vnicam enim
argumentorum inuentionem agnosco cõmunem cu-
iuslibet quæstionis specialis vel generalis explicandæ,
siue illa versetur in lite, siue in deliberatione, siue in
laudatione, siue denique in qualibet orationis parte
particulãve minuta, sicut iam initio dialecticorum in
Od. 1. huius lib. monuimus. Ad eandem quoque prio-
rem partem referendum est, quòd Mercurius ortus sit à
Ioue summo, & à procerissimo illo Atlãte, auo ex ma-

tre Maia, qui tantam cæli molem humeris suis dicitur
sustinere. Hanc tamen fabulam Plato in extremo Phæ-
done improbat: quòd nihil sit robustius mente Diui-
nã: Ratio autem huius ortus est è causis procreantibus.
Præterea ad posteriorem eiusdem propositi partem re-
ferenda sunt argumenta reliqua, sic in litera Poetæ per-
turbata & confusa, vt notis numerorum distingui ne-
queant, sicut iam antè factum est, ac post fiet: sunt in-
quam è categoria partim efficientiũ, partim factorum
eruta: primum, quòd Mercurius sit auctor & magister
Musicæ, præter cætèras artes, theologiam, mathemati-
cas, astrologiam, philosophiam, diuinationem. De-
scriptio Mercurij lib. 4. Æneid. non abludit ab hac, his
versibus comprehensa,

*Omnia Mercurio similis vocemq; coloremq;
Et crines flauos & membra decora iuuentæ.*

In hunc locum *Seruius* bis appellat hunc poetam, primū in vocemq; : quia orationis est Deus: qualem *D. Lucas* refert *Lystrenses* existimasse *D. Paulum* cap. 14. Act. Apost. *Dij* in specie *Hominum* descenderunt ad nos; & vocabant *Barnabam* Ionem, *Paulum* verò *Mercurium*: quod is esset dux sermonis. *Horatius*, *Mercuri* facunde. Incoloremq; & crines flavos addit, ideo & *perustus* & *flavus* *Mercurius* introducitur: quia satis vicinus *Soli* præter ceteras *stellas*. Deinde, in membra *decora* iuventa. quia *palestra* Deus est. *Horatius*, voce formasti carus & *decora* more *palestra*. Præterea quod homines à feritate *agrestique* immanitate vitæ traduxerit ad humanitatem & cultum honestiorem: quod miseriam & res afflictas hominum adiumento & solatio erexerit, & subleuârit: quod denique hoc munus obeat descriptum à *Virg.* 4. *Aeneid*.

Tum virgam capit, hâc animas ille euocat Orco
Pallentes: alias sub tristia Tartara mittit.
Dat somnos adimitq; & lumina morte resignat.

Hæc sunt deprompta ex vers. 47. *Odys.* e. repetiro in eiusdem operis.

Εἶλετο Ἰθάκης δὲ τῆς ἀνδρῶν ὀμμάδα δέλγει,
ὧρ ἐδέλει, τὸς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐρείρει.

ubi *leges* allegoriam facultatis, quâ hæc *Mercurialis* *virga* valet, atq; τὸ δέλγειν ἢ τὸ κοιμίζειν *σερηλικὸν* ἢ τὸ νήρειν, ὡς τὸ μὲν ἐναυλιῶδες τὸ ὑπνώοντας ἐρείρειν. præterea vers. *Ilia.* ad. μ. 297. *Scholias*tes ἐπιμολογεῖ τὸ δέλγειν λέγεσθαι ὡς τὸ ποιεῖν ῥῆον βαδίσειν ἢ ῥαπίσειν, quod *facilius* *incedere* aut *ferire* *facit*. Itaq; ex his *rationibus* *poeta* *conficit* *Enthymematicas*, *Mercurium* *dignis* *versibus* *celebrandum*: cuius *complexionis* *vis* *cernitur* *in* *his* *versibus*, 30

Te canam magni Iouis, & Deorum, & c.

Enarratio Grammatica.

Mercuri.] Hæc Ode à quibusdā *inscribitur* *etiam* *hymnus*, ob *dignitatem*, *credo*, *materiae* *hic* *decantandæ*: *utriusque* *vocis* *rationem* *habuisti* *in* *Ode* *i. huius* *lib.* *Hodie* *Mercurius* *facit* *calum* *vocandi* *per* *abiecta* *us*, *sed* *olim* *per* *e* *Mercurie*, *Virgilie*, *Sallustie*. Ita *Liuius* *Andronicus* *in* *Odyssæa*.

Neg, enim *oblitus* *sum* *Laertie* *noster*. more *Græcorum*, qui *κληρικὸς* *Κορνήλιος* *vocant* *à* *Κορνήλιος*. Sed de *genere* *huius* *deastri* *conuenit* *Homero* *cum* *Hesiod.* *Ille* *in* *hymno* *de* *laudibus* *huius* *sic* *fecit*,

Ἐρμῆν ὑμνεῖ μῦσα Διὸς καὶ Μαῖα δῖο υἱόν,
Κυλλωνίης μεθ' ὄνα, καὶ Ἀρκάδης πολυμήλου
Ἀγγέλου ἀθανάτων ἐσιόνιον, ὅρ τι καὶ Μαῖα.

Mercurium *carmine* *celebrat* *musâ* *Iouis* & *Maia* *filium*, *Cyllenes* *montis* *curatorem* & *Arcadia* *pecore* *abundantis*, *nuncium* *immortalium* *valde* *utilem*, *quem* *peperit* *Maia*.

Sic quoque alter in *Theogonia*,

Ζῆσοι δ' ἄρ' Ἀτλαντὶς Μαῖαν τέκε κύδιμον Ἐρμῆν
Κήρυκ' ἀθανάτων.

Ioui *autem* *filia* *Atlantis* *Maia* *peperit* *illustre*, *Mercurium* *praconem* *Deorum*: *vbi* *lege* *mythologiae* *sohan.* *Diacon.* *Tzetzae*, *quam* *atrigimus* *in* *praefatione* *ad* *Lectorem*. *His* *per* *simile* *referunt* *parua* *scholia* *in* *Homerū* *Ilia.* ad. Ω. Ζδς ἐρεσθεῖς Μαίας τῆς Ἀτλαντίδος λαδὼν ἦραν, ἐμῆν ἢ δὲ ἐργασθῆναι ἐν Κυλλωνίῃ ἢ Ἀρκάδιαι Ἐρμῆν ἐγγύνησιν, ὅστις ὅπτι δομῶν ἐστὶ τὸ κλέπειν, ὅπτι ἢ Ζδς κλέψας τὴν ἦραν, ἐμῆν Μαίαν, καὶ δῆποτε τῆς μηδὲς μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς κλομένης λαδὼν ὑφείλετο τὰς ἐδῆτας ἡμῶναι δὲ ἀκείναι, ἢ πόρουσι περὶ ἕωσ, γλωσσε δὲ δια τὸ τὸ Ἐρμῆς κινήσας ἀπὸ δόκους αὐτῆς τὰς ἐδῆτας ἔκλεψε ἢ τῆς Ἀπόλλωνος βῆς ἢ ἰσοεία παρ' Ἐρατοδότην, id est, *Iupiter* *captus* *amore* *Atlantis* *Maia* *clam* *Iunone* *cum* *illa* *concupuit*, *que* *grauida* *facta* *Cyllena* *vrbis* *in* *Arcadia* *genuit* *Mercurium* *ingemio* *ad* *furandum* *proclui*. *propterea* *quod* *furtim* *Iupiter* *in* *fiscâ* *Iunone* *mixtus* *fuerat* *Maia*; *atque* *tandem* *dum* *mater* *tum* *fororibus* *se* *lauaret*, *clam* *surrupuit* *earum* *vestes*: *illa* *au-*

tem cum quid *agerent* *perplexè* *dubitarent*, *post* *risum* *inde* *motum* *ipsis* *vestes* *reddidit*. *suratus* *est* *etiam* *boues* *Apollinis*, *cuius* *rei* *historia* *est* *apud* *Eratosthenem*.

Eos sequitur *Virgilius* 4. *Aeneid.* & *similiter* *canit*,
Vobis *Mercurius* *pater* *est*, *quem* *candida* *Maia*

Cyllenes *gelido* *conceptum* *vertice* *fudit*. *Licet* *autem* *è* *Diodori* *li. 1. & 6. ca. 15* *discere* *tres* *Mercurios* *fuisse*, & *eorum* *potestates*, *item* *è* *natura* *Deorum* *apud* *Cicero*, *nem* *quinque*, *à* *quibus* *repetes* *omnium* *inuenta*: *quæ* *tamen* *ferè* *tribuunt* *Poetae* *huic* *Atlantidæ*. Præterea *ratio* *nominis* *Latini* *Mercuri* est, quod quasi *medius* *currat* *ab* *vno* *ad* *alterum*, *vt* *internunci* solent. *Illud* *tamen* *Festus* *mauult* *à* *mercibus*, *quibus* *præest*, *declinari*, *sicut* *ipse* *iacet* *in* *Amphitruone* *Plauti*: *Nam* *vos* *quidem* *id* *iam* *scitis* *concessum* & *datum* *mibi* *esse* *ab* *Dis* *aliis*, *nunciis* *præsim* & *lucro*: *vnde* *dicitur* ἐμπλασθῆναι ἢ ἀγοραῖον, τῆς καπλείας ἀγορᾶς, *negotiator* & *artis* *institoris* *præses*. *Vnde* *putatur* *Latine* *dici* *Mercurius*, *quod* *merces* *habeat* *curæ*, *ad* *cuius* *rationem* *quadrat* *appellatio* *Aegyptiorum* *Thoit*, *id* *est* *forensis*. *Græci* *verò* *τὸ* *ἔρμης* *ab* *interpretatione* *dici* *volunt*, *vt* *dictum* *fuit* *in* *praefatione* *huius* *operis*, *sicut* *διὰ* *κλῶσ*, *vel* *διὰ* *κλωσ* à *transmittendo* *nuncio*: *quod* *posterior* *accedit* *propius* *ad* *rationem* *Latini* *priorem*.

Nepos.] *Etymon* *huius* *vocis* *ia* *Od. 2.* *fuit* *enucleatū*.

Atlantis, & c.] Hæc *vox* ἐπιμολογεῖται *Odys.* a. *ab* *Eustathio*. *ἄλλοι* *δὲ* *ὡς* *ἂν* *τλας* *λέγῃ*, ἢ *περὶ* *σέρησι* *τῆ* *μη* *τάλας* *εἶναι*, ἢ *ὅτι* *ταλικὸς*, ὡς *πολύ* *τλας*. *εἰ* *δὲ* *ὡς* *ἀνεραμμάπιδου* *ἀπὸ* *τῆ* *τάλας* *ὁ* *ἂν* *τλας*, *περὶ* *εργῶν* *μὲν* *εἰ* *πῶρ*, *ὁ* *πάντη* *ἢ* *ὑποκονοῦ*, *i.* *ὀφθα* *τὸ* *Atlas* *dici* *aut* *pruatiōnis*, *quod* *expers* *fuerit* *miseria* *aut* *intentionis* *gratiâ*, *quod* *multa* *sit* *passus*. *Quod* *si* *per* *inuerfionem* *luera* *α* *τάλας* *fiat* *ἄτλας*, *affectatum* *quidem* *nimis* *diceretur*, *non* *tamen* *vanum* *omnino*.

Feros cultus.] *Quod* *scribit* *homines* *barbaros* & *agrestes* *à* *Mercurio* *fuisse* *informatos* *ad* *humanitatem*, *id* *Cic.* *li. de* *inuent.* & *i. de* *Orat.* *tribuit* *eloquentiæ*. *Verum* *si* *Mercurius* *est* *primus* *eloquentiæ* *auctor*, *quod* *ab* *hac* *fit*, *id* *certè* *ab* *illo* *fieri* *quodammodo* *videbitur*, & *iure* *vindicari*: *vnde* *λόγιος*, *vt* *à* *palestra* & *ab* *aliis* *genetib.* ὡς ἄντιος. Præterea *Cæli* *li. 6. de* *bell. Gall.* *narrat*. *Druidas* *maiores* *nostros* *Deum* *maximè* *Mercurium* *coluisse*; *huius* *sunt* *plurima* *simulacra*: *hunc* *omnium* *inuentorem* *artium* *ferunt*: *hunc* *viarū* *atq;* *itinerum* *ducē*: *hunc* *ad* *quæstus* *pecunie* *mercaturasq;* *habere* *maximā* *vim* *arbitratur*: *post* *hunc* *Apollinem*.

Recentum.] *Sic* *Poetae* *vsurpant* *ferè* *contractè*, *legentum* *sallacum*, *calestum*, *pro* *legentium*, *sallaciū*, *calestium*. *Appellat* *autem* *Poeta* *homines* *recetes* *vel* *ab* *ipso* *statim* *exordio* *generis* *humani*, *vel* *ab* *iporum* *natalicia* *hora*: *in* *quam* *astrologi* *putant* *planetas* *summum* *habere* *imperium*: *sed* *Mercuriū* *eo* *esse* *temperamento*, *vt* *non* *admodum* *immutet* *illud*, *in* *quo* *inciderit*, *si* *in* *benignum*, *benignus* *erit*, *si* *in* *contrarium*, *huiusmodi* *fiet*. *Pro* *lomaus* *tamē* *scribit* *eum* *infundere* *iis* *sapientiam* & *eloquentiam*, *in* *quos* *incidit*. Præterea *huius* *planetae* *domicilium* *est* *partim* *in* *geminis*, *partim* *in* *virgine*, *qui* *rarò* *sub* *aspectum* *venit*: *propterea* *quod* *ferè* *radiis* *solaribus* *occultetur*, & *hanc* *occultationem* *tribuunt* *furtis* *ipsius*: *verum* *de* *hoc* *fatis*.

Catus.] *Quidam* *è* *Vatrone* *interpretantur* *acutum* & *subtile*, & *è* *Seruiō* *ingeniosum*, *nō* *sapientem*: *id* *q;* *deflectunt* *παρὰ* *τὸ* *καί* *εὐδῶ*, *vnde* *segnem* *dicimus* *contrariū*, *quasi* *sine* *igne*; *catum*, *i.* *ardentem*, *festinantē* & *ingeniosum*. Hæc *Serv.* *in* *v. Aen. 1. instant* *Tyry.* & c. *Latini* *à* *cauendo*, *qui* *nouit* *cauere* & *providere* *aliis*, *catus*, & *si* *sublato* *catus*, *vnde* *Cato* *credī* *nominatus*. *Homini* *autem* *cari* *est* *quædam* *descriptio* *in* *Pseudulo* *Plauti*. *Bene* *vbi* *quod* *consilium* *discimus* *accidisse*, *hominem* *catum* *eum* *esse* *declaramus*: *stultum* *autem* *illum*, *cui* *vertit* *malè*.

Palestra.] Hæc vox Græca ex vsu facta est Latina, quam Græci παλαίστρα, ut alteram paronomastam παλαίστρας, utramque flexam παλάω, à λυτῆ & hæc ἀπό τῆ παλάω, ab agitando & quatiendo: quæ exercitatio pars tantum erat τῆς γυμναστικῆς, ut Plut. scribit l. 2. Symp. Probl. 4. ἢ ἐν τῷ ποταμῷ, ἐν ᾧ γυμναζόνται πάντες οἱ ἀθλήται, παλαίστρας λέγουσιν, τῆς παλάω τῆς γυμναστικῆς, εἶτα καὶ τῆς ἀθλητικῆς ἐστὶν ἐπισημασμένης, Gall. on appelle palestra le lieu, où s'exercent tous ceux, qui combattent à corps nud, combien que le lieu de la lutte, de toute ancienneté, luy ait donné le nom, & l'a toujours retenu aussi bien pour les autres exercices, qui ont esté inuentez, & sont venus en vsage depuis. Vide ibidem alia etyma, quæ præsentem longè post habeo. Nomen autem Palestra Terent. transtulit ad Lenonis domum, in qua est exercitus amator assidue.

Iouis & Deorum.] Hic non possum agnoscere ullam dictionis figuram, ut Porphyrio annotauit: & vers. 103. Æneid. 8. confirmauit.

Amphitryoniade magno, Diuisis, ferebat,

Vbi Seruius tantum annotat: satis pericite: nam quum cuius Deo sacrificaretur, necesse erat post ipsum etiam reliquos inuocari. Ideo autem nequeo λέξωσ ἁρμῆς hic agnoscere: quia hæc nuncius Iouis & Deorum, non versatur in soni dimensione, aut in eiusdem repetitione. Præterea, si quid esset hic elocutionis, ad tropos referendum videretur: quorum tamè nullum in his vocabulis animaduerto, sed tantum speciei & generis permixtionem: in qua quum species antecedit, id videtur interdum κατ' ἐξοχήν fieri: corrigi tamen generis subiectione, ut hic & initio Pluti apud Aristoph. Ζεὺς καὶ θεοὶ, idem quoque sentiendum de antecessione generis; ut Iliad. li. 13. initio. — Ζεὺς δ' ἐπεὶ οὐδ' Τρωάδας τε καὶ Ἑκτορα νηυσὶ πύλασσι. Postquam Iupiter Troianos & Hectora ad naues perduxit. Quod si dixisset noster Poeta simpliciter, *Iouis*, & ex hac specie genus Deorum intelligeretur, ut Seru. sæpè notat τὸ *Auster* pro quouis vento & contra τὸ *uentus* pro Austro; tum synecdochen agnoscerem: vel contra, si Deorum tantum scriptum fuisset, & ex hac multitudine vnus Iupiter fuisset notatus; tum alterum eiusdem tropi modum staturerem: sed neutrum separatim positum est: aut si qua est denique sententiæ conformatio, nomine caret apud me: apud Homerum tandem inueni Ὀδυσ. vi. vers.

Ἡ δὲ μάλα δ' ὀφθαλμοῖσιν ἔειπεν ἔπειθ' ὀφθαλμοῖσιν ἴρηξ,
Κίρκος δ' ἔμπεδον ἐν ἀμφόροισι πεπενηνῶν.

Valde autem tūd nauis curriebat, neq; accipiter
Circus sequutus fuisset celerissimus autum.

Hic interpretis notæ sunt huiuscemodi, ὁ δὲ Κίρκος εἶδος Ἡέκκος, καὶ σύγκρισις τῷ ἴδιῳ τῷ ἴδιῳ, καὶ νύχτ' ἄλλοθεν ἀπειβολῆς, ὡς καὶ ἐν τῷ βῆσ τῷ ἴδιῳ καὶ ἴδιῳ, id est, *Circus est species accipitris* (sicut falco eiusdem ab vnguibus recuruis & rostro instar falcis nominatus) & genus con-
struitur etiam nunc cum specie ratione comprehensionis, ut in hoc, *bos taurus*, *sus aper*: quam Hermogenes vocat tomo primo ἁρμῆς orationis & sententiæ. Hic autem ἡ ἀπειβολὴ definitur ab Eustathio ἰδέα λόγος, & ab Hermogene λόγος ἐμπεβολή, id est, *genus orationis & oratio eleganter vestita*. τὸ γὰρ ἀπειβόλλειν δὲ καὶ λαμβάνεται, id est, bifariam sumitur, ut interdum significet τὸ ἀπειπῶ πένειν, id est, *eximia ponere*; interdum quoque ἀπειπῶ ἐμβόλλειν, id est, *excellentiā induere*, ut apud eundem interpretem in versum priori loco citatum, ut apud Eustathium in versum Homeri citatum: vbi hoc loquendi genus communi nomine aliorum sic vocatur: ὅτι σῶνδεις τῷ πειπῶ ὀφθαλμοῖσιν κατ' ἐξοχῆτον ἰδέα τῷ Τρωῶν πῶν Ἑκτορα, ὡς καὶ νύχτ' ἐν τῷ Τρωάδας τε καὶ Ἑκτορα, id est, *quod Poeta sit familiare ac penè domesticum pronunciate*, ut præcipuum ac eximium quid, Hectorem separatim à Troianis, ut nunc in hoc versu: quale etiam est illud E-

uangelij Marci 16. ἀλλ' ἀπαγγεῖτε, εἰ πατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ Πέτρῳ: verum abite, dicite discipulis ipsius, & Petro. Similiter loquutus est D. L. c. cap. 9. v. 36. de Tabitha puella, Act. Apost. αὐτῇ ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσιωῶν, ὧν ἐποίησεν, i. hæc erat plena operibus bonis & eleemosynis, quas prestabat. Hoc autem dicitur, nō quidem, quod misericordia extra bona opéra esse videatur, (qua est egritudo animi ex rebus aduersis alterius cōcepta) sed quod aliquid aliud præstantius aliis operibus præ se ferat. Est enim generosi animi & magnifici, atque adeo Deum opt. Max. imitantis miseris iuuare & afflictis prodesse. Itaque Cicero præcipuâ laude Cæsarem ornauit in Orat. pro Ligario nomine affectus huiuscemodi. nulla, inquit, de tuis virtutibus plurimis nec grauior, nec admirabilior misericordia est. Ratio autē huius locutionis pēdet è toto habitu rei narratæ, vnde facile conicias qua mente species generi, vel contra genus speciei subiiciatur. Nō dissimilis videtur sententia Æn. 6. — *Qua regio Anchisen? quis habet locus? vbi Seru. annotat. Bene generalitatem & speciem requirit, ut possit facilius inueniri: nam locus in regione est. Idem obseruauit Eustath. in vers. Iliad. A.*

ἀλλ' ἄγε δή τινα Μαντῆν ἐρείομαι, ἢ ἱέρηα,
ἢ καὶ ὄνειροπόλον, ἰ.

Verum age, aliquem vatem interrogemus
Aut sacerdotem, aut somniorum coniectorem.

Quum hæc annotat sic in Latinum versa. *Mantis est genus; ipsius species sunt, Enthusiastes, id est, numine afflatus, sacerdos, & interpret somniorum.* Sic quoque idem in Ὀδυσ. quum genus dixisset plantam, subiecit species sic, non *plantam, non ficus, non vitis, non oliua, & quæ deinceps.*

Nuncium.] Huius vocis ratio est Varro τὸ νέον, à nouis rebus ferendis: aliis à *nouitus* Latino idem sonante.

Lyra parentem.] Ut Homerus canit in hymno citato: sed sacra historia Genes. 4. tribuit Iubali inuentionem Musices & Organorum musicorum omnium, quæ Græci his vocibus comprehendunt ψαλμῶν καὶ πνευματικῶν, eaque digitis & flatu pulsant.

Condere.] Hellenismus est, quomodo diceretur Græcè δεινὸς κρυπτεῖν *re solertem esse in occultando furto per iocum*: sed Orator pro Cluentio dicit, callidus ad fraudem, nō callidus fraudare, & Plaut. in Trucul. callidus ad questum, nō callidus lucrari. Cic. l. 3. de nat. Deo. distinguit ita versutum & callidum, ut simul notet vtrumque. *Homo sine dubio versutus & callidus. Versutos eos appello, quorum celeriter mens versatur: Callidos autem quorum tanquam manus opere, sic animus vsu concalluit.*

Furto.] Hæc vox inclinatur Labeoni à furuo, i. nigro, quod in occulto & obscuro illud committatur: aliis ἀπό τῆ φέρειν, ὡς φέρω, ferre, ut fur ab auferendo, sicut alias fuit annotatum.

Te, boues.] Mercurius abegerat clam pecus Admeti regis negligenter seruatum ab Apolline: qui quum vulnus infligendum sagittâ Mercurio minaretur, pharetram perdidit, quâ astu præstigiatoris abstulerat Mercurius: vnde risus pro pœna & minis ortus est Apollini. Per similem iocum dicitur subduxisse matri & forori suis vestes, dum hæ lauarent se, & oculuisse: vnde spectantibus mouit risum. Fabula narratur aliter 2. Metamorph. Tibul. quoque l. 2. Eleg. 3. de illo canit:

Pauit & Admeti taurus formosus Apollo
& lib. 3. sic inducitur loquens:

Me quondam Admeti nūteas pauisse iuuenas.
Non est in vanum fabula ficta iocum.

Vide præterea de eodem Pausaniam in Achaicis, & Callimachum hymno εἰς Ἀπόλλωνα.

Per dolum.] Tò dolum creditur ortum à prisco themate δέλειν, quod est δέλειν, fallere & inescare, ac maxime à

praeterito medio δολα, vt λδζ & à λδζα: paullo tamen aliter Donat. in Eun. Act. 3. Sc. 3. notat, vt illud dicatur à lædendo, id est, minuendo. Nam & δολα Græcè læsio dicitur & dolones, tela quædam bellica, quibus dolosè aliquem perimus. Virg. Æn. v. 664.

Pila manu, seu osq; gerunt in bella dolones.

Ifidorus aliter notat eandem vocem lib. 5. etymol. cap. 37. ac prius definit, vt dolus sit mentis calliditas ab eo, quod deludat. Aliud enim agit, & aliud simulat. Petronius Arb. existimat sic notandam. Quid est Iudicis dolus? nimirum ubi aliquid factum est, quod legi dolet, id est, legem violat.

Terret.] Hic enallage temporis est pro, dum Apollo minaretur tibi cætus sagittæ propter surreptas boues.

Quin & Atreidas.] Hoc quoque memoratur Iliad. ω. & ab Alceo, vt scribit Pausan. in Achaic. sed de variis particulae, quin, modis connectendi sententias lege Agell. l. 17. c. 13. & Donat. in Terent.

Ilio Priamus.] Seru. Æn. 1. Atq; equidem Teucrorum, & c. scribit Herculem redemisse Priamum à vicinis hostibus, vnde dictus est à πείραμα, emo. Sed Eustath. ex Lycophrone refert eum sic vocatum ideo, quum prius diceretur ποδάρκην, i. valens pedum celeritate: quia raptâ ab Hercule Troiâ, Hefione soror ipsium, ἐπέλατο καὶ πύργου ζωαικείας, ἀπὸ τῆ ἀπὸ πύργου αἰχμάλωτος ἐπὸ Πηλεΐδῳ, i. redemit captiuis integum ceto muliebri, quâ à Telamone abduceretur captiua.

Reponis & coerces.] Virg. Æn. v. 242. vim horum verborum sic aliis exprimit duobus ex Hom. Odis. ε. ad v.

Ὡς ἐρεῖτ' ἔδ' ἀπὸ τῆσσι δὲ Ζηλοῦ & Ἀργεϊφόντης, &c. quæ ferè reperias eadem Iliad. ω.

Tum virgam capit: hæc animas ille euocat Orco Pallentes: alias sub tristitia tartara mittit.

id est, Mercurius facultate caducei sui potest, ubi vult animas mittere alias ad inferos, alias ad superos reducere, vnde dicitur Græcè νεκρωτὴρ καὶ νεκροπομπὴς, καὶ πομπῆος, καὶ ψυχροπομπὴς, & ab aurea virga, χρυσοῦραπίς: quæ virga est Latinis caduceus: à Græco tamen inclinamento factum κηρύκειον, s. in d. & subiunct. i. abiectâ, quasi caruceus, & hoc à κήρυξ: hoc quoque à κηρύειν pro φέρειν, λέγειν, voce aliquid exprimere. Huius caducei descriptionem lege l. 1. Thucyd. in Scholiis pag. 18. editionis Henrici Stephani: cuius quidem definitionem nunc proponam: eiusdem autem vsum & finem iis relinquam, quib. superpetet copia libri. κηρύκειον ἐστὶ ξύλον ὀρθόν, ἔχον ἐκ τέρωθεν δύο ὄφεις ἀντιπεπλεγμένους καὶ ἀπὸ ποσώπυος ἀπὸ ἀλλήλων κειμένους ὡς εἰώθεον φέρειν δι κήρυκας μετ' ἀνθρώπων, id est, caduceus vel caduceum est bacillus rectus, habens vtrinque, duos serpentes implicatos, aduersâ facie sitos, & se mutuo spectantes: quem caduceatores consueverunt secum gestare. Pindarus Oλυμπ. Θ. tribuit etiam Plutoni τὴν ῥάβδον, quum memorat hunc restitisse Herculi, Cerberum ab inferis educere volenti ex mandato Euristhei, quem tamen Hercules Plutone repulso educit. verba Pindari sunt σποφ. β. Ibidem,

Ὀὐδ' Ἀΐδους ἀκί
νήτων ἔχε ῥάβδον
βρόττα σῶμαδ', ἃ κατὰ γαί
κοίλαν ἀπὸς ἀγίαν
Ἰνασκόντων, i. nec Pluto

Immortam tenebat virgam, quâ deducit mortalia in orientium ad cauum vicum corpora.

Sed in unum vtriuslibet Mercurij & Plutonis sic quidam distinguunt, vt ille hac vtatur virgâ ad animas ducendas & reducendas. Pluto eadem ad corpora. Vt autem meliùs intelligatur Deorum & hominum conciliario inter se vi eloquentiæ Mercurialis, ex vsu tibi fuerit, Lector, adscribere fabellam Aristidis non illepidam & è prima centuria Chiliadis 2. adagiorum depromptam, quam scripsit aduersus Platonem in defen-

sionem Rhetoricæ: atque prætermisâ literâ Græcâ tantum tibi proponemus interpretationem Latinam breuitatis causâ. In initio quum essent homines nati, magnus inter hos ac cætera animantia tumultus erat, perturbatioq; super terram: propterea quod non possent inuicem vri sese: nec enim vlla res intercedebat, quæ illos conciliaret: verum, qui potentiores erant, inferiores opprimebant, neq; satis erant idonei, vt reliquis animantibus resisterent, omnibus enim illis omni ex parte inferiores erant, aliq; in re ab aliis vincebantur, veluti ab vniuerso genere volucrum celeritate: vnde factum est, vt, quod dicit Homerus Pygmaïs accidisse à gruibus, id tum temporis passim à robustioribus animalibus paterentur mortales. Rursus quantum ad vires attinebat, longè superabantur & à leonibus & ab apris alijsq; compluribus: atq; hunc in modum silentio peribant. Iam verò quoad munitionem ornatumq; corporis, non coruis modo sed etiam coruiculis cedebant, neq; cuiquam ex ipsis suppetebat, quod ad tuendam vitam erat opus. Itaq; quum ad eum modum interiret genus hominum, ac paulatim dilaberetur, Prometheus, vt semper hominum est studiosus orator, ascendit in caelum mortaliū nomine, non ille quidem missus ab eis: neque enim dum id temporis legatos vllos erat cernere, sed ipse vltro eus abiit. Ad id Iupiter partim in gratiam Promethei, maxime qui iusta postulare videretur: partim negotio apud sese considerato, filium suum Mercurium Iupiter iubet ad homines descendere adducentem secum Rhetoricam. Edixit autem, vt eam mortaliibus impertiret, non, quemadmodum Prometheus ex a quo sensus reliquiq; corporis membra, perinde quasi pecuniam theatralem disperrens, vt omnis ex a quo Rhetorica participes essent, non aliter, atq; oculorum, manuum & pedum, sed vt præstantissimos quosq; ingenioq; generosissimo & indole potentissima præditos deligeret, atq; his demum munus hoc impertiret, vt pariter suam ipsorum & aliorum incolumitatem tueri possent. Porro postquam Rhetorica iam ad mortales peruenisset, cum negotium, quod habebant cum bestiis molestissimum, licebat effugere: tum verò desierunt inter se similitates exercere reperto commerciorum initio: digressi è montibus, alij in aliam orbis partem iungebantur: principio quidem sub Dio viuentes: post autem, ubi verbis inter se communicassent, ciuitatem condiderunt, & distributi sunt, non quemadmodum antea temere, verum in ordines & belli duces, tum principes tum reipub. statum sanctis legibus instituerunt, Diis munera coeperunt offerre, primitias auspicientes ab oratione, quibus nunc quoque vel maxime gaudere Deos consistit animum est: quandoquidem hinc contigit, vt primum Deos esse cognoscere. Hinc deinceps ita creuit Homo, vt qui initio debilis fuerat, atq; inualidus, postea in altum tolleretur: quique antea pro nihilo habitus ac despectus erat, deinceps factus est omnium, quæ sunt in terra, dominus, cui ius esset, quibus vri libere non alio propugnaculo sibi parato, quam oratione. Sic Aristides. Est aliquid simile in Protagora Platonis, in speciem quoque lepidissimæ fabulæ.

Duc te.] Quomodo Mercurius deduxerit Priamum in castra Græcorum sic Hom. narrat v. 334. Iliad. ω.

Ερμεία, (σὸν γὰρ τε μέγιστά γε φίλτατόν ἐστιν
Ἄνδρ' εἰ ἐτάεισσαι, καὶ τ' ἐκλυες ἢ κ' ἐδέληδα) !
Βασί' ἴδ' ἢ Πέταμον κοίλας ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
Ὡς ἀγὰρ ὡς μήτ', ἀρ' πρὶ ἴδ' ἢ, μήτ' ἀρ' τε νοήσῃ
Τῶν ἄλλων Δαναῶν πρὶν Πηλεΐωνα δ' ἰκέσθαι.

Mercuri, (nam tibi est pergratum Priamum comitari, & ex audisti quemcunque voluisti) age abi & Priamum ad caua Græcorum naues sic ducito, vt nemo aliorum Græcorum aut videat aut cognoscat, antequam peruenit ad Achillem. vers. 477. postillos.

Τὸς δ' ἔλαθ' ἀστειδῶν Πείαμ' ὄμντας.

Priamus magnus dicitur ingressus, nec cognitus.

Explicatio Rhetorica.

Mercurium est simile Odes secundæ. Meronymia est adiuncti pro ipsis hominibus

bus inculcis & agrestibus ad humanitatem informatis à Mercurio.

^b Hic Metonymiam agnosco causæ, pro, facundâ oratione inde formatâ.

^c Est hic meâ sententiâ synecdoche partis, pro toto gymnasio, cuius sunt è Vitruuio & Hieronymo Mercuriali multæ partes, in quibus palæstra numeratur sexta: ubi non est simile veri, homines initio institutionis Mercurianæ solum ad luctationem eruditos fuisse: sed in prima potius ante omnia diligenter exercitatos in variis disciplinarum generibus: hic enim exedra Philosophorum, Mathematicorum, Medicorum & Rhetorum ad porticum gymnasij erat sita.

^d Metaphora ab auctoribus animalis ortus, pro inuenore Lyræ: qualis est, *parens fortuna mea*, i. auctor.

^e Sumrum est à partib. corporis facile callum contrahentibus, ad animum, qui, tanquam manus opere, aut planta pedis itinere, artibus & vsu rerum occalluit: simili tropo D. Paul. est vsus Epist. ad Rom. c. ii. v. 7. *οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωράθησαν, reliqui autem occalluerunt*, pro, cor aliquot Iudeorum obduruit, & obstupuit: vel mens eorum fuit excæcata a pistiâ & incredulitate.

^f Synecdochica est periphrasis præstigiarij ioci causâ, non furti.

^g Metaphora à muliere ornata marito, vel contrâ, vt ratio vocis indicat, quod vidua dicta sit, à viro diuisa: quem tropum si Seru. animaduertisset, hunc Poetam non accusasset improprij sermonis: scribit enim ad hunc vers. Æn. 8.

— *Multis viduasset ciuibus Urbem.*

Virgilium propriè locutum: quia hoc verbum quum nomine femini generis construxit: Horatius contrâ dixit abusiue & satis incongruè in genere masculino,

Apollo viduus. Leuis certè & inepta est reprehensio: vtrobique enim est illustris translatio: qualis est Od. 9. huius libri.

Et solis viduantur orn.

pro, spoliantur & priuantur.

^h Synecdoche speciei pro genere Græcorum, quos latuit profectus & ingressus Priamus in ipsorum castra, vnde abstulit cadauer filij sui Hectoris, vt est Iliad. 6.

ⁱ Metonymia adiunctorum, & in castra subiectorum, pro latuit vigiles & custodes castrorum & tentorium Theffalicorum, qui ignem habebant, & quorum dux erat Achilles, Gallicè *les gardes & sentinelles du camp des Grecs estant deuant Troye ne sceurent rien de l'entrée de Priam en leur camp.*

^k Synecdoche est generis ad manes significandos: vt in *latis sedibus*, pro campis Elysijs, & in *virga* pro caduceo: ex quibus omnibus constituenda est Allegoria.

^l Videntur quibusdam hæc verba interpretari pro uerbum *κῆρυξ* & *ἑρμῆς*. Et quia hoc sententiæ genus videtur vt plurimum niti priori parte elocutionis Rhetoricæ de tropis, dicemus. hoc adagio significari per metonymiam causæ pro effecto, ornatam orationem conciliasse homines Dijs & alijs inter se.

Cuius etiâ nomine potest intelligi multiplex ipsius potestas, in cælo, in terra, & in Orco, tam in exsequendis Deorum mandatis, in negotijs hominum curandis, & in iisdem ad mercaturam maximo & amplissimo fœnore faciendam perducendis, quàm in sedibus denique camporum Elysijs ad lignandis piorum Manibus. Quidquid enim de ipsius potestate narrant historiæ & fabulæ; potest ad hæc tria reuocari capita.

ODE XI. AD LEUCONOE N.

Theticum.

Curiosam futuri conquisitionem prorsus mittendam, atque pro hac Genium lautè curandum.

¹ *V ne quaesieris (scire nefas) ^a quem mihi, quem tibi*

Finem Di dederint, Leuconoe, nec ^b Babylonios

^c *Tentaris ^d numeros, vt meliùs, quicquid erit pati:*

² *Seu plures ^e hyemes, seu dederit Iuppiter vltimam:*

³ *Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus ^f mare Tyrrenum. ⁴ & sapias, vna liques: & spatio breui Spem loquam ^h resces: dum loquimur, fugerit inuida Aetas: ^k carpe diem, quàm minimum credula postero.*

Analysis Dialectica.

ET si Poeta videtur hortari mulierem ad voluptates perfruendas, vnde Epicureus & liber omni necessitate fati iudicatur: aliquod tamen admiscet cum ea Stoicum dogma, de cura futuri status & fatalis euentus abiicienda. Ita semper retinet Philosophandi libertatem, vt in Dialecticis Odes nonæ monuimus.

¹ Theticum autem, quod minimè sciscitandum sit, quo quisque natus fuerit fato, quid ipsi euenturum, & quandiu sit victurus, demonstratur loco diuersorum: quorum hæc prior pars, in qua questio videtur esse, amplificatur primum ex adiuncto, *ὅπῃ οἱ τὸ μέλλον ἀγαθὸν ἢ πῶν, ἀγνοῦν εἶσιν*, quod est Pindaro *ἐἴδ. i. Πυθ. τὰ δ' εἰς ἐπιαιπὸν, ἀπέκλυτον ἀεθροῖσιν* quæ post annum euentura sint, nullis signis possunt prouideri: nec scientiâ futuri comprehendendi, nec illius notio in animis informari potest ex diuina ordinatione, sicut dicitur Od. pen. l. 3.

Prudens futuri temporis exitum

Caliginos à nocte premit Deus,

Ridetq; si mortalis vltra

Fas trepidat.

Vnde frustra videtur è libris Platonis *ὁ τῆς μαντικῆς ὄρεσις*, i. definitio Mantica accersita, *Μαντική, ὁτι σήμερον δεσποτικὴ τῶ ὄντι* & *μέλλοντος ζωῆς ἐννοῦν*, id est, *Mantica est scientia inspiciendi, quod est, atq; futurum est animali mortali & caduco; ὅπῃ ὁ τῶ μέλλοντος το φλόσ δεῖν.* ait Plutarchus in Solone. De huiuscemodi autem imbecillitate mentis humanæ in præfagatione futuri clarissimè fecit Pindar. *ὀλυμπ. i β.*

Σύμβολον δ' ἑπὶ τῆς ὀπιχθονίων

πῶν ἀμείψασθαι ἐσ

σομάναι εὐρεν δεόθεν.

ὅπῃ δὲ μέλλοντων τεπέφρονται φερόμεν, i.

Signum autem fide nemodum terrestrium

dignum de rebus futuris

diuinitus consequutus est; Sed de his

qua habentur consilia, sunt cæca & incerta.

Quod ex euentis contrarijs probatur, dum subiicitur.

πολλὰ δ' ἀνθρώποις ἑρῶ γνῶμαι ἐπ

ἔμπαλιν ἢ τέρψις, i.

Multa enim hominib. eueniunt præter opinionem (ἀνδρῶν

ἰνυκῶν). Hic τὸ ἔμπαλιν τέρψις valet ἐναρτία τῆ τέρψις,

Qualibus etentis scarent Historie. Quid enim Pompeio, quid Catoni, quid Cicero ni, quid denique ipsi post Cæsari præter spem euenerit, nemo est, qui possit ignorare.

Deinde tali maiorum comparatione: tolerabilius est & multò leuius semel perpeti sine diuturna perturbatone animi cæcum quemlibet euentum, quam præcicum quòtidie summo cum metu ac incertore exspectare: οὐδὲ γὰρ ἔτι τοῦ χαλεποῦ ἔστιν, ὡς πολλοὶ ἦδη παρέλαβον τὸ ἔργον, οἳ μὲν ἐννὴ χειμαζόμενοι, ἢ ἀπειμίναντες κατὰ δῶμα τῶν ναυῶν, ἀλλὰ ἀπερτερον αὐτὸς δῶν τὸ φάσμα τες. metus enim adeò molestus est, ut plerique rem, quam metunt, ipsimet præcipiant & præoccupent, ut qui iactantur tempestate, non exspectato naufragio se iugulent prius, sicut Diogenes dixisse fertur. Itaque sibi quisque id proponat, de quo Cic. Epist. 4. l. 6. ad famil. ad monebat Torquatum: Equidem mihi omnia propono, nec vllum est tantum malum, quod non putem impendere: Sed quum plus in metuendo mali sit, quam in illo ipso quod timetur; desino: præsertim quum id impendat, in quo non modo dolor nullus, verum finis etiam doloris futurus sit. Quòd si tò, ut pati, explices per Hellenismum pro, quatenus, aut, ut melius patiaris & facilius feras; argumentum erit à fine, tractato tamen comparatè.

2 Proctas augetur distributione quadam euentus ex adiunctis, qui à Ioue siue tardior, siue ocyor futurus sit, facilius perfertur ignoratus, quam prouisus.

3 Hic apodosi fidem facit ex effectis euentus præuisi, qui iam iam frangit ac debilitat eum, in quem cecidit.

4 Posterior est pars diuersoriam sic redintegrandà & prior repetenda: quòd non quaerenda sit ratio euentorum ex Chaldaeis, hariolis & fatidicis: quod Cicero lib. 2. de Diuinatione confirmat, Chaldaeis, ait, in prædictione & notatione cuiusq; vitæ ex natali die minime credendum esse, idq; ex disputatione Eudoxi aperte docetur. Sed Genius omni voluptatum genere curandus: quæ explicatur adiunctâ prætereuntis ætatis celeritate. Ideoque occasio voluptatis arripienda est, & spes longæ vitæ refecanda. Non est huic dissimile consilium Theognidis.

Ἡμῖς δ' ἐν δεξιῇσι φίλον κατὰ δῶμα δαδύμεθα θυμῶν,
Ὀφρ' ἐπ' περ πολῆς ἔργ' ἐράτεινα φέρη'
Ἀλλὰ γὰρ ὡς ἐ νόημα παρέρχεται ἄγλαθ' ἦβη,
οὐδ' ἴπ' πῶν ὀρμῇ γίγνεται ὠκυτέρη.

Nos vero festiuis conuiujs oblectemus animum, & in postertum suavis voluptatis fructum ille ferat. Nam subito, ut cogitatio, præterit flos atatis, neq; cursus equarum velocior est. cuius ratio postea subiicitur:

— οὐ γὰρ ἀνὴρ βῶν
Δις πέλεται παρὸς θεῶν.

neque enim pubescere bis datur à Diis. Lucianus tamè in dialogo Plutonis & Mercurij scribit Eucratem quendam senem, τὸν δὴ ποδὸν ἀποδυσόμενον τὸ γῆρας, ὡς ἀπὸρ Ἰολέως, ἀνὴρ ἦσται, id est, ex utrà senectutè repubuisse more Iolai. Quod Ouidius narrat factum præcibus Herculis ad Deos lib. 9. Metamorph. sub medium,

Ora reformatus primòs Iolauis in annos.

Sed hæc sunt Poetarum commenta & figmenta minime credenda. Itaque quod Euripides in Alceitide præcipit, teneatur:

Τὸν καθ' ἡμέραν
βίον, λόγισσον σὺν τῷ δ' ἀλλὰ, τῆς τύχης.

quòd hodie viuis, deputa tuum: cætera fortune. Hanc autem Poetæ cohortationem possumus primùm breuius & apertius è Seneca sic contexere συλλογιστικῶς. Quòd times, venturum est, aut secus: si secus; frustra ergo vexaris: si venturum est, tum satis tandem dolebis, quum adfuerit tribulatio. Deinde ex Agel. l. 14. toto c. 1. & maximè sub finem. Phairosinus, inquit, deterrere volens & depellere adulescentes à

Genethliacis istis, & quibusdam id genus, qui prodigiosis artibus futura omnia dicturos pollicentur, nullo pacto ad eundem consulendosq;, huiusmodi argumentis concluderebat: Aut aduersa, inquit, euentura dicunt, aut prospera: Si dicunt prospera & salunt; miser fies frustra exspectando: si aduersa dicunt & mentiuntur; miser fies frustra timendo: si vera respondent, eaq; sunt, non prospera; iam inde ex animo miser fies, antequam è fato fias. Si felicitia promittunt, eaq; euentura sunt; tum planè duo erunt incommoda, & exspectatio te spei suspensum fatigabit, & futurū gaudij fructum spes tibi iam deflorauerit. nullo igitur pacto vntendum est istiusmodi hominibus res futuras præaugientibus. Huc refer Paccuianum illud, Nam si qui, que euentura sunt, præuideant, æquiparent Ioui. Hi certè loci proximè accedunt ad illum D. Matth. c. 6. de vitanda immodica sollicitudine futuri, μὴ δὲ μεριμνήσῃτε εἰς τὸν αὔριον ἢ τὸ ἀύριον μεριμνήσῃ τὸ ἑαυτοῦ: ἀρκάτω τὸ ἡμῶν: ἢ καὶ τί ἀντὶς: ne sitis igitur solliciti de crastino: nam crastinus dies sollicitus erit de rebus suis: sufficit diei sua vexatio: Tutissimum autem nostrarum sollicitudinum perfrugium D. Petrus monstrat. c. 5. Epist. 1. πᾶσαν τὴν μεριμναν ὑμῶν ἐπιπέσει ἅτε ἄνθρωπος, ὃς ἂν τὸ μέλλον μετὰ ὑμῶν: conijcite in Deum omnem vestram sollicitudinē: nam illi cura est de vobis, qui quum crastinum dederit, facile etiam à se vno pendentibus necessaria dabit ad vitam tuendam. Huc addè, quòd ipse Poeta docet sub finem Epist. 2. l. 2. ad tranquillitatem animi & vitæ felicitatem plurimum valere, si quis

Somnia, terrores Magicos, miracula, sagas,
Nocturnos lemures portentaq; Thessala ridet.

Enarratio Grammatica.

1 **T**V ne quaeris.] Hæc sententia simplicius & plenius potest sic enunciari: ne Leuconoe sciscitetur sollicitè ex fatidicis diem suæ & Horatianæ mortis: sed illi satis sit in diem viuere securè: quòd dū monet, Epicureum videtur agere, qui omnia temerè ac fortuito fieri, omnem efficientiam fortuitis atomorum declinationibus tribui, (ut disputatur in libello Cic. de Fat. & Plutarco. contra Coloten de eo, quòd ne viuere quidem iucundè quisquam possit è secta Epicuri.) nullam deniq; 40 à præsentī vita voluptatem fore putabat. Illa quidem ineptè & fatuè dicuntur: hoc verò impiè, ut nihil inter hominem, atque quadrupedem interesse videatur: vnde est illud hemistichium cuiusdam Poetæ: pereat, què crastina curat: τὸ γὰρ αὔριον τίς οἶδεν; Quis enim, quod cras futurum est, nouit? quærit Anacreon: ὅτι τὸ μέλλον ἀόρατον quia quòd futurum est, non cadit sub comprehensionem sensus humani. Idem affirmat Euripides in Alceitide, τὸ τίς τῆς τύχης γὰρ ἀφανὲς οἱ παρὲρ ἦσται, καὶ σ' ἐ δὲ δακτύλον ἔδ' ἀλτοκῆ τέχνη: cæcus rerum euētus ipsum anteibit, qui nec doctrinā, aut arte comprehenditur: quia illa futuri præfensio, si est certa, ut Ethnici putabant, nihil affert aut ad boni adeptionem, aut ad mali declinationem: quòd apud Cic. l. 3. de nat. Deor. ita cōfirmatur: Effugere enim nemo id potest quòd futurum est, sapè autem ne vrile est quidem scire, quid futurum sit: miserum enim est nihil proficientem angere nec habere ne spee quidem extremum: nihil igitur iuuat, nec quicquam affert ad cauendum, scire aliquid futurum, quum id certò futurum sit. vnde 3. Od. 9. Quid sit futurum cras, fuge quaerere. Videtur 50 autem hæc vox Leuconoe dicta à candore mentis quā ἢ μαντικῆ soler faciliè in captionem & fraudem inducere. Eam ob rem meritò Poeta illam prohibet adisu ad fatidicos & vates, ne quid ex illis percontatione quaerat de longitudine & breuitate vitæ, ipsiusque euentis: sapienter credo admonitus diuino carmine Sibyl.

οὐδὲ τὰ Χαλδαίων τὰ ἀστρομάντια ἀστρολογῶσιν,
οὐδὲ μὲν ἀστρονομῶσιν τὰ γὰρ πάντα πάντα πύφουκα.
Neq; in Chaldaorum prædictionibus versentur, (omnia)
Nec scientiam astrorum tractent: solent enim fallacia esse
Sapient-

Sapienter quoque Phocylides ἐν νουθητικῇ

Φάρμακα μὴ τῶν μαγικῶν βιβλῶν ἀπὸ χερός.

Venena ne pares: a magicis libris abstineas: Talem Sen. l. 14. Ep. 94. percontationem insimulat vanitatis. Quid me, inquit, interrogas, quando natus sim? an inter iuniores adhuc censear? habeo meum diem. Quemadmodum in minore corporis habitu potest homo esse perfectus: sic in minore temporis modo potest vita esse perfecta: atas est inter externa: quamdiu sim, alienum est: quamdiu autem sim vir bonus, meum est: hoc a me exigo, ne velut per tenebras eam ignobile emetiar: vt agam vitam, nō vt praeuehar. Quæris, quod sit amplissimum vitæ spatium? vsq; ad sapientiam viuere: qui ad illam peruenit, attingit non longissimum finem, sed maximum. Rectum quidem certè est Poetæ consilium, si perinde moderata esset pars consilij altera: nos enim sacri Prophetæ ab huiusmodi percontationibus abducunt, & interdico Leui. cap. 19. & exemplo regis Manassæ, & totius Israelis, Elaiæ, cap. 47. deterrent. Plutar. quoque in vita Marij sub finem exemplo cuiusdam Octauij, quem nimia hariolorum, Chaldæorum, ceterorumque diuinorum fiducia, virum alioqui bonum, perdidit. Marius contra, quia huiusmodi homines non audierat, seruatus fuit, homo cætera immanissimus & sceleratissimus. In vita tamen Syllæ memoratur prædictio Chaldæorum de ipso vera, quod potest accedere illud Suet. in Domitiano c. 14. cui adoleſcētulo Chaldæi prædixerant annum, diem vitæ vltimum, horam etiam & genus mortis: quare pauidus semper atq; anxius minimis etiam suspicionibus præter modum, commouebatur: & certè quæ aut temerè, aut astutè vera dicunt, præ cæteris, quæ mentiuntur, pars ea non fit milleſima. Itaque tam variabiles prædictionum calus & euēta nobis reddere debent illarum scientiam incertam, dubiam, & ancipitè: præsertim quum quod sequitur tempus, sciri non possit, vt nec præterita reuerti: ideoque fugienda nobis τὰ παρῆματα, vel sine expresso sacrarum literarum interdico, nitenibus solum humano: quod Romani sunt sequuti, vt Suet. in Oct. cap. 31. & in Tiberio 36. scripsit: quanquam hic posterior vltus est opera Thrasylli, totusque ab huius prædictionibus pependit, vt idem historicus refert in ipsius vita cap. 69. Circa Deos ac religionis negligentior, quippe adductus mathematica, persuasiōisq; plenus, cuncta fato agi. Idem narrat Historia Dionis lib. 57. sed paulò clariùs, Porro Tiberius, ait, etsi Thrasyllo assidue vtebatur, ac singulis diebus vaticinia accipiebat, tamen re accuratè considerat. quum aliquando per somnum inſusus esset cuidam argentum dare, hominem interemit: quod intellige et sibi per magicam artem Daemonem immisſum fuisse. Reliquos omnes Astrologos, Magos, aut quicumque alio quopiam modo diuinationes exercerent, exteros necauit. Ciues, etiamnum neglecto priore edicto, quo prohibitum fuerat vsu harum artium omnibus, qui in vrbe essent, conſequebantur. Tiberius tandem sperans ad id tempus, quod Thrasyllus prædixerat, se victurum, neq; medicos consuluit, neque victus ratione mutauit. Ita deceptus ab hoc Astrologo spe longioris vitæ, sensim tabescens mortuus est, vt in fine l. 58. eiusdè narratur. Et certè si quis esset ex hora natalitia præſagiendi locus è planetis & signis de euēntis hominibus futuris, primordia fetus potius inspicienda viderentur, quo planetâ & quod astro ille conciperetur: nā principatus planetarum asserunt elucere maximè in conceptione hominum, vt Saturni in primo illius mense, & iterum in octauo: sicut Iouis in secundo & nono: Martis in tertio: sed reliquorum principatus repete ab astrologorum libris; Inſpiciendum quoque magis esset, quibus in vtero modis fetus afficeretur, quam in partu contentio signi & horoscopi obseruanda: cui profectò non tanta vis esse potest, vt, primis materiæ prolifica affectionibus omnino deletis, nouas infanti inducat,

sicut Agell. l. 4. c. 1. supra citato ostendit aduersum istos, qui sese Chaldæos seu Genethliacos appellat: vbi Phavorinus philosophus inducitur querens ex illis, qui conueniret ipsorum obseruatio, quum aliud stellarum agmen foret, quo primùm tempore conciperetur homo in vtero matris: aliud posse, quum in decem mensibus proximis in lucem ederetur. Lege ibidem reliqua huius Philosophi argumenta contra lycophantias Chaldæorum. Tacitus idè quoq; videtur innuere lib. 6. recensens varias philosophorum opiniones de fatali necessitate. Contra, inquit, alij fatum quidem congruere rebus putant: sed non è vagis stellis, verum apud principia & nexus naturalium caussarum. Hæc quidem propositio mihi videtur niti distinctione affectionis celestis, quam ipsimet astrologi ac medicus Auicenna sequuntur: quum ex Aristot. lib. 2. de generat. animalia. asserunt in aere fieri qualitatem occultam, vt rerum procreatricem, sic earundem corruptricem, eamque proficisci è syderibus: quanquam hæc per se nihil dant mali; ἀλλὰ συμβεβηκότως è vaporibus prauis, qui cælum sic afficiunt. Vnde perſpicis, vtrius culpa, causa que tristis læti que euētus assignanda sit; planetisne, an caussis aereis. Atqui illa conceptionis & hora & affectio nullâ, quamlibet accuratâ, inspectione obseruari potest: restat igitur, vt hæc prædicendi futuros casus ratio conuincatur vanitatis. Prætermitto, quod certum est, dicere, signa mutasse locum ab ætate Ptolomæi, & quod sic ipse tradidit de Iudæis, Syris, & Idumæis, è diametro pugnare cum fide & experientia historiarum, quæ narrat Syros per simplicitatem naturæ ad seruitutem natos, vt constat è Poetis etiam omnis generis: Iudæos ad religionem; Idumæos ad mollitiem, quæ obiecta est à Cicerone Manibus Pompeij, qui putabat cum Syris ac rege Nabathæorum sibi rem esse. Ptolomæus contra, quia hi tres populi subicerentur his signis; Arieti, Scorpioni, & planetæ Marti, eos audaces & impios falsò pronunciauit. Hic autem Astrologus Thrasyllus dicitur Iuuen. Sat. 6. σιωπῶντος sua prædictione prohibuisse quandam vxorem iugali comitatu mariti.

— quæ castra viro patriamq; petente.

Non ibit pariter numerus reuocata Thrasylli.

Idem historicus in Vitellio scribit: Hic imperator nullis erat infensior, quam veraculis & Mathematicis. Præterea Tac. l. 17. sic mathematicos describit: genus hominum, inquit, potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in ciuili aere nostra vetabitur semper. Idem historicus scripserat li. 2. Annal. Senatus cons. factum esse sub Claudio de mathematicis ex Italia pellendus, è quorum numero L. Pituanus de saxo Tarpeio deturbatus est. Miramur certè hunc, qui aliis solebat prænunciare futura, non sibi præsentisse & cauisse euēnturum huiusmodi exitium. Sic Elaias antè citatus, quum interitum monarchiæ Babylonicæ denunciaret Babyloniis, exprobrabat his huiusmodi sapientes & diuinos vates; qui illum neque tunc præuidere, neque quum pro foribus adesset, possent vllò modo auertere. Huc accedit Seneca, qui illos faceret in ludo de morte Claudij Cæsaris notauit: vbi inducitur Clotho vnâ Parcarum Senecæ roganti ita respondens: patere Mathematicos aliquando verum dicere, qui C. Cæsarem, postquam princeps factus est, omnibus annis, omnibus mensibus esserunt. Gal. Ils le portent tous les ans & tous les mois en terre: & tamen non est mirum, si errant, qui Mercurium præsidem mendaciorum colant, ac ne offendant, rariùs vera dicunt. Sed omnium sapientissimè acutissimeque D. Augustin. de ciu. Dei, Posidonium Stoicum Panetij discipulum dissimilitudine geminorum confutauit. Sic enim ille. Cicero scribit Hippocratem nobilissimum Medicum reliquisse scriptum quosdam fratres, quum simul egrotare cepissent, eorumq; morbus eodem tempore ingrauesceret, eodem leuaretur, geminos suspicat

rum: quos Posidonius Stoicus multum Astrologia deditus eadem constitutione astrorum natos. eademq; cōceptos solebat asserere. Ita quod Medicus pertinere credebatur ad simillimam temperiem valetudinis. Hoc Philosophus Astrologus ad vim constitutionēq; siderum qua fuerat, quo tempore cōcepti natiq; essent. In hac causā multo est acceptabilior, & de proximo credibilior cōiectura medicinalis. Quoniam parentes, ut erant corpore affecti, dum concumberēt, ita primordia conceptorum affici poterunt, ut consequutus ex materno corpore prioribus incrementis, pariter valetudinis nascerentur. Deinde in vna domo eisdem alimentis nutriti; ubi aerem & loci positionem & vim aquarū plurimū valere ad corpus vel bene vel male accipiendū testatur medicina. Eisdem etiā exercitationibus, assuetudinibus tam similia corpora gererent, ut agrotandum eodem tempore eisdemq; causis monerentur. Cōstitutionem celi ac siderū, qua fuerat, quando concepti, siue nati sunt, velle trahere ad istam agrotandi parilitatem, quā tam multa diuersissimi generis animalia diuersisq; morum affectuum & euentū eodem tempore in vnius regionis terra eidem calo subdita pauerunt concipi & nasci, nescio cuius sit insolentia. Nos autē nouimus geminos nō solum actus & peregrinationes habere diuersas, verum etiam disparēs agnitūnes perperit: qua de re facillimam, quantum mihi videtur, rationem redderet Hippocrates, diuersis alimentis & exercitationibus, qua nō de corporis temperatione, sed de animi voluntate veniunt, dissimiles eis accidere potuisse valetudines. Porro autē Posidonius vel quilibet fatalium siderū assertor, mirum si potest hic inuenire, quid dicat, si nolit imperitorum mentibus in eis, quas nesciunt, rebus illudere. Quod enim conantur efficere de intervallo exigui temporis, quod inter se gemini, dum nascerentur, habuerunt propter celi, particulam, ubi ponitur hora notatio, quam Horoscopum vocant: aut non tantū valet, quanta inuenitur in geminorum voluntatibus, actibus, moribus, casibusq; diuersitas: aut plus etiam valet, quam est geminorū vel humilitas generis eadē, vel nobilitas, cuius maximā diuersitatē non nisi in hora, quā quisq; nascitur, ponūt, ac per hoc si tam celeriter alter post alterum nascitur, aut eadē pars Horoscopi maneat; cuncta paria quero, qua in nullis possunt geminis inueniri. Si verō sequentis tarditas Horoscopus mutat, parentes diuersos quero, quos gemini habere non possunt. Frustra igitur assertur nobile illud cōmentum de figuli rota; quod respōdisse ferunt Nigidium hac quæstione turbatū: vnde & figulus appellatus est. Dum enim rotam figuli vi, quātā potuit, intorssisset, curren- 40
te illā bis numero de atramento, tanquam vno eius loco summā celeritate percussit: deinde inuenta sunt signa, qua fixerat motu desistente, non paruo intervallo in rota illius extremitate distantia. Sic, inquit, in tanta celi rapacitate, etiamsi alter post alterum tantā celeritate nascatur, quātā rotam bis ipse percussit, in celi spatio plurimum est. Hinc sunt, inquit, quacunque dissimillima perhibentur in moribus casibusq; Geminorum hoc figmentum fragilius est, quā vasa, que in illa rotatione finguntur. Nam si tam multum in calo interest, quod constellationibus, com- 50
prehendi non potest, ut alteri geminorum hereditas obueniat, alteri non obueniat; cur audent ceteri, qui gemini non sunt, quum inspexerint eorum constellationes, talia pronuntiare, quā ad illud secretum pertinent; quod nemo comprehendere, & momentis notare nascentium? Si autem talia propterea dicunt in aliorum genituris; quia hæc ad produktionem spatia temporum pertinent. Momenta verō illa partium minutarum, quæ inter se possunt habere gemini nascentes, rebus minimis tribuuntur, de qualibus Mathematici non solent consuli. Quis enim consulat, quando se deat; quando deambulet; quomodo vel quid prandeat? numquid ista dicimus, quando in moribus, operibus, casibusq; Geminorum plurima plurimūque diuersa monstramus?

Haecenus Augustinus, cuius etiam in libro alia multa disputantur aduersus Astrologos non minus eleganter, quā verē ac grauitē; quōd stellæ nec à se, nec à Deo talem habeant potentiam, ut animos nostros vi suā vel ad vitia vel ad virtutes cogant, totumque Ma-

thematicorum fatum acutissimis ac verissimis argumentis accusat & damnat: quō potest accedere D. Pauli disputatio ex cap. 9. ad Rom. de fratribus geminis Esauo & Iacobo diuersè prædestinatis. Quod etiam irridet Perlius Sat. 6.

Geminos, Horoscope vāro,

Producis Genio—id est, intorto & diuerso ingenio ac naturā, qui quales celi affectiones, qualia vitæ primordia communiter sortiti fuerant, talia profectō eiusdem euenta, tales etiam mores & vitæ terminos consequi debuerant: ἀλλὰ ταῦτα ἢ ἀντικλήθειν ἀλλήλοις, id est, hæc non se mutuo consequuta sunt: nō secus, ac si vellem e communi, & si ita loqui liceret, contemporanea interuentione ingentis exercitus, quem Xerxes aduersus Athenienses eduxerat, conficere, omnes illius milites commune habuisse in horoscopo & hora natalitia signorum & astrorum consensum; ὅπερ ἢ πάντως ἐπιταί, quod notū continuo sequitur, imō neque prorsus omnino per naturam fieri potest. Eodem argumento vitur Cicero lib. 2. de diuinatione. Ego autē, ait, etiam hoc requiro: omnesne, qui Cannensi pugna ceciderunt, vno astro fuerint? exitus quidē omnium vnus & idem fuit. Quid qui ingenio atq; animo singulares nascuntur, nū astro æque vno? Quod enim tempus, quo non innumerabiles nascantur? at certe nemo similis Homeri, Itaque quū τὸ μὲν ἀποτέλεσμα τῆς ἡττῆς τὸ ἀμύγες ἦσαν οὐκ ἐπὶ τὸ πῶς κέρων ἦσαν ἀστέρων, id est, quum, inquam, effectus, siue qui nullū signo est mixtus, siue qui particeps est temperationis astrorum, reperiantur inter se contrarij sub eodem horoscopo, & sub iisdem signis in similibus subiectis; constitutio certē astrorum & celi affectio videtur mihi proculdubio ad eum rerum vsum tantū valere, quem nos Moses, & quem alij Prophetæ & Apostoli docuerunt, ut ex Ieremiæ 10. per Dei mandatum nihil nobis metuamus à cælestibus signis, quæ gentes impiè formident, atque ea referamus, quōd prophani scriptores, maximè Hesiodus in poemate operum & dierum, & Virgilius in Georgicis vtramque accommodarunt. Plato quoque in libello, an virtus doctrinā paretur, Socratem inducit docentem, bonos viros perinde fieri tales afflatu diuino sine artis & naturæ ope, atque vates & fatidicos Quocirca quod Chilon monet, μαρτυκῶ μὴ ἐχθρῶς, vaticinandi artem odisse noli, putarem equidem de illo instinctu diuino intelligendum. Sed me fœda & impia Arabum Magorum religio inde reuocat, qui nullos præstantes Magos, nisi quos à filio mater, aut à patre filias, aut à fratre soror compressæ parentem, euadere purarunt: sicut Xanthus in Magicis memorat, & Clemens lib. 3. स्पρωμ. confirmat. Herodotus quoque & Strabo, τῶν ἱερῶν μὴ δάπτειν, ἀλλ' ὁμινοῦσιν ἐὼς ἰσότητος ἢ καὶ μὴ δάσι σὺν ἐργεῖν ἢ ἐν ὁμίσει, id est, Magos non sepeliunt, sed alitibus depascendos permittunt. Magis quoque, pro more & instituto regionis licet cum ipsorum matribus consuetudinem habere: quōd pertinet etiam hoc Ouidij distichon:

In quibus & nato genitrix & nata parenti

lungitur, & pietas geminato crescit amore.

Quem morem, ut nefarium, Catullus rapuit in detestationem & imprecationem.

Nascatur Magus ex Gelli matrisq; nefando

Concubitu, & discat Persicum haruspitium:

Nam Magus ex matre & gnato gignatur, oportet,

Si vera est Persarum impia religio.

Quo autem loco Cicero huiusmodi homines habuerit, lib. 1. de diuin. aperte indicatur: Contemnamus, inquit, etiam Babylonios, qui ex Caucaso celi signa scrutantes numeris & motibus stellarum cursus persequuntur. Eundem vide de iisdem etiam li. 2. supra citato: ac præterea Diod. Siculum de Chaldæis in Syria, quā hi cognitione astrorum, solertiaque ingeniorum antecesserunt.

Postremo

Postremò Lucret. lib. 5. de Babylonica & Chaldaica doctrina. Plutarchus denique libel. de fera numinis vindicta scribit, diuinæ sapientiæ opus esse præscire è genitura infantium similitudines perturbationum & affectionum, priusquam apertis commotionibus illi in nefanda erumpant scelera. Præterea creduntur Astrologi ex eo dicti ab Hebræis, quòd crepusculis obseruarent cælum ad diuinationem: ideoque à veteribus soliti nominari Reicophantæ: pro quo ineptè ad talem obseruationem, scribitur lib. 6. cap. 26. Plinij Græciophantæ tam in exemplaribus Latinis, quàm Gallicis. Sed de his satis.

Scire nefas.] Valdè laborant interpretes in hac verborum syntaxi assignanda. Ex his enim quidam nefas, cuius propria est notio, quod per Deos dari vel fieri ἐκ ἐνδ' ἑστέου, ἢ δὲ ἀδωίατορ, construunt cum infinito scire: quemadmodum Virgil. dicit, distimulare nefas, & hic ipse Ode 24. huius libri, Quicquid corrigere est nefas. Cicero item dictu nefas pro, non licet, vel est impossibile: atque tum sic explent ellipsin verbi & prouocabuli, quod: ne quaesieris, quod, vel quia, scire nefas est & impossibile. Alij verò construunt infinitum cum, quaesieris, quomodo sæpè Poeta vt Epodis 2. omnem relegit idibus pecuniam: Querit calendis ponere, & Cicero aliquando loquitur, Quæris scire, quid sentiam: Virg. 6. Æn.

Quare doceri,

Quamprænam, aut que forma viros fortunæ merfit.

& ita verbum est συμβουλευτικὸν ἢ παραρητικὸν, quod explices per illud Ouidij coniunctū, ne inquiras in meos annos nec in tuos, id est, ne consulas Genethliacos de termino nostræ vitæ, quemadmodum Græci etiam vsurpant τὸ ζητεῖν, pro velle studere & conari, vt Plato, ψυχὴ ζητεῖ εἰδέναι τι: animus studet & conatur scire aliquid: vt etiam Sophocles in Oidiv. Τυρῆν.

Ζητῶν τὸν αὐτόχρονον τὸ φόνος λαβεῖν, quarens ipsum cadis auctorem comprehendere, pro conans: vt denique Isocrates Epist. 8. ad Mirylænæos, Ἐδδικα, μὴ λίαν ἀποπῶ δόξα, καὶ ἀειεργῶ, ζητῶν δὲ εὐκαίρου πηλικυῖτα τὸ μάχθ' παρ' ἀφῶρ, &c. Veritus sum, ne nimis ineptus & curiosus viderer, si res magnitudine tantas obtinere studerem à viris, quibus nunquam aut sermone, aut familiaritate coniunctus fui: separant, inquam, alij nefas, & includunt rectè quidem illi, sed non satis: addendum enim fuerat hoc sensu interiectionem esse execrantis, aut indignantis: qualis est illa Ouidij Metam.

Istet & indignum: scelerato profuit ara.

Illa quoq; Terentij est irascentis: Quid tua, malum! id referi? Vtraq; explicatio tolerabilis est. Ad dam ad extremum, auctores vsurpare has loquendi formulas, ne quaesieris, fuge quaerere antè Ode 9. noli quaerere, quid vis? nunquid vis? quid quaeris, quid amplius vis? Epod. 17. quum quid alijs non satis explicatè nos commemorare, aut ab alijs audire grauatè significamus.

Finem.] Supple, vitæ vel viuendi, pro quo Lucretius dicit finem vitæ & laboris facere & statuere.

Babylonios.] Ciuitas Babylon scriptis omnium celebratissima propter amplitudinem, fuit olim caput & metropolis Chaldæorum & Mesopotamiæ & Assyriæ finitima, & à Nemrodo condita: Græci tamen volunt, illam à Semiramide constructam fuisse, atq; inter illos Dionys. in Periegesi ad vers. Περὶ τῆς Νότου Βαβυλωνίης, &c. quos Propertius secutus, cecinit.

Persarum statuit Babylona Semiramidis urbem,

Vt solido coctum cingeret aggere opus.

Sed quibusdam videntur malè rationem temporum subducere διὰ τὸ ἀναχρονισμῶ. Legimus tamen vnam Babylonem in Assyria sitam lib. 4. Reg. c. 17. Item cap. 25. eiusdem libri: alteram in Chaldæa Nemrodi regiam,

de qua Plinius. lib. 6. cap. 26. Strabo lib. 15. & 16. Herodotus lib. 1. Pomponius Mela. lib. 1. Ptolomæus lib. 5. cap. 20 & 6. cap. 26. Tertia Babylon dicitur proxima Ægypto in finibus Arabiæ iuxta Heliopolin, Arabicè Chairus, nunc Alcayr, quam Ptolomæus tabulâ teritiâ Africa vocat Babylin, quæ omnes à commixtione & confusione sunt nominatæ. Babel enim, vnde Babylon sortita est appellationem sui, fit ex Ba, venit, Bel, confusio & ignominiosa nota, quæ iusto Dei iudicio iniusta est posteris Noei Dei contemtoribus in illa turris Babylonicæ superba constructione, Genes. 11. vers. 4. Quantum verò Babyloniæ excelluerint in Astrologia, vide locos Ciceronis proximè citatos, atque illum in primis libr. de Fato, vbi P. Ramus scribit Chaldæos philosophos fuisse Assyriorum, qui habitauerunt ad confluentem Tigris & Euphratis, hos Mathematicarum artium inuentores esse, historia sacra testatur, vt constat ex Iosepho, qui scribit ab Adamo, Setho, veteribusque Patriarchis inuentas, & à Noeo duabus ingentibus columnis, ne diluuiò perirent, impressas & consignatas, tandem per Abrahamum traditas Ægyptijs. hoc idem videtur Cic. confirmare, cum lib. de Diuinatione. Chaldæos recenset primos inuentores Astrologiæ. Principio Assyrij, vt ab vltimis auctoritatem repetam, propter planiciem, & magnitudinem regionum, quas colebant, cum cælum ex omni parte patens atque apertum intuerentur, traiectiones motusq; stellarum obseruauerunt, quid cuique significaretur memoriæ prodiderunt. qua in natione Chaldæi non ex gentis vocabulo nominati, diurna obseruatione siderum putantur effecisse, vt prædici posset, quid cuique euenturum, & quo quisque fato natus esset. Diodor. quoque Siculus scribit, Chaldæos summam habuisse Astrologiæ intelligentiam, dum ait: hoc quidem posset quis decenter affirmare Chaldæos omnium omnino hominum in Astrologia optimè versatos esse, propterea quod in eam cognoscendam plurimum studij & operæ contulissent. Diogenes apud Laertium lib. 6. Gubernatores, Medicos, & Philosophos sapientissimos iudicabat: cum autem videret somniorum Interpretes, coniectores, vates, & huiusmodi generis alios, vel qui gloriæ aut diuitijs inhærent, nihil stultius esse existimauit. Vnde per numeros Babylonicos discas Mathematicos numeros & Astrologicos esse intelligendos, quorum ratione fatidici de termino euentisque rerum & hominum inquirere solent: lege denique lib. 5. Q. Curtij de gestis Alexandri Magni, quomodo Magi, Chaldæi & Babyloni, processerint obuiam Alexandro Babyloniam ingrediēti. Ut melius.] Varia quoque est interpretatio horum verborum, vbi nonnulli constituunt alteram sententiam, & ellipsin verbi possis, hoc modo explent, & τὸ, vt, declarabit causam finalem hoc sensu. quatenus autem possis melius pati, quicquid euenerit, liques vina, refeces spem, &c. Sic enim τὸ vt pati, Græci efferunt, ὡς ὅρ πᾶρ τὸ συμβησμενον βέλπορ φέρειν, quatenus, quicquid ceciderit, melius ac facilius seras, construunt ferè τὸ ὡς cum verbis infinitis. Simili syntaxi & notione dicitur lib. 1. Epig. cap. 1.

Εἶπε καὶ σιγῆτῃ κρατέρας ἵνα θῆγες ἐγείρειν

Ὅσορ ἐπὶ ψαῖσσι μερόπωρ δέμας —

Dic, Apollo, Diana sorori, vt acres excitet seras:

Quatenus leuiter attingant corpus hominū venantium, alij sumunt idem, vt, pro tanquam; alij absolutè, vt melius, pro, existete meliote: Præterea ἡερβαπικῶς quidam referunt, vt, ad sapias, & hoc verbum dicunt valere idem, quod cogites, mediteris de quolibet casu melius ferendo; alij per interrogationem, vel per exclamationem interpretantur, pro quàm, vel, ὅ quanto melius est! quæritur

admodum sapissimè particula, vt, sumitur à Terentio, vt prater spem euenit! vt falsus animi est! alij denique videntur accipere vt, quale est in hac Ciceronis sententia, vt in quoque erat auctoritatis plurimum. Gallicè selon qu' yn chacun auoit de credit & d'estime: sic hoc loco, vt melius est pari, quicquid erit, selon qu'il est meilleur d'endurer tout euenement soit tost ou tard. Nihil certè horù mihi videretur omnino improbandum, quum vis argumenti vbique retineatur, de promiti, credo, de eo, quod Silenus à rege Mida & captus & interrogatus π ποτέ δεσ βέλπορ τοίς αἰθροῖσι: καὶ τί τὸ παύταιμ αἰρετώτατορ? ἀναγνώζομεν εἶπε. Quid esset hominibus melius. & quid omnium maxime expectendum? δαίμων εἰ δὲ πόνος καὶ τύχης χαλεπῆς ἐφήμερον σπέρμα, πῶς βιάσεται λέγειν, ἢ ὕμῶν ἄρειον μὴ γινῶναι, μεταγλώσσι γὰρ τῶν οἰκείων καὶ ἄλλο πῶς τὰ τῶν ὀβίῃ. o Genij arumosi ac graui fortunã semen temporarium, quid me cogitis dicere, quã vobis melius esset nescire? nam in summa omnis molestia vacuitate viuunt, qui sua ignorant mala. Hoc à Plutarcho memoratur ἐν μωθητικῶν ἀεὶς Ἀπολλωνίου, in oratione de consolatione ad Apollonium.

Hymen.] Sic videretur scribendum εἰς τὸ ὕμῃ flexum: ab humo autem & imbre vel ab hiano ductum, requirit scripturam hieims, vt dicitur Epod. 13.

Qua nunc.] Lectio codicis Blandiniani, quam Aldus & Iac. Cruquius protulit, valdè mihi probatur, vt τὸ qui lectum intelligatur de Ioue, pro tempestate quæ ad scopulos frangat mare, id est, fluctus.

Debilital.] Debilitare dictum videretur, vt debilis ex eo, quod de suo habitu & statu concidit, & tam de corpore quàm de animo dici potest.

Pumicibus.] Pumex est Plinio lib. 36. cap. 21. lapis spongiosus trium generum, Virgilio latebrosus, Ouidio multicauus, qualis solet fieri assiduo fluctuũ motu & percussione, quæ scopulis infixis sapius illos cauat. Valet autem pumex ad corpora læuiganda, & ad libros expoliendos, quod propriè Athenæus lib. 12. pronunciat per verbum Κεττακισηέζεν, vel etiam constat ex vltima lib. 1. Epist. ad librum.

Scilicet vt prostes Sotiorum pumice mundus. Item ex epigrammate Catulli primo libri primi, ad Cornelium Nepotem. De hoc etiam lege Theophrastum lib. 5. cap. 125. & lib. 9. cap. 18. Historiæ plantarum. Hanc autem Græci vocant κισσην ac definiunt αὐχμηρόν πόντου τρηματορότον, καὶ ἐν γάλακτι, ἢ γλαφύρῳ, κοιλῶν καὶ σπηλαιῶν πέτρων, aut lapidem maris squallidum, multis foraminibus percusum, & asperum, aut lapidem varium, cauum, cauernosum, deflectuntq; ἀπὸ τῆς κίτῃ, ὅς περ δεῖ θινείδιον εἶσοφάρον, Vermiculus erodens frumentum.

Mare Tyrrenum.] Hoc nomen inuenit mare inferum à Tyrreno filio Atyos Heraclidæ & regis Lydiæ, qui recento Lydo altero filio sibi in regnum successuro, dimisit Tyrrenum cum Colonia ad nouas sedes querendas, qui tandem, post longam nauigationem, in Tusciam siue Hetruriam appulit, regionem Italiæ inter flumina Macram, & Tiberim: à quo mare illud vicinum est nominatum, hodiequæ Tuscum & inferum mare vocatum, atque incolæ Thufci, ἀπὸ τῆς θυφῆ, vnde prima litera videretur denianda. Hæc notatio est Seruij in Æneid. 8. in vers.

Tyrrenisq; tuba, &c. Sapias.] Est hic Elliptis discretiua, sed, autem, explenda: alij tamen connexiuam, si, suppleunt: vt Prisc. lib. 18. abj suppleunt verbum, fac, sapias & liques: quod eum sapere putent, qui bonam temporis partem in epulas & voluptates conferre solent, ego verò contra illam malo suppleri, sicut vis argumentorum videretur postulare, vt copulatiua: &

Liques.] Id est, bibas: hoc autem verbum potest re-

ferri vel ad consuetudinem vini transfundendi & percolandi in vas aliud, vt defæcatus ac liquidius, minusque nocens esse, ac diutius seruari possit integrum: vel iocose ad præsentem per Oesophagum tanquam per infundibulum haustum, dum bibituris proponitur.

Spatio.] Hæc vox fit à Græca Dorica ἀπὸ τοῦ, pro stadio, quam nonnulli sic dictam volunt ἀπὸ τῆς στασιος; propterea quod Hercules spatio 200. pedum, vel vt Plinius metitur lib. 2. cap. 23. passuum 125. confecto vnico spiritu constiterit: qui passus 125. efficiunt Agellio pedes 600. alijs aliquanto plures; quos numeres 625. Suidas autem è stadijs septem & dimidio milliarium constituit: quã ratione milliarium è mille passibus, vnde nomen sumit, non constabit; videtur quoque Plutarchus idem ferè sensisse. Nam in Gracchi vita milliarium, ait, è stadijs esse paulo minus, quàm octo, quum ex octo integris constare debeat: si modò in stadio passus fuere 125. in milliario mille.

Præterea in spatio breui est ellipsis τῆς vitæ: notandum quoque idem vocabulum esse ablatiuum causæ, cuius impulsu refecanda est Leucoriæ spes vitæ longioris, vt loquor à λέγῃ: quanquam Varro noter aliter lib. 5. dum è Chryshipo tradit eum loqui, qui suo loco quodque verbum sciens ponit, & ita dici ab loco putat: Verum mi Varro. ista verbi cuiusque apra collocatio nonne iudicij & rationis est, quæ Græcis dicitur logos? quod quum ita sit, teneamus etymum ab hoc, quàm ab illo, verius esse.

Carpe diem.] Hoc Græci videntur exprimere, ἐφημέρια φρονέει, diurna cogita, id est, in diem viuere: sicut Homerus loquitur Odyss. φ.

Νήπιοι, ἀχρονῶν τῶν ἐφημέρια φρονέοντες, Stolidi & agrestes quotidiana tantum scientes.

Vnde καθήμεροῖσιν dicuntur, qui non ex parato, sed præsentibus contenti viuunt, de futuris minimè solliciti: Hanc phrasin sic Catullus loquens cum Lesbia expressit, dum viuimus, viuamus, neque longè in posterum prospiciamus futura.

Est autem hæc cohortatio ad voluptates perfrundas Epicurea in breuitate præsentis vitæ exhilaranda, sine spe æternæ ac futuræ. Sapiens Seneca Epist. 62. Lucilium docebat: id ago, vt mihi instar totius vitæ sit dies quisque, nec me Hercules, tanquam vltimum rapio: sed illum sic aspicio, tanquam esse vel vltimus possit: ante senectutem curauit, vt bene viderem: in senectute, vt bene moretur: bene autem mori, est libenter mori.

Carpe.] Hoc verbum videretur inclinatum à Græco καρπὸς fructus, ideoque dici propriè de fructibus plantarum: quomodo loquitur pastor ille Virgilianus.

Carpent tua poma nepotes. Vnde transfertur, vt decerpo coniunctum, ad alia infinita, vt hic ad præsens tempus, cuius quum datur vsura, arripienda est, vt fructus fugaces.

Credula.] Quàm minimam habens fiduciam temporis sequentis: in penultimo autem versu Odes pro sugerit, quidam legunt, diffugit ætas, cuius pars alia citò excipit aliam: vt adolescentiam pueritia, illam iuuentus, hanc ætas constant, hanc denique senectus.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est Alcaicum, monocolum, pætametrum, è spondeo, tribus choriambis & pyrrichio.

Hæc anaphorica eiusdem soni & vocis repetitio initio membri iucunda est auribus.

Ex hac hominum specie intelligendum est vniuersum vatum & genethliologorum genus.

Hoc verbum est ab his translatum, qui de qualibet

libet re, vel loco incerti dubium explorant, aut pedum & manuum tactu, aut alio corporis sensu, aut instrumento, vt nautæ altitudinem aquarum conto: quod hic est appositè dictum ad dubia, incertaque fatidicorum promantia & præfagitiones.

^d In numeros est *μετρωμια* efficientis, pro effectis prædictionibus, quæ colliguntur numeratione motuum & spatorum, quorum abijcienda est cura cuique iucundè ac quietè viuere volenti.

^e Est hic tropus duplex: in primis synecdoche membrorum pro pluribus annis integris, vel vnico præsenri anno; hoc enim significat *τὴν ὑλτιμὰν*. Itaq; plures hyemes habendæ sunt pro pluribus annis: posterior est metaphora, vbi vltimus annus, tanquam tempestas & fluctus quidam, reputandus est, quo abruptitur tenuissimum vitæ filum: quæ quidem translatio, præsertim continuata in verbis sequentibus, illustriorem facit allegoriam: quæ, quia omnis metaphora est contracta similitudo, sic enunciatione videtur explicanda: vt fluctus maris ad littora & scopulos illisi, videtur debilitari atque frangi: ita compages hominis, quando Iouivisum est, in puluerem resoluitur. Non autem erit huic è metaphoris allegoriæ locus, si pro, *quæ vltima hyems, legas qui Iupiter debilitat.*

^f Metonymia est subiecti pro vndis ac fluctibus maris, sicut in *pumicibus* synecdoche pro littoribus fluctifragis, atque scopulis vndas frangentibus, vnde illa nomen habent *ἀκτῖν* Græcum *ἀπὸ τῆς ἀγῶν* dictum, id est, à frangendo; quia fluctus maris littoribus allisi diffringi solent, ipsaque littora crebro vndarum illisu ³⁰ repercussa debilitantur. Sic Ode 14. lib. 2.

Fractisq; rauci fluctibus Adria. id est, frustra carebimus periculis & naufragijs, qua sæpè mare Adriannum secantibus accidunt.

^g Hoc proferendum est per exclamationem optantis, *sed vtinam sapias & vinaliques!*

^h Sumtum est à corpore ad animum, quod propriè refecari potest, vt quum varices C. Mario secabantur

2. Tuscul. Simili tropo Livius dicit, abscindere omnem spem, & Seneca lib. 1. de Beneficijs, *si spes mihi præcidatur gratum hominem reperiendi*: Idem lib. 2. ca. 5. eiusdem operis, *equiore quidam animo ferunt præcidi spem suam, quam trahi, pro quibus Cicero, adimere & auterit spem, depelli & decidere de spe.*

Imò verò idem actione tertia in Verrem simili translatione & verbo, quibus Seneca vtitur, *id sum assequutus, vt vnâ horâ, quâ capi dicere, reo pecunioso, profuso, perditto spem iudicij corrumpendi præciderem.* Idem Livius, *ne spem reditus præciderent sibi Gallicè esterl'e spoir detetour.*

In spatio. Idem tropus est, sed à dimeticentibus terras & locorum distantias, quemadmodum propriè sumitur Epistolâ 7. lib. 1. de Ithaca, *qui locus neque planis est porrectus spatius,* & apud Ciceronem, *duo vel tria facere spatia inambulatione, ad breuitatem temporis indicandam transfertur*: vnde Cicero dicit spatium vitæ; spatium temporis. Terentius Phor. 4. 4. 20.

Spatium quidem tandem apparandis nuptiis, Vocandi, sacrificandi dabitur paululum.

Transfertur etiam ad rationem administrandæ Reipub. immutatam notandam, sic in Lælio coniunctum, *deflexit enim iam aliquantulum de spatio, curriculumque consuetudo maiorum.*

ⁱ Metaphora est ab animato ad inanimatum; cui tribuitur affectus, quasi per inuidiam ætas aliam ætatem celeriter truderet, qualis est 15. Metamorph.

Tempus edax rerum, tuq; inuidiosa vetustas.

^k Exillimo translatum à plantis & à florilegis, qui tempus obseruant maturè decerpenti fructus, ac legendi flores caducos, qui negligentiam legentium non manent: ideoque pro hoc Seneca dicit loco Grammat. citato, *tanquam diem vltimam rapio.*

Ita dies videtur modificata pro his rebus siue commodis, siue incommodis, quas præsens quisque dies solet afferre. Itaque *carpe diem* valet, fructu præsentis diei commoditate mox abiturâ. Inde quoq; dicitur Od. 17. lib. 2. *carpere iter comites parati.*

ODE XII. AD AVGVSTVM.

Theticum.

Augustum, cui præcipuè desponsa & destinata erat laudatio huius Odes, aggregat ingenio solerti ad commendationem Deorum, heroum, illustriumque virorum.

¹ *Vem virum aut heroa Iyrâ vel acri Tibiâ sumes celebrare Cluo?*

² *Quem Deum? cuius recinet iocosa Nomen imago,*

³ *Aut in umbrosis Heliconis oris,*

⁴ *Aut super Pindo, gelidoue in Aemo?*

Vnde vocalem temerè insequuta

Orphea sylvæ,

⁵ *Arte maternâ rapidos morantem*

Fluminum lapsus, celeresq; ventos

Blandum, & auritas fidibus canoris

Ducere quercus.

⁶ *Quid prius dicam soluis parentis*

Laudibus? qui res hominum ac Deorum,

⁷ *Qui mare & terras, varijsq; mundum*

Temperat horis?

⁸ *Vnde nil maius generatur ipso,*

Nec viget quicquam simile aut secundum:

⁹ *Proximos illi tamen occupauit*

Pallas honores.

⁴⁰⁷ *Prælis audax neq; te silebo*

Liber, & sauis inimica virgo

Belluis: nec te metuende certâ,

Phabe, sagitta.

⁸ *Dicam & Alciden puerosq; Leda:*

Hunc equis, illum superare pugnis

Nobilem: quorum simul alba nautis

Stella refulsit,

Defluit saxis agitatius humor:

Concidunt venti, fugiuntq; nubes:

⁵⁰ *Et minax (quod sic voluere) Ponto*

Vnda recumbit.

⁹⁰ *Romulum post hos prius, & an quietum*

Pompili regnum memorem, an superbos

Tarquini fasces dubito, an Catonis

Nobile lethum.

Regulum & Scauros animaq; magna

Prodisq; Paulum superante Panno,

Gratus insigni referam Camanâ,

Fabriciumque.

Hunc, & incomitis Curium capillis
 Utilem bello tulit, & Camillum
 Sæua paupertas, & auitus apto
 Cum Lare fundus,
 Crescit occulto, velut arbor, euo
 Fama¹¹ Marcelli: micat inter omnes
 Iulium sidus, velut inter ignes
 Luna minores.
¹⁰ Gentis humane pater atque custos,
 Orte Saturno, tibi cura magni

Cæsaris fati data: tu secundo
 Cesare regnes.
¹¹ Ille seu Parthos Latio imminentes
² Egerit iusto domitos triumpho,
 Sive subiectos Orientis oris
 Seras, & Indos:
^{2a} Te minor latum reget æquus orbem:
 Tu graui curru^{bb} quaties Olympum:
 Tu parum castis inimica mittes
 Fulmina lucis.

Analysis Dialectica.

Locus est de distributione triplici materiæ ad laudationem propositæ, quæ cernitur præcipuè vel in viro, vel semideo, vel polytheia maximè prædicanda, vbi potes obseruare rem diuerso, & alio ordine explicari, atque proposita fuerat, *οἱοῦ μὲν τὸ ἀνάπαυρον αὐτῶν ἔστι*, qualis inuersa methodi & ordinis ratio valde quidem est infrequens: toleranda tamen in poetis, qui malunt mouere & delectare lectorem, quàm docere. Omnis ferè materiæ Lyricorum cernitur in hac Ode: sicut præcipitur Epist. ad Pisones.

Musa dedit fidibus Diuos, puerosq; Deorum,
 Et pugilem victorem, & equum certamine primum
 Et iuuenum curas, & libera vina referre.

2 Altera est distributio è triplici subiecto, qui sit ad hanc laudationem maximè idoneus locus: vbi Orpheus factis tribus hyperbolicis describitur, quod rebus inanimis, sensu motuq; carentibus, animam, suauitate cantus sui, inspirauerit.

3 Equidem hinc suspicor ordinem rei propositæ inuersum *κατὰ πλὴν ἐπινοήθησαν* excusari: liberum tamen sit cuique hanc coniecturam probare, vel meliorem subministrare, vbi soluitur dubia deliberatio, maiorū collatione, quod laudes Iouis vsitatae & solennes anteponendæ sint omnibus aliorum.

Hymnus Callimachi in Iouem niritur eodem rationis genere statim ab initio. *Ζηνὸς εἰσι πικρὰ ἄλλα ὄσα κρονίδῃσι δέειδεν, Δαίμον;* Quid in sacris Iouis præstet aliud cantare, quam ipsum Iouem?

Idem ostendit Pindarus per contentionem parium, Rapsodos quos Nemeor. β. vocat Homeriadas, solitos facere, dum initium *τῶν ἐπιπέων ῥαψῳδῶν* à Ioue sumunt. Idem & amplius habet hoc Hemistichium.

Ἐν τοῖς μὲν λήξω σὸς δ' ἀρχομαι.

Huic legitimo restitutum or. lini, atque Eclog. 8. à Virgil. sic conuersum. *A te Principium, (erit vel sumam) tibi destinam.*

4 Amplificatur proxima comparatio insignibus factis, & operibus Iouis, quæ sumuntur ex admirabili administratione vniuersitatis, vbi partes Stoicorum contra Epicureos aperte tuetur.

5 Dilatantur rursus ipsa Iouis opera duplici comparatione minorum ac dissimilium, quod nihil maius generatur ipso, vel omnia sunt ipsi inferiora, vt summus sit, quo nihil est superius, & ex omnibus vniuersitatis partibus nulla sit cum ipso conferenda, *ὅτι μήτε ἀρχὴ, μήτε τέλος ἔχει*, quod neque principium, neque finem habeat.

Ex his igitur efficitur principium huius Musæ merito à Ioue sumendum esse.

6 Locus est è diuersis. Quanquam, inquit, nullus est Ioui vel similis vel secundus, Pallas tamen proximum illi tenet gradum honoris.

7 Ad tres reliquos Deos; Bacchum, Dianam & Apollinem sermonem auertit, quos ex adiunctis for-

titudine, crudelitate, terrore in Feras describit.

8 Ex his verbis intelligitur transitio quædam à Dijs ad heroes, quos hic numeres ad 14. & Herculem quidem primum sine epicheto, secundum verò, qui geminus, partim è studio equitatus & pugillatus, dum vterque erat in vitâ: partim è facultate sedandi tempestatem, postquam inter sidera relatus est, definitum, ac præterea è decreto diuino, quia sic visum est superis.

9 Rursus cadit in prærogatiuam deliberationis de laudibus heroum Romanorum, (de quibus sic honorifice loquitur Sallust. in coniurat. statim post orationem Catonis: *Mihi constabat paucorum ciuium egregiam virtutem cuncta patrauisse, eoque factum, vbi diuitias paupertas, multitudinem paucitas superaret.*) quæ dubia consultatio valet plurimum ad Augusti superstitis commendationem, nec dum herois: Romulum nulla re insignitum præterit: & Numam insignit tranquillitate regni: & Sext. Tarquinium intolerabili arrogantia imperij: Catonem Vticensem mortis nobilitate: Regulum & Scauros relinquit *ἀσημαίτους*. Paulum Æmilium ornat alacritate profundendæ animæ in summo Reip. discrimine: Quum Aristot. describit *μεγαλόφρον*, magnanimum, Ethic. lib. 4. cap. 3. vult eum virtutibus esse præditum omnibus, tradens eum in his administrandis sic feliciter segerere, vt caput non soleat suum obijcere paruis crebrisque periculis, sed graues tantum casus ingentiaque pericula subire, animoque grandi sustinere, quæ sua videantur persona digna. Fabricium, Curium, & Furium Camillum incredibili patientiâ paupertatis: M. Claudium Marcelum comparat cum arbore: qui mortuus etiam honore floruit decoratus, cū ab alijs, tū vel ab hoste Annibale, qui ob id dicitur agere ætuum occultum, & ita nomen illius videtur immortalitati cōsecratum. Parnemiographus ad vsum Prouerbij *σπεῦδε βεβήσω;* Festina lente, ostendendū, apponit exemplum famæ Marcellinæ, quæ paulatim ipsi accreuit, non præpotè affectata, sed tacito temporis progressu vires cepit. Simili comparatione Diuias filius Megæ cursor, celebratur à Pindar. Ode 8. Nem. *Ἀύξειται δ' ἀπὸ τῶν ἁλῶν*

ῥαῖς ἕρπαιος ὡς ὅτε δένδρον ἀίσσει, σφῆρας ἀπ' ἀπῶν ἀεραθείσ' ἐνδίκεισιν
 Τὰ ἄρδ' ὕψος αἰθέρα.

Augescit virtus, & per sapientes viros & per ritus iustos elata, sicut quum arbor surgit per rores facientes gramina, & arbores virescere ad liquidum æthera.

60 Postremò Iul. Cæsarem dicit sic prælucere illis omnibus, vt Lunam cæteris minoribus, planetis, cuius similitudinis pars vtraq; constar è minorum collatione. Simili argumēto Penthelea celebratura Quinto Smyrneo, quod sic alijs præluceret.

Ἄνδρ' ὅσ' ἄρ' ἐγὼν δέξω ἐν ἄστροισι δ' ἄστροισιν

Ἐκπέπτοι, vt candida luna calu lacu illustrat inter astra.

Idem dicitur de Hespero in Ithimijs, sicut Muretus annotauit.

notavit. Grande quidem *αχαιϊα* crimen ab omnibus iudicaretur silentio hic à me præteriri encomium illud Michaelis Hospitalij Franciæ Cancellarij, quod ipse non ita pridem scriptum reliquit de virtute illustrissimæ illius Margaritæ Valesiæ sororis Henrici II. Regis, idque è genere comparat. parium lib. 2. epist. 2. ad eandem. Quum tam Encomiastes, seu laudator, quam laudata dignissimi sint, qui in memoria bonorum, & honorifica mentione inter homines versentur frequenter, inprimisque inter domesticos, quorum equidem vnus sui conuictor postremos quinque annos dum Cancellarius vixi, & ab obitu eiusdè alios septem. Itaq; ille de eadem & de se ipso sic scripsit.

*Me paruum atq; humilem, vix fama & nomine notum
Iudicio surrexe tuo, dignumq; tuarum
Esse habitum cura longo tam tempore rerum,
Quanti Virgo, putas, quantum mihi laudis ab illo
Accessisse die, quo me Regina vocasti?
Nam si principibus placuisse quibuslibet amplum, &
Magnificum est: quid ei Regis que filia, Regis
Et soror est? que tam reliquis & lumine mentis
Præstat & ingenij, quam Luna minoribus astris?
Hoc magnum satis vsq; satis, nimiumq; videri
Debit: hoc fretus contemnere cetera possum.*

10 Conuertit tandem orationem ad Iouem, quem describit tandem primum ex procreante causa, & addita fataliter ipsi cura conferuandi Cæsaris.

11 Eundem deinde collatione parium, quod Cæsar gubernaturus sit terram, Iupiter autem cælum: protasis huius comparationis dilaturatur, quasi distributione terrestri dominationis, vt apodosis duobus Iouis factis. Cuiusmodi encomium assentatione huic simili affinixerunt olim poetæ Alexandro, contra ipsius modestiam, vt scribit Plutarch. lib. de fortuna Alexandri, vbi ærea ipsius statua sic fingitur Iouem alloquuta è quadam pari conditione dominandi.

Γᾶρ ἔσ' ἐμοὶ τίθειμα, Ζεῦ, σὺ δ' ἰδὲ μὲν ἔχε

Terram, ô Iupiter, mihi: assero: tu cælum teneto,

Quid Martialis quum nihil eorum, qua sunt, honore cum Deo conferri debeat: ille tamen epigrammatis suus facit Domitianum falsò ac impiè ipsi parem honore sanctendarum legum & administrandarum.

Enarratio Grammatica.

Quem virum, &c.] Non placet quibusdam hæc epigraphe ad Augustum, quòd non fuerit ad eum scripta, sed in eius laudem tantum decantata: Itaq; malunt inscribere in Augustum, & legere, sumus, ad imitationem hymni Pindari, quam sumus. Quum autem à viro virtus, aut contra nomen habeat ductum, siue à viribus & vigore vtrumq; non vnum quemlibet de multis vulgarem & plebeium, *ὅς τὸν τυχόντα*, quem solet primum tors offerre: sed strenuum hominem, singulari & contestatà virtute præditum intelligendum decet, qualem omnis assentatio sibi & alijs fingit. Præterea vox vtraque Latina, *vir* & *homo*, nominis notatione distinguuntur, sicut Hebraica, *איש, גבר* *geber, isch*: ab *אדם* Adam, & *אנוש* Aenosch, nam *איש* isch ad Græcum *ἰσχυρός*, i. robur suum, vel vt ad luccedaneum, demilit, & gebber suam virtutis exsuperantiam ad *vir* per aphæresin, vt Adam vim terræ ad hominem: & Aenosch ad morbos: quem Scholiastes Homeri Iliados β. scribit Æolico pleonasmò τὸ β. dici *βροτόν*, quasi *ροτόν*, atque τὸν ἀνθρώπων definiti *βροτόν*, id est, hominem fluxum, caducum, momentaneum & morbidum.

Itaq; sacrae literæ sapius Ben Adam vsurpant pro homine abiecto & plebeio, vt Ben Isch pro viro, qui valet auctoritate apud populum per synecdochicam

periphrasin: sed Græca *ἀνὴρ καὶ ἄνθρωπος* planè consentiunt ad descriptionem Ouidij lib. 1. Metamorph. prius, *ὁ ἀπὸ οὐρανόθεν, de celo delibatus*, quòd hunc diuino semine fecit opifex rerum: posterius, *ὁ ἀπὸ τοῦ πᾶν ὄντων, sursum vertens vultum*, ἢ *ὁ ἀνθρώπων, ὁ ὄπρωπε*, id est, vel à consideratione eorum, quæ vidit, vt iam attigimus in præfatione prælectionum.

Os homini sublime dedit cælumq; videre Iussit, &c.

Videtur hic Poeta desumpsisse hoc è Timæo Platonis, qui tribuit oculis hunc finem, vt nos contemplati operâ ipsorum cælestes motus, ratos & constantes, componamus mentis nostræ cognatos motus, errantes & vagos hac ratâ constantiâ: qui Timæi locus videtur Petrum Ramum admonuisse, vt lib. 3. capite 4. commentariorum de Religione sub finem scripserit, solum hominem erigi, & ad cæli, quasi cognationis domicilijq; pristini aspectum excitari: quòd illinc satus & decursus est animorum nostrorum, illuc aspiratio & recursus. De iisdem Aristoteles scribit cap. 10. lib. 4. de partibus animal. Item 2. cap. eiusdem lib. Cicero quoque lib. 1. Tuscul. & 2. de Diuinatione.

Sed Galenus lib. 3. de vsu partium videtur per cauillationem interpretari sententiam Platonis de vi mentis; quum Plato de sensu oculorum apertè loquatur. Hæc quoque Ode imitatio est Pindari *ὄδου 2. Ολυμπ.*

Ἄναξιφθέμεγγες ὕμνοι,

Τίνα θεῶν, τίνα ἠρώα

Τίνα δ' ἀδρακελάδισμων;

O hymni citharæ dominatores, quem Deum, quem Heroem? quem virum celebrabimus?

Horatius hic ordinem personarum à Pindaro iustè ac piè seruatum inuertit, quem tamen postea in explanatione, quasi agnoscens erratum, sequitur: sed hanc ordinis inuersionem, non nihil pensat incrementum orationis, & ita facit, vt materiæ dignitas eluceat magis. De hac autem rei propositæ inuersione, quam nonnulli hystero-logiam malunt vocare, quòd memoriam Lectoris vel auditoris magis, quàm rectus ordo, iuuat, Satyr. 7. lib. 2. dicetur Deo fauente.

Et certè non possum, vt liberè loquar, quod sentio, ijs assentiri, qui exspectant ex hac inuersione adiumentum suæ memoriæ, quum perspicuum sit ex eadem induci obliuionem rei ordine recto tam propositæ.

Herodotus.] Quid Heros sit potest intelligi è Zenone ac Pythagora apud Laertium lib. 7. & 8. Ille Heroas vocat animas sapientum corporibus solutas, quibus hic dicit æra plenum esse, easque Dæmonas & heroas existimat.

Idem sentit Philo de mundo. Hesiodus autem in operibus vocat.

Ἀνθρώπων ἠρώων θεῶν γένος, οἱ καλεῖται

Ἡρώες, id est

Genus virorum heroum est diuinum, qui vocantur etiam Semides: itaque heros definitur apud Lucianum, *ὁ μὴ ἀνθρώπος ἔστι, μὴτὲ θεός, ἀλλ' ἀσυνάμφοτος ἔστι*. Qui neq; homo est, neq; Deus, sed est vterq;.

Eòdem pertinet locus historiarum de Iliia apud Dionysium: & quum media quedam inter genus diuinum, & humanum natura sit, quam sustinet gens Dæmonum (vt hic auctor loquitur, gens humana ruit) id est ex qua constant Dæmones ex hominib. & diis admixtum, genus heroum esse ortum. Ouid. vocat heros bis Deos, & Catullus & Plautus. De his quoque vide Plutarchum lib. de defectu oraculorum, & libel. de Iside & Osiride. Præterea idem Philo censet, eos, quos Græci heroas Dæmonas appellarunt, à Mole Angelos vocari.

Ratio huius vocis à Platone in Cratylo notatur, *ἀπὸ τῆς ἑρως*, quod Heroes, nati sint à Dijs & Deabus amore mortaliū captis, vel vicissim à mortalib. captis amore Deorum & Dearum, vnde fuit diuinū genus ab Hesiōdo: alij descedunt *ἀπὸ τῆς εἰρημίας*, τὸ λέγειν, ὅτι σοφοὶ ἦσαν καὶ ῥήτορες ab eloquentia & sapientia: alij *ἀπὸ τῆς ἐγείας*, à terra, quod partim essent summi à terrenis hominibus: alij ab aere, quem incolunt. Augustinus deniq; ab ἠέρας Iunione aeris Dea. *Δαίμων* autem, (vt illud obiter nozem) modò sumitur pro Deo, modò pro genio, modò pro fortuna siue bona, siue mala. Hesiōd. in explicanda ætate aurea, docet homines illius seculi mori, tanquam somno sopitos, sed postquam hoc genus terrâ est obrutum, illi sunt Dæmones magni Iouis consilio boni in terris versantes, custodes mortalium. Videtur etiam consentaneum τὸ Θεός ἐν ταύτῃ ἐτυμολογείσθαι, quod Plato in Cratylo scribit *Θεός τὸ θεῖον*, à currendo per ignorantiam Ethnicorum notatum: idem Plutarch. aliquantò fusiùs explicat lib. *Θεὸς Ἰσιδὸς καὶ Οὐρανίου*, ὡς περ τοῖς Θεοῖς πᾶσι ἀπὸ διῶν χρημάτων τὸ θεῖον καὶ τὸ θεῖον ὄνομα κοινὸν οὕτω τῆν Θεὸν τῶν ἀπὸ τῆς ὀπίσθησιν ἔμα καὶ τῆς κινήσεως, Ἰσὶν μὲν ἠέρας, Ἐἴρας δὲ Λιγύρῃσι καλεῖσθαι. Quemadmodum Dijs ac Deabus omnibus commune est nomen à vocabulis duobus, aspectabili & currente: sic tam nos, quàm Aegyptij, hanc Deam (Isin) à scientia simul & à motu vocamus. Latini autem censent τὸ Deus *Θεός τὸ θεός*, à metu nominatum: De voce Θεός vide Damascenum. His locis, puto tibi satisfactum, Lector, in vi & natura Herois & Dæmonis, & in etymologia Dei perspicenda, & diligenter notanda. Verùm à Christianis Dæmon pro spiritu impuro & noxio Diabolo sumitur, ac multò sæpiùs sic usurpatur Dæmonium in sacris litteris, vt Hebraicè *שׂדֵי* Sched pro malo spiritu: Deut. cap. 32. v. 17. dicto à perendo: à Platone ibidem dicitur Dæmon quasi *δαίμων* à præterito *δαδάμω*, à doctrina & scientia *ἀπὸ τῆς δαίσεως*, quod est docere & discere: alij tamen *ἀπὸ τῆς δαΐσεως*, quod distinctus sit & diuisus ab hominibus.

Quamquam Basilii nos inde videtur auocare, τῆς *ψυχῆς νόσος* καὶ *κακὸς καὶ ἀειεργὸς ζήτηρ* καὶ Θεός. id est, morbus animi est male & curiosè de Deo querere. Huius autem vitæ inquisitionis ratio reddi potest ex ignorata nobis ad plenum natura cæli aut vnus fideis; Ideoque temerè ipsi conabimur in hac ingenij obtusi imbecillitate auctorem vtriusque animo & cogitatione comprehendere: de quo Ethnici etiam admonuerunt Christianos. Hic Philetas poeta audiatur,

*Θεὸν νόμιζε, καὶ σέβου, ζήτηρ δὲ μὴ
Πλείον γὰρ οὐδὲν ἄλλο τὸ ζήτηρ ἔχεις. id est,
Deum esse crede, & cole: sed non quære.*

Nihil enim plus habueris, quam inanem inquisitionem. Sed nostras Pictauiensis Episcopus Hilarius, de hoc sanctius scripsit lib. de Trinitate, *Deus religione intelligendus est: pietate profitendus est: sensu verò non est persequendus, sed adorandus*: Neq; est hic, quod cum Basilio aut Hilario dicamur pugnare, naturam Dei quærentes, quam scimus *ἀκατάληπτον*: sed scrutamur tantum etymologiam vocis & nominis: quæ dum quæritur, essentia quidem rei, vis & natura inuestigari videtur; sicut Lector intelligere potest ex etymo τῆς ὀνόματιος & Græci & Latini nominis sub finem paginæ 2. præfationis. Ex quo autem scripsi locum Basilij Magni superiorem, incidi in alterum eiusdem Doctoris, qui est sub initium tractatus *περὶ χρημάτων πικρῆς γυμνασίας*, quem mihi suggestit D. Lebaeus Batihus Diuoduri Mediomatricorū æquus & literatus Præceptor literarum, literatorum quæ per studiosus: vbi Doctor ille Magnus tria notat etyma vocis Θεός sic percontando: Θεός πᾶθεν ἐτυμολογείσθαι; *παρὰ τὸ θεός*, τὸ κατασκάδω καὶ ποιῶ ἕτος ἑπάντων ποιητής; καὶ τῆς τῶν

πάντων κατασκάδης ἄπτος. ἢ *παρὰ τὸ θεός*, τὸ βλέπω, ὃ πάντων διφορός. ἢ *παρὰ τὸ θεός*, τὸ πρέχω, πανταχὲ παρών, καὶ τὰ πάντα πληρῶν καὶ πρέχει ὁ Θεός; οὐχὶ ἀλλὰ πάντῃ καὶ πανταχὲ παρέστι καὶ τὸ πᾶν πληροῖ καὶ ἕως τὸ πᾶν ἐστίν. id est, Theos vnde veriuerbiū habet suum: à verb. significante ædifico & facio. Is est vniuersitatis cōditor, & talis opificij auctor, vt ab eodē etiā sonante inspicio, vt qui sit inspector omnium, aut ab eodē valente curro, vt qui vbique adlit, & omnia compleat. Currit ne Deus? nequaquam, sed passim & vbique adest, complet enim vniuersitatem, etiā; super omne quod est,

Lyrā vel acri.] Hæc musica organa distinguuntur sonitu, qui tibiæ est acior, quàm lyre: huius inuentum tribuitur Mercurio, qui quum pedem in aridam testitudinem, sic Varroni dictam, quod testa regatur, impegisset: animaduertit sonū reddi ex neruis illius siccitate intensis: quod tamen paulò aliter narratur contigisse in hymno Homeri ad Mercurium: vnde cœpit postea lineas chordas intendere Lyre, cui Apollini datæ (vnde fraterna Lyrā dicitur Ode 21. huius libri) pro lineis chordis nerueæ septem annexæ sunt: ex quo à Pindaro *ἐπιλύτωσθε*, & ab eius interprete *ἐπιλύτωσθε* est vocata. Deinde octauam chordam Aristoteles scribit additam, referuato nomine illius, quæ prius media erat, postea in honorem nouem musarum lyra dicta est nonichorda: quibus annumeratus Apollō decachordum confecit. Quidam putant Lyram appellari quasi *λύτραν*, quod ea Apollini data fuerit, ὡς τὸ λύτραν, vt pretium, quo redemit iram illius ob surreptas boues.

Sumes celebrare.] Pœtica syntaxis est pro oratoria, *sumes & suscipies celebrandum*: ita loquitur Epist. 3. lib. 1.

Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Clio.] *Κλέω* vna fuit è nouem Musis, de quibus vide Hesiōd. in Theog. vox autem dicta est *παρὰ τὸ κλέειν*, à celebrando, ad quod etymum alludit Poeta, vt Virg.

Clio gesta canens transactis tempora reddit.

Heliconis.] Strab. l. 6. collocat hunc montem in Aonia parte Bœotiae conterminum Phocydi & Musis sacrum; Pausanias in Bœoticis sectionis 302. & 303. sic hunc describit montem, ὃ δὲ Ἑλικῶν ὄρεων τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐν τοῖς μάλιστα ὄρεσιν, ὡς γῶραι καὶ δένδρων ἀπ᾽ ἀπλῶς, καὶ οἱ τῆς ἀπ᾽ ἀρχῆς δαίμονι παρέχοντι τὸν πᾶνταχὲ κέρπον ἔξει ἠδιστον. id est, Helicon montibus, qui sunt in Græcia, omnibus præstat bonitatem soli & arborum crebritate, in eo portulaca frutices passim longe suauissimi saporis fructum ferunt. De eodem vide illic reliqua. Quem Seruius facit alterum Parnasi verticem, vt Citheronem eiusdem alterum: alij dicunt duos Parnasi vertices, Cyriham aut Cyrphin seu Nysam: sed Herodotus in Vrania scribit vnum Thitorea; alterum Hyampeum vocari, de quorū altitudine sic Ouid. i. Meta. *Mons ibi verticib. petit arduus astra duobus Parnassus.*

Pindus.] Pindus est quibusdam mons Arcadiæ: alijs verò Thessaliæ, vt Æmus. Eustachius tamen in vertice Dionys. vbi describitur pontus Euxinus, statuit τὸν Ἄμμου πρὸς τὸ πύργον τῆς Εὐζείνης κείμενον Æmum ponti Euxinῶ adjacentem. Idem in versum:

*Ταῖς ἐπιφαίνονται κάρυφαί χιονώδεος Ἄμμου
Θρηκίης, i. his imminent vertices Æmi Thracij niuosi*

est Æmus, ait, mons Thracius, dictus sic ab Æmo rege Scytharum sine aspiratione.

Vnde.] Hoc aduerbiū est loco relatiui vt *ὅθεν* Græcum sapissimè, pro è quib. locis quemadmodum Pindarus instituit *ἐξ ὅθεν β. Νέμ.*
*Ὅθεν περὶ καὶ ὀμιλεῖται,
Ῥαπῶν ἐπέων τὰ πολλὰ ἄοιδοι
ἄρχονται. id est,
Ex quo poeta Homerida
Sutiles versus suos, vt plurimum.*

Incipiunt, ducto à Ioue principio.

post hæc Scholiastes supplet alteram redditionis particulam,

ἐν τῷ δὲν κ' ἔστ' ὁ ἀδὴρ. Ἐ. c. i.

ex eodem etiam hic vir Timodemus

sumit initium certaminum & suæ victoriae.

Vt autem Lector intelligat, qui sint Homerida, illi obiter amoro, quod de his interpres tradit. Homerida primum dicuntur proprie παρῶν μιμῶς, qui genus suum ab Homero traxerunt: Sed postea ἑπικῶς p recitatoribus versuum Homericorum, quos Athenæus vocat l. 14. c. 7. διμειδῶς. alterum τὸ vnde sequens eandem vim relationis habet: q. verus Horatii interpres Porphyrio refert disiunctim aut ad Iouem, aut ad mūdum. Posterior equidem malo, vt intelligatur nihil è mūdo produci maius ipso Ioue. Posset etiam Ætiologicum pro, quare, vel, quali cantu, idque melius.

Temere.] i. αὐτομάτως vltro, παρὰ λόγους, εἰκῆ, inopinatō sine manifesta causa, sed modo admirabili & incomposito.

Orpheus dicitur à Pind. εἰδ. Α. Πυθ. ἀδης. κωλ. ιδ.

Ἐξ Ἀπόλλωνος ἢ φορ

μικτὸς ἀοιδῶν πατρὸς

ἑμολεῖν δ' ἀννητὸ Ὀρφῶδης, i.

Ex Apolline autem

Citharædus carminum pater

Accessit bene laudatus Orpheus.

De vi autem cantus Orpheici, sic Virg. 4. Georg.

Mulcentem tigris & agentem carmine quercus.

Pro hoc, Orpheus moratur lapsus rapidis fluminum arte mater nā Virgil. dicit ἀταρτακῶς, flumina mutata requierunt suos cursus carmine pastorum, i. inhibuerunt cursus Eclog. 8. Vnde vocalis hic dicitur, i. canorus. De eadem vi vide etiam Diodorum l. 5. & epimythium ad Pisones sic interpretatur, quia à cædibus & victu fædo syluestres homines deterruit Orpheus: ob hoc dictus est lenire tigris, rabidosq. leones. Hunc natum ex Apolline & Polyhymnia dicit Pherecydes: sed Herodorus ex Oeagro & Polyhymnia. De hoc quoque vide Apollonium & Plutarchum de Musica & Virgil. l. 4. Georg. quem scribit natum è Calliope & Oeagro. Lucian. dial. de Astrol. scribit Græcos nihil de Astrologia audiuisse ab Æthiopicis, nihil ab Ægyptiis, sed ab Orpheo Oeagri & Calliopes filio illam primum omnium accepisse: de quo vide plura in Bœoticis Pausaniæ.

Arte.] Hæc vox videtur deflexa Festo, vt artifex, ab arctando, quod vtriusque vis cernatur in operibus apte conuincendis, sicut etiam Diomedes, quod ars arctō procepto singula definiat, & veluti vias quasdam ostendat: sed aliis ab ἀρετῇ, vt Donato per syncopen in Act. 1. Sc. 1. Andriæ: idque apertius in Eunuchō Act. 5. Sc. 2. ad verba, solertem dabo: vbi solers, quasi totus ex arte, βλ. ὁ ἀρετῆς, dicitur: aliis ab ἀρετῆς, à Marte & natiua notione valet idem, quod robur & fortitudo. Verior tamen mihi videtur ratio τῷ Ἄρεως, ὡς ἀρετῆς τὸ ἀρεῖν λέγειν, ad cuius cognationem accedit etymon nominis Hebraici מַרְיָה harjah, Leo ab מַרְיָה harah, i. ab eo, quod occidit atq. discerpit: Ita Mars, Ἄρεως, qui per mutuas cædes tollit homines. Ad eam autem ἀρετῆς notationē, quod à robore ac fortitudine dictum sit, videtur sententia Cleobuli Lindij in Diog. Laertio ex oppositis cōstitutā referri, ἀρετῆς οἰκείον ἐστὶ κίαν μισῖν τὸ γὰρ κακὸς οὐ ζυγὸν κακίης λέγειν ἀρετῆς τὸ χάλειν δ' ἀρετῆς ἐναντιὸν δὲ τῷ ἐσθλῷ κατὰ τὸ ἀρετῆς τὸ, ὅς ἀρετῆς ἐστὶν ἀρετῆς. i. virtutis proprium est vitium odisse: cacos enim habet cum hac coniugationem, & ex eo dicitur, quod à pugna recedit: cui opponitur τὸ firmiter consistere in eadē: quod circumloquimur, fortiter se in prælio gerere. Itaque Eustachius iii vers. ἰλαδ. ἀ. interpretatur κακὸς, τὸς δειλός.

i. timidus & ignauus, vt ἀγαθὸς ἀδρεῖς, fortes & strenuus.

Οἶδα γὰρ, ὅτι καὶ ἢ ἀπὸ τῶν πολέμοιο

Ὅς δ' οὐκ ἀειδίησι μάχῃ ἐνὶ τὸν δὲ μάλα χροῶ

Ἐσόμεθα κατὰ τῆς ἡτ' ἐβλητ' ἡτ' ἐβαλ' ἄλλον, i.

Scio enim, quod ignaui quidem recedunt à pugna:

Qui verò strenuus est in prælio: hunc omnino oportet

Consistere firmiter, siue feriat, siue feriat alium.

Ab eadem quoque origine (vt de hoc etiam obiter moneā) deducitur ἀρετῆ, vt Latine virtus à viribus: manunt tamen nonnulli τὸ ἀρετῆ deflectere per metathesin ab ἐρετῆ, i. amabilis. Quid verò, si ars, vt arx, ab arcendo deflectamus? quod Festo videtur tractum à Græcorum magistratu, quem illi ἀρχοντα vocant, penes quem ius erat continendi & prohibendi: qualis est vis cuiuslibet artu, vt Moschop. definit, τέχνη ἐστὶ σίσημα ἐκ τῶν παλίων ἐργῶν γυμνασμάτων ὡς τὸ τέλ' ὁ δ' ἄρχειν ὄψ' ἐν τῷ βίῳ, quam Cic. l. 4. Acad. & Quintil. l. 2. c. 17. sub fin. interpretantur, artem esse compagem & consistere è multis animi perceptionibus cōsistentibus (pro quo malè apud Quint. legitur præceptionibus) exercitatione comparatis ad finem vitæ vtilem: & certè hæc definitio mirè consentit cum etymologia τέχνης in Cratylo Platonis, quæ, quasi diceretur ἐρετῆ significat mentis habitum aut coniunctionem ipsius cum intelligentia mentis. Sed hoc veriuerbum, vt nimis subtiliter excogitatum, quibusdam videbitur: ideoque à τεύχειν aut πικτεῖν à fabricando & pariendo deflecti putatur, ac definiiri ἢ τὸ τεύχειν δαστήμην, i. scientia quid fruendi: quam certè rationem firmat Scholiastes Aristoph. in Pluto ad versum τέχνη ἢ πᾶσι, &c. Τέχνη λέγειν ἢ μίχαν ἢ δόλ' ὁ δ' ἄρχειν ἢ τεχνάζομαι, i. ars est aut ingeniosa excogitatio & dolus, vnde ducitur hoc verbum, quod sonat τὸ μίχαν ἐστὶν ἢ δόλι δ' ἄρχειν.

Maternā.] Musicam didicerat à matre sua Calliope.

Blandum ducere.] Similis syntaxis hellenismo superior callidum condere, pro, qui sciat blanditiis carminum arbores ducere, quò velit, quum Grammatici doceant, maximeque Don. in Adelph. Act. 3. Sc. 3. ducere de motu volūtario dici, sicut abducere de coacto. Hic quercuum ductus per suauitatem cantionis videtur coactus, non voluntarius.

Auritas quercus.] Hæc vox dici ex eo videtur quod è quercu Dij gentium quærentibus oracula redderent, vnde ἄρχειν ἀντιπῶς, vt apparet è l. 16. c. vltimo Plinij de mysteriis Gallicæ magiæ.

Viget.] Festo dicitur à vi agendo, sed in his rebus, que celerrimo concitatoq. animo ad bonam tendunt frugē.

Secundum.] Proprie est, quod nullo cuiusquam rei interposito & interiectu sequitur, & alteri adhæret. Hic tamē videtur signare æqualitatem, sed ferè negatā. Proximum autem habet semper spatium non longè interiectum: quod facile perspicias ex his Ciceronis locis. l. 4. Epist. 9. ad Attic. Mihi salus tua tanta cura est, vt Marcello fratri tuo aut par, aut certè proximus sim. Item l. 1. Epist. 13. Non possum ego non aut proximè, atq. ille, aut etiam æquè laborare. Item l. 10. Epi. 25. Mihi crede, proximam Planco laudem consequutus es. Sed in Bruto maius exprimitur spatium vè verborum, duobus summis Philippus proximus accedebat; longè tamen interuallo proximus. Hac verborum accessione vis dictionis naturalis angustius significandi augetur.

Pallas.] Fingitur nata è cerebro Iouis: quod vox τεῖτο γένεια indicat, cuius prior pars τεῖτο linguâ Æolica sonat caput, quod quidem verius est etymum quàm à Tritone palude Africae: ideoque nihil habuit admixtum humani. Ratio autem est vocis τῆς τὸ πάλειν δέρονε vibranda & quatienda hasta, vt Seru. in 1. Æneid.

Quippe vector fati: Pallāsne exurere classē. notauit, & Venus Epigram. l. 1. c. 4. tribuit Palladi hastam & securum.

Σὺν δὲ ἔδρου καὶ σάκος ἐστὶν ἐμὸν δε τὸ μῆλον ἐσπαρχει. Tua est hasta, tuus est clypeus: meum autem est illud malum. (iudicio Paridis) Hæc vocis melior videtur ratio, quàm quæ assertur aut à Pallene infula, vbi nutrita fuit, aut ab occiso Pallate, ex quo Bellona vocatur: quomodo loquutus est Theocritus ἄδελ. 13. ὀπίσθιενος δὲ πάλιν, peritus torquenda hasta. Vox autem Latina, Minerva, dicitur Festo flekti à bene monendo, vel à mimitando armis Cornificio, sicut in lite cum Neptuno ita victrix fuit. Hæc certè ratio Cornificij videtur respicere ad amplâ scuti descriptionem, quo merus & terror in timentibus cõcitur. Iliad. E. ad vers. Ἀμφὶ δ' ἀπ' ὤμοισιν βάλε' αἰγίδα θυρωροῖσιν, i.

Circum autem humeros posuit agidem sibratam.

Cuius quidem scuti μωδολογίαν interpres sic explicat. ἄλλοι δ' εἰ δὴ τὸ πῦρ δαίμων τὰ πολλὰ τοῖσι φρονήσεως ἐν γήμασι, i. per hæc variarum rerum simulacra scuto Palladis insculpta vis fabule arguit varios prudentia effectus. In reliquis autè huius loci notis accuratè legendis non suam perdet operam lector. Prior quidem notatio spectat ad Græcam; nam ἀθῆνα videtur dicta quasi ἠθεονόν, Dei intelligentia: vel ἠθεονόν, quasi νόστος ἐν τῷ ἠθεῖ intelligentia sit in moribus. Nec mihi placet ἀθῆνα dici quasi ἀθήλη quod non sit lactata. Posterius autem etymon τῷ Minerva, respicit ad τὸ Pallas. Sed cur tacemus verba Platini in Crat. de Palladis etymo? τὸ τοῦ τῶν ἰνὸν δὲ τῆς ἐν τοῖς ὀπίσθιαις ἀρχήσεως ἠγέμενοι τεθῆναι, ὁρῶντες αἰ, ὁρῶντες ἠγέμενοι, ἠγέμενοι δὲ τὸ πῦρ ἢ αὐτὸν ἢ τοὶ ἄλλοι μετὰ εἰσίν, ἢ δὲ τῆς γῆς, ἢ ἐν ταῖς χερσὶ πάλιν τὴν καὶ πάλιν εἰσίν, καὶ ὁρῶντες καὶ ὁρῶντες καλοῦμαι. Hoc certè nomen Pallas, ab illo in armis gestiente motu si impositum existimemus, rectè, vt opinor, impositum iudicauerimus: nam seipsum, vel aliud quidpiam sursum vel è terra, vel manibus tollere, dicimus illud mouere & moueri, & exsilire & exsiliri.

Liber.] Describitur Bacchus à Diod. l. 5. & Latinè dicitur Liber, eadem ratione, quâ Græcis Λυαῖος & Lyæus, de quo iam annotatum est Ode 7. huius libri: quidam tamen ex antiqua scriptura Laiser coniectant deflecti πῦρ τὸ λέγειν, vt ibidem fuit dictum.

Virgo.] Diana fuit filia Latonæ & soror Apollinis ex Ioue, sicut est in Theogonia & initio Theognidis: de qua etiam vide Diod. l. 6. & Cic. de nat. Deor. sic dicta ἐκ Διδος, à Iouē, sicut dies, vel quòd noctu diem efficiat: alij quasi diuiana, quòd venatores per sylvas errare faciat: alij denique à Dea & Iana, quo nomine olim vocabatur luna, fecerunt Deianam: sed probabilius est etymū δὲ δὲ αἰνεῖν τὸ βρέχειν, ab humectando & irrigando, vnde πολύμαδος, dicta quasi multimamma omnium nascentium animalium nutrix.

Certa Phæbe.] De peritia Apollinis in sagittis neruo pellendis vide Iliad. a. & 1. Metamorph.

Nostra tamen certa, sed certior vna sagitta, quæ nunquam aberrat ab ea, in quod dirigit petitionem: vnde Ouidio dicitur telum non vitabile. Veteres scribebant sagitta, quòd eam à sagaci ictu dici vellent, ait Pierius in 10. Æn.

Dicam Alcides.] Lege Diodorum li. 5. de genere & gestis Herculis, & Epigramma Virg. de duodecim laboribus ipsius.

Puerosq; Ledæ.] Hellenismus quidam est, quomodo dicitur ὁ τῆς Ἀφροδίτης πῦρ, filius Veneris de Cupidine: quomodo etiam Ouid. loquitur in Elegia lugubri Tibulli.

Ecce puer Veneris fert euerfamq; &c. & Virg. Æneid. 2. Ascaniusq; puer, &c. pro filius: vbi hunc locum citat Seruius. Itaque πῦρ δὲ Ἀφροδίτης, filij Ledæ. Castor & Pollux dicuntur etiam Διδος κῆροι: de quibus repetè annotationem, in Grammaticis Od. 3. huius lib.

Hunc equis.] Hic versus est interpretatio illius quem cum aliis citauimus ad Oden dictam ex Odyss. A.

Κάσπερ δ' ἐπὶ δαίμονα καὶ πῦρ ἀγαθὸν Πάριος δ' ἔκαστος

Pugnis.] Pugnus è compressu digitorum efficitur & eo pugnatur, vnde pugna, vel ab hac pugnis dicitur Donato: sed Festo à punctione & percussione vt pugil.

Quorum stella.] Dicitur est in Grammaticis Od. 3. l. 1. Castora & Pollutem esse sidera, quorum alterum octo stellis constat; alterum decem: quomodo igitur ἐν τῷ hoc vttrumque sidus stella nominatur? vt etiam in Ibin de Castore & Polluce dicitur è castigatione Iosephi Scaligeri.

Stella Leoprepida quum fuit aqua viro.

In Castorem enim & Pollucem Simonides Leoprepides hymnum scripserat. Ego existimo numerum vnitatis in stella respicere signum Geminorum, quod constituitur vtroque, & est tantæ magnitudinis, vt occasus vnus continenter excipiat ab ortu alterius & videantur vnum signum: pro quo κατὰ χριστιανὸς hic stella dicitur, ex discrimine vtriusque in Od. 2. lib. huius Grammaticis notato.

Defluit saxus.] Quod hic dicitur per cõiunctionem defluit saxus, Cic. enuntiat per disunctionem, de manibus arma fluunt.

Humor agitatus, &c.] Aqua saxis per concretionem adhærens & illuc agitatione maris & ventis appulsa, defluit inde sidere Geminorum aduentante.

Concidunt venti.] Η νηρεῖα καὶ γαλήνη γέροντες: sic pro vnda recumbit ἀκλῦμα τὸν καὶ γαλήνιον ἀκλῦν ἀπὸ τὸ πῆλα γέροντες: & Virg. lib. 8. vers. 87. de Tiberi.

Tacitâ reflus ita substitit vnda Mitis in morem stagni, &c. Romulum.] De his omnibus Romanis principibus vide passim historias Liuij & vitas Plutarchi, ne diutius hic immoremur.

Superbus.] Est originis Græcæ tanquam ab ὑπερβίαις diceretur, supra omnem vim positus.

Fasces.] Quidam putant hic Iunium Brutum intelligendum, qui Sexto Tarquinio expulso & ipsius collega L. Tarquinio moto magistratu, solus est potitus fascibus: alij malunt Tarquinium Priscum, & ita, superbos in meliorem partem interpretantur pro magnificis & claris. Ego autem magis probò sententiam eorum, qui intelligunt priorem, de quo sic Virg. Æneid. 6. sub finem.

Vis & Tarquinos reges animamq; superbam Vltoris Bruti fascesq; videre receptos?

Et eiusdem historiam narrat ibidem Seruius. Præterea de securibus aliisque insignibus magistratus sic Plut. in Romaicis quæst. 82. Cur Prætorum fasces colligati feruntur appensis securibus? an id signo est iram magistratus non debere esse in procliu & solutam? an solutio fascium, quæ paulatim fit, moram aliquam ira iniicit & cunctationem, & nunquam fecit, vt sententia de supplicio exigendo mutaretur? iam quum vitiarum alia sint sanabilia, alia insanabilia, virgis corripiebantur, quæ emendari poterant; securibus secabantur immedicabilia. Hi autem regum fasces prius fuerant Hetruscorum regum insignia, quum duodecim lictores sibi præire iuberent, duodecim fascibus virgarum, & totidem securibus illis inuolutis sepro, vt si quis rei capitalis damnatus esset, primùm spoliatus cederetur virgis, deinde securi percuteretur: præterea hæc insignia, sicut fellam Curulem, togam & prætextam, Tullius Hostilius 5. Romanorum rex ab Hetruscis ad reges Roma. transtulit.

Catonis nobile lethum.] Laudatur hoc genus mortis à Cicerone li. 1. de Offic. & epistolâ ad Papyrium Pætum, de quo etiam Appian. 2. bellorum ciuil. Copiosè præterea Sen. in disputat. de Proudent. vbi post hæc ipsius verba, Non video quid habeat in terris Iupiter pulchrius, si conuertere animum velit, quam vt speket Catonem, iam partibus non se-

non semel fractis stantem, nihilo inter ruinas publicas relictum. Cato sic inducitur cum animo suo loquens. Licet omnia in vnius ditionem concesserint, custodiatur Legionibus terrarum, classibus maria, Caesarianas portas miles obideat: Cato quae exeat habet. Vna manu latam libertati viam faciet ferrum istud etiam civili bello purum & innoxium. Bonas tandem & nobiles edet operas. Libertatem quam patriae non potuit, Catoni dabit. Aggredere animi, diu meditatam opus, eripete rebus humanis. l. i. c. 15. de tranquill. vite: laudatur inquam a vulgo avtopovida, vt a magnitudine animi profecta: sed contra D. August. l. 19. de ciu. Dei c. 3. docet mortem iunioris Catonis miseriam fuisse: quod impatientia Caesarianae victoriae de Pompeio sibi manus eruentas attulerit: atque adeo Poeta ille melius, quam sapientes plerique, cecinit de Trafea, & consummato Catone, eorum avtopovida metam esse animi mollitiae ac imbecillitatem: itaq; canit,

Nolo virum, facili redimit qui sanguine famam
Hunc volo laudari, qui sine morte potest.

Regulum. De hoc. Od. 5. l. 3. & Cic. de Off. 1. & 3.

Scauros. Familia Scaurorum Romae floruit Reip. administratione, in primisque M. Aemilius ille Scaurus Consul cum M. Caecilio Metello: Deinde alter M. Aemilius Scaurus Horrensus: de quibus praeter historias confule etiam Chronica: de iisdem etiam l. i. de Oratore & in Bruto, & pro Fonteio. De alterutroque Plut. etiam in l. de Fortun. Roman. scribit, Aemilium Scaurum ex humili loco, & obscuriori genere natum, hominem novum, a fortuna euectum ad Ordinis senatorij principatum fuisse.

Pullum. De P. Aemilio ad Cannas victo. Liu. l. 22. qui hic vocatur prodigus animae, quod vitam contempsit, omneque ipsius periculum neglexit pro Repu. Item de Fabricio l. 3. de Off. & Plut. in Pyrrho. De eodem sic Senec. c. 3. de Providen. Infelix est Fabricius, quod rus suum, quantum a Rep. vacavit, fodit? quod bellum tam cum Pyrrho, quam cum diuitiis gerit? quod ad focum caenat illas ipsas radices, & herbas, quas in agro purgando Triumphalis senex vulsit? Quid ergo felicior esset si in ventri suum longinquis littoris pisces & peregrina aucupia congereret? si conchyliis superi atq; inferi maris pigritiam stomachi nauseantis erigeret? si ingenti pomorum strue, cingeret prima forma seras captas multa cade venantium? Praeterea Agell. l. i. c. 14. vt de Curio in Catone maiore. Huic Curio contrarios ostendit Cic. 2. Catil. co- iuratos postremi generis fuisse, quum scribit, Quos pexo capillo nitidos, imberbes, aut bene barbatos videtis, &c. His verbis mollities quaedam vite flagitiose, ac vitiofae notatur; contra, illis nostri poetae durities eiusdem, incul- tae quidem & aridae, honestae tamen, sicut celebratur hoc pentametro.

Fine coli modico forma virilis amat.

Item Plin. de viris illustr. ac praecipue de Furio Camillo.

Seua paupertas. Id est aspera & laboriosa, quae pro- tulit & aluit hos tres fortissimos viros cultu exigui agri & auiti, domicilioque conueniente, nec sumtuoso. De sauitia paupertatis vide Plutarch. lib. περὶ φιλο- σοφίας, & eundem lib. quaestionum Rom. quaest. 51. quae quum variis epithetis describitur, κακή πένια, χαλεπή, ἄλα- μένη, ac praeterea definiatur a Theophrasto Epist. 241. δυσπρόσιτον θηρίον ἢ δυσκόλον ὃ δύνει ἑλκεῖς τοῖς κεντημένοις ἐμπέκεται, id est, fera nullo modo regenda & ad facilitatem re- uocanda, quae vlceris instar, quos semel occupauit, eos illaquea- tos & irretitos tenet. Idem de eadem Epist. 29. φιλοσύνηδες κακὸν, ῥαθυμοσύνη, κατηφές, πρὸς λύπην ἀπαρρητόν: est malum familiaritatis vix dissolubilis, traducens hominem vita inerti, putibundum, insolabiliter dolentem: quum, inquam, varie notetur, illud quoque Theognidis mirè arguit pau- pertatis sauitiam.

A δολὴ πένι ἢ τὴ ἀμοιβῆ καὶ θμύων δμοιοῖς
Σοῦμα κατὰ γυμνασίου ἢ νόον ἡμέτερον;
Λιχρὰ δ' μὲν ἐκ ἐδελοντα βίῃ καὶ ποταμὸν δὲ δόξασι,
Ἐδλὰ παρ' ἀνθρώπων καὶ κατ' ὄπισθ' αἰώνων.

Ab improba paupertas, cur meis incumbens humeris corpus
suffundis pudore mentemq; nostram! turpia me fugientem sum-
ma ope & multa doces bona ab hominibus edoctum.

Cum Lares. Augustin. lib. 9. de ciu. Dei scribit animas mortuorum Dæmonas esse & ex hominibus fieri fami- liares Lares, si domi illae sunt tranquillae & quietae: sin omnia commiscantur terroribus atque turbis, sunt Laruae siue Lentures: boni autem illi Lares creduntur praesse Fenatibus: de quibus lege Timæum Plat. Cic. de vniuersitate, Lactant. lib. 1. cap. 20. Macrobi. Saturn. Fuit autem antiquorum superstitione haec pietas, vt non solum de caena Lari libarent: sed primitias etiam fructuum eidem offerrent: quod tamen Tiresias suader Vlyssi postponendum esse obsequio senis diuitis cap- tandi, vt est videre Sary. 5. lib. 2. Hos autem domesticos Deos veteres vocabant patrios, non quia essent patriae aut vrbs, sed quia familiae ac generis praesides, vt Vir- gilius:

Dij patrij seruate, domum seruate nepotem.

Fama Marcelli. Fama vox Graeca est φήμη παρὰ τὸ φαθαί a dicendo & vulgando: vnde definitur rumor ἀδελωτος καὶ ἀμφίκολλος interioris & anceps, per ora hominum voli- tans: sed hic pro magna virtutis Marcellinae opinione, certa & aeterna exultatione. Id enim valet auum, tanquam τὸ ἀπὸ ἑμ. M. Claudius Marcellus fuit filius O- ctaviae fororis Augusti, qui puer obiit, cuius Virg. 6. Aen. mortem luget. Fuit etiam alter Marcellus, qui fudit Annibalem ad Nolam ciuitatem, & ab eo postea occi- sus, de quo vide Plut. & lib. 4. Accusa. in Verrem, sicut de astro Iulij Moerim Virgilij.

Ecce Dionai processit Caesaris astrum, quod Plin. & Sue- tonius scribunt, cometen apparuisse in Septentrione dies septem, quamdiu Augustus ludos publicos Iulio Caesari consecrabat. Vnde Iulium sidus apparet ἀκρον, vt ex etymo τὸ σιδος in Gram. l. i. ad verba: ser tam sidus a verrice.

Velut arbor. Opere pretium est intelligere vim huius vocis, praesertim quum tot parabolae in desumantur, sicut aliquot ex his in dialecticis ostendimus. Hidorus illam declinat, vt herbam, ab aruis quod terris adhaereat vtrumq; innixum fixis radicibus.

Saturno. Cic. 2. de nar. Deor. scribit Saturnum appel- latum, quod saturretur annis: ex se enim natos comesse fingitur solitus: quia consumit aetas temporum spatia, anni que praeteritis infaturabiliter expletur: qui Deus & Graece κρόνος, & est idem χρόνος, temporis spatium. Alij putant vocem peregrinam, aut Tuscam, aut Sy- riacam, aut ortam a σατυριος ex σατυρος facti: sed verior est vocis ratio apud Lactant. l. 1. c. 12. vbi Saturnus dicitur Caelo patri abscidisse genitalia: quae Graecis sunt σατυρ: ex quo Satyri, quasi Satuni vocati sunt a libidine diffluente & soluta, de quibus Od. 1. huius & postea Sat. 1. l. i. copiosius.

Latium. Seruius in vers. Aen. 8. composuit, legesq; dedit, &c. Virg. Latium vult dici, quod illic Saturnus latuit: Var- ro autem Latium dici putat, quod latet Italia inter praecipitia Alpium & Apennini; estque Seruius Latium duplex.

Parthos. Hi Augusto rerum porito reddiderunt si- gna militaria, quae Crassus & Antonius ab illis victi per- diderant: de quo lege Orol. l. 6. c. 21. & Paterculum vo- lumine posteriori.

Imminentes. Id est, ruinam minitantes Romanis: ita ἀπκείδης dicuntur hostes, pro instare, yrgerere & premere.

vt Cicero loquitur: *imminent duo reges toti Asia*, pro, parati sunt ad dandam exitio Asiam.

Egerit.] Post redditionem signorum illos vicit Augustus per Ventidium Bassum, & de his egit triumphum.

Seres.] Seres populi sunt Æthiopiæ, vbi vermes texunt fila tenuissima ex foliis procerarum arborum, vnde fit pannus sericus & holotericus: ideoque Virg. 2. Georg. v. 120.

*Quid nemora Æthiopum molli canentia lanâ
Vellerâq; vt felis depectant tenuia Seres.*

Idem testatur Plin. lib. 6. cap. 17. *Primi sunt hominum qui noscantur, Seres lanicio sylvarum nobiles, persusam aquâ depectentes frondium canitiem.* Idem Marcellin. l. 23. sentire videtur. Sub finem lib. verba eius sunt, *Agunt autem ipsi quietius Seres armorum semper & praliorum expertes, vtq; hominibus sedatis & placidis est otium voluptabile, nulli finitimum molesti. Celi apud eos iucunda salubrisq; temperies, aeris facies munda, leniumq; ventorum commodissimus flatu, & abunde sylva sublucida: a quibus arborum sætus aquarum asperginibus crebris, velut quadam vellerâ molientes, ex lanugine & liquore mixtam subtilitatem tenerrimam peccunt: mentesq; sub tegmina, consociunt sericum, ad vsus antehac nobilium, nunc etiam infimorum sine vlla discretionem proficiens. Ipsi præter alios frugalissimi pacatiore vita cultores, vitantes reliquorum mortalium cæcus. Quumq; ad coemenda fila vel quadam alia fluvium transferint aduenæ, nullâ sermonum vice propositarum rerum prætia solis oculis estimantur.* Itaque sericum ex arboribus, vt Byssus è terra more lini gignitur, quæ Philostratus non distinxit lib. 2. Ideoque à Iusto Lipsio Imperitiâ notatur lib. 2. Annal. Corn. Taciti.

Indos.] De his triumphauit solus Bacchus, vt scribit Diod. Alexander tamen & Nerua Traianus idem meruerunt.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile Odes. 2. huius lib.

Quidam hinc agnoscunt & addubitationem: sed quia hanc figuram Rhetores definiunt, quum aliquis secum solus deliberat; hinc equidem potius statuo *τὴν ἀναφορὰν*: cuius quidem artificio vitatur suspitio assentationis, & occasio insinuationis in laudes Augusti arripitur. Vbi Poeta consultando communicat cum sua Musa genus argumenti, quod tractaturus sit, quemadmodum Pindar. *ei. d. β.* Olymp. quam potissimum materiam versu tractare debeat: quod tamen dum videtur modestè, ac velut aliud agens aggredi, decantatis prius Deastrorum & heroum, viorumque illustrium laudibus, tantâ effert gloriâ Cæsarem, vt propemodum Ioui illum faciat parem. Est præterea in his vocibus, *virum, heroum, Deum*, allegoria ex varia metonymia efficientium, pro memorabilibus singulorum factis, rebusque præclare gestis: vbi alij interpretes notarent tertium amplificandæ orationis modum per incrementum: quia priore maius aliquid bis sequitur.

^b Anaphora est.

^c Synecdoche est generis pro specie. Si quis enim ex te quærat, quid sit Echo; aptè respondebis: est imago & similitudo vocis reddita. Verum animo & cogitatione non possum satis complecti, quibus argumentis formam sonoris exprimas: atque in hanc dubitationem adduxit me Epigramma 13. Ausonij de Echo ad pictorem.

Vane, quid affectas faciem mihi ponere, pictor?

Vbi quid sit Echo, & vnde orta facile discas, & à quibus & quot, vocalis imago possit edi, Epist. 25. Auson. ad Paulinum suum, cuius initium est:

Quarta tibi hac, &c.] Vbi tandem Echo pictorem monet, *ὄς ἐστὶ ἀδωάτω*, tanquam de re impossibili, de abiicienda cura effingendi atque exprimendi penicillo imaginem sui, *At si vis*, inquit illa, *similem pingere, pinges sonum.* Idem Ouidius lib. 3. Metamorph. tentauit explicare ad vers. *Vox manet &c.* Sed Plinius lib. 2. cap. 45. clariùs *ἢ φωνήωντες* hoc facit, *Montium vero flexus, crebrisq; vertices, & conplexa cubito, aut contracta in humeros iuga, concavi vallium sinus sciunt inaequaliter inde resultantem aerem: qua causa, voces etiam multis in locis reciprocas facit.* Ita quoque loquitur Varro de apibus quum *ἠχῆς* appellat sonorum imagines, id est, bombos & murmur, quo velut musicâ aures perforat. ita permutantur obiecta sensuum, vt loquuntur Physici: nam Od. 1. l. 3. sapor dulcis propriè dicitur, sed Epod. 5. sonus dulcis translata.

^d In aut bis repetito anaphora est.

^e Synecdoche est generis pro Musica vel Poetica, quam didicerat à matre Calliope.

^f Metonymia causæ est pro modulatione.

^g Alia est synecdoche, sed generis pro Ioue, si retinetur lectio, *parentis: sin parentum*; erit speciei pro quibusuis maioribus.

^h In qui repetito alia est anaphora.

ⁱ Alia est synecdoche, sed partis pro alternis totius anni temporibus: vel pro eorundem vicissitudine varia per Metalepsin. Est præterea in variis metaphora à coloribus, cuius ratio Sat. 6. lib. 2. in Rhetoricis ad verba, *canâ variâ*, reddetur: sed hæc varietas videtur referenda ad diuersas qualitates temperamenti, quæ cernuntur in partibus anni, vere, æstate, autumno, hyeme. Est quoque in *neg; te, nec te*, metonymia causarum pro rebus ab his fortiter gestis & memorabilibus factis.

^k Synecdoche est generis periphraistica pro Diana; quæ non expresse dicta intelligitur ex genere & adiuncto descripta.

^l Similis est tropus pro Hercule Alcæi nepote, patris Andromedæ, Persei & Amphytrionis: quanquam alij referunt ad vim vocabuli *ἄνδρ' ἰσὺς ἀλλήϊσιν ἄροβρε*: similis est tropus in *pueros Leda* pro Castore & Polluce filiis ipsius. Sic Pindarus *Ὀλυμπ. α.*

Κελεῖ ἐν Κρήνῃ παῖδα, pro;

Celebrent Saturni puerum, i.

Iouem; quem quidem tropum alij nominare solent *ἄειφερον*, i. circumlocutionem proprii nominis.

^m Sumtum est à viatoribus, qui montes & vias superare saltu, id est, supergredi & transcendere dicuntur, ad victorem cuiuslibet difficultatis aut rei indicandum.

ⁿ Metaphora à candore corporum ad significandum Castorem & Pollucem fuisse nauigantibus propitios & salutare.

^o Repetitur idem genus deliberationis cum superiori de celebrandis Romanorum principibus, quod propriè potest exprimi per epithetum, quo Seneca vitur, *superbificos*.

^p In an ter repetito est Epanaphora.

^q Metonymia est effecti pro efficiente hominem superbum: sicut in nobile, pro nobilitante virum sic morientem. Sed quia secum de hoc consultat dubitans, *Sarela* videtur agnoscenda & constituenda, vt in quarto tetrasticho, *Quid prius dicam solitis, &c.* cuius notationem silentio præter misi.

^r Metonymia est proximè contraria, vbi causa pro vita effecta ab anima ponitur.

^s Synecdoche est singularis pro plurali, Pænis & Carthaginensibus. Metonymia causæ pro insigni carmine à Musa dictato, vel certè, quod ea videtur afflata Poetæ. Sic in Epist. 1. li. 1. vers. 1, *sumitur, primâ & summâ*

camen

camena. Sed proprie sumetur Ode 4. lib. 3. *vester, camena, vester &c.*

^r Per inonymiam adiuncti pro subiecta domo dicitur, quomodo Od. 29. l. 3. à Poeta sumitur, *paruo sub lare*, id est, sub angustis aedibus, quomodo etiam à Salustio in coniuratione: *nobis larem familiarem nusquam vltum esse.*

^u In fama Marcelli, est paranomasia à *μαρτύριος*, quæ duæ voces similitudine alicuius syllabæ sub diuersa notione leuiter inter se sonant, vt Catil. 1. *pestem paulisper reprimi, non in perpetuum comprimi*: sic Od. 6. l. 4. *Daunia defende decus.* De hac dictionis figura ipsiusque generi-

bus vide plurà in Apologetico Huralthospitaliorum pro veteri ac germana linguæ Græcæ pronuntiatione è scholiis Eustathij in v. 403. Iliad. a. & ex Hermogene.

^x Sumtum est ab elemento noto, pro, stella præluet cæteris planetis.

^y Periphraasis Iouis per synecdochen generis.

^z Sumta est allegoria à pastoribus, qui equos & alias bestias & pecora præ se agunt.

^{aa} In, *te & tu* bis repetitio est polyptoton & anaphora.

^{bb} Allegoria est, pro, tu cælum conturbabis & fulmine locos pollutos incendio perdes.

ODE XIII. AD LYDIAM.

Theticum.

Quod ab amatore inhumano, quantacunque dignitate formæ præstet, Lydia debeat citò animum abalienare, & ad Poetam in perpetuum amandum conuertere.

^r *Vum tu Lydia Telephi
Cernicem^a roseam, b cerea^c Telephi
Laudas brachia, d vae, meum
Feruens^e difficili bile tumet iecur.
Tunc nec mens mihi, f nec color
Certa sede manet: g humor & in genas
Furtim labitur, arguens
Quam lentis penitus^h macerer ignibus.
Vror, seu tibi candidos
Turparunt humeros immodicæ meto*

²⁰ *Rixæ: siue puer furens
Impressuⁱ memorem dente labris notam.
Non, si^k me satis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbarè
Ludentem^l oscula, quæ Venus
m Quintâ parte suiⁿ nectaris^o imbuit.
p Felices^q ter & amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Diuisus querimoniis,
Supremâ citius soluet amor die.*

Analysis Dialectica.

Grauiissima est Poetæ querela de Lydia, profecta è commendatione formæ Telephinæ, vnde, tanquam è causa procreante acerbis dolor existit Poetæ: quod ipsum Telepho riuale posthabuerit in amore: quæ res sibi tolerabilis videretur, nisi huc malum accederet alterum ex fœdato Telephi dentibus & vnguibus corpore illius & laniato: cuius gemino ac præcipuo dolore se angi profiteretur. Vt autem prioris doloris causa est in præsentia laudatione formosi Telephi: sic posterioris in aspectu corporis Lydiani liuore decolorati, ex qua posteriori causa consulit Lydiæ, vt setotam abalienet ab hoc tam barbaro amatore: & ratio consilij sic concludi potest ex aduersis: quod nunquam perpetuus & constans amator futurus sit, qui summam mulieris lenitatem iniquâ asperitate compensat: Telephus acerrimo morlu & laniatu suauitatem amicæ Lydiæ barbarè compensauit: vbi inuidiosè detorquet Poetæ ludicras amantis morfiunculas in acres & alperos morsus: nam mordicare labra in osculando est vehementius Venerem incendere, quod faciunt columbæ aues Veneri sacræ suis rostris: non autem lædere. Sic ex hoc Elegiaco Tibul. lib. 1. Eleg. 7. rem esse discimus. *Tum succos, herbasq, dedi, quæ uis linor abierit,
Quem facit impresso nutua dente Venus.*

Itaque hoc Horatius mentitur, vt riualem in odium vocet amatæ: non est igitur (ex inuidiosa interpretatione Poetæ querentis de suo riuale priores apud meretricem partes habente) speranda & expectanda amoris inde constantia neq; id præferri im expectare debet ea, quæ abhorret omnino ab omni vitæ acerbitate.

Tollatur hinc schema, & simpliciter oratio pronuncietur; manifestum habebis consilium Poetæ, de voluntate Lydiæ à Telepho furenti & inhumano amatore abalienandâ, & in alterum, i. in se lenem & humanum immutandâ, si bene beatèque viuere cupiat. Ratio autem consilij petitur è loco comparatorum, quod summa felicitas amantes moderatos & concordés tam diu

consequi soleat, quam diu ipsi sint in vita mansuri: sed hæc copula, Horati, non potest inter scorta & scortatores esse in perpetuum irrupta, vt te Bacchis Terentiana poterat docere in Heaut. Act. 2. Sc. 4. *Quippe formâ impulsif nostrâ nos amatores colunt. Hæc vbi immutatâ est, illi aliud suum animum conuertunt: quod tamen Ode 25. huius libri te ostendet minimè ignorasse.*

Enarratio Grammatica.

Ad Lydiam.] Zelotypica sanè est hæc Ode, vt ex hac definitione Ciceronis Tuscul. 4. apparet: *Obtrectatio autem est ea, quam Zelotypiam intelligi volo, agritudo ex eo, quod alter quoq, potiatur eo, quod ipse concupuerit.* Sed de ratione huiusmodi muliebrium appellationum monuimus Ode 8. huius libri ad eandem, & de nomine Sybaris valdè accommodato ad mollitiam iuuenis arguendam. Nescio nunquid simile dici possit hîc de Telepho. est sanè mihi magna coniectura hunc illum esse Sybarim illic à nobis notatum. Est tamen probabilis quibusdam hîc esse Telephum, qui fuit seruus nomenclator mulieris & vnus è coniuratoribus Augusti, sicut in huius vita cap. 19. Suetonius scribit. Fuit quidè præterea Herculi filius huius nominis. Sed de similitudine morum vtriusque nihil possum affirmare: scio tantum ab hoc fuisse *ἐλακὸν πλεφρον* pro vlcere maligno, inueterato, nec facile cicatricem ducente, à quo non discrepant huius amatoris mores.

Cernicem.] Vt Latini Grammatici deflectunt hanc vocem à via cerebri, sic Græci *ἀρχνα* ἀρχνῶν à sinceritate & durtia. *Αρχνῶν* autè scribitur τὸ μεταξὺ κεφαλῆς καὶ ὀμῶν, pars interiacens inter caput & humeros. Etymologicum definitione declarat *ἀρχνα*, ἢ κατὰ ξηρον τὸ πονηρὸν σωματος. locum corporis per aridum. Atq; præter etymon superius dici tradit *ἀρχνῶν* τὸ ὄχρον πορτο, vnde ὄχνην sustentaculum, καὶ ἀρχνῶν, ἐφ' ἧ ὄχνηται ἡ κεφαλή. cui caput innixum sustinetur: cui voci ferè respondent *Ἐσχηλὸν καὶ δειρῶν*, quo posteriori vtitur Hom. Iliad. γ. sub finem.

Καὶ ῥῶς ἐν ἐνόσῃ διὰς ποσειδάωνος δειξίμῃ.
Στήθεα δ' ἱμπερόντα, καὶ ὄμματι μὲν μαίροντα.

Vbi ergo Helena cognouit per pulcrum Veneris collum, pectoraq; desiderabilia, & oculos fulgentes: Intellegitur proprie pars colli anterior, cuius infima dicitur *κορδαίς*, quæ solet torque & monilibus cingi: pro Græco dicitur hîc, & i. *Æn. rosea ceruix*: sed Latina dictio tantum significat posterius collum, aut posteriorem partem colli, sicut Don. illum definit in Heaut. Act. 2. Sc. 3. ad locum *euerfas ceruices tuas, vbi origo est omnibus nervis*, vnde homo duræ ceruicis dicitur, quasi indomabilis & quasi duri capititis & duræ mentis: contra euerfæ ceruicis homo, pro domito & flexo ad quiduis: sed pars anterior colli dicitur *λαιμός*, via primum vocis ac spiritus per asperam arteriam, deinde per orophagum, cibi ac potionis; quæ nunc vocatur, modò gula, modò guttur, modò fauces, modò iugulum: posterior autem est via cerebri quâ medulla, i. continuata substantia cerebri per foramina vertebrarum spinæ continenter delabitur, impertiens reliquis corporis partibus nervos: vnde sensus & motus sunt.

Rosea. Celebratur hîc ceruix rosea non è rosa Milesia, quæ nimis est purpurea, quodamque modo ardet, nec ex ea, quæ albescit; sed ex ea, quæ ex vtraque trahit permixtè decorem: qualem infectores vocant incarnatum colorem, vbi rubor sanguinis penitus albo est perfusus.

Cerea. Pro hoc Græcis coniunctim dicitur *λαδοκορδαίον*, habens candida brachia, vt quis dici generatim posset, *ἀγλαόγυθον* pulcris membris præditus: est autem hîc ellipsis copulatiuæ, pro, ceruicem & brachia.

Va. Quidam explicant per Græcum *ὄρε*, quod est Suidæ *ἀπειλή βροδωνόντων καὶ ἀνοιγῆναι καλδόντων*, id est, comminatio tardantium & aperire iubentium: sed interpretatio non quadrat: hæc verò melius per *ὄρα* dolorem denunciant.

Difficili bile. Id est, implacabili, *χαλεπῆ* sæuâ. Gall. *le cœur s'esmeut de cholere implacable, & ma couleur est fort variable*. Bilis dicitur Græcè *χολή* pro humore corporis tantum; sed præterea vtraque vox & Græca & Latina *ὄρη* pronuntiatur: Aristoph. initio Ranarum de Baccho ad famulum, *πάνυ γὰρ ἔσ' ἡδὴ χολή*, admodum acris iam sunt percitus ira, vel calido sub pectore mascula bilis intumuit in Poësin. Item Virg. *Æn. 8. vers.*

Hic verò Alcida Furiis exarserat atro Felle.
Vbi Seru. notat, quo irascimur secundum Phisicos, vt splem ridemus.

Iecur. *Ἀκυρολογία* est pro corde, vnde Poeta cognoscitur parum diligens obseruatori fuisse facultatum naturalium. Nam poterat didicisse à Platone sedem iræ esse in corde, vnde vis irascendi dicitur, *θυμώδες*, καὶ τὸ ὀργιστικόν: libidinis verò in hepate, vnde facultas concupiscendi dicitur *τὸ ὄρη θυμικόν*: melius obseruauit Hom. *Iliad.*

Ἀλλὰ μοι οἰδάνειο καρδίη χολῶ, quod Cic. vertit, *Corq; meum penitus turgescit tristibus iris.* non est *ἀκυρον* *Æn. 8.* huic dissimile.
Hic verò Alcida Furiis exarserat atro Felle dolor.

Neq; tamen hoc tam improprium videretur, quàm nonnulli putarint, si *κῶσιν χολῆς δὲ χολῆς flaua bilis*, (quæ facile animi commotione incenditur, vnde citò ira excitatur) esse receptaculum, non atræ bilis, intelligerent: itaque non planè exponerem hîc, *ἀτρο*, per nigrum: sed per *subnigricantem*, qualis fit, qui ira exardescit; bilis enim atra vix incenditur, sed facile fudat.

Nec mens. Hæc vox *ῥῶς* dici putatur quasi à vi & robore.

Humor. Hic lacrymæ & fletus è compresso vi doloris sanguine norantur.

In genas. Plin. lib. 11. c. 37. scribit malas esse hominî infra oculos, quas prisca gens vocabant, Græci τὰ γενεῖα, à gignendo barbam, vt mala à forma & colore mali.

Furim. Id est, clam & occultè & me inuîro, quia lacrymarum erat aliis ignora causa.

Arguens. Id est, indicans, Gal. *descourant & faisant paroître*, quomodo sumitur Epist. 19. lib. 1. ad Mæc.

Laudibus arguitur vini vinosus Homerus, Gall. *Homere monstre bien qu'il aime le vin en le louant si fort.*

Lentis ignibus. Id est, languidis, vt ait Plin. pro diu herenti, & longo diuturnoque cruciatu, quomodo dicitur amor lentus, & Græcè *πύρ μαλ' ἄκρον* Od. 19. l. 3.

Impressit. Flaut. in Pseud. ponit inter blanditias amatum in teneris labellis molles morfiunculas. Idem Catul. Epig. ad seipsum; quem *basibus: cui labella mordebis*; quod quum fecisset Telephus *δηκτικώτερον*, insimulatur hîc ab Horatio riuâli, sæuæ, insulfæ, ac illepidæ amationis.

Labris. Ex annotatione Donat. in Eunuchum Act. 2. Sc. 3. v. 44. *demiſſis labiis: Labra sunt superiora; labia inferiora: labra Lydiæ fuerunt morſu Telephi fœdata.* *χρῖλος* Græcum pro vtroque sumitur.

Sime audias. Id est, si mihi fidem habeas & meo consilio credas: quomodo Cic. loquitur 2. Epist. lib. 2. fam. *nunquam laboris. si te audies*, id est, si te ipsum in consilium adhibeas, nec te aliorum consilia auferant.

Non speres. Qui distinguunt hæc expectare & sperare, dicunt in expectatione nullam inesse dubitationem, in spe aliquam: ita dubitanter cecinit Od. 5.

Qui semper vacuam semper amabilem sperat.

Et 37. sequenti de Cleopatra, *quidlibet impotens sperare.* Manifestior est differentia ex Epist. 5. l. 7. ad Famil. ad Cels. *Cæpi velle ea Trebatium expectare à te, quæ sperasset à me.* Non dissimile his est, quod Virg. cecinit *Æn. 1.*

At sperate Deos memores sancti atq; nefandi.

Id Seruio est timere, qui, quod speremus bona, timeamus autem aduersa, putat abusuè dictum. Item quod Homerus *Iliad. 11. ad vers.*

Πᾶσιν δ' εἰνδὴ θυμὸς, ἐκίνηθ' ἐν ἴφ' ἀλάσγες
Ἐλπίμενοι ῥῶσ' ἀναῖσι ποδῶν καὶ Πηλείωνα
Μηνὶ δ' μὲν πρὸ σπείρου, φιλόπητα δ' ἐλέδαται.

Omnibus commotus est animus: turbantur etiam phalanges

Suspicientes apud naues. celèrem Pelidem,

iram quidem abiecisse, & amicitiam recepisse.

Interpretis notæ sunt hîc superioribus illis Donati & aliorum Grammaticorum fere similes, *σημαίωσαι δ' ἡ δὲ εἰ καὶ οἱ μὲν ὄμνον σημεῖονται τίω ἐλπῖδα μὴ ἀπὸ κινῶν ποροδοχίας λέγεσθαι, ἀλλ' ἰδὲ τὸ ἐλπίμενοι, ὡς ταῦτα ὅτι βῶων ἐρέει μὴ ἐχόντων κατ' ἐδοκίαν ὀρῶν πνος, i.* Nota verò, quod quamvis posteritas Homeri obseruat spem dici de malorum expectatione: Ecce tamen verbum *ἐλπίμενοι* de Troianis nullam habentibus boni cuiusquam expectationem hîc dictum est (suppletur) è reconciliatione Achillis cum Agamemnone, aliisq; Græcis. Vnde Pindarus Nemeor. 11. canit spem inanem habere futilem exitum. verba illius sunt *Ἐπῶ δ. γ.* in parenthesi, — (*κενεῶν*

δ' ἐλπίδων χαῖνον τέλ' ὄ) quæ sic à Scholiaste explicantur, *τὴν πέσειν, ἐὰν ἐλπίσω τὰ ἀδύατα, κενὸς ἔσομαι ἢ ὄπω, ἢ δ' ἢ ματαίων ἐλπίδων ἀδενῆς καὶ ἀβέβαι' ἢ ἐκβασίς, i.* Hoc est, si spera uero impossibilia, vacuus & vanus ero, vel sic, *vana spes euentus instabilis & inualidus.* Tanti potest esse, quod Scholiastes Thucydidis initio annotauit ad verba, *καὶ ἐλπίσας μάλιστα ἐστὲν καὶ ἀξιολογώτατον ἦδ' ἀσφαλῆστατον ἡμῶν, id est, & sperans bellum Peloponnesium & Atheniensium fore magnum, & (alio-*

rum) antegestorū maximè memorabile. hoc modo τὸ ἐλπίσας οὐ μόνον ὅτι ἀγαθὸν, ἀλλ' ἀποῦς ὅτι τῆς τῶ μέλλοντος ἀκρίβειας λέ- γεται, id est, verbum τὸ ἐλπίσας non solum de bono dicitur, sed simpliciter etiam de futuro euentu, qualiscunq; fuerit.

Perpetuum.] Donatus in And. Act. 5. Scen 5. ad ver- sum. Ego vitam Deorum propterea sempiternam esse arbitror, sic distinguit hoc Epithetum à perpetuum. Inter perpe- tuum & sempiternum hoc interest, quòd sempiternum ad Deos, perpetuum propriè ad homines pertinet: posterioris, quòd propriè sonat continuationem, vt biennium perpetuum in Hecyra, vt hic, sed exemplum est prioris in loco pri- mum citato Terentij.

Ladentem oscula.] Sæpius translata sumitur hoc ver- bum ladere pro quavis iniuria, siue dicto, siue facto, illa- ta, vt prologus Eunuchi: studeat minimè multos ladere & Cicero lib. 1. Epistolarum fam. quos tu Reip. causa læseras: sæpius, inquam quàm propriè pro vulnus infligere, vt hoc loco: ὅπερ ὅτι δακτύλῳ σφικτῶς τὸ χεῖρ, quod est strictè mordere labrum, & Homero sub finem Ὁ δὲ α. Οὐδ' ἐν χεῖρσι φῦνα ἀπὸ τῶ ἐμπλακῆναι δακτυλῶς καὶ μετὰ δακτύλῳ, labra cum morsu immisceri more iratorum canum.

Quinta parte.] Ad intelligètiā huius partis, quinq; amoris illecebræ, quas vocatè Donato in Terentium lineas & gradus numerat; aspectus, colloquiū, tactus, osculum, concubitus: sic Phædria Act. 4. Scen. 2. Eunuchi: si non tāgendi quidem copia est; ego ne videndi quidem erit. si illud non licet, saltem hoc licebit; certè extrema linea amare haud nihil est. hic extremam quidem interpretantur primam, id est, visum, & interpretationem confirmant loco Plauti, ab extremo narrare incipiam, id est, ab initio: alij verò de mysterio Pythagorici quinarij, qui à Py- thagoreis dicitur γάμου, nuptialis: de quo vide Plutar- chum in libell. de Ebri. Sed de hac arte nimis, & plus quàm decet Christianum.

Nectar.] Τὸ μὲν νέκταρ, ὡς δ' ἀμβροσία sic ab Eustathio vers. Iliad. a.

ἄνοχτοι γλυκὺ νέκταρ ἀπὸ κρατῆρος ἀφύστων, id est, Fundebat (Vulcanus) omnibus dulce nectar ex cratere hauriens describitur. τὸ ὅ νέκταρ καὶ ἡ ἀμβροσία πῖπτασεν τῆ ποιήσει, καὶ εἶσι δυνάμει τροφῆς θείας, καὶ καὶ ἀπὸ τῶ εἰ ποιεῖται οἶδασι, ὡς μεσοτροφῆς τὸ μὲν νέκταρ ὅτι ὕψους καὶ ἀναλογίης οἶνον, διὸ καὶ οἰνοχοεῖσθαι εἶρηται, ἡ δὲ ἀμβροσία ὅτι ξηρῆς ἐπι- μολογῆται δὲ τὸ μὲν νέκταρ ἀπὸ τῶ κλίω, τὸ κλίωμαι καὶ τὸ νε σερπη- κῆ, οἰοεὶ τὸ ἀκλήτορ, ὁ οὐδένος θνητῶ γίνεται κλίωρ, ἡ ται κλίωμαι. ἡ δὲ ἀμβροσία ἀπὸ τῶ α. σερπηκῆ καὶ τῶ βροτό, καὶ ἰδέεισ' ἔχει βροτός, i. nectar autem & ambrosia sunt in poesi efficta nomina potio- nis & cibi diuini: quæ etiam ipsa poeta norunt, vt Musarum alumni: nectar quidem de liquido etiam r. spondente vino: ideòq; dictum fuit nectar. ambrosia verò de sicco, ratio quo- que vocis, nectar redditur è particula ne priuationis & ac- quiro siue possideo, tamquam id esset, quod nec acquiri; neque possideri queat ab vllō homine: sed ambrosia ex α. etiam priua- tiua & βροτός, id est, homo, qui non potest illā frui, & quum eā vescitur, fit immortalis ὅτι οἱ Θεοὶ ἐν τῶ νέκταρι καὶ ἐν τῶ ἀμ- βροσίᾳ τὸ ἀφθαρτὸν θείων, ἡ γὰρ τῶ ἀφθαρσίαν καὶ ἀθανάσιαν, id est, in nectare & ambrosia immortalitatem posuerunt, vt Pindarus canit Ολυμπ. a.

Præterea Athenæus sub initium libri secundi scri- bit ex Ilico Poeta Lyrico τῶ ἀμβροσίαν τῶ μέλιτος καὶ ὅτι τασιν ἐννεαπασίαν ἔχει γλυκύπλωα, τεπέσι τὸ μέλι λέ- γων ἰννατον εἶναι μέρος τῆς ἀμβροσίας καὶ τῶ ἰδονῶ, id est, ambrosiam habere dulcedinem mellis noncuplō auctiorem, quum mel, dicit; Illud intelligit nonam esse partem volupta- tis, quæ est in ambrosia: quā, vt nectare, Poetæ adombra- runt similitudinem diuinitatis; idque Hesiodus ma- ximè, quum poeticè scripserit; à Dijs facta esse omnia, sed immortalia ea, quæ nectar & ambrosiam gustassent, mortalia autem ea, quæ non gustassent.

Copula irrupta.] Quod Homer. Iliad. i. dicit: ἀρρηκτὸν ἄρρηκτον insolubile vinculum & coniunctionem irruptam, quæ coniugum discordia non dirimitur.

Supremâ die.] Id est, vltimâ die, qui casus auferendi pender à comparatiuo, citius, vt sit, citius supremâ die, id est, citius, quàm mors veniet.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile tertiæ huius libri. Translatio à floribus rosæ, pro, pulcram: nisi veis respicere ad morem coronantium conuiuia & ipsos conuiuas, vt Tibullus cecinit:

Et capite & collo mollia fertagerat.

Tunc enim ceruicem roseam diceremus, rosas or- natam propriè: sed hæc proprietates careret formæ Telephinae commendatione, quam manifesto refert translatio: ideoque præstat hanc retinere, vt indi- cem natiui non fucati coloris: sic, roseas genas & la- bella Gallicè vermeilles. Hoc Epithetum Seruius vers. 406. Æneid. 1.

Dixit & auertens rosæ ceruice resulsit.

Explicat per, pulcra: quam Homerus dicit, vt antè fuit, Iliad. γ. ἀρρηκτὸν ἀρρηκτὸν καὶ ἰσοδύναμον.

Similis tropus in cera, sed à fictoribus, qui è ce- ra effingebant pulcerrimas imagines, & in atrijs sta- tuebant siue ad leuitatem, siue ad proportionem, si- ue ad flexibilem mollietatem, siue ad candorem hanc formam referas: nam & Seruius sic bifariam interpre- tatur Eclog. 2. cerea pruna vel cerei coloris, vel mollia, citans hunc locum.

Epanodos est, eiusdem soni repetitio in medio & fine.

Exclamatio est execrantis commendationem Telephialis, sicut interpretatur Donat. Act. 2. Scen. 1. Andriæ, vel dolorem inde denunciantis.

Metonymia est effecti pro bile efficiente difficil- les & sui impotentes, quos incendit.

Feruens, &c. Metaphora est ab igne, quam Cicero lib. 1. Epist. 9. ad famil. Lentulum expressit per verbum ex- ardeo, Quum me non laceffentem laffisset, exarsi iracundia. Idem in Verrem, exarsit iracundia & stomacho.

Bilis enim commota gignit iracundiam & igni est similis, vt ab eo profecta, vel potiùs à feruore sanguinis enata, sicut animus spirabilis ab aere, humor ab aqua, soliditas à terra enasci dicuntur à Phisicis, vt scribit Cicero lib. 2. de natura Deorum.

In nec, bis repetito anaphora est, vbi illa animi impotentia declaratur.

Synecdoche generis pro sanguine & ipsius spiri- tu, vel pro fudore.

Ego hic puto metaphoram esse à corpore ad a- nimum: nam macerare est fame & inedia corpus te- nuare: quo remedio sæpè dissoluitur amor vel certè mitigatur.

Sed præcipuum illius remedium prouidit Phædria Act. 1. Scen. Eunuchi.

Rus ibo, ibi hoc me macerabo biduum.

Sic enim ex illo Socratis efficiebat, τὸ μὲν πῦρ ἀ- ἀνεμῶ, τὸν δ' ἔρωτα ἡ σωμαθία ἐκκαίει, vt ventus, ignem, sic consuetudo amorem incendit: si consuetudo conciliat a- morem; solitudo dirimet. Sed quia talis macies existit præcipuè è mordacibus curis, ego libentiùs talem hic statuo tropum.

Metonymia est primum pro efficiente, quæ nos inducit in memoriam iniuriæ, quo tropi genere di- cit Virgil.

Sæua memorem Iunonis ab iram.

Deinde metaphora à præditis mente ad eiusdem expertia.

^k Videtur hîc metonymia causæ pro effectis motis, ac consilijs datis.

^l Hoc equidem puto *συμπεδοχικῶς* sumendum, ut hoc ex oscillo & ore paruo, tanquam ex integro membra quædam aliâ intelligantur, labra & lingua, quæ inter osculationem non tam motu læduntur, quàm titillationibus suaviter afficiuntur. Hæc autem oscula, ut hoc *ὡς πάρεργον*, & extra locum, interijciatur, aliàs sumuntur pro basijs & suavijs, quànquam Donat. Eunuch. Act. 3. Scen. 2. illa sic distinguat, ut prima sint officiorum, altera pudicorum affectuum, postrema libidinum & amorum. Seru. Æneid. 1.

Oscula libavit nata, &c.

Ira distinguit: osculum est religionis: suavius voluptatis. Prioris exemplum est Ode 5. lib. 2.

Fertur pudica coniugis osculum.

Posterioris Eunuch. O *Thân* meum suavius. Pro his autem tribus Græci usurpant *τὸ φιλημα*, nec distinguunt, nisi ratione partium, quibus oscula diuiduntur, *χεῖλεσσι, ὀφθαλμοῖσιν, ὀσφρακταῖσιν*. Neque verò amantes modò amoris

sui testandi gratiâ amarijs oscula figere soliti; sed etiam officij cuiusdam & vrbanus cultus indicium fuit, peregrè aut aduenientes aut abeuntes, imò in salutatione & occurfu quotidiano obuios quosuis vel modicè dūtaxat quos suauis excipere aut dimittere. Eiusmodi autem oscula ori, genis & oculis imprimabant. Quamuis etenim manus quoque osculari moris fuerit; eum tamen honorem solis potentioribus, tanquam demissionis notam, & propriè ferè dominis à seruis, delatum constat: neque falluntur, qui à candidatis magistratum ambiens istud natum autumant. Vilissimi & plus quàm seruilis ritus fuit genua & pedes principū osculis afficere. Sed de officiosis illis osculis vide Lipsi 2. Electorum cap. 6.

^m Quidam statuunt hîc synecdochen finiti pro maxima parte.

ⁿ Sumtum à potione Deorum ad mellitam Veneris voluptatem indicandam.

^o Translatum quoq; ab insectoribus lanarum.

^p Exclamatio admirantis concordiam amantium.

^q Synecdoche finiti, pro maximè felices.

ODE XIV. AD BRVTVM.

Theticum.

Brutum dehortatur à prælio redintegrando in Augustum & Antonium, copijs Calsij profligatis.

^{1a} *Nauijs, referent in mare te noui*
Fluctus, b o quid agis? fortiter occupa
Portum, nonne vides, ut
Nudum c remigio latus,
Et malus celeri saucius Africo,
Antennæq; gemant? ac sine funibus
Vix durare carina
Possint imperiosius
Aequor? non tibi sunt integra lintea,
^d *Non Dii, quos iterum pressa voces malo.*

30

² *Quamuis Pontica pinus,*
Sylua c filia nobilis,
^f *lactes & genus & nomen inutile.*
Nil pectus iunius nauit a puppibus
Fidii. 3 tu, nisi ventis
Debes ludibrium, caue.
⁴ *Nuper sollicitum qua mihi tadium,*
Nunc desiderium, cur aq; non leuis,
Interfusa nitentes.
Vites aequora Cycladas

Analysis Dialectica.

Poeta, qui aliquando fuerat Tribunus militum sub Decimo Bruto, dissuadet ei bellum renouandum aduersus Cæsarem August. victo iam cornu sinistro, cui præfuerat Calsius, & desperatione rerum sibi ipsi mortem conscuerat. Argumenta verò huius dissuasionis sunt è loco causarum efficientium & adiuantium, sed negatorum, petita, & ita disponenda & iudicanda: Cui omnia desunt ad usum belli necessaria tam diuina, quàm humana, eum summa ope niti decet ut cum hoste pacem sibi constituat: Bruto hæc desunt omnia: (hæc assumptio constat nauis distributione ex adiunctis, ut ipsius membris ad pugnam naualem necessarijs, cuiusmodi sunt mali, remiges, antennæ, funes, naues, vela: has nauigij partes Cicero lib. 3. ad Q. Fratr. sic enumerat: *quid in nauigio tam necessarium quam latera, quam carina (aut potius gubernacula, quam protra, quam puppis, quam antenna, quam vela, quam mali, quam reliqua? quæ tamen hanc habent in specie venustatem, ut non solum salutis, sed etiam voluptatis causa inuenta esse videantur.* Item æquor, venti: quæ tamè omnia pono in adiuantibus causis belli naualis hîc desideratis: desideratur etiam fauor Deorum, ut princeps & absoluta causa, *ἄδὲν δὲ γίγνεται ἄνερ θεῶν*, nihil enim fit sine Dijs) concilianda est igitur Bruto pax cum hostibus Octauiano & Antonio.

² Huic complexioni (fortassis dubiæ) respondeatur è loco diuersorum: Quamuis L. Iunius Brutus vnus è tuis maioribus hoc publicæ libertatis studio insignis & vindex; oppressorq; iustissimus tyrannicæ dominationis Tarquinium Superbum regnò euerterit, & Rempub. in libertatem vindicauit: Dij tamen & Nauarchi non tam magnum facinus & memorabile tibi pollicentur.

³ Ad eandem dissuasionem profertur alia ratio ex adiuncta vitæ, fortunarum, & libertatis publicæ iactura, nisi pacem fecerit.

⁴ Eòdem spectat hæc ratio è loco parium sumpta, & ad perpetuum ipsius studium in ducem suum testificandum: Tantum mihi nunc curæ ac sollicitudinis affert salus Reipub. quanto me afficiebat quondam tædio labor militiæ pro vtroque susceptus: ex quo efficere videtur, ut talis sollicitudinis gratiâ Brutus seruet se & publicam libertatem per compositionem, vitatâ ciuili discordiâ.

Hinc ego coniicio Poetam tum hanc Oden cecinisse, quum iam captus in castris Augusti seruabatur, in cuius & Mæcenatis tandem gratiam receptus est postea: Saryrà tamen 6. lib. 1. nullum talis gratiæ sibi casum facit auctorem:

Nulla

Nulla etenim mihi te fors obtulit: optimus olim
Virgilius post hunc Varius dixere quid essem,
Vt veni coram. caetera vide ibidem.

Enarratio Grammatica.

Nauis. Quia haec Ode perpetuis constat tropis, nihil est, vel certe perexiguum, quod ad Grammatica pertineat, tantum monebo legendam esse diligenter vitam Bruti apud Plutarchum & alios Historicos de praelio Philippensi inter Augustum, Brutum, & 10 Cassium commissio.

Occupat portum. Portus à Iurisconsultis definitur locus conclusus & tutus, quò importantur merces, & inde exportantur: eaque nihilominus statio est conclusa & munita. Itaque valet, sta in tuto, nec te committe ventis & aestui in alto. Seru. 2. Aeneid.

Nunc tantum sinus & statio male fida carinis:

Distinguit ita stationem & portum, ut illa sit, ubi naues ad tempus stant, & plagia dicitur: hic vero ubi hyematur.

Nudum latus. Id est, cornu sinistrum defensoribus destitutum. Est enim remigium in defectu venti secundi, velut auxilium Triariorum laboranti aciei in terrestri pugna est.

Africo. De hoc vento repete annotationem in primam Oden.

Antennae. Antenna est lignum in summo malo situm per transversum, unde vela dependent: Isidorus tribuit huic voci etymon, quod tribuendum fuerat turrigeris Antennis, ubi Italiae bene muratae, & dictae, quòd amnis eam praeterfluit, & quasi ante amnem positae: affinitas utriusque vocis Antennae & Antennae, hunc etymologicum sefellit & eum arguit non intellexisse Seruium in Aeneid. 7. ad vers.

Ardea Crustumeria, &c.

cui surripuit omnes feres suas Origenes, quòd illa pauca Seruiana, quae habemus, satis indicant: ut verbi gratia est descriptio mali in vers. 487. Aeneid. 5.

Ingenti, manu malum de naue

Sergesti.

Quòd autem aliquis hic diceret Antennas sic ante mare poni, ut illam urbem ante fluuium per metaphoram, nescio cui probari possit. Inferior autem pars mali *πύργος*, media *καρχήσιον*, summa *καρχήσιον*. Antenna quoque dicitur *καρχήσιον* quam quidem vocem Lucan. lib. 8. & 10. fecit Latinam, ut Valerius Flac. lib. Argonaut. Ceruchum, pro qua Virgilius dicit cornua, Graecè dicitur *τὸ κέρας καὶ ἡ κεράλα*, & conjunctione mali & Antennae *ἰσοκεράλα*. Sicut *καρχήσιον* *ζίνεται* *πρὸς τὸ κέρας καὶ τὸ κέρας*, id est, quod habeat cornua.

Gemant. Hoc verbum proprie sumitur in hac sententia Cic. pro Planco: *Istam virtutem veniet tempus, quum grauiter gemes & lugebis*: hinc ad inanimata transfertur: ut gubernacula, naues, cymba nimis onusta dicuntur gemere. Alieno quidem loco hoc dicitur, sed quia tota Ode est allegorica & paulò ab hoc diuersa, nihil penè hic separatim relinquatur Grammaticum.

Durare. Hoc verbum *ματαβατικῶς ἢ ἐνεργητικῶς* sumitur pro perferre & sustinere impetum: ita Plautus in Pseud. cor dura, pro. animum obfirma: sic Satyr. 4. lib. 1.

Durauerit atas

Membra animumq, tuum.

Ita Seruius explicat vers. Aeneid. 8.

Vitam oro, pariat quemuis durare laborem.

durare, inquit, est sustinere, & hunc locum citat. aliàs *ἠδὲ τέρως*, neutro modo, absolute & per se, ut Adelporum Act. 4. Scen. 2. ubi Syrus tetius verberatus loquitur, Non, hercle, hic quidem durare quisquam, si sic sit, potest, id est, permanere & perseverare in domo Demeae.

Carina.] De carina dictum est in Grammaticis Od. 4. huius libri.

Imperiosus. Id est, mare multò vehementius, quàm illi resistere possis. Post quamvis intellige tu nauis existes pinus. id est, è pinorum lignis facta, vel ex earundem arborum pice illita & picata iactes &c. Quòd autem Ode 1. huius lib. dictum est, insulam Cyprium, ac praecipue urbem eiusdem Temessam *εἶναι χαλκοφόρον*, id est, esse ariferam, idem hic dicendum videtur, *τῆς ποτικῆς χάλκων εἶναι πικρῶσαν*, id est, ponticam regionem esse piniferam: unde naues picatae atque pice illitae vocantur: quomodo Eclog. 4. *nautica pinus*: ubi P. Ratus notat metalepsin duorum troporum.

Puppibus. Puppis & prora sic dicuntur à partibus nauis, illa quidem à posteriori, haec à priori ut Isidorus tradit. Et certè vox haec utraq; videtur è Graeco fonte fluxisse, si notis Eustathij credimus. Ille quidè in vers. *Ἰλιάδ. β. γ. δ' ὁ μακρὸς ἐπιπλοῦ δούδεκα μιλτοπέροισι*, id est, Hunc

20 autem simul naues sequebantur duodecim rubris proris *διὰ μίλια τε τὰ πᾶν ἡνὸς ἐμπροσθεν βασιλῆα τῷ εἰς ἰερίσμον: ἄπρ πρῶτα λέγονται, ἄρδ τὸ πρῶτα, κρᾶδι τῶν τῶν δύο οὐκ εἰς ὠμίον. i. e. anteriores nauium partes insciuntur minio ad ornatum; quae prora dicuntur, tanquam à prospiciendo, commixtis duobus partibus *οἰνῶ longum*: si etiam credimus notis posterioribus eiusdem interpretis in *Ἰλιάδ. E.* ubi cedet Pandarè memoratur. *ἀφ' ἑμῶν δὲ ἔχρατον, αἰς δὲ τὸ πῆγος, πρῶτα, πρῶτα, πρῶτα, πρῶτα καὶ ἐν σὺν πῆγος ἑμῶν: ἔθεν καὶ ἡνὸς ἀφ' ἑμῶν, βαρυνὸν μίνυ ἀπὸ τῆς δὲ οὐκ εἰς τὸ πρῶτα ἢ ἔχρατον*, id est, sed primum sonans extremum (dicitur) tanquam peras, id est, finem & termino, *αἰς*, finium & terminum per synopen: unde nauis etiam puppis grauitona ad distinctionem τῶ ἀφ' ἑμῶν sonantis extremum.*

Tu, nisi. Si vis te, fortunaeque tuas & libertatem Reipublicae conseruare, ne te amplius credas temeritati, fortunae, nisi velis naufragium facere, ventisq; ludibrio, i. e. esse turpiter vincti. Syntaxis autem est, tu Brute, caue redintegrare praelium nisi fato es destinatus ludibrijs aliorum ducum.

40 Debere ludibrium.] Gall. *si tu ne veux que les vens se moquent de toy*. Phrasis est autem è Graeca deprompta, ut in nebulis Aristoph. *Ἐπιπρὸν τὸν αἰὸν ὑπερβαλῆς καὶ μὴ γέλωτ' ὀφλήσῃς, si quidem virū vincis, nec risum debes*. Item Chrysofostomus, *ποσὸν τὸ πλεῖον τῶν γέλωτα ὀφλισκάνουσι παρ' ἑμῶν, tantò maiorè ἰρρίσῃσι digni à nobis iudicantur, sic ὀφλισκάνουσι ἀνοίαν καὶ μωείαν*. Demosthenes dicit Olynthiacà primà, quòd est in crimen amentiae & stultitiae delabi. Lucianus dicit *γέλωτα πᾶσιν*, id est, ludibrium pati.

Nuper sollicitum. Tu Brute *ἄπρ μικρὸν βέλεθ' ἐμὸν ἀπεσπινδῆς, νῦν δ' ἔτι ἰσπεύθου ἐπιπῶν*, id est, mihi magno radio suisis quum sub te pugnabam pro Reip. libertate: nunc verdum absdum, curam meam & desiderio conficis. Itaque vita pericula & ciuiles discordias: quidam tamen referunt τὸ *nuper sollicitum* ad id tempus, quo Caesar victo Pomp. summam Reip. singulari dominatu tenebat. Est autem hic oratio Elliptica, sic explenda: tu, o nauis, quae mihi eras nuper tadium sollicitum, & nunc es desiderium & cura non leuis, consulo tibi, ut vites, &c. Unde manifestum est τὸ *nuper* non de momentis & horis, sed & de diebus & mensibus dici, sicut tradunt Grammatici: quare Donat. inter eos Eunuch. prolog. ad tempus huic aduerbio certum attribuendum, hoc annotauit. *Nuper ex illis verbis est, quae veteres propter ambiguitatem cum adiectione proferebant: nam nisi adderet nunc nuper: hoc nuper, olim, pridem & iam significasset: valet igitur hic paulò ante & memorià recenti, quòd Graecè dicitur ἀπρ, ἀπρῶτος, καὶ νεώτῃ, aut ἀπρὸς ἐστῆς, ἐξ ἀπορχῆς, ἀπρὸς μὲν, è propinquo, & ante paruum tempus.*

inter fusa Cycladas. Cyclades Insulae dicuntur Plin. l. 4. c. 12. quod sitae sint in orbem, qui est Graecis *κύκλας*, quarum nomina lege ibidem & apud Melam. lib. 2. & Strabo. Diomedes notat in hunc locum Virgilij & in Scholiis Eustathij in Periegesin Dionysij ad vers. *Δήλον ἐκινάδουρον*, &c. Seru. dissentit à Plinio in ratione Cycladicæ notationis, quum scribit in vers. *Aeneid.* 3.

Sparfasq; per aquor

Cycladas, & crebris legimus freta concita terris.

Sparfas, ait interpres, quia nullo continentur ordine, vt Stoæchades, quæ *ἀπὸ τοῦ σολῆς*, i. e. à serie ac dispositione, ideoq; rectæ iunt: Cyclades verò non ideo dicuntur, quia in rotunditate sunt: sed quòd longo ordine eas circumire necesse est, vel propter promotoria, vel quia naturale est, vt concitatiora sint maria vicinitate terrarum, quas constat quendam ex se anhelitum emittere. Hic equidem suspicor Seruium deceptum, qui Stoæchadas, quæ sunt insulae maris mediterranei ab ora Ligu- rum ad Malliam vsq; dispersæ, acceperit pro Sporadas, quæ sunt Eustathio non procul à loco supra citato insulae, vt Cyclades in Ægæo, cum ob alias fortassis causas, tū vel maximè propter discrimen Cycladum: nam illæ nō sibi locum habent definitum, sed velut passim dispersæ sunt. Diomedes notat in hunc locum Virgil.

Vrbs antiqua fuit Carthago Italiam contra,

esse Anastrophen, i. e. inuersionem præpositionis, pro- contra Italiam, i. e. è regione: sed quum præpositiones, coniunctione faciunt vnum verbum & rectionem ser- uant, non ego dixerim tū esse Anastrophen: quam fortasse quidam hic agnoscunt propter verbum inter- fundo inusitatum, præterquam in hoc deriuato.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile Ode 5.

Quamquam magna est controuersia inter Rhetoras & Interpretes de ratione huius allegoriæ intelligenda; non equidem tamē diutiùs immorabor opinionib; illorū inter ipsas conferendis & ponderandis: siue enim ad Remp. siue ad Sextum Pomp. siue ad Brutum illam referas, nihil intererit ad rationem tropi continuati. Sunt enim vbiq; perpetuæ metaphoræ,

quarum, sicut reliquorum troporum, cōcursu allegoria conficitur, quam Quintilianus interpretatur inuersionem. Sed hæc interpretatio vim & naturam continuati tropi nō satis exprimit. Quum igitur allegoria sit continuatio cuiuslibet tropi, quam Rhetorica Talei perspicue & distincte per singula troporū genera tractant; ex ratione tropi definienda est; ex quo constat. Hæc autem fit ex perpetuis metaphoris: definiatur ergo vt metaphora, quæ est tropus, quum è simili simile significatur. Neque hæc tropi continuatio nomen inuenit *ἄλλο τὸ ἄλλο ἀγείν*, vt nonnulli putant, quod aliud ducat: sed *ἀπὸ τοῦ ἀγορεύειν ἄλλο, ἢ κατὰ τὸ εἶναι ἄλλο*: quod aliud dicat, aliud intelligat. Atque vt me breuiter explicem è tantā continuatione translatorum verborum, quæ reprehenditur à Cicer. de Oratore 3. vt ea, quæ dicemus intelligantur, non productis ijs, quæ similitudinis causā ex aliis reb. transferuntur, i. non nimis longā allegoriā, sunt hæc: nauis, fluctus, mare, portus, latus, malus, Africus, antennæ, funes, carinæ, æquor, Imperator, linthea, Pontica pinus, filia Syluæ nobilis: sunco, inquam, hæc modificata ad significandum Brutum, nouam discordiam ciuile, bellum, pacem, Cassium mortuum, exercitum vulneratum, pugnam crudeliter commissam, vexilla, re- ctiores militum, aciem, turmas, acre prælium, integra agmina, auxiliū è Ponto, nauale, progeniē Ix L. Iunio Bruto, matrem Seruiliam sororem Catonis Vtiensis.

^b Exclamatio est admonentis.

^c Duplex est tropus: prior esse dī pro remigibus: alter Synecdoche singularis pro remigiis.

^d Anaphora est. In *Dīs* est synecdoche generis pro Neptuno, Æolo, Castore, Polluce & Venere maris potentibus, quorum imagines, vt aliorum tutelarium in excelsum aut proræ aut puppis collocabatur, tanquam in Lararium, & sacrarium.

^e Metaphora ab animantib; pro arbore nata in sylua Pontica copiosissima. ^f Procatalepsis, vbi occupatur à Poeta, quod Brutus obijcere posset, subditiū fore sibi. Est præterea in *iactare* metaphora à corpore, vt iactare caput, brachia, collum, &c. ad animum, vt iactare ingenium, virtutem, genus & proauos, pro gloriā & prædicatione efferre, magnificè laudare & ostentare.

ODE XV. VATICINIUM NEREI.

Theticum.

Ode est excidij Troiani prænuincia, vbi Nereus Deus marinus inducitur prædicens Paridi, ex violato iure hospitalitatis Lacedæmone exitium Troiæ futurum.

N ^{1a} Astor quum traheret per freta nauibus
Idæis Helenen perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, vt caneret fera

Nereus fata: ² malā ducis^b aui domum,
² Quam multo repetet^c Gracia^d milite,
Coniurata tuas rāmpere nuptias;
Et regnum Priami vetus.

^{3c} Eheu quantus equis! quantus adest viris
Sudor! ^f quanta moues^e funera Dardana
Genti! ⁴ iam galeam Pallas & ægida
Currusq; & ^h rabiem parat.

⁵ⁱ Nequicquam, Veneris præsidio ferox,
Pectes cesariem: grataq; feminis
Imbelli citharā carmina diuides.

^{6k} Nequicquam thalamo graues

^{5o} Hastas & calami^l spicula Cnosij
Vitabis, strepitumq; & celerem sequi
⁷ Atacem: tamen heu serus^m adulteros
Crines puluere collines.

Nonⁿ Laertiaden exitum tue
Gentis, ^o non Pylum Nestora respicis?
Vrgent impauidi te Salaminius
Teucerg; Sthenelus sciens.

Pugna: siue opus est imperitare equis,
Non auriga piger: Merionem quoq;

^{6o} Nosces: ecce furit te reperire^p atrox
⁹ Tydides melior patre.

² Quem tu, ceruus vti vallis in altera
Visum parte lupum, graminis immemor,

⁹ Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tua,

10 *Tracunda diem proferet Ilio,
Matronisq; Phrygum clasibus Achillei.*

*Post certas hyemes vres Achaicus
Ignis Iliacas domos.*

Analysis Dialectica.

EX hac praedictione *ἡ βάρη*, id est, mali consequentis, Nereus videtur restitutionem Helenae periuadere velle: cuius vatis personam sic Poeta adumbrat prius quam imponat, ut in hac vaticinatione adhibeat diligentem praeparationem: in qua statuimus partem carminis priorem, quae constat praecipue ex descriptione Paridis, facto Nerei & sine, ut positus veteris stratoq; mari, facilius carmen audiretur & a nauigante Paride melius intelligeretur. Quod autem Helena vi non sit abducenda, ex efficiente, nisi maus ad augurium, ut ad testimonium diuinum referre argumētum, sic demonstratur & iudicatur: Quicquid Dijs hominibusq; improbantibus fit, infeliciter auctori cedit: raptus huius mulieris fit per vim: Paridi igitur male cederet & futurus est exitio & regno Priami & coniugio vtriusque. Vis propositionis & assumptionis, quia tam Dijs & hominibus nota erat, quam quod notissimum, praetermissa est. Ideo vates in complexione, parte altera carminis, illustranda praecipue insistit.

2 Huius raptus effecta sunt, quod ille nobilitatem totius Graeciae in Paridem & Priamum concitaturus sit, & amaturus: quae postea coniurabit de rescindendo veteri Priami regno.

3 Alia sunt eiusdem causae euenta, unde cogentur tam homines, quam bestiae infinitos & duros labores subire, & populus Troianus extrema pati omnia.

4 Neq; solum valebit raptus ad hominum concitationem, sed etiam ad Deorum animos tibi infensos & inimicos reddendos, ubi quaedam latent diuersa.

5 Nereus responderet obscurae spei, & expectationi caecae, e qua suspensus & incertus Paris videbatur pendere, praesens & certum ipsi exitium impendere, nihilque eidem propugnacula & praesidia Veneris profutura, nihil etiam thalamum aduersus tela Idomenei, & celeritatem Aiacis Olei profuturum, quae sunt argumenta e loco adiunctorum.

6 Argumentum est e diuersis: Non vitabis nec declinabis petitiones & ictus sic iaculantiu & persequentium, sed concides tandem aliquando, licet sero.

7 Ruffus deterret Paridem a flagitio e subiectis, quod ipsi res futura sit cu fortissimis hostib. atq; decertadum cum septem principibus, quoru Aiax, Vlysses & Nestor maxime sunt gnari prudentissimiq; rei cuiuslibet prouidentae feliciterq; administrandae: quatuor autem reliqui Teucer, Sthenelus, Meriones, Diomedes virtute incredibili exercitationeq; in armis.

8 Formidinem Paridis, qua percellitur conspecto Diomede, declarat comparatione similitum valde illustri: nihil enim ceruis, damis, leporibus videtur timidius & fugacius viso lupo vel leone.

9 Hic est apodosi coparationis explenda: Sic Paris fugiet visum Diomedem: ob turpitudinem talis fugae obiurgatur ab Hectore, *Ιλιάδ. 5.*

Δύσπαι, εἶδος αἰετὸς γυναικῶν, ἢ περὸ πύλου.

Infelix Paris, forma praestantissime, effeminate, deceptor, & approbatur ex adiuncta interclusione spiritus & animae orta ex implacabili terrore & cursu concitatori. Vnde illud Helenes consilium apud Ouid. planius fiet.

Aptia, magis Veneri, quam sunt tua corpora Marti:

Bella gerant fortes: tu Paris semper ama.

10 Postremo praenunciat extremam Troiae ruinam productum iri ad annum vsq; decimum, cuius quidem dilationis ira pertinax Achillis causa futura est, quae videtur hic clarius per rationem diuersorum enun-

tianda, expletis hic illorum notis quanquam excidium Troiae propter discordias Principum aliquos differatur annos, tamen vrbs excideturandem, completo passerum numero, id est post decennium augurio Calchantis.

Enarratio Grammatica.

Pastor.] Hae appellatio nos videtur remittere ad somnium Hecubae, quod ipsi, dum Parim in utero gestaret, accidit, sibi visum fuisse, sicut Tull. de diuina. scribit, per somnium parere ardentem facem, quo somnio perculsus Priamus Apollinem consuluit, ut doceret, quid illud portenderet: respondit Apollo: puerum, qui post illa tempora nasceretur, exitio fore Troiae & Pergamo, si eum nutrire. His addit auctores caeteri, Priamum mandasse seruis, ut simul atq; infans editus esset in lucem, eu statim exponerent in Ida primis quibusque feris ad praedam: sed matris *παιδοσφίση* feruatum clam & traditu cuidam pastori in nutritionem cum ipsius liberis. Quid autem grandi iam aetate progressus fecerit, disce e li. i. Herodot. & veritatem fabulae e libell. D. Chrysof. ad Ilienses: vbi dicitur Paris Helenam legitime accepisse a Tyndaro in vxore, atq; Graeci nulla iniuria laesiti feruntur bellum Troianis intulisse, sed praedandi spe, & pressi summa victus inopia in Graecia direptionem Ilii frustra tentasse: quae omnia ex diametro pugnant cum Homero. Ille prius cognomen sibi inuenit, sicut Grammatici docent, *πῶς τὸ παρ' ἴνας*, quod mortem praeterierit: posterius vero, *ἄλλεξανδρῶς* *ἄλλεξανδρῶς*: quod verbum si *διαβατικῶς* accipias, ut in *ἀλλεξιπικρος καὶ ἀλλεξιφάρμακος*, depellens malum & venenum; dicitur a propulsiandis viris: si vero sumas *ἀπὸ*; ab istidem iuuandis.

Traberet.] Aptissimo verbo vitur ad vim raptionis notandam.

40 *Heleneu.*] De cuius genere dictu est in Grammaticis Od. 3. *Ingrato otio.*] Dixit, quia ventos quiescere est contra illorum naturam, ideo displicet eis otium.

Obruit ventos.] Id e valet, quod illud prius, *strauit ventos*, & vim haruum repressit, & mare solum pace ventorum, Gallice *Il a rendu la mer calme.*

Caneret fata.] Id est, vaticinaretur & praediceret. Senti, notat statim initio Aen. 4. Hoc verbum esse sermonis polytemi, id est, multa significantis: alia laudo, ut Od. 2. *Semideos regesq; canit*, &c. alia diuino, as, ut hic: alia canto, ut Od. 11. 1. 3.

Mouit Amphion lapides canendo.

Nereus.] Hae persona fingitur appositae ad hanc vaticinationem: vbi perspicimus ex Hesiod. illius deiciptionem in Theogonia.

*Νηρέα τ' ἀΐδ' ἰδέα καὶ ἀληθεῖα γοῖνατο πύλον
Πρεσβύτατον πύδων ἀντὶ καλέουσι γέροντα
Οὐνεκα νημερτῆς τε καὶ ἠπίου, εἰδὲ ἀμιγέων.
Λήθεται, ἀλλὰ δὲ κρεῖα καὶ ἠπια, μήδ' αὖ οἶδ' ἔρ'*

60 *Pontus procreauit Nereum mendacii nescium sed veracem natu maximum filiorum: ideo autem senem vocant, quod non aberrat a dicendo & placidus est, neq; est ayui immemor, sed iuste & placide consulere nouit.* Vbi paulo ante dixerat sterile pelagus genuisse pontum: vnde pro mari sumitur a Callimacho *ἡς διὰ χεῖμα συμφέρεται Νηρηῖ*. Fluuus deseritur in mare, & ab Ouid. in Epist. Deianirae:

Respice vindicibus pacatum viribus orbem,

Qua latam Nereus carulus ambit humum.

Apollodorus quoque de Nymphis Nereum (quem ta-

men, nō vt Hesiodus Tethyos, sed Terræ filium fuisse memorat) varicationis peritum facit: ideoque nihil est necesse pro hoc reponere Protea è lib. 2. Herodoti eadem facultate præditum: vt Clareanus videtur legere velle. Quid appositius potest fingi ad persuasivam huius prædictionis? hic antiquitatis nomine Orpheo celebris est in Argonautis & à Virgilio grandæus vocatur, & ab Eustathio in Iliad. a notatur, sicut innatando & immergendo, vt avis sequens ab incerto viarum tenore, quasi per auiā volitans.

Malā aui.] Sic Homerus Iliad. a.

— μηδὲ μοι αὐτῇ

"Ορνίς ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλδω.

Ne sis ipsa mihi in edibus auiū mala.

De ratione auspicij faciendi ab aui & alite dicitur Od. 27. l. 3. Sic ipse Ode 6. & sæpè alibi, vsurpat alitem pro omine inausulto, inauspicato. Dicitur autem aui, vt alibi clasi, pro aue & classe.

Coniurata.] Sic Virg. cum infinito iungit fratres coniurati celum rescindere: sed Orator dicit pro Milone, coniurare de interficiendo. Sallust. tamè dicit in oratione M. Catonis: Coniurare nobilissimi ciues patriam incendere.

Funera] Pro hoc Virgilius dicit, seuā dare funera cogitat, pro, interitum afferre. Hanc vocem Seruius in vers. Æneid. i.

Incensi, & noctem flammis funalia vincunt.

Sic norat: funera dicuntur, quod funes incensos mortuis præferebant.

Genti Dardanae.] Primigenium est vocabulum pro declinato, & ab eo orto, Dardaniæ, cuiusmodi in hoc Poeta polys multa obseruare.

Pallas.] Quia hæc Dea creditur præses pudicitia, & castitatis, dicitur etiam vindex flagitij & iniuriæ.

Aegida.] Aegis Seruio in hoc vers. 8. Æneid.

Aegidāq; horrificam turbata Palladis armā.

est munimentum pectoris æreum, in cuius medio caput Gorgonis erat: propria tamen significatio est pellicis caprina, quā fingitur Iupiter indutus: quod nutritus fuisset ab Amalthea capra, ideo sæpè Homero est αἰγίδα, quod τῆς αἰγῆς καὶ ὄχης: quia capra eum aluit, vel τῶν τῶν αἰγῶν ἔχει, quia tenet & gestat αἰγίδα, id est, lorica.

Nequicquam Veneris.] Hic locus sumtus est ex Iliad. γ. ad hunc versum:

Οὐκ αὖ τοι χαίσῃσι κίθαρι, τὰ τε δῶρ' Ἀφροδίτης,

"Ἡ τε κόμη, το τε εἶδος, ὅτ' ἐν κοινήσι μὲ γέινε.

Non tibi proderit cithara, neq; dona Veneris, neq; coma, neq; forma, quum in puluere mistus iacebis. Vtriusq; Deæ ita Iupiter Iliad. e. distinguit munera:

Οὐτοι, τέκνον ἐμὸν, δέδοται πολεμικὰ ἔργα.

Ἄλλα σὺ γ' ἰμέρησθα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.

Τῶν τε δ' Ἀφρὶ δῶρ, καὶ Ἀθωῆν πάντα μελήσει.

Non sunt, mea filia, permissa tibi bellica munera. Quin tu trahe gratia opera nuptiarum, hac autem Mars celer & Pallas curabunt omnia.

Ferox.] Non ius distinguit ferus à ferox, vt illud de sæuitia, hoc de fortitudine. Itaque non est Epithetum immanitatis & crudelitatis, sed animi magni, acris & elati, vt ferox miles, supra Ode 6. Item Ode 32. infra, ferox Alcæus, dicitur: ferox Latium Ode 35. Roma, Hector: vnde Cicero geminat: ferocem & arrogantem facit indulgentia: Item, infirmitas est puerorum: ferocitas iuuenum: grauitas constantis iam ætatis. Hic tamen auctor Medeam appellat ferocem in Epist. ad Pison. cuius nota est crudelitas in fratrem, in patrum viri & filios, nec minùs illa Catilinæ & consociorum coniurationis ex oratione M. Catonis in Sallust. Quanto vos attentius de Publ. Lentulo atq; de ceteris deprehensis statueris: tantà coniuratis omnibus aut-

mus infirmior erit: si paullulum modo vos languere viderint, iam omnes feroces adierunt. Hic tamen debet to feroces explicari, quibus fient animi maiores impunitate captorum: sic equus ferox dicitur generosus 4. Æneid.

Fœminis.] Fœmina creditur dicta à festu procreatio.

Citharā imbelli.] Id est, nesciā belli & ad bellum ineptā: quæ nihil bellicum sonare potest, sed omnia pacifica & voluptaria: sic lib. 7. de legib. apud Platonem: Σπόλεμοι Μῦσοι. Cithara autem ἐν τοῖς ὀρχήμοις πῖθεται, quæ fidium intentione pulsata sonant, eamq; Cic. de natu. Deo. à forma dictam scribit; ab ea pectoris, credo, quæ est carinata, & ob id ab Hippocrate cithara vocata. Huius etymon notabitur Ode 24. proximè sequenti ex Eustathio in Iliad. Γ. sub initium; vnde videtur hic locus depromptus: qui versus sic incipit,

Οὐκ ἂν τοι κίθαρις ἔσσι. id est,

Non tibi profuerit cithara.

Quæ verba sunt Hectoris Paridem obiurgantis.

Carmina diuides.] Diuidere carmina est aptè neruos pulsare & modulatè ita canere, vt cantus in gratiam singularum mulierum distribuatur: vbi quædam videtur allusio ad metrum: quod ὅλῳ τὸ μέρησθαι, τὸ μελεῖσθαι, dicitur à diuidendo.

Thalamo.] Thalamus vox est Græca, aliter dicta ἐνυμφώριον, ὄνος, cuius propria notio est Scholiastæ Pindari εἰδεῖ. i. Ὀλυμ. sic descripta: Θάλαμος κλειῶς ὄστρα ὄστρα κατὰ κλίονται αἰ νυμφόδομοι, ὅτε δάλλουσι τῆ ἡλικίᾳ σωεργῶνται γάμοι κατὰ χροῖτικῶς ἔνυμφος τὰς οἰκίας, δαλάμος εἶπεν ὁ Πίνδαρος. id est, Thalamus est proprie domus vbi includuntur nuptæ, quum ætate florentes (quod aliter dicitur Græcè: πῆπειροι, ἀκμάζουσι, ὀρχήσοι πέρθονοι: maturæ, florentes ætate & viri appetentes) virgines connubio iunguntur, (inde conflatur ἐπιθαλάμοιο ἄσμα, quod idem valere nonnulli putant, atq; ὑμέναιος τὸτ' ὄστ' Eustathio in Iliad. δ. sub finem ad Hemistichium: Πολὺς δ' ὑμέναιος ὀρχήσει magnus tumultus excitatus est. Quanquam hic, ἐρημώσσει δὲ τὸ πολὺς ὑμέναιος, ὡς τὸ πολὺς δ' ἐρημώσσει ὀρχήσει translatus est hoc ad strepitum indicandum, vt interpretatus sum. Definitur autem ὑμέναιος à Scholiastæ, γαμήλιος ὄστ' ἄσθ. fitque dictio hæc ab ὑμνεῖν, quod perinde sonat Polluci atq; ἀείδειν, vel ὄστ' τὸ ἐμῶν νάειν τὴν νυμφίαν, quod simul sponsi habitent. Reliquum scholiorum conuenit cum annotationibus Don. Adelph. Act. 5. Scen. 7. & Seruij sub finem Æneid. lib. 1. ad inconcessos hymenæos, &c.) per abusonem autem, id est, per Synecdochen speciei pro genere nunc Pindarus appellat omnes simul domos: ὄστ' ἄσθ' δαλάμων φασὶ τὸ πῆθ' ὄστ' τῶν οἰκῶν τῶν ἔστιν ἀπὸ τῶν πόλιον quum nomen thalamorum dicit multitudinem adium, hoc est, ipsam urbem. Eustathius autem hanc vocem deflectit ὄστ' τὸ δαλά-

50 πῆσαι, quod illic coniuges velut calefiant & foueantur. Valeat igitur ratio Isidori à Thalamone duce declinatæ, quæ vim non exprimat dictionis. Transfertur etiam ad cellas apium à Virg. 4. Georg.

Post vbi iam thalamis se composuere.

Cnosij.] Cnosos vel Gnosia fuit vrbs Cretæ & regia Minois, vbi nascebantur calami apti ad sagittas conficiendas.

Celer sequi.] Celeritas Aiæcis est in tribus postremis versibus Iliad. 5. Hellenismus est Poetæ vsitatus. Dicit enim postea Ode 12. lib. 3. Celer excipere aprum. & Od. 6. l. 4. Celeremq; pronos vertere menses, & Epist. 20. l. 1. irasci celerem, pro quo orator diceret, celer ad persequendum, excipiendum, vel in persequendo. Græci dicerent: ταχὺς ἀκολυθεῖν ἢ ὀχρὺς ἐπιπαύειν, ἢ ἀειποδερκὶ εἶναι σπεῖς αἰετῶν λεθῆρ. Est autem celeritas in pedibus, vt vis in manibus.

Tamen heu.] Tamen aduerbium hic temporis, pro tunc vel tandem, non discretiua coniunctio.

Seruis collines.] Græcè ὀψὲ μολυβῆς τὰς τριχὰς αὐτῶ. Est aurea

autem Antimeria profero, de quo genere phraseos dictum est in Grammaticis Odes 2. Collinere hic est polluere, pollues tuos crines luto.

Crines.] Proprie sunt mulieru, qui discernuntur vitis, & Felto dicuntur ἐπὶ κρίσεως, à discretionē, διακρίσεως. Cæsaries autem est virorum, à cædendo, vt ipsos decer.

Laertiadem.] Patronymica Laertiades, Menœriades, Talthybiades, non habent τὸ α in penultima redundans, vt reliqua in des, à rectis in ios, hoc est ius, sed naturale: neque enim quod ad primu attinet, solum dicitur Laertes, sed etiã Laertius apud Sophoclem, vt annotat Eustathius in Iliad. a. pag. 10. & 11. editionis Basil. anno 1560. Εἰσὶ δὲ τινὰ εἰς δὴς πατρωνυμικὰ φύσει τὸ α ἐχούσα ἐν τῇ παρὰ τὴν ἄσπιν, οἷον τὰ ἄκρῃ διὰ τὸ ios κρείων ὀνομάτων, Ταλθύβις, Ταλθύβιάδης, ἢ παρῶν μοι οἱ παρ' Ἡρόδοτῳ Ταλθύβιάδαι, Μενοιτιάδης, Λαέρτιος Λαερτιάδης, διαφορετικὰ γὰρ τὸ το καὶ ἢ μόνον Λαέρτιος λέγεται ἄλλα καὶ Λαέρτιος, ὡς Δημοκλῆς καὶ Σοφοκλῆς. Sunt præterea quedam patronymica in Des. quæ naturâ habent à in penultima, vt propria nomina. quæ desinunt in ius, vt Talthybius gignit Talthybiades, de cuius nomine dicitur apud Herodotum Talthybiada, vt à Menætio, Menœtiades, sic Laertius, Laertiades: diuersum est enim hoc nomen, nec solum Laertes dicitur, sed etiam Laertius, vt apparet è Sophocle. Vide plura de ratione Patronymicorum ibidem. Nestor dicitur Pylius à Pylo vrbe Peloponnesi occidua. Hoc autem distinctionis gratiã cõsultò addendum putau: quia in eadem regione Strabo scribit duas eiusdem nominis vrbes esse sitas. Quis autem fuerit Nestor, discere ex descriptione ipsius Iliad. A. de Teucro notas reuise in oden 7. & de Sthenelo Campani filio lege Iliad. Δ. vers.

Τὸν δ' ἔδρε Καμπανῶν ἀμείλιον κωδάλιοιο, ἰ. Ei autem filius Campani respondit illustris.

Respicis.] Verbum hic est considerationis; non commiserationis, vt sæpè aliàs, & maximè in Heauton. Non te respicis. & 1. Epist. Ouid. Respice Laertem.

Sciens pugna, &c.] Interpretatio est verboru Phœnicis Iliad. ι. α. ad Achillem per syntaxin utrobique similem adiect. partic.

Ἡ μάλι τὸ δὲ τὸ ἐκ φθίνης ἀγαμέμνονι πέμπει Νηπιῖ, ἔπει εἰδὸς ὁμοίως πολεμίοιο, id est, Die illo, quando te ex Phibia Agamemnoni misit (Peleus) infantem, nondum scientem & peritum præly omnibus aque perniciosi.

Imperitare equis.] Id est regere bellatores equos & currus quadriugos. Gallicè Conduire, vt legionibus & gentibus imperitare. Saty. 6. l. 1.

Reperire.] Gall. Il n'enrage qu'il ne te trouue pour te perdre. Non est hic verbum fortunæ, vt lib. 1. Metamorph. Tu non inuentâ reperit a eis, &c. sed consilij & propofiti, vt notat Don. in Hecyr. Act. 1. Sc. 1. vers. 1. Perpol quam paucos reperias meretricibus &c. Non reperitur, nisi quod quaeritur. Non quaeritur, nisi quod præsto non sit. Locus autem hic videtur desumptus Mureto è Phœnissis de Etheocle & Polynice, qui, vt ipsemet interpretatur in variis lectionibus, τὸ μὲρ γῶντ' ἐπ' ἀλλήλοισιν ἵεναι δόρυ· hastam furentes mittere alter in alterum: sic lib. 1. Metamor. Manus impia seuit extinguere nomen Rom. Casaræ sanguine.

Nerionem &c.] Homerus hunc facit parem Marti virtute bellicâ, ad vers. Iliad. β.

Μειλίον τ' ἀτάλαντος ἐνναλίφ' ἀνδρείφοντῃ, ἰ.

Merionesq, aqualis Marti virorum interfectori. qui cur niger dicitur sit ode 7. huius lib. vide ibidè causam. hic τὸ nosces Nerionem videtur interpretatio versus Iliad. σ. de Achille,

ὄρμηδεῖς οὐδ' ἄλγεσιν ἔνυπτος αὐτῶν

γνώσεται, ἰ. Impetu facto cum armis; probè quis ipsum cognoscer. Id est; experietur suo malo: quod postea ode

7. libr. 2. exprimetur per verbum sentiendi.

Atrox.] Hæc vox declinationē habet à Græca ἀτρώξ, quæ valet ἀτρώξιμος ἢ ἀτρώξιλος, qui non est vescus & edulis, sed crudus & acerbus, vt Non. explicat illud Næuij: Atrocia protulerunt exsta ministratores, i. cruda, ὡς τὸ βῶξεν.

Tyndides melior patre.] Fortitudo Diomedis ita celebratur à Virgilio lib. 1. Æneid.

—ὁ Danaum fortissima gentis

Tyndide, vbi, quamuis laudis bellicæ locum Achilles primū inter Græcos tenuerit, Ajax secundū, Diomedes tertium: huic tamen tribuitur primus; quod quidam referunt vel ad rationem Gentis: quia primus fuit Thesalus, secundus Græcus, tertius Danaus; vel ad imitationem Homeri; à quo passim appellatur δαίμων ἴσος καὶ θεοείμαλος, quod Horatius interpretatur ode 6. huius lib. Tydidem superis parem. Hoc quoque sumtum est ex Iliad. A. vbi Sthenelus Diomedis comes respondet Agamemnoni accusanti ignauiam Diomedis in prælio committendo, se & ipsum Diomedem esse patribus meliores, id est, fortiores: vbi tamen Sthenelus παρθενικῶς loquitur,

Ἡ μῆς τοῖ πατέρων μὲν ἀμείνορες ἔχομεθ' εἶναι

vbi maiores dissimiliter comparantur cum posteris: nos, inquit, multò esse maioribus nostris præstantiores iactamus & gloriamur, quàm tu. Locus sumtus est ex initio Iliad. γ. vbi Paris, animaduerso Menelao, & ad monomachiã comparato, pavidus se recepit in turbam suorum, vt ceruus vel capra fugit leonem.

Graminis immemor.] Pro hoc Virgil. Eclogâ 8. dicitur immemor herbarum propter metum.

Sublimi anhelitu mollis.] Id est, languidus & fractus è difficultate respirandi, quæ gignitur fugâ concitatiori & feruore vehemēiori, quum è latere peritur imo spiritus, vt loquitur Epod. 11. sublatâ in altum ceruice, & ore ad auram exhauriendū, quum ducuntur Iliæ, & attrahitur ab alto spiritus, vt loquitur Virgilius tercio Georgico. Idem valent verba Græca φθίνει καὶ φυγῆ, δὴ λον ὅτι σιωπῶντος τρέχει καὶ ὀρμητικῶς δραμεῖν, καὶ σιωπῶντος δρόμος.

Pollicitus.] Ellipsis est substantiui Helenæ, apud quam tam magnificè prius de sua virtute & animi magnitudine dixerat. De verbo polliceri lege Donatum in Act. 3. Scen. 5. Andr. & Act. 4. Scen. 4. Heauton. vnde discas hoc spontè fieri, vel in auctione locum ferè habere, ac dici quasi plus liceri, vt loquitur Vlpianus. Gallicè prifer plus. promittere autem rogatu.

Proferet diem.] Sic Cic. loquitur l. 13. ad Atticū, & Ter. Act. 2. Sc. 1. v. 32. Andr. Saltem aliquot dies profer, i. proroga, produc, differ, protrahere aliquot dies, dum proficiscor aliquo.

Achillei.] Casus est gignendi à prisco recto Achilleus, quo Cic. vltus est Ep. 5. ad Brutum l. 1. sic Vlysses pro Vlysse. Interpretes autem Homeri tradunt Achillem dici παρὰ τὸ τοῖς Γλιεῦσιρ ἐπινεζκαῖρ ἄχος, ταῖσι λυπῶν ἢ ὡς τὸ μὴ θῆξιν χεῖρας θηλῆς, id est, quod affecerit tristitia lliensis, aut quod labris non tetigerit mammam, i. lacte & minime nutritus fuerit. Repete ex Ode 6. huius aliud etymum.

Achaius.] Huius quoq; vocis rationē idem interpretes sic reddunt: Xuthus Aeoli filius è Creusa Erechthei filia & in uxorem ducta suscepit binos liberos, Ionem & Achaiū, quoru alter Ion Athenas condidit: Achaius autem cæde in consanguineum patrâ, venit in Thesaliam, & factus regionis dominus, appellauit subditos de suo nomine Achaios. Ita Græci, qui habitant in Hellade, communiter Hellenes sunt vocati ab Hellenē Iouis filio. Primi ita dicebantur in Thesalia homines, non tamen omnes, sed hi soli, qui ex vrbe Helladē ortierat. Postea verò quàm Hellen, ac ipsius liberi magnam sunt cõsecuti potentiam, ab ipso sunt omnes vocati Hellenes, id est, Græci.

Explicatio Rhetorica.

M Etrum est simile sextæ. Quidam existimant hanc Oden compositam fuisse ad imitationem Bacchilidis Lyrici Poetæ, qui Cassandram Priami filiam fecit sæpè vaticinantem excidium Troiæ: vbi ego suspicor mendosè scribi Protheum pro Nereo: alij verò referunt ad intelligentiam allegoricam de M. Antonio & Cleopatra: qui spectat Octaviâ Augusti sorore, & vxore suâ, illam adiunxit sibi vxorem, & bellum cum Octauiano gessit vtrique exitiosum, vnde videtur hîc deterreâ. Ego verò quia non animaduero, qui similitudines singulorû inter se conueniant, malo hîc agnoscere profopopœiam: ad quâ primus quaternio est quidam apparatus cum specie quadam prolusionis: deinde fingitur vox & oratio Nerei: cuius quidem personâ decorè suscipitur, sed non æqualiter deponitur: ideò videtur imperfecta talis figura.

Quidam hîc agnoscunt τὸν διασπρῆμον ἐ consilio Iul. Rufini, figuram, quâ persona eleuatur & irridetur. Ego autem malo synecdochen, quâ è genere significatur species, quæ tam ad laudem, vt Philosophus & Orator, pro Platone & Demosthene vel Cic. quàm ad vituperium: vt latro ille, patricida; impius, scortum nobile, pro certis quibusdam tali crimine notatis, vt hîc Paris inter pastores educatus perfidiâ in hospitem.

Metaphora est ab augurali disciplina: vnde infinitæ loquutiones alię sumuntur ad significandam rem vtrolibet modo casuram, vt Xenophon lib. 2. Παιδ. vocat ἀετὸν ἀσπυρ, auspiciatam aquilam. Sopho. init. Οἰδισ. τρεῖς. dicitur Thebanis πρῶτος χεῖρ τὸ χυρ ἔρπειθι αἰσῶν: prabe-re fortunam ausi fausta: contra dicitur inauspicatò aliquid fieri, quod fit, ἀπυστοῖς ὄρνισιν ἢ δυσιστοῖς.

Metonymia est subiecti pro Græcis ducibus & ipsorum copiis.

Synecdoche vnitatis pro multitudine militum & ingenti exercitu.

Exclamatio est commiserantis, vbi res futura tam illustri explanatione sub oculos subiicitur, vt iam quasi

geri videatur: de qua figura dictum est in Rhetoricis Odes 9.

In quantus & quanta est polyproton, quòd variè ca- & Metonymia est adiuncti pro subiecto: funus enim propriè denotat pompam & exsequias quibus cohonestantur corpora hominum mortuorum: sed hîc pro morte ac pernicie sumitur.

Sumitur est ab animantibus rabidis, pro, irâ per-citâ te vnum perdere cupit.

Procaralepsis est, quâ refecatur spes Paridi de sub-sidio Veneris ipsi futuro.

In nequicquam bis repetito est anaphora, ad certio-rem fidem.

Synecdoche partis pro tota sagitta. Spiculû enim propriè est mucro sagittæ.

Adulteros dicit crines, quòd alliciant & attrahât mulieres in adulterium.

Alius est modus synecdoches generis pro Vlyssè Laertis filio, qualis est in gentu tua, pro Troianis.

In non anaphora est, P Translatum est à fructibus esui immaturis, qui sunt acerbi & insuaues ad sæuitiem Diomedis & cru-delitatem norandam.

Synecdoche generis pro Diomedè.

Metonymia est subiecti, quâ intelliguntur dux & iphus milites, qui erant causâ producendi belli in de-cennium.

Alia synecdoche, sed membri pro integro anno, imò pro decennio.

Synecdoche est pro tota Græcia irata, quæ incen-det Ilium expleto passerum numero ex auguratione Calchantis: quanquam videretur hîc Agamemnon & Menelaus præcipuè intelligendi: quia Achaici fue-runt, & in Achaia regnarunt, cuius Argos & Mycenæ principès habitæ sunt ciuitates.

Metonymia est subiecti, pro, Ilienses Troianos perdet: potest etiam velas pro ædes Ilij, ex illo Pene-lopes: Troia iacet. &c. & Hectoris, 2. Æneid.

Nate Deâ, te hîc eripe flammis.

ODE XVI. PALINODIA AD PVELLAM.

Theticum.

In puellam se scripsisse contumeliosos versus quadam animi impotentia confitetur, quibus re-tractatis studet in gratiam cum ea redire, ex apophthegmate Solonis, ἀδικημένοις ἀλλάσσει, cum his, quibus iniuriam feceris, in gratiam redi.

Matre pulcrâ filia pulcror,
Quem criminosis cing, voles modum
Pones iambis: siue flammâ,
Siue mari libet Adriano.

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber aquè: non acuta
Sic geminant Corybantès era:

Tristes vt ira: quas neque Noricus
Deterret ensis: nec mare & naufragum,
Nec saeuus ignis, nec tremendo
Iuppiter ipse ruens tumultu.

Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam vndique

Defectam, & insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.

Ira Thyesten exitio graui
Strauere: & altis urbibus vltime
Stetere caussa, cur perirent
Funditus, imprimeretq, muris
Hostile aratrum exercitus insolens.

Compesce mentem: me quoque pectoris
Tentaui in dulci iuuenta
Feruor, & in celeres iambos

Misi furentem: nunc ego mitibus
Mutare quero tristia: dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumq, reddas.

Analysis Dialectica.

P Oeta vitio quodam amoris maledictis iambicis offenderat puellam, nomine, vt quidam volunt, Cratidiam, vel Tyndaram, vel Tyndaridem: cuius a-

nimum sibi nunc recolligere hîc parat, priori vitupe-ratione in præclaram ipsius laudationem conuersâ: vt videantur tales iræ quædam amoris redintegratio, & ingenium

ingenium Poetae iocularium & ad quiduis flexibile. Conciliatio autem gratiae primùm notatur collatione minorum, quae ut summa laus priori vituperationi opponitur: grauer enim sic prius in eam dixerat:

O matre turpi filia turpior. Summa vis inesse videtur in hac vtraque collatione, & vituperationis, & laudationis, ad exaggerandam vel turpitudinem, vel pulchritudinem, cum illa vtraque procreatum affirmetur procreanti causse multo praestare. ratio autem haec amplificandi aliquid est per insignis, qua vsus fuit Virgil. 10

Bucol. 5. *περὶ τοῦ κασιγνήτου*
Formosus pecoris custos formosior ipse.

Cuius palinodia & sententia huic omnino cōtraria est, O matre pulcrā filia pulchrior.

Apertissimum quidem certè argumentum est, quo contrarium contrario sanatur: neq; vllā re magis animum talis sexus ab alienatū permulcere possis, quā commendatione pulchritudinis & venustatis, vt Ouid. lib. 1. amorum tradit ad vers.

Nec faciem, nec te pigeat laudare capillos,
Et teretes digitos, exiguumq; pedem.

Hæc ratio confirmatur liberā confessione factæ contumeliæ quæ à Dialecticis ponitur inter argumenta ab arte remota. Quum igitur Poeta liberam permittit potestatem iratæ puellæ, vel incendendi, vel demergendi tales iambos, vt illorū memoria profus omnino deleatur, profectò dat manum, & indignè à se factū proficitur. Deinde eadem cōciliatio explicatur causā per vim & necessitate efficiente, quæ sic disponitur & concluditur: Quod quis facit necessitate coactus, non iudicio, nec voluntate, nec consilio ductus, placabilitatem meretur. Poeta iambos scripsit in puellam irā incensus, & animi impetu concitatus, quibus apud se non esset: placabilitatem igitur puellæ meretur. Propositio desideratur, ex his tamen locis elicienda: *Tristes vt ira*

Et c. & ira Thyesten &c. quæ posset approbari testimonio Aristot. 3. Ethicorum cap. 2. *Quæ per iram sunt minimè videntur electione fieri, id est iudicio & voluntate: item admonitione Phocylidis: Οὐκ ἐπέω ἠδὲ κεί, κακὸς ἀνὴρ ἄλλ' ἔσ' ἀνάγκη.* Ouk epeō tē telō, *Qui consulo iniuriam infert, malus est vir: sed qui necessitate, non hunc appello malum omnino.* Quin imò hoc etiam genere causse per animi commotionem agit Demosthenes cum Midia, quā confutata illum conuincit contumeliæ de industria, dataque operā factæ. Assumptio huius argumentationis est ad hæc verba: *Me quoque pectoris, &c.* quæ variè illustratur: primùm è loco minorum, quorum est sola protasis ad verba, non Dindymene, sine apodosis, facile tamen intelligenda hoc modo; Cybele, Apollo, & Bacchus, minùs concitant mentes suarum sacerdotum, Phœbadū, Mænadam, & Baccharum ad implacabiles inimicitias, excisiones, inflammationes, depopulationes rerum publicarum: quā impetus animi & feruor cordis me ad scriptionem iamborum commouit. Eadem deinde collatione dissimilium augetur, cuius protasis est ad, *non acuta,* & antapodosis ad, *tristes vt ira:* vtraque certè facilius hoc modo enuncianda: Corybantes sacerdotes Rheæ non similiter perterruerunt, concitarunt, atque conturbarunt Saturnum pulsu tympanorum, sonitu cymbalorum, cantu tiliarum & clangore cornuum ac tubarum, fragore armorum, ne exaudiret vagitum infantis Iouis, & Rheæ parturientis clamorem, atque me commouerunt tristes iræ.

2 Hæc antapodosis dilatatur adiunctis, quod iræ sint audacissimæ, maximeque indomitæ ac intrepidæ, & æstus iuuenilis feruidissimus, vel ad grauissima quæque pericula, vnde cunq; obiciantur.

3 Idem amplificatur efficiente vel potius procrean-

te causâ, vt minimè sit mirum, si homines tales gerant animos irati, quum à leone fera sæuissima cot iræ sedem acceperint.

4 Idem docetur ex effectis talis causse, quæ ex ira huiusmodi exstiterit, quod inde domus Pelopidarum & aliorum impulsa est modo ad *ἰσοφρίαν*, modò ad cædes cruentas: modò ad euerfiones celeberrimarum ciuitatum, Ilij, Thebarum, Athenarum, Sagunti, Carthaginis, Numantiae.

5 Vis est complexionis, quod studio & postulato mereatur, vt puella sit ipsi placabilis & exorabilis: quæ complexio pactione, quod est etiam argumentum aliunde assumptum, declaratur: *tractabo, inquit, meos in te iambos, & te desinam odisse, modò mihi reddas pristinum animum: vbi tamen vis quædam parium lateret: si me amabis, ego te laudabo: vel, tu amato me, & ego vicissim te laudabo & amabo: qualis æqualitas amoris atque ἰσοφροσύνη describitur à Theocrito εἰδύλ. Αἴτις καὶ εἰσωνία. & τὸ τ' ὄριον ἐγγύθις καὶ ἐρώμενος, amator & amatus,*

20 Idyl. 21. qui, *ἀλλήλους δ' ἐφίλασαν ἴσῳ ζυγῶ id est, pari trutina iugo sese mutuo amabant.*

Enarratio Grammatica.

Palinodia.] Inscribitur Ode Palinodia, vox certè Græca conflata, *ἐκ τῶν παλιν καὶ ἀείδειν* ab iterum *αὐτάνδο*: quod τὸ παλιν ab Homero sæpè vsurpatur separatim, *παλιν ἔλθῃ, παλιν δέμειναι* pro *redire & reddere*: ab eodem quoque pro actione contraria vt *ἀδὲ παλιν ἔρρει* *neg. contradicet, nec repugnabit*: quomodo *παλιν ὄρει* debet lumi, pro, *versum dicere priori contrarium*: hinc Palinodia, *carmen recantatum.*

Pulcrā.] Qui in hac voce retinent aspirationem, eam putant declinatam à Græca *πολύχαιρ*, & ad robur referunt illud Virgil. *Æneid. 2.*

— furor iræque mentem

Præcipitant, pulcrumque mori succurrit in armis: pro fortiter mortem oppetere. Mallem equidè explicare mors gloriosa succurrit in armis. Descriptura huius vocis ita Seru. in vers. Georg. 3. scribit:

Cum gemitu: reboant syluæq; &c.

Maiores tria habebant nomina, in quibus literam sequeretur aspiratio; *sepulchrum, orchie, pulcher*: è quibus pulcher tantum hodie recipit aspirationem. Desinitur pulchritudo apra quædam membrorum & partium figura & conformatio cum quadam coloris suavitate, sicut Scholiastes Theocriti definit in *εἰδύλ. η. καλλῶ* *ὄρι* *συμμετρία μελῶν καὶ μερῶν μετ' ἀρχοίαι.* Aristot. quoq; lib. de art. Poët. *τὸ καλὸν ἐν μεγάλῃ καὶ τάξει ὄρι.* Pulchritudo consistit in magnitudine & ordine. Magnitudinem autem Philosophus ibi declarat eam, quæ iusta & mediocris sit inter pusillam & vastam. Hac definitione pulchritudinis idem Philosophus lib. 4. Ethic. pro Argumento à simili vtiur ad demonstrandum, *ὅτι σφόδρα, ὁ μικρῶν ἀξίος, καὶ τὸ πῶν ἀξίω ἴσῳ τῷ, οὐ μεγάλῳ ἴσῳ: ὄρι. ἐν μεγάλῃ γὰρ ἢ μεγάλῳ ἴσῳ; ὡσπερ καὶ καλλῶ ἐν μεγάλῳ σώματι: οἱ μικροὶ δὲ ἀξίοι καὶ σύμμετροι: καὶ τοὶ δ' οὐ, ἰ.* Quod temperans & moderatus homo, qui paruis dignus, id est contentus est; iūq; ipsis contentum se putat, non est magnanimus. Nam in magnitudine posita est magnanimitas; quemadmodum pulchritudo etiam sita est in magno corpore. Parui autem (homines) concinni, urbani, venusti, iidem ob sibi respondentem membrorum mensuram commendantur; nullo tamen p. lto formosi vocandi sunt. Cuius autè elegantis formæ accedunt animi bona, vt idem fit & formosus & honestus, ac vitæ integer, qualem *Pindarus Alcimedontem* prædicat *εἰδ. η. Ολυμπ. Επωδ. 1.*

60 *Ἦν δ' ἐσπῶν καλὸς, ἐργῶ τ' οὐ κατὰ εἶδῶ ἰλέγγυον.*

dentur probabiliora. Quod autem infans Iupiter tali strepitu & fragore armorum servatus sit, testis est Callimach. hym. eis Δία, cuius interpretatio huiusmodi habet sententiam: Curetes suam circumplausere choream & arma pulsare, ut sonus clypeorum, non vox infantis vagientis, aures Saturni patris feriret, Testis quoque Ovidius:

Ardna iam dudum resonans tinnitibus Ida,
Tutus & infanti vagiat ore puer.
Pars manibus clypeos, galeas pars tendit inanes.
Hoc Curetes habent: hoc Corybantes opus.

Itaque geminare ara est non solum duplicare sonitus, sed illos ἀδελείπως etiam iterare. In Historia sacra lib. 2. Reg. ca. 23. legitur quid simile vers. 10. de Thopheth, qui locus Hierosolymis vicinus, Hebraicè dictus יִתְפֹּתֵי גֵי חִינּוֹן, vnde Ge-henna: id est vallis alta filiorum Hinnon: quod Iudæi proiiciebant omnia immunda, & ibidem corpora suorum infantium idolo Molochi immolata cremabant: quod quum fieret, ne vagitus eorum lamentabiles exaudirentur, tympana pulsabant: ex quo thopheth creditur dictum à ἤθ' thoph, id est tympanum, atque ex hoc τὸ πῆμα, verberare & pulsare, sicut Ode 18. huius lib. notabitur, Deo iuvante.

Noricus ensis.] A populis dicitur, qui habitant in Alpibus vicini Rhœtis, vbi effoditur ferrum Chalybicū, Gall. ascier, quale Eustath. in v. Periegesis. Dionys.

Tois δ' ἄλλ' ἔχ' χάλυβες, &c. annotat effodi & apparari in vrbibus vicinis vndis Caspiis, vbi sunt Chalybes durissimam terram incolentes. Idem tamen Scholiastes ex Thermodonte, Chalybes esse gentem Ponticā, & ex Lycophrone, χάλυβες οὐδὲν οὐδὲν αἰεὶ οὐδὲν εἶναι: & ex Arriano, χάλυβες τὸ πῶς αἰεὶ οὐδὲν οὐδὲν εἶναι χάλυβες οὐδὲν οὐδὲν εἶναι: id est, Chalybes primi hominum tenent rationem & scientiam artis ferrariæ.

Prometheus.] In Grammat. Od. 3. attigimus genealogiam Promethei, sed tum præterimus præsentem fabulam, quæ huiusmodi est apud Diod. l. i. de generatione animalium, vt ille ex opinione quorundam veterum, maximeque Aristotelis scribat mundum atque genus hominum æternū esse. Aliorum verò sententiã vtrumque genitum, atq; principium vtriusq; fuisse cælum & terram, quorum commixtione procreata sunt omnia animantium genera: eodem quoque homines modo. Quanquam autem hæc nos tanquam somnia existimamus: nituntur tamen quibusdam causis naturalibus, quæ ibi recitantur. Vnde perspicimus, quod Deus cæcitatatis mentes illorum Philosophorum deduxerit: sed multò est obscurioris cæcitatatis, quod de Prometheo narratur: qui quum iussus fuisset hominem è luto fingere, sumit à reliquis animantibus aliquid, quod ad conformationem ipsius pertineret, vt iram à leone; timiditatem à lepore; calliditatem à vulpe; ingluuiem à lue; vigilantiam à cane; aliosq; ab aliis animantibus affectus. Quam certè mythologiam Plato in Protag. ita interpretatur. Omnibus naturæ facultatibus assumtis ab Epimetheo in fingendis bestiis, nihil ei supersuit, ex quo fingeretur homo. Itaque Prometheus ipsius frater, necessitate coactus, surripuit quidem ignem Vulcani, sed Mineruæ artificium sapientiæ: quibus postea Mercurius addidit iustitiam & pudorem iussu Iouis, ad hominum societatem tuendam. Harum autem vocum ratio ἡ ἐπιμηθεὺς ἔπειρα, Προμηθεὺς potest hic commodè reddi. Est igitur utraq; vox dicta παρὰ τὸ μήδεος, ab excogitando & meditando, ἢ mutato in θ. Sed vis præpositiōnum arguit, quid inter vtramq; interlit: nam ὁ ἐπιμηθεὺς λέγεται, ὡς μεταβυλάεται, δηλονότι, ὡς μέτα τὸ πῆμα βυλάει, qui re iam confectã consilium capit: Ideoq; à Pindaro dicitur ὁ μνοός, qui serò sapit, vnde fera ipsius sapientia in pro- uerbium abiit in eos, qui accepto damno consultant, & imprudentiæ suæ causam sumentes honestã, dicuntur

Epimethei filiam ducere, qui serò sapuit: quo quidem prouerbio Pindarus vsus est Πυθ. B. ἐπιδ. α. quum Carrothum aurigam adiungit socium victoriæ Archemilai curru partē (quam ibidem poeta ἀειφρατικῶς vocat γέρας ἀειδάμιον, i. premium curvulus certaminis præstantissimum) ὡς αὐτῆς σωμαίπων: in qua quidem adipiscenda nec improuidus, nec incautus, vt Epimetheus fuit. Itē ab Hesiod. in oper. ἀμύπηνο, cuius mens aberrat. Ὁ δὲ Προμηθεὺς ὡς πρὸ τῶ πῆμα βυλάειται προνοητικῶς: qui mature ac prouidè prius de re deliberat, quàm velit eam aggredi. vnde ab Hesiodo cognominatur ἀολύμπης: qui est varij & callidi consilij: de quo lege Seru. in vers. Eclogæ 6.

Caucaseasq; refert volucres:

& Scholiasten Apollon. in lib. 2. Argon. qui paullo aliter de Prometheo μολοσγῆ, atque Seruius. Itaq; Græci dicunt, illum quidem μετὰ τὸ πῆμα νοῆσαι, i. post factum sapuisse: hunc verò τὸ πῆμα νοῆσαι, id est, ante factum sapuisse. Vtriusque verbi oppositionem Plato in Gorgia sic expressit, πολλὰ ἐπιστ. προνοήσαι μὲν διωκτὰ μετανοήσαι δ' ἀνίατα, i. multa quidem, inquit, sunt iis possibilia, qui mature de his deliberarunt: sed insanabilia sunt iis, qui serò sapuerunt. Vide quoq; de eodem Theog. Hesiodi & quæ iam annotata sunt in Od. 3. huius lib. Apollodorus scribit eum à Vulcano religatum. Lucian. in Dialogis Deorum ab hoc & præterea à Mercurio. De quo denique Cic. 5. Tuscul. & Strab. lib. 11. legantur.

Vim stomacho.] De hac voce dictum fuit copiosè in Grammat. & Rhet. Odes 6. quæ ab hoc Poeta sæpius reperitur sumta pro corde, vt iecur pro eodem, Ode 13. huius lib. quem vtrumque locum, si fortè res ex animo tibi exciderit, lectione reperes.

Thyesten.] De origine & implacabilibus odiis Atrei & Thyestæ lege scholia Eustathij in vers. Ιλιάδ. β. Σπουδῆ δ' ἔξ' ἑλο λάδς, &c. Vbi loquitur Homerus de perpetuâ successione sceptri Pelopidarum: de eodem leges quoque Tragœdias Sen. 4. Tuscul. quam quidem fabulam Plato in politico vocat τὸ πῆμα Ἰσχυροῦς τε καὶ Θύεστος λεγόμενον εἰρηφάσμα, i. memorabile prodigium de Atrei & Thyestæ lite: postremò leges de eodem Seruium Aeneid. 11.

Atrides Prothei Menelaus ad vsq; columnas. qui prius lib. 1. Nec tam auersus equos Tyria sol iungit ab vrbe, rationem huius fabulæ sic explicauerat: Fabula quidem hoc habet: Atreum & Thyesten germanos, quum dissensione sibi nocere non possent, in simulatam gratiam rediisse: quâ occasione Thyestes cum fratris vxore concubuit: Atreus verò ei filium epulandum apposuit, quæ sol abominatus, ne pollueretur, aufugit. Sed veritas hæc est: Atreum apud Mycenæ primum solis eclipsin inuenisse, cui inuidens frater ex vrbe discessit, tempore, quo eius probata sunt dicta.

Serere causæ.] Hic puto simplex verbum pro cõiuncto positum, iræ existere causæ, id est, ex hominum commotionibus profecta est celeberrimarum vrbium ruina: quarum aliquot sunt in Dialecticis prius memoratæ: vel iræ memores, inteteratæ & fixæ perstiterunt vsque ad interitū ciuitatum. Sed de scriptura vocis causæ, Terent. Scaurus maualt τὸ causa per simplex scribi, quàm per duplex, quod huius geminatio non nisi post præcedentem vocalem breuem solita sit habere locum: quanquam auctoritas Grammaticorum repugnet, qui partim originatione vocis ducti, quam dicunt inclinari vel à cauillando, vel à cauendo, vt inde fiat cauissa, & hinc rursus concisè causilla: partim testimonio Fab. Quintil. qui hanc literæ geminationem in hac voce affirmat scriptam manu Ciceronis & Virgilij, & in marmoreis tabulis ac statuis sic passim notatam censent.

Aratrum.] Hæc vox, sicut primigenium aro, as, fluxit à Græco ἀροτρον, vt verbum Latinum à Græco ἀρότρον, eiusdem notionis vtrumque. Hoc autem debet referri ad

morem veterum in condendis vrbibus & iisdem subruendis: qui primum illas designabant ducto aratro, vt scribit Virg. i. Aen. & Cic. in Philipp. item Sen. in libel. de Clementia, quum aratrum circumducebat, idemq; admouebant ad easdem, arietis hostilis, machinaeque bellicae more, subruendas. Itaque hic significat locum vrbis solo aequatū iam rursus arari ac vomere proscindi: ad quale facinus Manil. scribit l. 4. eos impelli, qui nascuntur sub ortum caudae Scorpionae & stellarum ipsi suffragantium:

*Aur sterner positas vrbes, inq; arua reducet
Oppida & in domibus maturas reddet aristas.*

Exercitus insolens.] Dicitur hic insolens exercitus, vt cuius victoria semper sit insolens, ac nimis elata rebus secundis, de quo Cic. 4. Epist. 9. ad famil. Misertus nihil quam ipsa victoria: quae, etiamsi ad meliora venis, tamen eos ipsos ferociores impotentioresq; reddit: vt, etiamsi natura tales non sint, necessitate esse cogunt: multi enim victori eorum arbitrio, per quos vici, etiam inuito facienda sunt, vnde victoria & victor violens & ferus nominatur. Quamobrem Isocrates Epist. 2. ad Phil. Maced. eum monet. *Μηδεν σε δεῖ μετίζον ἀγαθῶν σωτηρίας ἐπιλαμβάνειν, ἵνα καὶ τὰς νίκας τὰς συμβαίνουσας ἐγὰρ ἔσπου δεικνῆς*: nullum te oportet maius salute bonum existimare, vt etiam victoris, qua tibi contigerunt, recte vitareas.

Cruesce mentem.] Hoc, meo iudicio, recte interpretaris Graece, *θυμῷ κρατῆσαι ἢ θυμὸν εὐχῆν*, moderare iracundiam, quae exardescit in me, atq; animum morde, id est, reprime.

Iuuenta.] Iuuenta est aetatis, vt iuventus personarum, quemadmodum sumitur Ode 2. huius lib.

*Audiet pugnas vitio parentum
Rara iuuentus.*

Vt illic praemonitum fuit. Haec distinctio hoc sibi vult, vt iuuenta perraro, imò nusquam, quod equidē meminerrim, inueniri *Ἐπιπέδῳ* vsurpatum: vt *ἢ iuuentus* persaepe.

In celeres.] Appositè ad animi commotionem celeres dicuntur Iambi: nam vt ipsi notauimus in Rhetoricis Od. i. ad verba, *feruidis rotis, οἱ ζέοντες καὶ θερμὸν φουσιῶδες λέγονται ταχέως*: nec minùs tamen aptè haec celeritas posset referri ad mores hominis irati, qui tantā linguæ volubilitate sua verba profert, vt eorum extrema tantum exaudiantur, tanquam in syllabam longā desinentia.

Iambos.] Huius vocis multiplex est ratio. Athenaeus libro 14. scribit *τὸς μίμους καὶ δεικνυμένους* dictos fuisse Iambos, id est, *mimos ac histriones*. Hesychius verò testatur Iambos fuisse vrbem agri Troiani: Quæritur nunc ex vtrolibet hic pes è breui & longa nominetur, & metrum ex hoc sexies repetito, & ad conuicia & maledicta valdè accommodatum, & ad orationem numeris solutam proximè accedens, vnde verbum *ἰαμβίζω* idem est illi, quod *τὸ λοιδορεῖν* siue *ὕβριζεν*, vt Diomedes interpretatur li. 3. quomodo Aristoteles lib. de Poetica ostendit, *ὅτι ἐν μέτρῳ τὸ φῖ ἰαμβίζον ἀδύνατος*, id est, hoc metro mutuis se ladebant contumeliis. Ibidem eodem significatu dicit *ἰαμβοποιῶντας*, acerbis iambis mordens, quod generalius alij dicunt *κακολογῆν καὶ δυσφημεῖν*, maledictis & conuiciis aliquem insectari, contumeliā vexare: quò spectat illud Catulli:

Desissemq; truces vibrare iambos.

Ibidem Arist. hunc pedem & ex eo versum vocat *κινητικὸν καὶ πωγκλιτικόν*, i. magnā vi praeditum excitandi, rebusq; agendis aptum, vt dicitur Ep. ad Pison. ideoq; valdè appositū Tragediis, comœdiis & familiaribus colloquiis, quòd naturali facilitate fluat, & vt Cic. ait, quòd naturā incurrat in orationem, sermonemque nostrum. Idem de Iambo scribit Theon in progymnasticis. *Διὸ καὶ πάντες οἱ συγγραφεῖς ἐμπιπασιν εἰς τὸ ἴδιον*, i. quare omnes scriptores incurunt, quasi incogitantes, in hoc genus pedis. Idcirco ab Aristot. *λεκλικόν* vocatur, quòd vltro se offerat dicenti, ac

quotidianae colloctioni sit apertissimum. Alij præterea deslectit *παρὰ τὸ ἴδιον καὶ ἀκαίρως*, ab insurgendo iaculationi. Postremò Hephæstio scribit dici à puella Iambe, à qua Hipponax sibi vsū talis versus sumit, & ipsius nomine vocauit, vt refert Iulius Scaliger lib. 1. cap. 45. Poeticæ. Plura vide lib. Diomedis supra citato. Noster autem Poeta metri huius inuentorem facit Archilochum in Epist. ad Pifones:

Proprio rabies armauit Iambo.

10 contra Lycamben socerum, qui perfidiosè filiam suam Archilochò desponsam denegasset. Possem equidem multò plura huc afferre de hoc & pede & metro è scholiò in Enchiridium Hephæstionis, sed malo lectorem illuc remittere.

Explicatio Rhetorica.

Metrum huius Odes est simile nonæ huius libri. Polyptorum est è variato eiusdem vocis hinc.

ἢ Συγγράμματος est, vel *ἢ ἐπιπέδῳ*, & data puellæ licentia delendi omnino maledicum carmen, eā tamen lege ac conditione astrictā redintegrandi, vt prius erat, amoris, sicut ad finem Odes his verbis indicatur: *Dum mihi fias recantatis amica &c.*

ἢ Synecdoche speciei pro igne. Tres enim ignis species Aristotel. constituit 5. Topicorum, *ἢ ἔρακα, φλόγα φῶς, carbonem candentem, flammam, lucem.*

ἢ Hæc negationis particula toties initio sententiarum, sicut *nec* sequens, reperita facit Epanaphoram.

ἢ Ex hoc Epitheti effecto significatur efficiens *μεταπονυμῶν*, quæ tristitiam afferat. Simili tropo Virgil. Ecl. 2. & 3. Aeneid. vocauit *tristes Amaryllidis iras.*

ἢ Sumtum est ab animatis & ad inanima traductū, dum his datur actio exanimandi,

ἢ Metonymia est effecti pro mari naufragium conuocante, id est, nauis frangente. Sic Tibul. Eleg. 2. lib. 2. *vnda naufraga,* & Ouid. *monstra naufraga.*

ἢ Modus eiusdem tropi priori contrarius, vbi causa ponitur pro rebus ab ipsa effectis, tonitru, fulmine, grandine, & aliis meteoris.

ἢ Idem eiusdem tropi modus causæ materialis, pro homine primo ex ea factò, ad quæ sunt applicati postea varij affectus.

ἢ Synecdoche generis, pro ira perturbationis speciei, quæ Graecis est *τὸ ὄργιστικόν καὶ τὸ θυμῶδες.*

ἢ Non malè hic statuetur metaphora à fossoribus & agricolis ad machinam bellicam notandam.

ἢ Metonymia subiecti, pro illi adiuncta ira, quæ coercenda & reprimenda est, vt omnis animi commotio.

ἢ Duplex est tropus: prior metaphora ab aqua feruida, alter est synecdoche generis pro ira.

ἢ Videtur sumtum hoc totum sermonis genus à laborantibus lipothymia & animi deliquio: vel ab exanimatis metu, qui solent animum recipere vel asperione frigida vel aceti odore, vnde Plautus prouerbialiter dixit: *asperisti me aqua,* pro quo Terent. *reddidisti mihi animum,* id est, afflictum & iacentem erexisti & confirmasti. Sed in verbis nostri Poetae *animum reddidisti* metonymia est subiecti pro adiuncto affectu leni & amore, quali cupit Poeta in posterum tractari à puella, vt antè. Valet itaque hic: *pistinum affectum, nunc alienatum, restitue.*

ODE XVII. AD TYNDARIDEN.

Theticum.

Tyndariden studet allicere & attrahere in suum prædium amœnitate Lucretilis.

V¹ Elox amœnum sepè Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus, & igneam
Defendit² æstatem capellis
Vsq; meis, pluviosq; ventos.

Impunè tutum per nemus arbutos
Quarunt latentis & thyma denia
Olentis³ uxores mariti:
⁴ Nec virides metunt colubros,

⁵ Nec Martiales⁶ hædilia lupos:

⁷ Vicung⁸ forti, Tyndari, fistulâ
Valles, & vsticæ⁹ cubantis
Lauia personuere saxa.

¹⁰ Dij me tuentur: Diis pietas mea
Et Musa¹¹ h cordi est: hinc tibi copia

¹ Manabit ad plenum benigno
Ruris² honorum opulenta cornu.

³ Hic in reducta valle canicula
Vtabis æstus: & fide Teiâ

Dices⁴ laborantes in vno
Penelopen,⁵ m vitreamq; Circe.

⁶ Hic innocentis pocula Lesbij

⁷ Duces sub umbra: ⁸ nec Semeleius
Cum Marte⁹ confundet Thyoneus
Pralia: ⁹ nec metues proteruum

¹⁰ Suspecta Cyrum, ne malè dispari
Incontinentes iniiciat manus:

Et scindat herentem coronam
Crintibus, immeritamq; vestem.

Analysis Dialectica.

Enarratio Grammatica.

Primum inuitationis argumentum est ab exem-
plo diuino: quod tamen enunciat comparatè à
minori ad maius, vt vulgus loquitur scholasticum: Fau-
nus anteponebat pascua Lucretilis pascuis Lycæi: quare
Tyndaridi potius eò veniendū est, quàm quouis aliò.

Primum argumentum est ex effectis Fauni, quòd hic
arceat æstum & pluvias pecori nocentes ab illo mon-
te, & à grege illic pascente iniuriam ferarum propulset
omnem.

2 Eòdem veniendum & tutò pascendum, ex ad-
iunctis loci ostendit, quòd nullis mons feris & colu-
bris frequenteretur. Quod autè hic dicitur de cantu Fau-
ni, & aduentu in Lucretilem ad commoditatem & fe-
licitatem ipsius indicandam, id infinitò verius ac mi-
rabiliùs Esaias cap. 11. de felicitate, quâ aduentus Christi
allaturus erat, ἀληθινὸς prædixerat: Quapropter com-
morabitur lupus cum agnis, & Pardus cum hædo recubabit, vi-
tulus & iuuenis leo, ac pecus pingue simul erunt, & puer par-
uulus ea duces.

3 Idem docet ex efficiente, quòd sola fistula & can-
rus Panis & Fauni inde repellat & fuget omnia noxia
& venenata.

4 Ratio est è causis conseruantibus, contra inie-
ctum terrorem & metum abactorū & latronum, à qui-
bus Deastri solent illum vindicare.

5 Aliud argumentum ab efficiente, quòd Lucreti-
lis sit veluti fons inexhaustus omnium rusticarum fru-
gum, quas Tyndaridi copiosè suppeditabit & pro-
fundet.

6 Locus est ex adiuncta opacitate, contra rabidos
Caniculæ æstus, & commoditate decantandi labores
Penelopes & Circes ardentium amore vnus Vlysis.

7 Simile est argumentum è comoditate vini Lesbij
quod ibi bibitur sine metu, vel ebrietatis vel contentio-
nis, vel cædis, vel alijs damni, quæ olim Lapithis &
Centauris acciderunt.

8 Locus est ex aduersis. Hoc vinum pacem tuetur:
ergo Bacchum & Martem non committet inter se, id
est, bellum repellet.

9 Alia ratio ex adiuncta solitudine ab interuentor-
ibus vacua & tuta ab externis iniurijs contra petulan-
tiam cuiusdam Cyri, vel morositatem mariti: vnde ef-
ficatur illuc Tyndaridi esse veniendum.

Velox.] Prudenter tribuitur celeritas Fauno ad e-
metiendum tantū inter vtrumq; montem spa-
rium, & ad studium Fauni in Lucretilem summum in-
dicandum, qui mons est in agro Sabino, sicut Lycæus
in Arcadia, vbi templum Ioui erat sacrum, è lib. 4. Pli-
nij: quem etiam montem Pan dicitur coluisse, vt ap-
paret ex Idyl. a. Theocriti.

Ὁ Παν Παν, εἶτ' ἐοῦ κατ' ὄρα μακρὰ Ληκίῳ
εἶτε πύγ' ἀμφιπολεῖς μέγα Μαινάλου.

O Pan, Pan, siue es in montibus altis Lycæi, siue per Mænalon
magnum obambulas. Seruius in vers. 8. Aen. Parrhasio di-
ctum, & c. notat Lycæum dictum, quòd lupos non sinat
in oues sæuire, quibus Mænalus mons etiam Arcadiæ
abundat ἀπὸ τοῦ μίλων, ab ouibus dictus. Grammatici tra-
dunt τὸ velox, originem traxisse à volando pro eo, quòd
ratio primigenij, velox, postuleret. De Fauno autem vi-
de Odes 4. Gramm.

Amœnum.] Festus ἐπιμολογικῶς definit amœna loca quæ
ad se amandū homines alliciant. Idem confirmat Ser-
uius in Æn. 6. vers. Deuenere locos latos & amœna vireta.
Amœna autem sunt, quæ solum amorem præstant, &
addit, vel, vt supra diximus, quasi amunia, hoc est, sine
fructu, vt Varro & Carminius docent.

Mutat.] Discimus è lib. 18. Prisciani hanc Syntaxin
hypallagicâ esse pro, Faunus mutat Lyceum Lucretili:
similis est illa Satyr. 7. li. 2. sub fin. puer tuam Furtiuâ mu-
tat strigili, p. mutat strigilem vâ: sed vtrius occurrit,
eadem vis argumenti remanebit: huiusmodi Syntaxin
Thuc. sic reddit lib. 1. τὸν πλεμον ἀτ' εἰρήνης μετὰ λαμβάνειν,
bellum pro pace cōmutare: sed Latini hoc referunt per cum,
ac sæpius per ellipsin eiusdè, bellum pace cōmutare, vt hic.

Defendit.] Varia est huius verbi Syntaxis huic Poetæ
& Virgilio, sub eodem tamen sensu ac vi repellèdi: hic
dicit, solstitium pecori defendite, & defendere à frigore myrtos,
quod polterius est magis oratorium. Ita enim Cic. urbem
à vastatione defendere, pro, ab vrbis depellere malum, &
longè plurima per te facillè inuenias. Agell. li. 9. cap. 1.
scribit defendere & offendere inter se aduersari, vt il-
lud sit summouere & à se repellere, quod Græci efferūt,
ἐκ ποδῶν ποιεῖν, è pedibus summouere, ne quid noceat: hoc
autem incurre in aliquid, quod aut impedimento

fit, aut lædar, quod etiam Græci, ἐμποδὸν εἶναι, ἢ ἄλλοις ἰσχύ-
νοι obſtare, & impedimento eſſe, ποροκρῆσις, ποροκόπησις,
impingere & allidere.

Impunè.] Hoc Græcè dicitur, ἀνατινῆ ἢ ἀβλαβῶς, ἀνδρῶν, ἢ τῆς
καὶ βλαβῆς ſine vlla offenſione, iniuriâ & damno.

Arbutos.] Arbutus eſt arbor admodum capellis grata
& apibus. Virg. arbuta paſcuntur apes. Viridis autem di-
citur, quòd ſemper frondeſcat: de quo vide Grammat.
Od. 1. Eius eſt fructus quibuſdam vnedo; & Græcis κό-
μαρον καὶ μαμάκωλον, pendulum ex longis pediculis mo-
re fragorum.

Olentis.] Ἀέξις μέση νομίζεται ad bonum & ad malum
odoreſcentiam indicandum: hic graueolentia teretique odor
intelligi debet, quomodo ἐν ἐκλογῇ 2. Virgil. herbas con-
tundit olentes.

Vxores deuie.] Pro, capte errando per agros paſcentes.

Colubros.] Lucret. dicit etiam colubros venenatos, quam
quidem vocem Grammatici volunt notari ab umbris
colendis. Sic Parrhaſius eiſdem etiam Arcadię mons,
vbi Callimachus canit Rheam peperiffe Iouem, de-
ſcribitur, habens lucum ſacrum, quo quicquid ingredi-
tur contaminatum, fit continuo purum & caſtum.

Hædilia.] Proprie hædile dicitur de ſtabulo hædorū,
Græcè ἐειφοσαία. Hædus autem vel hæduſ à fœdus Sa-
binâ dialecto, in aſpiratam: vel ἄδω, τὸ ἀδῶν à teſticulis
nominatur.

Lupos.] Hanc vocè ſic Macr. 1. Satur. c. 17. notat: Ipſos
quoque λυκοὺς ἀπὸ τῆς λύκω, i. à prima luce appellatos, qui-
dam putant: quia hæ feræ obſeruant maximè id tem-
pus ut aptiſſimū pecori rapiendo & quiduis prædan-
do. Dicuntur autem Martiales, vel quòd ſint Marti con-
ſecrati, vel quòd genus ſit acre & cruentum luporum,
quomodo Virg. 9. Aeneid. & alibi dicitur: Martius à ſta-
bulis rapuit lupus.

Vt cunque.] Valet, quando cunque vel vbi cunque, in-
definitum enim vel locum vel tempus hæc vox notat.

Tyndari.] O puella Tyndari.

Vſtica.] Vſtica mons eſt alter & vallis in agro Sabino,
de qua hoc dicitur Epift. 16.

Continui montes, niſi diſſocientur opacâ Valle.

Lauia.] Rupes læues, perpolitæ, læuigatæ, æquatæ
aquis aſſidue decurrentibus, & atterentibus compleræ
ſunt cantu fiſtulæ.

Diis.] Id eſt, mens pia, cultus & cantus iuuant Deos.
Pietatem & Dei cultum eſſe viris bonis tutelam certifi-
ſſimam, etiam cognouerunt Ethnici: quòd Laſtantiuſ
ſcribit li. 11. cap. 18. è Trimegiſto, ἡ ἀφύλακτὴ δὲ δέω. Εὐ-
σεβῆς γὰρ ἀνδράων ἔτε δαίμων κακός, οὐτε εἰ μὴ μὲν κρατεῖ. Θεὸς γὰρ
ῥέεται τὸν δὲ δέω ὡς παῖδὸς κακῆ, i. vnâ custodia, pietas. Pium e-
nim virum non malus Genius, non ſatum ipſum deuincit. Siqui-
dem Deus eum liberat ac eripit ex omni malo.

Diis Muſa cordi eſt.] Id eſt, placet. Sic Liu. loquitur ter-
tio belli Punici. Id Diis cordi non eſſe. Terent. Andr. act. 2.
ſce. 1. Phormionis act. 5. ſcen. 3. Vox autem cor incli-
natur à Græca κῆρ contractâ ex κῆρ, vnde pro eodem
καρδία. τὸ δὲ ἢ τῶρ pro eodem deſlectitur κῆρ, τὸ ἀείν, à ſpi-
rando, quòd etymum videtur ad pulmones referri.

Hinc tibi.] Id eſt, ex meo fundo & prædio copia ho-
norum ruris, &c.

Cornu benigno.] Hic caſus videtur potiùs regi ab opu-
lenta, vt Plaut. dicit, opulenta auro, & Virg. donis opulenta,
quam à manabit: quia hoc verbum pro caſu è fundo ha-
bet, hinc relatiuum. Præterea Feſtus deſlectit benignum
à bono gignendo. Item ad plenum, idem valet quòd ple-
nè, cumulatè, copioſè & abundanter tibi prouenient
ex agro meo variæ comòdirates. Hæc autem vox cornu
ferè cū Græca κῆρ & Hebraica קֶרֶן ſcripturâ con-
iungitur & notione. Hic vt in carmine ſeculari, Appa-

retq; beat a pleno copia cornu, & in Epift. 12. Aurea fruges Ita-
lia pleno diſſundit copia cornu. alluſio eſt ad fabuloſum A-
maltheę cornu, cuius veritatem ſic Euſtath. enucleat in
Periegeſin Dionyſ. quam ita interpretor: Ferunt, ait, A-
maltheam fuiſſe vetulam, lucro deditam & mercatricem, quæ
multum indiderat monete in cornu: quòd quia homines ditaret
ac vitæ multum comòdaret, ſic eſt vocatum. Quum autem Her-
cules illud abſtuliffet pecuniæ plenum, eoq; uſus eſſet ad volupta-
tes perfruendas; hinc rumor ſacetus dilatatus eſt, cornu Amaltheæ
effundere Herculi omne genus bonorum. Vide ibidem plura.

Reducta.] Id eſt, in reſſu flexuoſæ vallis, Gallicè, en
vallee eſcartée & eſloignée.

Canicula.] Hoc ſidus dicitur etiam Græcis πορκῶν,
quia ſuo exortu præcedit maiorem caſem. Oriebatur
autem tempore Columellæ 1. 21. & Plin. 1. 18. idib. Iulij
manè & apparebat 7. Cal. Aug. Euſt. in principiū Iliad.
1. tempus huiuſmodi ortus ita deſinit: ὁ πόρος μὲν ὅταν ὄρα
μὲν αὐτὸν καὶ μὲν ἔρως καὶ τὸ μετ' αὐτῶν μετοπόρη, eſt tempus inter-
iectum inter aſtatem & autumnum. Canicula dicitur etiã
σεῖρος & ἄδω τὸ σεῖρον, ab arefaciendo, ἢ παρὰ τὸ σεῖρον, à rin-
gendo & hiando præ æſtu ac ſiti: de quò Virg. 3. Aeneid.

Ille ſit im morboſq; ferens mortalibus agris Naſcitur.
Idem Sirius creditus eſt Aegyptiis Iſidis aſtrū, vt Plu-
tarchuſ li. de Iſide & Oſiride ſcribit. Græcè quoq; κύων-
σπον ἔφ' ἐπιτέλλοιτο πολλοὶ γίνοντ' ἡμῶν καὶ ὀλέθρια κῆρματα,
aſtus multi, pernicioſiq; caloreſ ſunt illo ex oriente. Hunc Ho-
meruſ dicit eſſe canem Orionis Iliad. χ. ad verſum ἔτι
κύων ὀλέων. De vtroq; lege Scholiaſten Apollonij in li.
2. Argon. Vox autem κύων videtur inclinata ex Hebræa
Chium: quanquam Euſtathiuſ ἄδω γει deducit ἀπὸ τῆς κύων
τῆς φειρ, vnde φιλοδέσποιοſ canis dicitur pro beſtia. Sed
quæ hic ab æſtu nomen habet, radix eiſ eſt à χῆρ ab ſi-
gnificante adurere, quòd Seirio & caniculæ ſideri con-
uenit maximè, cuius exortum Aegyptij ſacrum habet,
& inde anni ſui ducūt initium: quòd ipſiuſ exortu Ni-
luſ exundet, & ita mirum in modum ſæcundet Aegy-
ptum, vnde incredibilis poſtea vberaſ frugū exitit.

Teia.] Teoſ fuit ciuitas Ionum in peninſula, vnde
Anacreon Lyricuſ Poeta & Hecateuſ hiftoricuſ origi-
nem traxerunt, de quo Strabo lib. 14.

In vno.] Ellipſiſ eſt ſubſtantiui, Vlyſſe, pro amanteſ tu-
num Vlyſſem: ſic ferè labor amaruſ eſt comeſ amoris
dulciſ.

Circen.] Caper Grammaticuſ obſeruauit in Horatio
ſæpiùſ reperiri Circam & Penelopam à Græciſ ſinib.
Κίρκη, Πενελόπη, quam Circen & Penelopem.

Duces pocula.] Sic loquitur Propert. Eleg. 10. lib. 2. V-
trobique poteſt explicari vel exhaurieſ, vel produceſ:
Gallicè, faire longue beuuerie.

Lesbij.] Hic ferè, & vbi cunq; ſit mentio vinetorum,
eſt Ellipſiſ vini: de cuiuſ præſtancia vide eundem lib.
eodem & Agell. lib. 12. cap. 5.

Semeleiuſ.] Ita Bacchuſ appellatur: quia filiuſ fuit Se-
meleſ & Iouiſ: de quo vide Tzetzen in Lycophronem.

Thyoneuſ.] Eſt cognomen etiam Bacchi à Thyonè i-
pſiuſ quoque nomine aut potiùſ matris Semeleſ, quæ
ex eo creditur Θυώνη vocata, quòd fanatico furore con-
citaretur grauida: id enim ſonat etiam τὸ θῆναι ἢ θύνη.
Pro hoc videtur Catul. dicere epig. 24.

At voſ, quò lubet, hinc abite lympha
Vini pernicies & ad ſeueroſ
Migrate, hic meruſ eſt Thyonianuſ.

Proteruum.] De hac voce dicitur Od. 19. proximè ſeq.
Diſpari.] Sempet mulier eſt valde diſpar, ſiue marito,
vt hic putò ſumendum, ſiue alièno viro, quum reſ ad
manuſ deducitur.

Incontinentes.] Quæ non poterant continèri ab offe-
zendo raptræ puellæ ſupro.

Iniciat manu. J. Seru. Aeneid. 10. iniicere manum Parca
annotat, explicans vim huius verbi Parca traxerunt de-
bitum sibi, & sermone vsus est iuris. Nam iniectio ma-
nus dicitur, quoties nullâ iudicis auctoritate specta-
tâ rem nobis vindicamus debitam, quod Galli dicunt
saisir, vt dominus in prædium feudarium solet manum
iniicere; quale quid sibi scortatores arrogat in scorta;
quemadmodum Ouidius vsurpauit lib. 1. Elegiarum,

Et dicam, mea sunt, iniiciamq; manus.

Scindat. Hoc verbum à Græco ῥίζου inclinatur, quod
magis arguunt ab eodem deflexa ῥίζου ῥίζου, segmen-
tum & fragmentum, ῥίζου ῥίζου fissas habens vngulas, & ῥίζου
ῥίζου.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est nonæ & præcedenti simile.
Metonymia est subiecti pro adiuncto æstu
& calore illius temporis, pro, Faunus defendit meas capel-
las ab æstu.

Allegoria è metaphoris ab hominibus coniuga-
tis: sed non satis verecundè in hunc locû deducta: ideo
& dura & catachresis est. Similis legitur Theocriti I-
dyl. 11. ὦ πρᾶγε, τὰ μὲν λελυγμένα ἀγῶν ἀνερ.

O hirce, albarum caprarum marite.

In nec bis repetito initio sententiæ est anaphora.

Talis est meronymia, qualis illa Virgil. triste lupus
stabilis, pro, gregibus illuc coactis: quod si legis hæduli: τῶν-
τι λέξιν ἕσπεται μὲν τὴν τὴν μὲν, hæc dictio nihil erit immuta-
ta: quod præter sermonis proprietatem ratio metri vi-
detur etiam postulare: quæ tamen retinebitur, & tro-
pus simul, si legeris, hædulia idem significans, quod hæ-
dilia: quæ modificata lectio ποιητικῶς τὴν ἕσπεται, id est, Poeti-
cam phrasim magis redolebit.

Metaphora ab animalibus, pro, decliuus & de-
pressus. Polyptoton est.

Metonymia causæ, pro inuentis ac suggestis Poe-
tæ Odis à Musa. Sic Virgil. 1. Ecl. meditari Musam. & 8.

Damonis Musam dicemus, id est, carmina: & 3. Pollio amat
nostram Musam.

Sumtum videtur ab esculentis & poculentis, quæ
stomacho sunt grata, qui Græcè κῆρα dicitur, ad volu-
ptatem animi indicandam, qualem Cicero dicit se ca-
pere è Dionysio præceptore suorum liberorum, lib. 5.
Epist. 3. ad Att. Dionysius nobis cordi est. Simili tropo lib.
7. Epist. 1. ad Fam. Ludi Pompeii dicuntur non esse stomachi
Mariani.

Sumtum quoq; à fontibus, vt cornu ab Amaltheæ
capræ cornu, quæ Iouem nutriuit: vnde passim apud
Homerum dicitur αἰθήρη: de qua vide 5. Fasto. vsurpa-
uit autem Poeta ad summam vbertatem, copiam & fec-
unditatem montis indicandâ, vt in Epist. ad Iccium,
& in carmine seculari, & lib. 14. cap. 6. Agellij.

Metaphora ab homine ad lætas & copiosas fru-
ges, & ad earundem pulchritudinem, qualis est in hoc
Virg. Georg. 2. versu,

Frigidus & syluis Aquilo decussit honorem. i. pulchri-
tudinem. Profertur locus ex Epid. Plaut.

Honoris causâ modo homines aquum suit.

Sibi habere speculum, vbi os contemplarent suum.

Metaphora est à corpore ad animum vtriusq; mu-
lieris amore in Vlystem captum; atque in fide Teia Me-
tonymia videtur adiuncti instrumeti pro subiecto car-
mine Lyrico & Anacreonteo.

Metaphora est nota à vitro pellucido ad candorè
& pulchritudinem notandam: vel ad naturam Deorum,
quos Epicurus dicebat pellucidos, vt est 2. de Diuinat.

Metonymia est continentis pro contento; tu bibes
vinum non inebrians potantem. Est autem ducere pocula,
quod Galli dicunt: boire à traits.

Metaphora est à liquoribus, pro, committet bibentes
inter se, atque simul est metonymia inuentorum pro re-
bus inuentis, vino & armis. Sensus igitur est: Hoc vinum
non concitabit homines ad furores armorum & lites,
aliamque intemperantiam.

ODE XIIIX. AD QUINTILIVM VARVM.

Theticum.

Vari mordacibus curis medicinam vino facit, & vsum illius
moderatum præscribit.

Vllam, Vare, sacrâ vite prius seueris arborum
(teli.)

Circa mite solum Tiburis, & mænia Ca-

Siccis omnia nam dura Deus proposuit:

neque

Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.

Quis post vina graue militiâ, aut pauperiè crepat?

Quis non te potius, Bacche pater, teq; decens Venus?

At nequis modici transiliat munerâ Liberi,

Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero

& Debellata: monet Sithoniis non leuis Euius:

Quum fas atq; nefas exiguo sine libidinum

Discernunt auidi. Non ego te candide Bassarem

Inutum quatiâ: nec variis obsita frondibus

Sub diuum rapiam. Seua tene cum Berecynthio

Cornu tympana: quæ subsequitur cæcus amor suis

Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem.

Arcanig; fides prodiga, perlucidior vitro.

Analysis Dialectica.

Initio admonet Varum de satione vitis anteponen-
da sationibus reliquarum plantarum: quod homi-
nes sobrii præter cæteros illius fructus indigeant ma-
ximè ad pellendas animi curas, quibus angî præcipuè
videntur. Ideo autem hoc genus consilij datur Varo:
quod hæc planta simili dicatur affici epitheto, atq; Iu-
piter apud Sophoclem, ποιητικῶς ἀμπελῶ; quod mœ-
tores atque molestias soleat sedare, animosque homi-
num exhilarare. Prima autem medicinæ faciendæ ra-
tio est è comparatione minorû ac felici subiecto, quod
quum reliquæ arbores feri debeant, tum vel maximè
vitis serenda sit, eaque in solo ad vitiarium faciendum

valdè idoneo, qualis regio Tiburtina credebatur. Sed
ab huius Plantæ satione deberet Quintilium Varum
deterere: quod cecinit Pindarus Nemeog, 11. 1. 1. 1. 1.

ἄριστος ἄριστος δὲ νόμος

τῆ φιλόσοφ βία τῶν

ἀμπελῶ πῦλῶ

Argenteis quoque (aliquis

Circumagat phialis violentem

Vitis filium.

Vbi est synecdochica periphrasis vini, quod βία τῶν δι-
citur, quia immodicè potos ἀγῶν καὶ ἀσχηλῶν οἷς ὕδατος
impellit ad iniuriam alii inferendum.

2 Comparationis ἀπολογία sumitur è decreto Dei, quod est ἀπεχθόν argumentum, longè tamen verissimum, atque re maximè semper tale comprobatur: Ita enim naturá est comparatum, vt homines sicci, i. continentes, ieiuni, abstemij, sobrii, diris sollicitudinibus exedantur: quibus remedium è satione & fructu vitis quærendum est.

3 Vis huius remedij declaratur ex efficiente sola & per se, quòd solo vino curæ abigantur, nedum leuentur.

4 Remedium confirmatur periculo & experienciá quotidiana, quæ ponitur etiam inter argumenta ab arte remota: sed híc tractatur more argumenti à diuersis, schemate remoto: Nemo loquitur vel exoptulat de sauitia militiæ; neque de onere paupertatis, neq; de reliquis molestiis post vina: sed de suauissimo vini sapore, de forma, gratia & pulcritudine mulierum, & de iucundissimis quibusq; rebus & delectationis voluptatisque plenissimis percontatur omnes. Quòd si secunda interrogatio sumatur pro subiectione primæ, & simpliciter enunciatur utraque & comparatè tractetur sic; Omnes magis delectantur commemoratione rerum iucundarum post vina, quàm tristium narratione; collatio erit maiorum. Conficiamus igitur hoc remedium in primis comparandum.

5 Altera est pars admonitionis de modo huius remedij seruando; qui perhibetur duplici exemplo intemperantiæ; quâ primùm Centauri sunt incitati turbatâ mente & ratione ad vxores Lapitharum constuprandas. Vnde cruenta cædes est consecuta.

6 Alterum exemplum de Thracibus, qui libidinosè & intemperanter in concubitus illicitos sese prostituunt: vnde etiam Bacchum sibi grauitè infensum habuerunt: qualem Lycurgus etiam olim sensit.

7 Obligatio est voti, genus quoque argumenti extrinsecus sumti: cuius se Poeta obligat Baccho, de moderate bibendo, vt eius Mystera & res arcanas possit scire, quas nemo vnquam impunè diuulgauit. Quod Græcè interpretetis, εἰδεις πώποτε τὰ ἱερὰ θεῶν μυστήτων κρυπτὰ τεύχεα καὶ νηπιναί.

8 Postremò precatur, vt ea, quibus ad ebrietatem & insaniam homines adigantur, Bacchus contineat, ne more Baccharum, quum sacra Bacchi tempore Orgiorum è templis expromebant noctu, tertio quoq; anno, & in montosa & deserta loca asportabant, multa ingratis Deastri turpiter designantes, auditione sonantis tympani & cornu Berecynthij, præceps proruat in ebrietatis furorem. Deprecationis autem argumentum est ex adiunctis, quæ temulentiam sequuntur; amore sui, arrogantia, perfidia, & leuitate in consiliis & rebus arcanis, quæ fidei creditæ sunt, prodendis, quæque clariùs transpærèt oculis hominum vitio ebrietatis, quàm vitrum pellucidum. Siccis omnia, &c. hoc Græcè dixeris, πάντα γὰρ τὰ θειὰ κρυπτὰ καὶ τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν ἐκείνων καὶ νηπιναί. Scio equidem hæc ab aliis dialecticis poni in loco argumentorum à consequentibus: sed malo ad categoriam adiunctorum referre, quæcunque vel antecedant, vel consequantur, vel alio quolibet modo rem circumstant vel attingant.

Enarratio Grammatica.

Vare.] Quia Varus hic, cui Ode incubitur, non Varius, vt Ode 6. huius, & 1. Epist. lib. 2. dicitur; non satis persuasus sum de vitio intellegam, de Poetane, de quo in Gram Odes 6. an de Quintilio Varo, de quo ibidem. Quare Lectori id relinquo iudicandum. Quintilius tamen appellatur in Epistola ad Pisones sub noem, integer & incorruptus centor Poematum, cuius consilia audire & emendationem sequi iubentur

Pisones, antequam in lucem edant sua scripta.

Vite.] De ratione vitis serendæ (cuius gemialis confitor ab Ouidio Bacchus vocatur, ideoque ipsi sacra) vide 2. Georg. & Colum. li. 3. c. 14. Varro li. 1. c. 13. Hic autem versus traductus est ex Alcæo Poeta Lyrico, μὲν δὲ φυτόν τις ποτὲ τερὸν δένδρον ἀμπέλω (genitiuus est Doricus pro ἀμπέλω) nullam aliam seres arborem vite priorem.

Solum Tiburis.] Sestius Historicus Græcus scribit lib. 6. antiquitatum, Catilum Amphiaræo patre Thebis mortuo in Italiam venisse, & pulsus Sicanis ex oppido fito non procul à Roma, illic proceasse ternos liberos Tiburtum & Coracem & Catilum, & de nomine natu maximi oppidum vocasse: vide quid præterea de hoc dictum sit Ode 7.

Catili.] Tiburtus híc ex Catilo intelligendus est, verbis Virgilij ibidem citatis.

Siccis.] Cic. contra Rullum siccis opponit vinolentos: vtrum vobis esse consilia siccorum, aut vinolentorū somnia videntur? Tibull. autem siccis opponit madidos, lib. 2. Eleg. 1. — Non festâ luce mader.

Est rubor, errantes & malè ferre pedes.

Sic Bacchus dicitur vuidus Od. 19. li. 2. quod tamen nolum interpretari omnino ebrium, sed vt Hesychius μεθύοντα ἢ καὶ εὐεργετῶν leuiter appotum, & aliquanto vino imbutum, & madefactum: pedum tamen titubatio indicat madidum esse ebrium. Quare explicandum est híc, siccis, abstemiis & sobriis, quomodo Epist. 19. l. 1. accipiendum, — forum putealq; Libonis

Mandabo siccis.

Mordaces.] Interpretatio est epithetorum Græcorum, θυμοδακτεῖς, θυμοκόροι, γυμνοὶ μελεδῶνες, θυμοληεῖς mordentes animum, deuorantes, exedentes membra excruciantes. Ellipsis autem est híc post aliter, explenda: non aliter tristes deponuntur curæ, atque vini portione. Simile dat consilium Theognis:

Πῖν' οἶνον, τὸν ἐμῆς κορυφῆς ἀπὸ Τηθύγαιος
Ἄμπλοι ἦνεγκαν, τὰς ἐφύτλασ' ὀ γέρων
Οὐρεθ' ἐν βήσσησι θεοῖσι φίλθ' Θεότιμος,
Ἐκ πλατανισσοῦ τὸς ψυχρὸν ὕδωρ ἐπάγων
Τὸ δ' πῖνον ἀπὸ μὲν χαλεπὰς σκεδῶνεις μελεδῶνας
Θωρηχθεῖς δ' ἔσαι πολλὸν ἐλαφρότερο.

Bibe vinum, quod è vertice montis Taygeti vites proferunt: quas quidem senex Theotimus Diis carus senit in radicibus montis è plataneto frigidam deducens aquam. Huius portione graues abiges curas, & sic armatus vino multo alacrior eris.

Μελεδῶνες autem dicuntur quasi τὰ μέλη ἰδοῦσαι exedentes membra, vt Latine curæ: ad quod etymum allusione dicuntur μελεδῶνες γυμνοὶ, depascentes membra, vt modò dictum est. Ita Donat. distinguit in Phor. Act. 2. Sce. 4. cura à sollicitudo: vt hoc sit in metu malorum. Ideoque definitur lib. 4. Tuscul. Sollicitudo est agritudo cum cogitatione; quæ definitionis ratio mihi videtur alludere ad etymon τὸ μέμεινα Græcum, quod tradunt dici μελεῖζειν τὸν νῦν, quòd mentem huc atque illuc rapiat, & variè partiatur; eamq; idem Cicero scribit lib. 1. de finibus à Diis immortalib. supplicij causâ hominibus importari, quâ eorum animi noctes, diesque exedantur. Illud autem in spe bonorum. Don. in Andr. Act. 1. Sce. 1. distinguit ita sollicitudo & sollicitatio, vt illa mentibus inhæreat, hæc autem ab alio fiat.

Quis post.] Sic vitis inducitur à Ioathan 9. Iudicum respondens cæteris arboribus, quum ipsam vellent reginam suam creare: deseramne meum mustum, quod Deo & hominibus lætitiâ dare solet, vt in cæteras arbores imperium habeam. In hoc tamen exemplo ne putes Deum portione vini egere: sed híc τὸ Deum μεθονομικῶς sumendum pro sacrificij Deo factis, vbi vinum libabatur, quod quum fiebat, canebatur: vnde illa exhilaratio duplex fuit. De ori-

De origine talium apologorum, Deo volente, epistolâ 10. dicitur.

At ne quis.] Immoderatus autem vini potus sic notatur à sapienti Hebræo cap. 20. Prouerb. vinum hominem irrisorem fecit, & ceruicia seditiosum, quisquis eo delectatur, non sapit. Idem Sapiens cap. 31. eiusdem libri præscribit, quibus portio vini debeatur: Date, inquit, siceram merentibus, & vinum iis, qui amaro sunt animo: bibant & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non amplius recordentur. Ex hac sententia infinitè γῶμαι & ἀποφθηγmata tam Græcorum quàm Latinorum emanarunt: quæ postea ex obseruatione & consideratione eorum, qua vel fiunt à temulentis, vel quæ ipsis accidunt, conscripta sunt.

Eubulus apud Athenæum lib. 2. de natura disputans inter alia docet; sapientes sibi tres cōstituisse crateras, vñ sanitatis, alterum voluptatis, tertium somni, reliquos omnes furoris. Apuleius è dicto cuiusdā sapientis super mensam celebris idem cōfirmat, prima cratera pertinet ad sitim, secunda ad hilaritatem, tertia ad voluptatē, quarta ad insaniam.

Hinc Anacharsis, κρημίνης κρατήρ ἔφεστι ὁ μὲν ἀρωγὸν ὑγίαιας πίνεται ὁ δὲ δὲ τερπὶνὶ δὲ δὲ τέρψις ὁ δὲ τερπυλῶν ὁ δὲ τερπυλῶν primus cratera infusi vini bibitur ad sanitatē; alter ad voluptatem; tertius ad contumeliam; quartus ad insaniam. Huic subiecit alteram obseruationis & sanationis causā, Ερωτηθεὶς πὸς αὐτὸς μὴ μεθυσκοίσο, εἰ δὲ ὄρῳν; ἐφθ, ἰπὸς μεθύοντος, οἷα ποιῶν interrogatus, quoniam pacto posset quis ebrietatem vitare, si, quod ebrj faciant, spectet, respondit: οἷον γὰρ αὐτῶν ποῖος δὲ πῶρον, vinum enim est hominis speculum. Sic Plato iratis & ebris consulebat, vt in speculo vultus suos contemplantur, & perspectā deformitate vitia fugerent: quod secutus Demea Terentianus Act. 3. Sce. 3. ver. 61. dicebat: deniq; inspicere, tanquam in speculum, vitas omnium iubeo, atque ex aliis sumere exemplum sibi: quale exemplum quum Spartiatis veteribus non suppeteret ad institutionem adolescentum, Iotas seruos ad hanc intemperantiā malè impellebant: quò facilius dederēt pueros & adolecētes ab huiusmodi turpitudine: quæ tamen nō admittenda erat, vt inde emendatio fieret: non secus, atq; seditio non concitanda est inter ciues, vt prudentia & fortitudo magistratus illustretur: nec periculum maris procellosi subeundum, vt virtus Naucleri arguatur: nemo deniq; hac specie boni cōsequentiis quicquam mali debet aggredi. Illinc quoque Theognis, quod non ita multo abhinc tempore Heralthospitaliis in moralem disciplinā prælegi Bellebati,

Ei πόμα, πινὴς θυμοφθόρου ἢ μελεδόνου
Οὐδ' αὐτῶν ἐχθρῶν οἷ με λέγουσι κακῶς.
Si bibero, paupertatem animi pestem non curo,
Neq; homines inimicos, qui de mea fama detrahunt.

Idem de immoderata vini potione; Οὐδ' αὐτῶν ἐχθρῶν οἷ ποτὸν μέτρον, ἐκ ἔπι κείνῳ Τῆς αὐτῶν γλώσσης καί τερον, εἰ δὲ νόσ, Sed qui excesserit modum potionis, non amplius ille Habet in potestate linguam, nec mentem.

Tales huius intemperantiæ effectus vide in Epist. 5. lib. 1. ad Torquat. ad hæc verba: Quid non ebrietas designat. Subiiciam præterea interpretationem illius Latinam, quod Scholia Eustathij in Odyss. 2. vers. 3. Αζηχὲς φαγέμεν καὶ πίμεν &c. de Iro narrat, qui solebat ἀγλαπαύτως, id est, indefinenter comedere & bibere, &c. Sciendum, ait interpretes, assidue ac multum comedere, non admodum multos perdidisse, sed assidue ac multum bibere, infinitos: quorum vnus etiam magnus Alexander fuit: quod tamen Plutarchus nominatim non scribit in ipsius vita. Narrat quidem sub initium ad verba, Αλέξανδρον δὲ ἢ θερμότης τῶ σώματος, ὡς εἰκεν, καὶ πολὺν καὶ θυμωδῆ παρῆχον, id est, Alexandrum autem calor corporis vinosum & iracundum reddidit. Idem ad finem Historiæ refert ex Aristobulo, eum

in paroxysmo febris bibisse vinum, & ex eo in phrenesin incidisse: deinde die mensis Dælij decimo decessisse. Ibidem Eustathius scribit, quemadmodum δὲ χουῆσσαν ἡσυχίας, id est, ingens poculum exhausserit egregie propinans Proeta Macedoni, atque ex eo in cervical reclinatum agrotasse, atque post obiisse.

Monet.] Ex obseruationibus Grammaticorum huic verbo ita conuenit cum hortari, quòd vtrumque habeat auctoritatem rationibus idoneis persuadendi: sed per hoc ostenditur, quid boni euentus, si id fiat, quod suadetur, futurum sit: qualis est hortatio patris ad filium Horatium Satyrâ 4. lib. 1. Monendi autem verbo, quid mali, ni fiat, declaratur: vt illa leniter fiat: sed monitio feuerè. Sicut constat ex hoc Senecæ loco lib. 1. cap. 14. de Clementia: Quod ergo eius principis officium est? quod bonorum parentum: qui obiurgare liberos nonnunquam blandè, nonnunquam minaciter solent, aliquando admonere etiam verberibus: vnde Cicero aliis, qui pueros errantes leuiter percutiunt, transfudit ad obiurgationem Attici in seipsum, Epistol. 1. lib. 2. ad Atticum, Quod me quodam modo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas, nolim ita existimes, me mei præsidij causâ cum illo coniunctum esse. Itaque adhibenda est ratio, vt monitio careat acerbitate, & obiurgatio contumeliâ, vt ait Cicero in Lælio: vnde factum est, vt monere & monitio pro obiurgare & obiurgari sumantur. Sed hæc monendi vis aliquantò leuatur compositione verbi, admonere. Hic tamen locus Epist. 4. lib. 10. ad famil. videtur contrarium subindicare: Quare, si aut aliter sentirem, cerè admonitio tua me reprimere, aut si dubitarem, hortatio impellere posset.

Centauræ.] Pindarus Pyth. eia. β. Centaurorum originem tribuit Ixionis concubitu cum nube, & Virgil. libr. 2. Georgicorum quorundam nomina sic appellat:

Bacchus & ad culpas causas dedit: ille furentes Centauros letho domuit, Rhætumq; Pholumq; Et magno Hylæum Lapithis cratera minantem.

Item Propertius memorat lib. 2. Eleg. 22. alios duos, Tu quoque, ô Eurytion, vino, Centaure, peristi, Necnon Ismario tu Polypheme mero.

Fabula Centaurorum & Lapitharum narratur copiosè lib. 12. Metam. & lib. 4. Plinij & 9. Strabonis. Hi vtrique populi fuerunt Thessaliæ, quos Pirithous inuitarat ad nuptias Hippodames filia. Plutarchus tamen in vita Thesei scribit fuisse Deidamiam: cui & cæteris mulieribus Centauros incendio vini volētes stuprum offerre, Lapithæ occiderunt: quæ interpretes Apollonij docet τὰ τῶ Λαπίθῶ τῶ Ἀπόλλωνος καὶ Σπύλῆος ὑμῶν ὄνομα δῶσα. Seruius autem 7. Æneid. ad hæc verba — Mars perdere gentem Immanem Lapidum valuit.

sic fabulam narrat. Pirithous, inquit, Lapitharum rex, quum uxorem duceret, vicinos populos Centauros etiam sibi cognatos & Deos omnes, excepto Marte, ad conuiuium vocauit: vnde iratum hoc numen inimisit furorem, quo Centaures & Lapithæ in bella venerunt. Memoratur etiam Odyss. φ. bellum inter Centauros, Eurytionem, & Lapithas ortum ex ebrietate: cuius Antinous insinulat ibi Vlysssem. Sed præstat Antinoi verba subscribere Vlysssem increpantis,

Οἶνός σε τρώει μελινδής, ὅτε καὶ ἄλλους
Βλάπτει, ἐς αὐτὸν χαλδὸν ἔλθῃ, μὴ δ' αἰσῆμα πίνῃ, ἰ.
Vinum te vulnerat dulce, quod etiam alios
Ladit, quicumq; ipsum abunde sumit, nec bibit decetera

Leges versus sequentes de Centauris, Eurytione, Pirithoo & Lapithis: quem quidem locū Athenæus repetit initio lib. 14. Sed in primis leges cap. 10. li. 1. Senecæ de Beneficiis, vbi hæc scribuntur, Honor aliquando habebitur ebriæ

ebrietati. & plurimum meri cepisse, virtus erit: quod iam imperante Tiberio contigerat, vt Suetonius refert in ipsius vita, & in tota post Germaniam non opudatim modò, verum vicatim etiã celebratum fuit. Quali quoq; discordia Theognis veretur, ne ciuitas sua pereat:

Δειμαίνω μὴ τιτὸν δὲ πόλιμ, Πολυπαίδη; ὕβρις
ἢ τῶν Κενταύρων ἀμοφάγους ὀλέσει.

Timeo, ò Polypeda, ne iniuria contumeliosa perdat hanc ciuitatem.

Quae Centauros crudiuoros perdidit.

Ortus verò Centaurorum dicitur à Plutarcho Pindarum secuto in vita Agidis & Cleomenis fuisse ex Ixione Theffaliã rege & nubè in locum Iunonis suffecta: sed rationem Epimyrthij pete à Palæphato de fabulis, *ἡ δὲ μύθος* vnde discas Centauros dici *ἡ δὲ τὸ κενταύρων*, ab exstimulandis tauris in equis insidentes. Idem confirmat Scholiastes Pindari in locum antè citatum, cuius interpretatio Latina est, *Sunt, qui totam fabulam accipiunt, tanquam centauri non duplicis fuissent nature.* Hos enim aiunt prius Lelegas vocatos; qui, quòd equitantes primi agerent equos stimulis, hippocentauri sunt vocati, de priore nomine sic Eustathius in *Ἰλιάδ. τ.* ad vers.

Ἐγγὺς χαλκίῳ Λέλεγας καὶ Τρωῶν ἀνδρείου, ἰ.

Pallas iubeat hastã areã Lelegas & Troianos interficere. annotauit, *Leleges & Troiani idem; qui videntur Aeneam consequi & communes cum ipso labores aduisse. Sed si summam eorum cõficere velis, Leleges sunt Cares planeta, i. vage: quorũ ciuitas fuit metropolis Caria, ita vocati, quòd è multis nationibus collecti, in vnum se coegissent locum.* Hic Strabo appellatur honorificè Geographus, & dicitur, *ἐκ ἀποχρημα Κάρες οἰδέναι τὸν Λέλεγας*, id est, non reuera Cares nosse Lelegas. indidem de Lapithis, qui sint, intelliges. In libello tamen, quòd bruta animaliaratione vtantur, sub finem dicuntur Minotauri, Aegipanes, Sphinges & Centauri, orti è coitu hominum cum capris, suis & equabus. Cui tamen opinioni Galenus libr. 3. de vsu partium intercedit, eique maximè, quæ fuit postremo nominata loco: propterea quòd semina hominis & equæ nequeant coalescere; atque in loco *Πυθ.* modò à nobis citato reprehèdat Pindarum, qui cecinèrit è coitu Centaurorũ cum equabus Magnesiis admirabilem hominum exercitum parte supernã patri, infernã matri similitum natum: idèoque hippocentauri *διφύεις* nominati sunt. Sed tale figmentum poetæ cõdonandum est, vt similia facillè Homero & Hesiodo, ætate hunc Lyricum longã superantibus concessa sunt; à quibus fides, vt ab Historico aut à Physico non exigifollet. Reliquam huius Medici reprehensionem lege sub initiũ dicti lib. quem comperies aliò vsu exemplari, atque nos huius ætatis: sic enim se habent versus Græci vatis, vt hodie leguntur, — òs,

ἴπποισι Μαγνη-
πίδασι ἐμίγνυτ' ἐν Παι-
λίῃ, σφυροῖς. ἐν δ' ἐξ ἡμόλιου σπατὸς
δαυμασὸς, ἀμοφότεροῖς
ὁμοῖοι ποικύσι, τὰ ματόδεμ μέρ
ἡτό, τὰ δ' ὕπερθεν, παῖδες, id est,

— qui (Centaurus)

cum equabus Magnesiis commixtus est in Pelij vallibus, inde nata est gens

Marabilis, ambobus

Similis parentibus: parte quidem

Inferna matri: superna patri.

Tibi, Lector, relinquo locum Galeni cum hoc Pindari conferendum. Hæc autem à nobis sunt propterea huc adscripta, quòd arbitrati simus operæpretium esse, nosse, quare ñ φύσις ἐποίησε τιτὸν τῶν ἀνθρώπων οὐσίαν ἀμικτοῦ εἶναι, contra, quàm poetæ commenti sunt: qui exempli gra-

tiã vnum è Centauris Monychum nominarunt, & in his Iuuenalis Satyrã 1.

— quantas iaculetur Monychus Ornos

quum τὸ Μόνυξ, id est, solidipes vel solungulus sit Epithetum equorum, qui solidam habent vngulam *ἡ δὲ ἀντιδιαστολή ἄλλων ζώων πολυωνύχων καὶ διχλωῶν*, id est, ad discrimen aliorum animalium multis vngulis prædicatorum & bisidorum, vt Ods. o. sub initium,

Ξεῦξον ὕψ' ἀρμυλ' ἄγραν, ὄφρα κρήσωμεν ὀδοῖο, μώνυχας ἴππους, id est,

lunge currui subigens, vt eamus viam equos vnus vnguis.

Super mero.] Cum hoc Lapitharum & Centaurorum conuiuio Cicero comparat intemperatissimas Pisonis perpotationes cum sordidissimis ipsius gregibus: vbi nemo potest dicere, vtum iste plus biberit, an vomuerit, an effuderit: hic autè super mero, vt alibi super cœnam & vinum, dicitur pro eo, quòd Cic. inter cœnam & vinum pronunciare solet.

Non leuis Euius.] Bacchus religiosè colebatur à Thracibus, tamen grauis & infestus effert intemperantibus, qui ipsius mytheria per ebrietatem indicarent. Fuerunt quoque Thracæ non dissimili libidine dicti Sithonij, quòd olim Thracia diceretur Sithon. Plutarch. quoq; lib. *πεὶ φύγης* sic de ipso & ipsius auo scribit: *Καὶ ὁ τὸ Διόνυσος πάππος, ὡς ἐξέπεμψεν τὴν Εὐρώπην ἀνδρείου, ἔδεν αὐτὸς ἐπανήλθε. Φοινῆ πεφυκὸς ἐν δ' δείξεται ἡμῶν, εἰς τὰς Θήβας παρὰ γρόμειον* Εὐίον ὀρσιγυαῖα, Διόνυσον μαυρομένους ἀνδρείου ἀπμαῖς id est, auus Liberi exsul erat, qui missus fuit ad inuestigandam Europam, nec rediit. Et quum natione Phœnix esset & Thebas venisset, in exilio procreat Euium Dionysium mulieres concitantem, & furiosos honores affectantem. Præterea Euius Grammatici defleunt *ἡ δὲ τὸ δῶν ὀπίρημα ὀπίφρονήματι-κόν, ab aduerbio acclamandi Baccho, quã δ' ὄ, benè illi sit, de quo lege scholia Eustathij in Periegesi Dionysij. vbi describit Amnitas mulieres Bacchicas, & paulo post Camaritas Bacchi quondam hospites; inde discas τὸ ἀνδρείου factum sumi pro, ὕμνεον τὸν Δῖον Διόνυσον, quo modo dicitur acclamasse Iupiter Baccho filio suo, postquam occidit vnum è Gigantibus, δ' ἄρ' ἔμε, Euge bone fili. Ita mulieres Bacchantes Libero acclamabant. Alij tamen deducunt ab δ' & ἰδς, quòd est φάρμακον, παρὰ τὸ ἰάσσει, à medendo, quòd sit bonum medicamentum. Prius inclinationem requireret adspirationem, Euius: posterius tenuationem: vt hic vides.*

Libidinum auidi.] Thracæ libidine incensi & cupiditate iustum ac iniustum, honestum & turpe, res maximè inter se contrarias, nullo ferè termino & modo definiunt: nec illa ab his distinguere & diiudicare possunt.

Vt quòd Iuuenalis fecit in mulierem temulentam, *πειρομώδως* posset in eos quadrare Satyrã 6.

Inguinis & capitis, quæ sint discrimina, nescit.

quum illud tegendum, hoc nudandum esse non secus dignoscat, atque prauum à recto. Est autem discernere propriè, eum, qui præest iudicii, præbere se facillè litigantibus audiendis, & lenem in iudicãdo, diligenti in satisfaciendo: atqui satisfacit partim, quũ facilitatem adiungit causis litigantiũ dirimendis, partim quum benigno vultu ac verbis ira demulcet, quos sic condempnaturus, vt hi non discedant prorsus irati maleque animati: quòd quidem verbum *διακρίνειν τὰς δικὰς τοῖς πολίταις* exprimere mihi videretur.

Bassareu.] Casus est vocandi Græcus à recto Bassareus, vt Theseu, Orpheu, ab Orpheus & Theseus: sic Bacchus hoc cognomen sortitus est à genere vestis, quò Bacchides vtentur. Sic enim Hefychius: *βαστάραι μὲν ἦσαν χιτῶνες, ἔς ἐφορέον αἱ θεσμία βαστάραι* sunt tunica, quæ Thraciæ Bacche gestabant ex pellibus vulprium: quæ ἀλώπηκες etiam

etiam dicuntur, βασιλέγιστοι πρὸς τὸ βδελύσσειν ἀρετὴν ποιεῖν διὰ τὸ
μανιώδες, quod valde consentirent inter se in maleducendo &
impresando per maniam quandam & furorem: unde constat
etymon Phurnuti ἀπὸ τὸ βάζειν, à dicendo & clamando,
non satis esse verum. Sic autem enunciatur in hymnis
Orphei:

Ελάτ' μάγας Διόνυσσε πυεῖσφορε τὰυρομετόπ' &
Β'ασαρε. Id est,

Huc beate Dionysie nate fulminis igne, tauri formi Bassa-
Quatiam.] Pro hoc Virg. verbo vitur commouendi
4. Aen. v. 301.

Qualis commotis excita sacris Thyas, vbi Seru. annotat: vt
à Baccho Bacchas, sic à Thyoneo Thyas dicitur. Com-
motis autē dicit, quia in sacrorum renouatione com-
mouebantur simulacra. Item Plaut. in Pseud. Sc. 1. Scis
tu quidem Hercle, mea si commouit sacra, quo pacto & quantas
soleam tui bellas dare. Hi Poetæ ad Bacchanalia manifestò
alludunt, quorum sacra in cistis alio tempore inclusa
inde proferebantur, & in montes à Bacchis gestaban-
tur: vnde Virg. 3. Aen. v. 125. canit, Bacchat amq; iugis Na-
xon: quod dum fiebat, nihil prætermittebatur obsceni,
vt Od. 19. l. 2. è Blondo de Roma triumphante notatum
fuit, vnde depromsit argumentum Poeta Od. 15. lib. 1.
ad vers. Pulso Thyas vri concita tympano. Hoc autem ver-
bum puto sic accipiendum, vt illud Terentij, quatiam
te foras, pro coniuncto excutiam & propellam, & hic
pro efferam tua mysteria.

Obsita frondibus.] Nam sacra Bacchi in arcibus recon-
dita frondibus, ede s. pampino tegebantur. Sic Teren-
dicit obsita pannis, annis & auo: quasi operata annis: hic e-
tiam obsitum nimbibus iter, & vlcibus corpus.

Sub diuum.] Valet in publicum & hominum conspe-
ctum proferam.

Berecynthio.] Berecynthus est nomen montis & op-
pidi in Phrygia: scribitur tamen l. 10. Strab. Βερέκυντες
pro populis, & in vniuersum pro Phrygiis, à quibus
Rhea, i. mater Deorum Cybele, colebatur. Hic autem
pluralis est à genitiuo inusitati recti Βερέκυντες & sine as-
piratione, vt Stephanus Byzantius de Urbibus notauit:
quod etiam confirmat Seru. Aen. 9.

Ipsa Deum fertur genitrix Berecynthia magna, &c.

Mater Deum, à monte Phrygia Berecyntho, cuius vltima syl-
laba caret aspiratione, quam addimus, quoties montem Deli
Cynthum dicimus.

Tympana tene.] Reprime omnia, que me inuitarent ad insa-
niam. Dicitur autem tympanum παρὰ τὸ τυπῆν per pleo-
nasmm literæ μ. & definitur ξύλον, ἢ τὸ τυπῆται, lignum
& baculus quo quid pulsatur, ait Suid. Est etiam organum
ἐκ δερμάτων, cuius os vtrumque pellibus obstruitur &
intus cauum est, & tulum resonat. Bacchæ eo uteban-
tur in Orgiis.

Cacis amor sui.] Interpretationes sunt harum vocum;
φιλαντίας, ἀλαζονείας & ἀπορησίας, amor sui, gloria tollens verti-
cem, fides prodiga arcani & garrulitas, Gall. qui decelent le se-
cret, quod repugnat etymo fidei, quale Cic. dicit Epi. 12.
l. 16. se Tironem docuisse: id autem fecit l. 1. de Off. fidem
inde dicitur quia stat id, quod promittitur. Ex illo autem a-
more sui hæc oriuntur mala: inuidia, simulas, odium,
rixæ, dissidia, seditiones & Rerumpub. euerfiones. Plu-
ra recensentur 2. ad Timoth. c. 3. quæ vers. 2. 3. 4. conti-
nentur ad septendecim, & Apostolus vitanda docet.
Hoc igitur vitium Plato rectè censet, esse fontem om-
nium malorum: quia immodicus nostri amor ita nos
excæcat, vt quæ sint iusta, quæ bona, quæ honesta diu-
dicare rectè non sinat: & quam malè semper apud om-
nes audirent, qui hoc tenerentur vitio, Arist. apertè l. 9.
Ethic. indicauit. Hoc tamen in vtramque partem dis-
putat, quod tamen soluitur l. 2. Polit. c. 3. Hinc orta sunt

Prouerbia, γόνυ κνήμης ἔγγιον. l. 9. c. 8. Ethic. Genu tibia pro-
pius est. ἀπὸ τέρου ἢ γόνυ κνήμα, longius quàm genu tibi, scil. re-
motus est. Theocr. Plaut. in Trinum. Tunica pallio propior.
Terent. in Andr. Proximus egomet mihi. Plut. autem rectè
scripsit: τὸ λίαν φιλεῖν ἑαυτὸν ἢ μὴ φιλεῖν ἄλλον κατ' ἔσθη. nimium
amare se est causa non amandi: vnde: λίαν φιλεῖν ἑαυτὸν ἢ χ' ἔξει
φίλον. Si te nimis ames nullum habebis amicum.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile u. huius libri.

Existimo hoc epithetum commendatione
habere cultus & habitus loci: quod illic fata non me-
do nõ degenerent, sed si forte sunt aliquo naturæ vitio
acriora, mitescant: itaque mite metonymiam habebit
effecti pro efficiente.

Metaphora est à corpore ad animum, pro homi-
nibus sobriæ, sanæ & integræ mentis, quam obruit vi-
olentia & corporis intemperantia omnis. Ideo autem
à Cic. Oratores Attici vocantur ficci & sani, quod ex
Heraclito ille audisset splendorem siccum indicio esse
mentis prudentissimæ: quam quidem φυσιογνωμοσύνην
Galen. citauit & approbavit. Orationis tamen siccita-
tem Cic. l. 2. de nat. Deor. alia ratione dicit pro inopia,
& ieiuniate, cui opponitur copia & vbertas.

Metaphora est ab attritu duriorum corporum:
vnde cum stridore sonitus existit ad incontinentiam
humanæ vocis indicandam, pro assidue & identidem
de re aliqua loqui, aliquid semper habere in ore, dolere,
queri: eodem tropo vitur Sat. 3. lib. 2. Si quid Stertinius
veri crepat. Epist. 7. lib. 1.

Sulcos & vineta crepat mera. Simili tropo dicitur
Græcè in Axiocho, καὶ πιδυρωτέρας τῆτων λόγους ἀπ' ἀπορήσεως,
id est, etfi declames nunc his veriora & crepes: ita Græ-
ci κωλυμαρῶν, inter pocula fabulari dicunt. Quo genere tro-
pi Sophoc. in Aiac. πόσον δ' ἐκόμπε μῶδον, i. tanta verba cre-
pabat, & iactabat: quod ductum est ab apro grauiter fren-
dente. Ibidem similiter dicitur μέγα τι κομπάζειν, Magnò
pere aliquid iactare.

Anaphora, sicut in te te, ac præterea est apostrophe:
auertitur enim fermo ad Bacchum & Venerem con-
iunctim.

Videtur hic quædam procataleptis & occupatio
temeritatis in remedio abigendis curis adhibendo.

Metaphora est à saltatoribus ad excessum potio-
nis exprimendum.

Sumtum à re militari & hostibus vi debellatis, ad
rixam inter vinum & epulas diremtam.

Iteratur separatim apostrophe ad Bacchum, vbi,
te, metonymiam habet subiecti pro adiunctis mysteriis
& sacris Bacchi.

Pro, non proferam in vulgus tua mysteria præ-
ebrietate. Hic autem tropum quatiam te, Virg. & Plaut.
propriè enunciarunt locis supra in Gram. citatis quum
dixerunt, sacra commouere & sacra commota: quibus Poeta
deprecatur similitudinem Orgiæ celebrantium, & sa-
cra Bacchi in solitudines ferentium.

Sena.] Tympana dicuntur scæua μετανομηκῶς, i. ab
effectu, quod ad insaniam crudelem animos inflam-
ment, vt ebrietas facit.

Agnosco hic quoque metonymiam subiecti pro,
sumere & tollere magnos spiritus & insolenter efferri
gloriæ cupiditate.

ODE XIX. DE GLYCERA.

Theticum.

Quod de praeliis Scytharum & Parthorum scribere nequeat.

Mater saeva Cupidinum,
 Thebanæq; iubet me Semeles puer,
 Et lasciva licentia
 Finitis animum reddere amoribus,
 Vrit me Glyceræ nitor
 Splendentis Pario marmore purius:
 Vrit grata proteruitas,
 Et vultus nimium lubricus aspici.

In me tota ruens Venus
 Cyprum deseruit: nec patitur Scythas,
 Et veris animosum equis
 Parthum dicere, nec quæ nihil attinent.
 Hic vinum mihi cespitem, hic
 Verbenas pueri ponite, turæq;
 Bimt cum patera meri.
 Mactatâ veniet lenior hostiâ.

Analysis Dialectica.

Hic duplex proponitur causa, cur res bellicas ver-
 bus complecti non possit: vna est intus occulta,
 eaque valentissima, quam subministrant Venus, Bac-
 chus, & libido: altera est exterior in candore Glyceræ:
 quibus, tanquam ab acerrimis hostibus, oppugnatur:
 ac ne debelleretur tandem & superetur, cõfugit ad Deos
 Auerruncos: qui à Græcis dicuntur *Αυσαίοι*, *Αποθεπαίοι* &
Αποπομπάιοι, vt à Latinis; quod tristitia & incommoda a-
 uertant & amoliantur à miseris: eamque ob rem Vene-
 ri sacra facere parat. Verum si è Phocylide primùm au-
 diisset.

Μήδ' ἐς ἔρωτα γυναικὸς ἀπὸς ῥόδου ἀκρόδεκτον.
 Οὐ γδ' ἔρωτος θεὸς ἔστι πάσης δ' ἀδύλορ ἀπάντων.
 Neq; amore in mulierem totus distuas indomabili.
 Non enim amor est Deus, sed cæcus omnium affectus.

Deinde si è Theophrasto didicisset ἔρωτα ἔδ' πάθος
 ψυχῆς ὁραζέσσης, & κερύσσον ἢ ἐξ ἀρχῆς ταύτη πάθος ἀπέρμα μὴ
 παρέχεσθαι, amorem esse affectum oriosi animi, atque op-
 timum esse iam inde ab ortu talis affectus pabula illi
 abstertere, i. detrahere, vt loquitur Lucretius: si denique
 sæuitiam amoris intellexisset, vel porius memoriâ re-
 petiisset, qualem his verbis describit Apollon. lib. 4. in
 Medeam:

Σχέτλι' ἔρωτος μέγα πῆμα, μέγα σύγ' ἀδ' ἀρώποισι,
 Ἐκ σέθεν ἐλόμαναι τ' ἔειδες, σοναχάτε, γροίτε,
 Ἀλκα τ' ἀλλ' ὅπ' τοῖσιν ἀπείρονα τέβηχασι.
 Δυσμενέων ὃ παλὸν κορύσσο δαίμων ἀρδέεις,
 Οἷ' Μιδείη σὺ γερὺ φρέσιν ἐμβαλες ἔτιω;
 Improbe amor, clades ingens, odium magnam hominibus,
 Ex te perniciose contentiones, gemitus, luctus,
 Ac infiniti dolores aliis alij additi, exasperati sunt,
 O demon sublimis in hostium pueros seuias.

Quomodo grauem immisisti noxam in mentem Medea?
 Si, inquam, hæc meminisset, nunquam consuetudi-
 nem otij, nec muliebri colloquio fecisset: vnde tan-
 quam è fonte & fomite oriuntur & emanant omnia &
 vitiorum & malorum genera: eam ob rem Ouid. cecini-
 tit: *Otia si tollas, periëre cupidinis arcus,*
Contemtaq; iacent, & sine luce faces.

Neque præterea necesse fuisset illum talibus Diis ope-
 rari. Sic Milon amantem Battum monet *εἰδὺλ. ἰω. τα.*

*τίς δὲ πόθος ἔκτοθεν ἐρέτα ἀλ' ἴρι; quis verò externarum
 rerum desiderio tenetur, intentus operi?*
 Idem *εἰδὺλ. τα.*

Οὐδὲν ποτὴν ἔρωτα πεφύκεν φάρμακον ἄλλο,
 Νικία, ἢ τ' ἐγχεῖσθαι (ἔμοι δοκεῖ) ἢ τ' ὄπι πῶσον,
 Ἡ τὰ Πιεΐδες. Nullum est contra amorem remedium
 naturâ comparatum aliud, ὃ Νικία, neq; quod vel illini, vel as-
 pergi possit, vt opinor, nisi *Musa Pierides*. Itaque sic illæ res-
 pondent Veneri l. Epigram. c. 7.

Ἀ Κύπρις Μήσοισι κερύσσει, τὰρ Ἀ' φροδίτων
 Τιμὰτ' ἢ ἔρον ὕμιν ἐφοπλίσομαι
 Venus ad Musas, ὃ puellula colite me,
 Aut amorem in vos armabo.
 Καὶ Μῦσαι ποτὶ Κύπριν Ἀ' ροὶ τὰ σάμυλα ταῦτα.
 Ἡμῖν δ' ἐπέταται σέτο τὸ παιδάριον.
 Tum Musa ad Venerem, ista Marti
 Aggarrico, ad nos Cupido non aduolat.

Sed aliquis fortasse obiiciet hisce consiliis amorem
 Ariadnes, & aliarum raptarum in Theseum è Plutar-
 cho de comparatione huius cum Romulo. Verum
 quàm rectè id fiat, viderit continentia studiosus lector:
 ex qua quidem animaduersione cognoscet obiicientis
 facinus nec flagitij, nec lasciuæ fœdæque libidinis
 suspitione caruisse. Quare perspicimus ex his studium
 Musarum & literarum præsentissimam iuuentutis ef-
 fe medicinam aduersus orium ac Venerem, principia
 & fontes omnium malorum.

2 Glyceræ commendatur minorum collatione,
 quod illi in candore & nitore cedat marmor Parium.
 Pindarus simili argumento suum de Callicle poema
 commendat, cum id appellat *στέλιον Παιεῖν λίθου λευκοτέ-
 ερον*, columnam Pario lapide candidiorem.

3 Locus est ex effectis huiusmodi Glyceræ candidæ
 & arrogantis, quæ speciem quandam repugnantia vi-
 derentur extra amorem habere, quum proteruitas &
 petulantia huius scortij grata dicuntur Poetæ, atque il-
 lum incendere iucundè.

4 Simile videtur argumentum ad imperum Vene-
 ris exprimentum, quæ ipsum omni ope inuadit & oc-
 cupat.

5 Forma sacrificij, cõstat è quadruplici materia be-
 nè disposita, arâ cespitiâ, verbenis, ture, vino bimo,
 quæ confirmatur sine: quod tale sacrificiũ instituerit ad
 Auerruncos leniendos, vt sibi faueant, ac leniùs, remil-
 siusque secum agant in cõcilianda ipsi Glyceræ gratia.

Enarratio Grammatica.

Mater saeva.] Interpretes variant in genere ac nu-
 mero Cupidinum, sicut Venerum. Cic. lib. 2. de
 nat. Deor. tres Cupidines statuit: primum è Mercurio
 & Diana prima natum: alterum è Mercurio & Venere
 secunda: tertium *ἀντίρωτα* vltorem contemti amoris è
 Marte & Venere. Hos tres Pausan. in Attic. sic videtur
 designare, vt vnus ἔρωτος, alter, ἰμείρο, tertius πόθος voce-
 tur. Alij duos, vt Quid. 4. Fastorum.

Alma faue, dixi, geminorum mater amorum,
 intelligunt iocum & Cupidinem duos Veneris filios,
 de quibus sic Ode 2. huius libri,
 Sine tu maioris Erycina ridens,

Quam

Vaticani. Sic mons à Vatribus dictus est, quorum res-
ponso venit in potestatem populi Roma. expulsis He-
truscis, vbi hodie est D. Petri basilica non procul à thea-
tro Pompeij.

Imago. Quamquam in Rhetoricis Od. 12. huius libri
fatis est, quid Echo sit, explicatum: ad id tamen adiun-
gam fabulam τῆς ἠχῆς, quam Grammatici faciunt v-
nam ex Nymphis, quæ, quia Iunonem voce celabat
concubitus Iouis cum aliis Nymphis, priuata est fa-
cultate proloquendi, quæ velle: sed tantum postea va-
luit audita referre, atq; tandem confecta macie & mæ-
rore, propter repulsum, quam eulerat à Narcisso puero
ipsam spernente, conuersa est in rupem. Habet autem
nomen ductum ἐξ τοῦ ἠχῆν, ab edendo sono ex reper-
cussu loci cauernosi: ad cuius imitationem suberant
rheatis celle subterraneæ, vbi ænea vasa disposita ple-
niùs voces auditas reddere solebant.

Cæcubum. Oppidum fuit Fundis proximum in via
Appia. Tota certe illa ora Campaniæ vina nobilia fe-
rebat, Cæcubum, Fundanum, Formianum, Falernum. 20
Vnde verissimum esse constat, quod Florus scripsit l. 1.
c. 16. de Campania Italica, *Omnium non modo tota Italia,
sed toto terrarum pulcherrimam Campaniæ plagam esse. Nam
ibi nil mollius celo, his floribus vernat, nil vberius solo: ideo Libe-
ri ac Cereris certamen dicitur: nil hospitius mari. Hic nobiles
illi portus, Cajeta, Misenus, tepentes fontibus Baja, Lucrinus, A-
uernus, quæ maris ostia hic amicti vitibus montes, Gaurus, Fa-
lernus, Maficus, Vesurius. Hic vrbes, Formiæ, Cumæ, Puteoli,
Neapolis, Herculaneum, Pompeij, Capua.*

Prælo, &c. Hæc vox à Grammaticis flexa dicitur à 30
premo, quæ videtur quantitas oræ repu-
gnare quantitati primigeniæ: quod non raro, nec in-
solenter quàm plurimis accidit vocibus aliis, vt ex sen-
tentia Platonis alibi docuimus in Græcis perinde, atq;
Latinis obseruari ab hoc crymo Galli suâ dialecto *pres-
soir* nominarunt, ex hac trabe, tanquam parte, totum
torcular intelligentes. Od. 12. l. 3. definitur ex Seruio in

vers. 2. Georg. prælum & qualus.

Tu bibes. Intelligit, quum Mæcenas domi suæ coena-
bit, eum bibiturum vinum Campanum bonum.

Formiani. Formiæ oppidum fuit iuxta Cajetam, vt
scribit Plin. l. 3. & Strab. l. 5. Calenum præterea dicitur
à Calibus populis Campaniæ propè Falernos & Mafsi-
cos, de quibus Virg. 7. Æn.

Aequora quinq; Cales linguunt.

Colles. Hæc vox inclinari videtur ἀπὸ τῆς κοιλίας, τῆς
ἐξοχῆς, ab eminentia & tumulo: vt vna ab vuido, quo signi-
ficatur, quicquid interius habet humorem.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri conuenit cum illo 2. Odes: atque vt
perexigua fuerunt dialectica, sic etiam pauca
sunt hic Rhetorica.

Συνεδοχῆ est communis notionis, pro Tiberi La-
tium ab Hetruria separante, à qua Mæcenas credeba-
tur oriundus: qualis tropus fuit in *iocosa imago* 12. Ode
huius lib. pro Echo.

Metonymia est materiæ pro vino inde expresso
pondere præli & compressione trabium, quas Græci
dicunt *πίσθηρα*: contra Porphyrio è Trinummo Plauti
profert τὸ *vinum* ex vuis expressum sumi pro ipsis. *Vi-
num illud, priusquam est coctum, pendet putidum*, id est, vna:
& vna rursus pro vite, id est, arbore, pro fructu ipsius lu-
mitur in hoc vers. Georg. 2.

Et turpes auibus prædam fert vna racemos.

vbi Seru. τὴν τέτυττον ἀλλόθωσαν ἀμοιβόταν notauit, hunc-
que locum citauit.

Alter metonymia, sed subiecti pro vino illic col-
lecto: sicut est in *colles Formiani*.

Sumrum est à Pharmacopœis, qui medicamenta
& vnguenta dispensant: quod ego interpretor, non
suppeditant, nec subministrant mihi quotidianam
portionem. Gal. *les vignobles de Falerne ne me fournissant pas
le boire ordinaire.*

ODE XXI. IN DIANAM ET APOLLINEM.

Theticum.

Quod vterque sit omni genere laudum ornandus & celebrandus.

Dianam teneræ dicite virgines:
Intonsum pueri dicite Cynthium,
Latonamq; supremo
Dilectam penitus Ioui.
Vos letam fluuuis, & nemorum comâ,
Quæcumq; aut gelido prominet Alcido,
Nigris aut Erymanthi
Syluis, aut viridis Cragi:

40 Vos Tempè totidem tollite laudibus,
Natalemq; mares, Delon Apollinis,
Insignemq; pharetrâ,
Fraternaq; humerum lyrâ.
2 Hic bellum lacrymosum, hic miseram famem,
Pestemq; à populo & principe Cesare in
Persas atq; Britannos
Vestrâ motus aget prece.

Analysîs Dialectica.

Instituitur quidem hic triplex laudatio puerorum
Iac puellarum choro: vbi Latonam complector: licet
eius auxilium precibus non impleretur: sed amor Io-
uis erga illam tantum memoretur: quod non in tenui
gloria est ponendum. Huius autem laudationis vnica
ratio est à simplici fine, quod solus Apollo laudibus &
sacris placatus, propulsaturus sit à Romanis omnia
mala, & ea translaturus in illorum hostes. Ea fuit
Theologia profanorum hominum, vt Deos illos, qui-
bus esset magna potestas, magis colerent formidine
mali & pœnæ, quàm pietatis amore: vnde Plutarch. 60
ἐν μυσίῳ τῆς ἀσκληπείῳ δὲ σάμαν, μηδὲν εἰς τοσοῦτος, ἐκ

ἀπὸ ἐπιπέδου: si nemo egrotaret, neq; Aesculapio, neque Diis Auert-
tuncis sacra faceret: ideo tales Deos vocabant λυσίαι, φου-
ξίαι, ἀλεξίκακος, ἀπὸ ἐπιπέδου, vt Latini Auerruncos, sicut
paullo antè dictum est: quomodo Plutarchus appellat
Castorem & Pollucem in Numas ἀθακας, ἀπὸ τῆς
δευῶν ἀνάχου, ab amotione matorum & quod sint velut
ἀνεργῆ, medici. Reliquæ Odes artificium Logicum cer-
nitur in singulis enunciatis de Diis laudandis & de i-
psorum laudatoribus, nisi quod mares inuidentur fe-
cundò ad hoc laudationis genus parium collatione, vt
Apollinem æquis tollant laudibus, atque à virginibus
Dianam celebrari vident.

2 Prorasis illustratur sine prædicationis: quod Apollo ita celebratus, omne malum abstrahet Romanis, ut prædictum est.

Enarratio Grammatica.

Quibusdam placet huius Odes inscriptio carmen seculare: alijs verò displicet, qui censeant tantum esse Pæana, (qui propriè dicitur laus Apollinis, sed κατὰ χριστικῶς etiam aliorum: unde Pindarus suum poema, quo Deorum & hominum laudes continentur, Pæanas vocat. Quidam volunt declinari τὸ πᾶσι, ἀπὸ τοῦ πάσι, à feriendo, quòd Apollo vulneret arcu suo, & sagittis immittat pestem: sed equidem malo cum Scholiaste Thucyd. illud ducere ἀπὸ τοῦ πάσι, à sedando) quòd etiam in ludis secularibus nulla fieri solebat mentio Latonæ, ut ex illo seculari carmine post Epodos apparet, quod Epipompeuticum dicitur, id est, in pompis accini solitum, fuitque institutum ad decantandum Apollini & Dianæ centesimo quoque anno, ut Fest. Pompeius definit. Illic tamen seculum definitur tempus vndenos decies per annos, id est, decem & centum per annos, quibus peractis initio sequentis anni III. ludi & sacra fiebant, de quibus si Deus voluerit; postea dicitur. Vox autem seculum, videtur quibusdam Grammaticis dicta à secando, quòd motus ille solis & tractus certis annorum præscriptionibus in partes secetur: Varro tamen l. 5. de ling. Lat. definit spatium annorum centum, notatque dictum à sene: quòd longissimum spatium senescendorum hominum id putarunt: nonnulli etiam seculum interpretantur Græcè αἰῶνα. Sed si vera est Hieronymi definitio, quæ αἰῶνα terminat spatio 70. annorum; interpretatio non quadrabit: & certè nec hic Theologus, nec Varro ipse meminerant, quum hæc scriberent, etymon vocis αἰών, quod Aristoteles tradidit l. 1. de mundo, & nos proferemus Epistol. 3. lib. 2. ad Pisonem vers. Semper in adiunctis auroq; morabimur Deo volente, dicitur ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, i. ab eo, quod semper est, ὡς ἔστιν ἀθανάτος, id est, tanquam infinitum & immortale tempus, ideoque eius finis est hominibus occultus: quæ vis significatus est vocis Hebraicæ, חַיִּים Holam à Radice חָיָה Halam, i. e. abscondit. itaque; verior est descriptio, si ex 22. lustris constare seculum dicimus, & lustrum ex annis 5. qui, quòd se multo temporis progressu consequantur, & alijs alij succedat, tale conficiunt spatium temporis. Hos autem ludos Apollinæ Macrob. l. 1. docet ex libris Sibyllinis primum institutos Apollini bello Punico secundo: vbi decem viri Græco ritu sacra faciebant, Apollini quidem boue aurato & capris duabus albis & auratis. Latonæ verò, vel potius Dianæ bouæ sceminâ & auratâ, quòd Diana sceminis, ille masculis summam habeat potestatem vel fauendi vel nocendi. Argumento sunt liberi Niobes, quorum septem sceminas Diana, totidem mares Apollo necavit: quam historiam lege l. 5. apud Diodor. & 6. Metam. Fuit autem filia Tantali Niobe & soror Pelopis.

Dianam.] In seculari carmine Apollo prior appellatur: Phæbe, sylvarumq; potens Diana.

Et à Catullo sola: Montium domina ut fores Sylvarumq; virentium, Saltuumq; reconditorum, Amniumq; sonantium. Dicitur autem Ἄρτεμις in Cratylo Platonis ab integritate virginitatis: quam à Ioue petiisse scribit Callimachus in Hymno de eadem: ὅς μὲν παρθενίῳ αἰῶνι ἄπασα φυλάσσει, quod expressit Ouid. in Daphne:

Da mihi perpetuâ genitor carissime, dixit Virginitate frui: dedit hoc pater ante Diana.

Sicut in Theognide ὁ ἀπὸ Λητώσ ὕδ, &c. & deinde Ἄρτεμις: hic posterior est, quòd ex utero Latonæ posterius

exierit in lucem. Annumerabuntur autem hi duo Dijs magnis Epod. 15.

Intonsum.] Explicat epithetum Apollinis Græcum ἀκροκόμης, ἀκροκόμη, ἀβροχάιτις, χατῆσις: mollem comam gerens, comatus, cui, qui è pueris excedebant, primitias comæ Delphis sacrabant, sicut Plutarchus scribit in vita Thesei.

Cynthium.] Cynthus fuit mons Deli, vbi natus est Apollo. Plutarchus tamen in vita Pelopidæ memorat Apollinem in Ecotia natum inter riuulos duorum fontium, qui dicuntur palma & oliua prope Delum montem Tegyrae vicinum, vbi quondam oraculum edebatur: nec ex homine Deum factum esse, ut Herculem & Bacchum propter quandam præstantiam, ἀλλ' ἄνα ἀγέννητον: Latonamq; &c. Λητώ οὕτως ἐτυμολογῆται, ab Eustathio sic notatur in vers. Ιλιάδ. Α. Λητῆς καὶ Δίος ὁ Ἀπόλλων, id est, Latona & Iouis filius Apollo, Λητώ, vnde factum est τὸ Latona Latinum, ἢ νόξ διὰ τὴν παρ' Εὐριπίδου σφύρα καὶ πόντιον λήθω: ὅπερ οὗτος γὰρ νοκτὸς παρ' ἰωνοὺν λέγουσιν. Latona est ac dicitur nox propter sapientem & honorabilem obliuionem, apud Euripidem, qua postea dat consilium. Interea enim dum ipsi nocte dormimus, omnia obliuiscimur: ac præterea ut Apollo prodijt è Latona; sic Sol & aurora videntur è nocte, tanquam è matre nasci per allegoriam.

Dilectam Ioui.] Antiptosis est pro à Ioue, ut Epistol. 1. lib. 2.

Dilecti tibi Virgilius Variusq; Poeta.

Præterea summus hic amor Iouis in Latonam indicat illius ἐπιθέωσι, quem honorem per pauca pellices consequatur sunt. Hanc Orpheus appellat διδυμάτιον, quòd Ouidius reddit Gemelliparam.

Vos latam.] Repete à communi, vos puellæ dicite Dianam fluuios & syluas amantem.

Algido.] Algidum fuit oppidulum post montes Tusculanos, inter Tusculum & Albanum montem: cui oppidulo frondes arborum syluestrium prominebant. Sur laquelle ville les fueillages de la forest prochaine s'estendoyent bien fort dessus.

Erymanthi.] Mons est Arcadiæ, sicut Cragus Lyciæ, Tempe Thessaliæ.

Tollite laude.] Hæc phrasis est poetis cum oratoribus communis, Cicerone, Epistol. 7. lib. 15. ad M. Marcellum famil. procons. Nos quoq; te verissimis ac iustissimis laudibus ad calum tollimus. Eodem lib. 4. ad Atticum. Tu monumentum illud tollere laudibus solebas.

Delon.] Delos insula maris Ægæi vna Cycladum, quæ, ut vult Aristoteles, dicitur ἀπὸ τοῦ δηλοῦ, quòd diu aquis obruta statim emerferit & sese indicarit, in hac insula Cic. in Verrem scribit Latonam hos gemellos peperisse, & Hom. Iliad. 1.

Χαῖρε μὲν κατ' ὄνομα, ἔπει τῆς ἀγῆστας τέκνα, Ἀπόλλωνα τ' Ἀρτέμιδα, καὶ Ἄρτεμις ἰσχυροῦσαν.

Τὴν μὲν ἐν Ὀρτυγίῃ, τὴν δὲ κρατὴν ἐν Δηλῷ.

Salve felix Latona, quæ pepereris claros liberos,

Apollinem regem & Dianam sagittis gaudentem:

Hanc quidem in Ortygia, illum verò in fontana Delo.

Strabo quidem scribit Delum olim nomine Ortygiæ donatam: sed eadem libro 4. videtur diuersas facere regiones. Huc addo, quod Seruius annotat in Æneid. 5. vers.

Accipit: egressi veneramur Apollinis urbem:

Hæc insula primò dicta est Ortygia, quia Græcè ὄρτυξ dicitur coturnix, & quia postea emergens apparuit, δηλον: nam τὸ δηλον dicunt manifestum: vel quia Apollinis Oracula, quæ alibi obscura sunt, illic manifesta dantur.

Insignem pharetrâ.] Id est, peritum iaculandi & certum sagittâ, ut loquitur 12. Ode.

Lyrá.] Quam acceperat à Mercurio fratre pro bo- bus raptis, de quo lege Seruium in vers. Æneid. 4.

Tum virgam capit, &c.

Lacrymosum.] Hæc depulsio trium ingentium ma- lorum: belli, famis & pestis, quibus vehementer ho- mines vexari solent, ad facta Dijs facienda vrget. Sic Theognis:

Ἄγγελος ἀφ' ὀφθαλμοῦ πόλεμον πολὺ δακρυῶ ἐγείρει

Nuncius nutus bellum lacrymosum excitat, id est, mul- tis deplorandum: Ideoq; falsim ab Homero dicitur πόλε- μος πολυδακρυῶς, φθιστήν ἰσθμῶν, & πόλεμος, bellum impetuofum. homi- nib. perniciosum, acerbum, malum: sic λιμὸς ἰσθμῶν, ἀθροῦν ἢ αἰθρῶν, fames sacra, ardens, nigra, id est, μέλας, βία, & μέλας, ingens, violenta: vtraque autem vox Græca λιμὸς καὶ λοιμὸς, ex eo- dem fonte manat Eustathio ἐκ τῆς λέξεως λιμῶν, δι' οὗ συνασθῆ λείπεται τὰ ζῶντα, è præterito passiuo amotione incre- menti & præpositiuae (ε) in λιμὸς: sed eiusdem mutatae in (σ) in λοιμὸς: Ratio autem vocis Latinæ fames, est ab ariditate, vt Festus voluit dici terram famelicofam, quomodo dicitur homo famelicofus, λιμῶνης &c.

Item pestilentia notatur ab Iliodoro, quasi pascilen- tia, à de pascendo. Hic obseruandum, quod à Poetis factum videmus, vitia hominū sic plecti malis, vt bel- lum fames, famem pestis ferè consequatur: ita Hesio- dus in ἔργα καὶ ἡμέραι:

Τοῖσι δ' ἔργα θάνατον μέγ' ἰπλάγατο πῆμα Κρονίων, Λιμὸν δ' ἄρ' καὶ λοιμὸν ἀποθνήσκουσι δ' λαοί.

Illis autem cælitus magnum adduxit malum Saturnius,

Famem simul & pestem: inereunt verè populi. Britannos.] Horum regionem Catullus in Cæsarem sic περὶ ἑσπέρων appellat: Eone nomine, imperator vntice, Fuisti in vltima Occidentis insula?

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile quintæ. Dicite, in duobus membris & eodem lo- co sub finem repetitum facit Epitrophen numeri: ac præterea in Dianam & Cynthia est metonymia subie- ctorum pro adiunctis: dicite illorum laudes vel carmi- na: quemadmodum Eclog. 6.

Qui dicere laudes,

Vare, tuas cupiant.

Item:

Deductum dicere carmen:

Idem vtrumq; coniungit Carmine aliquè dicere Georg. 2. b Metaphora ab animantibus ad plantas, pro frondibus.

Aut ter repetitum facit epanaphorā.

d Anaphora est.

e Metonymia subiecti pro incolis Thessalis,

f Metonymia effecti pro efficiente & mouente lacrymas, bellum, famem, pestem: sic Persas arque Britannos habent allegoriam è continuis synecdochis specierum pro generibus, & valet: Apollo votis placatus, auertet à Romanis & ab Augulto omnia mala in omnes populi Rom. hostes.

ODE XXII. AD ARISTIVM FVSCVM

Theticum.

Quòd rectissimè sibi conscire præsidium sit omnium tutissimum.

Nteger vita, scelerisq; purus Non eget^a Mauris iaculis neq; arcu. Nec venenatis^b grauidâ sagittis. Fusce, pharetrâ:

Sine per^c Syrtis iter astuosas,

^d Sine facturis per inhospitalem

Caucasum, vel qua loca fabulosus

^e Lambit Hydaspes.

Namq; me sylua lupus in Sabina,

Dum meam canto Lalagen, & ultra

Terminum curis vagor expeditus,

Fugit inermem:

30 Quale portentum neq; militaris

^f Daunia in latis alit æsculetis:

Nec tuba^g tellus generat, leonum

^h Arida nutritrix.

ⁱ Pone me, pigris vbi nulla¹ campis

Arbor æstiuâ recreatur aurâ:

Quod latus mundi nebula, malusq;

^k Iuppiter vrget:

Pone sub^l curru nimium propinqui

40 Solis, in terra domibus negata:

^m Dulce ridentem Lalagen amabo,

Dulce loquentem.

Analysis Dialectica.

Hæc Ode videtur scripta in sententiam Biantis, qui rogatus, πῶς εἴη τὸν κατὰ τὸν βίον ἀφοβοῦν εἶπερ, εὐθὺς σωθῆναι, quid esset impauidum: respondit, recta consciencia, id est, integritas vitæ & innocentia. Itaq; sumit τὸ τοῦ πεθεροῦ, hic explicandum: hominem nullius mali conscium πῶς ταχὺ γῆς ἀφ' ὅθεν γίνεσθαι, καὶ ἂν τὸς εἴη ἀφοβῶν καὶ ἀπολαμῶν vbiq; posse tuto versari inermem, & imbellem: & la- tis illi esse præsidij in vitæ innocetia aduersus omnem vim Fortunæ. Præcipuum thetici argumentum est e- xemplum particulare, vt speciale quoddam accōmo- datum suo generi explicando sic: Optimè quisq; sibi conscius est vbiq; tutus & expers timoris, vt Horatius, quod non dicitur sine suspitione arrogantia à Poeta. Propositio est initio illustrata adiunctis & subiectis, q; illi vitæ integro nullis sit opus armis, in quocunq; de- uenerit pericula: Itaq; bene conscius est vbiq; tutus & expers timoris, nec indiget armis: Assumptio est ad ver- ba, Namq; me, &c. quòd Horatius sit vbiq; ἀφοβῶν, expers

timoris & tutus, etiam inermis: declaratur ex aduersis, quòd seuus & immanis lupus ipsum fugerit hominem mitem, inermem, & imbellem: hoc cursus dilatatur altero dissimiliter comparato: Nullum simile porten- tum alit vlla regio, quamlibet aspera. Hæc diuersa con- firmant assumptionem, licet ego. vester in calidissimis orbis regionibus; licet in frigidissimis eiusdem, non tamen, vt bene conscius mihi, definâ oblectare me tuò musicis de mea Lalage. Hæc summa est artificij logici: Quare optimè sibi conscius est vbiq; tutus. Hic tribuit Poeta studio innocentia primas vitæ humanæ: quod quanti olim Ethnici fecerint, è libris philosophorū, & maximè Platonis, Aristotelis in ethicis, Ciceronis ac Senecæ potest facillè cognosci. In eam igitur Christiani acriori studio & industria incumbant, aliò tamen fidu- ciam suæ salutis, atque illi fecerunt, referentes. Quo- modo autem cum male conscijs agatur, Iuuenalis au- diatur Satyri 12.

Plurima

Plurima felix

Paulatim vitia atq; errores exiit, omnes.
Prima docens rectum sapientia: quippe minuti
Semper & infirmi est animi, exiguiq; voluptas
Vltio, continuo sic collige, quod vindicta
Nemo magis gaudet, quam femina, cur tamen hos tu
Euasisse putes; quos diri conscia facti
Mens habet attonitos? & surdo verberere cadit
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Poena autem vehemens, ac multo sauior illis,
Quas & Cæditius grauis inuenit, aut Rbadamantus
Nocte dieq; suum gestare in pectore testem.

Reliquum percurret Satyræ studiosus lector: quod,
plura eadem de re dicturus epist. 1. lib. 1. ad vers. Nil sibi
conscire, &c. nunc omitto.

Neque inutilis erit altera admonitio, si, cur scelera
dicantur à Seneca felicia lib. cap. 15. de tranquillitate
animi ostendero. Sed nihil prodest priuata tristitia causas
abiecisse. occupat enim nonnunquam odium generis humani,
& occurrit tot scelerum felicitum turb. id est, metonymicis,
multitudo tot sceleratorum feliciter ac fortunatè viuentium,
ad egere Stoicis, vt Senecæ Epistol. 9. ad Lucilium non
idem videtur esse, quod ad indigere,
Se contentus est sapiens ad beatè viuendum, non ad viuendum.
ad hoc enim multis ille rebus opus est; ad illud tantum animo sa-
no & erecto, & despiciente fortunam.

Nam egere dicunt eum, qui caret ita re aliquâ, vt an-
gatur animo, & desiderium eius ferre nequeat. Indi-
gere autem eum tantummodò, qui aliquo caret, cuius
probè usum nouit ad vtiliter fruendum. Hinc igitur
colligebant sapientem nullâ re egere, cuius absentiam
non æquo ferat animo: quibusdam tamen idem sa-
piens dicitur; Indigere, vt victu, vt vestitu, cæteris-
que rebus eiusdem generis; quibus, si earum copia
fuerit, rectè vtetur. Stultus contra multis eget re-
bus, multis indiget. Hoc Cicero lib. 1. Tuscul. obscure
attigit: Sed Plutarchus lib. de communibus notioni-
bus aduersus Stoicos paulò clarius.

Enarratio Grammatica.

Arifium.] Ad hunc est Epistola 10. eiusdem ferè
argumenti.

Integer.] Αφθατος & αδελος, innocens, castus, san-
ctus, religiosus, bonus cum integro consentiunt: sed contami-
natus, vitiosus, corruptus, malus, accusus, dissentiunt
ab eodem. Sed præter hanc rectionem, integer vitæ,
Cæsar etiam dicit integer ab labore, qui na point travail-
le, & Terentius à se integra virgo, Vne fille, à laquelle, il n'a
touche, Sic: istud est à me integrum, ie n'ay aucunement
touche a cela. Sic Liuius lib. 7. dicit intactum à vexatione
corpus. Hoc equidem prudens annoto: quia hæc duo e-
pitheta integer & intactus non solùm hac syntaxeos si-
militudine, sed notionis etiam ratione se attingunt.
Veteres enim tango, pro tango dixerunt, vnde integer,
quali non tactus. Quomodo cõstruitur purus & vacuus
ab hac suspitione: sic Gaza illud in Catone maiore: quo
se negat velle suam mortem dolore amicorum lamentisq; vacare:
& τον αυτη δανατορ & φησι βεβηκεν καθαρον λυπης ενουα και δλοφου-
μων των ομιτηθειων vertit. Sic, καθαρον ειναι το εχληματ-
επινοσου, purũ esse à quouis crimine. Sic αργος των αφοροσιων,
και γαμων dicimus puras à venereis rebus & nuptijs. His est
affine, quod Plutarch. in Numa dixit, πασις και ας αδικιος
βιος, & παρδιν & αδιλ, τατισιν αψαυς & ανεπαφος, id est
intacta, illibata, integra. Sic καθαρω φονε, eade non contami-
natus. Idem etiam Græci per præpositionem efferunt,
vt Latini: Demosthenes και νεαιρας, contra Nearam vbi
sacerdos Bacchi ita iurat: αργος δω και οιμι καθαρα, και αργη
δω των αλλων και απ' αιδος σιωποισας castimoniam seruo &

pura sum ab aliis & à congressu viri. Purus denique scele-
ris potest accipi generaliter pro homine probò & in-
nocente: quod vt ita explicem, facit Donati annota-
tio in Adolph. Act. 2. Scen. 1. o hominem impurum! sic ve-
teres impurum generaliter pro improbo ponebant. Ita illud
Eunuchi Act. 2. Scen. 2. conueni hominem haud impurum,
explicat, non improbum, & addit: sic laudamus eos, in
quibus nihil est, quod magnopere efferamus.

Scelus præterea quàm grauisimum sit peccatum,
ex illo loco orationis pro Ligario intelligitur, vbi Tu-
bero Ligarium appellat sceleratum propter arma
contra Cæsarem sumpta, cui respondetur. Scelus tu istud
vocas Tubero? cur? isto enim nomine adhuc illa causa caruit:
alij enim errorem appellant: alij timorem: qui durius, spem,
cupiditatem, odium, pertinaciam: qui grauisime; temerita-
tem: scelus, præter te, adhuc nemo. Monui te scelus dici,
quod qui admittit illud, mereatur exficari, & cadauer
fieri: σκαλετορ γινεσθαι.

Eger.] Feslo ad egens dici videtur, quasi exgens,
cui ne gens quidem sit reliqua, quæ possit ipsius ege-
stati mederi, vel nummo, vel cibo: qualis est
mendicus.

Mauris.] Nomen est primigenium pro sua declina-
tione Mauritanis, sicut Ode 6. lib. 2.

Vbi Maura semper

Aestuauit vnda: vt si quis diceret, Gallas, vel Gallias
bombardas, pro Gallicas, quomodo Sallust. Ελληνικως
dicit mulieres Gallias pro Gallicas.

Arcu.] Arcus, siue pro fornice, siue αριπ τεξυ, vt hic pro
posteriori, ab arcendo & continendo, & constringen-
do dici videtur.

Pharetra.] Vox est Græca, quâ vtitur Hesiodus,

Καιλην δ' αρι εθηισι φαρετην και ββαλιτ' εξοπιθω,
cauam pharetram ex anteriori reiecit integram: hanc au-
tem Suidas declinat φαρετρα, φαρετρα, φαρετρα,
quod est operimentum & munimentum, & hoc
αρι φερεσθαι, à gestando paulo iam secus notata fuit in
Oden 10.

Per Syrtis.] Has Sallustius in bello Iugurthino scri-
bit nominatas αρι το συρτου, ab tractu, quod fluctus vi-
ventorum trahant limum, arenam, & ingentia saxa,
quò quum abrepta nauis incidit, perit, aut vix & raro
seruatur. Aestuofas autem intellige tam calore illius
cæli & arenarum, quàm æstus marini accessu vel recel-
su. Rectè D. Lambinus è profectioe viri bene sibi con-
scij per solitudines Libyæ mediterraneæ & arenosæ,
per loca quoq; feris immanibus infesta, pro quibus ar-
cendis, est opus iaculis, telis & sagittis, cõiecit Syr-
tes in mari Libyco fitas non esse intelligendas. Vide
præterea de Syrtibus Lucan. li. 9. quarum facit Strabo
duas li. 17. maiorem & minorem in mari Libyco, ideoq;
Virgil. 5. Aneid. illas vocat Syrtis Gætulas & Seruius
ibidem eadem describit, vt Dionys. in Periegesi:

Προς δ' Νότον Λιβυκός τε πόρος και Συρτιδ' αρχη
Της ετρενης, ετρενη δ' αρι ιδοις αεσ τερωσε περιησαι,
Εασεβω.

Sed ad Austrum & traiectus maris Libyici & Syrtidis alterius
principium, alteram quoq; videas vltimus, vbi traieceris, occi-
dentalem. Vide Scholia Eustathij in Dionys. De iisdem
Solin. Polyhistor scribit: Vatro auctor est perflabilem
ibi terram ventis penetrantibus, subitam vim spiritus
citissimi, aut reprimere maria, aut resorbere.

Caucasum.] Mons est Scythiæ, talibus epithetis Græ-
cis affectus: αχου, απαιδρωπ, αβατ, ερημια, inhospit-
alis, nullis habitata a hominibus, inaccessa solitudo. E libro au-
tem 14. cap. 8. Isidori discimus Caucasum à candore no-
minatam, quod Orientali lingua, Cassin, significet
candorem & niuem: vnde Scythæ vicini hunc mon-

tem appellant κροάσιον: quæ certè omnia mirè consen-
tiunt cum scholijs Eustachij in Periegesin Dionysij de
hoc monte: vbi scribit homines illius incolae esse mi-
sepos, ἀπὸ γὰρ τῶν τοῦ χυχάτε χυχῶ καὶ κρύμα: semper e-
nim nix frigida & frigus perniciosè spirat ipsi: de quo sic Vir-
gilius Æneid. 4. v. 365.

Perfide: sed duris genuit te cautibus horrens Caucasus.
De quo etiam plura è Solino libet adscribere, Taurum
montem, ait, palam est terras continuare valuisse, nisi pro-
fundis a quoribus interrumperetur. Vbi altissimus est, Cauca-
sus vocatur. Progentium diuersitate plurifariam nominatur a-
pud Indos Hymaus, mox Paropamissus, Croathras apud Par-
thos, post Niphates; vbi dehinc hiulus iugis, facit portas Ar-
menias, C. sprias, C. licias. Idcirco autem Africanus in somnio
Scipionis dicit nomen Romanorum non potuisse Caucasum
transcendere: quia præ lateris emineat montibus. Aristote-
les siquidem scribit in Meteoris eum tanta altitudinis esse, vt
ipsius vertex adhuc tertia parte semper illustretur.

Quæ loca.] Indiæ & Parthiæ. Locus autem à præ-
terito medio verbi λέγω, cubo, λέλοχα deflectitur: vnde
λόχος, τὸ ἰνδιᾶ & occultus locus: de qua voce vide
Helychium & Suidam: & ipsum λέγω ducitur à λέγωμαι,
iaceo, dormio & decumbo.

Lambit.] Id est, leuiter præterfluit: atque pro hoc
Lucretius lib. 5. dicit, flumina radunt ripas, vt Virgilius
7. Æneidos.

Proxima Circe a raduntur littora terra.
Gallicè, les nauires passent razibus de la terre & demeure de
Circe. & Ecloga 4. S'ue oram Illyrici legis æquoris. Pro hoc
aliter Virgil. dicit legere littora Epiri & oram, vt Liuius
lib. 5. terram legere.

Hydaspes.] Hydaspes fluuius fuit in Media per Par-
thos decurrens in Indiam, vnde dicitur Virgilio sub
medium 4. Georg. Medus Hydaspes: quia regibus Me-
dorū parere consueuerat: de quo omnes temerè & falsò
multa loquuntur & fantur, vnde fabula nomen trahit.
De hoc flumine sic Dionys. in Periegesi ad versum:

Συρβανον δ' ἔχειται πλωτὸς νηοσιρ Ἰδαπης, Accinen de-
currentem excipit nauigabilis nauibus Hydaspes. De eodem
lege Scrabonem.

Nunc mihi primum venit in mentem quod Plutar-
chus in vita Alexandri narrat accidisse ad ripam flu-
uij Hydaspis. Bucephalus huius regis equus genero-
sus post pugnam cum Poro Indorum rege commissam
dicitur illic occubuisse, partim plagis compluribus
ictus, partim senio confectus, vt qui triginta iam an-
nos attingisset, ipsiusq; cadauer ibidè humo conditum;
cuius necem tam grauitè tulit rex, quàm si quis ex ip-
sius intimis è vita decessisset. Eam ob rem de nomi-
ne sui equi curauit amplissimam urbem in loco equi
conditi Bucephaliam construendam eis τὸ αὐτὸ μνημό-
σιμον. Hæc tanti principis in bestias humanitas alio-
qui Barbari ac Ethnice condemnat homines immani-
tatis plusquam ferinæ in sui similes. Vera autem ratio
vocis Bucephalus, quia paucis est nota, ex Etymologi-
co magno est huc afferenda, Βυκέφαλος ὄντιν ἵππος, ὃν Ἀλέ-
ξανδρος ἐπέκτητο, οὗχ ὡς πνευ οἰονταί, ὅτι βόδ' κέφα τὰ ἔχον τῆ-
το γὰρ φεῦδ'· ἀνοσμεῖτο γὰρ ὑπ' Ἀλέξανδρου χυσοῖ. καὶ ἔτι τὰ
κέφα τὰ Βυκέφαλος ἀνόμασαι, ἀλλ' ὅτι οὕτως ἐν Θεσσαλίᾳ ἐκα-
λεῦντο οἱ ἵπποι ἔχοντες ἐγκέφαλον βυκράνιον, ὡς Λεωφάνης
σηλαῖ ἐν Ἀναγύρῳ, μὴ γλαί, ἐγὼ σοι βυκέφαλον ἀνήσομαι. καὶ πύ-
λιμ, φήκει ἡρέμα τὸν βυκέφαλον καὶ καππαίαν· λέγεται ὁ κεφα-
λαῖος ἐχὼν τῆς ἰσθμῆς βυκράνον, id est, Bucephalus est equus,
quem Alexander habuerat, dicitur, non, vt quidam putant, quod
bouis cornua haberet. Hoc enim est sal. um. siquidem ab Alexan-
dro phaleris aureis ornabatur, nei propter cornua Bucepha-
lus nominatus est; sed quia sic in Thessalia vocabantur equi,
quibus caput bouis erat iunctum, vt Aristophanes indicat in

Anagyro, ne plores, ego tibi emam Bucephalon, & rursus; frica
leniter Bucephalum & Capparian: sic dicuntur equi, quorum
coxis impressa sunt signa capitis bubuli & litera cappa.

Lalagen.] Vox est appositè ficta ad loquacitatem
sexus muliebris notandam, καὶ τὸ λαλάγειν ἢ λαλαγεῖν,
à clamando & resonando, & quasi alterum loquentem
imitando, vt dicitur ἦχω λαλαγεῦσα. Est Epigramma
Martialis lib. 2. in mulierem huiusce nominis festi-
uum, quæ suæ ancillæ grauitè, quod iphus caput co-
meret indecenter, succensebat, & verbis verbera adde-
bat, in Lalageni.

Vnus de toto peccauerat orbe comarum
Annulus incertè non bene fixus acu:
Hoc facinus Lalage. speculo quod viderat, vltæ est.
Et cecidit sectus icta Plecussa comis.
Desine iam Lalage tristis ornare capillos,
Tangat & insanum: nulla puella caput.
Hoc Salamandra nolet, vel seuæ nouacula nudet,
Vt speculo digna fiat imago tuo.

Poffet etiam Lalage exprimi Epitheto Therstæ
Iliad. β. ἀκείτρωθ, quod sonat hominem multa ver-
ba sine iudicio, delectu & ordine funditantem, quod
ibidem Homerus dicit de eodem κολωῖν, more graui-
lorum perstrepere & garrere. Huc libet addere, quod
Eustathius annotat in vers. Iliad. A.

Ναὶ μὰ τὸ θεὸν σιῆσθρον: τὸ μὲν οὐποτε φύλλα καὶ ὄζες φύ-
σει, id est, Certè per seipsum, quod quidem nunquam folia &
ramos proferet.

Meritò τὸ φύλλα per geminum λ scribitur. videtur
enim ita dici; quia dum folia diffantur, clamant &
vociferantur.

Hæc est Scholiorum interpretatio: vbi est verbum
λαλαγεῖν: vnde nostra hæc garrula est nominata; cuius
verba ita strepunt, vt syluæ vento susurrant agitata. Sic
notatur τὸ φύλλον καὶ τὸ φύσιν καὶ τὸ λαλαγεῖν: quo poste-
riori Pindarus vtitur ἐδ. θ. Ολυμπ.: reprehendit effusam
de Dijs licentiam loquendi.

Μὴ νυῦ λαλάζει τὰ ταῦτα παρὰ κρηρῶν, id est,
Ne crepes nunc intempestiue talia.

Ultra terminum.] Hæc vox ex his Græcis deducta est,
τέρμα, τέρμα, τέρμα, limes vel è lapide vel stipite.

Curis expeditus.] Pro hoc Cicero 4. Academico dicit,
expeditus, solutus, liber, nulla re implicatus.

Sic Terentius Act. 3. Scen. 1. Hecyræ, expeditas te eru-
mnis. Expeditè autem dicitur, qui pedem retentum
liberat, ait Donatus in Hecyra, Act. 5. Scen. 2. rectè di-
xit, expeditus curis canto, &c. ἢ γὰρ ἀσκησις λόγων, καὶ μαθη-
μάτων, ἀνάληψις ἀπεργασίης τῆς δεικνύου καὶ χολῆς: nam studium
literarum & perceptio disciplinarum requirit vacationem ne-
gotiorum & otium.

Militaris.] Hoc epithetum, vt Græcum σεραπτικός,
tam de eo, qui ad militiam aptus est quàm qui est dis-
ciplinæ militaris peritus, qui σεραπτικός propriè dicitur,
quomodo hîc sumi puto, vt Dauni & Appuli artis mi-
litaris periti intelligantur: & in coniuratione apud
Sallustium: homines militares sine tumultu presidis colloca-
tis, sicuti præceptum erat, occultè pontem obsident.

Daunia.] Sic appellatur Appulia à Dauno rege Dio-
medis focero.

Æsculetis.] Æsculus est genus quercus ferens glan-
des omnium crassissimas: post illas tamen commu-
nium quercuum, vt scribit Plinius lib. 16. cap. 6. vbi
Virgilius citatur è Georg. 2.

Æsculus in primis, quæ quantum vertice ad auras
Ætherias, tantum radice in Tartara tendit: pro quo
Plin. dicit, robor a suas radices in profundum agunt: si Vir-
gilio quidem credimus, æsculus quatum corpore emi-
net, tantum radice descendit, vnde dicitur ab eodem
Poeta,

Poeta, maxima æsculus, & ab hoc Od. 22. lib. 3. rigida, & Græcè φηγὸς βυλανυφός, fagus palmulas ferens. Hinc dicitur etiam æsculetum, locus his arboribus confitus: ut quoq; fagus φηγὸς τὸ φάγειν, sic æsculus ab esca, licet in nitidò scribatur per æ, ut ibi Seruius annotavit, quòd fructibus olim vtriusque arboris vita hominum tolerabatur.

Iuba.] Hic rex Mauritaniae fuit, & filius Hiempsalis regis, ad quem Scipio Pompeij focer post Pharsalicam pugnam confugit: de Iuba Cæsar triumphavit, eiusq; filium admodum infantem duxit in triumphum, qui postea, ut scribit Plutarchus in Cæsare, annumeratus fuit doctissimis scriptoribus, & ad Caium Augusti filium de rebus Arabiae lib. 6. conscripsit, teste Plinio.

Campis pigris.] Plutarchus in Pericle agens de Anaxagora Physico, talem soli habitum enunciat: καὶ τὴν χόρσον ἀφ' ἧκεν ἀργὴν καὶ ἀμυλοβοτάνην reliquit agros otiosos, id est, incultos & pecori pascendos, ut hic Poeta in Epist. ad Iccium de Democrito loquitur.

— Si Democriti pecus edit agellos Culiæque.

Ellipticis autem dicit, pro, pone me in campis pigris: ubi nulla arbor recreatur æstivâ aurâ, & propter frigus ἢ γῆ ὄσον ἀφ' ἧκεν τὸ λήθω, inhabilis est terra ad fruges.

Propinqui.] Fuit hæc opinio veterum magna, nec est minor quorundam superstitum, ut sol credatur longius à nobis hyeme abesse, & ipsdem adesse propius ætate: quia sentimus æstum illius in solstitio æstivo vehementiorem & in hyberno remissioem: quod Macrobius confirmat in notatione cognominis τῆς Λοξίας, i. Saturn. cap. 17. ὅτι τὰς λόξιας ἀκλίνας ἴσως ἐφ' ἡμᾶς βορραιοὺς ὄντας, νότιον δὲ αὐρ, quod transuersos in nos à meridie immitit radios, quum simus Septentrionales, & ipse Australis. Hæc quidem certè intentio caloris, existit è radijs solaribus, qui deferuntur frequentiores, idèoque fortiores, quòd propius ad perpendicularum & ad nostrum verticem accedant, & grauius incumbant in corpora subiecta, non exiguis terræ exhalationibus impediti, minusque vaporibus fracti ac debilitati. Remissio autem eiusdem caloris existit ex obliquis angulis radorum, qui prætereà languidiores à vaporibus redduntur. Id facile comperies ita esse ex assensione ad focum luculentum, si è regione crematræ sedebis, maiorem vim caloris senties reflecti: sin ad latera, minorem, etiam æqualiter distans à crematra.

Solis.] Macrobius lib. 1. Saturn. capite 17. putat solem dici Latine, quòd tantam claritatem solus habere videatur, idque scribit niti auctoritate Chryssippi, qui Ἀπὸλλωνία ποιεῖ, ὡς ἐχθ' τῶν πολλῶν, ἀλλ' ὅτι μόνον ὄσεται. Tu vide alia etyma in Cratyl. Platonis ut Ode 2. huius lib. dictum est.

Dulce ridentem.] Antimeria est more Græco, ἡδὺ γὰρ

λῶσιν, pro iucundè & dulciter ridentem & loquentem, quemadmodum Cicer. loquitur 2. de finibus: Voluptate sensus dulciter ac iucundè mouetur αὐτὴ τὸ ἡδέως κινεῖται: Sic Lucianus de historia scribenda μάλα ἡδὺ καὶ εἰς κόρον γελᾶσιν. Ridebant valdè suauiter, & ad satietatem. Sic Iliad. σ. ἰμαρβάρ κθαεῖζει, Suauiter pulsat citharam: Sic ἡδὺ φωνεῖν suaue loqui. Sic Hesiod. ἐν ἔργοις αἰμύχαι κατ' ἰδέου, de scorto blandè garriente.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri est Sapphicum simile Odes 2. lib. 1. a Synecdoche speciei, pro optimis quibusque armis.

b Translatum à gestantibus vterum, pro plenâ & onustâ, ut Plautus, grauida puero mulier: hinc etiam, grauida conuicijs lingua, Propertius ait. Quidam tamen censent duriusculam esse hanc translationem, idèoque acyrtologiâ non vacare.

c Agnosco hinc quoque synecdochen, pro maximis quibusque periculis maris & terræ, ut in Caucasum quoque.

d Anaphora est.

e Metaphora à canibus, pro qua Virgilius dicit, legere lituus maris: & Liuius, oram Italia legere. Gallicè coufroyer l'Italie.

f Metonymia subiecti p Appulis Dauniæ incolis.

g Synecdoche generis pro Mauritania, ubi regnauit iuba, quæ pars est Africae.

h Permissio est, figura sententiæ, quæ bis ponitur per anaphoram, qua rei alicuius faciendæ condonatur licentia.

i Synecdoche generis, id est, descriptio zonæ frigidæ, quam sic Ouid. lib. 1. Metam. describit.

Triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbore tellus, Frigus iners illic habitant, pallorq; tremorq;.

k Metonymia est subiecti pro adiuncto, i. possessoris pro re possessa, cælo & aère, ut in Od. 1. huius lib. Agellius tamen l. 4. c. 17. alterum cum altero sic disponit: Ennius, ait, in tragædia, quæ Achilles inscribitur, subijces pro aere alto ponit, qui cælo subiectus est, in his versibus.

Ergo Deum sublimes subijces, humidus

Vnde oritur imber, sonitu sauo & strepitu cuiusmodi fuit Ode 1. clarè & copiosè explicata pro calum intractabile, sauum & insalubre premit & incendit.

l Synecdochica periphrasis zonæ torridæ, ubi est vehementissimus æstus, propter radios solis ad perpendicularum accedentes. Hanc torridam plagam, Prologus, Virgilius & hic Poeta putarunt esse inhabitabilem: sed Hispani Lusitani, alijque populi, longinquis nauigationibus, compererunt habitabilem esse.

m Epanalepsis est, initijs ac clausulis idem vocum sonus.

ODE XXIII. AD CHLOEN.

Theticum.

Coniugium non pertimescendum puellæ, quæ iam est nubilis & matura viro.

1 Itas^a hinnuleo me similis Chloe Querenti pauidam montibus auis Matrem, non sine vano Aurarum & sylua metu

2 Nam seu mobilibus veris^b inhorruit^c Aduentus folijs, seu virides rubum

60

Dimouere lacertaz³ Et corde, & genibus tremis. Atqui non ego te, tigris vi aspera, Catulusue leo, frangere persequor. Tandem desine matrem Tempestiua sequi viro.

O De tractatur duplici comparatione ad metum Chloë de consuetudine Horatiana leniendum; vnâ similitum, alterâ dissimilitum. Prior huiuscemodi est: Vt hinnulus vano motu frondium tremit, & ad matrem fugit: sic Chloë falsò territa, me virat, & se statim ad matrem recipit.

2 Protasis declaratur è causis efficientibus hinnuli trementis; flatu Fauonij, & agitatione lacertarum in spineris. Sed hoc omnibus animantibus communiter accidere solet è sententia Sophoclis, πάντα τοὶ τῷ φόβῳ μένο φόβῳ, omnia strepunt metuenti: quod Virgilius 2. Æneid. dicit:

Nunc omnes terrent auræ: sonus excitat omnis

Suspensum: quod expressit Apollonius lib. 3. Argon. in Medea, quæ nunquam suos adijciebat oculos turbæ ministrantium, sed longè dimouebat auerso vultu ad viam Iasonis.

Ἡ θαλάσση σιθῶν ἐάγει κέαρ ὀππότῃ δ' ἔπορ

Ἡ ποδῶς ἢ ἀνέμοιο παραδρέξαται δ' ἄροισι:

Identidem certe frangebat ut illi animus, quodcumq; strepitum aut pedis aut venti prætercurrentem se existimaret audire.

3 Eadem protasis repetitur, vbi notes è trepidatione cordis pendere trepidationem totius corporis, & præcipuè genuum, vt facile cernas in quolibet animante perterritò.

4 Protasis est hic dissimilitudinis, quæ posset esse loco assumptionis, sic clariùs enuncianda: Atqui non ego, quemadmodum tigris, vel leo hinnulum insectatur dilacerandum, te persequor, vt miserè perdam.

5 Ex antecedentibus conficit matrem Chloë relinquentiam, & ipsam Chloë impaudè viro consociandam.

Enarratio Grammatica.

Vitas.] Exemplaria Cranterij habent *Vitat*, quod alioqui sic monet legendum verbum octauo versu sequentis, *iremit*, & licentia quantitatis iam vsitata permittit, atque tum apostrophe fiet ad Chloë his verbis: *atqui non ego te, &c.* Efficitur est hoc argumentum ad ingenium Anacreontis, vt rectè Henr. Stephanus præmonuit. Efficta vox est quoque personæ, cui inscribitur, & videtur dicta à viriditate: quicquid enim in plantis viret, siue germina, siue frondes, siue folia sint, *χλοῆ* dicitur: vt Aristoteli de mundo. γῆ πεπρωμένη χλοῆς μυρίας, terra variegata est infinito platarum herbarumque numero. Atqui Martialis lib. 3. epigrammarum in mulierem huius nominis contrarium fecisse videtur.

Et vultu poteram tuo carere

Et collo, manibusq; cruribusq;

Et mammis, natibusq; clunibusq;:

Et ne singula pers. qui laborem,

Tot à te poteram Chloë carere.

In eandem est epigram. multò grauius lib. 9. 16. eiusdem, de nèce septem virorum, id est, maritorum. Est mulier eiusdem nominis, sed moribus longè diuersis prædita, Epist. i. Corinth. cap. 1.

Hinnuleo.] Quia hæc vox mihi videtur dicta ab hinnulo pullo asinino, vel ceruino, qui Græcè *κεμάς*, *ἀδ*, quo nihil est timidius, ἢ νεβρός dicitur, *ἀδ* τὸ νεώτερος βοῶν ἐληλυθῆναι, quod nuper ad pascua profectus sit, sicut Grammatici volunt. Hinnulus autem ab hinniendo, retentâ spiritus notâ, & n n gemino ad extensionem primæ syllabæ. Vox hinnulus est ὄνομα τοῦ ποιοῦτος, sed scripta *innulus* dicitur ab inuendo matri, quid velit. Dicitur etiam Græcè *ἐλάς*: Hezychio νεογνός, nuper natus, aliter

κεμάς ἀδός, vt iam dictum est. Est autem hinnulus communis vox diuersorum animantium, vt ὁ *αἰετός*, *αἰετός*, est Suidæ *ἐλάφος γέννημα*, cerui factus: Eustathio etiam *τεκνονορδοξιδός*, *dama hinnulus*. Cum hinnulis recens ablati stas Dionysius vers. 843. *ἀεινήσσεως* comparat Lydias virgines saltantes: *νεοθηλῆες δὲ τε νεβροὶ σκάριον* Virgines Lydia saltant more hinnulorum modò lacte depulso. Eandem quoq; vocem Lucianus traxit in prouerbium in dialogo Cnemonis & Damnippi, ὁ νεβρός τὸν λιόντα ἐνίκησεν, id est, Hinnulus Leonem vicit. ὁ παλιός, id est, subaudiendum, vsurpari solitum de eo, qui inferior superat potentior.

Montibus auis.] Hoc dicitur per ellipsim præpositionis in

Syllaba metu.] Diæresis est, vnus syllabæ diuisio in duas: sic sæpè consonans. V. tali dialysi, fit vocalis, vt in *soluo*, & in coniunctis cum ipso: vt in illo Tibulli pentametro.

Sit satis ornatas dissoluisse comas.

Virides lacertæ.] Quæ Græcè enunciantur ex coniunctione *χλωροσαύραι*, vt Pictonicè *Lauertz*: duplici quoque sine, *σαύρα*, ἢ *σαύρα*, vt Latine lacerta & lacertus.

Aspera tigris.] Quomodo dicuntur à Virgil. Armenia tigris, Eclog. 5. & Hircanæ 4. Æneid. atræ & rabi dæ 2. & 4. Odarum.

Getulusue leo.] Ex Getulia Africae parte, vbi sunt immanes leones. de quo lege Strabonem li. 7. & Plinium lib. 8. cap. 16. Est tamen singularis historia de grata lenitate cuiusdam Getuli leonis immanissimi erga feruum feris expositum apud Ælianum lib. 7. cap. 48. quam vix quisquam legat sine animi commotione, & Agellium lib. 5. cap. 14.

Frangere persequor.] Hellenismus est, & Poetica phrasis, qualè Poeta sæpè vsurpat in his verbis & similibus; *sumo, vocor, trado, inuideo, laboro*, tanquam pro hæreticis cum infinito finem notante. Itaque non secus atque 3. Æneid. *Agimus quarere terras desertas*, dicitur hic *persequor frangere*, & significat vt te frangam, dilacerem & deuorem, vel ad frangendum. Appositum est verbum *frangere* ad exprimendum stridorem ferarum, dentibus frendentium, & fragorem ossium hinnuleorum, qui auditur *ἐκ τῆς τῶν κεχάροδοντων ὁμοφασίας*.

Tempestiua sequi viro.] Tempestiuum dicitur, quicquid fit apto tempore, vt fructus tempestiui, qui suo & apto tempore carpuntur: Sic puella matura & tempestiua viro, quæ ætatem attingit coniugio aptam, qualem describit Virg. Æneid. 7.

Iam matura viro, iam plenis nubilis annis:

quæ Græcè Demosth. dicitur *δυάτης ἐπίγαμο*: & Cic. pro Cluentio: *Hic reliquit filium annos quindecim natum; grandem autem & nubilem filiam A. Aurio Melino consobrino suo.* Seruius tamen in illum versum Virgilij notat hoc: *Non est: inquit, iteratio, sed secundum ius loquitur est: in quo & ex annorum ratione, & ex habitu corporis etas probatur. Primum ergo ad habitum, secundum ad annos pertinet.* Hesiodus tamen definit tempus coniugij virilis annis circiter triginta:

Ἄρστος ὃ γυναικὶ τερνὸν ποτὶ ἴκον ἀχάδαι,

Μήτε τριηκόντων ἐτέων μάλα πῶλλ' ἀπολείπων,

Μήτ' ὀμβείς μάλα πῶλλ' ἄμ' ἔτι τοῖ ἀειτ' ἔσθ' :

Maturus vxorem ducito domum, non multum à triginta annis recedens, nec eos multum excedens: hæ enim nuptiæ sunt tempestiua:

Idem deinde puellæ constituit annum nubendi:

Ἡ δὲ γυνὴ τέτορ ἢ βῶν, πέμπτω ὃ γαμοῖτο.

Mulier verò quatuor annos pubescat supra decem, quinto post nubar

nubat. Viderur Plato 5. de Repub. ab hoc numero muliebri connubij vnitate differre, cui tribuit viginti annos, & triginta virili, vt hic Poeta: qui quidem duo melius conluliffe mihi videntur rectæ & iuste corporis humani conformationi, quàm Iurifconfulti.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile quintæ. Si accipiatur pro pullo afinino, vel equino, vel ceruino; semper & vbiq; erit fynecdoche Ipeccici pro genere: Si generatim pro pullo cuiuslibet bestię; nullus erit tropus: qualis dicitur Græcè πῶλ: omnes enim pulli aded sunt timidi & tremuli, vt locum dederint prouerbio l. 5. Athenæi ad fin. ex Babylonio Herodico Poeta.

Φεύγει λεισάρχειοι ἐπ' ἄρκα νότα θαλάσσης
Ἐδάδα, τῆς ἑσθῆς δειλότεροι καμάδ' ὄ;

Fugite Aristarchij Graciam per lata terga maris, timidius hinnulo tenero cerui. qui sic Græcè dicitur περὶ τὸ νοιμάδ' ἐπ' ἐν τῷ ἀσπιδίῳ quod adhuc cubet in antro, vnde timet exire.

Metonymicōs dicit effectum, pro Zephyro efficiente frondes tremulas suo flatu in aduentu veris.

Alter modus eiusdem tropi, vnde potest allegoria constitui, quo è subiecto vere Fauonius ipsius prænunciatus significatur, qui illo præsertim tempore solet spirare, & folia arborum tremefacere, vmbraque motare, non tamen verè statim ineunte. Alij interpretes in his statuunt hypallagen pro, folia mobilia inhorruerunt aduentu veris: i. Flatus aduentantis veris facit, vt frondes arborum concussæ strepant, sicut notati tropi iam indicarunt.

Leo Gætulus dicitur fynecdochicōs pro immani leone, quomodo dicitur est Marsus aper Od. 1. Ex Gerulia autem puto equidem Libyam intelligendam; vbi, quod hic dicitur de Leone, ab Herodoto etiam confirmatur de cerijs quibusdam aliis feris in Melpomene: καὶ γὰρ οἱ ὄφεις οἱ καὶ μεγάρες, καὶ οἱ λέοντες καὶ τὰ ἄλλα οἱ ἐν ἐλέφαντι καὶ ἀφροδίτῃ καὶ ἀσπίδῃ καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρει' ἔχοντες, &c. id est, Siquidem apud hos & serpentes sint immanes, ac leones, elephantes quoque, & vrsi & aspidēs & asini cornibus præditi.

ODE XXIV. AD VIRGILIUM DE MORTE VARI. Theticum.

Quod dolor vel iustissimus ex obitu amici sit mitigandus.

1^a Vis desiderio sit pudor, aut modus
Tam cari capitis? 2^a præcipe lugubres
Cantus^c Melpomene, 3^a cui^d liquidam^e pater 30
Vocem cum cithara dedit.
4^f Ergo Quintilium & perpetuus sopor
Vrget? cui^h pudor & iustitia soror
Incorrupta fides, nudaq; veritas,
Quando vllum inuenient parem?
5^g Multis ille bonisⁱ flebilis occidit,
Nulli flebilior, quàm tibi, Virgili.

6^h Tu frustra pius (heu) non ita¹ creditum
Pocis Quintilium Deos.
7^m Quod si Threicio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem,
Non vana redeatⁿ sanguis^o imagini,
Quam virgâ semel horridâ
Non lenis precibus fata recludere
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum: 8° sed lenius sit patientiâ
Quicquid^p corrigere est nefas.

Analysis Dialectica.

De verè μνηστικὸν est in exprimendo Virgilij affectu, propter amicum desideratum. Constat autem ex approbatione Virgilianæ lamentationis, eiusdemque improbatione. Ad priorem partem pertinet primus versus, & hemistichium sequentis, vbi Poeta confirmat Virgilio esse iustissimam causam dolendi de amissione tanti viri: tanquam ille diceret: Quod tu tanto desiderio amici tui teneri nec vllum modum lugendi videaris adhibere; facis istud quidem iustissimo dolore commotus, cuius apertè & cumulatè declarandi nullum vnquam hominem puduit. In hac simplici enunciatione later vis quædam comparationis è paribus, quam, schemate remoto, & subiectione tamen interrogationis expletâ, facile agnosces: Nemo est, què pudeat vehementissimè desiderare clarissimum & optimum virum, & amicum: tantum igitur desiderium non potest esse Virgilio pudori. Quod si enunciaueris simpliciter, ac legeris quis in casu sexto, & relatione τῶς canis, & ita interpunxeris:

Quis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis, præcipe lugubres
Cantus, Melpomene: habebis Poetam Musæ auxili-

lium implorantem ad leniendum Virgilij desiderium, quod vix, ac ne vix quidem, ob mortem huius amici poterat ferre. Ita que ad hoc munus officij Virgilio præstandum, è loco adiuantium petit à Melpomene, vt se doceat cantus lugubres, per quos, i. quorum vi Virgil.

modum suo Vari desiderio statuat prudenter: quam quidem lectionem non dubito, quin eruditi lectores probaturi sint. Eam tandem posteriorem interpretationem variæ Mureti lectiones 10. Cal. Nouemb. 1584. ad nos perlatae comprobauerunt, quò me facillè quidem adduci patior simili argumento & phrasi Od. 11. l. 3.

Mercuri,
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures.

2 Ad eandem quoque approbationem spectat imploratio Musæ, vbi Poeta lamentationibus sese adiungit socium, quum se cupit à Musa versus lugubres edoceri, quibus desseat Quintilium.

3 Musâ laudatur ex accepta à Ioue auctore canendi gratia, quo magis petitioni faueat.

4 Quasi Poeta sub persona Virgilij certò rescivisset à Musa, Quintilium è vita migrasse, iam ab ea suggestos elegos & tristes canere incipit, qui compositi sunt ex collatione minorum, sic apertius pronunciatâ: Omnes omnino superstitēs homines, si vnum in locum conferantur, facillè concedant Quintilio in pudore, iusticia, fide & veritate.

5 Vis approbationis clariùs hic elucet in comparatione maiorum: vbi docet mortem illius viri multis quidem bonis lugendam, sed multò magis Virgilio desendam.

6 Horatius fuit adhuc approbator lacrymarum

Virgilianarum: nunc talis luctus se praestat dissuasore Virgilio, iam ex communitate & locietate lamentationis per insinuationem comparato: quam consoladi rationem & viam tenuit S. Sulpicius Epist. 3. l. 4. ad fam. in leuando dolore Ciceronis de obitu filiae. Sed habes apud Senecam l. 8. Epist. 64. Epist. pulcrum consolationem de amico defuncto: unde, sicut e responsione Ciceronis ad Sulpicium, possis discere tribus potissimum rebus iuuari consolationem: argumentis ad luctum minuendum idoneis, dolore ipsius consolantis, & auctoritate eiusdem, si vir fuerit sapiens & clarus. Huius autem dissuasoris argumentum est e diuerso fine: Non tibi, Virgili, a Diis immortalibus data est vsura Quintilij tui amici, vt illa tibi esset proprie, & perpetua: sed ea lege, & conditione, vt quum ipsis visum fuisset, a te repeterent: quod tibi factum ab illis vides sine iniuria, nihil ista pietate agis, nec quicquam est, quod te frustra tantopere ex crucies: Itaque desine beneficium nature male interpretari, quae tibi abstulit, quod dederat: quum etiam turpissimum sit homini prudenti a defatigatione mærendi, remedium mæroris inuenire. Sed praeter hanc consolandi rationem, est tibi altera, vt Cic. Titium monebat lib. 5. Epist. ad familiares. *Consolatio per riuulgata quidem illa maxime, quam semper in ore, atq; in animo habere debemus: Homines vt esse meminimus, e lege natos, vt omnibus telis fortuna proposita sit vita nostra, neq; esse recusandum, quo minus ea, qua nati sumus conditione viuamus neue tam grauitate eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possumus, euentisq; aliorum memoria repetendis, nihil accidisse nobis noui cogitemus. Quare tuenda est tibi grauitas & constantia seruendum. Nam quod allatura est ipsa diuturnitas, quae maximos luctus vetustate tollit, id nos praeripere consilio, prudentiaq; debemus.* Huc accedat, *ὅτι τὸ πρὸς αὐτὸν πάθος δὲ μίσητον ἴδιον, ὅτι πάνυ ὀπίμωμον, ἢ μὴδ' αὐτὸς δοκῶν ἀπαθῆς, ἀλλὰ μετριοπαθῆς ὀσείλει.*

7 Ostendit vanam esse operam, vanum studium, si conetur eum reuocare in vitam, qui iam ex ea excesserit: quod minorum collatione explicatur: Si, inquit, tentas flectere fata carminibus, Orphei cantu suauioribus, quo fata & arbores, quocunq; olim placitum est, tracta sunt, nihil proficies. Sic Ouidius ad Liuiam de morte Drusi patienter ferenda scribit.

Supprime iam lacrymas, non est reuocabilis istis: Non tibi, non vllis, vincere fata datur.

8 Salutaris est medicina e diuersis: Durus quidem est, & acerbus huiusmodi casus: sed quum nequeat leuari, tolerantia & temporis diuturnitate mitior fiet: quod est singulare remedium contra vim *τῆς ἀδωάτης*, quale a Pythagora paratur:

*Ὅσα τε, δαίμονιοι τύχαι, βρότοι ἀλγεῖ ἔχουσιν,
Ὀρὰ μὲν ἔχουσιν, ἀρῶς φέρε, μὴ δ' ἀγανακτεῖ.
Ἰὰ δὲ τὸ πρὸς αὐτὸν πάθος δὲ μίσητον ἴδιον,
Ὅυ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς τῶν πολλῶν μῶγε δίδωσι.*

Quacunq; diuino impulsu, mala homines habent, horum si partem habeas, a quo animo ser, nec nimis iracunde querere: sed medicinam his facere te pro viribus decet, sicq; tecum cogita, non admodum multa mala viris bonis dedit fortuna.

Christiani autem in rebus aduersis se consolantur, & sustentant bona Dei Opt. Max. voluntate, & prouidentia, qui hac exercitatione patientiae tanquam acriori stimulo, explorat animos electorum suorum & preparat hac praesentium inconstantia ad spem aeternae vitae firmiorem & optabiliorem. Adde huc illud Sen. l. de vit. beat. *Ad hoc sacramentum adacti sumus, ferre molestias, nec perturbari his, qua vitare nostra potestatis non est: in regno nati sumus, Deo parare libertas est.* Mala igitur, quae nec vitari, nec humanis viribus auerti possunt tolerantiter perferenda sunt. Hic locus citatur a Donato in Hecyræ Act.

4. Sc. 2. ad firmandam Softratae sententiam Pamphilo *Non tute rem in commodam, vt quaeq; est, in animum inducas pati.* Philostratus in vita Ilocratis refert hanc gnomen Demostheni acceptam, vt maiestatis plenam. *δὲ ἢ τὰς ἀγαθὰς ἀδελφὰς ἐγχειρεῖν μὴ ἀπαιεῖν αἰετὸς καλοῖς τὴν ἀγαθὴν ἀρετὴν οὐκ ἔστιν ἐπιβουλεύειν, ἀλλὰ ὁμοῦ ἀρετῆς διδόναι, γυναικῶς, ἰ.* Est forbitum virorum omnia semper honesta & recta capeffere, bona spe ipsis iniecta, nec fluitante, ac, quicquid Deus dederit, animo generoso ferre. Itaque *ἡ καρτεία ἢ ὑπομονὴ* definitur voluntaria omnium perpassio; quae homini accideret in vita solent, *χρεῖς μὴ μισοῦσας*, id est, sine querela.

Enarratio Grammatica.

Quis desiderio.] Nemo est, nisi ferreus, & ab omni humanitate & amore alienus, qui desiderium tanti amici putet sibi ab aliis veri pudori, aut credat illius finem mox faciendum. Pro hoc, *Quem pudeat, desiderare virum tam amabilem*, dici potest: *ecquis temperaret ab illius desiderio? aut Gall. qui pourroit auoir honte, ou se contenir de tant regretter vn si cher aim?*

Pudor.] Pudor definitur a Philosophis Graecis, *αἰσχύνῃ* ἢ *φύσσει* *δικαίῃ φόβῳ*, pudor est metus iustae vituperationis. τὸ *Pudor* vocabulum, vt Graecum, *αἰδώς*, videtur *ὁμοῦ* *νυμον*, ὅτι τὸ πάθος ἐπιβουλεύει τὴν φύσιν, ὅσοι δὲ αἰσχύνῃ λέγεται κοινότερον καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι ἐπὶ τῆς σώματος μείων, ἰ. vox eiusdem nominis pro re diuersa significanda: quia perturbatio est animi laudabilis, quae dicitur etiam *αἰσχύνῃ* magis communiter pro ratione verbi *αἰσχύνεσθαι*. Praeterea verò est pars etiam corporis, vt in hoc versu *Ἰλιάδ. β.* ante catalogum nauium, vbi Vlysses mimitatur Tersite spoliationem & nuditatem, *χλαῖναν ἢ δὲ χιτῶνα, τὰτ' αἰδῶ ὀμφικαλύπτει. ἰ.*

(Exuam te) pallio & tunica, quae pudenda contegunt.

Quod autem vox Latina *καὶ τὴν ὁμοῦ* etiam sumatur, omnib. certè satis est aperta notio ipsius pro illa perturbatione animi & alterius e Lucano, *tegere pudorem* pro pudendis corporis partibus: quarum ait Eustath. *τὸ χλαμύμα οἱ Ῥωμαῖοι ἴσταν φασί βράχιν, ἔτεροι δὲ ἀναξυέλια, ἰ. formale ἐπὶ τῆς ἀναξυέλια, Suidas definit τὸ πᾶσιζωμα, τὸ ὑπὸ τῆ ἀιδῶσιν σῆμασμα, quale nostri Protoplasti homines sibi contexuerunt: vbi *ἐαυτῶν ἀνυπηκοῖα* de suo primo & amplissimo statu conciderunt.*

Cari capitis.] Pendet hic casus a desiderio. *Caput carum* etiam est 4. Aeneid. de Alcanio apud Virgilium, & dilectum apud Valer. Max. *agreste, festiuum, & lepidum*: sic *Ἰλιάδ. 6.*

Νῦν δ' ἔμ' ὄφρα φίλῃς κεφαλῆς ἐλετήσῃ κηρίῳ Ἐκτορα

nunc autem eo, vt cari capitis inueniam perditorem Hectorem, pro cari Patrocli: & paullo ante, *τὸν ἔπον Ἴσον ἐμῆ κεφαλῆ τῶν ἔτι ὡς ἐμῆ αὐτὸν, colebam perinde, ac me ipsum*: vbi dicit Eustath. Poetam delectari huiusmodi phrasi, qualem citat ex Odyss. a.

Τοῖνυρ κεφαλῶ ποδίῳ.

Τὸ χρε φίλη κεφαλῆ.

Tale caput desidero, ait Penelope de absente Vlysse marito. **Teucer carum caput**: Sic Sophocles in Oedipo tyranno. *ὃ κεῖνον πάντων Οἰδῆ πρὸς χρεῖς*: *O fortissimum omnium Oedipi caput.*

Præcipe.] Hoc verbum est doctrinae, non iusionis, vnde & præcepta & instituta.

Melpomene.] Vna est Musarum, *παρὰ τὸ μέλπεσθαι dicta*, vt Bacchus *μελπομένη*, vel quod cantu oblectentur, vel illius sint auctores: sed τὸ μέλπεσθαι ἐν ἄρῃ πικρὸν est Hesychio *ἀδελφῶν, ὑμνεῖν*, vnde *μολπή*, cantus & hymnus.

Liquidam vocem.] Alibi dicit *acutam*, & Catul. *rinuulam*, in nuptiis Iuliae: id est, claram, canoram, tenuem, vel potius lentam, flexibilem. Hoc ideo corrigo, quia *venit*

venit mihi in mentem versus Georgicōn 1.v.4.10.

Tum liquidas corui presso ter gutture voces.

Vbi sunt intelligendi κρωγμοὶ κόρακας, quos minimè interpreteris tenues, & canoros, quia sunt Aratō corui φωνῆς ἄμυλοι, sed δεινότητος καὶ δεικνυμένης, motu & flexu faciles, & pronuncij pluuia: sic ὕψος καὶ ὑπερότης Græcè sumitur pro lentore & flexibilitate corporis: quomodo etiam vnda, ignis, & aer, liquida vocantur ob hanc mobilitatem.

Cum cithara.] Cithara dicitur quasi κινῆσαι καὶ καθῆσαι τὸς ἔρωτας mouens, & occultans amores. Eustathio in vers. Iliad. 620. annotat, in Asia Lydiae vrbe, ad Tmolium montem πῶς τε ἔχοντες κινῆσαν διὰ τὴν ἡμῶν. Citharam inuentam, quæ tribus chordis constaret, & ab hac, regionem vocari, vt puto, Cithera, insulam, de qua Od. 4. huius lib. Ratio inuentæ Citharæ legatur in Seru. ad V. 4. Georg.

Ipsæ cauâ solans agrum testudine amorem.

Apud Homerum autem τὸ κινῆσαι καὶ καθῆσαι τὸν ἔρωτα eadem sunt.

Ergo Quintilium.] Hæc particula non tam de illatione præcedentium est intelligenda, quàm de indignatione, aut cohortatione ad tardè quid facientes, vt Don. in Adelp. Act. 4. Scen. 2. Dic ergo locum annotauit. Eandem non dissimiliter vsurpauit Michael Hospitalis Franc. Cancel. Epist. lib. 6. de obitu Iacobi Fabri, vulgò Lachassediè.

Ergo tam prope me & sine me decessit amicus, Aequalisq; meus, mihi primis notus ab annis Ille Faber?

Sed non ausim affirmare hunc esse cui inscribitur Od. 18. quem Acro vocat Quintilium. & Euseb. scribit fuisse Cremonensem, ideoque vicinum Virgilio Mantuano. Seru. in vers. Ecl. 5.

Extinctum Nympha crudeli vulnere Daphnim, flebant; alij per Allegoriam Iulium Cæsarem intelligunt: alij Q. Varum cognatum Virgilij. Vari clades à Germanis accepta describitur à Dione l. 56. Verisimile tamen est eum fuisse communem amicum Virgilij & Horatij.

Sopor.] Somnus & mors sunt è Theogonia Heliodi filij Noctis, atque propter istam cognationem mutuò sese interpretantur apud Græcos & Latinos, vt mors dicatur à Virg. ferreus somnus, & dura quies l. 10. vers. 745. Aeneid.

Olli dura quies oculos, & ferreus vrget Somnus, in æternam clauduntur lumina noctem.

Ab hoc longus somnus: à Græcis νήρητος ἕπνος, ex quo nemini licet excitari χαλκός, ἀνεύς, νήδυμος, qui nunquam exiit, vel à quo nō licet emergere: pro perpetuo somno premi, Græci dicunt, ἀειπνον ἕπνον. Ad hunc sensum Homero dicitur mors: Ὀδυσ. β. πανηλεχῆς θάνατος, quod Eustath. interpretatur, ὁ δὲ μακρὸν χρόνον τὸν λείπει, & Hesyech. μακροκοίμητον, quod in longum producat dormitionem & cubationem, quam Ouid. videretur interpretari,

Longa quiescendi tempora fata dabunt.

Soror.] Soror, inquit Labeo Antistius apud Agellium l. 13. c. 10. appellata est, quod quasi seorsim nascitur, vel propiori verbo, oritur, separaturq; ab ea domo, in qua nata est, & in aliam familiam transfreditur. Eam ob rem Liberi mares dicuntur hoc per celebri trimetro columnæ familiarum, ex Euripide, Σπύλοι οἰκῶν εἰσὶ παῖδες ἄσπυλοι. Hic prætermisus est articulus, Index suppositi: vt Grammatici loquuntur, pro, οἱ παῖδες ἄσπυλοι εἰσὶ Σπύλοι οἰκῶν. Liberi mares sunt columnæ familiarum.

Occidit.] Ἀμυτάβατον & absolutum est hic, & opponitur verbo qritur: sic Cic. occidimus ipsi, & extinguimur ressi-

gerato & extincto calore: sic idem l. 5. ad Attic. occidimus, occidimus iam pridem: Idem, opem ferre Republicæ occidenti, id est, ruenti in exitium.

Tu frustra.] Quia, vt Næuius olim cecinit, pati necesse est multa mortalem mala. Hic quidem ambigunt vtri τὸ frustra annectendum sit τὸ πρῶτον, an verbo positis: Nondum reperi frustra solis adiectiuus annexum, nisi suppleas verbum substantiuum, cui eleganter astruitur. Plaut. ne frustra sis, ἄσπιν que tu ne sois point abuse & trompé. Pro, quod si, legitur etiam aliàs quid si, & cum interrogatione, versu ab hoc secundo num vana?

Threicio.] A Thracia defleatitur Threicius, & Threiffa, formâ Ionicâ, & Thracius, formâ communi, & Latinâ. Hoc ante me obseruauit Seruius in v. Aen. 3. Threicio regi. & c. pro Thracio, ait ille, vt supra Threiffa: Nam solutio est Ionicæ linguæ: Quum enim sit Thrax, Iones dicunt Θρηῆξ, & eius solutio facit Threicius & Threiffa. De suauitate cantus Orpheici, repete quod dictum est antè in Grammaticis Odes 12. & de virga Mercurij in Gramm. Od. 10.

Moderere, & c.] De rectione & significacione huius verbi dictum est antè Od. 16. ad verb. compeste mentem, per occasionem.

Non lenis recludere.] Syntaxis est Græca, pro difficilè aperit & patefacit Mercurius viam ad mortales redeundi.

Durum.] Ellipsis est multorum pro, & durum est perferre tantum tanti viri casum: vel potius, difficillimum est id vi mufices perficere, vt in vitam redeat Varus mortuus.

Nefas.] Valet τὸ ἀδύνατον, nō potest, nec licet corrigi. Quod hæc sententia tribuit patienti, Diphilus arrogat temporis: λυπὸς ἢ πένθος γίνετ' ἰατρὸς χρόνος, vt Menand. πάντων ἰατρὸς ἔστι ἀναγκάσιον κακῶν χρόνος ἔστι: quorum vtrumq; Sulpitius l. 4. ad famil. Epist. 5. interpretatur: nullus dolor est, quem non longinquitas temporis minuat. Est in hanc re consolationis insignis Achillis, quâ hic leniebat dolore Priami de cede Hectoris, ad huc locū valde apposita Iliad. α.

Ἄνθρωπος μὴ δὲ ἀλίαςον ὁ δὲ ἄλλοις ὄντι συμμῶν
Οὐ γὰρ πὶ πρὸς ἄλλους ἀναγκάσιον ἔστι ἔμψυχοι,
Οὐ δὲ μιν ἀσπίσις, πεινὴ καὶ ἄλλο πάθημα, ἰ.
Dures, neq; defleas in animo tuo, quod vitari nequit.
Nil ages mærore confectus propter filium tuum;
Neq; ipsum exsuscitabis (ē mortuus) imò verò tibi malum accerses aliud.

Hic τὸ ἀλίαςον valet τὸ ἀφυκτομῆμα, γὰρ ἔστιν ἀφ' ἑαυτοῦ. Eodem quoque spectat distichum Græcum apud Agellium l. 17. c. 19.

Ἀγαθὸς ἀνὴρ λέγειτ' αὐτὸ φέρων τ' ἀγαθὰ:
Ἀγαθὸς αὖ εἶναι καὶ ὁ φέρων καλῶς κακὰ, ἰ.
Bonus vir dicatur, qui profert bona:
Bonus etiam sit, qui fortiter tolerat mala.

Iuxta consilium Euripidis in Medea sub finem,

Καθὰς φέρων καὶ θνητὸν ὄντα συμφορὰς, ἰ.
Leuiter & facile sunt calamitates homini mortali ferēde.

Huius autem tolerantia ratio potest hinc facile cognosci, ὅτι συμφορὰ δὴν λατῶν, ἰ. quod calamitates diuinitus immittantur hominibus. διὰ τὸ τοῦ θεοῦ τὸς ἀδύνατος φέρειν θυμαίως, ὅ, πὶ ὁ θεὸς δίδω, ἰ. vt est modo redditum Latinè.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est tribus primis versib. Asclepiadeum, & quarto Glyconium. De illo autem Ode 1. de hoc Ode 3.

Quidam statunt hic quandam Virgilij prosopœiam, qui secū ita loquitur de mortuo Varo: sed nos fecimus in Dialecticis Horatium loquentem: quod potest magis probamus.

^b Synecdoche est membri pro integro homine & amico: quali tropo Eustath. interpretatur verba Penelope: κεφαλῶν δ' ἢ τῶν ἀδελφῶν φησὶν, ἢ τοὺν ἀνδρῶν ἀπὸ τῶν μιῶν τὰν μέγας: caput autem dicit aut virum, aut hominem ab honoratissima parte, vt idem Scholiastes annotat in hunc versum Iliad. λ. πολλὰ δ' ἰφθίμους κεφαλὰς, & c. διὰ τὸ δοκεῖν ἐν κεφαλῇ ἰδρῶσαι τὸ τῆς ψυχῆς δεξιότατον ex eo, quod in capite collocatum sit, quicquid est animo maximè diuinum: qui quidem tropus valde est appositus ad excellentiam ingenij Quintilianiani indicandam, & sensuum integritatem explicandam: caput enim fons est neruorum, è quibus fit omnis sensus & motus, quibus moles corporis regitur & mouetur: atque principatus animi constituitur, tributus in Phantasticum, dianoerjcum, mnemoneuticum, sicut propositum fuit in præfatione huius commentationis & Ode 1. huius li. declaratum est, vbi eadem vox translata accipienda est ad principium scaturientis aquæ notandum. Huc accedebat, quod Donat. in And. Act. 2. Sc. 2. *Ridiculum caput: pro toto homine, ait: nemo enim ore contento, ex aliis membris hominem velit significare: & est* *συνεκδοχή* ἔπος. Pindarus simili tropo vsus est Πυθ. i. ad ætatem Orestis indicandam, quum cecinit eum νεῦν κεφαλῶν ἔδ, i. *Iuuenili esse capite, ἀπὸ τῶν ἀντὼν νεδὼν ὄντα.*

^c Apostrophe ad Musam, à qua petit facultatem lugubres versus canendi: rectus enim sermo habendus erat primùm cum Virgilio, qualis est etiam sermonis auersio à senatoribus ad Carilinam i. Catilin.

^d Metaphora à liquoribus desiccatis, quibus nihil est admixtum, ad tenuitatem aeris notandam, ex quo pulso gignitur clara & canora vox organis oris adiuuantibus.

^e Synecdoche generis pro Ioue patre Musarum ex Mnemofyne.

^f Quidam putant imperfectum hinc esse dialogif-

num: vbi Poeta, quasi iam Musam audiisset versus lugubres dictitantem & docentem, incipit funebrem nœniam & τὰς δλοφύμους canere.

^g Periphrasis est mortis per metaphoram, propter similitudinem vtriusq;: nihil enim est cognatius morti alto somno.

^h Per metaphoram hinc datur sensus & motus rebus inanimis, i. nemo inuenietur, in cuius animo tam penitus infideat chorus virtutum.

ⁱ Flebilis, flebilior habent polyptoton.

^k Exclamatio dolentis vanas Virgilij lacrymas.

^l Sumtum à fœneratorib. qui, certis pactionibus lucri, credunt aliis pecunias in certum temporis spatium, pro, non eâ conditione datum tibi à Diis, vt perpetuò illius fructu, & præsentia fruaris. Sic Od. 3. huius lib. dixit, *creditum reddes Virgilium.*

^m Agnosco hic procatalepsin & occupationem illius, quod Virg. obiiceret, aut certe obiicere posset, cuius subiectio est ad hæc verba: *non vana redeat*: licet hæc per interrogationem pronunciarentur.

ⁿ Metonymia est subiecti pro anima: Physici enim faciunt sanguinem animæ sedem, vnde Virg.

Purpuream vomit ille animam.

^o Metaphora est à pictoribus pro cadauere, quod est veluti τὸ ἐξωλον κενόν, vacuum & inane simulacrum, cui non posse vitam reddi Poeta putat.

^p Metaphora est à corporibus prauis & tortuosis ad rectam animi emendationem & laudabilem, vel ad pristinum ipsius statum restituendum. In hunc etiam versum Sophoclis in Oidipi. *τὴν ἐξ ἡμῶν νομίζουσι ἡμῶν ὀρθώσαντες* dixerit & prædicaris nobis vitam prosperam dedisse, verus Scholiastes hoc annotauit: *ἀπὸ ὀρθώσαντος μετὰ φεῖσος ὅτι κλινομένων, ὅταν ἀντάπτεται ἀσπιδῶν, metaphora ab inflexu & curuis, quum quis ipsa dirigit.*

ODE XXV. AD LYDIAM.

Theticum.

Quod Lydia iam anus meritò det iuuenibus pœnas fastus pristini.

R Arcius iunctas quatunt fenestras
 lectibus crebris iuuenes proterui:
 Nec tibi somnos adimunt^a amatq;
 lanua limen,
 Quæ prius multum faciles^b mouebat
 Cardines: audis minus, & c^c minus iam,
 Me tuo longas pereunte noctes
 Lydia^d dormis?
² Inuicem^e machos anus arrogantes
 Flebis, in solo leuis angiportu,

40^f Thracio bacchante magis sub inter-
 lunia vento:
 Quum tibi flagrans amor & libido,
 Quæ solet matres & furiare equorum,
 Sauiet circa recur ulcerosum,
 Non sine questu.
³ Leta quod^h pubes ederⁱ virenti
 Gaudeat, pullâ magis atq; myrto,
 Aridas frondes hyemis sodali
 Dedices^k Hebro.

Analysis Dialectica.

D Væ videntur causæ, cur in ædibus Lydiæ minus frequentes essent amatores, quam consueverant: vnam Ouid. affert:
Fastus inest pulcris, sequiturq; superbia formam.
 alterius auctor est Sallustius: quia, inquit, dignitas formæ, vel ætate, vel morbo deflorescit: vnde Lydia non amplius amabilis videtur. In quo meretrix caruit prudentiâ Bacchidis Terentianæ, cui, dum formosa fuit, manus habuit oclatas (vt Plautus loquitur, *Nisi, ait, prospectum interea aliquid nobis est, deserta viuimus*) Heaut. Act. 2. Sc. 4. quo pertinet hoc l. 3. Amor.
*Tempus erit, quo tu, quæ nunc excludis amantes,
 Frigida deserto, nocte iacebis anus.*

Itaque Poeta in pristinam huius arrogantiam insultat Ironicâ parium collatione, quæ clariùs ac breuius, absque simulatione congratulationis pronuncianda est: Tu antea, dū formæ decus manebat, iuuenes, complexus tui cupidos, fastidiebas: nunc illi vicissim te verulam turpiter amantem *συνδραστοὶ ἢ συνδραστῆς ἐχρῆτες*, vultuosi auersantur & contemnunt. Protasis huius comparationis explicatur initio factis iuuenum mutatis, & circumstantiis, crepitu forium, & clamoribus vocitantium iam suppressis: quos prius, licet grauitè conquerentes de frigore intelligeret, sinebat ante fores eodem perire.

² Apodosi declaratur ex effectis Lydiæ, subiectis, & variis

& variis eiusdem adiunctis : quod iam queratur de arrogancia & contemtionem mæchorum alterna : neglecta in solitudine iaceat summo frigori exposita, libidine incensa, hippomania velut correpta : vbi est brevis similitudo libidinosæ Lydiæ, cum equa equiente.

3 Causa Lydianæ querelæ existit è contemtionem, qualis est illa Iunonis apud Virg. spreta iniuria forma. &c. Illa querela tractatur collatione maiorum sic proprie, remoto tropo, exprimenda: Iuuentus nunc magis gaudet consuetudine virginum, & puellarum, quam vetularum, in quarum numero Lydia ponenda videtur: cuius querelis nullus iam esset locus relictus, si ex apophthegmate Cleobuli non fecisset aliis, quod nunc odit, οὐ μὲν εἶ, ἑτέρω μὴ ποιήσας. Eiusdem argumenti est Epigram. Græc. l. 7. sub. fin. in anum quandam:

Nῦν μοι χεῖρε λέγεις, ὅτε σὺ τὸ σέβασμα πονεῖσθαι λέγεις,
Κεῖνο τὸ τῆς Λυγδίας βάσκανος λεῖότερον.
Nῦν μοι σέβασμαίης, ὅτε τὰς χειρὸς ἡ φαιχὸς σου,
Τὰ: ὅτι τοῖς σοβαροῖς ἀνέσι πλάζομαι.
Μικρὸν τὸ μὴ πῶρ σέβασμαίης, μὴ δὲ συναίτια,
Αὐτὴ βίβη δὲ ἐγὼ πῶρ βόσπυρ δέχουμαι.

Nunc mihi dicis salutem, quum tibi forma defloruit, ista lapide Lygdo è ingrata, leuior. Nunc ad me alludis, quum tuam perdidisti comam, quæ collo superbo volitat. Ne amplius cum fastu ad me accedas, nec te mihi des obuiam: non enim pro rosa soleo recipere spinam.

Enarratio Grammatica.

Lydiam.] De hac Lydia, vel certè de ipsius simili dictum est Od. 8. huius lib.

Fenestras.] Quas Græci vocant θυελάς, & θυελα, quasi ostiola, Grammatici tradunt inde dici, quod lux per has in penetralia inferatur, ὅθεν τὸ φαίνεσθαι, sicut Plut. Quæst. Rom. 36. Tarquinio prius mortuo Tanaquil vxor Seruij, mulier prudens & regia, capite per fenestram exserto, ciues alloquuta, permouit vt Seruio regnum deferrent; & ita loco id cognominis fuit inditum.

Proterui.] De hac voce dictum est in Gram. Od. 19.

Ianua.] Id est, tam raro aperitur ianua, vt videatur arcte amplecti limen & cardines, nec ab illis disungi velle. Hæc autem à Iano putatur deflecti, quod, vt ille creditus est ab Æthnicis anni principium, sic ianua penetralium.

Limen.] Duplex est limen: superius, quod Græcè dicitur ὑπερθυρον, Plinio Latine superliminare: inferius ὑποθυρον, eidem subliminare. Dicitur autem hæc vox, auctore Donat. in Eun. Act. 3. Sc. 5. ad verba, ego liminis aspecto oculis: & à Festo idem valere, quod transtuerfum lignum in summo & imo loco: inter binos ostij postes: vnde sunt prouerbiales sententiæ, à limine salutare: limen attingere, vt ab Hom. dicitur λέγει, ὅτι γινέσθαι ἑδὲ ὅς, in limine senectutis, pro, esse in propinquo. Οὐδὲς γὰρ ὅθεν τὸ ὄδον εἶδεν, ὡς βυβλὸς, πρὸς τὸ βαίνειν, ἀμφότερα, ab eundo.

Multum.] Hic dubitatur vtri hoc aduerbium adstruas, hucne epithero faciles, an verbo: sed cum vt rouis connectas, quid infinitum signabit, vt τὸ σάβη finitum, quo vsus est Ode 17. huius ad eandem mulierem, si me audias &c.

Faciles.] Hic non magni interest, vtrum legas faciles, an facilis: si hoc, facilitas introitus significatur: si illud, volubilitas cardinum frequenti attritu quærita: sic nauis dicitur amare litus, quum illud legit & lambit, nec in altum vtgetur.

Mæchos.] Μοιχὸς est vox Græca, & ab Eustathio dicta Iliad. α. ὅθεν τὸ μὴ οἶκος, διὰ τῆς ἀντισημίας λέξ. εἰς δὲ αὐτὸ τὸ δὲ οἶκος καὶ Ἡρόδοτον εἰκότως διδόναι εὐκτα τὰ γένη id est, ab eo, quod minime deceat, per mutuam littera tenui mutationem in den-

sum: οἶκος autem ex Herodoti sententia constat σιωπῆσθαι πικρῶς ἀβ οἶκος. Εἰς μοιχικὸν μέγα τὸ δὴ οἶκος σφ. σφρον, ἢ πῶς, Μοιχὸς, ὁ πόρνη λέγεται ὅθεν τὸ εἶκω, τὸ κῆρ πῶ, ὁ ὄρα καί μιν ὄρα, ὁ μέσος οἶκος, οἶκος, οἶκος, οἶκος, ὅτι & κ. μ. τὸ μὴ ἀπαρροπικῶς μοιχὸς ἢ ἑπὶ μοιχὸς, ὁ τὸ μὴ βίβη πρὸς αὐτῶν, id est, liber etymologiarum hoc declarat apertius, sic, Mæchus qui, & Cynadus dicitur a verbo significante, decorus sum, cuius prateritum est εἶχα & medium οἶκα, vnde participium οἶκα, οἶκία, οἶκος, οἶος & cum particula μὴ prohibendi meoicos & mutatione facta μοιχος, quod is significatur qui res minime acientes gerit. Itaque μοιχὸς est ὁ πόρνης καὶ ψευδοῦς, cuius causâ liberi sunt dissimiles: ad quod videtur alludere hic Phocylidis versus:

Οὐ γὰρ τί κτεῖ πῶδας ὁμοῖα μοιχικὰ λέκτρα.

Leſti adulterini non pariunt similes liberos.

Mihi autem minus placet, quod à nonnullis dicitur ἀπὸ τῆς μωχῶν, à recessibus, & abditis locis, quæ fusius declarantur à Plutarco. in libel. ἀπὸ δὲ θυελάς μοιχοὶ τὰς ἐπίρων γυναικῶν δανυμένους, ἢ ἰδίαν κατὰ φρονῆσιν: adulteri magni, ad-

20 ciunt vxores aliorum, & proprias contemnunt: ὅθεν ἀλ. γ. μοιχὸς διὰ σέ πρὸς ἀπὸ πλάτω, Aristophanes in Pluto: sed deprehensus adulter per te depiletur: ea enim erat pœna mæchi pauperis, quum multam non poterat persolvere: vultellâ pili è natibus & pudendis euellebantur, & podex raphano terebrabatur: quod Scholiastes Aristoph. confirmat ad versum in Nebulis, μοιχὸς γὰρ ἦν τῶν χηρῶν ἀλῶς, & c. nam si contigerit vt in adulterio sis deprehensus ῥαφανίδου θήσῃ, raphano trancietur: ὅθεν γὰρ, ait Scholiastes, τὴν ἀλῶντας μοιχὸς ἠκίχοιτο, ῥαφανίδου λαμβάνοντες καὶ δέσσαν εἰς τὰς ἀρῶντας τῶν πῶν, ἢ ἀπὸ πλοῦτος ἀλῶς τέφραν δερμὴν, ἐπὶ πῶων βασιάνους ἐγναῖς ἐργάζομενοι: sic enim mæchos, in adulterio deprehensos, caedebant, & contumeliâ afficiebant: atq; acceptos raphanos immittebant in podices ipsorum, eos reddentes depilatos: sed pœna diuitis adulteri notatur in Gram. Satyr. 2. lib. 1.

Anus.] Festus bifariam notat hanc vocem, vt aut à multitudine annorum, aut à Græco ἀνοσ, ἀνός, amens quasi sine sensu dicatur.

In solo tenuis.] Potest ad impiam anilis iudicij mutabilitatem, vel ad vilem contemtionem referri.

40 Angiportu.] Deducunt Grammatici hanc vocem, ab angusta via ducente ad portum, Gallicè ruelle. vt Fest. Varr. & Donat. in Adelph. Act. 4. Sc. 2. Virgil. autem & Tacit. videntur angiportum exprimere per angusta viarum, vt Græci τὴν στενωπὸν per τὴν στενὰ τῆς ὄππων, angustæ ocularum. Ὅτι μὴ ἐπὶ στενωπῶν οἱ ὄππες, ἢ τὸ εἶναι διαπεπῆνυθαι εἰς δέσσαν quia in altum oculi adducuntur, neq; possunt distendi in aspectum, ait Eustathius.

Bacchante.] Id est, vehementer constringente, & omnia flatu concitante Aquilone

50 Interlunia.] Sic dicitur illud temporis spatium, quod luna cum sole coniungitur: aliter Varroni, tempus intermenstruum, & Virgilio, silentium lunæ: item Apuleio, noctis tempus illunium. Hic autem coitus lunæ cum sole, Græcè dicitur συνώδιον de quo sic Plin. l. 16. c. 39. Tiberius idem in capillo tendendo seruauit interlunia. Senectio autem huius coniunctæ vocis, non videtur quibusdam extra Sapphicum toleranda.

Flagrans.] Flagrans à flando, sicut flamma ducitur.

Amor & libido.] Grammatici hic notant συνδυασμὸν, cōpulationem, & quasi combinationem, quam sic ἐν δὶ ἀδὸ, vnum per duo, designare solent, pro amor libidinosus, vt, arma virumq; cano, pro, armatum virum.

Furiare.] Sumitur hic μετὰ βαπτικῶς, id est, transitiuè, vt Grammatici loquuntur, pro impellere & adigere in furorem, qui Græcis est Hippomania, quæ certè vox Græca variè sumitur. Primum quidem, quum proprie sumitur, est ἑπιμανής, qui immoderato equorum desiderio tenetur: Deinde qui libidinis furis, instar equi vel

veleque exstimulatur. Postea τὸ ἔρωπι μῶν ἐστὶν furiosus amor equæ & cupiditas admissuræ. Præterea est venefici- cium amoris, quod equorum frontibus innascitur, de quo Virg. 4. Æn.

Quæritur & nascentis equi de fronte reuulsus, Et matri præruptus amor.

de quo etiam Aristot. l. 6. c. 22. hist. anim. ex interpreta- tione Plin. l. 8. c. 42. Et sanè equis amoris innasci venefici- um Hippomanes appellatum in fronte, carica magnitudine, colore nigro: quod statim edito partu deuorat sœta, aut partum ad vbe- ra non admittit. Si quis præreptum habeat, olfactu in rabiem id genus agitur, quamobrem id veneficiæ quarunt & colligunt. De eodem lege Columellam lib. 6. c. 27. Postremò est virus distillans è naturalibus equarum equientium, de quo 3. Georgic.

Hinc demum, Hippomanes vero quod nomine dicunt Pastores, lentum distillat ab inguine virum: Hippomanes, quod sæpè male legere nouerca.

De hoc sic Aristot. li. hist. animal. ζ. κ. ζητῶσι τὸ το μάλι- στα πάντων οἱ ἀεὶ τὰς φαρμακείας· οὐρεὶ δ' αὖ τῆς οὐ τῆ ἀιδίης, ὁμοίον 20 γού, κατὰ τὸ πλεονάζον ἢ τὸ εὐδαιμονίας, καὶ καλῶσι τὸ το πνέες ἔω πο- μαίης, ἀλλ' ἔ τὸ δὴ τῶν πόλοισι ἐπιφύεμενον ἐργῶδες ἢ φασὶ λα- βεῖν. καὶ μικρὸν γὰρ εἶναι αὐτῶν, hoc ante omnia quarunt, qui veneficiæ tractant: equabus autem effluit è pudendo quid genitura simile; multi tamen tenuius, quàm quod è pudendo maris, idq; non- nulli vocant hippomanes, sed quod non pullis adnascitur: aiunt quoq; id receptu difficile: quia sensim fluit. Quum igitur li- bido Lydiæ comparatur eam libidine equæ, arguitur extremæ incontinentiæ: (qualis describitur Sempro- nia in coniuratione libidine sic incensa, vt sapius peteret vi- 30 ros, quàm peteretur.)

Scilicet ante omnes furor est insignis equarum ibidem: de quo etiam Theocr. Idyl. 8. paullo aliter:

Ἴππομῶν ἐστὶν φυτόν ἐστι παρ' Ἀρκαδίης, τῶ δ' ἐπὶ πᾶσι καὶ πῶλοι μαινόνται ἀπ' αὐτῆς καὶ θοαὶ ἵπποι.

Hippomanes est planta apud Arcades, quâ omnes equa & equu- lei per montes furunt. Dicitur etiam hic frutex Ἰππομῶν καὶ κωοκράμνη, equos, si eo vescantur, in furorem concitans.

Vlcerosum.] Malo vlcerosum distingui comate, quàm 40 color: item, questu, colo, quàm puncto: vt sensus sit: Quñ tibi libido læuiet circa iecur vlcerosum, non eris sine questu, id est, fundes querelas vel quereris, quod iuue- nes magis delectentur puellis, quàm verulis. Hæc red- ditio later in metaphora vocum, aridas frondes post magis, vbi est τὸ αὐτῶν, pro quàm.

Pullâ myrto.] Est hæc planta Plin. l. 17. c. 29. duplicis coloris; nigri & candidi: hic autem dicitur pulla pro subnigra, qualis est in pullis recens natis. Quidam ta- men interpretantur viridi, vt dicitur Od. 4. huius libri. 50

Dedicet.] Id est, destinet frigori hyberno, cui sunt ve- tulae similes & rogo tantum conuenientes.

Hebro.] Hebrus est fluuius Thraciæ frigidissimus, vt est regio ipsa, veterum opinione: quem Hebrum Plin. l. 33. c. 4. ponit inter flumina, in quorum ramentis inue-

nitur aurum quouis alio absolutius, vt cursu ipso, tri- ruq; perpolitum, quæ sunt Tagus Hispaniæ, Padus Ita- liæ, Hebrus Thraciæ, Pactolus Asiæ, Ganges Indiæ: præ- ter hunc fit ceterorum mentio passim in hoc poemate.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est Sapphicum: εἰρώμενα autem esse vide- tur in octo primis versibus: vbi videtur Lydiæ congratulari de præfenti tranquillitate & quiete, quam iuuenes turbabant prius formâ ipsius maneres, clamo- ribus illam excitantes è somno ad ianuam aperiend- dum.

Metaphora est ab animantibus, quæ coniungun- tur amore, ad inanima, quæ se mutuo contingant & complectantur. Similis est tropus Æneid. 5. vbi Gyas admonet Menocætem nauis rectorem de virando sco- pulo.

Quò tandem mihi dexter abis? huc dirige cursum, Littus ama.

quali tropo vititur Hom. Odyss. μ. vbi Vlysses gubernatorem sic alloquitur:

Τέτα μὲν καπνὸς καὶ κύματ' ἔκλυτ' ἔργα Νῆα: σὺ δ' σκοπεῖλον ἐπιμάειο.

id est, ab hoc fluctu & sumo dimoue nauem, & studiosè obserua scopulum; quod Eustathius interpretatur, ζῆτι πικρὸς ἐπιμάειο, id est, cautè scopulum appete & leuiter at- tinge.

Idem tropus, non hypallage, quo sensus & mo- tus tribuitur rei inanime.

Epizeuxis est, eiusdem soni continua repetitio. Profopopœia imperfecta, quâ inducitur iuuenis sic de Lydiæ immanitate conquerens.

Est hic quædam Acyrologia synecdochica, quum intelligendi sunt iuuenes coniugio soluti & simplici- ter scortantes.

Synecdoche generis pro Aquilone, ac præterea in bacchante metaphora à consuetudine Dionysiacorum, quorum furores repete à Gram. in Od. 19. l. 2. sic Virg. 10. Æn. v. 40. dicit, ventos furentes; Gall. soufflans impetueuse- ment & gastant tout: & ibidem simili tropo Alecto dicitur bacchata per medias vrbes Italorum, i. concitans & permiscens omnia.

Sumtum quoque videtur à furore celebrantium Bacchanalia.

Allegoria est è continuis metaphoris à plantis; partim virentibus & florentibus, ad puellas florenti æ- tate significandas; partim à ficcis & aridis frondibus, ad verulas & rugosas indicandas, iuxta prouerbum, pares cum paribus facillimè congregantur.

Pubes habet metonymiam adiuncti signi pro iu- uenib. qui metonymiæ modus magis probatur, quàm ἡβη, Dea iuuentutis pro iuuenibus.

E subiecto intelligitur intractabile frigus, quo hic fluuius facillè congelat, vim hyemis in se admit- tens.

ODE XXVI. DE AELIO LAMIA.

Theticum.

Quòd, quum præclarum sit remedium ad curas & mærores ex animo pellendos colere Musas, velit carmine Lyrico Lamiam consecrare immortalitati,

Vsis amicus tristitiam & metus Tradam proteruis in mare Creticum Portare ventis: quis sub Arcto Rex gelida metuatur ora:

Quid Tiridatem terreat, vnicè Securus, ò que frontibus integrè

60 Gaudes, apricos nocte flores, Necte meo Lamia coronam, Pimplea dulcis: nil sine te mei Possunt è honores: hunc fidibus nouis, Hunc Lesbio sacrare plectro Teq; tuasq; decet sorores.

Analysis Dialectica.

Poeta videtur e causis omnis securitatis argumen-
tari: quod benevolentia & ope Musarum poterit
atras animi curas eximere: ex quibus potest ita iudiciu
fieri: Nullus potest carmine quenua dicere sine Mu-
fis: sed harum ope quiduis potest: Horat. Musas habet
amicas & sibi fanentes: poterit igitur ipfarum alumnus
nomen Aelij Lamiae, & aliud quidlibet, aeterno car-
mine celebrare, ab omni praeritum metu & sollicitu-
dine omnino vacuus, vt decet sapientem. Propositio
est loco secundo adhuc verba: nil sine te, &c. & assumtio
initiio vna cum complexione.

2 Propositio illustratur ex adiuncta honestate, quod
valde omnes Musas deceat fidibus Lamiam celebrare:
assumptio autem factis Poetae augetur, qui μετὰ Μουσῶν,
Musis adiutus facile curas abiget, & sese a tristitia lon-
ge deducet. Eadem potest approbari testimonio Batri
apud Theocrit. Ειδυλλ. ι.

Μετὰ Πιερίδες σωμαίεσάτε τὰν ῥαδίναρ μοῖ
Παῖδ' ἄν γ' ἄλφιδε θεῶν, κατὰ πάντα ποιεῖτε.

Musa Pierides canite mecum gracilem puellam: quibus enim
admouetis manus, ea pulcra facitis omnia.

Enarratio Grammatica.

DE Aelio Lamia.] Aelius Lamias, si non fuit alius
eiusdem nominis, creditur fuisse Consul cum
M. serulio anno 755. ab vrbe condita. Quod si ita est,
necesse quoque videtur Poetam diutius vixisse, quam
vulgò existimatur, & annum 71. attingisse, sicut P. Crini-
tus scripsit.

Musis.] Hoc dici potest Graecè, vt illud Odes 17.
li. 2. nec diis charum, ἢ φίλον ἔστι θεῶν, sic, Musis amicus, φίλος
ἄν Μουσῶν ἢ ἐστραγγμένος μούσων charissimus Musis. Sed Orig-
inem Musarum in Rhetoricis Ode 24. obiter notau-
mus: nunc autem rationem nominis & numerum ad-
dere operæ præterium videtur.

Hic est Homero Iliad. ω. in luctu Achillis nouena-
rius: sic enim ille:

Μῦθ' οὐκ ἔννεα κῆρυκεσσι βόμενοι ὀπί κ' ἀλλή
θ' ῥωῖεσθ.

Omnes nouem Musæ alternâ voce & pulcra lugebant.
Illius vocis Graecæ Etymon Plato vult in Cratylo esse
ἀπὸ τῆς μῦθου, δηλὸν ὅτι, ἀπὸ ζήτησῶς τε καὶ φιλοσοφίας, ab in-
quisitione & studio sapientiae ἀπὸ Λάκων, apud Laco-
nas: tunc veruverbij rationem Ioan. Tzetzes: sequit-
ur in Scholijs sub principium ἔργων καὶ ἡμερῶν. Helio-
di & cur sint nouem & Pierides dicantur. Plutarchus
verò in libello περὶ φιλαδελφίας scribit Musas dici. quasi
ὁμοῖ δίδυμοιαν αἰεὶ καὶ φιλαδελφίαν ἔσσης, quod a benevolentiam
& fraternum amorem semper vna sint.

Hanc quoque vocis eandem rationem habent scho-
lia in Theogoniam statim initio, ἰστέον, ὅτι ὁ ἀεὶ τῆς
θεογονίας λόγος φυσικῶν διήγησιν τῶν ὄντων ὑπαρροδοῖ.
ἀπὸ Μουσῶν ἢ τῶν ἀρχῶν ποιεῖται τὸ λέγειν: ὅτι ἀντὶ τῆς ἀρετῆς
ταῖς τῶ λόγος. Μῦθου ἢ οὐκλήθισαν, ὡς ὁμοῖ αἰεὶ ἔσση μίαν γὰρ ἀρμω-
νίαν ἐντείνάμεναι σωμαίεσαι καὶ συγχορδοῦσιν ἀλλήλαις, μηδέ-
ποτε ἀπ' ἀλλήλων χωριζόμεναι εἰ γὰρ καὶ ἴδιον κληρονομήσῃ ἑ-
ληχρον, ἡμὲν ἀστρονομίης ἢ δὲ γεωμετρίας, ἡ δὲ ἡδὲ καὶ ἡθικῆς. ἡ δὲ
ῥητορικῆς, καὶ ἑτέρας ἑτέρας ἀλλ' ἐν ἐκείνῃ πάσας ὄρεῖν εὐρεῖν: ἐν γὰρ ἀστρο-
νομίᾳ καὶ γεωμετρίᾳ ὁρῆ τις ἀν' καὶ κατὰ τὸ ἔπιπνον, καὶ ἰσοείαν, καὶ
τῶν λοιπῶν ἔκθετον, id est, Sciendum est expositionem rerum
naturâ constantium sermone de generatione Deorum conti-
neri: à Musis autem initium sumit: quod ipsæ praesideant or-
ationi; atq; eadem ita vocatae sunt, quasi vna semper essent. Nam
ad contenta vocis modulationem seruant concentum, & in-
ter se ludunt exultim in numerum, nunquam alia ab alijs se-
iuncta. Siquidem suam quæq; natura est sortem, vna Astronomiæ,

altera Geometriae, alia orationis polita, alia odarum, alia deniq;
rei alterius: in vnaquaq; tamen omnes reperire licet. Nam in
Astronomia reperire quis posset Geometriam & ornatum ora-
tionis & historiam & reliquarum vnamquamque. Hæc se-
quitur illarum singularis appellatio dissimili ordine,
atque recensentur earundem nominibus libri Hero-
doti, Clio, Thalia, Euterpe, Terpsichore, Erato, Melpomene,
Polyhymnia, Urania, Calliope: quarum nomina & inuen-
ta lege in Epigramm. Virgilij, cuius initium est, Clio
gesta canens, &c.

Atque ideo κῆρυκεσσι βόμενοι, dicantur ab Hesiodo, &
quod omnes ipfarum artes communi inter se vinculo
contineantur, vt ait Cicero in Orat. Archia, quibus
praesse etiam existimantur, nedum soli Musicae. Ma-
crobius lib. 2. in somnium Scipionis capite tertio scri-
bit Ethnicos veteres Theologos assignasse suum cui-
que Musæ orbem caelestem: vnde Calliope Od. 4. li. 3.
deuocatur.

Præterea Eusebius defleat τὸ μῦθον, σημαίνον τὸ
διδόσκον καὶ παιδῶν, cuius notionis est vox Hebræa
musar disciplina: nonnulli tamen, nescio quo Enthu-
siasmo afflati, ducunt à voce Hebræa Mosech: quod si
ita est, Musæ extracta sunt ex aquis, sicut Moses pro-
pheta, cuius nomen est à radice משה mascabab, quod est
extrahere Exodi cap. 2. vers. 10. Suidas tamen scribit
μῦθον τὸ ὕδωρ παρ' Ἀγυπτίους. ἔστι καὶ Μωϋσῆς significare aquam
apud Aegyptios: vnde etiam Moyses nominatur. Quia
dolor & metus ita cor hominis constringere solent, vt
quò ille se vertere possit, nesciat, ἢ λίαν διολεῖται διαμῆς
τῆς καρδίας, id est, tristitia definitur vinculum cordis, quod
letitia solet soluere, atque sic dilatare, vt respirare queat
liberè ex angustijs ereptum.

Quis sub Arcto.] Hæc verborum Syntaxis, nihil in-
terest ad sensum, vtro modo accipiatur: an sic, ego vni-
cè securus, id est, nihil omnino sollicitus quis rex me-
tuatur ab ora gelida: & tunc gelidæ oræ esset dandî
casus: an hoc modo, nihil sollicitus, à quibus rex ge-
lidæ metuatur oræ, vbi τὸ quis esset pluralis numeri &
casus dandi, quis.

Tradam portare.] Proterius tribuitur Africo & Noto
Epod. 16. Quocunq; per vndas Notus vocabit, aut proterius
Africus: sed hæc syntaxis est Poetica & Hellenica, pro
qua orator diceret, tradam portanda: sicut Cic. lib. 1
de fin. qui se libidiniibus constringendos tradunt.

Hæc quoq; locutio præ se fert speciem prouerbij, pro
mæsticiam delebo obliuione, & omnem mihi metum
adimam præsidio Musarum: sic, quod meminisse no-
lumus, Catullus dicit,

In vento & rapida scribere oportet aqua.

Lucianus, καὶ ὕδατος χάφειν pro quo Virgilius dicit,
ventos aliquid ferre, id est, auferre gaudia, vel in cassum
lætari & auras discerpere omnia, lib. 10. sic Callimachus
loquitur hymno εἰς Δία — Νέδην δέσε δῶνα κομίσομαι κειθ-
μὸν ἔσω Κενταύρου, id est, Rhea, ὁ Iupiter, dedit te portandum in
recessum Neda Nymphæ.

Arcto.] De arcto i. Georg.

Claramq; Lyaconis arcton.

60 Hic autem Lyacon rex Arcadiæ Callistonem habuit
filiam, quæ in vrsam à Iunone conuersa est, quod à Ioue
amaretur: sed postea ab eodem ducto misericordiâ in
cælum translata, dicitur maior Vrsa & maior Septen-
trio, & est sidus infigne 35. stellis, quarum 27. sunt in
forma & 8. extra formam.

De hoc nomine Arcades dicuntur ab eodem & ibi-
dem, υἱανὸν Λυκαίνης ἀρκτοῖο, nepotes Lyaconie Vrsæ. Hanc
Græc. τῶν ἐλικῶν vocant, vt minorem Vrsam κωμοσέσση,

quod referat similitudinem caudæ caninæ. De his vide Aratum in Phænomenis & Ovidium l.3. Fast. Ελική δ' λέγεται ἄρα τὸ ἐλισσόμενον ἢ γὰρ ἐφέπειδαι πρὸς τὸν πόλον καὶ τὸν ἄξονα, id est, dicitur ex eo, quod circa polum Arcticum, siue axem orbe maiore vertatur.

Ideoque ἀμάξα, id est, currus putatur vulgò propter formam: de quo lege Agellium lib.2. ca.21. & Hyginum. Plutarch. tamen lib. de Iside & Osiride scribit Vrsam esse sidus Typhonis, qui creditus est ab Ægyptijs filius Saturni.

Tiridatem.] Hic rex fuit Armeniæ & Persidis: hic tamen Turnebus videtur dubitare de vera lectione huius loci. Si enim retineatur Mithridates, historia, quam minimè notat, repugnat: quæ narrat hunc quidem in Armenia regnasse, sed cum Romam captum, vincumque fuisse ductum ab Augusto: si Tiridates, de quo Suetonius in Nerone cap.13. qui fuit etiam rex Armeniæ sub imperio Neronis; necesse erit fuisse tempore Augusti alterum, qui metu Phraatis regis Parthorum profugerit ad Augustum. Sed de Tiridate lege Dionem lib. 51. histor. ad finem: vbi Cruquius reperit scriptum per τῆς ἱστῶρις, nisi alter ab hoc putetur intelligendus.

Vnicè.] Vox vnicè, est hic ἑπιταφική, & valet, quod Græcè dicitur πένυ, σφέδρα μὲν τῆς ἀφροντιστικῆς καὶ ἀμελῶς πᾶν τέλος, ἀμέλειον ὅτι καὶ ἀμελής, omnino prorsus huius curam abiciens, & curis vacuus & expeditus.

Apricos.] Id est, suavius olentes, quod nati sint in locis soli expositis: vel flores suavitatem odorum spirantes vi æstus solaris in locis apricis, contra quam in opacis.

Lamia.] Familia Lamiarum Romæ magna fuit, de qua dicitur (Deo fauente) Od.27.lib.3.

Pimplea.] Hæc Musa dicitur à monte Pimpleo & fonte Macedonia, de quo Strabo lib.9. videtur alludere ad Erymon vocis Ἐρυμὸν τὸ πῦρ ἀδύτου ab implendo.

Lesbio plectro.] Id est, Lyrico: de plectro lege Grammat. in Od.1. lib.2.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile nonæ. ^a Synecdoche speciei pro genere, id est, quous loco & mari remotissimo & abditissimo.

^b Metonymia adiuncti pro Septentrionali regionè subiecta, quæ fortassis intelligenda est de Germania inferiori, vbi exercitus Romanus tristem accepit cladem sub Quintilio Varo: vel de Scotica vel Scythica plaga etiam Septentrionali.

^c Polyptron est.

^d Exclamatio per imprecationem cum apostrophe ad Musam Pimpleam.

^e Quidam τὸ integris, interpretantur per continuatam translationem de viris impollutis castisque Poetis, quos afflati precatur à Musis vi diuinâ cantendi Lælium Lamiam.

^f Anaphora est, licet necesse prius non sit statim initio membri.

Est præterea in hac anaphora periucunda Poetæ allegoria, quum Musam rogat, vt per ipsius afflatum ipsi liceat condere poema, quo dignè Lamias ornari possit & prædicari: sic necesse illi coronam est eundem carmine celebrare.

^g Metaphora à publicis magistratibus ad magnitudinem honestæ famæ: nisi te cantem, non potest esse memorabile meum nomen. Sic antea Od.17. dixit honores raris pro lætis & copiosis segetibus.

^h Anaphora est in hunc bis initio cômatis repetito.

ⁱ Metonymia adiuncti pro Lyrico carmine, siue Alcaico, siue Sapphico, de quo fuit Od.11.

^k Synecdoche generis pro specie, Pimpleides vel Pimpleiades.

ODE XXVII. AD SODALES.

Theticum.

Sodales honestam epulandi rationem docet, & expediendi se laqueis meretricis difficultatem.

N^{1a} Atis in usum letitiæ^b scyphis
Pugnare^c Thracum est: tollite Barbarum
Morem,^d verendumq;^e Bacchum
Sanguineis^f prohibete rixis.

² Vino & lucernis Medus & acinaces

^h Immane quantum discrepat: impium

³ⁱ Lenite clamorem sodales,

Et cubito remanete presso.

⁴ Vultis^k seueri me quoq; sumere

Partem Falerni? dicat Opuntia

Frater Megille, quo beatus

Vulnere,^l quâ pereat^m sagittâ.

^{4o} Cessat voluntas? non aliâ bibam.

² Mercede: quæ te cunq; domat P Venus;

Non verubescendis adurit

Ignibus: ingenuoq; semper

Amore peccas: quicquid habes, age

Depone tutis auribus: ah miser,

Quanta laboras in Charybdi!

7 Digne puer meliore flammâ

Quæ saga, quæ te soluere Thessalis

^{5o} Magus venenis, quis poterit Deus?

² Vix illigatum te iriformi

Pegasus expediet Chimarâ.

Analysis Dialectica.

Hæc Ode constat cohortatione & commiseratione. Primum cohortatur sodales ad hilaritatem conuiuij, quale describit Pindarus Nemeorum Ὀδῶν, id est, ἡσυχίας καὶ εὐφροσύνης, id est, tranquillitatem pacis & orij conuiuium amat: de cuius vocis vtriusq; ratione repete notas Grammat. in Ode 6. huius lib.

Nam vt suauissimum condimentum est tranqui-

litas; ita perturbatio maximè inspidum est eiusdem fastidium.

^{6o} Cohortationis autem ad tranquillè & leniter epulandum argumentum primum est è diuerso sine: quod conuiuium non sit comparatum ad rixas & vitæ disjunctionem: sed ad illius tranquillitatem, lætitiâ & vitæ coniunctionem.

Prior pars huius diffensionis declaratur similibus collatione, quæ cernitur in his verbis, barbarum morem: quod Thracæ homines nullâ humanitate politi, nullâ honestate exculsi, conuiujs & comotationibus, vt nonnulli ipforum, sic abutantur. De quibus sic Ammianus Marcellinus lib. 27. scriptum reliquit, Hæc quoq; priscis temporibus loca Barbari (hi fuerunt Thracæ) tenuerunt, morum, sermonumq; varietate dissimiles; è quibus præter alios, vt inmaniter esserati, memorantur odryse, ita humanum fundere sanguinem assueti, vt, quum hostium copia non daretur, ipsi inter epulas post cibi potionisq; satietatem suis, velut alienis, corporibus imprimerent ferrum. Verum auctâ Rep. dum consulare imperium vigeret, has gentes ante hac semper indomitas, vagantesq; sine cultu & legibus Marcus Didius ingenti destinatione prestis. Drusus intra fines continuit proprias. Minutius propè amnem Hebrum à celsis odrysarum montibus fluentem superatos prælio strauit: post quos residui ab Appio Claudio proconsule sunt in festâ concertatione deleti.

2 Eodem accedit tertium argumentum è loco diffensorum, siue, vt alij volunt, repugnantium: quod maximè pugnent inter se conuiuari & præliari: quum alterum vitam conferuet & tueatur; alterum effundat, eripiat & perdat eandem. Hæc tamen enunciatio fit ex alio diffensionis genere: quia conferuare & perdere sunt aduersa, quæ inter se opponuntur vnum vni velut è regione.

3 Ex tribus argumentis antecedentibus ἐνθυμηματικῶς efficit tranquillè & quietè sodalibus epulandum esse.

4 Altera est pars Odes de inexpugnabilibus metreticis technis, vt iocosâ confabulatione sedet congruenter suæ cohortationi epulationem nimis iam clamorâ: vbi initio Poeta inuitatur à sodalibus ad ipsi propinandum: quibus cum id paciscitur certâ lege. Talis autem pactio fit è comparatione parium: Si vultis me vobiscum combibere, frater Megillæ nominatim designet suam amicam: eadem repetitur negata: sed ex apodosis prioris fit protasis posterioris: Si verò frater Megillæ non vult edere amicæ suæ nomen, vobiscum nolo propinare.

5 Et si frater ille silentium ageret de nomine puellæ; non desinit tamen Horatius illius indicium vrgere argumento ex adiuncta prudentia amatoris, quem exprimendi nominis causâ ita commendat, vt semper in eam puellam pergat amorem suum conferre, cuius postea se nec pudeat, nec pœniteat. Ex hoc tamen silentio caurus Poeta conijciebat illud Catulli:

Flauæ delicias tuas Catullo,
Ni sint illepida atq; inelegantes,
Velles dicere, nec tacere posses.

6 Eandem indicationem premit ex adiuncta sibi taciturnitate: quod semper tacitè habiturus sit, quicquid ipsi crediderit.

7 Blanditijs tandem ex eo nomen amicæ elicit & cognouit: quam cum intellexit scortum esse vile & morbidum, grauisimè casum & vicem adolescentis dolere se ostendit, qui meliorem mereretur conditionem: quod è loco maiorum declaratur.

8 Magnitudinem casus auget comparatione minorum κατὰ βολικῶς, quod aded grauis & expugnabilis ille casus videatur, vt quoduis auxilium vel Bellerophonis, vel Antidotum cuiusuis veneficæ, vel firmissimi ipsius Iouis subsidium longè superet. Simili argumentò vtitur Circe in Charybdi describenda Vlyssi. Odyss. μ. vers. 101.

Ὁὐ γὰρ κερύσεια τὸ σ' ὑπ' ἐν κερκὲ ἐν δ' Ἐνοσίχθων'

Non enim te ex illo periculo extraxerit, ne ipse quidem Neptunus: quod quidem certè minimè frater ille decidisset, si

consilium Platonis ex ipsius conuiuio accepisset iam sermone vulgi tritum: ὅτι καλλιὸν τὸ φαειρῶς ἐρεῖν τὰ λάθρα, καὶ μάλιστα τῶν γενναϊοτάτων καὶ ἀείων, καὶ ἀν' αἰχρῶν ἄλλω ὄσι. id est, vulgò dicitur præclarior esse palam amare, quam clandestinum & furtim, eosq; maxime, qui generosissimi & optimi sint: etiamsi deformiores sint alijs.

Enarratio Grammatica.

10 **N**atis scyphis.] Non significatur hic origo scyphorum, sed vsus illorum ad aliud, atque ad pugnas comparatus & destinatus. Scyphus autem est vox Græca neutro etiam genere flexa, vt Homer. Odyss. ξ.

Καὶ οἱ πλητάμενοι δῶκα σκύφῳ.

Et ipsi plenum dedit scyphum.

Quod autem hic tribuitur vasis, Plato lib. 2. de legibus & Hesiodus ἐν ἔργοις β. tribuunt τῷ Διονύσῳ Πολυγυθῶ, & Epigram. ἐγερσὶ γέλωτι Λυαίῳ & Virgilius: Adsis letitia Bacchus dator: sed Grammatici tradunt scyphum inclinari à σκύφῳ, θιν φ mutato, vnde σκυθοπνεῖν, καὶ ὄπισσος θιν φ δὲ δαυτῶς, σκυθιστὶ πνεῖν. id est, ζωροποτῆν. more Scytharum potare. id est, Athenæo lib. 11. de Cleomene rege Spartæ, Σκύθαις ὁμιλῶντες μάθεισιν ἀκρατοπότην, qui quotidianâ consuetudine cum Scythis congregiuntur, meracius potare discunt, aut potius ἀπλήτως πνεῖν, insatiabiliter bibere, ac intemperanter, quod ferè contingere solet ijs, apud quos non nascuntur vina. Vt apud Scythas & Thracæ, qui ob id ἀκροποτῆται, id est, merobibi vocati sunt. Quod autem Scythia non sit vinetis confita, ostendit Anacharsis apud Laertium, qui ἐρωτηθεὶς, εἰ εἶσιν ἐν Σκύθαις αἴλοι, εἶπον, αἴλλ' οὐδ' ἀμπέλοι. Qui interrogatus, an apud Scythas tibicines essent, respondit, ne vites quidem. Multa sunt tamen apophthegmata contra temulentos. Fuit autem, vt quidam volunt, scyphus Herculis poculum, vt cantharus Bacchi. Syntaxis præterea huius vocis natis, est triplex. Terentius in Heaut. Prose ad ingenio egregie ad miseriam natus sum. Cicer. pro Sextio: Vi ad dignitatem & gloriam natus: & alibi, Tribunitia potestas in seditione & ad seditionem nata. Ibidem, laudi natus, & pro Muræna, patria, non tibi natus, & hic, fruges consumere nati, de quo vide Grammatica in Epist. 2. lib. 1. Hæc autem, nasci in miseriam est rarior. Tusc. sicut hæc Iuuenal. Satyr. 1.

— animal propter conuiuia natum.

Sic Græcum προυκὸς σου τῆς ταῦ, ψυχῆ παρὲς αἰρετῶν διπλοφυκῆ. Animus ad virtutem probe natura comparatus: παρῆτες πλείω πεφύκαμεν ἐξαμαρτάνειν, ἢ καπορθῆνῶς omnes maiori ex parte natura comparati sumus ad peccandum, quam ad rectè faciendum.

Thracum.] De his vide Grammatica Odes 18. huius libri, & lib. 1. de legibus, vt de Scythis: Est Thracum valet, est hominum ferinis moribus & inhumanis prædicatorum, sicut post statim explicat, tollite Barbarum morem. Simili Syntaxi Demosthenes dicit Olynthia. β. ὅτι τῶν αἰχρῶν, μάλλον ἢ τῶν αἰχρῶν φαίνεσθαι παροϊμένους τῶν πόλεων καὶ τῶν πόρων, ὧν ἦμῶν ποτε κώλοισι est hominum turpium, imò turpissimorum abijcere & contemnere vrbes & loca, quorum simus alius domini.

Prohibete rixis.] Cauete, ne inter pocula rixæ oriantur & prælia committantur. Prohibere sæpius suppressam habet præpositionem: prohibere commeatu, itinere, calamitate, cibo, & tecto. Interdum tamen Cæsar dicit, vt lib. 1. de bell. Gall. Ab oppidis vim hostium prohibere, vt etiam Cicero 1. Catil. dicit, à tectis & à mœnibus ciuitatis arcere Catilinam.

Vino & lucernis.] Hoc videtur referendum ad morem veterum & consuetudinem, qui verè conuiuia agitabant noctu, vt est lib. 1. Æneid.

— pendens lychni laquearibus aureis

Incentis

Seruius in hunc versum docet vocem Latinam à Græca defecti, non à luce, cuius prior extenditur. Ramus tamen lib. 1. Gramm. Lat. docet speciem aliquando commutare quantitate vocum, vt prima in luceo producitur, in lateo corripitur: contra in lucerna & laterna Martial. in Apophor. 2.

Dux laterna via clausis feror aurea flammis,
Et tuta est gremio parua lucerna meo.

Λύχνος ἢ ἄστὴρ τὸ λυεῖν ῥύχον τὸ εἶναι σκότος καὶ ἐρῶν, quod tenebras d spellat. Hic Poeta libentius vtitur voce Latina, quam Græcâ λύχνος, vt Ode 21. lib. 3. vinas lucernas dicit, & 8. eiusdem libri vigiles lucernas.

Acinaces.] Est gladius militaris linguâ Persicâ: cuius meminit Plato lib. 8. de Repub. Dio lib. 50. & Herodotus in Polyhymnia, vbi etymologus ὠκυπέτης, notat legendum, ὅτι τὸ ὠκύπετος, τὸ εἶναι ὀξύπετος, ἔχει τὸ ὠκύ quod acutum sit, & definit εἶδος ἀκοντὶς Περσικῆς. Helychius modo δὲ ὄρνυ Περσικῶν καὶ Σκυθικῶν ξίφῶν iaculi Persici genus, hastam paruum & enses Persicum & Scythicum.

Immane.] Interpretatio est Hellenismi θαύμασον ὄσον, ἢ θαύμασον ἠλικόν, mirum quantum, & mirū in modum. Plato Epist. 7. Θαύμασον ὄσον Διο ὑσιόν ὅτι δεδουκός ἐστι πᾶσι φιλοσοφίαν mirū quantū profecerit Dionysius in Philosophia. Nonius scribit Sallustium ita loquutum lib. 2. hist. Immane quantum animi exarsere, id est, quantopere. Festus tamen interpretatur τὸ immanis per ferus & magnus: sicut Budæus τὸ ὄσον adiectiuus subiectum: vt in hac Phrasi θαύμασον ὄσον dicit significare, τὸ λίαν. Est præterea in τὸ immane antimeria pro immaniter, mirificè discrepare. Hęc autem vox fit à mane, quod linguâ Lanuuiorum valet bonum, vt scribit Macrobius lib. 2. Saturn. cap. 3. Itaque immanè est non bonum.

Discrepat.] Perpetua ferè est hęc ellipsis præpositionis, vel, vt alij volunt, ἀντὶ πῶσις, id est, casus dandi pro auferendi. Ad Pisones:

Primo ne medium, medio ne discrepet inum.

Ibidem:

Sortilegis non discrepuit sententia Delphi.

Orator contra: Paradoxa discrepant ab opinione vulgi parad. 1. Idem lib. 5. ad fam. A meis rationibus discrepant tua, & sic passim.

Cubito.] Sic Satyr. 1. & 8. lib. 2.

Languidus in cubitum iam se conuiuia reponet.

Talis fuit gestus ac situs veterum epulantium, vt cibos fumerent innixi cubito suffulto cubitali ac puluino accumbentes, non, sicut nos, sedentes: vnde tamen Festo sodales dicti sunt, quod vna federent ad epulandum: qui accubitus inuitat ad epulandum, non ad pugnandum, vt vox Græca videtur ad significare, ἀγκῶν παρὰ τὸ ὄσσειον ἐγκεῖσθαι τὸ εἶναι ὄσειον, quod vnum os superiaceat alteri ὄσει, πῆχυς δὴ ἄλλο ὅτι τῶ βραχίονι quorum compage & commissurâ constituitur ὁ ἀγκῶν ἢ ἀγκῆλη, cubitus, qui solet epulantibus immotus quietè remanere. Vult etiam Eustathius in Odis. A. sub initium τὸ Cubitus natum è Græco, quam hæc annotat, ἐν τῷ κυβῶ, κυβήσω, τὸ κατασπῆφω ὄσει καὶ τὸ κυβῆτορ, ῥωμαῖσι, i. e. ex hoc verbo sonante, Inuerto, vnde vox Latina cubitus existit.

Seueri.] Intellige, vetus, austerum, rude ac forte, non lene: sic vocat Satyr. 4. lib. 2. forte Falernum: Dulce autem fit Noto flante sub vindemiam à regione Campaniæ dictum. Varro lib. 1. cap. 2. de re rustica in commendatione Italiæ hæc scribit: Quid in Italia vrensile non modo non nascitur, sed etiam non egregium sit? Quod sar conferram Campano? quod triticum Appulo? quod vinum Falerno? quod oleum Venafro? Cic. lib. 6. ad Epist. Leptam Maculam, Eius Falernum mihi semper idoneum visum est diuersorio. Son vin me semble propre pour attirer des hostes.

Dicat Opuntia.] Opuns vntis, vnde Opuntius, est vrbs

Locridis in fronte Italiae, quæ fuit olim magna Græcia. Potest colligi è Cosmographia Strabonis quadruplex genus locorum pro ratione climatum, vt primi sint occidui, ideoq; Hesperij, sicut ad latus Parnasi montis occiduum: qui quod pellibus Hircinis illaboratis, quas Eustathius τριζύγι ἀπυβότους, ἢ ζῶνι ἀκατεργάστους ἢ ἀκασιδῆστους nominat, ὀξυλαῖ vocantur ὀξυλαῖ τὸ ὀξυδου. i. à facto. Alteri Locri positi ad latus eiusdem montis orientale Opuntij dicuntur: Terrij appellantur Epicnemidij spectantes Septentrionem & à montis Cnemides vicinia vocati: Quarti sunt Epizephyrij è colonia præcedentium in Italia fortitudine bellicâ celebres.

Megilla, & c.] Videtur poeta hanc vocem diminutione confinxisse à Græco & inusitato recto μεγάλῃ, vnde μεγίλλῃ accelsione alterius λ & accentu retroacto, atque inde Fœmin. μεγίλλῃ, megilla flexo, Gallicè, Fille ou femme grandelette.

Fratër.] Oritur à Græco φράτης, aut per ω φράτος, illud Atticè, hoc Ionicè, qui autem sunt ex eadem patria & curia dicuntur Eustathio φράτες, συγγενεῖς καὶ συμφυλέται, i. consanguinei & tribules in vers. Iliad. β.

Κεῖν ἀνδρας κατὰ φύλα, κατὰ φρήτρα. Ἀγαμέμνων, id est, Secerne viros per tribus & per gentes, ὁ Ἀγαμέμνων.

Quo vulnere.] Id est, amore: ita vulnus pro tali affectu sumit Virgilius Æneid. 4.

Vulnus alit venis.

In verbis autem nostri Poetæ est quædam hystorologia: nam effectus præcedit suam causam: quia vulnus est sagittarum, & est allusio ad tela Apollinis.

Sagittâ.] Ellipsis est Apollinis & Cupidinis.

Cessat voluntas.] Id est, non vult, & recusat nomè puellæ indicare? puer fortassis pudore non respondebat postulationi, qui postea seceret fati facit.

Alia mercede.] Pro aliâ conditione.

Quæ te cunq;.] Tmesis est.

Non erubescendus.] Fiunt interdum participia passiuia à verbis absolutis, vt obliuiscendus, De quoy on doit auoir honte, qu'on doit oublier.

Depone.] Παρὰ καταπίθειν τοῖς ἐχθροῖσι δῶρον, ὃ, π δὸ καὶ ἔχειν. Committe tacitis auribus, quod tu videtur habere, id est, scire.

Charybdi.] De Charybdè, quæ est immensa vorago maris inter Adriaticum & Tyrrhenum, lege Ody. μ. vbi Circe docuit Vlysssem pericula futura; Syrenes, Cyanea saxa, Scyllam, Charybdin, & illa describit. Seruius in 3. Æneid. ponit Scyllam in Italia, & Charybdin in Sicilia: de eadem lege orationem de Arusp. responsis, & 2. Philip.

Qua saga.] Acrosti vult, saga dici quod fati agat, id est, vt ipse post exponit è Porphyrione, quæ carminibus mala potest hominibus vel arcessere vel deducere, & producit priorem, quam sagax corripit. Sed Cicero ni lib. 1. de diuin. Sagire est acutè sentire, ex quo sagæ anus, quia multa scire volunt.

Thessalis.] Nomine veneficiorum Thessali semper malè audierunt. Plautus in Amphitryone: Ego illum hodie vltiscar Thessalum veneficum: & Tibullus lib. 2. Eclog. 4.

Quicquid habet Circe, quicquid Medea veneni.
Quicquid & herbarum Thessalia terra gerit.

Magus.] Magus est vocabulum Persicum, quo significantur periti rerum diuinarum & humanarum: de quo lege Ciceronem de diuinatione, & Strabonem li. 16. Plinium lib. 30. cap. 1. de origine Magiæ, & Gramm. in Od. 11. huius. Dicitur autem magus Hebraicè meascaph à malitiosè ac dolosè perstringenda oculorum acie, quibus res obiectæ apparentiæ, atq; natura ipsarum præsefert, vt tradit Rabi Abraham in commot. Alij malunt

lūt ab exacta meditatione magos vocari Hammahgim, ex cap. 8. vers. 19, Eſaiæ. *Quum enim edicunt vobis, conſultate Pitbones & Ariolos: hos tamen propheta ostendit non aperte cogitata pronuntiare more prophetarum Iehouæ: mulſitantes quod si est ita, Chaldæi à Magis differunt artificio: quum ille ad præſagiendum futura vtantur aſtorum ſcientiâ. Sed Euangelica historia tollit hoc diſcrimen, vbi Magi ex inſpectione nouæ & inuſitatæ ſtellæ coniecerunt natum Chriſtum. Hæc tamen cognitio referēda eſt ad impulſum & inſtinctum Spiritus Sancti. Duo igitur genera Magorum eſt ſacris literis poſſunt obſeruari: vnum eſt eorum, qui ſunt impuri dæmonis organa, cuiuſmodi fuerunt illi Pharaonis contra Moſen, & Simon Magus & Barieſus Elymas aduerſus Apoſtolos, quorum maleficijs factum eſt *μαγεία, τὸ ζῶντ δειν, καὶ φαρμακεία καὶ ἐξιστάει τὸς ἀνδρῶν πους*: de iſtis tamen veneficis, Sagis, Theſſalis, magis, fortilegis, vulgò fortiaſijs, Gallicè Sortiers videtur Hieronymus dubitaſſe in ca. 3. Epiſt. ad Galatas, initio, *ὁ inſenſati Galatæ, qui vos ſcīcinavit?* quū idem D. Paulum communi & trita hominum ſententiâ hīc vſum fuiſſe, nec tales ipſum vnquam agnouitſſe: quī cum pugnat id, quod ibidem deinceps ſcripſit, *dicitur ſcīcinus propriè inſantibus etatiq; tenera nocere.**

Auguſtinus contra cum graui ſtomacho exſecratur huiuſcemodi homines Serui. 207. de tempore & tractatu 7. in euangel. Iohan. *Qui incantationibus, ligaturis, mirisq; artibus diaboli nocent hominibus, caterisq; rebus, vt malefici, lethales ac ſcelerati nominatim etiam damnantur concilio Carthag. & Conſtantinopol. 2.* Alterum genus eſt ſapientum, qui deſiderio tenentur magno Chriſti videndi & adorandi.

Pegasus. Prodiit Pegasus ex amputato capite Gorgonis à Perſeo, vt ſcribit Heſiodus in Theogonia, cuius fabulam vide Iliad. ε. & Pindar. Olymp. ε. 1. γ. Bellerophon vſus hoc equo præclaras res geſcit. De Chimæra lege etiam Theogoniam Heſiodi, Apollodorum lib. 2. & 10. Metamorph. vbi dicitur tria capita habere, vnum leonis, alterum ipſius Chimærae, tertium Draconis. Præterea pectus anterius leonis, poſterius Draconis, medium caprae: quod verſus 181. Iliad. β. breuiter ſic comprehendit:

Πρότε λέων, ὅπτερον δὲ δράκων μέσον δὲ χίμαρος.
Ante leo, poſt Draco media Chimæra.

Narrat tamen Solinus in Lycia Chimæram eſſe montem, vnde noctu ignis fumidus exhalat, qui dedit nomen huic monſtro triforini: cui Seruius aſſentitur *Æneid. 6. verſ.*

Horrendum ſtridens flammiſq; armata Chimæra.

Reuera, inquit, eſt mons Lyciæ, cuius hodieque ardet cacumen: iuxta quod ſunt leones; media autem paſcua ſunt: ima verò ſerpentibus plena. Hunc Bellerophon habitabilem fecit: vnde Chimæram dicitur occidiſſe ad auctores ſuprà nominatos aggregari poteſt plenioris illuſtrationis gratiâ Bocatius, qui lib. 4. capite 24. ſcribit Chimæram Typhonis & Chedriæ filiam fuiſſe e capite Leonino, ventre caprino, cruribus ſerpentinis: à qua fuit Lycia vaſtata. Fulgentius hanc totam mythologiâ, vt Solinus & Seruius exponunt de monte Lyciæ flamas eructante; in cuius vertice Leones aluntur, in medio caprae, in pedibus ſerpentes; qui tandem purgatus eſt à Bellerophonte. Idem ſentit Palephates, agens de Bellerophonte: idem Strabo lib. 14. de monte Telleſſo ſcribens; cuius vallis dicitur Chimæra vſq; ad Littus porrecta. Eiuſdem meminit Virg. l. 4. *Æneid.*

Ingentem Gyas ingenti mole Chimæram, &c.

Pegaſum autem idem Pelephates & Geographus ſcribunt ibidem non equum fuiſſe, ſed nauem, Vox præ-

terea Chimæra ſonat propriè capram; quæ poſt partum ita nominatur: ſed quandiu eſt annicula & ante partum dicitur *ἡ χίμαρος* quod autem *χίμαρος* ſit capra; teſtis eſt Xenophon. li. 3. *ana. β.* Legim us, ait, Athenienſes Dianæ votum feciſſe Perſico bello, *ποσώτας χίμαρας καταδύσειν τῆ Θεῶ, ὅπως ἀ κατακρίνοιεν τῶν πολέμων, i. tot capras immolatuſſe, quot interfeciſſent hoſtes.* Præterea Etymologus ſic *χίμαρος* *ἐκ τῆ χίμαρος* notat *πρὸς ἀπιδιαφορῶν τῶ ἐν τῶ χειμῶνι ῥέοντι ποταμῶ γίνεται ὅθεν τὸ κίω τὸ πορδομα χίμαρος ἢ χίμαρος, i. e. vt inquit, vox Chimæra à Chimæra orta diſtinguatur ab amne ſuente hyberno tempore (qui dicitur *χειμάρρως*) ſit à themate ſignificante *tre κ. in χ.* verſ.*

Explicatio Rhetorica.

Metrum eſt nonæ ſimile.
* Catachreſtica eſt metaphora ab animantibus terreſtribus, pro inuentis & effectis.

^b In *ſcyphus* eſt fortalſe metonymia pro vino vel conuiuio ad lætitiâ, non ad triſtitiâ & diſſidia comparato. In *natis* præterea & *ſcyphus* genus quoddam eſt ſymploces, quæ eſt quædam ſimilitudo ſoni ad initium vnius ſententiæ, & ad clauſulam alterius.

^c Exiſtimo hic ſpeciem ſumi pro quouis genere intemperantium hominum, & immanium per Synecdochen.

^d Bacchus dicitur verecundus per metonymiam effecti pro efficiente verecundos, dum moderatè ſumitur: inuerecundus verò dum immodicè bibitur.

^e In *Bacchum* metonymia eſt cauſæ pro vino, quod ſi lymphâ temperatum ac dilutum biberint conuiua; nullæ turbæ, nullæ rixæ inter eos futuræ ſunt.

^f In *tollite & prohibete* eſt ſymploce.

^g *Acinaces* dicitur per Synecdochen ſpeciei, pro quibuslibet gladijs & armis.

^h Hoc mihi videtur pronuntiandum quadam exclamacione de reſtâtis, id eſt: quanto pere diſfert à conuiuijs pugna!

ⁱ Dialogiſmus Poetæ & ſodalium, quorum vnum ſi induceret ſecum loquentem & apertè reſponderem, manifeſta eſſet proſopopœia & dialogiſmus.

^k Hic poteſt eſſe ſimilis modus metonymiæ ſuperiori in *verecundus*, vt ſeuerum dicatur, quod ſuâ vi ad ſeuerè confidenterq; quid agendum impellat. Niſi malis ad naturam ipſius aufferum referre, cuius rei gratiâ Iuuenalis vocat *indomitum Falernum*, quod multâ vix aquâ poſſit domari, ſed faciliùs tamen Maroneo, cuius meminit Homer. *Ὀδυσ. 1.*

^l Quo & quâ faciunt polyptoton.

^m Allegoria quædam eſt e metaphoriſ à re militari.

ⁿ Sumtum quoque ab ijs, qui locant ſuas operas alijs pretio.

^o In *domat & adurit* ſunt metaphora, pro, tibi imperat & te exercet ſatis honeſtè.

^p Metonymia eſt cauſæ pro amore periculi plenò.

^q Hæc dicuntur blanditijs ironicis.

^r Exclamatio eſt admirantis & dolentis miſeriam adolescentis, qui puer Synecdochicè & catachreſticè vocatur.

^s Damnat Craſſus lib. 3. de Orat. hanc tranſlatiõnem: *Videndum eſt, inquit, ne longè ſimile ſit ductam. Syrtim patrimonij, libentiùs ſcopulum dixerim; Charybdin bonorum, voraginem potiùs: faciliùs enim ad ea que viſa, quâ ad illa que audit a ſunt, mentis oculi ſeruntur.* Vtramq; tamen metaphoram Cicer. ipſe vſurpauit. Nam Philip. 2. Antonium vorax Charybdis cognominatur. Itè pro Seſtio ſic loquitur: *Tu meo periculo gurgis & vorago patrimonij helluaberè?*

Hicigitur valet: tu constrictus tenēris amore, qui est congeries periculorum & malorum. Metaphora autem est à nautis, & Synecdochen habet speciei pro grauisimo quoque periculo.

In ignibus, adurit, flammā, notæ sunt metaphoræ allegoriam constituentes, pro amoribus magis fecundis & amica leniori ac humaniori: qualis illa

Phædræ ad Hippolytum Epistol. Ouidij.

At bene successit, digno quod adurimur igne.

Quæ & quis faciunt polyptoton.

Quædam est allegoria à captiuis, & ab illo tiformi monstro ad sæuitiam, improbitatem, auaritiā puellæ in puerum indicandam.

ODE XXIIIX. DE ARCHYTA INSEPVLTIO.

Theticum.

Quod superstitēs debeant mortuos honore sepulturæ cohonestare, quum mors communis sit omnibus omnīs ætatis & ordinis hominibus.

1^a E maris & terra numeroque carentis arena

Mensorem cohibent, Archyta, Pulueris exigui prope litus parua Matinum Munera: nec quicquam tibi prodest Aerias tentasse domos, antmoq; rotundum Percurrisse polum, morituro.

2^a Occidit & Pelopis genitor coniuua Deorum, Tithonusq; remotus in auras:

Et Iouis arcantis Minos admissus: habentq; Taria^a Panthoiden iterum Orco Demissum: 3^a quamuis clypeo sub tela refixo Tempora testatus, nihil ultra

Nervos atq; cutem morti concesserat atra: 4^a ludice te non sordidus auctor

Natura veriq; 5^a Sed omnes vna manet nox, Et calcanda semel via Lethi.

6^a Dant alios Furie toruo spectacula Marti: Exiit est audis mare nautis.

10 Mistra senum ac iuuenum densantur funera: nullum

Saua^a caput Proserpina fugit.

7 Me quoq; deuexi rapidus comes Orionis Illyricis Notus obruit undis.

At tu Nauta, vage ne parce malignus arena Osibus & capiti inhumato

Particulam dare. Sic quodcumq; minabitur Euris Fluctibus Hesperijs: Venusina

8 Plectantur sylvæ te sospice: multa q; merces, Vnde potest; tibi desuat æquo

20 Ab Ioue, Neptunoq; sacri custode Tarenti. 9 Negligis immeritis nocituram

Post modò te natīs fraudem committere forsā. Debita iura, vicesq; superba

x Te maneant ipsum. 9 precibus non linquar inultis, Teq; piacula nulla resoluent.

10 Quamquam festinas, (non est mora longa) licebit Iniecto ter puluere curas.

Analysis Dialectica.

Poeta retinet hic perpetuam philosophandi libertatem, vti iam antè monui ex Epist. i. lib. i. ad Mæcenatem: itaque nunc Pythagoricum agit, dum Archytam eiusdem sectæ Philosophum vel potius ipsius vmbra inducit loquentem cum nauta de varia & multiplici moriendi ratione. Nauta, cuius nomine tacitè infectatur Horatius & exagitat nationem Babyloniorum & Chaldæorum, quod apertius fecit Od. ii. huius libri, qui dum alijs solent prædicere futura, quod ipsis euenturum sit, neque prædicere neque præcauere possunt: Nauta, inquam, exorditur & admiratur, vel potius illudit genus mortis Archytanæ: quod quum vir tantus fuisset & scientiâ corporum cælestium clarus, & terrestrium peritus, ac deniq; rerum diuinarum & humanarum notione cæteris præstitisset; mortuus esset tamen, atque contentior & abiectior iaceret quolibet postremæ fortis homine. Nicitur hæc obiectio loco diuersorum: hæc enim quadam ratione dissentiunt inter se, vt is, qui doctrinam astronomicam percipisset: scientiam maximarum artium habuisset: vim denique perspexisset vniuersæ naturæ: vnde videretur extra communem hominum sortem cefendus, ac diutius alijs victurus, pariter æqualiterq; tamen mortuus sit, & iaceat similiter atque infimus quisq; homo: ex quo efficit nauta huc Philosophum frustra fuisse. Fortassis ad vers. Ennij respiciens li. 3. de Off. à Cic. vsurpatum: Nequicquam sapere sapientem, qui sibi prodesse nequirit. Et ab ipso Ennio conuersum ex Euripid. Medea, & ab eodem Tullio lib. 13. ad Cæsarem recitatum μισθὸν σοφιστῶν

30 ὅστις ἐκ ἀνθρώπων σοφός. Odi sapientem qui non sibi sapit. Hæc querela est ferè omnium hominum de improbis ipsorum laboribus ac studijs, quibus nihil possunt, quod proprium sit, firmum, cõstans, æquabile & perpetuum, consequi: quam equidem sententiã existimo depromptam è concionatore Salomonis, vbi omnium hominum cogitata, dicta, & facta demonstratur ab experto sapiente esse incerta, fugacia, inconstantia, mortalia & caduca, vanitati denique subiecta omnia præter notionem Dei opt. max. & ipsius cultum & timorem. Deum, inquit, time, & mandata ipsius obserua: in eo enim summum hominis bonum positum est: quo animus hominis munitus ac septus corpore cineri relicto, è terra euolabit in cælum, quasi in domicilium suum. Huic doctrinæ simile est, quod Pythagoras scripsit:

Ἄθανάτους μὲν ἀθάτητα Θεὸς, νόμος ὡς δὲ ἀκούει, τίμα.

Ἦν δ' ἄπολοιψας σῶμα ἐς αἰθέρα ἐλθὲς ὀρεῖται, ἔλθης,

Ἔσται ἀθάνατος Θεὸς, ἀμβροτος, ἐκ ἐπιθνήτων,

In primis venerare Deos immortales, vt lege decretum est.

Quod si relicto corpore in calumpurum ascenderis, futurus es immortalis Deus, incorruptus, nec amplius mortalis.

2 Adhuc fuit exordium nautæ obijcientis miserum Archytæ statum: videtur tamen quibusdam sermo nautæ producendus vsque ad versum, me quoq; deuexi, &c. quod parum existiment decorum & dignum, committere nautæ iudiciū de varia & multiplici scientia Pythagoræ, quem Archytas constituit eius rei iudicem: quod si tibi probatur, Lector, hæc sic terminata continuatio nauticæ orationis, vis argumentorum,

Panthoiden.] Significatur Pythagoras, qui tamen si fuerit è Pausania filius Mnescarchi, & nepos Euphronis, & pronepos Hippasi: tamen prædicauit se Aethaliden filium Mercurij primùm: deinde ad Hium Euphorbū fuisse filium Panthoi Troiani, qui à Menelao interfectus fuit: de cuius nece vide Iliad. 9. & 15. lib. Metamor. ad vers. Panthoides Euphorbus eram, &c. postea Hermodinum fuisse; post Pyrrhum vel Pythium Delium: postremò Pythagoram. Agell. l. 4. ca. 11. loquens de genere cibi Pythagorici, atrexit paulò aliter seriem huius Palingenesiæ: Pythagoram verò ipsum, sicut celebre est, Euphorbum primò se fuisse dictitasse: postea eum fuisse Pyrandrum, deinde Callideam: deinde sœminam pulcrâ facie meretricem, cui nomen Alce. Ita confirmat suam μετεμύχωση. De hac animarum translatione lege lib. 10. Platonis de Republica sub finem: quam quidem puto Pythagoram potiùs induxisse διὰ τὸ τὴν ἀνθρώπου ἀψίτην τῆν ψυχὴν ἀθανάσιαν, quàm quòd ita crederet, vt è versibus antè citatis constat. Περὶ δὲ τῆς παλιγγενεσίας lege Latr. l. 8. Hunc etiam locum non parùm illustrat, quod scribit Seruius in vers. 6. Aeneid.

Tum pater Anchises, animæ quibus altera fato Corpora debentur.

Sciendū, non omnes animas ad corpora reuerti: aliquæ enim propter vitæ merita non redeunt; aliquæ redeunt propter malâ vitam; aliquæ propter fati necessitatem.

Orcus.] Orcus dicitur vel vt Festus vult, ab vrgendo & opprimendo sceleratos, vel à voce Græca ὄρκου, iureiurando, quod fit per Stygiam paludem, & dicitur πᾶσι τὸ εἰρηγεῖν, ὅτι ὁ δὲ μύθος κατεργασταί, πᾶσι οἷς ὁμοιοῦται, dicitur ab includendo, quòd, qui iurat, coercetur ab iis quodammodo, quibus promittit. Miror autem, cur τὸ orcus non retinuerit densitatem spiritus indicem ortus sui.

Clypeo reflexo.] Testatus est se recordari bellum Troianum per Clypeum Euphorbi è poste templi detractum. Seru. in vers. 7. Aeneid.

Nec clypei currusve sonant:

docet Clypeum deflekti τὸ πρὸς τὴν κλέψην, & hoc πᾶσι τὸ κεύθειν, à celando & occultando, & addit esse scutum maius, cuiusmodi dicit vers. 661. 8. Aeneid.

Scutis protecti corpora longis:

Sed tamen formâ differunt clypeus & scutum, quòd ille sit rotundus, & ἀπὸ τῆς Græcè dicitur, in orbem, non in longum, ducta. Eustath. ait scutum oblongum & clypeo maius, ideoque Græcè πυρρὸν διὰ τὸ μέγας, quòd imitaretur longitudinem forium, si licet ita loqui. Plinius l. 35. c. 3. narrat, quando primùm clypei cum imaginibus publicè, quando in domibus politici sint, & inter alia hoc etiam: *Scutis, qualibus apud Troiam pugnatum, continebantur imagines: vnde & nomen habuere clypeorū, non vt peruersa Grammaticorum subtilitas voluit, à cluendo, & ab edendo splendorem. Origo plena virtutis faciem reddi in scuto cuiusque, qui fuerit vsus illo: non exprimitur hic verbum, vnde oriatur clypeus, sed est cōiectu facile lingue Græcæ mediocriter peritis, ὅθεν τὸ γλύφειν, à sculpendo & cælando dici, permutatione mediæ γ in tenuem κ, & densæ φ in tenuem π. Seruius præterea in versum lib. 9. Aeneid.*

Dat tellus gemitum & clypeum, &c.

scribit: dictum est etiam hoc clypeum, vt probat Caper Grammaticus: quod magis debemus accipere. Nam Homerum imitatus est, qui ait Iliad. 9.

Ἀεὶ γὰρ ἐπὶ τῷ χεῖρ' ἔσ' ἀντιπῶ, id est,

Resonuerunt autem arma super ipso: sed iam vsus apud Poetas obtinuit, vt clypeus, non hoc clypeum flecteretur. Vtritur D. Paulus ad Ephes. c. 6. v. 6. voce πυρρὸς, quam Eustath. definit ἑστὸς ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐοικώς πυρρῶ, ὅθεν καὶ λέγεται: genus clypei magni similis ostio, vnde nomen in-

uenit. Huc accedat, quod Eustathius obseruauit in vers. Iliad. 9.

*Ἀμφὶ δ' ἄρ' εἰδὼσι Τρώες καὶ δεῖ Ἀχαιοὶ
Δηριῶν ἀλλήλων ἀμφὶ στήθεσσι βοείας
Ἀπιδίας δὲ κλέκτες λαοὶ σὶ δὲ πτερόεντα, id est,
Sed circa simulachrum Troiani, noblesq; Achiuū
Concutiebant inter se pectora bubulos
Clypeos rotundos & parmas leues.*

ἔστι δὲ τὸ λαοτήριον ἀπιδίας ὅτι ἦν ὁ πυρρὸς ἀναφορὰ ἐκ ἔχρου, ἀλλὰ ζυγὸν διὰ μέγεθος. οἱ δὲ φασὶν ἔδ' αὐτὸ, πυρρὸν ὁπληκτικόν. οἱ δὲ λέγουσι ἐπιμολεγεῖσθαι αὐτὸ, φάσκοντες εἶναι ἐπιτεταχμένον διαστάτων ἀνεργάτων. καὶ φασὶν δὲ ἔδ' τὸ λαοτήριον καὶ οὐ δὲ μεγαλόκλυτον. διὸ καὶ τὸ πτερόεν αὐτὸ λέγει. καὶ ἀπιδίας εἰλεῖ πᾶσι τὰς δὲ κλέκτες ἀπιδίας. ὅλας δὲ οἱ πλείους τῶν παλαιῶν ἀπιδίας οἰμοβύρσιν ὀνομάζουσι. Ἡ ῥοδία δὲ φησὶ καὶ πάντα καὶ μέγιστον σκηνασίαν λαοσία λέγεσθαι διὰ τὸ ἐν τῇ λαοῦ φέρεσθαι, id est. Est autem Laesium genus clypei scutiforme lorum non habens, sed iugum in medio: alij dicunt esse ipsum oblongum clypeum. alij etymo declarantes, quòd sit hirsutum, dicunt fieri ex pellibus villosis & incultis. Est autem Laesium leue, neq; magni ambitus. Idcirco (Homerus) vocat alatum, & opponit clypeis ambitus lati, quum dicit clypeos rotundos è corio bubulo. Deniq; maior pars veterum dicit breue scutum è corio crudo. Herodianus ait præterea, quidquid nos in pugna tegit, vocari Laesium, quod sinistra feratur. Inuentum autem clypei Plinius lib. 7. cap. 56. tribuit Præto & Acrisio inter se bellantibus, siue Chalco Athamantis filio.

Iudice te.] Hoc dici solet ab eo, qui aliquid sibi habet maximè persuasum, vt Virg. 2. Eclog.

— non ego Daphnim iudice te metuam.

Non sordidus.] Id est, auctor magni nominis & existimationis; grauisque & eximius, diligentissimusque inuestigator rerum naturalium ac verarum.

Manet.] Hoc verbum διαβατικῶς, id est, transitiuè vsurpatur: idque eleganter Terentius: *Manens patrum pater est, dum hac adueniat. Non manet atas virginis meam negligentiam.* Hæc autem sententia, quòd omnes omnino homines oporteat ex hac vita migrare & corpus in puluerem resolui, ab ipso iam inde primo primorum hominum peccato pronunciata est, & vim diuinam adhuc in homines ætatis superioris exercuit: eam deniq; in reliquos posteriores obtinebit, primùm à Prophetis sacris & Apostolis scripta, Mose initio lib. de origine mundi, & Salomone in Ecclesiast. & D. Paul. ad Hebr. Hinc ad profanos scriptores deducta & celebrata, vt ab Homero Iliad. 9. à Pindaro l. 9. μ. ε. δ. s. & à Pythagora & à plerisque omnibus, quorum non faciam hîc catalogum longiorem, quem quisque possit facillimè colligere per seipsum. Lucian. τῶν τε γὰρ ἔδοξε τῆ φύσεως πάντων ἀποθνήσκειν, *Nature placitum est, vt omnes omnino prorsus moriantur.* Lucretius varias varij ordinis ac conditionis homines recenset, qui hunc è vita fatalem exitum subierunt, vt viuos inuiter ad æquiorē mortis oppetendæ tolerantiam lib. 3. ad hunc locum:

*Hoc etiam tibi tute interdum dicere possis:
Lumina sis oculis etiam bonus Ancu' relinquit,
Qui melior multis, quàm tu, fuit, improbe rebus
Inde alij multi reges, &c.*

Via.] Hæc vox ab occurfu vehiculorum euntium ac venientium videtur Isidoro dicta: quâ si non patet vtrisque transitus, vt angustiōri, non via, sed iter dicendum est.

Lethi.] Defleunt Grammatici à Leo inusitato, id est, deleo & perimo, ideoque non densant τ: quod si densatur, puto ducendum ἀπὸ τῆς λήθης, ab obliuione, quæ perpetua est rerum omnium in morte.

Furia.] Tres recensentur à Poetis, communi nomine Græcis, Εὐρύκιδες κατ' ἀφαιμιόμην καὶ ἀντιφρασην, dictæ

quod immittes & maleuolae habeantur. Primum dice-
 bantur E'errines quae videntur εἰρῆνης τὸ πίνυθαι διχῆς καὶ ποι-
 νῆς, ab exigendo graues poenas & sumendo supplicia de impro-
 bis. Ob id definitur E'errines, ὁ καὶ λαχόντος δαίμων κακοποιός:
 alij malunt τὴν ὀξείαν E'errinam appellari quasi εἰρῆνῆς, men-
 tis acrem litem & prouocationem, agitationem: sed quia
 semel Orestes lenit illas εἰρῆνῆς δεινότητες, Euménidas, id
 est, bene affectas & beneuolas vocauit. vnde Philostr. E-
 pist. 14. ἡδὴ καὶ τὰς E'errinῶν, Euménidas καλεῖται, ὡς τὸ ἐπὶ θρασύων
 ἀρνομένων: iam Erinyas vocamus Eumenidas, vt quae feros
 vultus detrectarint & deposuerint. Illae autem tres sunt:
 Ἀλκυών, Μεγαίρα, Τριστόνη, filiae Acheruntis & αἰὲν ἄρδου
 dicuntur, ὅτι ἀδωροδοκῶσι εἰς καὶ ἕχθρην ἄλλοις δαίμων δυνά-
 μιναι ὑπὸ τῆς ἀδικίας: quod sint semper virgines incorruptae
 & a donis flagitiose viuentium integra & impolutae. Quae au-
 tem harum sit maxima Furiarum Virgilio, μεγίστη E'err-
 ῖνων, nondum comperi. Prima dicta est, εἰρῆνη τὸ μὴ λήγειν
 πικρῶν αἰσθητῶν ἀδικίας καὶ πονηρούς, quod nunquam desinat per-
 sequi & vlcisci improbos & sceleratos: altera μεγίστη τὸ μεγάλ-
 ρημ, quod eosdem oderit: altera παρὰ τὸ πῶσαι τὰς φόνους,
 quod cades vlciscatur: ita notat Seru. 4. Georg. Tiphone
 dicta est, quasi cui sit curae mortis vltio atque de ho-
 micidis supplicium sumat. De hac sic Aen. 6.

Coniuncto fontes vltix accincta flagello
 Tiphone quatit insulans, toruosaq; sinistra
 Intentans angues, vocat agmina saua sororum.

De eadem vide fin. 3. Georgic. Apud Inferos vocantur
 Stygiae canes: vnde Alecto arcelsitur à lunone 7. Ae-
 neid. ad concitandum bellum inter Troianos & Lati-
 nos: apud Superos Dirae: in terris Erinnyes & Furiae.
 Furia autem dici videtur à φονία: quod τὸ φονεῖν sit etiam
 furere, sicut τὸ μορῆ sequens à μόνα, id est, mansio, vtro-
 bique τὸ ν, in ρ. De quibus sic Eurip. in Orest. ὦ μάτερ ἰκέ-
 τῶ σε μὴ πίσεις καὶ τὰς ἀματώπας καὶ δρακοντώδεις κόρας: αὐ-
 τῶν γὰρ αὐτῶν πηλοῖον ἐρῶσιν οἱ μὲν: ὁ mater oro te, ne mihi admo-
 ueas puellas ore cruento, & serpentibus implicatas: Ista enim
 sunt, ista propè me inuadunt. Non dissimili tormento ma-
 nes virginis Cleonices Byzantinae exagitarunt Pausa-
 niam imperatorem Lacedaemonum, quamdiu hic vi-
 xit: de quo vide Plutarch. in Cimone. Talis figmenti
 ἐπιμύθιον Cicero declarat in orat. pro Rosc. Amer. & in
 L. Pison. Reuera, dicit, à sua quemque fraude & suo terrore
 maximè vexari, à suis malis cogitationibus conscientiaq; ani-
 mi terreri: eas esse impiis assiduas domesticaq; furias, quae dies
 noctesq; parentum poenas ab impiis filiis repetunt. Item: agitant
 & insectantur impiis furiae, non ardentibus tediis, sicut est in
 fabulis, sed angore conscientiae & fraudis cruciatu. Furiae dant
 alios spectacula Marti, id est, neci, quae Mars delectatur.
 Sic dicitur Od. 29. l. 3. fortuna ludere ludum insolentem:
 Seneca, eandem in rebus humanis facere ludos.

Densantur.] Id est, instar magni cumuli efferuntur.
 Gall. Ils meurent à tas.

Proserpina.] Haec ex Hesiod. creditur filia Iouis & Ce-
 reris, & per raptum vxor facta Plutonis: quam D. Au-
 gustin. lib. 7. de ciuit. Dei à proserpendo dictam putat,
 cuius etymionem inde, vt à Seruio 1. Georg. petes;
 & à Plutarch. libr. de Poet. audiendis scies illam etiam
 dici ἐπεινήν, ὡς ἀπεινήν τὴν, id est, reiciendam. Hanc au-
 tem Graeci nominant Περσεφόνην, vel Περσεφονείαν, πικρῶ
 τὸ πέρθειν πᾶν τα, quod omnia cadibus vastet & perdat: Ideoq;
 penes eam est vitae ac necis imperium, & Inferorum re-
 gina praedicatur. Alij tamen malunt τὴν φερσοφόνην dici
 ὅτι φέρουσαν τὸν ἀφρονον, vt quae afferat vbertatem, fruges
 & semina terrae conseruando. Hanc quoque Theocri-
 tus ἐίδυλ. 16. κατ' ἐξοχὴν appellat Πότναν, quum inducit
 Gorgonem sic iurantem per ipsam, Γόργω Αἰδάνεσαι τὸ
 βρέφει καὶ τὴν Πότναν, sentit puellus, (nempe verba fieri de suo
 patre) per Proserpinam. Vbi Scholiast. dicit: ὅδε τὸ τὰς

Συρακουσίας ταυτῶν ἐμύθηται: φασὶ γὰρ τὸν Δία τῇ Περσεφόνη τὴν
 Σικελίαν δωρήσασθαι, rellè quidem mulieres Syracusias iurare
 per ipsam: quia strunt Iouem Proserpina Siciliam totam de-
 disse: cuius fama testis verus expositio in Pind. eia. Πυθ.
 1β. ὅλκω τὴν Σικελίαν ἐδωρήσατο τῇ Περσεφόνη ἡ Ζεὺς, totam Si-
 ciliam Iupiter Proserpina dedit.

Orionis.] Huius fabula varia est: quidam eum putant
 à tribus Diis, Ioue, Neptuno, & Mercurio ἀμύπητον pro-
 creatum fuisse: nisi pellem bouis pro matre subtritam
 putemus, ex qua semine Deorum illorum conspersa, &
 humi decem menses defossa & condita prodit Orion
 ex postulato Hyriei filij Neptuni & Alcione pro mer-
 cede hospitij, quo illos exceperat: de quo lege Seruium
 in vers. Aeneid. 10. sub finem:

Turbidus ingreditur campo, ceu magnus Orion.

Eamque ob rem Graecè dictus ὠρίων, quasi ἀπὸ τῆς οὐρανῶν
 ab vrinis. Inter venationem punctus à scorpio in calce
 obiit Dianae inuidia, & commiseratione Iouis in altra
 relatus est: ubi signum est constans 38 stellis, imagi-
 nem viri praecincti experimentibus; quo occidite scor-
 pius oritur: vbi veritas Epimythij indicatur. Occidit
 autem sub principium hyemis, sicut Pleiades & Hy-
 ades: sic enim Hesiod. l. 2. oper. & dierum:

— Ἀὐτὸς ἐπὶ τῷ δὴ

Πλειάδες δ' Ἰ' ἀδὲς τε τὸ τε δὴν ὠρίων
 Διώωνται. — sed postquam Pleiades & Hyades & vis
 summa Orionis occiderunt. Vis autè illius sideris est nim-
 bosa & procellosa. Idem, vt placet quibusdam Gram-
 maticis, dicitur παρὰ τὸ δεινέειν, à tempestatibus cōcitan-
 dis ac maximis imbribus diffundendis, praesertim in
 ortu & occasu. Homerus verò non à scorpio, sed à Dia-
 na fuisse interfectum sagittà scribit Odyss. 8. Varietas
 maior potest inueniri, si quis velit disquirere. Plutarch.
 lib. de Iside & Osiride scribit Orum Isidis filium in stellam
 Orionem fuisse translatum, indeque nominatum. Alij
 παρὰ τὴν ἀρετὴν, à decore & venustate malunt deflectere
 ὠρίων, quanquam spiritu inter se differant. Deuexus au-
 tem Orion hic intelligendus videtur ex situ ipsius, in
 horizontem occiduum vergente. Sed de Orione satis.

Notus.] Vim huius venti Od. 3. huius lib. vocauit ra-
 biem: de quo, sicut de Illyrico mari & Colpo sinu reui-
 se illius Gramm.

Ne parce dare.] Ita Graeci construunt suum φείδεσθαι e-
 iusdem notionis cum hoc Latino, lib. 1. Epigr. Graec.
 cap. 1. de quercu sic rusticum alloquente:

ὠρίων, ὅτι βαλέων τὴν ματέρ φείδο κόπτειν

O rustice, abstineas manum ab excindenda quercu glandium
 matre. Sic Donat. Aet. 3. Sc. 1. Hecyrae: Hancocine ego vitam
 parsi perdere? id est, continui & abstinui. Idem valet per
 casum dandi Ode 3. lib. 2. nec parce cadis tibi destinatis.
 Paullò aliter Eclog. 4. Parcite oues nimium procedere, id
 est prohibete ne oues nimium ad ripam procedant.

Malignus.] Potest intelligi vis huius vocis ex oppo-
 sito benignus, quod, vt à bono gignendo nominatur, sic illud
 à malo. Itaque τὸς benignus, liber alis & largus etiam oppo-
 nentur malignus, parcus, angustus, obscurus. Ita Seruius per
 haec duo postrema interpretatur illud Aeneid. 6. sub lu-
 ce maligna: & alterum eiusdem lib. 11.

Angustaq; serunt fauces, aditusq; maligni, per obscura
 & angusta: & addit τὸ malignum proprie esse angustum, minus
 & obscurum, σκοτινὸν, σείνον, ἀραύον.

Particulam.] Animaduertenda est hic Ethnicorum
 supersticio, quibus, quum non liceret puluere aliquod
 cadauer omnino profus obruere, loco plenae sepulture
 haberetur, si manus terrae plena ter istud officij praesta-
 re conaretur: vnde Graeci dicunt τὴν γαίαν ἐπιχεῖναι τοῖς
 νεκροῖς, terrae velut aspergi cadauera. Idem Seru. in Aen. 6. v.

Haec omnis, quam cernis, inops, inhumataq; turba est, an-
 notat:

notat: Duo dicit; quod neque legitimam habet, nec imaginariam sepulturam. Inopem enim dicit sine pulueris iactu. Nam ops terra est, inops sine terra, sine humatione. Vult autem ostendere tantum valere inanem, quantum plenam sepulturam.

Item Aeneid. 11. vers. 22.

Interea socios inhumataq; corpora terra Mandemus.

Eurus.] De origine atque flatu 4. cardinalium ventorum dictum est in Gram. Odes 3. huius lib. Addam tamen ex Aristot. lib. de mund. tres ventos orientales esse: Κακίαν μὲν τὸν ἀπὸ τῆς ἀριστερῆς ἀνατολῆς τὸ πνεύματις ἀνεμῶν. Ἄπιδιότιον δὲ τὸν ἀπὸ τῆς ἀριστερῆς ἰσημερινῆς. Εὐρόν δὲ τὸν ἀπὸ τῆς ἀριστερῆς χειμερινῆς. Cacia quidem ventum esse, qui spirat ab ortu aestivo, Subsolanum, qui ab aequinoctiali, Eurus denique ab hyberno & Latine Vulturinus dicitur. Verum quis horum praecipue intelligendus hic videtur? Non equidem verebor existimare τὸν Εὐροκλύδωνα, id est, Eurus qui flat ab ortu brumali συνεκδοχικῶς intelligendū, atque dici τὸν ἀπὸ τῆς ἀριστερῆς ἀνατολῆς, à vehemēti fluctu & vnda: qualis potest facile & optimè cognosci 27. cap. 20 v. 14. Act. Apost. Μετ' ἑὸ πολὺ δὲ ἐβλάσθη κατ' αὐτῆς ἀνεμῶν τυφονικῶς, ὁ καλεῖται Εὐροκλύδων. &c. Non multo autem post impiegit in eam ventus turbulentus, qui vocatur Euroclydon, &c. Praeterea de Cacia lege Plin. l. 2. c. 47. & Agell. li. 2. ca. 22. qui uterque narrat ex Aristotele hunc ventum attrahere ad se nubes, & Plutarch. ἐν πολιτικῶς παραγγέλμασι, vbi de officio viri politici scribit, qui debeat ita in se animos civium conuertere, vt Cacias nubes. Quod autem atinet ad etymum τῆς Eurus, Grammatici, maximeque Agell. loco sup. citato, deflectunt Eurus ἀπὸ τῆς εὐρύς, quod fluat, spiretq; ab oriente vero. De ventis lege Plin. lib. 8. cap. supra citatis.

Hesperis.] Intelligit fluctus Italicos Tyrreni maris. Venusina.] Venusia siue Venusium fuit oppidum in finibus Appuliae & Lucaniae; sed nescitur vtri sit tribuenda: de qua Sat. 1. li. 2. item Colonia & patria huius Poetae. Strabo lib. 6. eius situm ita describit: In via Appia sunt Vria & Venusia. Illa inter Tarentum & Brundisium, haec in confinio Samnitum & Lucanorum.

Plectantur.] Id est, tundantur, vt loquitur Virg. de eodem vento, lib. 3. Georg.

Gens effrana virum Riphao tunditur Euro. Vel pro ratione inclinamenti, πρὸς ἡμέραν, percussas frangantur ab Euro.

Sospite.] Sospes dicitur quasi à seruato hospite, & ad eandem ferè formam, ad quam vox Graeca σωσίπολις καὶ σωσίκοικος, nisi quod haec ἐν ἑλληνικῶς sumuntur, pro conseruatoribus & tutoribus vrbis & domus: Haec autem Sospes ab ignibus πρὸς ἡμέραν seruatus.

Merces.] Vox est à mereo, & haec παρὰ τὸ μέρηρ, à distribuendo.

Neptuno.] Cic. lib. 2. de nat. Deor. hanc vocem sic notat: Datum est igitur Neptuno altero Iouis, vt volunt, fratri maritimum omne regnum, nomenq; productum, vt Portunus à portu, sic Neptunus à nando, paulum literis primis immutatis. Varro tamen videtur quibusdā ἐτυμολογίας notare, quod mare terras obnubit: quod si ita est; pro nando legendum videtur nubendo, id est, tegendo. Videtur prior ratio magis probanda: quippe quae propius accedat ad Graecam Neptuni appellationem νεπτοῦνος, quem interpreteris vectarium, concussorem, & machinatorem: quia terram mareq; moueat & concutiat, vt P. Ramus lib. 2. Schol. Math. ἐτυμολογίαι καὶ μωτολογίαι: quod verè quidem, ait, dicitur: sed ea vis parum animaduertitur, vnde machina Neptunij tridentis vectis est, vectisq; machinatio verè terra marisq; commotio, concussioq; nominatur. Dicitur praeterea γαιόχορ his de causis, vel quod vndae subeuntes maritimas regiones, ipsas excauent, excauatae flatus concu-

piant: qui concepti ac inclusi concutiunt terram, id est, terræ motus concitant. Propria tamen eius notio est τὸ τὴν γαίαν ἔχειν. id est, quod terram contineat, vel sustineat, dum ipsius moles libratur in aquas. Est autem γαιόχορ vox Dorica pro communi γαιόχορ: vbi τὸ ἠπείρασι, vel quod illud inuet vehi belluis marinis, tanquam equis & curru, παρὰ τὸ γαίην, τὸ γαίην καὶ ὄχειν. Haec vocis ratio refellit Louiceto alteram τῆς ἐνοσίχορ. Aliiter dicitur Fulgentio Ποσειδῶν παρὰ τὸ ποιεῖν εἶδῶν, id est, quod referat formam rei obiectae, vt pastor Virgilianus Corydon canit,

Nec sum adeo informis: nuper me in litore vidi.

Ad extremum lege tres huius vocis rationes in Cratulo Platonis.

Tarenti.] Tarentum fuit in finibus Calabriae, olim ciuitas magnae Graeciae & Appuliae celeberrima, cuius conditorem quidam putant fuisse Palanta Neptuni filium, qui patri suo, & Herculi templum illic construxit: vnde dicitur Ode 5. lib. 3. Lacedaemonium Tarentum, à Palante Lacone instauratum, deducta colonia: alij Tarenta vel Taren, Neptuni filium alterum. Alij ducunt à voce Sabina Tereno, vnde nux molliuscula, id est, Tarentina & Terentina dicitur: quae sit ita mollis, vt vix atrectata, facile frangatur, vt scribit Macrob. l. 3. cap. 18. Tarentum igitur sic cognominatur à mollitie, propter vbertatem olei & lanæ, καὶ ἀκολούθως τῶν τοῖς, propter caecum populi luxum. Ideoque Satyrâ 4. lib. 2. dicitur molle Tarentum. De hoc sic Athen. l. 4. scribit, Tarentinos dicere solitos, aliis laboriosam vitam, sibi voluptariam placere. Quae fuit sententia Epicuri: quod pertinet illud Cic. pro Sextio: Philosophos nescio quos praclare dicere aiebat, sapientes omnia sua causâ facere, hominem bene sanum capescere Rempub. non oportere: nihil esse praestabilius otiosa vita, & plena & conferta voluptatibus. De hoc praeterea vide Plin. l. 3. c. 11. & Seru. in v. 3. Aen.

Hinc sinus Herculei, si vera est fama, Tarenti, Cernitur.

Committere.] Sic Cic. capitalem fraudem admittere, id est, nihil te poenitet liberos tuos innocentes obligare impiâ tua fraude & culpa.

Vices superba.] Id est, graues poenae, vt Seruius interpretatur in vers. Aen. 2.

nec tela, nec vllas Vitauisse vices Danaum, id est,

pugnâs: quia per vicissitudines pugnabatur, vt docet Sallustius: Item poenas: Horat. Vicesq; superbae. &c. Talis imprecationis effectus dicitur accidisse crudeli illi Iasoni Machab. lib. 2. cap. 5. versu 10, quod multa cadauera proiecisset insepulta: caruit enim postea ipsemet sepulturae honore. Alij legunt in vocatiuo, ὁ superbe, quando non vereris ab hoc pietatis & religionis officio declinare; Dij te perdant pari saeuicia & crudelitate. Inultus etiam potest pro inultis legi.

Piacula.] Piaculum dicitur tam de scelere, quam de ipsius expiatione.

Non mora.] Hoc Graecè effertur, ἡ ἄχροτος μορῆ, vel ὁ πολυχρονόσις, non diuturna mansio, vel non diu manebis: vnde certum est τὸ mora declinari permutatione τῆς ν in ρ, vt modò fuit notatum.

Iniecit ter.] Pro iniicere puluerem Virgilius dicit postea, terram iniicere; quod posterius Seneca imitatus est lib. 5. cap. 20. de beneficiis, At si terram ignoro mortuo inteci, nullum habeo huius officij debitorem, in publicum humanus. E' Varronis lib. 4. dicitur corpus inhumato totam familiam funestam manere, donec pura fiat, vel vstione, vel iniiectione glebae, vel immolatione porci foeminae: ex interpretatione tamen Eustathij ad vers. Iliad. 5. sub initium scimus etiam, quod sequitur:

Τυδεΐδῃ δὲν ὀνήσει χθὴν κατὰ γαίαν καλύπτει. Iacto, inquit Diomedes, genus meum esse è Tydeo bono patre, lacto, inquit

pulvis minutus obruit. *Χρή δὲ καὶ ναὶ γαῖα. ἢ ὀπιχραμένην νεκροῖς. ἢ γὰρ βῶλοι αὐτοῖς ὀπιπιδενται, ἀλλὰ χεῖρ ἢ ἔτι γῆ χυτῆ. ἢ οὐδὲ οὐκέτι ἀπὸ γαίης. ὁ λέγει, οἷα παρὰ τὸ τέλος ἐστὲν μὲν ἡ γῆ. Terra tanquam diceret, fufiliu, cadaueribus inſperſa: non enim glebæ ipſis iniiciuntur, ſed puluis, qui eſt terra egeſta & minuta (aliter dicta γῆ), vnde καλεῖται ὁ ἀνθρώπος χεῖρος vocatur homo terrenus) quam Gacochus non videtur continere, vt humore planè deſtituit. am. Hinc perſpicitur veterum ſuperſtitio, qui pondere grauis terræ putarent cadauera, vt ſenſu prædita, offendi: in qua fuit hæreſi Democritus. A qua quidem impia immanitate Iſocrates in Panegyrico ſcribit cum honore ſummo Athenienſes longè ſemotos fuiſſe, cuius loci eſt hæc interpretatio Latina. *Diu autem ante Troiana tempora (inde enim fidem iure petant, qui de iure patrio contendunt) venerunt & Hercules liber, & paulò ante illos Adraſtus Talei filius, rex Argiuorum, qui quidem in expeditione Thebana, clade accepta, quum ſub Cadmea interfectos ipſe tollere non poſſet, à noſtra vrbe petiit, vt communis fortis miſerti, opem ferrent, neque occiſos in præliis iacere inſepultos, aut verus inſtitutum & patriam legem abolere paterentur.* In eadem quoque Iuuenalis Satyrâ 7. ſic Manibus precatur,*

Dij maiorum vmbriſ tenuem & ſine pondere terram.

Item Martialis,

Sit tibi terra leuis, molliq; tegaris arenâ. Hoc Muretus ἀσημάτως in Var. Lecti. annotauit. Seru. autem in locum Virgilij, quem in dialecticis citauimus ad verba *inops inhumataq; turba*, ſcribit iniectionem glebæ poſſe fieri, vel abſente cadauere iuſtis quibuſdam funeribus, ſacriſq; ſolemnibus, atq; inanem hanc ſepulturam tantundem valere, quantum plenam: qualis illa Deiphobi cuius vmbra tranſueſta eſt in Elyſios câpos; licet Æneas κατὰ τὸ φῶρ, tumulum inanem illi egeſiſſet, ſicut 5. Æn. dicit: *Tunc egomet tumulum Rhæteo in litore inanem Conſtitui, & magno manes clamore vocaui.*

Ad hunc quidem locum non parùm attinet genus ſepulturæ adſcribere, quo, ſicut Tullius 2. de leg. ſcribit è lib. 8. de prædia Cyri, vſus fuit Cyrus Xenophonteus, quum ſic iuſſit ſe humanandum: *Τὸ δ' ἐμὸν σῶμα, ὃ πάλαι ὄταν τελευτήσω, μήτ' ἐν χεῦροσ, μήτ' ἐν ἀργύροσ, μήτ' ἐν ἀλλῶ μὲν δέτι δῆτε ἀλλὰ τῇ γῆ ὡσ τὸ γῆσιν ἀπόδοτε. πὶ γὰρ τίτε μακροτέρου τῆ γῆ μιθλιώαι; ἢ πάντα μὲν τὰ καλὰ πάντα τ' ἀγαθὰ φύει καὶ τρέφει;* Id eſt, Meum autem corpus, ſi filij, quum è vita exceſſero, neq; in auro, neq; in argento, neq; in vlla alia libitina ponatis: Verùm quàm celerrimè fieri poterit, terra reddatis: Quid enim eſt beatius, quàm cum humo miſceri? Quæ omnia pulcra & omnia bona parit & alit? Vnde dicitur à Lucretio,

Omniparens eadem rerum eſt commune ſepulchrâm.

Hæc autem Cyri cohortatio accedit proximè ad mores Chriſtianos, quæ plerique omnes deberent revocari ab exemplo illius Artemiſiæ, quæ Maſſolo Cariæ Regi, marito ſuo tam amplum, tam egregiè faciendum funus, tantâq; operis magnificentiâ ſepulcrum curauit exſtruendum, vt ſeptem totius orbis miraculis nõ modò ſit annumeratum, verùm etiam reliqua ſumtuofius curata ſepulcra nomine Maſſoleorum famâ, omnium ſermone ac literis celebrata legantur: de quo ſic Martialis initio in Amphitheatrum Cæſaris,

Ære nec vacuo pendentia Maſſolea

Laudibus immodicis Caros in aſtra ſerant. Egregias 60

verò laudes huiuſcemodi ab vxore debuit is referre, qui à nullo facinore in vita potuit temperare pecuniæ cauſâ, teſtimonio Suidæ ex Theopompo. Ita Suetonius ſepulcra Cæſarum ſolet Maſſolæa vocare. Iſtam equidem tam ſumtuofam, tam ſuperbam ſepulturam exiſtimo ad eum deductam locum, quò legimus illam diuitis epulonis Lucæ 16. demiffam, id eſt, ad orcum. Vanos etiam ſepulturæ ſumtus improbat quidam

νυμῶσ lib. 2. Epigram. Græc. μζ. κφ. vt hic Xenophon, ex-ceptâ voluptate.

Μὴ μὲν, μὴ σφαῖνυς λιθίνουσ εἰλαουσ χεῖρῆ

Μηδὲ τὸ πῦρ βρέξῆσ. εἰσ κενὸν ἢ δαπάνη.

Ζῶντι μαι, εἰ πὶ δέλει, χεῖροσ πῆφω δὲ μεθύοωσ

Πηλὸν ποιήουσ, κουχ' ὁ δανὼν πέται.

Neque vnguenta, neque coronas ſtatuis marmoreis gratificare, neque ignem aſpergus vino: vanus eſt ſumtus. Viuenti mihi, ſi quid vis, largire: cinerem enim largè perfundens lutum facies, nec mortuus honoratur. Ex hac quidem iuſſione patris ad liberos, perſpicimus iam conſuetudinem cadauera inhumandi & cremandi ipſius ætate inualuiſſe: eum tamen antepoſuiſſe humationem cremationi. Sic in Phædone ſive de anima Plato, huius Xenophotis diſcipulus, inducit Critonem percunſtantem ex Socrate, quomodo veller ſepeliri: reſpondit Socrates: ne ægrè feras, Crito, corpus meum vri aut humari: ſic vtrumque probauit. Videtur etiam Cicero ibidem humationem prætuliffi vſtioni, ductus fortaiſis exemplo Numæ Pompilij, cuius corpus inuentum dicit in arca lapidea à Cn. Terentio in ianiculo: de quo ſic monet Phocylides in Poemate nuthetico:

Γαῖαν ὀπιμοιζῶ, δτι ἀπαρχῆτοῖσ νεκῶεοσ.

Terram iniice mortuis inhumatis.

Μὴ πύγοσ φθιμένων ἀπορύξῆσ, μήδ' ἀδαλα

Δείξῆσ ἠελίω, ἢ δαμόνοσ χόλοσ ὄροσ.

Ne tumulum mortuorum è terra eruas: nec qua non ſunt ſpectanda, ſoli oſtentes, & iram diuinam in te concites: quam Archytas hic nauæ minatur: cuius etiâ vim grauiffimam ſenſit rex Moabitarum: quòd non ſolùm fuiſſet τυμβοροχ, & effoſſor ſepulcrorum, ſed oſſa etiam regis Edomæorum combuſſerit, & è cineribus calcem fecerit ad palatium incruſtandum ſuum: quæ inhumanitas quomodo vindicata ſit, lege Prophetam Amum cap. 2. Legibus quoque publicis cõſtituta eſt pœna in ſepulcra violantes. Plinius ſcribit: *Ipfum cremare apud Romanos non fuit veteris inſtituti: terrâ condebantur. At poſtquam longinquis bellis obrutos erui cognouère; tunc inſtitutum: & tamen multa familia priſcos ſeruauère ritus, ſicut in Cornelia. Nemo autè Syllam dictatorem traditur crematus, idq; voluiſſe veritum talionem eruto C. Marij cadauere. Alteram aſſert rationem cremationis Eulſtathius in 52. verſ. Iliad. α.*

Βάλλ' αἰεὶ δὲ πύρου νεκῶωσ κείνοῖσ δαμοιαι.

Iecit: ſemper autem rogi frequentes cadauerum accendebantur. Satis tibi ſit, Leſtor, interpretatio ſcholiorum Latina. Mos fuit Græciſ, vt mortuos cremarent, qui adhuc permanet apud quofdam Boreales Barbaros. Hoc autem illi faciebant ad oſtendendum, quod erat in homine diuinum, igne, velut curru, euectum ſurſum admifceri caeleſtibus: quod autemerat terreſtre, deoſurſum remanere: ideoq; ſic cremabant mortuos; vt oſſa retenta conderent ac ſepelirent, in memoriam vſtorum. Contri Aegyptij τὸσ νεκρῶσ ἐταείχδοσ, mortuos ſale conſperſos ſeruabant, vt Herodotus narrat. Poſteſt vtrobiq; per ſe quiſque reliqua cognoscere. Sed vnde tanta ſepulturæ cupiditas Archytæ profecta eſt, vt reliquiſ veteribus Ethnicis Certè cauſa exiſtit ex retardata multis annos tranſueſtione Acheruntis, quem corporibus inhumatis nefas erat tranſnatare: vnde Virgil. 6. Aeneid.

Hæc omnis, quam cernis, inops inhumataq; turba eſt.

Nec datur horrendas ripas, nec rauca ſtuenta

Transportare prius, quàm ſedibus oſſa quierunt.

Ideo Palinurus ſæpè tranſitu prohibitus à Charonte portitore precatur Aeneam, vt cadauer puluere obruat: *Aut tu mihi terram iniice: namq; potes, ait idem: & Hector, Iliad. χ. ſummis precibus rogat Achillem, ne ſe mortuum relinquat inſepultū & feris expoſitum. Sed de inſtitutione iuſtorum funebrium vide Plutarch. in Numa, & de forma cremadi cadauera mortuorum Cornel,*

nel. Tacitum lib. 3. Annal. & lib. 5. de Cotta Messalino. Polyd. Virg. lib. 6.

Explicatio Rhetorica.

Merrum est simile Odes septimæ. Dialogifmus est in occupatione & subiectione, ubi ferè coniuncta est prosopopœia: obiicit enim nauta quidã, scientiam corporum cœlestium ac terrestrium parum ad honestam moriendi rationem valere: ubi quædam est synecdochica periphraſis Geometræ, quum Archytam vocat terræ & maris menſorem: item altera Arithmetici, quum dicit eundem numerasse infinitam arenę multitudinem, & ita vtrumq; quantitatis genus complectitur, continuum & discretum. b Synecdoche definitionis pro definito, Meteorologiam ſcire, id est, generis pro ſpecie: qualis tropus est in percurriſſe polum, pro Astrologiam tenere. c Idem tropus pro Tantalocompotore Deorum & conuiſtore. d Idem quoq; pro Pythagora. e Προκατάληπτος est. f Mors atra dicitur eodem meronymiæ modo, quo pallida, crudelis, & exitioſa. g Arbitror hic eſſe ſynecdochen pro quolibet iudice, vel iniquo. h Synecdoche generis pro inſigni Phyſico & luculento Dialectico. i Similis fuit tropus in Rhetoricis Odes 4. huius ad locum: iam ve premet nox. k Periphraſis mortis per allegoriam è continuatis metaphoriſ. m Metaphora ab aere

crasso, vel ab aggesta terra. n Metonymia adiuncti pro ipsis hominum cadaueribus. o In hac ſyntaxi verborum inuerſa, quam alij hypallagen vocant, pro, nullus fugit mortem, est metonymia cauſa efficientis pro effectu, id est, morte ſæua. p Synecdoche membri pro integro homine: cui tropo etiam locus erit, ſi caput pro coma, quam Proſerpina prius ſecabat, quam ipſum ſoluere pararet corpore, ſumeretur. De quo lege libro 4. Aeneid. verſ. 688.

Nondum illi ſtauum Proſerpina vertice crinem Abſtulerat: & ibidem rationem Seruij ſuper tali ſectione comæ. q Metaphora eſt ab animatis ad inanima. r Videtur habere rationem generis pro ſpeciali vento Εὐροκλύδωνι procelloſo & vno ex orientaliſ.

s Exclamatio eſt bene optantis nauæ ſi pium ſepulturæ officium præſter.

t Synecdoche ſpeciei pro ſyluis quibuſque denſiſſimis, aſperimis, maximeque formidoliſ, quales erant Venuſinæ.

u In deſuat nota eſt metaphora, pro, copioſa tibi merces perſoluetur à Diis, qui facile id poſſunt.

x Quia è geſtu nauæ ſenſerat poſtulationem ſuam repelli; exclamat in eum per imprecationem.

y Metonymia eſt ſubiecti pro victimis adiunctis aliis que ſacrificiis, quibus non poterit facinus tam impium expiari.

ODE XXIX. AD ICCIUM.

Theticum.

Iccij accuſatur imprudentia & inconstantia ridicula mutati conſilij prioris atque ſtudij.

Cci, a beatis nunc Arabum inuides Gazis: & b acrem militiam paras Non antè denictis c Sabæ Regibus: horribiliq; Medo Neclis d catenas: e que tibi virginum Sponſo necato barbara ſeruiet? Puer e quis ex aula capillis Ad cyathum ſtatuetur vnclis?

Doctus ſagittas tendere Sericas Arcu paterno: f Quis neget arduis Pronos relabi poſſe riuos 30 Montibus & Tiberim reuerti: Quum tu coemptos vndique g nobiles Libros Panæti, Socraticam & h domum, Mutare loriciſ Iberiſ, i (Pollicitus meliora tendis?)

Analysis Dialectica.

Imprudentiæ accuſatio niritur topico adiunctorum: quod feruore quodam auaritiæ incensus, bonis ac rebus alienis Iccius inuideat: deinde topico effectorum: quod factis incoſideratis iam videatur ante victoriam encomium canere & præpoſtere gloriari de ſpoliis Part horum, Medorum & Arabum bello minime conſecto, nedum parato. Similiter Iccius faciebat, atque Plato ſcribit in Theætero, ignaum & timidum Alectryona facere ſolitum, qui cantu teſtatur ante certamè ſe victorem fore, immemor illius prouerbij, quod Cic. uſurpauit Epist. 8. l. 4. ad Att. μήπω μέγ' εἶπες, ὅτιν τέλος ἀντήσασαι, nihil dixeris magnū antè, quàm ſinem ſis coſecutus.

2 Eadem incoſiderata cupiditas acceſſione lectæ prædæ notatur, quæ ruſus declaratur è δεινότητι peritia iaculandi, & vt Homer. dicit, ὅς ἀεισός Ἀχαιῶν τοξοσύνῃ, qui optimus ſit Achiuorum ſagittarius & peritiſſimus è nero emit- tendi ſagittas.

3 Altera eſt pars accuſationis hyperbolicâ collatione parium explicata de inconstantia: quod quum Philoſophiæ ſtudium, præſertim Stoicæ, reliquarum conſtantiſſimæ, commutauit cum militari diſciplina, re profecto omnium maxime ab illa diſcrepante & diſſidente; poterunt etiam deinceps res è diametro inter ſe pugnantes, non diſpari temeritate æqualitaris cõciliari.

Collatio ſic erit apertior: Mutatio tui ſtudij tam mihi ſuit antè incredibilis, quàm illa rerum naturalium hominibus ſoleſ eſſe: qualis hic proponitur. Similis eſt hyperbole dialecticæ comparationis in Pharmaceutria Virgilij:

Mopſo Niſa datur, quid non ſperemus amantes? Iam tigres iungentur equis, euoq; ſequenti Cum canibus timidi venient ad pocula dæmæ.

4 Videtur reprehendi de violato promiſſo, quod genus eſt obligationis ſpontaneæ, vt verbum polliceri ſonat, & hæc teſtimonij, id eſt, argumenti inartificialis. Sed quia tractatur maiorum comparatione, malumus ad categoriam comparatorum quàm argumentorum extrinſecus aſſumtorum referre. Reprehendendus quidem erat, quod ſtudium melius in bonis animi poſitum poſthabuerit deteriori, quod in bonis Fortune verſatur. Simili inconstantia & imprudentia notat ſe per Damasippum Horat. Sat. 3. lib. 2.

Quorſum percinuit ſtipare Platona Menandro, Eupolin, Archilochum comites educere tantos?

Enarratio Grammatica.

[Cci.] Hic Iccius fuit, vt quibuſdam placet, vel Procurator Agrippæ in Sicilia, vel ab eo donatus ibidè agris: ad quorum fruſtibus moderatè vtendū ac fru-

Græcè dicitur *δωρεῖς* & *δωρεῖται*, quod pectus muniat in bello: deinde à materia *χαλκῆς*, *σιδήρης*, *χαλύβαι*, Loricæ, ferrea, solido chalybe constans.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile nonæ. Ode est in dialogismo interrogatis Poetæ & respondentis Iccij: quam verisimile est decantatam fuisse, quum Augustus exstrueret expeditionem in Parthos, Medos & Arabas.

² Metonymia est effecti pro efficientibus homines

possessores tales, vulgi iudicio.

^b Metaphora à saporibus, pro aspera & dura.

^c Synecdoche speciei pro populis Orientalibus.

^d Synecdoche generis pro manicis & pedicis. Hic videtur *αὐτῶ* Poetæ requirere notam interrogantis.

^e Subiectio est, vbi Iccius inducitur tacite respondens solùm ad alterum postulatam. Hæc sententia, quæ mihi probabilior visa est, non improbanti tamen alteram, requirit notam interrogationis post *vnctis*, & illam delendam, quæ est post *paterno*.

^f Metonymia effecti pro efficientibus & nobilitantibus ingenia hominum.

^g Altera metonymia, sed subiecti pro scripta Socratis doctrina.

ODE XXX. AD VENEREM.

Theticum.

Deuocatur Venus ad ædiculam ipsi consecratam à Glycera, præsentia sui numinis cohonestandam.

*Venus, regina Cnidi Paphique,
Sperne dilectam Cyprum, & vocantis
Ture te multo Glycera decoram
Transfer in ædem.*

² *Feruidus tecum puer a & solutis
Gratia zonis, properemque Nymphæ,
Et primum comis sine te b iuventas,
Mercuriusq.*

Analysis Dialectica.

Quidam existimant presentem Oden esse quoddam epigramma in ædiculæ & facelli dedicationem: quod Glycera priuatim Veneri posuerat domi cum ara: qualem consecrationem Græci solent τὸ ἐγκαινία vocare, ac definire πῶς ἐοικέναι, καὶ τὸ ἐγκαινυργεῖν τῆς, festum quo aliquid fieret noui. Ratio autem cur Dea eò deuocetur, è collatione minorum affertur: quod illa debeat in ædem venire Glyceræ eamque Cypro, quamuis dilectæ, longè anteponere. Approbatio huius propositionis nulla subnectitur apertè, nisi velis ex eo illam deducere, quod Glycera copiosè pia tura, odoresq; sit incensura, quorum honore Deam illic sanctissimè coli omnes prædicabunt.

² Celebritas dedicationis ex adiuncto comitatu duorum Deastrorum; Cupidinis ac Mercurij, trium Gratiarum & Nympharum; Deæ iuuentutis explicatur, quos omnes vnâ deuocat tanquam pediss, quos & ministros, atque ὡς θεῶς συμπότας καὶ συμπότους, vt conuictores, eademq; arâ fruentes.

³ Hic aperitur ratio comparationis ex efficiente, dū Venus constituitur omnis venustatis ac suauitatis parens, quibus nisi Dei iuuentutis Dii que quæstus & eloquentiæ decorentur, parum solent aliis placere, id est, iuuenes ipsi tam mares, quam fœminæ, nisi comites habeant Gratas & Nymphas, sunt morosi ac difficiles: qualem valdè suspicor Glyceram fuisse contra vim ac naturam nominis sui.

Enarratio Grammatica.

Venus.] Hic versus prior videtur nonnullis ex Aeschilo expressus, loco tamen minimè adhuc indicato:

Κύπρου, Πάφου, ἔχουσα πάντα κληῖρον

Cypri & Paphi tenens omnem hereditatem.

sicut posterior ex hoc Alcmanis Lyrici Poetæ:

Κύπρου ἡμεῶν λιπώτου καὶ Πάφου ἀειρήνισαν

⁶⁰ *Vbi reliqueris Cyprum optabilem & Paphum circumfluam.* De Venere iam antè satis in Gram. Odarum 2. & 3. dictum fuit, sicut de Glycera Ode 19. Quaresi quid de iisdem hic desideres, inde poteris repetere.

Cnidi.] Straboni l. 14. Cnidus est vrbs Cariæ, non gemino solùm portu insignis, sed clarissimis etiam viuis Eudoxo mathematico Platonis condiscipulo: Agatharhede historico Strabonis æquali: quem tamen Plutarch. in historia Persica facit Samium: Theopompo, qui familiaris Cæsari fuit, & Ctesia rerum Syriacarum & Persicarum scriptore. Pausanias scribit in Atticis Venerem in ea vrbe religiosè cultam fuisse.

Paphi.] De hac Cypri vrbe lege Strabonè li. 5. & Plin. li. 2. quibus addo Eustathium de ipsius etymo Odyss. 5. *ἀπὸ τοῦ ἐπιφθῆται ἢ ἀπιφθῆται*, à leniter attingendo, aut blandè decipiendo; propter molliciem Paphiorum, qui sunt aliquando dicti Erythraei, vt locus Erythraearum: vnde Paphiæ Veneris templum.

Sperne.] Id est, desere Cyprum, vt contra Ode 25. antè dixit, *ianua limen amat*, hoc est, non deserit, sed illi semper adheret.

Ture.] Ratio huius vocis Latinæ & *κίβου* Græcæ huic respondentis, petenda est ex Ode 19.

Ædem.] Grammatici deflectunt hanc vocem ab aditu plano: & notat hic domesticum facellum, quasi Lararium quoddam aut in eo *ἀνελκυστῆρ*, aliquid ara impositum.

Zonis.] *Ζώνη* est vox Græca ἀπὸ τοῦ ζώνου, quod est corpus cingatur, & idem, quod *ζώνη καὶ ζώνη*, cingulum & cinctus.

⁵⁰ *Gratia.*] Lege Gratiarum nomina in Grammaticis Od. 4. Gratiæ autem dicuntur discinctæ, quia debent animi amicorum nudi, aperti & ab omni suspitione mali omninò vacui esse: item connexæ, quia complexu amoris adamantino constrictæ tenentur. Sed de Gratiis lege Senec. l. 1. de benefic. c. 3.

Nymphæ.] Etymum τῆς Nymphæ & definitionem & distributionem repete è Gramm. Od. 1. l. 1.

Iuventas.] Hæc Dea iuuentutis creditur, & iuuenta Poetis est ætas ἢ ἔτη Græcis, filia Iouis, oratorib. iuuentus. De hac iuuentutis Dea sic Liu. 5. Decad. 1. ad fin. *Hic, quum auguratio liberaretur Capitolium, iuventas Termine q; maximo gaudio patrum nostrorum, moueri se non passi sunt. De Mercurio copiosè dictum est Ode 10. huius lib. ad ipsum.*
Expli-

faciles, κατακοινησθε διστι à culleo: unde culleolus, & hinc rursus culullus, quo sacrifici utebantur.

Reparata.] Id est, empta nummis proueniētibz è venditione aliarum mercium, vt simplex parare emtionis verbum est huic Poetæ Saryr. 3. lib. 2.

— Seruāsne tuos, quos ere parāris?

Et Lucano lib. 1. magno regna parantur. Item Terent. in Adelph. Act. 1. Sc. 1. vbi sic Mitio de adoptato Aeschino (in quo cernitur genus quoddam emtionis) secum de- liberat: Vab! quemquamne hominem in animo instituerē aut parare, quod sit carius, quam ipse est sibi? Reparare igitur est iterum emere aliquid pecuniā alia venditione conflata, vel potius re rem aliam mercari, vt iunctura sit è casu auferēdi res & verbo, si ratio carminis hoc ferret. Verbum sanè Iurisconsultis perusitatum. Quam autem vetus sit consuetudo rerum permutandarum, testis est Homerus Iliad. u. versu 482. ad finem: Ενδερ άρ άνίζοντο, &c. vbi Eustath. annotat: άμολογής γάρ οι παλαιοί έρχοντο, και ένομιμασιο* άνω γάρ ώ παρρησία νομιμασία. Διολογοιού έν άνδρώποις, id est, Permutationibus veteres utebantur, non monetis & nummis: quia nondum liber usus nummi seruos facientis erat inter homines.

Merce Syra.] De Syra merce lege Plin. l. 5. Dionys. & Strabon. lib. 16.

Quippe reuifens.] Aetiologicum est & participium pro reuifit, metri gratiā, vt Virg. Quippe veter satis: Aen. 1. Oratores ferē huic particulae subternunt qui, quod, quia & quoniam.

Anno.] Hoc Græcè dicitur, κατ' ένιαυτόν τεις και τετραεις πώ Ατλαντικώ δάλασσορ άνεπιστημόν. Festus τó annus à Græco έννορ inclinat. Seru. ab annulo vel ab άναγεύσαι, ab innouatione.

Aequor Atlanticum.] Id est, Oceanum occiduum, qui sic dicitur à monte Atlante è Mauritania illuc producto & extenso: cuius habes quandam descriptionem 4. Aen. ad v. Oceani sinemiuxta, &c.

Impune.] Id est, sine naufragio & iactura mercium, ac discrimine vitæ.

Pascunt.] Perit ab Apolline cibum άποεισιπόν paratu facilem & vilem, non exquisitum & lautum.

Cichorea.] De his herbis lege Theophrast. lib. 7. ca. 7. Dioscor. l. 2. c. 160. & Plin. l. 19. c. 8. vbi multum variat huius vocis orthographia & genus. Theophrasto est ά κίχρη: Dioscoridi τó κίχρεον: Nicanro τά κίχρα: Polluci τά κίχρηνα: quod postremum vsurpauit noster Poeta, vt ratio metri postulat. Dicitur aliter Græcè σείει & Latine intybus, & ponitur έν τώ άρραίοις λαχανοίς, inter olera aruentia: vnde 4. Georg. amara intyba. Κίχρεον autem videtur ductum, άπό τώ άνδρώποιο κίχρα, τώ άνδρώποιο, quod per agros & pradia serpat.

Malua.] Appositè ad vim huius herbe: μαλαχί enim & μαλαχός άπό τώ μαλάτίζω, à molliendo & leuādo Græcè dicitur.

Latoc.] Κατ' ένομα άπό τώ άρραίοις άνισώδης ή άνισώ- νίωρ: ά άνισώδης enim defleatitur άνισώδης, Latonius pro, Latonides Apollo.

Nec turpem senectam.] Hæc particula negandi vim suā tantum exercet in epithetū, turpem, vt illud priuet suā infamiā, vt in illo Virg. 3. Georg. v. 96.

Nec turpi ignosce senectæ.

Vbi agricola monetur, vt quum animaduertet equum admittarium aut morbo grauem, aut annis segnem deficere, illum remoueat ab admittura & domo abdat: istud est parcere senectuti equi in iuuenta honestè munus ineundi equas exsecuti: quàm alendi equos labore confectos, multoque magis seruos, humanitatem Plutarchus in Catone maiore requisit: de quo lege ipsius vitam sub initium.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est nonæ simile. a Obliqua & imperfecta est quedam prosopopeia, vbi sermo ipsius Poetæ leuiter teritiā personā repræsentatur. Potuisset enim dicere: Ego posco Apollinem hoc vel illud per mea sacra. Quidam interpretantur Apollinem έπιώδης, pro templo vel simulacro, vt metonymia sit adiuncti pro subiecto: in quo quidem constituerim quandam εικόνοσησεία, nisi viderem in ipsius Cacodæmonis imploratione non minorem subesse impietatem: itaque ego malo natiuam & propriam retinere significationem.

b In quid repetitio est Anaphora. c Synecdoche generis pro vino nouo. d Metonymia adiuncti pro agris fertilibus. e Multiplex est Anaphora, i. Epianaphora hoc vocabulo sæpius repetito. f Periphrasis est synecdochica, pro oram Fregellarum, Soræ, & Minturnarū: quæ loca mordet & alluit Liris ex Apennino monte deluens. g Metaphora ab animantibus pro, legit & alluit: sic autè lambit, & alibi rodit, lecat. h Permissio est, quæ potest intelligi de vindemiacione, quæ fit cultello & presso pollice, vel calcatione vuarum in torculari vel cuppa. Cur autem hîc potius agnoscam permissionem quàm concessionē, quæret forsitan aliquis, malo equidè agnoscere propterea, quod licentiam factorum, verba premere vitem & exsiccare vna, magis designare, quàm diciturum vel argumētorum condonationem indicare video. i In vina exsiccet similem agnosco tropum, qualem Seruius statuit Aneid. 1.

Crateres magnos, statuunt & vina coronant. Coronat autem exponit per implet vsq; ad marginem, &c. k Synecdoche est generis pro aromatis, quæ ex Arabia camelis in Syriam aduehebantur: alij tamen malunt intelligere de auro & argento. l Synecdoche speciei pro Oceano. m Metaphora est à pecore, pro delecto parabili cibo & olere hortensi & aruensi. n In & nec, bis repetitis duplex est Anaphora.

ODE XXXII. DE TESTUDINE.

Theticum.

Carmina sua prius à testudine decantata publicari, immortalitatiq; consecrari, aliaq; deinceps huiusmodi ab eadem recini exoptat, ab amicis rogatus.

Poscimur, siquid vacui sub umbra
a Lusimus tecum, quod & hunc in annum
b Vuat & plures: age dic Latium
Barbue c carmen:
Lesbio primū modulati d ciui:
2 Qui e ferox bello, tamen inter arma,
3 Sive iactatam religarat vdo
Lutore nauim;

Liberum & Musas Veneremq; & illi
Semper harentem & puerum canebat,
Et Lycum nigris oculis nigroque
Crine decorum.
3h O decus Phæbi, & dapibus supremi
60 Grata i testudo Iouis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cuique k salue
Ritè vocanti.

Analy-

Analysis Dialectica.

Poeta initio dicit se posci à Mæcenate & ab amicis, vt, si quod haberet in scriniis atq; schedis carmen abditè latens, illud cum aliis libenter prolatum in apertum communicaret. Iraque exfuscitat velut sopitam suam testudinem, prius ab amicis sic ipse sollicitatus, parium collatione, ad secum deinceps Latine pariter æqualiterque concinendum, atque quondam Græcè eadem modulata fuerat cum Alcæo Lesbio.

2 Hic vates loco è diuersis commendatur: Quamquam ille tū vehēmenter occupatus esset in bello contra Tyrannos gerendo; carebat tamen Deos, Deasque & amores. Expulit enim Mytilenis vrbe Lesbi insulæ hos Tyrannos, Pittacum, Myrsilim & Tyrrenos, atque cum Atheniensibus bellum gessit, vnde fortis vir in sua Republica fuit cognitus, ait Cic. 4. Tuscul.

3 Lyram celebrat ex adiunctis, quæ possunt clariùs per effecta pronounciari, vt iam monuimus in hæc verba Odes i. huius libri: Mæcenat præsidium & decus meum: quod illa Apollinem exornet: dapes Iouis suauitate soni & modulationis condiat. remedium molestiis afferat. De prior. i quidam locus est Iliad. i. vbi Poeta inducit Apollinem citharâ canentem, & Musas ipsi ἀμοιβήσιν & vicissim respondentes: nam sine cantu & Musis & Charitibus nihil est iucundi in conuiujs, vt canit Pind. Od. vltimâ Olymp.

— Οὐτε γὰρ θεοὶ Σεμνὰν καὶ τῶν ἄτερ Κολεγέοντι χορὸς Οὐτε δαυτὸς.

Neque enim Dii venerandi sine Gratiis regunt choros neq; factas dapes.

Enarratio Grammatica.

Poscimur.] Grammatici tradunt inter hæc petendi verba; poscere, petere, postulare, obsecrare, flagitare, expostulare, licet maximam habeant notionis affinitatem, aliquid interesse tamen. Nam poscimus pro imperio, pro quo Agrætius dicit, poscitur improbè, quæ notio aptissimè quadrat ad lectionē codicis Blandiniani poscimus, quam Cruquius protulit & Geor. Fabric. è Porphyrione, vt intelligamus Horatium posci à Mæcenate cæterisque amicis vtrisque potestate præditis imperandi (tribuitur tamen hoc verbum fabulæ, quæ posci vult, vt est in Epist. ad Pison.) publicationem carminum, quæ priuatim cecinerat meditat. Hanc autem promulgationem videntur verba hunc in annum viuat & plures, subindicare: petimus precariò: postulamus iure, pro quo Agrætius ponit, postulatur honestè: obsecramus per rem sacram: flagitamus cum crepitu minaci & vehementius, quàm quum poscimus: expostulamur cum querela. Non inuenio tamen hanc differentiam perpetuò veram.

Vacui.] Sumitur absolute, vbi intellige, liberi ab omnia alia curatione, vel animo vacuo & maximè curis soluto.

Barbite.] Hoc videtur sumtum ex illo Sapphonis, Ἄγε μοι δία χέλυ φωνάεσσα ἤχοιο age diuina testudo, esto mihi vocalis, quod citatur ab Eustachio in primum vers. Iliad. a. De voce Barbitus vide Grammatica Odes i. & de Lesbo & Alcæo Od. 12. l. 2. Sic quoque loquutus est Homerus Iliad. A. in concione Achillis ad Achiuos,

Ἄλλ' ἄγε δὴ πῶν μάντιν ἐρείομεν, id est, Sed age, aliquem interrogamus vatem.

vbi notæ Scholiastæ sunt huiusmodi, ἵστέον δὲ τὸ ἄγε ἐκ ἔστι δαυτὸς ῥήμα παρὰ τὸν ἄλλ' ὡς ἐπίρρημα πῶν ἐκ τῆς ἀλλοτρίου καὶ τὸ φέρε, εἶα. ἄγε, δαυτὸς καὶ τὰ ἄ. α. τῶν αὐτῶν ὡν ἴδιον, τὸ καὶ ἐνταυτοῖς καὶ πληθυντικῶ. ῥήματα σωτῶσθε δὲ. i. Sciendum est, age non esse verbum pure imperandi, sed vt aduerbium hortandi, qualia sunt hæc quatuor & alia similia; quorum est proprium constru-

tam cum singularibus, quàm cum pluralibus, vt age, agedum apud Latinos, Ciceronem, age ista studia diuina omittamus. Item Quintilia. agedum. prospicite squalida arua, vtrunque cum plurali verbo, partim cum prima, partim cum persona secunda.

Ferox bello.] Fessus putat bellum à belluis dictum, & Seruius κατ' ἀπὸ φεγγου, vult hic interpretis nomine bellum significari ex dissentaneis esse; qualis est notatio sequentium, Parca, Lucus, Eumenides, Ludus, & similia. Bellum enim ἡσπικεῖσιν ducitur à nomine boni, quum huius ne guttula quidem in illo sit. Male autem tam Grammatici, quàm Rhetores, illud nunc Grammaticæ præceptis, nunc tropis, nunc figuris adscribunt. Præterea Homerus simili antiphrasi τὴν μάχην vocauit χάρμην Iliad. 9. N. ad vers.

Χάρμη γινώσκουσι, τὴν σφίρ θεὸς ἐμβαλε θυμῷ. i.

Pugna studio leti, quod ipsi. Deus immiserat in animum, vbi Eustathius annotat, hoc non solum fieri ἀπὸ φεγγου, sed καὶ ἐκ τῶν ἑταίρων; quia dum viri fortes propulsant iniuriam, summam inde percipiunt læticiam. Nec tamen abesset à vero notatio τὸ bellum, si deficeretur sine vlla ratione dissensionis, sed consensionis κατὰ τὸ βέλος, καὶ τὸ πῶν, τὸ βάλειν, τὸ πρὸς αὐτὸν ἐπιπρὸν τὸ δὴ μὴ κατὰ βάλον, βέλος εἶρηται, i. à belos, id est telum, & illud à ballein, quod est ledere ac vulnerare: quia quicquid è longinquo emissum ledit, belos Græcè dictum est: cuius est in bello vsus maximus. Et Nonius sic distinguit à prælio; vt hoc sit pars belli, id est, congressio: & hoc discrimè firmat testimonio Lucil. lib. 26. Populus Rom. victus vi & superatus præliis

30 sæpè est multis: bello verò nunquam, in quo sunt omnia. Vox autem Græca Πόλεμος vtrumq; significat, sed peculiariter pugnam κατὰ τὴν μάχην, vnde definitur φθισίνων ἔστ, ἐξίτιοσα hominibus contentio, & Grammaticis notatur οἰονεὶ πολλοῦ αἵματος: quasi sanguine abundans, ὅτι τὰς πόλεις ἢ τὰς πόλιν μείωσιν ἢ ὄλλισιν ἢ ἀμῶν, quod vrbes diminuit aut multos perdit & meit.

Inter arma.] Ellipsis est disiunctiue alterius ante inter, vt sit sententia, qui ferox bello, siue inter arma, siue iactat, & c. id est, siue πεζομαχῶν, siue ναυμαχῶν, in pedestri aut nauali pugna. Nam Seruio τὸ iactari dicitur in mari: τὸ δὲ defatigari in terris, initio Æn. i. Præterea notandum, circumstantiâ temporis designari p nomina Latinius, quàm per gerundia: vt inter viam, quàm inter eundem; inter pocula quàm inter potandum: sic hoc loco inter arma, quàm inter pugnandum vel bellum gerendū, vt alibi sæpè monuimus. Intelligenda est autem hic utraq; pugnandi ratio; pedestris & naualis, cuius horis subseciuis Poesi vacabat. Ouid. sic loquitur lib. 11. Metam.

Ferox bello & ad vim paratus.

Herentem.] Ode 19. tres memorauimus Cupidines, ad quos potest quartus aggregari è Symposio Platonis, vbi narratur Iupiter natalicia celebrasse cæteris Diis, in quibus quum Porus Metidis filius interfuisset, & se nimio necitare obruisset, in hortum Iouis secessit crapulam suam obdormiturus, quem quum Penia paupertas, quæ illuc venerat mendicatum, obseruasset, & ad eum accessisset, accubuissetque, ex illius compressu tandem Cupidinem peperit, qui ætate progressus, maluit Venerem sequi & ipsi ministrare quàm Peniæ matri. Præterea Sappho, contra opinionem omnium, filium facit Cæli & Terræ: cuius figmenti epimythium vide in lib. Plutarch. de Iside & Osiride.

Lycum.] Puer fuit, quem Alcæus iti deliciis habebat; licet in ipsius articulo næuus esset, vt Cicero scribit lib. 1. de natur. Deorum.

Nigris oculis.] Nigri oculi veteribus, sicut nigri capilli, ad aspectum venusti erant, vnde Tibullus:

Quæ caput & digitos & lumina nigra puella, & c. & hic ipse poitea ad Filones:

Spectan-

Spectandum nigris oculis, nigroq; capillo:

Vnde Chryseis Iliad. a. dicitur *ἐλκωσ κέρμη*, puella nigriocula. Vis tamen propria vocis *ἐλκωσ*, ὅτι ἔστιν. est qui volubili & celeri aspectu intuetur: atque Chryseis *ἐλκωσ* definitur ἢ ἐκ ἀπενὸς τῶν ὄψεων, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἐλκωσ-
σα, quæ non desigebat oculos in aliquem obtutu immoto, sed in seipsam conuertebat, quæ tamen hoc gestu verecundo in se aliorum oculos flecebat, spectatuque digna habebatur. Constat tamen ex Epichero *ἰοπέλαμος*, quod Pind. in initio Πυθ. Musis tribuit, nigrum capillitium olim in pretio fuisse, vbi Scholiastes exponit illud *διὰ τὸ μελανοπέλαμος*, & hoc colore forma Musarum elegans arguitur. Sic idem Poeta ibidem, sed *εἰδ. s.* Venerem appellat *Ἐλκωσίδης*; quod idē sonat, atq; *μελανώπιδης*, & hoc *διόφθαλμος*.

Dapibus grata.] Sic Telemachus Odyf. a. vocat *κίθαριν* *πέλαγος*, *μολεπύλιν* τὸ ὄρχησθαι τὰ ἀειδήματα δαίτης, *citharam* *perpulcrā*, *cantum* & *saltationem conuiuij ornamenta*. quod autem dicit supremi Iouis, est interpretatio huius Pindarici, *Νεμεορ. εἰδ. ια. Ζῦδος ὕψιστος*.

Cunq;.] Cunque apud hunc Poetam valet quando-
cunque: potest etiam explicari quolibet tempore, & iungi cum *vocanti*: qui calus regitur à *lenimen dulce*, vt sit *lenius: dulce mihi lenimē, quocunq; tempore tibi dico salutem*: attamen τὸ *cunq;* est quibusdam *περέλκων*, productio & expletio quædam: qualem Donat. Act. 1. Sc. 1. And. in, *ades dum paucis te volo annotauit*: quales quoque Budæus in multis Græcorum particulis obseruauit.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est Sapphicum.

^a Synecdoche generis pro specie, pro cecini-

mus: quem certè tropum malo notare, quàm pro eo dicere, more aliorum interpretum, Poetas hoc verbum solitos vsurpare in rebus amatoriis & ludicris vt Virgilium Tityro:

Ludere quæ vellem calamo permisit agresti.

Item in fine 4. Georg.

Carmina qui lusi pastorum.

^b Metaphora à rebus animatis sensu & motu præditis, pro publicarum consecret æternæ memoriæ. Est præterea exclamatio per optationem.

^c Synecdoche generis pro Lyricum, Sapphicum à nullo antea Latino Poeta decantatum: vnde quidam Alcæum putant inuentorem carminis Sapphici, & inter eos Hephæstio dubitat vtri sit attribuendum, ipsine, an Sapphoni.

^d Synecdoche pro Alcæo Poeta Lyrico Mitylenæo in Lesbo insula.

^e Non est sumendum à feris pro crudeli, vt quibusdam placet, sed ab eo, qui audacter & fortiter magno animo fertur in prælium.

^f Meronymia temporis à pugna vacui ac intermissi.

^g Synecdoche generis pro Cupidine à Veneris latere nunquam discedentis.

^h Anaphora est & exclamatio admirantis vim & opem suæ restudinis.

ⁱ Metaphora à domiporta vel à camerato tabularo.

^k Metaphora ab animato ad inanimatum, cui bene precatur Poeta, quod ipsius maiores & curas leniat in tempore adhibiturum.

ODE XXXIII. AD ALBIUM TIBULLUM.

Theticum.

Quòd Tibullus non debeat ægrè ferre perfidiam Glyceræ, quæ prætulit ipsi in amore iuniorem riuaalem.

*Abi, ne doleas plus nimio memor
Immitis Glyceræ, nec misera biles
Decantes Elegos, cur tibi iunior
Lesā praniteat fide.*

^b *Insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor: Cyrus in asperam
Declinat Pholoen: sed prius Appulis
Iungentur caprea lupis,*

⁴⁰ *Quàm turpi Pholoe peccet adultero.*

³ *Sic visum Veneri: cui placet impares
Formas atq; animos sub iuga ahenea
Sæuo mittere cum ioco.*

*Ipsum & me melior quum peteret Venus,
Gratā detinuit compede Myrtale
Libertina fretis acrior Adria
Curuantis Calabros sinus.*

Analysis Dialectica.

Primo quaternione Odes quæstio continetur: quòd Albio non sit nimis dolendum, si à Glyceræ exclusus sit, post ingentem in ea fouenda pecuniam frustra consumtam, & riualis alter florentiori ætate nunc priores habeat partes apud ipsam. Hæc quidem propositio enunciatur maiorum cõtentione, dum Albius dicitur nitore formæ inferior esse anterafte suo. Ea vis est in verbo *praniteat*, quam habet præpositio *pra* in similiter coniunctis, vt in *praluco* apud Cic. *ego meis maioribus virtute meâ praluxi*. Talis autem obseruatio τὸ *pra* prius à Donato facta est in Adelp. Act. 2. Scen. 3. *Quin omnia sibi post putarit esse pra meo commodo*: vbi locus ex Eunucho eiusdem facultatis citatur, *Hic ego illum contemsi pra me*. & explicatur, comparatione mei commodi. Valet igitur τὸ *praniteat*, anteponatur tibi, aut multò sit Glyceræ carior suo nitore, quàm tu: ad cuius propositi confirmationem vel potius consolationem præci-

puum adhibetur argumentum è paribus exemplis repudiationis. *Formosa Lycoris contemnitur à Cyro; hic à Pholoe: itaq; consolare te his contentionis paris casibus*. Vnde perspicis optimè nihil tibi separatim à reliquis amatoribus accidisse.

² Prior comparatio parium augetur alterâ, admodum hyperbolica minorum collatione, qualis est illa Tityri Virgiliani:

*Antè leues ergo pascentur in æthere cerui,
Et freta destituent nudos in littore pisces:
Antè peteratis amborum finibus exsul
Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim,
Quàm nostro illius labatur pectore vulcus.*

Sed hic protasis quadruplex est, prima est de pascentis in æthere ceruis: secunda de futura maris desiccatione: tertia de Araris fluminis Celtici derivatione in Parthiam: quarta de Tigridis fluminis Asiatici alueo

in Germaniam deducendo, quibus vnica apodosis feruit. Similis est collario Philippica 13. ad finem: Prius vndas, flammamq; , vt ait Poeta, nescio quis, prius denique omnia, subaudi τὰ δὲ δὴ τὴν connectas, quam aut cum Antonis Respub. aut cum Repub. Antonij redeant in gratiam.

3. Eadem confirmatur decreto Vcheris, quae gaudet dit pari coniunctione amantium; vel inter ipsas bestias. Seruius non agnoscit initio lib. 3. Aeneid. in visum est superis, vim vllam arguendi, quum annotat: quoties non apparet ratio sic τὸ visum interponitur. & huc locum profert: sed falsus est: omnia enim testimonia tam diuina quam humana, praedita sunt facultate arguendi ex auctoritate arguentis, virtute ac moribus contestata, & comprobata. Quod autem facilius & vehementius perluadeat Poeta, quod propositum est: ex aduersis, se in exemplum adhibet: expetitus sum, inquit, aliquando a meliori puella, ego tamen caecus declinabam ad alteram deteriozem.

4. Hic rursus vtitur collatione minorum ad fauoriam Myrtales notandam: quod freta Adriani sinus Calabriam alluentis minus sunt aspera & periculosa, quam ista Myrtales libertina.

Enarratio Grammatica.

Albi.] Horat. Epist. 4. l. 1. appellat hunc Albiu, candidum iudicem suorum sermonum: is autem fuit Elegiographus, secta Epicureus, de quo sic Fab. Quintil. scribit l. 10. c. 1. Elegia Gracos que iue prouocamus: cuius mihi tersus atq; elegans maxime videtur auctor Tibullus. Hic praeterea bello Aquitanico dicitur interfuisse sub Coruino Messala a Maecenate suo.

Ne doleas.] Id est, ne forte conficias te dolore, vel vt ne doleas. Hic particula (ne) videtur dici de fine, non de interdico. Nihil tamen intererit ad vim argumenti, vtram in partem acceperis.

Nimio plus.] Gal. beaucoup plus, qu'il ne faut. Sic Cic. l. 10. ad Attic. te nimio plus diligo.

Glyceria.] Quando tam in re amatoria saepe mentio fit huius mulieris; non possum dubitare, quin ea fuerit publicum, meritorium, venale scortum: vel nomen commentitium, quo voluit adumbrare proprium vel Nemesis vel Deliae, quas verum est Tibullum amasse: nec illas Poeta voluit propter legem Iuliam & verecundiam nominare.

Elegos.] Elegia fuit initio in naenia funebri vsurpata: ideoque quidam statim πνευ τὸ ἀλέγειν τὸς τεθνεώτους, deductum putarunt, a celebrandis carmine mortuis: vnde Ouid. 3. amor. Eleg. 1.

Flebilis indignos Elegeia solue capillos;

Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit.

Sed ego crediderim πνευ τὸ λέγειν ἔλεον, a permouenda miseratione, vel, quod eodem spectat, ἀπὸ τῆς εἰς, i. ad in-teriectionibus miserantis: ad quod posterius etymon videtur Poeta hic respexisse.

Cur tibi.] Id est, propterea, quod tibi praefatur.

Tenui.] Priscis temporibus angusta frons puellarum breuis & modica plurimum commendabatur: quibus autem deerant tales frontis angustiae, curatur a ἑξ ἑδρυμει-τὸ πων ἐγίνοντο βεσχυρὰ τῶν ποι: sed haec formae ratio nunc placet, nunc displicet pro moribus hominum & temporum conditione, vt frontones etiam interdum in pretio habeantur. Queritur Poeta Epist. 7. l. 1.

—reddes

Forte latus, nigros angustam fronte capillos.

de amissa frontis breuitate, dum a latere Maecenatis no discedit rusticatum. Itaque, nisi velit ipsum aliquot anni menses esse rure, curet ipsam senescenti & caluitio latam, no naturalem frontem habenti, in integrum

illam angustiam restituendam.

Lycorida.] Martialis l. 7. iocatur in mulierem huius nominis, quae quum audisset caelo Tiburtino ebur vestustate corruptum renouari, eo profecta est, vt candida fieret e fusca: sed inde tamen rediit nigra. Sic autem ille:

Dum Tiburtinis albescere collibus audit

Antiqui dentis fusca Lycoris ebur:

Venit in Herculeos colles. Quid Tiburis alti

Aura valet? paruo tempore nigra redit,

Est quoque Martial. l. 6. ad mulierum eiusdem nominis Epigram. alterum, quam, vt Glyceram, amauerat: sed alteram propter vnges repudiauic: alteram propter iuuentam retinuit:

Femina praeferripotuit tibi nulla Lycoris,

Praeferrit Glyceram femina nulla potest

Hac erit hoc, quod tu: tu non potes esse, quod haec est;

Tempora quid faciunt! hanc volo, te volui.

Quidam censent hanc Lycorin esse illam Virgilij in Gallo, quae, relicto Gallo, sequuta est M. Antonium, & eandem a Cicerone Citherin vocari.

Caprea iungentur, &c.] Syncritica haec sententia traducta est in parcemiam, quam Erasmus vocat figuram ad inaequalitatem huc rerum, huc personarum arguendam, qua vsus est Aristophanes in pace Comedias, καὶ λυκος οἶν ὑμεναίοι, i. prius sibi lupus iunget ouem.

Pholoen.] Puto hoc nomen a Poetis esse confictum, ad naturam huius mulieris notandam: videtur enim deductum πνευ τὸ φολεόν, δηλον ὅτι τὸ σπῆλαιον ἢ πνευ τὸ φολεόν, a lustro & latibulo, licet quantitas videatur repugnare. Huic tamen etymo huius pudici mores, si non essent ficti, videntur repugnare, quae scortatoribus tam obfirmato animo facere copiam sui recusat. Est praeterea hoc nomen Horatio commune cum Tibul. Eleg. l. 1. Non ego celari possum, &c.

Desistis lacrymare puer, non frangitur illa:

Et tua iam steru lumina fessa tument.

Oderunt, Pholoen, moneo, fastidia Diui

Nec prodest sanctus tura dedisse focus.

Quam turpi.] Id est, prius, quam copiam sui faciat Cyro turpi, suo iudicio.

Adultero.] Haec vox proprie de coniugibus, vt facile est cognoscere e 7. Polit. Aristot. sub fin. Viri cum vxore aliena, vel vxoris cum alieno viro consuetudo, dum coniuges erunt, & appellabuntur, in rebus turpissimis habeatur. Talis fuit amor Panis in Echo, & huius in Satyrum, & ipsius in Lydam:

Ὅσον ἄ τῆναι ἐμίσει τὸ φίλον τα

Τόσον ὁ μῶς φίλων ἢ χάρητο, πνευ τὸ ἀποινα:

Quantum enim quisq; eorum odisset amantem; tantum, qui amabat, inimicus fiebat, & pœna afflictebatur.

Depromti sunt hi versus e Bucolicis Moschi Siculi, & memorantur a Stobæo in serm. 6. de Venere.

Peccet.] Grammatici praecipunt verbum peccare proprie locum habere in adulterio & despectu a pellicaru. Philosophi tamen nonnulli γυναικῶτερον definiunt, vt peccare sit non congruenter conuenienterque perfectae naturae viuere, a qua quoties homo discedit peccat. (quod est Christianis ab imagine Dei, ad quam homo creatus est, aberrare. Manet autem ille in imagine Dei tantisper dum habet eisdem sensus ac morus, quos habet Dominus, ait Tertullian. vt Sat. 2. l. 1. Quid interest, in matrona, ancilla, peccesseve rogata. Vnde apparet elliplin hic esse praepositionis τῆς in adultero. Dicit etiam Poeta Epist. 1. l. 2. in publica commoda peccet. Operæ autem pretium spero me lectori facturum, si vocis Graecae ἀμάρτια significatione respondentis Latinae etymon aperuero. Hamartia igitur ἐπιμολογία τῆς ἑλλήνων πνευ τὸ μάρτιω, καὶ ἀποβολῆς τῆς ἀμάρτια, ἢ τῆς βλάβης τῆς μάρτιας, ὅστις ἀποτελεῖται.

Explicatio Rhetorica.

ἔπο τὴν ἴσιν. ἐν δὲ τῷ μάρτυρι, ὁ μάρτυς ἔχει εἰδὸς τὸ ἀληθὲς, ἢ notatio- ne declaratur à Græcis à verbo prehendo, & reiēctione τῶν πρὸς αὐτὴν, quæ proprie significat infelicem successum, qui quod vult, non apprehendit, nec assequitur. Hinc etiam derivatur martyr, martyr, is est, qui verum tenet comprehensum, & novit. verbum quoque ἀμάρτυρον est ab eadem origine, σημάδιον τὸ ἐποτυγχάνω, ἢ μὴ καταλαμβάνω, ἢ significans non assequor, nec apprehendo scopum propositum, sed ab eo aberro.

luga.] Quamvis hæc vox dici videatur à iungendo; proximè tamen accedit ad Græcam ἕζον, quam Socra- tes in Cratylo nullam certæ significationis notatio- nem scribit præ se ferre; ideoque veteres melius pro eo dixisse δουρὸν ἔδρα τὴν ἀργυρῶν δουρῶν, à compactione duo- rum.

Abene.] Notatio huius vocis planum facit notam as- pirationis esse ascititiam, & rârùm ad vitandum con- currentium vocalium hiatum insertam, vt monet A- gell. l. 2. c. 4.

Sauo ioco.] Gaudet hic Poeta huiusmodi oppositione: facili sæuitiâ, compede gratâ, insipienti sapientiâ, inte- ritu beato, παρδένω ἀπαρδένω. νόμῳ ἀνύμῳ, ἀόλῳ μέθῳ. Po- test hic seuo ioco explicari difficili oblectamento.

Ioco.] Quidam nomine ioci Deum intelligunt, de quo Ode 2. & ioco sæuo, id est, Deo immiti & difficili: alij ludum & res ludicras. De Adria fuit suprâ sicut de Calabria.

Acrior.] Id est, vehementior, mobilior.

Curvantis.] Id est, commouentis æstu, & sinuoso de- cursu in Calabriam influentis.

Metrum tribus primis Alcibiadeum, vt in pri- ma Ode: quartè Glyconium, vt in tertio.

^a Metonymicòs dicitur, pro misericordiam com- mouentes, effectum pro efficiente.

^b Quidam est climax & gradatio: Cyrum deperit Lycoris, & Cyrus Pholœn, non tamen sic Pholœ adul- terum: estque simul polypoton.

^c Metaphora vsu frequentissima; qualis est in fla- grare, vrii, incendi, ardere, inflammar.

^d Alia est à pari boum, vel potius à concubitu be- stiarum diuersæ speciei & naturæ ad infamem & inæ- qualem hominum coniunctionem fugiendam.

^e Synecdoche generis pro Cyro adultero.

^f Nota est translatio à bestis iugalibus.

^g Quædam est species parecheseos & paranomasiæ in me & melior. ^h Metonymia est causiæ pro formosa & aptior puella, quæ talis effingitur à Dea. Sic tropicòs

20 Virgilianus Damœtas pastor Eleg. 3. loquitur:

Parta mea Veneri sunt munera. & Propertius Eleg. 1.

lib. 1. In me nostra Venus noctes exeret amaras.

Et Plautus: Tun' meam Venerem vituperas? i. amicam.

ⁱ Metaphora à captiuis, sed tamen pro seruitute voluntaria & grata, quam libenter & iucundè seruiunt amantes, & puellarum, quamlibet difficultum & illi- beralium, dominationem ferunt.

^k Synecdoche speciei pro grauissimo quoque & pe- riculolissimo loco.

ODE XXXIV. IN EPICUREOS.

Theticum.

Quòd Deos offenderit Epicureâ impietate.

Arcus Deorum cultor & infrequens,
Infantis dum sapientie
Consultus erro, nunc retrorsum
^a Vela dare atq; iterare cursus

Cogor relictos: namq; Diespiter

^b igni corusco nubila diuidens,

Plerumq; per purum tonantes

^c Egit equos volucremq; currum:

30 ² Quo bruta tellus & vaga flumina,

^d Quo Styx & inuisi horrida Tanari
Sedes, Atlanteq; finis

Concutitur. Valet ima summis

Mutare & insignem attenuat Deus,

Obscura promens. Hinc ^e apicem rapax

Fortuna cum stridore acuto

Sustulit; ^f hic posuisse gaudet.

Analysis Dialectica.

Posset hæc Ode meritò Palinodia dici: quia, quum 40 Poeta sæpè in Deos multa impiè dixisset ex do-ctrina Epicuri; nunc illorum metu magis, quàm amore percussus & afflictus, agnoscit τῷ ἴσιν Θεῶν ποτὴν ἀφ' ἧς ἀνθρώπων, Deorum trutinâ res humanas regi, ac illo- rum prouidentia mundum administrari. Ita quidem certè resipiscencia laudabilis videretur, si verè & ex a- nimo fieret. Doctrina verò Epicureorum & Cyrenaico- rum erat; Diis res humanas non esse curæ, neque vlla bonorum virtute flecti, aut malorum sceleribus irasci: ideoque illos non esse metuendos, neque colendos, nisi 50 cuiusdam diuinæ maiestatis nomine, idque perexiguo & raro sacrificio. Sed multò facilius dicemus prælen- tem Oden esse μετάνοια, quandam resipiscenciam: resi- piscit enim Poeta, mentemque suam quali ab infania recipit, dum animum suum instituit ad rectiùs sen- tiendum de Diis. Mutati consilij & sententiæ ratio est è loco contradicentium: Dij res humanas non curant, nec tanguntur iis vel benè vel malè gestis ab homini- bus: nunc cōtrâ Poeta sentit, Diis res humanas sum-

mæ curæ esse, & virtutibus hominum ad bene meren- dum de ipsis moueri, eorundem vitiis irasci. Ex ante- cedente quidem parte contradictionis efficiebat Deos neque metuendos neque colendos.

² Causa resipiscenciæ in Ioue collocatur, quæ è plu- ribus factis, è quibus alia opponuntur aliis, illustratur: quòd terras & maria concutiat ab ipsis sedibus: inferos quoque terrore & metu concitet: humilia infimaque extollat: sublimia deprimat: obscura illustret: clara obscuret: alios honoribus spoliat: alios amplissimis or- net: quod hic Poeta tribuit vni Ioui, Xenophon pluri- bus Deastris facit commune, οἱ Θεοὶ ἰκανοὶ εἰσι καὶ ἰσὺς μεγάλως τὰ μικρὰ ποιῶσι, καὶ τὰ μικρὰ καὶ ἐν θεοῖς ἄσι, σὺ δὲ περὶ τῶν, ὅταν βάλῃ, i. Dij sunt idonei ad faciendum citò & magnis par- uos: & ad conseruandum facile paruos, si versentur in malis; quum illi placet. At Christiani debent hæc Deo creatori & gubernatori rerum omnium tribuere, atque i. Sam. c. 2. cum Anna matre Samuelis canere: Dominus occidit & viuificat: deiecit in barathrum & rursum euehit, & quum iustus sit, non temerè calamitates & aduersa immittit.

Itaque Christiani nihil fortuitum sibi accidere censeant. Quae tamen duo postrema tribuuntur Fortunae, non Ioui. Vbi perspicias Poetae inconstantiam in ethnica superstitione: imò verò impietate. Quod enim prius dixit fieri τῆ τοῦ Διὸς προνοίᾳ, providentiâ Iouis, id nunc temerè & fortuitò, nulloque consilio administrari scribit. Ad hunc quidem locum videtur per appositum, quod Stobeus citat libello περὶ κόσμου, ὁ παρ' ἐν νηὶ μὲν κυβερνήτης, ἐν ἀμματι ἢ ἠνίοχῳ, ἐν χερσὶ ἢ κορυφαίῳ, ἐν πέλῃ ἢ νόμῳ, ἐν στρατηγείῃ ἢ ἡγεμονίᾳ, πῶς τὸ ὁ Θεὸς ἐν κόσμῳ. Πάλιν καὶ ὁ δὸν τοῖς μὲν καματιρὸν τὸ ἀρχεῖν, πολυκωνητὸν ἢ ἢ πολυμέλειμον τῶ δὲ ἀλυπον, ἀπὸ νόου τε, πάσι κεχρησμένον ἐπιμακῆς ἀσθενείας, i. Quod gubernator est in nauì, in curru auriga, in choro praecentor, in ciuitate lex, in exercitu Imperator: id Deus est in mundo: nisi quod illis quidem magno sit labori & sollicitudini talium rerum administratio: Deo contra nulli molestia, nec labori sit moderatio huius vniuersitatis, semota ab omni corporis defatigatione, vt merito dici debeat cura secura. Priorem partem de Providentiâ Dei Stoici & Platonici semper tutati sunt, & vita moribusque sequuti. Ad huiusmodi autem impiorum respicientiam pertinet, quod Synes. scripsit Epist. 161. Ἐστὶν ὁ Θεὸς τῆς ἡμέρας πλάκῃς· ἢ πῶς ἐστὶν ἐξ ἡσυχίας ἢ τῶν αἰθέρων τοῦ ἡλίου ἀπλοῦς· τὸ δὲ ἔδα φῶς ἐκκαταναῖτο· sapennero Deus de die (τῶ γῶ, terram) concutiebatur: atque pleriq; homines inde timore inclinabantur ad supplicationes: solum enim tremescebat. Quod etiam Pindarus videtur comprobare initio ἐῖδεν ἢ ἀντισ. α. Ολυμπ., ex plerophoria oraculorum; quae Olympiæ edebantur: vbi decantatur, homines magnis ornari virtutibus operâ piorum virorum Ioui supplicantium: quales Iamidæ fuerunt ad hos versus,

ἀνύπτου δὲ πῶς χεῖν δὲ
 σὺ βέων ἀνδρῶν λιτῆς. i.
 perficitur autem (hoc) in gratiam
 piorum virorum precibus.

Simili argumento Cicero vsus est ad prouidentiam Dei contra Epicureos asserendam: quorum grauis ἀπίμνησις, i. increpatio est ibidem, atque ἐπιδ. θ. τροφ. β. vbi reprehenditur tractatio rerum de tribus Diis, Apolline, Plutone, Mercurio ab Hercule deuictis, vt fabulosa & reprehensionis ratio redditur,

Ἐπεὶ τὸ γὰρ λοιδορήσασθε
 Θεὸς, ἐχθρὰ σοφία καὶ
 τὸ κενυχάσασθε κειρὸν
 μανίαςιν ἑσπερέκῃ, i.
 Quia grauia facere conuitia
 Diis, odiosa est sapientia, &
 Gloriarì intempestiuè

Infania consonat, i. Simile infaniae; quod fit, dum Herculi homini Dij postponuntur.

Enarratio Grammatica.

Parcus Deorum.] Parcus, ait Phauorin. l. 3. c. 19. apud Agell. neque ab arca, neque ab arcendo, sed ab eo, quod est parum & paruus denominatus est. Itaque parcè, inquit, ac rarò veneratus sum Deos, doctrinae Epicureae errore implicatus, quo certè ego cæcatus eam fuisse summam antea sapientiam putavi: quum mihi stultè ac impiè hæc persuasa esset sententia: Ἐπιχέρεται Θεὸς ἢ τὸ πῶς γὰρ ἔχει, ἢ τὸ ἀλλοῖς παρέχει. Deus Epicuri neq; negotiū habet, neq; aliis exhibet: quod est mera infania Christianis. Tale quid Suet. refert de Tiber. c. 69. Circa Deos, ait, & religiones negligentior, quippe addictus Mathematica, persuasionisq; plenus cuncta fato agi: tonitrua tamen praetermodum expansebat, & turbatiore calo nunquam non coronam lauream ceruice gestauit: quod fulmine afflari negetur id genus frondis. Sed contra, inquit Poeta, comperi postea maxi-

mam esse infaniam: quòd ex animis hominum extraheret radicitus religionem: quum Diis immortalibus opem & gratiam tolleret.

Insanientis.] Hellenismus est: ita enim Euripides vocat in Hecuba Polyxenam Νύμφῳ τ' αἰνυφον, παρδένον τ' ἀπαρδένον: quod Scholiast. sic interpretatur: Νύμφῳ, ὡς μνηστῆρ' εἶσεν τῷ Ἀχιλλεὶ αἰνυφον, ὡς τ' μνηστῆρας μὴ τελεθεισῶν Sponsam, vt nuptiam datam Achilli. sed cōnubio frustratam virginem non virginem. Idem Scholiast. his addit, ἐπιγαγε πῶς μὲν τῶν νύμφῳ, τὸ ἀπαρδένον πῶς ἢ τὸ αἰνυφον, τὸ παρδένον, i. retulit quidem ad nympham, τὸ non virginem; sed ad non nympham, τὸ virginem. Sic Mars l. i. Epigram. Græc. c. 3. queritur ἀρχεῖν χεῖρα τὸ τε ἀντὶ τοῦ ἀποδίδου, ὅτι ἀκλασοὶ κῆνοι, ἀναμάκτοι ἀσπίδες, κίμανας ἀκλασοὶ ἀναπίδου τῶν. id est, gratiam non gratiam referri tum, quum galearum conii non fracti, nec clypei cruenti, nec lorica non fracta illi dedicantur. Ibidem dicitur κόσμος ἀκόσμος. Quales sunt etiam voces diffinitione quadam coniunctæ, σοφία ἀσοφία, ὑπὸ αἰπία, γάμος ἀγάμος. Sic dissentaneam vlturpauit phrasin Buchananus in metrica paraphrasi Psalmi 19. vbi Propheta homines Epicureos omnipotentiae ac prouidentiae diuinæ irrifores inuitat ad contemplationem orbium caelestium, vt illi de tam impia opinione, quòd curatio & administratio rerum humanarum esset indigna maiestete ac felicitate Dei Opt. Max. moueantur;

Insanientis Gens sapientia
 Addicta mentem erroribus impiis,
 Tot luce flammularum coruscum
 Cerne oculis, animoq; calum.

Satis enim est futurus harum rerum aspectus & contemplatio ad earum effectorem, & moderatorem agnoscendum Deum & sanctè colendum. Τοιαῦτα γὰρ γινώμαι ἐν λωσι κελουῶ τῶν ὀξυμωροῖ, i. tales quidem sententia acute videntur pronuntiatæ, sed non satis prudenter & accuratè, vt ratio vocis μωρὸ, id est, etymon requirit.

Consultus.] Sapientie consultus, pro prudens & peritus sapientiae, vt iuriconsultus.

Diespiter.] Sic dictus est olim Iupiter ex opinione Varronis l. 4. de Ling. Lat. quali pater lucis ac diei, vnde Lucetius etiam appellatus fuit, de quo, sicut de nominibus aliorum Deastrorum, lege Agellium l. 9. c. 12.

Igni corusco.] Naturale quidem est fulmen, quod fit secretionem crassarum nubium: sed quod accidit summâ caeli serenitate & tenuitate, est contra naturam ominosum, prodigiosum, infaustum, & malum portendit. Xenophon tamen scribit ἐπιλωκῶν lib. 7. τὸ πῶν ἢ ῥηθέντων, ἐξ ἀδρίας ἀσεπάς τε καὶ βροντῆς λέγοσιν αἰεὶς ἀντὶ φανύσασθαι. Concione habita, dicunt fulgura & tonitrua apparuisse Archidamo fausta ex sereno calo: qualia memorantur Aen. 8. v. 527. Arma inter nubem cali regione serena

Per sudum rutilare vident, & pulsa tonare: vbi Seruius notat sudum, quali subudum, serenum, & sub finem:

Non aliàs calo ceciderunt plura serena
 Fulgura.
 Item in Octau. Suet. c. 95. Monumentum Iulij Caesaris filia idem est fulmine liquido ac puro sereno. idem in Tito c. 10. tempestate serena tonabat: de quo sic praecipit Aristot. l. 2. Meteor. c. 9. καὶ διὰ τί ποτε τῶτο γίγνεται καὶ τὸν ἑαυτὸν, ὅταν ἔπιπέλον ἢ μόνον, ἀλλ' ἐχὼ σωεχῶς ὑπὸς αἰθέρας ἢ ἔσσης ἢ γίγνεται hoc est, & quamobrem hoc fit in caelo, quum est nebulosum & concretum tantummodo, & non ita perpetuò: caelo autem puro & sereno non fit: vnde Lucr. l. 6. docet.

Fulgura gignier è crassis alteq; putandum est:
 Nubibus extinctis. Nam calo nulla sereno
 Nec leuiter densis mittuntur nubibus vnquam.

Per purum.] Ellipsis est τῆς αἰερος vel caelum, quomodo Cic. 2. de nat. Deo. dicit: Est aer purus & tenuis, contra crassus

crassus & concretus. Sic Virg. 2. Georg. dicit absolute, vbi loquitur de pampinatione & frondatione manu, non ferro, facienda;

— Dum se letus ad auras

Palmes agit laxis per purum immixtus habenis.

vt Græci dicunt αἰθρία sudum & serenum, & Aristot. li. de mundo sic definit: Εἰν ἡ αἰθρία ἢ ἀδρία ἢ ἀδεν ἀλλο πλὴν ἀῆρ ἀέφελ & ἀέριον, ἀπὸ τῆς ἀέρος τῆς ἀέρας. Aethria est nihil aliud, nisi aer nubibus & nebulis vacuus, cui opponitur ἀέριον, nebula, quæ definitur li. de mundo ἀτμός, ἀέριον, ἀέριον πρὸς ἀέριον, ὡς ἀέριον, ἀέριον πρὸς ἀέριον, ἀέριον πρὸς ἀέριον. Nebula est vaporifera exspiratio quadam aquam non gignens, aere quidem crassior, sed nube rarior.

Tonantes equos.] Poeta de opinione vulgi scribit tonitru esse velut quendam strepitum quadrigarum Iouis: quum fiant, vt scribit Plin. li. 2. è conflictu flatuum in nube, sicut fulmina ex ardenti eruptione eorundem, & fulgera detractu longiori. De his autem vide plura in Grammaticis Od. 2.

Quo bruta.] Vis ipsius tonitru cernitur in terra, montibus ac mari conuulsatis motibus concitatis. τὸ bruta autem aliquando valet iners, sed proprie stupida, grauis & tarda terra; quam Homerus sub initium Iliad. ω. dicit κωφὴν γαῖαν, ἀπὸ τῆς ἀειδίτου, vt Scholiastes interpretatur. Idem Seruius videtur explicare per immobilis, in vers. Æneid. 10.

Et tremefacta solo tellus, &c.

vbi hunc citat locum. Bruta quoque fulmina, pro graui & ab aliis dicuntur vaga & volantia, & quæ nullâ nituntur ratione, cur fiant, cælo præsertim sereno.

Styx.] Stygem ponit Pausanias in Arcadia: Strabo lib. 9. dicit aquam esse apud Pheneum, quam Poetæ faciunt paludem inferorum Ἰδὴ τὸ στυγιανόν, i. timere & odisse, quod paulò aliter Seru. notat in v. Aen. 6. Bis Stygios, &c. Styx mærorem significat, vnde τὸ στυγιανόν, à tristi-tia dicitur.

Tænari.] Tænarus est promontorium Laconia, per quod est descensus ad inferos.

Atlanteus q.] Atlas mons est productus hinc ad mediterraneum, ilinc ad Oceanum. Herodotus hunc sic facit duplicem, vnum ad columnas Herculis, alterum ad Oceanum inferioris Libya.

Concutitur.] Quod proprie Græci dicunt ἐσθραπέειν, ἢ σείειν, ἢ κενεῖν, quod Plinius interpretatur, tremis & vibratur, & Sen. intremiscit: ἢ δὲ κενεῖται, quia non fit hinc illuc motus; quanquam terræ motus vulgò huiusmodi tremor vocetur.

Valet.] Hoc verbum ponitur pro altero verbo potentia.

Valet mutare.] Sic loquitur Virg. Si valeo meminisse. Sic quoque Suet. in Calig. cap. 3. Et statua restitui saluis titulis non valuerunt.

Attenuat Deus.] Hæc sumta sunt ex initio operum & dierum Hesiodi:

Ὀν τε δὲ ἀβροτοὶ ἀνδρες ὁμῶς ἀφαιτοῖ τε φαιτοῖ τε
Ρητοῖ τ' ἀρρητοῖ τε Διὸς μεγάλοιο ἔκπτε.
Ρεῖα μὲ βεῖαι, ρεῖα δὲ βεῖαιον τα χαλεπέει.
Ρεῖα δὲ ἀείζηλον μινύθει, ἀείζηλον ἀέξει.
Ρεῖα δὲ ἰθὺῖαι σκολιδὸν καὶ ἀγρήνορα κερφεῖ
Ζεὺς ὁψιβρεμέτης.

Quomodo mortales non minus sunt obscuri, quam clari, honorati, quam priuati, sit magni Iouis voluntate: facile enim extollit: facile etiam clarum deprimis: facile illustrem obscurat, & obscurum illustrat: facile etiam prauum corrigit, & superbum a-refacit Iupiter altitonans.

Hæc rursus sumta sunt è doctrina Hebræorum. Primus enim David Psal. 75. scripsit: Dixi insanis ne insanias: & impiis, ne extollatis in excelsum cornu vestrum, nec exaltetis

cornu, nec loquamini collo pingui: quia nec abortu solis, neq, ab occasu, neq, ab Aquilone venit exaltatio: quoniam Deus iudex est: hunc enim humiliat & illum exaltat: vbi Propheta cohortatur omnes infanos & impios, ne propterea sit i vanos & magnos spiritus fumant, quod summos honores, potentiam, vires, summasque fortunas consequuti sint, quum hæc omnia nusquam terrarum diuentantur, neque ex vilo emporio aduehantur: sed à Deo solo proficiscantur, quod impiè tribuitur rebus conditis & creatis, & Fortunæ, vt ab Ouidio 3. de Trist.

Nempe dat & quod unq, libet Fortuna, rapit q;

Irus & est subito, qui modo Cæsius erat.

Eodem vocat Iobus cap. 6. Sic quoque Chilon ἐρωτηθεὶς πὸ τοῦ Ζεὺς εἶναι πικρὸν τὰ μὲν ὕψηλα ταπεινοῖ. τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψηλοῖ, ἐφί, interrogatus quid Iupiter ageret, deprimis sublimia: inquit, & humilia extollit. Hæc opposita Democritus Olynthiaca 2. exprelsit comparatè verbis ἀφείδει καὶ καταρρεῖ δὲ, ὡς ἐφ' ἑνὸς ἀπὸ τῶν ἡρώων μέγας, ἡνίκα ἔκαστοι συμπερόν ἀπὸν ἐαυτοῖς ὄντο τὸ πρὸς ἑαυτοῖς, ἢ πρὸς ὀφείλει δὲ ἑαυτοῖς τῶν ἡρώων καὶ καταρρεῖ δὲ πάλιν ἐπειδὴ πικρὸν ἐστὶν ἐαυτοῖς πικρὸν ἐξελή λείπει. Itaq, vt quibus artibus Rex Macedonum Philippus in altum sublatu fuit, & magnus euasit, quum vnusquisq, putaret eum sibi aliquod commodum laturum: sic iisdem ipsis debet etiam è cōtrario deprimi. Siquidem sua ipsius commoda ex omnibus alienis sibi comparasse deprehensus est. Ita Cicero hæc opposuit, Etiamne vos meam fortunam deprimis; vestram extollitis? pro hoc loquendū genere Sen. dicit lib. 1. cap. 1. de Clementia, inducens conscientiam Neronis Cæsaris sic loquentem, alium dignitati donauit, altum humilitati.

Insignem.] Quem Græci dicunt ἀπίζηλον καὶ ἀπίδηλον.

Apicem.] Festus deflectit τὸ apex à prisco verbo aperere, quod significat aliquid vinculo comprehendere.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est nonæ simile. Hanc insipientis sapientia apertam dissensionem inter substantiuum & adiectiuum Rhetores appellant ὀξύμορον, i. acutisatua: quales aliquot sunt iam in Grammaticis notatæ, & postea obseruabuntur alia. Quintilianus eam dissensionē nomine sententiæ dignatur, quàm rectè, quiuis iudicare potest ex his, ὀξύμορον est sententia ex periculo petita, seu ita affectatè & acutè pronuntiat, vt primo intuitu fatua videatur: sed tamen postea peculiari acumine coniuncta deprehendatur: de quo plura dicentur, si Deus voluerit Epist. 17.

Allegoria est à nauigatione, quam Persius expresse videtur per funem reducere Sat. 5. Eandem Plato vsurpauit in Phædone & Aristot. ad fin. l. 2. Ethic. vbi docet rationem medij inter duo extrema virtiosa inueniendi, quum scribit, Ἐπειδὴ ὅν τι μῆτις τυχεῖν ἀκρὸς χαλεπὸν, καὶ δὲ τερρόν φασὶ πλῆν, τὰ ἐλάττω καὶ λιπώτερον τῶν κακῶν: τὸ το δὲ ἐστὶν μέγιστα τῶν ὄρων, ὃν ἐλέγμεν, i. Quoniam igitur summe arduum est modum consequi, secundà nauigatione vtendum est, vt abiit in prouerbium & minima malorum sunt subeunda; idq, continget ad hunc, quem diximus modum: ἢ τὸ πρὸς δὲ πᾶς λέγειται, ὅτε δὲ τοῦ χρόν πρὸς εἰς κώπης πᾶσι καὶ τῶν οὐρανῶν, i. Altera verò nauigatio dicitur, quum quis vento prospero distitutus, remigio agit nauem, ex senectia Pausania ait Eustath. in fin. Odyss. β. quo continuato tropo docet Poeta se priorem opinionem de Diis mutasse & quasi παλινορομήσαι, auoir rebroussé chemin. Et certè terrores cæli cogunt sceleratissimos quosque maximeque impios ad notionem Dei venire. Quæ profectò allegorica sententia non posset puriori hic sermone exprimi, primum quàm hoc Terentij etiam allegorico, redire in viam, deinde Ciceronis, ad meliorem frugē se recipere. Pro quibus Sen. li. de Clementia proprie dicit, ad innocentiam reuerti. Præterea Cic. vltus est simili huic allegoriâ, optimus post naufragium portus est penitentia.

Synecdoche generis periphraistica pro fulgure.

Altera allegoria, pro; aerem commouit tonitru & tempestate, qualis fuit Ode 12.

Tu graui curru quaties Olympum: Tu parum castus inimica mittes Fulmina lucis.

In quo bis repetito anaphora est.

Sumtum viderit ab ornatu Flaminium, qui flocculos lanae vel pani ferici in vertice pilei (qui fuit olim insigne Flaminum & ornamentum sacerdotum) habebant auctoritatem & dignitatem indicandam, quomodo fumitur in Catone maiore: apex autem senectutis est

auctoritas, i. decor senectutis: quod Gaza interpretatur, ἡγεμονία καλοφάνησι τοῦ ἀξιώματι, i. eminentis quaedam dignitas, vitae probitate, summa aetate & rerum experientia scienter parata. Similis tropus erit Ode 21. l. 3.

Post te porcum neq; irato irementi Regum apices.

Metaphora est ab ingrato fonitu & turbulento murmure ad lamentum, quod fieri solet tali commutatione.

Hinc, & hic polyproton habent; pro illi detraxit splendorem & huic dicat.

ODE XXXV. AD FORTVNAM.

Theticum.

Fortunae, viribus explicatis, illi commendat precibus salutem Caesaris, in Britannos expeditionem parantis.

Diua, gratum qua regis Antium, Praesens vel imo tollere de gradu Mortale corpus, vel superbos Vertere funeribus triumphos:

Te pauper ambit sollicita prece Ruris colonus: & te dominam aquoris,

Quicumq; Bithynam laceffit Carpathium pelagus: carina.

Te Dacus asper: te profugi Scytha, Vrbesq; gentesq; Latium ferox,

Regumq; matres barbarorum, & Purpurei metuunt Tyranni.

Iniurioso ne pede proruas Stantem columnam: neu populus frequens

Ad arma cessantes, ad arma Concitet: imperiumq; frangat.

Te semper anteit saeva Necessitas, Clauos trabales & cuneos manu

Gestans ahenam: nec seuerus Vncus abest, liquidumq; plumbum.

Te Spes & albo rara Fides colit Velata panno: nec comitem abnegat,

Vicumq; mutat a potentes Veste domos inimica linquit.

At vulgus infidum & meretrix retrō Periura cedit: diffugiunt cadis

Cum fece siccatis amici: Ferre iugum pariter dolosi.

Serues uturum Casarem in ultimos Orbis Britannos & iuuenum recens

Examen Eois timendum Partibus Oceanoq; rubro.

Eheu cicatricum & sceleris pudet Fratrumq; quid nos dura refugimus

Aetas? quid intactum ne fasti Linquimus? unde manus iuuentus

Metu Deorum continuit? quibus Pepercit aris? utinam noua

Incede distingas retulsum in Massagetas Arabasq; ferrum.

Analysis Dialectica.

Hinc certe perspicimus, quam vana, quam inconstantes sint scriptorum Ethnicorum opiniones de Diis: hic enim Poeta Ode proxima videbatur approbasse diuinam prouidentiam, & ita temeritatem & inconstantiam Fortunae damnasse: nunc contra quasi Palinodiam canens, Fortunam in omni re dominari dicit. Illius autem potentia primum declaratur ex aduersis ipsius effectis: quod alios in altissimo amplissimoq; dignitatis gradu soleat locare: alios inde ad infimum deuocare: alios locupletare: alios ad extremam egestatem deturbare: alios nobilitare: alios obsecurare: quorum exempla repetit Valer. Max. l. 6. c. 10. aliisque historicorum libris.

Deinde eadem describitur variis adiunctis, quod semper stipetur multitudinem supplicantium agrorum, nautarum, bellicosissimorum hominum, reginarum, regum.

Argumentum e sine talis concursus ad eam: ut status incolumitatem in his singulis conseruet ac tueatur, nec imperium euertat: nec seditionem concitet: nec populum armet in Tyrannum: nec denique debeat principatum.

Eadem ex eodem loco adiunctorum depingitur: Quod semper incedat septa & munita magno satellitio: necessitate, clauis, cuneis, vncis, plumbo fuso, spe-

fide, perfidia hominum, periuriis, dolis.

Argumentatur ex diuersis: Fides semper te comitatur, licet muteris: sed infidi homines miseros deserunt amicos mutatam Fortunam.

Altera est pars Thetici, vbi Fortunae, tantam potentiam praeditae, commendat Caesaris profectionem, & ipsius exercitum, non e selectissimis bello civili absumptis iuuenibus conflatum, sed ex militibus collectitiis atque gregariis collectum.

Ratio conuergentis Poetae petitur e malefactis Romanorum, unde bellum civile ortum, cuius diurnitate & immanitate iam diu imperium est afflictum, & debilitatum, a quo talem Deae iram tentat precibus ac votis in Barbaros deriuare, quae loco priori deberent esse, nisi hyperbaton & longior verborum transgressio (vbi explicatur vis Fortunae) impediisset.

Explicatio Rhetorica.

Diua.] Poetae Fortunam ex imprudentia hominum Deam, ut ex ignorantia caussarum Deos fecerunt, ille Iuuen. & Lucret. lib. 1.

Nullum nummen abest, si sit prudentia, sed te.

Straboni lib. 4. n. d. *Βεταννική, τριγωνική* μέν ἐστι τῆς ἡμῶν
id est, insula Britannica est figurâ triangulari: quali Sice-
lia dicitur *τριγωνία*: cuius vnum latus est contra Gal-
liam: alterum vergit ad Hispaniam, atque occidentem
folem: Tertium est contra Septentrionem. Cornelius
autem in vita Iulij Agricolaë Britanniam hac declarat
descriptione, Britannia insularum, quas Romana notitia
complectitur, maxima spatio & cælo in orientem Germania,
in occidentem Hispaniâ obtenditur. Gallus in meridiem etiam
inspicitur: septentrionalia eius nullis contra terris, vasto at-
que aperto mari pulsantur. formam totius Britannia Liuius
veterum, Fabius Rusticus recentium eloquentissimi auctores ob-
longa scutula vel Bipennis asstimulauere & est ea facies citra
Caledoniam, Gall. au deça qu'elle apparoit vers l'Escoffe.

Eois.] Hoc adiectiuum ab hoc Græco deflexum est
ἰοῖον, ὡς Eous, a, um, & tenui spiritu afficitur & Ioni-
cè *ἰωνοειδής* triplici etiam fine ab *ἰός, ὄος, οὖος* tenuato. Ari-
stoteles tamen dicit, τὸ ἀφ' ἰω, pro diluculo, vnde deri-
uatur aurora & oriens.

Varro tamen de Lingua Latina hac definitione &
notatione declarat auroram, vt ea sit propriè *ἀεὶ ὄρουστος*,
id est, diluculum, vel coniunctim *ἀεὶ ὄρουστος*, id est, tem-
pus circa auroram: quæ quia ab igne solis aureo aer au-
rescit, dicta est aurora.

Timendum.] Hic exercitus, quia constabat ex tyro-
nibus, vt dictum est, non erat formidolosus extremis
illis orientis populis Persis, Medis, Parthis & Arabi-
bus: & occidentis Britannis & Morinis: sed metus Ro-
manorum iam diu fuerat iniectus à virtute veterano-
rum iam mortuorum, & ab exercitatione in armis, qui-
bus nouæ istæ copiae similes putabantur. Cur autem O-
ceanus ruber dicatur, Interpretes non declarant.

Equidem putarem ita dici, quod partes cæli tam o-
riens, quam occidua colluceant; vnde illustretur Ocea-
nus fulgore solis ad horizontem. Quod hæc desidera-
bam ab Interpretibus, Eustathius mihi post suppetauit
in Periegetin Dionysij ad vers.

Ἄρχη δ' Ἐρυθραίων τε καὶ Αἰθιοπῶν καλέουσι

Sed mare propinquum vocant Erythraum & Aethiopicum:
quum annotat primum mare rubrum & Aethiopicum, si-
cut Persicum esse apocheteuma & derivationem ab Arabico si-
nu: deinde Erythraum vocari à terra rubra & miniata aque
substrata, vel ab imminentibus eiusdem coloris montibus, qui-
bus manè sol affulgens præbet mari speciem rubram: postremò
à quodam rege Erythrao. Quem Dionysius præfert Ery-
thraë filio Persei & Andromedes, qui traiecit primus
rate tumultuariâ in quandam insulam & illic habita-
uit cum imperio: de quo Plinius lib. 7. cap. 56. alij con-
trâ hunc illi anteponit.

Quid nos.] Quod genus mali non designant ho-
mines huius tam peruersi seculi? de secunda ætate in-
telligit, quam Epodis 16. de bellis ciuilibus defini-
mus. Merus autem Deorum Græcè dicitur *θεοειδὲς*
μοῦσα, quæ fit, quum homines adiguntur metu, vt Deos
esse credant.

Pepercit.] Hoc verbum idem valet quod veniam de-
dit, vt distinguit hoc præteritum Donat. notione à
parsi in Hecyra Act. 3. Scen. 1. Hanc cene ego vitam parsi per-
derei Parco, inquit, conseruo, parsi facit: parco, veniam do, pe-
perci. Nunc ergo, continui, abstinui ne perderem.

Retusum.] Id est, in visceribus & corporibus ci-
uium hebetatum & obtusum: alij tamen legunt, recu-
sum & refabricatum, & τὸ *δύσινος* interpretantur in va-
rias armorum formas, materiam quouis è metallo con-
gestam effingas. Sed ego magis probro districtum en-
sem & gladium, aut defixum, (vt quidam legunt, defi-
gas) in Massageras significari.

Massageras.] Massageræ populi sunt Thraciæ, vel vt

alij volunt, Scythiæ, quibus plurimum auri & æris esse
scribit Herod. nihil autem argenti vel ferri: de quorum
morib. vide li. 10. Anriq. lest. Lud. Cæl. Rhod. cap. 28. &
Eustat. in vers. Dionys. Perieg.

Μασάγαρα τὰ νότιοι θάλασσαν ἔχουσι διὰ τὸν ἰσθμὸν

Massageta habitant trans Araxem iaculatores celeyum s. git-
tarum: quos ego puto ex Interpretis Scholijs dictos
ἔχει τὸ μάσάδα à manducando; quia, inquit, mortem a-
pud Massagetas esse optimam ferunt, quum senes concisi cum
carnibus ouillis comeduntur.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri est nonæ simile.
Dicitur per Synecdochen generis, quod a-
lij malunt dicere κατ' ἐξοχῆν, pro specie Fortuna.

Metaphora ab editioribus locis, quod gradibus &
scalis ascenditur.

Synecdoche quoque partis, pro toto homine.

Metonymia effecti pro efficiente homines su-
perbos.

Alia Synecdoche speciei, pro amplissimis, ma-
gnificentissimisque honoribus in nihilum versis à
Fortuna.

Sumtum à petitionibus magistratum, ad quos
obtinendos candidati tribus circumibant & amicos
presabant.

In te repetito anaphora est.

Synecdoche speciei pro nauì cuiusuis mercatoris,
vt rectè Porphyrio monuit, qui illud mare percurrit
quotannis.

Synecdoche membri pro integra nauì, de qua vi-
de Grammat. Odes 4.

Allegoria est ex Synecdochis multiplicis speciei,
pro asperissimis potentissimisque quibusque populis;
quibus Fortuna est formidolosa.

Metonymia subiecti pro Latinis animosis, vt in
vrbis & gentes pro ciuibus.

Allegoria è multis metaphoris ab ædificijs, pro-
ne labefactes & conuellas statum imperij Ita *σύλη* & *ἰσθμὸς*
μα προπύλαι vsurpantur Epist. 1. ca. 3. ad Timoth. vbi Ec-
clesia dicitur *columna & stabilimentum veritatis*. Item Ia-
cobus & Cephas & Iohannes vocantur Epist. ad Galatas
ca. 2. *σύλοι*, vbi sic scribitur, *οἱ δοκοῦντες σύλοι εἶναι*, id est, qui
putantur esse columna.

Epizeuxis, continua repetitio eiusdem soni &
vocis in eadem sententia, ad furorem populi indi-
candum: non Epanadiplosis, quæ fit in diuersis sen-
tentijs.

Sumtum est à corporeis ad incorporea, vt sæpè
apud omnes scriptores, tam astricte quam solutæ ora-
tionis; *frangere dignitatem, cupiditates, furores, consilia* &c.
quod Gallicè sonat, *que le peuple à soule ne ruine la domi-
nation tyrannique*, quæ, vt alibi docuimus ex politicis
Aristotelis, non solet permanere in eadem familia vl-
tra quartam subolem.

Epanaphora est.

Metonymia adiuncti, pro homines sperantes &
fide præditi.

Synecdoche est generis, pro veste vel pallio vili
& sordido; quod qui colunt fidem, ferè pauperes sunt
& pannosi: contra, perfidi diuites & pulchrè ornati.

Ex hac specie boni consumti, intelliguntur ex-
hausta omnia bona, per Synecdochen.

Sumtum ab opere rustico.

Synecdoche generis pro Augusto.

Sumtum est à gregaria migratione apum, Græcè
σύνθησις καὶ *μερόντων*, ἀφ' ὧν, ἢ *ἰσθμὸν*, pro quauis multitudine
rerum aliarum.

7 Metonymia subiecti pro Parthis, Arabibus & Scythis.

2 Exclamatio per commiserationem ciuiliū discordiarum, ubi propinqui, confanguinei & germani committebantur inter se & cædebantur.

21 Anaphora est in vehementia interrogationis,

cui *ἀνὰ τὸ ἄστυ ποφ εἶς*, id est, subiectione negatâ redditur exclamatio per optationem.

bb Metonymia adiuncti pro iuuenibus.

cc Metonymia materiæ pro armis inde factis, quæ districta in corpora Parthorum, Arabū & Scytharum: & simul exclamatio optantis talem effectum.

ODE XXXVI. AD POMPONIVM NUMIDAM.

Theticum.

Pro Numida sospitalibus Dijs monet sacris & cantu faciendum, & ipsi saluo coenam aduentitiam dandam.

E 1a *Thure & sidibus iuuat
Placare & vituli sanguine debito
Custodes Numida Deos:*
2 *Qui nunc Hesperia sospes ab ultima
Caris multa sodalibus,
Nulli plura tamen diuidit oscula,
Quam dulci Lamia: 3 memor
Acta non alio 4 rege, puertia,
Mutataq; simul 5 roge.
6 Crescã ne careat pulcra dies notã:*

10 *Neu promta modus amphora,
Neu morem in Saltum sit requies pedum:
6 Neu multi Damalis meri
Bassum Threiciã vincat Amystide:
Neu desint epulis rose,
Neu viuax Apium, neu breue lilium.
Omnes in Damalim 4 putres
Deponent oculos: nec Damalis nouo.
Diuelletur 6 adultero,
7 Lascruis ederis 8 ambitiosior.*

Analysis Dialectica.

Eucharistica est hæc Ode & viatica coena ad instituendam gratulationem Numidæ: ad quod valent quatuor primi versus è loco caussarum conseruantium eruci, & Enthymemate sic comprehensi: Dij sunt auctores incolumis reditus Numidæ: sacris igitur epulis & carmine sunt celebrandi.

2 Argumentum est partim è conseruantibus incolumitatis partim ex effectis, quæ amplificanter minorum collatione: Numidã sodales suos multis osculis impertiuit: sed nullum pluribus, quàm Lamiam.

3 Apodosis confirmatur efficiente, quod ad id impulsus sit præterito conuictu, ac disciplinæ studijque coniunctione.

4 Idem significat ex similitudine doctorum: Numidam & Lamiam in pueritia eodem fuisse vsos Rectore & Magistro, & simul togam vidilem sumnisse.

5 Dies fausti & felicitis reditus declaratur multis adiunctis: ubi later quædam similitum collatio, quod ille ad perpetuam fauoris diuini memoriam candido calculo signandus sit: quod nullus certatim bibendi, nullus saltandi more Saliorum, nullus adhibendi vnguenta modus statuendus sit.

6 Modus bibendi declaratur argumento à diuersis: ubi tamen pars illius conlequens desideratur sic explenda: Non cetera computatione Damalis egregia compotrix cum Basso vetere amico: sed in hoc certamen bibendi cum Pomponio Numida nunc veniat.

7 Lasciua huius Damalis explicatur loco minorum: Damalis plures vult & tentat amplecti iuuenes, quàm vagæ ederae parietes vel arbores: vel per negationem parium, quæ idem contentionis genus forznat: Ederæ non tam arcto amplexu hærent fixæ in plantis & parietibus, quàm Damalis in amatoribus suis.

Illæ enim, quia non valent ex humo sese erigere, & sustentare per se, semper vel truncis & ramis harum, vel adminiculo illorum adniruntur, nec, nisi magnâ vi, vnquam inde diuelluntur.

Enarratio Grammatica.

AD Pomponium Numidam.] Vetusissimus quidam codex habet Oden sic inscriptam: *Eucharistice ad Numidam Lamiaë amicum ab Hesperia redeuntem: alij de reditu Plotij Numidæ.*

Et thure.] In more veteribus tam Græcis, quàm Latinis fuit positum, vt illi amicos peregrè redeuntes festis ac conuiujs magnificis exciperent, quæ à Græcis dicebantur *δῆμινα ἰδοιμοειρά καὶ ἰσοδειμνία*, & à Latinis coenæ viaticæ, aduentitiæ, vel aduentatoriae.

Ratio vocis τῆς *Thure* repetatur è Grammaticis Od. 19. lib. huius. Hic autem, *Et thure*, Polyfynd. est: quale Epistol. 7. lib. 1.

Et properare loco & cessare & querere & vri.
Item Cicero pro Quint. *Et tædet & amore ardeo.* Item Virgil. i. Æneid.

— *Multum ille & terris iactatus & alto.*
Vbi Seruius scribit *non ille redundare, sed addere meo iudicio debuerat etiam prius & equè red undare*: quia nihil antecedit, quod aduinciat consequenti. Præterea quidam malunt hîc pro Pomponio legere Pompeium Numidam.

Iuuat placare.] Hoc Græcè dicitur *ἵδῃ ἔχει τῶν δὲ βασιλευσὶν καὶ τοῖς ἀμεινέσιμ φιδῶς ἀπαύνην, καὶ καθίσταται τῆς θείας*. Hoc autem verbum *placare* non videtur quibusdam aptè dici de custodibus & conseruatoribus, sed irâ vel aliâ perturbatione animi commotis, vt Cicero dicit 2. de legibus: *Iram Dei placare donis*, id est, lenire, mitigare, sedare. Itaque sumamus hîc pro laudibus ornare & gratias agere.

Sanguine.] Debitum sacrificium potest dici sine voto: Quicumque enim ita seruantur, eo sunt obstricti ex officio grati animi & memoris.

Hesperia.] Quia vox ista est ambigua, tollitur ambiguum Epitheto, *ultima*, quo significatur Hispania vergens ad occidentem, nec Hesperia intelligi potest Italica, cuius fuerunt fluctus Hesperij Od. 28. Hanc autem

De breuitate huius plantæ nihil reperitur apud herbarios: neque multiplex est lilium, nisi colore, vt alterum sit candidum, alterum rubrum: hoc tamen est artificiale & factitium Plinio ibidem, & Dioscoridi lib. 3. cap. 116. est dubium & suspectum φασὶ δὲ πῖνες καὶ περὺν ἐξ ἄλλῃ κείνου γίνεσθαι, affirmant nonnulli rubros esse flores lilij. Restat igitur, vt breuitas αὐτῆ τοῦ ἀπὸ ὀλίγου χρόνου sit, in exigui temporis flore. Quidam putant lilium manasse metathesi vnus licetæ è Græco λείελορ.

Deponere oculos in Damalin.] Pro hoc Virgil. dicitur lib. 1. Aeneid.

Fixos tenebant oculos in virgine.

Diuelletur.] In re simili Terentius vitur verbo distrahendi in Phorm. Act. 1. Scen. 4. Si abs te distrahar, nulla est mihi vita expectanda: quo verbo vis coherentis ostenditur, ait, Donat. Ideoque geminantur lib. 1. de finibus bonorum & malorum, nec diuelli, nec distrahi potest à voluptate.

Lasciuus.] Lasciuia valet hic volubilis, vnde edera dicitur κίος ἢ ἐλιξ ἢ ἑδρα τὸ ἐλάωμαι καὶ τὸ κείσθαι, quod se implet, & inuoluat corporib. alijs validioribus, nec potest se erigere sine illorum adminiculis humistrata & repens. Latina autem dictio edera dicitur, vt quidam volunt, ab arcete hærendo, vel ab edita petendo, vel ab exedendo id, quod amplectitur, vt Plinius scribit lib. 16. cap. 34. Edera est inimica arbori sativâ, omnibus sepulcrâq; ac muros rumpens, Galli ab arcete vinciendo Lierre solent nominare. Huius mentio facta est Ode 1. lib. 1. de qua præterea vide Festum: quod posterius quantitate syllabica magis rationi versus congruere videtur. Catulli tamen versus ad rationem prioris etymi putoequidem respicere:

Tenax edera hac & hac arborem implicat errans. Item ipse Epodis 15.

Arctius atq; edera procerâ astringitur illex
Lentis adherens brachijs.

Ambitiosior.] A propria notione verbi ambire deflectitur, quod est complecti & implicare, pro, quæ strictius amplectitur adulterum, quam edera arborem, cui adnuntur, & quàm certè tandem suo compressu enecant, vt lasciuæ puellæ suos amatores. Itaque nefas erat Flaminiibus, id est, sacerdotibus Iouis, ederam aut tangere aut nominare, quod illos deceret esse castos & puros.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile tertiar. Epanaphora est in & Epistrophe est, idem sonus in fine vtriusque clausulæ.

Epanaphora est eiusdem vocis sexies repetita. Sumtum est à terra, quæ arando redditur putris & soluta & subacta, vt facilius sparsa semina præmolitur foueat sulcus; ad adolescentiam segerum lætiorum: vnde putris gleba & putre solum dicitur, Gallicè terre bien meuble, ad iudicium profusæ & solutæ tam portionis, quàm libidinis, vt sumitur Satyr. 5. Persij

Ille in Venerem est putris.

Synecdochicòs dicitur pro Numida, à quo non diuelletur.

Est metaphora à magistratum petentibus: postea tamen propria notio retineri: quòd edere non cessent oberrando inuestigare, ad quæ sese nexibus applicent: vnde potius hominum ambitio transferenda videtur. Nulla sunt alia modificata verba, nulla etiam oratio figurata, nisi fortè velis τὸ diuelli sumere à plantis, quæ propriè velli & extirpari dicuntur ἐκείσθαι Græcè καὶ διασπῆσθαι, διαλύεσθαι distrahi, vt membra.

ODE XXXVII. AD SODALES.

Theticum.

Cohortatio est Poetæ ad sodalitatē constituendam, & supplicationem Dijs decernendam, pro victoria nauali Augusti Cæsaris, de Antonio & Cleopatra reportata.

Nunc est bibendum. nunc pede libero
Pulsanda tellus: nunc Saliaribus
Ornare puluinar^b Deorum
Tempus erat^c dapibus, sodales:
Ante hac nefas depromere Cæcubum
Cellis auitis, dum Capitolio
Regina^c dementes ruinas,
Fumus & imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum: quidlibet impotens
Sperare, fortunâq; dulciⁱ
Ebria: sed minuit furorem
Vix una sospes nauis ab ignibus,
Mentemq; lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæsar, ab Italia^k volantem.

40 Remis adurgens (accipiter velue
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis niualis
Aemonia)² daret vt catenis
Fatale¹ monstrum: qua generosius
Perire quarens, nec multebriter
Expauit ense: nec latentes
Classe citâ reparauit^m oras.
Ausa & iacentem visere regiam
50 Vultu sereno fortis, & asperas
Traclare serpentes: vt atrum
Corpore combiberet venenum:
4ⁿ Deliberatâ morte ferocior:
3^s Sani^o Liburnis scilicet inuidens,
Priuata deduci superbo
Non humilis & mulier triumpho.

Analysis Dialectica.

Prima cohortationis ratio est è dissentaneis diuersis, quorum pars antecedens est ad quintum versus: Non licebat Romanis antea se iucunditati dare, per imminens imperio Romano ab Antonio & Cleopatra periculum: pars consequens est initio: Nunc autem id facere licet, ijs deuictis & è medio sublatis: quæ declaratur quadam distributione lætitiæ in compositionem, saltationes & in dies festos: pars antecedens

dens constat e descriptione Cleopatrarum tum ex effectis: quod machinata est pestem & perniciem in Romanos: quod suis perturbationibus seruiens nihil non sperasset: (sic Tantalus Olymp. a.

Οὐ δύνασθαι μέγαν ὄλβον κατὰ πέποιθε,

Non potuit magnam concoquere felicitatem, ideoq; satietate illius decidit in extremam calamitatem:) perfimile huic loco videtur quod Ilocr. ad Demonic. sub fin. scripsit de diuitibus improbis, *δικαίως ἢ αὐτὰς ταύτας ἀπολάβοιμεν, μὴ μόνον ἡδὲ καὶ τὴν δόξαν καὶ φίλους ἐνεχέειν ἑστέροις ἢ αὐτοῖς ἀδικίας τῆς ἑστέρας ἀδικίας ἀδαιμονίας κατὰ τὴν αἰσθησιν, i. merito igitur existimaremus eius generis homines non tantum in seipsis iniurios, sed & fortuna proditores, quae cum eis opes, & gloriam, & amicos, in manus tradidisset, ipsi parata felicitate indignos se praebuerunt: tum ex adiuncto comitatu hominum foeditissimorum: deinde ex aduersis, quod acceptis damnis, amissae classis, insolens eius laetitia in tristitiam versa sit consilio Caesaris: qui celeritate vsus sit in adurgenda Cleopatra: duplici denique similitudine explicatur, cuius duplici *περὶ τὸς* seruit apodosis vna, hoc modo: Ut accipiter adurger imbelles columbas; prior est propositio: & ut venator leporem; altera: sic Caesar acerrime & proximè insectatus est Cleopatram fugientem; est simplex redditio. Simili argumento vititur Hom. *ιλιὰδ.* N. in celeri discessu Neptuni describendo.*

Αὐτὸς δ' ὡς τ' ἱερὴν ὄλυπτον ὄρω πέπευθε,
Ὅς φατ' ἀπ' αἰθέρα πέρβης ἀμύκηθε ὑπερῖος
Ὀρμηθεὶ πεδίοιο δῖον κεν ὄρεον ἄλλο
Ὡς δ' ὅτ' ἦν ἠελίε ποσειδάων ἐνοστήχων, i.

Ipsè autem ut accipiter perniciter volans concitatur ad 30 volandum, qui à prærupta perra prolonga leuatus, properat per planiciem, insequi anem illius generis: sic ab his digressus est Neptunus quatens terram.

2 Proxima redditio declaratur sine, ut de regina tandem capta, eaque viua triumpharet. Fortitudo Camillae celebratur contra collatione parium ex eodem genere auium *ii. Æn. v. 720.*

Congreditur παλασῶν, inimico à sanguine sumit, &c.

Hic genus argumèti requirit interpunctionem membri, non ambitus, ubi Poeta canit virginem Camillam 40 tam facile vicisse iuuenem Annum: quam facile vincit accipiter columbam: sed Hom. omnino similiter nostro Poeta confert Achillem cum Hectore *Iliad.* & sub initium, & ad versum:

Ἡὺτε κίρκη θ' ὄρεσθιν, &c.

ut accipiter in montibus, &c. quod Lectori relinquo quaerendum & iudicandum.

3 Fortitudo mulieris, vel potiùs temeritas, declaratur reliquis 12. versibus: primò collatione maiorum: quòd maluerit fortiter manus cruentas sibi asferre, quàm incidere in illas hostis sui: deinde factis, quòd gladios districtos contemserit, quibus tamen non perit à Proculeio impedita: pressa ab hoste non se receperit in latentem & reconditam Aegypti regionem: in qua celeriter recuperata & occupata, & presidio firmata poterat se & suos tueri & conseruare: qua de re dicitur moriens se increpasse, ut refert Seru. *Æn. 8. v.*

Pandentemq; sinus & tot à veste vocantem:

quòd aula fuerit regiam suam euerlam spectare vultu immoto: quòd serpentem tractare, illiusque atrum venenum in se admittere. Hoc tamen genus mortis Historia Dionis lib. 51. non asseuerat tale fuisse, *καὶ τὴν ἀσπίδα ἀδὲς οἶδεν, ἢ ἔρω διαφθάρη καὶ τὴν μάταιον καὶ τὴν ἀπειρὴν βραχίονα αὐτῆς μόνα ἐπέδωκεν, i. quo quidem mortis genere obierit, etiam nemo nouit. Pūctura enim tantum exigua in brachio eius reperta sunt: hæc sunt mulieris suæ fortunæ ebria præclara scilicet facinora: sed Ethnicis hæc, ut fortitudinis exempla, probantur, cuiusmodi est repetere illud ex histo-*

riis de vxore Afrubalis, quæ Carthagine ab hostibus subactâ, seipsam cum ternis liberis in conflagrantis patriæ incendium immisit.

4 Argumentum ex efficiente tam excelsi, tamque magni animi, quòd iam priùs sustulisset ita mortem expectere: vnde postea fuit animi esset in illa sibi consciscenda.

5 Alia ratio fortitudinis ex fine, ne superbus triumphus de ipsa muliere nobilissima & potentissima Roma ageretur: cuius quidem rei præsciis Augustus frustrarentur ad motus Pylis, qui venenum aspidis exfugerent, à morte vindicare: an Suetonius in ipsius vita cap. 17.

Enarratio Grammatica.

Nunc est bibendum.] Plutar. in Phocione dicit, pro victoria celebrare conuiuium, *ἐπιπέσια ἐστὶν αὐτῶν.* Hæc autem Poetæ locutio imitatio est Alcei, *αὐτὸν καὶ πύλας ἀπὸς βίαν πίνειν* nunc largè a. fere coactis bibere oportet. Hoc tamen interest inter congratulationem vtriusque: hic Horatius gratulatur Augusto, post loquere Romano de obitu Cleopatrarum: illic Alceus morte Myrsili Tyranni lætatur, & de illa sibi vni gratulatur.

Pulsanda tellus.] Hoc valet, libere talandum adempto nobis omni metu de Cleopatra. Ita Catul. in nupt. Iuliarum: *pelle humum pedibus*, id est, salta: sic ipse Od. 4. *Alt. vno terram quatunt pede*, & Od. 1. 4. *Cæcideo pede in morem Salium ter quatens humum.*

Salutaribus.] Designantur dapes lautissimæ, conuiuiaque magnificentissima: qualia Salij Martis sacerdotes, de quibus Ode proximè antecedenti fuit, inter se agitabant. Hinc facile cognosci potest discrimen, quod Seru. in v. Æn. 1. *Qui dapibus mensas, &c.* ponit, verum esse: dapes regum, quales sunt præfentes, qualem quoque versus Martialis innuit;

illa quidem lauta est, dapibusq; instructa superbis.

quod attinet ad rationem vocis, hæc creditur Festo apud veteres diuinis rebus attributa, & deflexa *παρὰ δαίος δαίος*, atque hæc *δαίος δαίος, τὸ μελεῖω, i. disperio*, & maxime à futuro *δαίω* a motione τὰ ω. Hæc est notatio; cuius definitio traditur, *δαίος ὅστιν ἢ μελεῖω δόξα: τὸ γὰρ παλαιὸν δένεον τὰς ἑσπῆς, i. daps est epulum, & conuiuium diu diuum: antiquitas enim disportiebat epulas; quæ sunt priuatorum hominum, quales fuerunt illæ præcedentis Odes in gratiam Numidici reditus apparatus: non desunt epulis rosæ. Cum hoc videtur pugnare, quod est in v. Æn. 1.*

Tudas epulis accumbere Diuum.

Pulvinar.] Veteres Ethnicis sternerant simulacris suorum Deastrorum lectos & pulvinos, & loco edictorio proponebant, vel puluinaria dicebatur lecti, qui sternerantur in templis, quum Diis apponebantur conuiuium: quod quidem sacrificij genus vocabant lectisternum aut dapem aut epulum; vnde epulones, qui sunt Eustathio *Ὀδωρ. A. δαπυμόνες, διασώται, συμπίττω*. Hi autem conuentus tum ferè agebantur, quum supplicatio decernebatur vel ad auerendum aliquod malum: quod aut impenderet, aut vrgeret: vel ob prosperos rerum successus acuentus. Præterea talis supplicatio constituebatur nunc vni Deastro, nunc alteri, nunc omnibus ad omnia puluinaria: qua de re leges *Philip. 14. in Antonium. 3. Catilina. Suetonium in Casare & Domitiano Primo loco M. Cornutus prætor vrbanus supplicationes per dies 50. ad omnia puluinaria constituit. Secundo ampliora etiam humano fastigio decerni sibi passus est, sedem auream in curia, & pro tribunali tensam & ferule in pompa Circensi, tenpla a. as. simulacra iuxta Deos puluinaria flaminem, Lupericos, &c. Pulvinar autem Grammatici deflectunt à plumis, sicut cella, à celâdo & occultando ibi, quæ volumus condita seruare.*

studiosius ac delicatius quæramus epulari sub auratis
laquearibus, & lectisterniis odoratis: quum turpe sit lu-
xu & voluptatibus diffuere, & rectæ valetudini perni-
ciosum: contra, honestum & salubre parcè, frugaliter,
ac sobriè viuere: quò certè vocantur homines loco pro-
uerbij,

Ῥόδον περιλάδων, μικρὴν ζήτει πάλιν
Ne quare rursus præteritam semel rosam.

Enarratio Grammatica.

Perficos.] Valerius scribit Xerxem in tantum lu-
xum olim effulum, vt, propositis præmiis, vbiq;
conquirenda curarit, noua deliciarum & voluptatum
genera. E secunda quoque Ciceronis Catilinaria per-
spicimus eos, qui luxuriosius epulari solebant, & mol-
liciem profiteri, fercis redimitos, & vnguentis odoratis
perfosos olim cœnasse. Si hanc Od. contuleris cū Sat.
7. l. 2. comperies à Dauo seruo lautiozem mēsam obiici
Horatio, qui studet hic videri minimè edax conuiuia &
haberi inimicus cœnis sumtuosis, atque apparatu con-
tentus tenuiculo. Sen. valde commendat huiuscemodi
frugalitatem mēte Epist. 25. Diuitia parata sunt, aut gra-
uitum est, quò egemus, aut vile. Panem & aquam natura desi-
derat. Nemo ad hæc pauper est: intra que quisquis desiderium
suum clausa, cum ipso loue de felicitate contendat, i. tam felix
est, quàm ipse Iupiter, vt ait Epicurus: quod videtur
sumtum è quadam Euripidis Tragœdia,

Ἐπει τὴν θεῶν βροτοῖς, πάλιν δοῖν ἔβρον,
Δημιτὲρ & ἀκτῆς, πώματ' ὅ' ἰδρῆζου, ἰ.

Quamquam quid opus est mortalibus, nisi duobus,
Frustra panis & potione aquatica?

Laertius in vita Epicuri idem refert, ἡ μάλα καὶ ἰδρῆζον τῶν
ἀίρων ἀκτῆν ἐποδῶσιν ἰδοῦν. i. panis & aqua summam inieciunt
voluptatem Itidem Sen. l. 1. c. 7. de tranquillitate animi
gloriatur sic de tali victus tenuitate, Placet ait, cibus, quem
nec parent familia, nec spectent, non ante multos dies paratus,
nec multorum manibus ministratus: sed parabilis facilisq;, nihil
habens accersiti pretio, sed vbilibet non defuturus, placet mini-
ster incultus ac rudis vernula, &c.

Philyra.] Philyra, Gall. teillet, est tenuissima & subti-
lissima tilia membrana inter corticem & pulpam ar-
borum, cui in orbem actæ flores & frondes infereban-
tur, & maximè ederae, rosæ, violæ, lauri, amarici, lilij,
narcissi, myrti ad ebrietatem & capitis dolorem ex ni-
mia potione ortam discutiendam; partim cōstringen-
do, partim refrigerando: sed de Philyra lege Theo-
phrast. l. 3. c. 10. Plin. l. 16. c. 14. Ælian. l. 14. c. 12. Quam
Dioscorides lib. 1. φιλύρεαν vocat per geminum M. He-
rodotus tamè dicit φιλύρεον τείχεα γῆρας, i. vbi quis tiliam tri-
fariam sciderit: quia vt tradit Theophrastus loco supe-
riori, lignum ipsius est admodum fislile, atque sequax:
vnde tilia vox Latina putatur dicta, ideo texendis ci-
stis & corbibus valde idonea. Huius etiam nominis
fuit mater Chironis Centauri Phillyra.

Mitte sectari.] Hoc verbum cum infinito est cessantis,
vt Epod. 13. cetera mitto loqui, & Andr. Act. 5. Sc. 3. mitte
malu loqui, pro desine: sæpè cum casu idem valet, mitto
singultus, lacrymas, iras, pro cesso irasci, singultire, la-
crymare, sed sæpius exponitur pro dimitto, pono, &
depono talia.

Quo locorum.] Non hoc accipiendū est, vt illud Plau-
ti, quo gentium fugiam? sed vt illud Ciceronis, vt quod ha-
berent militum, ad te adducerent. Ideoque supplemus ellip-
sin præpositionis in quo locorum. Sera autem rosa hic di-
citur vt apud Varron. & Colum. corda frumenta, quæ
serò maturescunt. Valet igitur quibus in locis & rosa-
riis post ver præceps rosæ tardè succrescant: quod qui-
dem contingit oris frigidioribus & ab Italia remotio-

ribus, vbi est ver serius, vnde non nisi magno sumtu ro-
sæ petuntur: quibus vt nihil est suauius, ita nihil magis
caducum ac perbreuis temporis. Itaque suâ tempestate
ipsarum flores legendi sunt. Nam Auctore Varrone li.
de re Rustica primo, dies primus veris est in Aquario:
æstatis in Tauro: autumnus in Leone: hyemis in Scor-
pione: cuius veris initium à Fauonio est huic Poetæ
Ode 7. lib. 3.

Quid spes Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent verè Fauonij.

& Cic. l. 7. in Verr. Quum autem ver esse cœperat: cuius initiū
iste non à Fauonio, neq; ab alio astro, id est aquario notabat: sed
quum rosam viderat, tunc incipere ver arbitrabatur: Hæc au-
tem dicta sunt à Cicerone ad summam Verris molli-
tiam notandam.

Allabores.] Allaborare est improbo labore adiungere
ad aliquid alia.

Sedulus curo.] Antimeria pro sedulo, ex animo & in-
stanter id vnum curo, vt nihil reliquarum plantarum
curiosius ac exquisitius addas ad myrtum: cuius vires
disce è Dioscor. l. 1. c. 156. Hac plantâ fortassis gaudet,
quia parabilis est quoque tempore & Veneri à veteri-
bus consecrata, vt dictum est Ode 4.

Sub arcta.] Id est, sub vmbraculo pampinaceo, quod
prebet vitis pergulis arctè fulsa: quæ nisi fociaretur cum
aliis firmioribus plantis, humi serperet.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est Sapphicum.
Synecdoche est speciei ad magnificentis-
simum quemque & omni genere deliciarum cumula-
tissimum conuiuij apparatus indicandum, vt appa-
ruit ex historia Valerij initio Gram. & certè huiusmodi
sententias Paræmiographus retulit in adagia, quarum
catalogū ex hoc Poeta collectum lege Chiliad. 1. Cen-
tur. 4. qui quamquam ingens viderur, præfertim cum
catalogis reliquorum cuiusq; generis scriptorum con-
iunctus, ex locis tamen tum inuentionis, tum Rhetori-
cæ elocutionis est depromptus & longè copiosissime ex
iisdem fontibus hauriri potest ab erudito & diligenti
lectore cuiusuis scripturæ. Nihil est præterea hic mo-
dificatum, aut figuratum: nisi τὸ locorum velis etiam
συνεχόμενος intelligere pro speciali, quibus in regio-
num rosotis serò florent rosæ. Item, sub vite, pro sub
pampinis vitis, & palmitibus eiusdem.
Metaphora ab animatis ad inanimata, pro serò
efflorescat rosa.

Finis libri primi.

Q. HORA-